

UNIWERSYTET PAPIESKI JANA PAWŁA II W KRAKOWIE
WYDZIAŁ HISTORII I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

KRZYSZTOF HAPTAŚ

**MIELEC I JEGO MIESZKAŃCY NA ŁAMACH „CZASU”
I „GAZETY LWOWSKIEJ” W LATACH 1867-1914**

Praca doktorska
pisana na seminarium z historii XIX w. i najnowszej
pod kierunkiem ks. prof. dr. hab. Bogdana Stanaszka

KRAKÓW 2023

OPIS BIBLIOGRAFICZNY PRACY

Autor: Krzysztof Haptaś

Tytuł pracy: Mielec i jego mieszkańcy na łamach „Czasu” i „Gazety Lwowskiej” w latach 1867-1914

Typ pracy: Doktorska

Promotor: Ks. prof. dr hab. Bogdan Stanaszek

Kraków 2023

Liczba stron: 443, tabel: 21

W pracy omówiono następujące zagadnienie: Miasto Mielec i jego mieszkańcy na łamach dwóch dzienników, krakowskiego „Czasu” i „Gazety Lwowskiej”, w latach autonomii Galicji w oparciu o artykuły prasowe zawarte we wspomnianych gazetach. Celem pracy było wskazanie, jak opisywany był Mielec i jego mieszkańcy na łamach wspomnianych periodyków, jak bezcennymi materiałami źródłowymi są artykuły prasowe w badaniach historycznych. Ukazały one wygląd miasta, jego infrastrukturę ze szczególnym uwzględnieniem kolei. Nakreśliły ważne, działające w Mielcu instytucje, m.in. Sąd Powiatowy i pocztę oraz ich personel, również inne zawody, w tym medyczne, funkcjonujące na terenie miejscowości. Zaprezentowały władze miejskie, w sposób obszerny powiatowe oraz bujne życie polityczne. Na to ostatnie złożyła się działalność posłów lwowskiego Sejmu Krajowego i wiedeńskiej Rady Państwa. Opisały życie gospodarcze Mielca, kładąc nacisk na handel, przemysł i rolnictwo. Ukazały ponadto niezwykle bogactwo mieleckich instytucji finansowo-kredytowych, przekazując wiele szczegółów o ich działalności. Nakreśliły wreszcie w sposób obszerny mieleckie szkolnictwo ludowe, a szczególnie średnie, nie omieszkając wskazać na wartość istnienia w Mielcu bursy gimnazjalnej. Uzupełnieniem tych informacji okazały się obszerne dane dotyczące skali funkcjonowania w mieście oświaty opartej na wykładach akademickich. Odrębnie nakreśliły w sposób zaskakująco obszerny funkcjonowanie miejscowej społeczności katolickiej. Wreszcie niezwykle

dokładnie poinformowały o życiu codziennym mielczan w postaci roczystości, rocznic i bali oraz przedstawień teatralnych odbywających się w mieście. Zwróciły nadto uwagę na powodzie i pożary, na przestępczość obecną w Mielcu, a także na mobilność mieszkańców miasta, często podróżujących do Krakowa i Lwowa. Ukazały wreszcie najcenniejsze informacje z punktu widzenia wielu historyków, dotyczące ślubów i zgonów członków społeczności. W związku z tym unaocznily, że teksty zawarte w prasie potrafią dostarczyć olbrzymią liczbę informacji nieznanych z innych źródeł bądź uzupełniających znaną dotychczas wiedzę. Niejednokrotnie skorygować fakty, precyzyjnie podając ich czas wystąpienia. Zastosowano metodę analizy i syntezy. Wykorzystano materiały źródłowe: 2418 i pozycje bibliograficzne: 170.

Słowa kluczowe:

a/ imienne (imiona i nazwiska): Ks. Adam Kopyciński, Franciszek Krempa, Stefan Sękowski

b/ rzeczowe: Miasta galicyjskie w okresie autonomii, Infrastruktura, Instytucje publiczne, Polityka, Gospodarka, Instytucje kredytowo-pożyczkowe, Szkolnictwo, Parafie rzymskokatolickie, Życie codzienne

c/ geograficzne: Mielec, Galicja

SPIS TREŚCI

Wstęp	6
Rozdział I. Miasto, infrastruktura, instytucje i służby publiczne	18
I.1. Liczba ludności, położenie, zabudowa i infrastruktura	18
I.2. Dobra mieleckie i ich właściciele	28
I.3. Wymiar sprawiedliwości i notariat	32
Sąd Powiatowy	32
Adwokaci i notariusze	53
I.4. Ochotnicza Straż Pożarna	59
I.5. Poczta	61
I.6. Służba sanitarna	75
Lekarze	75
Weterynarze	78
Aptekarze	80
Dentysta i bandażyza	89
Rozdział II. Władze i życie polityczne	91
II.1. Władze miejskie	91
II.2. Starostwo powiatowe	94
II.3. Rada Powiatowa	99
II.4. Posłowie Sejmu Krajowego we Lwowie	115
II.5. Posłowie wiedeńskiej Rady Państwa	126
Rozdział III. Życie gospodarcze	140
III.1. Rzemiosło i handel	141
III. 2. Rolnictwo i sadownictwo	148
III. 3. Przemysł	156
III. 4. Instytucje finansowe i kredytowe	158
Kantor Pożyczek, Zaliczek i Zleceń hr. Reya w Mielcu	159
Towarzystwo Zaliczkowe w Mielcu	163
Powiatowa Kasa Oszczędności w Mielcu	188
Spółka Oszczędności i Pożyczek w Mielcu	189
Towarzystwo Kredytowe dla Handlu i Przemysłu w Mielcu	190
Towarzystwo Eskontowe i Oszczędności w Mielcu	201
Bank dla Handlu, Gospodarstwa i Przemysłu w Mielcu	206

Towarzystwo Wzajemnego Kredytu w Mielcu	216
Bank Kredytowy w Mielcu	216
Towarzystwo Handlowe w Mielcu	218
Zakład Kredytowy w Mielcu	218
Towarzystwo Pożyczkowe i Oszczędności w Mielcu	220
Bank Rustykalny w Mielcu	221
Bank Austro-Węgierski oddział <i>uboczny</i> w Mielcu	221
Pozostałe instytucje kredytowe	222
Rozdział IV. Szkolnictwo, oświata i życie religijne	223
IV.1. Placówki szkolne i wychowawcze	223
Szkoły ludowe	223
Gimnazjum	238
Inne szkoły	253
Bursa gimnazjalna	253
IV.2. Oświata	257
IV.3. Życie religijne społeczności katolickiej	263
Duszpasterze	264
Kościół parafialny	272
Duszpasterstwo	274
Stowarzyszenia religijne	278
Rozdział V. Życie codzienne	281
V. 1. Uroczystości i rocznice	281
V. 2. Koncerty, przedstawienia teatralne i bale	285
V. 3. Klęski żywiołowe	287
V. 4. Podróże	302
V. 5. Przestępczość	315
V. 6. Małżeństwo	319
V. 7. Śmierć	324
Zakończenie	339
Bibliografia	343
Wykaz tabel	441
Wykaz skrótów	443

Wstęp

Mielec posiada starą metrykę powstania. Być może założono go w 2. poł. XII w. W źródłach pisanych pojawia się w roku 1224, kiedy to w dokumencie wystawionym przez księcia Leszka Białego wśród świadków czynności występuje Paulik de Melcha. Można go identyfikować z Pawlikiem z Mielca¹. W związku z tym warto podkreślić, że w następnym roku będzie przypadać 800. rocznica pierwszej wzmianki o miejscowości. Przez osiem stuleci Mielec przechodził różne koleje losu. Ważną datą był rok 1470, kiedy to uzyskał prawa miejskie. Wpływ na jego rozwój miała specyfika położenia, również sami mieszkańcy, w tym właściciele, kreowali byt wsi, następnie miasta. Nie bez znaczenia były czynniki zewnętrzne, które pomagały w rozwoju miejscowości.

Miasto i jego mieszkańcy opisywani byli w licznych publikacjach. Ogromną liczbę nowych informacji historycznych dostarczyła trzytomowa monografia, opracowana pod redakcją prof. Feliksa Kiryka². Po niej ukazały się i nadal wydawane są drukiem kolejne prace zgłębiające dzieje Mielca i osób go zamieszkujących. Ważne miejsce wśród nich zajmuje publikowany od roku 1998 „Rocznik Mielecki”³, czasopismo historyczne o ugruntowanej pozycji na Podkarpaciu. We wszystkich wydawnictwach zwartych i ciągłych pojawiają nowe wiadomości historyczne o mieście i mielczanach.

Jeżeli dobrze przyjrzeć się tym publikacjom, można zauważyć, że ich autorzy sporadycznie i w stosunkowo niewielkiej ilości wykorzystali informacje zawarte w prasie, a przecież ten rodzaj źródeł niesie ze sobą olbrzymie możliwości badawcze. Udowodnienie tej tezy stało u początków podjęcia tematu pracy. Wiązało się to z przeprowadzeniem obszernych badań. Konieczne okazało się wybranie przedziału czasowego, który ostatecznie objął lata 1867-1914, a więc okres autonomii Galicji. W dziejach Mielca miał on zasadnicze znaczenie, gdyż procesy zachodzące wówczas w mieście tworzyły podstawy pod jego przyszły szybki rozwój. Wstępna analiza źródeł wykazała ogromne bogactwo materiału, co zmusiło do wytypowania do badań określonych czasopism, gdyż niemożliwe było przebadanie wszystkich tytułów

---

¹ S. Mateszew, *Zarys dziejów osadnictwa i stosunków własnościowych w regionie mieleckim do połowy XVII w.*, w: *Mielec. Dzieje miasta i regionu*, t. 1, red. F. Kiryk, Mielec 1984, s. 90-91.

² *Mielec. Dzieje miasta i regionu*, t. 1...; *Mielec. Studia i materiały z dziejów miasta i regionu*, t. 2, red. F. Kiryk, Mielec 1988; *Mielec. Studia i materiały z dziejów miasta i regionu*, t. 3, red. F. Kiryk, Mielec 1994.

³ Obecnie przygotowany jest do druku wolumin za lata 2021-2022.

prasowych. Zwrócono uwagę na dwa główne dzienniki wydawane w największych ośrodkach miejskich Galicji – mowa o krakowskim „Czasie” oraz „Gazecie Lwowskiej”.

W związku z powyższymi wyborami postawiono wiele pytań badawczych, dotyczących historii miejscowości, na które odpowiedzi miały dać wspomniane tytuły prasowe. Objęły one kilka głównych zagadnień, z których sześć ma znaczenie fundamentalne. Pierwsze z pytań brzmiało, w jaki sposób w obydwóch tytułach prasowych zostało opisane miasto i jego szeroka infrastruktura? Jest to istotne, gdyż Mielec przez cały czas autonomii Galicji rozwijał się, wzbogacał o kolejne elementy zaplecza miejskiego. Ponadto, od początku analizowanego okresu znalazły w nim siedzibę podstawowe instytucje i służby publiczne, z czasem zmieniające zakres swych działań oraz obsadę personalną. W związku z tym pojawiło się kolejne pytanie, czy zostały one opisane w prasie, a szczególnie, czy uwzględniono w niej osoby w nich pracujące? Drugie z zasadniczych pytań w aspekcie wybranego tematu brzmiało, jak w obydwóch tytułach prasowych zostały przedstawione mieleckie władze miejskie i powiatowe oraz szerokie życie polityczne w mieście? W związku z postępującym rozwojem zakres działań urzędu miejskiego wzrastał. Nie inaczej było z miejscowym starostwem oraz z Radą Powiatową i reprezentującym je Wydziałem Powiatowym. Ponadto, Mielec w okresie autonomicznym przynależał do różnych okręgów wyborczych, z których wybierano posłów do Sejmu Krajowego we Lwowie oraz Rady Państwa w Wiedniu. Należałoby więc mniemać, że temat wyborów do poszczególnych ciał parlamentarnych oraz ich wyniki musiały znaleźć odbicie w prasie, również analizowanej. I tutaj pytaniem było, jak obszerne są to informacje, którzy posłowie mieleccy zostali wymienieni, czy znalazły się relacje z ich działalności? Równie ważne było pytanie dotyczące życia gospodarczego miejscowości. Składało się na nie wiele zagadnień: rzemiosło i handel, rolnictwo, przemysł i instytucje finansowo-kredytowe. Pytaniem pozostawało, jakie i jak obszerne informacje przekażą na wspomniane tematy krakowski „Czas” i „Gazeta Lwowska”? Czy znajdą się wśród nich informacje już znane, może doprecyzowujące zagadnienia, czy może nowe, wzbogacające dotychczasowe ustalenia? Czy pojawią się wiadomości na tematy personalne względem wspomnianych zagadnień? Czwarte zasadnicze pytanie dotyczyło szkolnictwa i oświaty oraz życia religijnego Mielca. Na terenie miasta działało kilka szkół, w tym jedna średnia – gimnazjum, kwitła szeroko pojęta oświata, stąd zasadniczym zadaniem było skupienie się na zagadnieniu, jak te tematy zostały zaprezentowane na łamach

wspomnianych gazet? Czy obsada personalna poszczególnych placówek szkolnych też się w nich pojawiła? Jeżeli tak, to w jaki sposób zostali opisani poszczególni pedagodzy? Czy schematycznie, w postaci informacji o datach przyjscia/odejscia z konkretnej szkoły czy wraz z innymi wiadomościami na ich temat? Odrębny temat stanowiło życie religijne miejscowości, przy czym wybrane czasopisma koncentrowały się na wyznaniu rzymskokatolickim. W mieście istniała jedna parafia. Wiadomo było, że tematy wiary, religii, instytucji z nią związanych prezentowane były na stronach czasopism fachowych, katolickich. Ale czy i świeckie tytuły przekazały chociaż „garść” informacji na wspomniane zagadnienia oraz na temat posługującego w parafii duchowieństwa, tudzież miejscowych parafian? Czy owe wiadomości wniosły coś do ogólnej wiedzy? Ostatnie, piąte, główne pytanie zostało postawione w związku z zagadnieniem najbardziej interesującym, z życiem codziennym. Bardzo szeroko rozumiana problematyka musiała obejmować: uroczystości i rocznice odbywające się w mieście, wszelkie oficjalne wystąpienia związane z różnymi wydarzeniami miejskimi i nie tylko, nadto zabawy, bale czy życie teatralne Mielca. W zakresie tym mieściły się również wydarzenia tragiczne w skutkach spowodowane niesprzyjającymi warunkami atmosferycznymi i pożarami, a wreszcie czynniki związane bezpośrednio z człowiekiem, np. śluby i zgony. Te ostatnie są o tyle interesujące, że z jednej strony dotyczą życia codziennego miasta, z drugiej stanowią przyczynki genealogiczne do konkretnych biogramów. Generalnie wszystkie postawione pytania sprowadzały się do kilku zasadniczych – jak dużą liczbę wiadomości historycznych o Mielcu i jego mieszkańcach może „dostarczyć” analizowana prasa? Czy będą one powielały znane do tej pory informacje, czy może je uzupełnią, wreszcie, czy znajdą się wśród nich nowe, nieznane zagadnienia? Czy będą stanowić uzupełnienie faktów uzyskanych z materiałów źródłowych spoczywających w archiwach i bibliotekach, czy będą budować całkowicie nowe narracje? Wspomniana problematyka powinna dać odpowiedź na pytanie czy prasa, w tym przypadku krakowski „Czas” i „Gazeta Lwowska” w okresie autonomii Galicji, jest dobrym źródłem do opisanego życia Mielca?

Historycy stosunkowo często zajmowali się okresem autonomicznym w dziejach Mielca⁴. Bardzo rzadko podejmowali jednak konkretne tematy, ukazując je poprzez

---

⁴ Zob. T. Bieda, *Przemiany gospodarcze i społeczne w okresie autonomii*, w: *Mielec. Dzieje miasta i regionu*, t. 1..., s. 426-438; T. Bieda, T. Opas, *Mielec jako ośrodek miejski i siedziba powiatu*, w: *Mielec. Dzieje miasta i regionu*, t. 1..., s. 439-466; M. Maciąga, *Produkcja rzemieślnicza i wymiana towarowa*, w: *Mielec. Dzieje miasta i regionu*, t. 1..., s. 466-491; M. Maciąga, *Roboty wodno-kanalizacyjne*, w: *Mielec. Dzieje miasta i regionu*, t. 1..., s. 492-499; S. Komoński, *Emigracja zarobkowa na przełomie XIX i XX*

wiedzę zgromadzoną w postaci artykułów prasowych w poszczególnych czasopismach⁵. Na przykładzie krakowskiego dziennika „Czas” w formie badania sondażowego z kilku różnych lat (1882, 1886 i 1890) ukazane zostało bogactwo informacji dotyczących powiatu mieleckiego (również Mielca) i jego mieszkańców, zawartych w gazecie tylko w dwóch działach, w ogłoszeniach i reklamach⁶. Początki i rozwój ruchu ludowego w powiecie mieleckim (z szerokim uwzględnieniem Mielca w różnych aspektach) omówione zostały głównie przez pryzmat tekstów zamieszczonych w: „Gazecie Narodowej”, „Piaście”, „Przeglądzie Tygodniowym”, „Przyjacielu Ludu”, „Ruchu Ludowym” i „Wieńcu i Pszczółce”⁷. Jeden z najtragiczniejszych pożarów miasta, z 6 IX 1900 r., został ukazany w licznych relacjach prasy galicyjskiej (pochodziły one z: „Czasu”, „Dziennika Polskiego”, „Gazety Lwowskiej” i „Gazety Narodowej”). Okazało się to dobrym posunięciem, gdyż unaocznilo, jak wiele ciekawych informacji na jego temat, nieosiągalnych z innych źródeł, dostarczyły łamy gazet⁸. Z kolei artykuły opublikowane w piśmie ludowym „Przyjacielu Ludu” w latach 1908-1914 posłużyły do omówienia działalności politycznej i parlamentarnej mieleckiego posła Andrzeja Kędziora (1851-1938)⁹.

---

wieku, w: *Mielec. Dzieje miasta i regionu*, t. 1..., s. 499-512; M. Maciąga, *Szkolnictwo i oświata*, w: *Mielec. Dzieje miasta i regionu*, t. 1..., s. 529-566; A. Sadowska, *Architektura i zabytki kościoła p.w. św. Mateusza w Mielcu*, w: *Mielec. Studia i materiały...*, t. 3, s. 137-159; J. Białobok, *Kościół katolicki na ziemi mieleckiej w XIX i XX stuleciu*, w: *Mielec. Studia i materiały...*, t. 3, s. 160-207; J. Białobok, *Życie religijne w świetle protokołów kongregacji dekanalnych z lat 1909-1918*, w: *Mielec. Studia i materiały...*, t. 3, s. 208-221.

⁵ Na przestrzeni ostatnich lat pojawiła się spora liczba tekstów, wykorzystujących tylko i wyłącznie artykuły opublikowane w różnych tytułach prasowych. Spośród publikacji zwartych należy wymienić m.in.: P. Mazur, *Szkolnictwo na Lubelszczyźnie w świetle prasy lokalnej 1918-1939*, Lublin 2004; G. Patruś, *Życie mieszkańców Rzeszowa w okresie międzywojennym w świetle prasy lokalnej*, Rzeszów 2015. Jeżeli chodzi o artykuły naukowe dotyczące terenu dzisiejszego Podkarpacia warto wspomnieć o: K. Haptaś, *Powiat pilźnieński i jego mieszkańcy w latach I wojny światowej (1914-1918) w świetle informacji zawartych na łamach tygodnika ludowego „Piaś”, w: Pilzno. Archeologia – Kultura – Społeczeństwo*, red. B. Stanaszek, Pilzno 2014, s. 104-150; K. Haptaś, *Zgłobień. Wieś i parafia na łamach tygodnika „Głos Rzeszowski” w latach 1897-1920*, „Rocznik Kolbuszowski” 2014, nr 14, s. 273-280; K. Haptaś, *Brzostek i jego mieszkańcy na łamach prasy galicyjskiej drugiej połowy XIX wieku*, w: *Z dziejów Brzostku. Studia i materiały*, t. 5, red. B. Stanaszek, Brzostek 2019, s. 45-69; K. Haptaś, *Stan powiatu mieleckiego po okupacjach rosyjskich z lat 1914-1915 w świetle sprawozdania posła Andrzeja Kędziora*, w: *Kraj – obraz niepodległości. Życie codzienne u progu wolnej Polski*, red. J. Hoff, I. Wodzińska, Kolbuszowa 2019, s. 178-203.

⁶ K. Haptaś, *Powiat mielecki i jego mieszkańcy w ogłoszeniach i reklamach krakowskiego dziennika „Czas” w latach 1882, 1886 i 1890. Badanie sondażowe*, „RM” 2013-2014, t. 16-17, s. 37-53.

⁷ M. Maciąga, *Początki i rozwój ruchu ludowego*, w: *Mielec. Dzieje miasta i regionu*, t. 1..., s. 512-528.

⁸ K. Haptaś, *Pożar miasta Mielca z 6 IX 1900 r. w świetle prasy galicyjskiej. W 115. rocznicę pożogi*, „RM” 2015-2016, t. 18-19, s. 149-156.

⁹ K. Haptaś, *Działalność polityczna i parlamentarna Andrzeja Kędziora na łamach organu prasowego Polskiego Stronnictwa Ludowego „Przyjacielu Ludu” w latach 1908-1914*, w: *Z myślą o Polsce i polskiej wsi. Ruch ludowy w XIX i XX wieku. W 160. rocznicę urodzin Franciszka Krempy*, red. J. Skrzypczak, Mielec 2014, s. 159-187.

Prócz powyższych obszernych tekstów ukazało się kilka drobniejszych, opublikowanych również we współczesnej prasie, które w dużej mierze zostały „zbudowane” na wiadomościach zawartych w relacjach prasowych sprzed około stu lat. Należy do nich zaliczyć opisanie: kilku kluczowych pożarów miasta¹⁰, historii mieleckiej linii kolejowej¹¹ oraz innego środka transportu – rowerów – do końca okresu międzywojennego¹², personelu mieleckiego sądu powiatowego¹³, ponadto dziejów bliźniaków syjamskich urodzonych w Mielcu w roku 1891¹⁴.

Wykorzystane do tej pory informacje prasowe zawarte w omówionych powyżej opracowaniach wniosły odrobinę „ożywienia” w treści historyczne przekazywane w mieleckich artykułach i publikacjach. Nie przebiły się jednak na czoło materiałów źródłowych, na podstawie których, za wyjątkiem wskazanych, zostały opracowane.

Praktycznie cała prezentowana praca została oparta na materiale prasowym. Poddane analizie dwa tytuły – „Czas” wydawany w Krakowie oraz „Gazeta Lwowska” – były gazetami z tradycjami, ukazującymi się wiele lat.

Gazeta „Czas” (inicjatorem nazwy miał być emigrant polityczny z zaboru rosyjskiego, Kłosowski, ale być może w przekazach nastąpiło przekłamanie i był nim Jan Kołosowski, jeden z pierwszych członków redakcji¹⁵) była najstarszym drukowanym w Krakowie dziennikiem informacyjno-politycznym. Jej pierwszy numer opublikowano 3 XI 1848 r. Początkowo, do roku 1893, ukazywała się sześć razy w tygodniu, następnie przez kilka dni (numery 1-9 ze stycznia 1894 r.) pięć razy, by później znów wrócić do sześciu numerów tygodniowo (do 22 V 1900 r.). Od lutego 1900 r. gazeta zaczęła wychodzić dwa razy dziennie w formie wydania porannego i wieczornego. Nie było jednak regułą, by codziennie dostępne były dwa numery. Zależne to było od okresu ukazywania się dziennika. Wydaje się, że szczytem możliwości tytułu był moment od 3 VIII (numer 317) do 21 IX (numer 453) 1914 r., gdy światło dzienne oglądały trzy wydania na co dzień. Wy tłumaczeniem tego stanu

---

¹⁰ K. Haptaś, *Nieszczęśliwe nasze miasteczko stało się pastwą płomieni. Wiek XIX. Dwa najtragiczniejsze pożary w historii Mielca*, „Fakty Mieleckie” 2016, nr 33, s. 11; K. Haptaś, *Pożary*, w: *Mielecka podróż w czasie 1470-2020. 55 historii na 550 lat miasta Mielca*, red. K. Haptaś, Mielec 2020, s. 14-15.

¹¹ K. Haptaś, *Kolej*, w: *Mielecka podróż w czasie...*, s. 104-105.

¹² K. Haptaś, *Początki rowerowego szaleństwa w Mielcu*, w: *Bicykl. Tricykl. Tandem. Historia roweru. Katalog do wystawy*, red. K. Haptaś, M. Szczurek, Mielec 2021, s. 8-11.

¹³ K. Haptaś, *Sędziowie*, w: *Mielecka podróż w czasie...*, s. 56-57.

¹⁴ K. Haptaś, *Okaz „Braci Siamskich” powiększył zbiory Muzeum anatomicznego w Krakowie. Rok 1891. Narodziny bliźniaków syjamskich w Mielcu*, „Fakty Mieleckie” 2016, nr 16, s. 16.

¹⁵ <https://dziennikpolski24.pl/krotka-historia-czasu/ar/9234708>, dostęp: 9 VI 2023 r.

rzeczy była rozpoczynająca się Wielka Wojna¹⁶. Jeszcze w okresie autonomii Galicji dziennik obchodził 50-lecie swego istnienia. Z tej racji 3 XI 1898 r. prócz zwykłego numeru gazety ukazał się drukiem numer jubileuszowy, który został rozesłany wszystkim prenumeratorom pisma¹⁷. Z tegoż też tytułu redakcja otrzymała (...) *bardzo liczne listy i telegramy gratulacyjne od księży Kościoła, od przyjaciół i prenumeratorów dziennika oraz od instytucji publicznych i towarzystw, od wielu redakcji pism polskich i czeskich*¹⁸. Wielu dostojnych gości odwiedziło wówczas siedzibę gazety, by osobiście złożyć szczerze życzenia. Publikowane one były w kilku numerach „Czasu”¹⁹. Szczerze wyrazy uznania (...) *za półwiekową, niestrudzoną, czujną i gorliwą pracę w obronie sprawy narodowej* złożyło również Koło Polskie Rady Państwa w Wiedniu²⁰. Rok później dziennik doczekał się okolicznościowej publikacji²¹.

Dawna stolica Polski była miejscem ukazywania się dziennika do roku 1934. Następnie, w latach 1935-1939 drukowany był on w Warszawie. Tytuł był czwartym – po „Gazecie Warszawskiej”, „Gazecie Lwowskiej” i „Kurierze Warszawskim” – najstarszym i najdłużej ukazującym się dziennikiem na ziemiach polskich. Inicjatorem jego założenia jako przedsiębiorstwa spółki akcyjnej był Adam hr. Potocki. Redaktorami naczelnymi „Czasu” w analizowanym okresie byli: Ksawery Masłowski (22 I 1859 r. – 7 XII 1867 r.), Antoni Kłobukowski (8 XII 1867 r. – 30 I 1892 r.), Michał Chyliński (31 I 1892 r. – 10 I 1899 r.), dr Antoni Béaupre (11 I 1899 r. – 31 I 1901 r.) i Rudolf Starzewski (od 1 II 1905 r., do swojej śmierci w październiku 1920 r.). Grono to uzupełniało bardzo wielu współpracowników. W trzecim tomie *Bibliografii Polskiej XIX stulecia* Karola Estreichera obejmującym lata 1849-1900, wymienionych zostało ponad 4 tys. nazwisk publicystów, polityków i literatów, którzy zasilili gazetę swoimi tekstami. Towarzyszyły jej dodatki, m.in.: „Dodatek Literacki do Czasu” (1849-1850), „Czas. Dodatek Miesięczny” (1856-1860) i „Czas. Dodatek Poranny” (1896-1897). Dziennik początkowo ukazywał się w nakładzie tysiąca egzemplarzy, następnie 1 400 (od roku 1850), 2 tys. (od roku 1860), nie przekraczając 2 500 do końca XIX w.

¹⁶ M. Jakubek, *Krakowski „Czas” – środowisko dziennikarskie w latach 1848-1918*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” 2005, Prace historyczne, z. 132, s. 147; A. Bańdo, *Krakowski „Czas” (1848-1939) na tle dotychczasowych badań krakowskiej prasy*, „RHPP” 2010, t. 13, z. 1-2, s. 91.

¹⁷ *Kronika. Jubileusz „Czasu”*, „Czas” 1898, R. 51, nr 250 (z 1 XI), s. 2.

¹⁸ *Kronika. Jubileusz „Czasu”*, „Czas” 1898, nr 252 (z 4 XI), s. 2.

¹⁹ *Kronika. Jubileusz „Czasu”*, „Czas” 1898, nr 252, s. 2; *Jubileusz „Czasu”*, „Czas” 1898, nr 253 (z 5 XI), s. 1; *Jubileusz „Czasu”*, „Czas” 1898, nr 254 (z 6 XI), s. 1-2; *Jubileusz „Czasu”*, „Czas” 1898, nr 255 (z 8 XI), s. 2-3; *Kronika. Jubileusz „Czasu”*, „Czas” 1898, nr 256 (z 9 XI), s. 2; *Jubileusz „Czasu”*, „Czas” 1898, nr 256, s. 2-3; *Kronika. Jubileusz „Czasu”*, „Czas” 1898, nr 257 (z 10 XI), s. 2.

²⁰ *Ostatnie wiadomości*, „Czas” 1898, nr 255, s. 3.

²¹ *Jubileusz „Czasu”*, Kraków 1899.

W końcowym okresie galicyjskim osiągnął nakład 4 500 sztuk. W okresie międzywojennym wzrósł on do 10 tys. egzemplarzy²².

Gazeta była głównym organem prasowym konserwatystów w Polsce. Pismem o charakterze liberalno-konserwatywnym, z którego przebijało przywiązanie do tradycyjnych wartości, religii i historii. Służyło do propagowania określonego systemu wartości, odpowiedniego urabiania opinii publicznej, wreszcie zdobywania kolejnych zwolenników względem głoszonej w dzienniku ideologii. Ponadto opowiadało się za trwaniem dotychczasowego porządku społecznego. To z kolei powodowało lojalność wobec zaborcy oraz wrogie nastawienie odnośnie ruchów rewolucyjnych, dążących do zburzenia istniejącego ładu społecznego. Jego łamy zdominowała tematyka polityczna. Teksty drukowane cechował wysoki poziom kultury politycznej. Swoje miejsce miała również tematyka kulturalna, w mniejszym stopniu ekonomiczna i lokalna. Dziennik kolportowano do wszystkich zaborów (np. do Poznania), można go było nabyć także w wielu państwach europejskich (m.in. w: Austrii, Czechach, Francji, Prusach i Włoszech). Znajomość jego zawartości skutkowałą powoływaniem się przez liczące się pisma polityczne w Europie na zamieszczane w nim informacje²³.

„Gazeta Lwowska” wydawana była w latach 1811-1939. Pierwszy numer ukazał się drukiem 2 kwietnia. Jeszcze w okresie zaborów świętowała 100-lecie swego istnienia. Z tej racji doczekała się obszernej monografii oraz bibliografii dodatków jej towarzyszących²⁴.

---

²² S. Tarnowski, *O „Czasie” i jego redaktorach wspomnienia półwiekowego czytelnika*, „Czas” 1898, nr 251 (z 3 XI), s. 2-4; S. Tarnowski, *O „Czasie” i jego redaktorach wspomnienia półwiekowego czytelnika*, „Czas” 1898, nr 253, s. 1-2; S. Tarnowski, *O „Czasie” i jego redaktorach wspomnienia półwiekowego czytelnika*, „Czas” 1898, nr 254, s. 1-2; S. Tarnowski, *O „Czasie” i jego redaktorach wspomnienia półwiekowego czytelnika*, „Czas” 1898, nr 255, s. 1; S. Tarnowski, *O „Czasie” i jego redaktorach wspomnienia półwiekowego czytelnika*, „Czas” 1898, nr 256, s. 1-2; S. Tarnowski, *O „Czasie” i jego redaktorach wspomnienia półwiekowego czytelnika*, „Czas” 1898, nr 257, s. 1; S. Tarnowski, *O „Czasie” i jego redaktorach wspomnienia półwiekowego czytelnika*, „Czas” 1898, nr 258 (z 11 XI), s. 1-2; C. Lechicki, *Krakowski „Kraj” (1869-1874)*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1975, s. 6; J. Myśliński, *Prasa polska w Galicji w dobie autonomicznej (1867-1918)*, w: *Prasa polska w latach 1864-1918* (seria *Historia prasy polskiej*, red. J. Łojek), Warszawa 1976, s. 122; „Czas”, w: *Encyklopedia Krakowa*, Warszawa – Kraków 2000, s. 137; M. Jakubek, *op. cit.*, s. 151; A. Bańdo, *op. cit.*, s. 85, 90-94.

²³ C. Lechicki, *op. cit.*, s. 6; „Czas”, *op. cit.*, s. 137; A. Bańdo, *op. cit.*, s. 85, 87-88, 91-92; [https://pl.wikipedia.org/wiki/Czas_\(dziennik\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Czas_(dziennik)), dostęp: 21 V 2023 r.

²⁴ *Stulecie Gazety Lwowskiej 1811-1911*, t. 1, cz. 1-2, red. W. Bruchnalski, Lwów 1911; *Stulecie Gazety Lwowskiej 1811-1911*, t. 2, cz. 1-4, red. W. Bruchnalski, Lwów 1912; *Stulecie Gazety Lwowskiej 1811-1911*, t. 3, cz. 1, *Bibliografia Rozmaitości. Pisma dodatkowego do Gazety Lwowskiej 1817-1848 i 1854-1859*, ułożył W. Staniszewski, Lwów 1913; *Stulecie Gazety Lwowskiej 1811-1911*, t. 3, cz. 2, *Bibliografia Dodatku do Gazety Lwowskiej 1850-1862 i 1867-1869*, ułożył W. Staniszewski, Lwów 1913; *Stulecie Gazety Lwowskiej 1811-1911*, t. 3, cz. 3, *Bibliografia Dodatku miesięcznego do Gazety Lwowskiej (1872-1873) i Przewodnika Naukowego i Literackiego (1873-1910)*, opr. i wskaźnikiem opatrzył F. Krček, Lwów 1914.

W okresie autonomii Galicji redaktorami naczelnymi dziennika byli: Adolf Rudyński (1 VII 1862 r. – 3 IV 1873 r.), Bronisław Łoziński (w zastępstwie redaktora, 4-7 IV 1873 r.), Władysław Łoziński (8 IV 1873 r. – 31 V 1883 r.) i Adam Krechowiecki (1 VI 1883 r. – 1918 r.), który na wiele lat przejął kierownictwo gazety. Tytuł był oficjalnym organem prasowym lwowskiego Namiestnictwa, stąd ważnym jego działem był „Dziennik urzędowy”. W różnych okresach czasowych dołączane do niego były „Dodatek miesięczny” (1872-1873) oraz „Przewodnik Naukowy i Literacki” (1873-1910), poświęcony literaturze, historii, geografii, etnografii i ekonomii²⁵.

W związku z charakterem gazety już na początku zostało odnotowane, że była ona organem zawierającym m.in. rozporządzenia monarsze, obwieszczenia władzy politycznej, sądów i innych urzędów, ponadto starostw i magistratów. Kilkadziesiąt lat później, od 17 XI 1847 r., stała się organem urzędowym rządu austriackiego. Publikowany na jej łamach „Dziennik urzędowy” informował o licznych oficjalnych „decyzjach” i „wydarzeniach” zgrupowanych w działach: *Licytacje, Upadłości, Spadki, Kuratele, Firmy, Konkursa, Księgi gruntowe, Rozmaite obwieszczenia* i *Wyroki prasowe*. Oczywiście pozostałą część dziennika stanowiły informacje ogólne i szczegółowe z różnych stron kraju, Europy i świata oraz z terenu pozostałych zaborów²⁶. Niepoślednią rolę w zmianach na lepsze (przy poparciu namiestnika Agenora hr. Gołuchowskiego), polegających m.in. na uporządkowaniu i zaproponowaniu nowego układu pisma, zainicjowaniu nowych elementów składowych gazety (w tym części literackiej), zwiększeniu jej objętości czy, i to najważniejsze, zwróceniu szczególnej uwagi na sprawy krajowe odegrał redaktor Władysław Łoziński, który niejako tchnął w niego nowe życie. W ciągu kilku lat jego pieczy nad tytułem stało się ono wiodącym dziennikiem w Galicji. W roku 1875 gazeta zaliczyła debiut w Królestwie Polskim. Ważną postacią w jej redakcji był również Adam Krechowiecki, który rozwinął ją jeszcze bardziej. Zwrócił szczególną uwagę na dział literacki dziennika (swoje utwory drukowały w nim uznane osobistości literatury polskiej z Henrykiem Sienkiewiczem na czele), publikując również felieton teatralny, na którym

---

²⁵ L. Finkel, *Historia Gazety Lwowskiej 1873-1883*, w: *Stulecie Gazety Lwowskiej 1811-1911*, t. 1, cz. 1, *Historia Gazety Lwowskiej na tle czasopiśmiennictwa galicyjskiego 1773-1811* [sic!], s. 209, 245; B. Gubrynowicz, M. Rolle, *Historia Gazety Lwowskiej 1883-1911*, w: *Stulecie Gazety Lwowskiej 1811-1911*, t. 1, cz. 1, s. 249; K. Ostaszewski-Barański, *Adolf Rudyński*, w: *Stulecie Gazety Lwowskiej 1811-1911*, t. 1, cz. 2, *Życiorysy*, red. W. Bruchnalski, Lwów 1911, s. 83, 94; [https://pl.wikipedia.org/wiki/Gazeta_Lwowska_\(1810%E2%80%931939\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Gazeta_Lwowska_(1810%E2%80%931939)), dostęp: 21 V 2023 r.

²⁶ G. Gzella, „*Wyroki prasowe*” polskiej prasy w świetle „*Dziennika urzędowego*” „*Gazety Lwowskiej*” z lat 1894-1914, „*RHPP*” 2016, t. 19, z. 3, s. 46. Szerzej o cenzurze prasy m.in. w Galicji zob. w: A. Dziadzio, *Cenzura prasy w Austrii (1862-1914). Studium prawno-historyczne*, Kraków 2012.

wzorowały się inne pisma galicyjskie. Prymat dziennika na miejscowym rynku prasowym wyrażał się m.in. tym, że podawane przez „Gazetę Lwowską” telegramy (przesyłane przez korespondentów krajowych, z: Krakowa, Poznania i Warszawy, i zagranicznych, z: Berlina, Londynu, Paryża, Pragi i Wiednia) często były cytowane przez inne tytuły prasowe, niejednokrotnie, niestety, dla lwowskiej redakcji, z pominięciem źródła²⁷. Liczba abonentów przez cały czas wzrastała. Jeszcze w roku 1866 było raptem 235 prenumeratorów, 10 lat później gazeta osiągnęła niebotyczną liczbę 7 tys. abonentów²⁸. Tym samym stała się ona wiodącym dziennikiem wydawanym w Galicji. Niewątpliwie wpływ na to miało również założenie drukarni drukującej kolejne numery gazety²⁹.

Przeglądanie powyższych wybranych tytułów prasowych było żmudną i czasochłonną pracą. Badaniom poddanych zostało po 48 roczników każdego dziennika, łącznie ponad 30 tys. numerów gazet, zawierających między 174 a 232 tys. stron³⁰. Wnikliwa analiza krakowskiego „Czasu” i „Gazety Lwowskiej” przyniosła niezwykle obszerną bibliografię, zawierającą kilka tysięcy opisów bibliograficznych dotyczących Mielca i jego mieszkańców we wskazanym okresie. Nie wszystkie zostały jednak wykorzystane w prezentowanej pracy. Informacje drobne, niewnoszące istotnej wiedzy do prezentowanego tematu, zostały pominięte. Wyselekcjonowana grupa posłużyła do opracowania założonego tematu. W jej skład weszły artykuły zamieszczone w różnych blokach tematycznych drukowanych w poszczególnych tytułach prasowych. Bardzo dużą grupę tekstów stanowią te, które opublikowane zostały w „Dzienniku urzędowym” oraz w *Dziale urzędowym* na łamach „Gazety Lwowskiej”. Dostarczyły one informacji o licytacjach, konkursach i upadłościach oraz tych pochodzących z ogłoszeń czy obwieszczeń. Zostały one wykorzystane we wszystkich rozdziałach pracy, wnosząc do nich bardzo istotne wiadomości. Znaczną część artykułów stanowią korespondencje dotyczące wszelakich wydarzeń, które miały

---

²⁷ J. Myśliński, *op. cit.*, s. 121-122; J. Jarowiecki, *Prasa ugrupowań politycznych we Lwowie w okresie autonomii galicyjskiej (1867-1918)*, w: *Kraków – Lwów. Książki, czasopisma, biblioteki XIX i XX wieku*, t. 5, red. J. Jarowiecki, Kraków 2001, s. 399; K. Drąg, *Reformatorski rozwój lwowskiej prasy w II połowie XIX wieku na przykładzie dokonania dziennikarsko-wydawniczych Władysława Łozińskiego*, „Naukowy Przegląd Dziennikarski” 2021, nr 4, s. 15-16.

²⁸ K. Drąg, *op. cit.*, s. 10, 16; J. Jarowiecki, *Prasa lwowska w latach 1864-1918. Bibliografia*, Kraków 2002, s. 30.

²⁹ J. Jarowiecki, *Prasa ugrupowań...*, s. 399.

³⁰ W celu wykazania precyzyjnej liczby stron należałoby przeprowadzić szczegółowe badania. Wynika to z faktu, że o ile krakowski „Czas” w zdecydowanej większości zawierał od 4 do 6 stron, o tyle „Gazeta Lwowska” im dłużej ukazywała się drukiem, tym więcej zawierała stron, ale też następujące po sobie numery posiadały różną liczbę stron. Do wyliczenia przyjęto „ostrożną” liczbę wynoszącą od 6 do 8 stron.

miejsce w mieście oraz jego mieszkańców, również tych przebywających np. w Ameryce bądź innych miejscowościach Galicji. Teksty te dostarczyły niejednokrotnie unikatowych nowin, niedostępnych w innych materiałach źródłowych. Kolejną grupę stanowią ogłoszenia. Ich wartość polega m.in. na sygnalizowaniu pewnych sytuacji, np. pobytu mielczan w Krakowie i Lwowie. Część ogłoszeń dotyczyła również spraw dnia codziennego, np. podziękowań najbliższej rodziny za udział w pogrzebie osoby bliskiej. Obszerną grupę tekstów stanowiły reklamy. Dostarczyły one wielu informacji przykładowo na temat produktów sprzedawanych w mieleckich sklepach.

Ze względu na charakter urzędowy dziennika lwowskiego liczba informacji pozyskanych z niego przewyższa liczbę wiadomości, których dostarczył krakowski „Czas”. Wartość tego ostatniego polega jednak na relacjach np. politycznych, których próżno szukać w „Gazecie Lwowskiej” i innych tytułach prasowych. Obydwa tytuły niejednokrotnie dublują przekazywane informacje bądź cytują nowiny przekazywane przez konkurenta („Czas” regularnie powołuje się na lwowską gazetę). Trzeba jednak nadmienić, że w kwestii przekazywanych wiadomości dzienniki uzupełniają się nawzajem, oferując zasób nowych informacji.

Wykorzystane w pracy artykuły niewątpliwie wyszły spod pióra różnych dziennikarzy. Należy przyjąć, że wśród nich znaleźli się redaktorzy naczelni, szczególnie jeżeli weźmiemy pod uwagę teksty z pierwszych stron gazet, następnie redaktorzy odpowiedzialni, kierownicy poszczególnych działów (np. w przypadku krakowskiego „Czasu”: politycznego, kulturalnego, naukowego i gospodarczego) oraz inni dziennikarze na stałe zatrudnieni w dziennikach. Część analizowanych artykułów zostało napisanych przez korespondentów, być może takich, którym podlegały określone regiony oraz tych, którzy wywodzili się z miejscowego środowiska. Wśród tych ostatnich należy wymienić osoby podpisane z imienia i nazwiska bądź inicjałami lub pseudonimami. Swoimi nazwiskami podpisali się: Mieczysław hr. Rey (1883 r.), ks. Józef Knutelski (1888 r.), Stefan Sękowski (1899 r.), Wacław hr. Oborski (1904 r.) i Roman Moskwa (1908 r.). Część artykułów podpisana została następującymi inicjałami lub pseudonimami: L. (1871 r.), A.B. (1872 r.), S.K. (1876 r.), (B.) (1877 r.), (k) (1880 r.), Ks. J.P. (1899 r.), Przygodny (1901 r.) i M. (1906 r.). Interesujące, że tylko ks. Knutelski i hr. Oborski oraz osoby podpisane inicjałami Ks. J.P. (należy przypuszczać, że chodzi o miejscowego wikariusza ks. Józefa Piekarczewskiego) i (k) zamieściły teksty w „Gazecie Lwowskiej”. Pozostali publikowali na łamach „Czasu”. Do wspomnianego grona należy również doliczyć tych, którzy nie podpisali się pod

zamieszczonym tekstem bezpośrednio, np. tych, którzy dziękowali uczestnikom pogrzebów po śmierci najbliższej im osoby.

Prezentowana praca została podzielona na pięć rozdziałów. W rozdziale pierwszym – *Miasto, infrastruktura, instytucje i służby publiczne* – przedstawiono ogólny wygląd miasta sukcesywnie rozwijającego się, ponadto zwrócono uwagę na demografię miejscowości. Położono nacisk na prawdziwy motor napędowy jego funkcjonowania i rozwoju – kolej. Zaprezentowano również dobra mieleckie i ich właścicieli. Ukazano ponadto instytucje mające siedzibę w Mielcu (Sąd Powiatowy, Ochotniczą Straż Pożarną i pocztę), a także najważniejsze zawody, częściowo powiązane z wymienionymi instytucjami (sędziowie, adwokaci, notariusze i poczmistrzowie) oraz inne – wykonywane w mieście (lekarze, aptekarze, inne zawody medyczne). Rozdział drugi nosi tytuł: *Władze i życie polityczne*. Zaprezentowano w nim władze miejskie oraz Starostwo Powiatowe i miejscową Radę Powiatową wraz z Wydziałem Powiatowym. Ważnym fragmentem tego rozdziału są także posłowie, zarówno ci do Sejmu Krajowego we Lwowie, jak i do wiedeńskiej Rady Państwa. Ich rozległej działalności politycznej poświęcono spory fragment tej części. Kolejny rozdział ukazuje życie gospodarcze Mielca. W poszczególnych podrozdziałach omówiono najważniejsze kategorie z nim związane: rzemiosło i handel, rolnictwo oraz przemysł. Najrozleglejszy z nich poświęcono instytucjom finansowym i kredytowym funkcjonującym w mieście. Okazało się, że w okresie autonomii Galicji było ich całkiem sporo, stąd i obszerność tej części pracy. Rozdział czwarty zatytułowany: *Szkolnictwo, oświata i życie religijne* poświęcono wspomnianym w tytule zagadnieniom. Omówiono miejscowe szkoły ludowe, inne placówki oświatowe i jedyną szkołę średnią w Mielcu – gimnazjum. Uwagę poświęcono również mieleckiej bursie gimnazjalnej. Ponadto istotną część rozdziału stanowi oświata. W jednym z podrozdziałów przedstawiono także parafię katolicką, miejscowych kapłanów, omówiono świątynię parafialną, ponadto duszpasterstwo i funkcjonujące stowarzyszenia religijne. Ostatni rozdział poświęcono życiu codziennemu. Stanowi on najbardziej różnorodną część pracy. Z jednej strony omówiono tutaj uroczystości i wszelkiego rodzaju rocznice, koncerty, spektakle teatralne i bale miejskie, ponadto podróże mielczan do obydwóch miast, a nawet klęski żywiołowe i pożary trapiące mieszczan mieleckich oraz przestępstwa dokonywane przez mieszkańców miasta bądź przybyszów z zewnątrz. Z drugiej strony wdzięcznymi tematami okazały się małżeństwa i zgony mielczan. Wydaje się, że ta część pracy może w największym

stopniu posłużyć innym badaczom w uzupełnieniu tematów przez nich opracowywanych, choć należy zdawać sobie sprawę z tego, że całość stanowi prawdziwą kopalnię nowych wiadomości lub gotowych opracowanych zagadnień dotyczących miasta i jego mieszkańców w dobie autonomii Galicji.

Kończąc pragnę wyrazić szczerze podziękowania i wdzięczność wszystkim tym, którzy przyczynili się do powstania niniejszej rozprawy. W pierwszej kolejności dziękuję serdecznie Promotorowi – ks. prof. dr. hab. Bogdanowi Stanaszкови – za inspirację do podjęcia tematu, słowa zachęty na każdym etapie jej powstawania oraz niezwykle cenne wskazówki udzielone w trakcie pisania dysertacji.

Dziękuję również wszelkim dobrym „duszom”, które w jakikolwiek sposób wsparły czy pomogły mi w pracach nad tekstem, a szczególnie mojej Żonie Krystynie, która cierpliwością, odciążeniem w obowiązkach domowych oraz otuchą w chwilach najintensywniejszych prac w ten sposób przyczyniła się do powstania rozprawy.

Rozdział I

Miasto, infrastruktura, instytucje i służby publiczne

I. 1. Liczba ludności, położenie, zabudowa i infrastruktura

Mielec został lokowany na prawach miejskich w 1470 r. Miasto przez wieki przechodziło różne koleje losu. W epokę zaborów wchodziło z praktycznie drewnianą zabudową, z liczbą mieszkańców na poziomie około 1 600 – 1 700 osób. Zaliczane było do miejsowości, których mieszczenie trudniło się rzemiosłem i handlem, w których rolnictwo również odgrywało ważną rolę.

Liczba ludności miasta systematycznie wzrastała, również przez cały okres autonomiczny, za wyjątkiem lat 80. i 90. XIX stulecia, gdy wielu mieszczan mieleckich udało się na emigrację. Na początku analizowanego okresu, w roku 1869, Mielec liczył 4 251 mieszkańców, w 1910 r. 2 tys. więcej (6 218), a tuż przed wybuchem I wojny światowej z pewnością jeszcze więcej³¹.

Analizowane czasopisma podają znikomą liczbę informacji w tym temacie. Przy okazji omówienia rozmieszczenia szkół średnich w Galicji odnotowane zostało, że w roku szkolnym 1883 Mielec liczący 4 981 mieszkańców nie miał gimnazjum, choć był zdecydowanie większy niż posiadające je Jasło (3 302)³². Interesujące, że w tym czasie (w 1880 r.) powiat mielecki liczył 66 218 mieszkańców. W ciągu następnych 10 lat liczba ludności na tym obszarze zwiększyła się do 71 104 osób, o 4 886 mieszkańców (+ 7,4 %)³³. Spis ludności wówczas przeprowadzony wykazał, że w roku 1880 w powiecie mieleckim mieszkało ośmiu grekokatolików, dziewięć osób posługiwało się językiem ruskim jako towarzyskim, z kolei językiem polskim jako towarzyskim mówiło ponad 90% ludności tego terenu³⁴.

Miasto geograficznie położone było w dogodnym miejscu, (...) *leżąc nad rzeką Wisłoką, na doskonałej murowanej drodze krajowej, w środku najkrótszej linii łączącej ruch handlowy między Wisłą i Królestwem Polskim, a koleją Karola Ludwika, i, jak*

---

³¹ P. Miodunka, *Rozwój demograficzny*, w: *Mielecka podróż w czasie...*, s. 12. Zob. ponadto: P. Miodunka, *Ludność Mielca w latach 1857-1931 na podstawie spisów ludności*, „RM” 2011-2012, t. 14-15, s. 217-221.

³² *Sprawy krajowe. (Stan szkół średnich w Galicji w latach szkolnych 1875-1883). (Ciąg dalszy)*, „GL” 1884, R. 74, nr 200 (z 29 VIII), s. 2.

³³ *Statystyka Galicji wedle ostatniego spisu ludności. II*, „GL” 1891, R. 81, nr 70 (z 28 III), s. 2.

³⁴ *Galicja po spisie ludności. II*, „GL” 1881, R. 71, nr 254 (z 8 XI), s. 2; *Galicja po spisie ludności. III*, „GL” 1881, nr 255 (z 9 XI), s. 1-2.

zostało zapisane: (...) *ma przed sobą wielką przyszłość, którą sprzyjające okoliczności z każdym rokiem usprawiedliwiają*³⁵. Zmiana w nastawieniu względem przyszłości dokonała się w przeciągu kilku lat. Jeszcze w 1871 r. anonimowy korespondent narzekał: *Miasteczko nasze liche, przeważnie żydowskie, brudne, nieporządne, nieczyste, niesłuchanie zaniedbane od dawna i bardzo ubogie*. Przemiana wynikała z racji budowanych właśnie dróg, krajowej, na trasie Dębica – Nadbrzezie, i powiatowej, z Mielca do Radomyśla (Wielkiego)³⁶. Miasto korzystało z tego, powiększało się, a co za tym idzie, „wzbogacało” o nowe ulice. Nazwy kilku istniejących podały gazety: Kościelna, Kwiatowa i Synagoga³⁷.

W okres autonomii Galicji Mielec wkraczał z nielicznymi budynkami murowanymi. Należały do nich m.in.: browar, umiejscowiony w dawnym klasztorze Trynitarzy, skasowanym przez zaborcę, a usytuowanym przy trakcie na Sandomierz, kościoły – parafialny pw. św. Mateusza Apostoła i Ewangelisty – oraz św. Michała (obecnie św. Marka), znajdujący się na drugim chronologicznie cmentarzu parafialnym, dworek Suchorzewskich, leżący w bezpośredniej bliskości świątyni parafialnej, dworek rozbudowany na przełomie XIX i XX stulecia przez hr. Oborskich, usytuowany w pobliżu rzeki Wisłoki oraz kilka kamienic m.in. przyrynkowych³⁸.

Zmiany wynikły w mieście z umiejscowienia w nim m.in. siedziby Starostwa Powiatowego, Sądu Powiatowego, urzędów podatkowego i telegraficznego, poczty oraz innych instytucji dokonywały się sukcesywnie. Widoczne były również w liczbie obiektów murowanych³⁹. Już w połowie 1875 r. przy mieleckim rynku znajdowała się bliżej nieznana liczba niewykończonych domów murowanych, należących do miejscowych Żydów. Ponadto w ciągu dwóch lat wybudowane zostały cztery okazałe budynki piętrowe, wśród których pierwsze miejsce zajmowała szkoła ludowa oraz

---

³⁵ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 7 czerwca*, „Czas” 1875, nr 131 (z 12 VI), s. 2.

³⁶ *Kronika miejscowa i zagraniczna, L., Mielec 29 czerwca*, „Czas” 1871, nr 150 (z 5 VII), s. 2.

³⁷ *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1911, R. 101, nr 245 (z 27 X), s. 7; *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1912, R. 102, nr 110 (z 14 V), s. 8; *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1912, nr 149 (z 3 VII), s. 8.

³⁸ APP, Stadt Mielec in Galizien Tarnower Kreis [Mapa miasta Mielec w Galicji w obwodzie tarnowskim], sygn. 56/126/0/1054M. O możliwościach płynących z analiz różnych map na przykładzie Mielca zob. w: S. Wanatowicz, *Co można dostrzec na dawnych mapach Mielca*, „RM” 2019-2020, t. 22-23, s. 15-32.

³⁹ O wyglądzie ówczesnych miast zob. w: J. Hoff, *Wygląd małych miast galicyjskich w XIX i na początku XX wieku*, w: *Rozwój przestrzenny miast galicyjskich położonych między Dunajcem a Sanem w okresie autonomii galicyjskiej. Materiały z sesji Jasło 23-24 kwietnia 1999*, red. Z. Beiersdorf, A. Laskowski, Jasło 2001, s. 97-108.

kamienice adwokata i burmistrza miasta. W innych mieściły się bądź miały być umieszczone sąd i notariat⁴⁰.

Nieliczne domy murowane niewątpliwie spełniające wymagania poszukujących dachu nad głową, nie potrafiły zaspokoić głodu mieszkaniowego, który był mocno odczuwalny. W roku 1875 odnotowano – (...) *trudno w Mielcu o mieszkania i te stosunkowo są drogie, bo ludność z klasy inteligencji ciągle napływa z powodu przybywania różnych urzędów, instytucji i sklepów*⁴¹.

Z biegiem lat liczba kamienic, domów murowanych w mieście powiększała się. Kwitł nawet handel nimi. W końcu 1881 r. do kupienia była nowa kamienica, położona w świetnej lokalizacji, z nowymi zabudowaniami gospodarskimi, w większości murowanymi. Mogła pomieścić sklepy lub urzędy. Przynosiła 7% dochodu, ale na hipotecę obiektu zapisanych było 6 tys. złr na rzecz Kasy Oszczędności⁴². Zdarzało się również, że murowane budynki licytowane były na żądanie podmiotu rewindykującego od właścicieli pożyczone fundusze. Wiadomo przykładowo, że na żądanie Kasy Oszczędności miasta Tarnowa 18 IV 1899 r. odbyła się w Mielcu licytacja domu murowanego wycenionego na kwotę 3 tys. złr. W ogłoszeniu sądowym zostało nadmienione, że może być on sprzedany za minimalną kwotę 1 500 złr⁴³. Inna licytacja na żądanie tej samej kasy miała miejsce 28 IV 1899 r. Jej przedmiotem był dom murowany wraz z parcelą budowlaną wyceniony na sumę 4 400 złr. Minimalna kwota sprzedaży została podana na poziomie 2 934 złr 32 ct.⁴⁴

Powstawanie budynków murowanych według określonych planów⁴⁵, w sposób przemysłany w aspekcie planowej zabudowy miejskiej z pewnością było przyczyną zatrudnienia budowniczego miejskiego. Konkurs ogłoszony w tej sprawie był następstwem uchwały Rady gminy z 5 VI 1906 r. Kilka dni później, 8 czerwca, został sformułowany w postaci ogłoszenia. Budowniczy miał być zatrudniony od 1 VII 1906 r. Miał otrzymywać roczne wynagrodzenie w kwocie 500 kor. płatnych miesięcznie (z dołu) i (...) *taksy od stron przez Radę oznaczyć się mające*. Kandydaci mogli wnieść podania do 25 czerwca⁴⁶.

---

⁴⁰ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 7 czerwca*, „Czas” 1875, nr 131, s. 2.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² „Czas” 1881, nr 290 (z 20 XII), s. 8; „Czas” 1881, nr 296 (z 28 XII), s. 6.

⁴³ *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1899, R. 89, nr 69 (z 25 III), s. 8.

⁴⁴ *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1899, nr 72 (z 30 III), s. 7.

⁴⁵ Szerzej o takich planach i ich realizacji na przykładzie Kolbuszowej zob. w: K. Haptaś, *W dobie autonomii galicyjskiej*, artykuł oddany do druku.

⁴⁶ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1906, R. 96, nr 135 (z 14 VI), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1906, nr 136 (z 16 VI), s. 7; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1906, nr 137 (z 17 VI), s. 7.

W każdej miejscowości prócz domostw i budynków użyteczności publicznej znajdowały się także obiekty, które można nazwać obiektami małej architektury. Składały się na nie m.in. studnie. Zaopatrzenie mieszkańców w dobrej jakości wodę pitną było niezwykle ważnym zadaniem. Woda nie ze wszystkich studni była jednak pierwszej jakości. Wydaje się, że zmianie tego stanu rzeczy miało służyć wybudowanie studni głębinowych, z których można byłoby uzyskać dobrą źródlaną wodę. Ogłoszenie w tym temacie pojawiło się 6 IX 1907 r. w „Gazecie Lwowskiej”. Brzmiało: *Mający chęć wzięcia w przedsiębiorstwo budowę tychże, a to technicy lub inni uzdolnieni znawcy zechcą się zgłosić do dnia 25 września 1907 r. przez podanie bliższych swych warunków i przedłożenie świadectw z budowy takich studzien*⁴⁷. Z pewnością w wyniku ogłoszenia miasto wzbogaciło się o pewną liczbę studni z wodą bardzo dobrej jakości.

Mielec rozwijał się ustawicznie do wybuchu I wojny światowej. Im bliżej było 28 VII 1914 r., tym dynamiczniej. W roku 1910 powstała rzeźnia miejska zbudowana kosztem 42 tys. kor.⁴⁸ Na początku 2. dekady XX w. władze miejskie zamierzały zelektryfikować miejscowość. 7 II 1912 r. sporządzone zostało ogłoszenie, w którym zostało zapisane – (...) *wzywa się Firmy zajmujące się instalacją elektryczności o podanie projektu i warunków budowy urządzenia elektrycznego*⁴⁹. Prawdopodobnie rozpoczęcie działań wojennych uniemożliwiło realizację ambitnego projektu. Prąd elektryczny popłynął siecią do domów mieszczan mieleckich później – 14 I 1924 r. nastąpiło uroczyste zapalenie światła elektrycznego w Szkole Męskiej w Mielcu. Możliwe to było dzięki wybudowaniu prywatnej elektrowni przez Zygmunta Rymanowskiego, człowieka, który zrealizował w mieście wiele swoich wizjonerskich pomysłów⁵⁰.

W analizowanej prasie sporo uwagi poświęcano inwestycjom kolejowym⁵¹. Pierwsze zabiegi w kierunku przeprowadzenia linii kolei żelaznej przez Mielec pojawiły się już w roku 1870. Według planów miała umożliwić ona połączenie na trasie

---

Wcześniej w Mielcu działali również budowniczcy, wydaje się, że zatrudniani do konkretnych prac. Wiadomo przykładowo, że w dniach 23-24 III 1870 r. w Hotelu Saskim w Krakowie zameldował się Jarosław Odyniec, budowniczy z Mielca. *Przyjechali do Krakowa od 23go do 24go marca*, „Czas” 1870, nr 69 (z 25 III), s. 3.

⁴⁷ *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1907, R. 97, nr 204 (z 6 IX), s. 7.

⁴⁸ *Część nieurzędowa. Stosunki zdrowotne Galicyi*, „GL” 1910, R. 100, nr 172 (z 31 VII), s. 2.

⁴⁹ *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1912, nr 36 (z 15 II), s. 8; *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1912, nr 37 (z 16 II), s. 6; *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1912, nr 38 (z 17 II), s. 6.

⁵⁰ J. Halisz, *Zygmunt Rymanowski (1877-1935)*, w: *Mielecka podróż w czasie...*, s. 64-65.

⁵¹ Jedyna obszerna objętościowo publikacja na ten temat w Mielcu zupełnie pominęła informacje z prasy. Zob. E. Michocki, *Koleją do Mielca. Suplement do wystawy „Stanisław Rawicz-Kosiński. Budowniczcy galicyjskich kolei” ze zbiorów Muzeum Historii Fotografii w Krakowie*, Mielec 1999.

Sandomierz lub Zawichost – Mielec – Żabno – Niepołomice – Kraków lub Podgórze, dalej łączyć się z koleją Karola Ludwika; następnie od Krakowa przez Skawinę – Wadowice lub Zator – Białą stykać się z koleją północną cesarza Ferdynanda. Niestety, m.in. ze względu na przewidywany mały ruch handlowy projektowaną trasą, plany te nie doszły do skutku, choć Ministerstwo Handlu czyniło w tym temacie odpowiednie zabiegi. W czerwcu 1870 r. udzieliło dr. Augustowi Axsterowi z Wiednia trzymiesięcznego pozwolenia na podjęcie prac przygotowawczych do poprowadzenia m.in. linii kolejowej z Tarnowa do granicy rosyjskiej, w kierunku na Sandomierz, z wyraźnym „życzeniem”, by oddalona była od Wisły i prowadziła przez Mielec ku Radomyślowi (nad Sanem). Prace nie przebiegały jednak wystarczająco sprawnie, skoro w październiku 1870 r. pozwolenie roczne na podjęcie technicznych robót przygotowawczych otrzymał od ministerstwa Kazimierz Stefan Młodecki⁵². Interesujące, że „pomysłów” na nową linię kolejową było więcej. Pojawiały się z różnych stron. Przykładowo poparcie Izby Handlowo-Przemysłowej krakowskiej zyskała trasa Preszów – Sącz – Tarnów – Sandomierz⁵³.

Na początku roku 1882 nadal debatowano nad różnymi wersjami połączeń. Poszczególne strony interesów opowiadały się za liniami kolejowymi wychodzącymi z Rzeszowa lub Jarosławia przez Kolbuszową lub Nisko do Nadbrzezia, a Rada Powiatowa w Mielcu optowała za linią w tym samym kierunku, ale z Tarnowa. Przewagę zyskiwali zwolennicy trasy Rzeszów – Kolbuszowa – Nadbrzezie, chociażby ze względu na odległość (73 km), a tym samym koszty robót i brak jakiegokolwiek rzeki, w przeciwieństwie do trasy Tarnów – Mielec – Nadbrzezie (108 km), przebiegającej blisko ujścia rzeki Wisłoki do Wisły. Istotnym atutem tej ostatniej było jednak bezpośrednie jej połączenie z koleją relacji Tarnów – Leluchów oraz większe możliwości wykorzystania jej w celach handlowych, co podkreślano m.in. podczas obrad Sejmu Krajowego we Lwowie⁵⁴.

---

⁵² *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas” 1870, nr 101 (z 4 V), s. 3; *Gospodarstwo, przemysł i handel. Sprawozdanie z posiedzenia Izby handlowo-przemysłowej krakowskiej d. 4 maja*, „Czas” 1870, nr 105 (z 8 V), s. 3; *Gospodarstwo, przemysł i handel*, „GL” 1870, R. 60, nr 140 (z 22 VI), s. 853; *Gospodarstwo, przemysł i handel. (Koncesye na budowę kolei żelaznych)*, „GL” 1870, nr 241 (z 22 X), s. 1480; *Gospodarstwo, przemysł i handel*, „Czas” 1870, nr 244 (z 25 X), s. 3.

⁵³ *Gospodarstwo, przemysł i handel. Izba handlowo-przemysłowa krakowska. (Posiedzenie z dnia 3 sierpnia b.r.)*, „Czas” 1870, nr 182 (z 11 VIII), s. 3.

⁵⁴ *Część nieurzędowa. Sprawy krajowe. (Kolej z Rzeszowa do granicy Królestwa Polskiego)*, „GL” 1882, R. 72, nr 226 (z 4 X), s. 2; *Część nieurzędowa. Sejm Krajowy (XVIII posiedzenie d. 5 października.)*, „GL” 1882, nr 228 (z 6 X), s. 2.

Niedługo później pojawił się pomysł linii kolejowej przebiegającej przez Mielec w kierunku do Rozwadowa, dalej do Nadbrzezia, ale wychodzącej z pobliskiej Dębicy. Rozmowy na temat przebiegu trasy odbywały się również w terenie. Wiadomo, że 4 XII 1884 r. przeprowadzono w Mielcu spotkanie mające na celu jej rewizję⁵⁵.

Kolejne odgórnie powzięte decyzje w temacie zakończyły się opracowaniem planów i budową torów kolejowych na trasie Dębica – Rozwadow z odnogą do Nadbrzezia⁵⁶. Decyzja zapadła w grudniu 1886 r. Wpływ na nią miały czynniki wojskowe. Połączenie miało na celu w maksymalnie szybkim sposobie umożliwić transport żołnierzy na granicę państwa na Wiśle. Budowa ponad 110. kilometrowej trasy była ekspresowa. Po zaledwie 11 miesiącach była ona gotowa, mimo konieczności wywłaszczenia za wynagrodzeniem pieniężnym licznych parceli będących w rękach prywatnych⁵⁷, przez które przechodziła, nad czym czuwał w powiecie mieleckim m.in. Mieczysław Artwiński, właściciel dóbr w Kliszowie k. Mielca⁵⁸. Jak zapisała „Gazeta Lwowska”: *Nadzwyczaj szybkie to a jednak wzorowe wykonanie budowy zawdzięczyć należy lojalnym chęciom Towarzystwa kolei Karola Ludwika, której ta kolej jest własnością, energicznemu kierownictwu budowy, pomyślnemu terenowi, sprężystości władz rządowych i autonomicznych i wdzięcznej wyrozumiałości ludności, nie tylko nie*

---

⁵⁵ *Telegramy własne „Czasu”*. Lwów 20 listopada, „Czas” 1884, nr 269 (z 21 XI), s. 3; *Gospodarstwo, handel i przemysł*, „Czas” 1884, nr 271 (z 23 XI), s. 4; *Część urzędowa. Ogłoszenie*, „GL” 1884, nr 268 (z 20 XI), s. 1.

⁵⁶ Wiele miejscowości nie miało tyle szczęścia co Mielec i do końca okresu galicyjskiego nie doczekało się poprowadzenia kolei. Zob. przykładowo: B. Stanaszek, K. Haptaś, J. Brzegowy, *Pilzno pod zaborem austriackim*, w: *Pilzno. Monografia miasta do 1945 roku*, red. B. Stanaszek, Pilzno 2018, s. 264-265; K. Haptaś, *W dobie autonomii galicyjskiej...*

⁵⁷ Należne kwoty w formie zaliczek na poczet cen kupna były wypłacane jeszcze przed przystąpieniem do robót. Później dopłacano brakujące pieniądze, płacąc za zwłokę 5% odsetek. Niejednokrotnie jednak ze względu na za wysokie zaliczki, kolej dopominała się zwrotu części z nich. Śladkowski, *Głosy publiczne*, „GL” 1890, R. 80, nr 198 (z 29 VIII), s. 4.

⁵⁸ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1887, R. 77, nr 42 (z 22 II), s. 9. Podczas budowy linii kolejowej zdarzały się protesty związane np. z niezatrudnieniem przy pracach budowlanych określonych grup osób, przykładowo murarzy z Radomyśla n. Sanem. *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1887, R. 40, nr 105 (z 8 V), s. 1. Wspomniany Artwiński wraz z Władysławem Rydlem, właścicielem dóbr w Górkach, w powiecie mieleckim, byli później przez kilkanaście lat (...) *znawcami do ocenienia wynagrodzeń przy wywłaszczeniach z powodu... ruchu kolei żelaznych*. *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1889, R. 79, nr 299 (z 29 XII), s. 9; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1891, nr 7 (z 11 I), s. 9; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1894, R. 84, nr 2 (z 4 I), s. 9; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1895, R. 85, nr 12 (z 16 I), s. 9; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1896, R. 86, nr 11 (z 16 I), s. 9; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1897, R. 87, nr 15 (z 21 I), s. 8; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1898, R. 88, nr 23 (z 30 I), s. 9; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1899, nr 9 (z 13 I), s. 10 (w latach 1898-1899 Rydel jako były właściciel dóbr w Wojsławku, pow. Mielec); *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1900, R. 90, nr 29 (z 7 II), s. 11; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1903, R. 93, nr 35 (z 13 II), s. 11; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1905, R. 95, nr 9 (z 13 I), s. 8 (w latach 1900, 1903 i 1905, a i pewnie w międzyczasie zamiast Rydla Feliks Kwiatkowski, właściciel dóbr w Lisówku, pow. Mielec).

*stawiającej żadnych przeszkód zamierzonej budowie, lecz owszem, ułatwiającej ją na każdym kroku w dobrym zrozumieniu dobra państwa, kraju i własnej korzyści*⁵⁹.

Linia kolejowa w powiecie mieleckim wiodła przez miejscowości: Dąbie, Tuszyma, Rzemień, Rzochów, Wojsław, Mielec, Cyranka, Chorzelów, Malinie, Tuszów Narodowy, Jaślany i Padew (Narodowa)⁶⁰. W Dąbiu, Rzochowie, Mielcu i Jaślanach urządzone zostały stacje kolejowe, a w Chorzelowie i Padwi (Narodowej) przystanki⁶¹. Miała służyć również przewozom towarów i zwierząt. Interesujące, że ładowanie i wyładowywanie przeżuwaczy mogło odbywać się na terenie powiatu tylko na stacjach w Dąbiu i Jaślanach, od czasu do czasu, (...) *za zezwoleniem dotyczącego starostwa i to na prośbę strony interesowanej, wniesionej wprost lub za pośrednictwem stacji kolejowej do tegoż c.k. starostwa*⁶². 20 lat później Namiestnictwo we Lwowie zdecydowało, że tylko na stacji kolejowej w Mielcu możliwe było wykonywanie oględzin zwierząt (jednokopytnych – konie, osły, muły i muło-osły; przeżuwaczy – bydło rogate, bawoły, owce i kozy; świń) ładowanych lub wyładowywanych przez weterynarza upoważnionego do tego przez władze państwowe. Decyzja związana była z zapobieganiem i likwidowaniem chorób zwierzęcych⁶³.

Trasa została uroczyście otwarta w niedzielę, 30 X 1887 r., (...) *pociągiem wychodzącym z Dębicy o 11 godzinie 27 minut przed południem*⁶⁴. Znaleźli się w nim przybyli ze Lwowa pociągiem pośpiesznym urzędnicy kolejowi: radca rządowy, dyrektor kolei Karola Ludwika Wacław Śladkowski, inspektorowie A. Elsner i H. Buresch, nadinżynierowie E. Haunold, kierownik budowy otwieranej kolei, i E. Heppe, nadekspedytor Henryk Łopuszański, sekretarz dyrekcji ruchu Franciszek Klaus i *prowadzący pociąg, kontrolor* F. Dormus, a ponadto kilku dziennikarzy, którzy wybrali się w podróż z pewnością po to, by opisać nowo powstałą linię kolejową⁶⁵.

Przed wyruszeniem w trasę na dworcu kolejowym w Dębicy spożyte zostało śniadanie zorganizowane przez dyrekcję kolei Karola Ludwika. Następnie wszyscy wsiedli do pociągu składającego się z kilku wagonów podróжных i kilku wagonów salonowych przeznaczonych dla gości. Lokomotywa składu przybrana była festonami z zieleni i kwiatów oraz flagami w barwach państwa i kraju – Galicji. Trasa przejazdu

⁵⁹ *Otwarcie kolei Dębica-Rozwadów-Nadbrzezie*, „GL” 1887, nr 249 (z 2 XI), s. 4.

⁶⁰ *Gospodarstwo i handel. Kolej lokalna Dębica-Nadbrzezie*, „GL” 1887, nr 23 (z 29 I), s. 5.

⁶¹ *Kronika*, „GL” 1887, nr 248 (z 31 X), s. 3; *Kronika miejscowa i zagraniczna. Kraków 31 października*, „Czas” 1887, nr 250 (z 1 XI), s. 3.

⁶² *Część urzędowa*, „GL” 1888, R. 78, nr 21 (z 27 I), s. 1.

⁶³ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1910, nr 146 (z 1 VII), s. 9.

⁶⁴ *Otwarcie kolei...*, s. 4.

⁶⁵ *Ibidem*.

wiodła również przez miejscowości powiatu mieleckiego. *Na wszystkich stacjach oczekiwała pociągu licznie zgromadzona ludność i obywatelstwo okoliczne, witając go okrzykami nieustannymi*⁶⁶. Pociąg zatrzymał się w Mielcu, gdzie wsiadł do niego na zaproszenie radcy rządowego miejscowy starosta Eugeniusz Kraus. Zajął miejsce wraz z innymi gośćmi w wagonie salonowym. Na następnej stacji, w Chorzelowie, do jadących dosiadł się Jan hr. Tarnowski, właściciel dóbr chorzelowskich, znany hodowca koni wyścigowych. Dłuższy postój pociągu miał miejsce w Tarnobrzegu, gdzie Jan Dzierżysław hr. Tarnowski, marszałek Sejmu Krajowego we Lwowie, właściciel dóbr dzikowskich, witał jego przyjazd wraz ze swoją rodziną. Później zwiedzał poszczególne wagony salonowe. Na dworcu zaś *Obywatelstwo i niezliczone tłumy ludności okolicznej zalegały peron i przestrzeń przed dworcem i wznosiły nieustanne okrzyki*⁶⁷. Na następnej stacji, w Rozwadowie, (...) *przywitano pociąg muzyką i wystrzałami moździerzowymi. Dworzec był iluminowany rzęście i oświetlony ogniami bengalskimi*⁶⁸. Na sam koniec odbył się w sali dworcowej bal. Następnego dnia goście, po przenocowaniu w wagonach salonowych na dworcu rozwadowskim, udali się kolejnym pociągiem do Nadbrzezia położonego nad Wisłą, naprzeciwko Sandomierza. Ostatnia podróż wiodła drogą kolejową do miejsca wyjazdu, do Dębicy⁶⁹.

Na koniec warto wspomnieć, że na dworcu mieleckim, jak i wszystkich innych⁷⁰, prace budowlane wykonane zostały siłami krajowymi – firm galicyjskich; stolarskie przeprowadziła firma braci Wczelaków ze Lwowa, blacharskie Ciuchciński ze Lwowa, bednarskie Baranowski z Przemyśla, a kołodziejskie Meissner z Krakowa. Ponadto niezbędne elementy wyposażenia w postaci sikawek dostarczyła fabryka maszyn Peterseima z Krakowa, a drabiny Tarczyński z Przemyśla⁷¹.

Otwarcie linii kolejowej na trasie Dębica – Rozwadow z rozgałęzieniem na Nadbrzezie wymagało wybudowania odpowiedniej infrastruktury lokalowej. W Mielcu prawdopodobnie już w roku 1887 stanął piękny gmach dworca kolejowego. Niestety, nie istniejący obecnie, choć utrwalony na licznych fotografiach i pocztówkach. W świetle analizowanej prasy jeszcze w okresie autonomii Galicji mógł być

---

⁶⁶ *Ibidem*.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ *Ibidem*.

⁶⁹ *Ibidem*, s. 5.

⁷⁰ Szerzej o architekturze dworców kolei Karola Ludwika w Galicji zob. w: M. Rymar, *Architektura dworców Kolei Karola Ludwika w Galicji w latach 1855-1910*, Warszawa 2009. Z kolei o ich roli w rozwoju przestrzennym miast Galicji zob. w: D. Opaliński, *Rola dworców kolejowych w rozwoju przestrzennym miast galicyjskich*, w: *Rozwój przestrzenny...*, s. 305-311.

⁷¹ *Otwarcie kolei...*, s. 5.

przebudowywany. Pierwotnie miało to nastąpić w 1910 r. (wydaje się, że wykonano tylko *rozszerzenie* torów kolejowych), ale jeszcze rok później nie przystąpiono do prac budowlanych⁷². Bardziej prawdopodobne, że prace zostały przeprowadzone dopiero w roku 1912. Wtedy to Dyrekcja Kolei Państwowych w Krakowie rozpięła przetarg (ówczesnymi słowami *publiczną rozprawę ofertową*) na rozszerzenie budynku stacji kolejowej w Mielcu, połączone z pracami adaptacyjnymi. Całość miała zostać wykonana według planów i załączników oraz warunków, które dostępne były we wspomnianej dyrekcji, w oddziale dla utrzymania kolei i budowy. Koszty prac zostały wycenione na około 15 tys. kor., a termin ich ukończenia wyznaczono na 30 IX 1912 r. Oferty miały być składane najpóźniej do 15 marca wspomnianego roku, do godziny 12.00, do wspomnianej Dyrekcji Kolei Państwowych w Krakowie. Ich otwarcie miało nastąpić jeszcze tego samego dnia, o godzinie 12.30. Przy składaniu ofert obowiązywało wadium w wysokości 750 kor., wpłaconych w kasie krakowskiej dyrekcji kolei, które miało stanowić kaucję w przypadku przyjęcia oferty⁷³.

Mielecki dworzec służył nie tylko „usługom” kolejowym. Możliwe, że już od momentu uruchomienia kolei zaczęła działać na nim stacja telegraficzna. Z dniem 1 XII 1888 r. została ona, jak i m.in. w Tarnobrzegu i Rozwadowie, otwarta dla (...) *powszechnej korespondencji telegraficznej, rządowej i prywatnej... z ograniczoną służbą dzienną*⁷⁴.

Warto również wspomnieć, że prawdopodobnie ze względu na natężenie ruchu, dość szybko wynikła potrzeba poszerzenia niektórych stacji kolejowych, również na terenie powiatu mieleckiego. Już w roku 1895 Namiestnictwo we Lwowie na żądanie generalnej dyrekcji austriackich kolei państwowych zarządziło w tym celu, by komisja *reambulacyjna* zajmująca się rozprawą wywłaszczeniową „odwiedziła” kilka miejscowości „stacyjnych”. Przebywała ona m.in. w: Dąbiu (26 sierpnia) oraz Rzochowie, Mielcu i Jaślanach (27 sierpnia). Wykazy gruntów, które miały być zajęte pod rozszerzenie wraz z odpowiednimi planami wyłożone były przez 14 dni do przejrzania w urzędach gmin m.in. w: Tuszynie, Rzochowie, Mielcu i Jaślanach.

---

⁷² *Dział ekonomiczny*. W.P., *Roboty inwestycyjne na kolejach*, „Czas” 1908, R. 61, nr 258 (z 9 XI), wyd. wieczorne, s. 3; *Dział ekonomiczny*. *Inwestycje kolejowe*, „Czas” 1911, R. 64, nr 170 (z 13 IV), numer popoł., s. 3.

⁷³ *Dział ekonomiczny*. *Dostawy kolejowe*, „Czas” 1912, R. 65, nr 63 (z 9 II), wyd. popoł., s. 3; *Doniesienia prywatne*. *Ogłoszenie rozprawy ofertowej*, „GL” 1912, nr 32 (z 10 II), s. 14; *Dział ekonomiczny*. *Dostawy*, „Czas” 1912, nr 75 (z 16 II), wyd. popoł., s. 3.

⁷⁴ *Kronika miejscowa i zagraniczna*. *Nowe stacje telegraficzne*, „Czas” 1888, R. 41, nr 260 (z 13 XI), s. 3; *Kronika*, „GL” 1888, nr 260 (z 13 XI), s. 5.

Wszelkie zarzuty ich dotyczące miały być wniesione w ciągu wspomnianych 14 dni we właściwych starostwach lub do rzeczonyj komisji⁷⁵.

Po uruchomieniu linii kolejowej na łamach prasy galicyjskiej pojawił się ważny od 30 X 1887 r. rozkład jazdy pociągów. Kursowały one według czasu budapeszteńskiego. Pociąg oznaczony numerem 601, z miejscami w klasach I-III, rozpoczynał swój bieg w Krakowie o godzinie 6.12. W Dębicy meldował się o godzinie 10.12. Wyjeżdżał w kierunku powiatu mieleckiego o godzinie 11.27, z Dąbia odjeżdżał o godzinie 12.22, z Rzochowa o 12.46, z Mielca o 13.23, z Chorzelowa o 13.41, z Jaślan o 14.07, a z Padwi (Narodowej) o 14.21. Przyjeżdżał do Sobowa o godzinie 16.03, w Rozwadowie kończył trasę o godzinie 17.16. W odwrotną stronę godziny odjazdów (pociąg nr 602, miejsca w klasach I-III) wyglądały następująco: Rozwadów (7.25), Sobów (8.39), Padew (Narodowa, 10.23), Jaślany (10.44), Chorzelów (11.03), Mielec (11.35), Rzochów (12.00), Dąbie (12.31), Dębica (przyjazd o 13.16). Odjazd z Dębicy w kierunku Krakowa następował o godzinie 14.16, a przyjazd do grodu Kraka o godzinie 20.20⁷⁶.

Wydaje się, że rozkład jazdy pociągów na przestrzeni lat funkcjonowania kolei na wspomnianej trasie był raczej stały. Jeżeli dochodziło do modyfikacji, przeprowadzone zmiany nie zawsze wpływały na czas przyjazdów i odjazdów pociągów na terenie powiatu mieleckiego. Przykładowo w roku 1890 godziny przyjazdów na stację w Mielcu i dalsze, w kierunku na Dębicę, pozostały bez zmian⁷⁷.

Kursujące regularnie pociągi „tętniły” swoim życiem. Zdarzały się w nich najróżniejsze sytuacje, również o charakterze przestępczym. Przykładowo grasowały szajki złodziejskie, jak np. w roku 1908, kiedy jedna z nich, składająca się z kilku parobków i wyrostków z Krzyża, Łękawicy, Smykowa i Woli Rzędzińskiej upodobała sobie trasę Tarnów – Dębica – Mielec. „Zrabowane” łupy jej członkowie dostarczali do niejakiej Sępkowej⁷⁸.

Należyte funkcjonowanie dworca kolejowego, właściwa obsługa pasażerów wymagały odpowiedniego personelu. Analizowana prasa w niewielkim stopniu przekazała informacje o składzie personalnym mieleckiej stacji kolejowej. W 1893 r. pracował tutaj Feliks Thürschmid, a w roku 1894 Jan Frej, pobierający pensję

---

⁷⁵ *Część urzędowa. Edykt*, „GL” 1895, nr 173 (z 31 VII), s. 1.

⁷⁶ „Czas” 1887, nr 254 (z 6 XI), s. 6.

⁷⁷ *Kronika*, „GL” 1890, nr 193 (z 23 VIII), s. 3.

⁷⁸ *Kronika krajowa*, „Czas” 1908, nr 2 (z 3 I), wyd. wieczorne, s. 3.

w wysokości 600 złr rocznie⁷⁹. Rok później odnotowany został Antoni Krawczyk⁸⁰. W 1904 r. na stacji kolejowej w Mielcu służbę pełnił Marcin Wróblewski, pobierając pensję w wysokości 2 800 kor.⁸¹ W roku 1911 jej naczelnikiem był Władysław Wojakowski⁸². Tuż przed wybuchem I wojny światowej przyjęta została do pracy w Mielcu Stefania Kubala, *manipulantka*⁸³. Interesujące, że na mieleckiej stacji kolejowej pracowali również wolontariusze. W roku 1906 odnotowany został Adolf Trybus, który za swoją pracę pensji nie pobierał⁸⁴.

Wybudowana i oddana do użytku w roku 1887 kolej relacji Dębica – Rozwadow – Nadbrzezie do wybuchu I wojny światowej, i później, do dnia dzisiejszego, była jedyną przebiegającą przez teren powiatu mieleckiego. W świetle analizowanej prasy okazuje się jednak, że nie miała być osamotniona. W 1885 r. planowano powstanie rozległej sieci drugorzędnych tras kolejowych, ale wąskotorowych. Miało je budować prywatne konsorcjum, na czele którego stał inżynier kolei Karola Ludwika Henryk Spalke. W świetle założeń jedna linia miała biec z Tarnowa do Radomyśla (Wielkiego), Mielca, dalej do Baranowa (Sandomierskiego) i kończyć się w Nadbrzeziu, by stamtąd biec do Jarosławia. Kolejna trasa miała wychodzić z Mielca w kierunku Rzochowa, dalej do Dębicy, Brzostku, kończyć się miała w Jaśle⁸⁵. Jeszcze inny pomysł zrodził się ponad 20 lat później. W roku 1907 poseł ks. Adam Kopyciński „żądał” na posiedzeniu Koła Polskiego posłów Rady Państwa w Wiedniu, by powstała kolej na trasach Czarna – Radomyśl (Wielki) – Mielec oraz Szczucin – Borowa – Mielec⁸⁶. W 1909 r. debatowano natomiast na temat połączeń Leżajsk – Mielec – Dąbrowa (Tarnowska) oraz Kolbuszowa – Mielec⁸⁷. Wspomniane linie kolejowe nigdy jednak nie powstały.

I. 2. Dobra mieleckie i ich właściciele

---

⁷⁹ *Kronika. Awans kolejowy*, „GL” 1893, R. 83, nr 156 (z 12 VII), s. 3; *Kronika. Awans kolejowy*, „Czas” 1894, R. 47, nr 151 (z 7 VII), s. 3.

⁸⁰ *Kronika. Awans na kolejach państwowych*, „Czas” 1895, R. 48, nr 158 (z 13 VII), s. 4.

⁸¹ *Awans lipcowy na kolejach państwowych*, „GL” 1904, R. 94, nr 151 (z 5 VII), s. 5.

⁸² *Kronika. Awans na kolejach państwowych*, „GL” 1911, nr 295 (z 29 XII), s. 4.

⁸³ *Kronika. Mianowania i przeniesienia na kolejach państwowych*, „GL” 1914, R. 104, nr 132 (z 13 VI), s. 4.

⁸⁴ *Kronika. Z c.k. kolei państwowych*, „GL” 1906, nr 45 (z 25 II), s. 3.

⁸⁵ *Sprawy krajowe. Koleje wicynalne*, „Czas” 1885, R. 38, nr 172 (z 31 VII), s. 1.

⁸⁶ *Część nieurzędowa. Z Koła polskiego*, „GL” 1907, nr 293 (z 20 XII), s. 1.

⁸⁷ *Krajowa Rada kolejowa*, „Czas” 1909, R. 62, nr 286 (z 15 XII), s. 2; *Sprawy krajowe. (Krajowa Rada kolejowa)*, „GL” 1909, R. 99, nr 285 (z 15 XII), s. 2.

U progu autonomii galicyjskiej właścicielem włości mieleckiej była Paulina z domu Pieniążek, wnuczka Anny z rodu Ossolińskich, władających m.in. większą częścią miasta od początków XVII w. Jej mężem był Ignacy Suchorzewski. Pochodził z Wielkiego Księstwa Poznańskiego⁸⁸.

Prawdopodobnie skutek zadłużenia się rodziny Suchorzewskich na potrzeby powstania styczniowego oraz, być może, z innych względów dobra Mielec z przyległościami zostały rozparcelowane przez Zakład Kredytowy Włościański we Lwowie za pośrednictwem biura powiatowego instytucji znajdującego się w mieście⁸⁹. Wydaje się, że wyodrębniona wówczas część majątku została sprzedana. Celem z pewnością było pokrycie długów. Niezwykle cennych informacji w temacie dostarczyła analizowana prasa.

Ślad o pierwszej sprzedaży, wydaje się, że będącej próbą, może jedną z wielu, ratowania majątku mieleckiego pochodzi z roku 1872. W dn. 27 lutego tego roku mocą kontraktu kupna – sprzedaży Paulina i Stanisław Krępowie nabyli od Pauliny Suchorzewskiej dwa kawałki gruntu. Jeden z nich, dawniej wchodzący w skład błonia, o długości 7 ½ sążnia⁹⁰ i szerokości 16 ½ sążnia, graniczył od wschodu z drogą w kierunku Złotnik, od zachodu z gruntem Piotra Weryńskiego i z rowem należącym do gminy Mielec, a od północy i południa z błoniem miejskim. Znajdował się na nim działający drewniany wiatrak, będący młynem. Druga parcela, będąca niegdyś własnością gminy miejskiej, posiadała wymiary: długość – 41 ½ sążnia, szerokość – 35 ½ sążnia. I ten grunt graniczył z błoniem gminy Mielec (z trzech stron) i drogą mielecko-złotnicką. Całość Suchorzewska zakupiła wcześniej od gminy miejskiej. Ogłoszenie o sprzedaży Krępom podał do publicznej wiadomości Sąd Powiatowy w Mielcu w związku z utworzeniem dla wspomnianej realności osobnego *ciała tabularnego* w księdze gruntowej mieleckiej. Wzywał ponadto do stawienia się wszystkich, którzy mieliby jakiegokolwiek prawa do wspomnianego terenu⁹¹.

W następnym roku rozpoczęła się parcelacja, względnie częściowa sprzedaż dóbr Mielec i Cyranka. Poddane jej zostały: grunty orne, łąki, pastwiska, znaczna część lasów, budynki mieszkalne i gospodarcze, realności i place w mieście, ponadto

---

⁸⁸ K. Haptaś, *Propozycja objęcia probostwa mieleckiego dla ks. Ludwika Ruczki (w 1867 roku). Przyczynę do biografii duchownego*, w: *Parafia Kolegiacka Wszystkich Świętych w Kolbuszowej w latach 1510-2010. Studia, szkice i materiały*, red. S. Zych, Kolbuszowa 2010, s. 303-304.

⁸⁹ *Ogłoszenie*, „Czas” 1874, nr 159 (z 16 VII), s. 4; *Ogłoszenie*, „Czas” 1874, nr 163 (z 21 VII), s. 4.

⁹⁰ Jeden sążień wynosił 1,8965 m, a kwadrat o boku 40 sążni stanowił jedną morgę.

⁹¹ *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1873, R. 63, nr 96 (z 26 IV), s. 609; *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1873, nr 97 (z 28 IV), s. 615.

gorzelnia wraz z aparaturą gorzelnianą, browar piwny i cegielnia. Włączone do niej zostało prawo propinacji w Mielcu oraz Cyrance. Chętni na zakup mieli się zgłaszać do dyrekcji wspomnianego Zakładu Kredytowego Włościańskiego we Lwowie bądź do biura powiatowego tegoż mieszczącego się w Mielcu. Ogłoszenie zostało sporządzone 8 VII 1873 r.⁹²

W lipcu 1874 r. zamieszczone zostało ogłoszenie prasowe o kolejnej sprzedaży. W Mielcu do nabycia były jeszcze: dwa domy mieszkalne z ogrodami, budynki gospodarcze, gorzelnia z *wołownią*, trzy *realności* w środku miasta oraz grunty o powierzchni 180 morgów⁹³. W ogłoszeniu znalazła się również informacja, że na folwarku Cyranka, przynależnym do dóbr Mielec, do kupienia były: budynki gospodarcze, grunty o powierzchni 284 morgów, las o powierzchni 2 200 morgów oraz prawo propinacji⁹⁴. Chętni do zakupu mieli dowolność w wyborze. Jedynym obostrzeniem była tylko wielkość zakupionego gruntu, minimalnie 2 morgi. Ponadto istniała możliwość zapłaty tylko połowy ceny przedmiotu zakupu, na resztę można było zaciągnąć dziesięcioletnią pożyczkę⁹⁵.

Wydaje się, że sprzedaż części dóbr w roku 1874 nie zapobiegła dalszym problemom finansowym właścicieli. Już rok później zapadła decyzja Sądu Obwodowego w Tarnowie o sprzedaży egzekucyjnej dóbr Mielec i Cyranka celem zaspokojenia wierzytelności *c.k. uprzywilejowanego powszechnego austriackiego zakładu kredytowego w Wiedniu*. Kwota wierzytelności z *należnościami dodatkowymi* wynosiła aż 34 797 złr i 17 ct.⁹⁶

Sprzedaż miała być przeprowadzona w tarnowskim sądzie i przybrać postać licytacji publicznej. Wyznaczono na nią dwa terminy, 13 VIII 1875 r. i miesiąc później, 13 września, w obydwóch przypadkach godzinę 10.00. Cena wywoławcza została ustalona w wysokości 160 tys. złr, a wadium, które należało złożyć, by móc wziąć udział w licytacji, wynosiło 10% kwoty. Reszta warunków, wyciąg hipoteczny i akt szacunkowy licytowanych dóbr dostępne były w registraturze wspomnianego sądu⁹⁷.

---

⁹² *Ogłoszenie*, „Czas” 1873, nr 165 (z 20 VII), s. 6; *Ogłoszenie*, „Czas” 1873, nr 167 (z 23 VII), s. 4; *Ogłoszenie*, „Czas” 1873, nr 169 (z 25 VII), s. 4.

⁹³ *Ogłoszenie*, „Czas” 1874, nr 159, s. 4; *Ogłoszenie*, „Czas” 1874, nr 163, s. 4. Jedna morga to 5755 m², czyli 0,5755 ha.

⁹⁴ *Ogłoszenie*, „Czas” 1874, nr 159, s. 4; *Ogłoszenie*, „Czas” 1874, nr 163, s. 4.

⁹⁵ *Ogłoszenie*, „Czas” 1874, nr 159, s. 4; *Ogłoszenie*, „Czas” 1874, nr 163, s. 4.

⁹⁶ *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1875, R. 65, nr 161 (z 17 VII), s. 5; *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1875, nr 163 (z 20 VII), s. 5; *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1875, nr 164 (z 21 VII), s. 7.

⁹⁷ *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1875, nr 161, s. 5; *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1875, nr 163, s. 5; *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1875, nr 164, s. 7.

Ogłaszający zdawał sobie sprawę z tego, że może nie znaleźć się kupiec oferujący wspomnianą kwotę za przedmiot licytacji, stąd na dzień 14 IX 1875 r., na godzinę 16.00, wyznaczył spotkanie wierzycieli hipotecznych, którzy mieli ustalić nową niższą kwotę za dobra Mielec i Cyranka. Dopiero później miał zostać ogłoszony trzeci termin licytacji. Interesujące, że głosy wierzycieli, którzy nie przybyli na spotkanie zostały doliczone do większości głosów wierzycieli, którzy obecni byli na zebraniu⁹⁸.

O rozpisaniu licytacji zostały powiadomione zainteresowane nią strony. Były nimi: Urząd Podatkowy, Prokuratoria Skarbowa we Lwowie, wszyscy wierzyciele hipoteczni, a w szczególności Józef hr. Ossoliński, którego miejsce pobytu było nieznane. Ponadto zawiadomieni zostali wierzyciele, którzy zostali włączeni do hipoteki dóbr Mielec i Cyranka po 18 II 1875 r. oraz ci, którym uchwała nie została doręczona z jakiegokolwiek powodu. Kuratorem ich został ustanowiony adwokat dr Piotr Foryst, zastępował go adwokat dr Psarski⁹⁹.

W następnych latach nadal próbowano sprzedać wspomniany majątek mielecki. Znów na poczet długów Powszechnego Austriackiego Zakładu Kredytowego w Wiedniu. Dłużniczką była Paulina z Pieniżków Suchorzewska. Winna była 34 797 złr i 17 ct., kwotę zawrotną jak na owe czasy¹⁰⁰.

Sprzedaż znów miała się odbyć w wyniku licytacji. Terminy zostały wyznaczone na 1 V 1876 r., 2 VI 1876 r., 18 IV 1877 r. i 18 V 1877 r. We wszystkich przypadkach miały się one odbyć o godzinie 10.00. Wycena majątku Mielec – Cyranka opiewała na taką samą sumę jak wcześniej – 160 tys. złr, a wadium znów wynosiło 10% kwoty wyceny. Pozostałe warunki pozostały niezmiennione. I znów podane zostały trzecie terminy – 9 V 1876 r. (godzina 16.00) i 18 V 1877 r. (godzina 16.00) – na spotkanie wierzycieli, by ci ustalili nowe warunki kolejnej licytacji. Większość pozostałych informacji z roku 1875 również została ponowiona. Wystąpiły wśród nich nieznaczne zmiany, np. w 1876 r. nie został podany zastępca dr. Forysta, a w roku 1877 był nim adwokat dr Tokarz¹⁰¹. Interesujące, że do sprzedaży prawdopodobnie nie

---

⁹⁸ *Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1875, nr 161, s. 5; Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1875, nr 163, s. 5; Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1875, nr 164, s. 7.*

⁹⁹ *Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1875, nr 161, s. 5; Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1875, nr 163, s. 5; Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1875, nr 164, s. 7.*

¹⁰⁰ *Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1877, R. 67, nr 33 (z 10 II), s. 8.*

¹⁰¹ *Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1876, R. 66, nr 62 (z 16 III), s. 5; Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1876, nr 64 (z 18 III), s. 9; Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1876, nr 65 (z 20 III), s. 6; Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1877, R. 67, nr 32 (z 9 II), s. 6; Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1877, nr 33 (z 10 II), s. 8; Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1877, nr 35 (z 13 II), s. 7.*

doszło, gdyż prowadzący egzekucję austriacki zakład kredytowy ziemski wstrzymał ją. Stosowne ogłoszenie w tej sprawie wydał 3 III 1877 r. Sąd Obwodowy w Tarnowie¹⁰².

Suma summarum majątek mielecki znalazł nowych właścicieli. Zostali nimi Nuta i Serla Grossowie, po nich, od roku 1891 do zakończenia II wojny światowej, rodzina hr. Oborskich¹⁰³.

I. 3. Wymiar sprawiedliwości i notariat

Sąd powiatowy

Początek sądownictwa w Mielcu związany jest z lokacją miasta w roku 1470. Przez kilka stuleci funkcjonowało ono według ogólnie przyjętych założeń. Duże zmiany w funkcjonowaniu sądownictwa, również mieleckiego, przyniosły rozbiory państwa polskiego w 2. poł. XVIII w., a szczególnie wprowadzenie autonomii w zaborze austriackim¹⁰⁴.

Sąd Powiatowy w Mielcu powstał w wyniku kilkuletniego procesu. 20 X 1860 r. nastąpiło oddzielenie sądownictwa od administracji galicyjskiej. 13 II 1867 r. cesarz austriacki wydanym przez siebie rozporządzeniem zatwierdził rozstrzygnięcie spraw sądowych dotychczasowych urzędów powiatowych przez niezawisłe sądy powiatowe. 15 II 1867 r. Ministerstwo Sprawiedliwości wydało rozporządzenie, określając ich działanie na obszarze funkcjonowania Wyższego Sądu Krajowego w Krakowie. Ostatecznie Sąd Powiatowy w Mielcu, jak 53 inne sądy, rozpoczął działalność 28 II 1867 r. Objął swym działaniem teren dawnego powiatu sądowego¹⁰⁵. Funkcjonował w strukturze Sądu Okręgowego w Tarnowie. Prócz mieleckiego tworzyły go Sądy Powiatowe w: Dąbrowie (Tarnowskiej), Pilźnie, Radłowie, Radomyślu (Wielkim), Tuchowie, Wojniczu i Żabnie oraz miejsko-delegowany sąd w Tarnowie. Sąd w Mielcu

¹⁰² *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1877, nr 80 (z 7 IV), s. 6.

¹⁰³ O rodzinie hr. Oborskich zob. w: J. Skrzypczak, *Pałacyk Oborskich w Mielcu*, wyd. 4 zm., Mielec 2019.

¹⁰⁴ Zob. G. Zamoyski, *CK Sąd Powiatowy w Mielcu 1868-1914. Studium z dziejów sądownictwa galicyjskiego*, w: *Dzieje lokalne wśród wydarzeń i procesów historycznych. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej pod patronatem honorowym Uniwersytetu Jagiellońskiego, wydane z okazji 550. rocznicy zezwolenia królewskiego na założenie miasta Mielca*, red. K. Haptaś, Mielec 2007, s. 253-259. Szerszej o sądownictwie galicyjskim zob. w: J. Kotliński, T.J. Kotliński, *Sądownictwo powszechne w Galicji w latach 1855-1918*, Jarosław 2016.

¹⁰⁵ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1867, R. 57, nr 61 (z 13 III), s. 323-324; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1867, nr 62 (z 14 III), s. 329-330; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1867, nr 63 (z 15 III), s. 335-336; *Część urzędowa*, „GL” 1868, R. 58, nr 192 (z 21 VIII), s. 1147.

obsługiwał obszar powiatu sądowego. Po reformie sądownictwa w roku 1928 został zastąpiony przez Sąd Grodzki¹⁰⁶.

Przez analizowany okres obszar, który podlegał jurysdykcji mieleckiego sądu powiatowego zmieniał się. Wiadomo przykładowo, że w roku 1892 gminy i obszary dworskie: Błonie, Grzybów, Kielków, Książnice, Piątkowiec, Podleszany, Podole, Przecław, Rydzów, Wola Mielecka i Wylów wniosły petycję o wyłączenie ich z okręgu Sądu Powiatowego w Radomyślu (Wielkim) i przyłączenie do wspomnianego¹⁰⁷. Dwa lata później, 10 VIII 1894 r., Ministerstwo Sprawiedliwości, niewątpliwie na podstawie sugestii Wydziału Krajowego skierowanej do Sejmu Krajowego i tam omawianej, podjęło decyzję, w wyniku której przynależność sądową zmieniły tylko gminy: Książnice, Podleszany i Wola Mielecka wraz z obszarami dworskimi¹⁰⁸. W 1898 r. dyskusja w powyższym temacie toczyła się w aspekcie Trzciany. Argumentowano, że (...) *w interesie należytego wymiaru sprawiedliwości i dla dogodności mieszkańców gminy Trzciany leży wydzielenie jej z okręgu sądowego i podatkowego w Radomyślu, a przydzielenie jej do okręgu sądowego i podatkowego w Mielcu*. Sejm uchwalił ten wniosek¹⁰⁹. Rok później, 6 II 1899 r., Ministerstwo Sprawiedliwości przydzieliło gminę i obszar dworski w Trzcianie do Sądu Powiatowego w Mielcu¹¹⁰. W roku 1910 obwód działania mieleckiego sądu powiatowego obejmował miejscowość powiatową, w której znajdowała się jego siedziba, miasteczko Rzochów oraz 56 gmin wiejskich i 45 obszarów dworskich. Obszar ten zamieszkiwało 42 800 osób¹¹¹.

Przez wiele lat mielecki sąd powiatowy nie posiadał własnego budynku. Na jego potrzeby wynajmowane były pomieszczenia od osób prywatnych. Dopiero na początku XX w. rozpoczęły się zabiegi około postawienia własnego gmachu. W 1901 r. wybudowanie takiego obiektu w Mielcu (również w: Białej, Bóbrce, Czerniowcach, Muszynie, Podgórzu, Śniatynie i Ustrzykach) zadeklarował rząd. Kierownictwo

---

¹⁰⁶ G. Zamojski, *op. cit.*, s. 256; K. Haptaś, *Sędziowie...*, s. 56.

¹⁰⁷ *Sejm krajowy. (XIII. posiedzenie 3ciej sesyi VI peryodu. Lwów, 26 marca, „GL” 1892, R. 82, nr 70 (z 27 III), s. 5.*

¹⁰⁸ *Sprawy krajowe. Wnioski Wydziału krajowego w sprawie kreowania w Galicyi nowych sądów, „GL” 1893, nr 15 (z 20 I), s. 2; Sejm krajowy. (XV posiedzenie, 4 sesyi, VI peryodu). Lwów, 8 maja, „GL” 1893, nr 105 (z 9 V), s. 5; Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 24 sierpnia, „GL” 1894, nr 194 (z 25 VIII), s. 4; Część urzędowa. Edykt, „GL” 1894, nr 195 (z 26 VIII), s. 1; Część urzędowa. Obwieszczenie, „GL” 1894, nr 202 (z 4 IX), s. 1.*

¹⁰⁹ *Sejm. Lwów, 1 lutego. (16 posiedzenie, 3 sesyi, VII. peryodu), „GL” 1898, nr 25 (z 2 II), s. 5.*

¹¹⁰ *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 16 lutego, „GL” 1899, nr 38 (z 17 II), s. 5; Część urzędowa. Rozporządzenie Ministerstwa sprawiedliwości z d. 6 lutego 1899, „GL” 1899, nr 39 (z 18 II), s. 1; Część urzędowa. Obwieszczenie, „GL” 1899, nr 49 (z 2 III), s. 1; Część urzędowa. Obwieszczenie, „GL” 1899, nr 52 (z 5 III), s. 1 (powtórzone z powodu pomyłki w obwieszczeniu z 2 III 1899 r.).*

¹¹¹ G. Zamojski, *op. cit.*, s. 256.

budowy budynków spoczywało w rękach radcy ministerialnego Skowrona¹¹². Jeszcze w tym samym roku ministerstwo sprawiedliwości przeznaczyło na budowę 119 tys. kor.¹¹³ Gmach stanął przed wybuchem I wojny światowej.

W miarę rozwoju miasta władze miejskie zabiegały o to, by w grodzie nad Wisłoką utworzony został sąd wyższej rangi – Sąd Obwodowy. Chęć utworzenia takiego sądu zgłaszało kilka innych miejscowości. Jeszcze w 1894 r. Wydział Krajowy na polecenie Sejmu Krajowego we Lwowie wskutek licznych petycji względem wyboru miejscowości w północno-wschodniej części Galicji, pomiędzy Wisłą a Sanem, w której miałyby zostać zlokalizowany sąd obwodowy, wystosował do władz powiatów w: Kolbuszowej, Mielcu, Nisku i Tarnobrzegu zarządzenie, by między sobą podjęły decyzję w temacie. Wobec faktu, że każda z miejscowości chciała umieszczenia sądu u siebie, sytuacja stała się patowa¹¹⁴. Nie znaczy to jednak, że pomysł „wygasł”. Konsultacje trwały na najwyższych szczeblach krajowych, wysuwano żądania względem wydania opinii przez Sąd Obwodowy w Tarnowie i Namiestnictwo we Lwowie¹¹⁵. Wspomniany Wydział Krajowy oraz Wyższy Sąd Krajowy w Krakowie mocno optowały za „wersją tarnobrzeską”, być może wskutek czynionych zabiegów z tamtej strony¹¹⁶. Doprowadziło to do tego, że Wydział Krajowy przedłożył sejmowi lwowskiemu potrzebę utworzenia sądu obwodowego w Tarnobrzegu, obejmującego okręgi Sądów Powiatowych w: Kolbuszowej, Mielcu, Nisku, Rozwadowie, Tarnobrzegu i Ulanowie oraz ewentualnie mających się utworzyć w: Baranowie (Sandomierskim), Majdanie (Królewskim) i Rudniku¹¹⁷.

Zmiana sytuacji nastąpiła jednak bardzo szybko. Kilka dni później, uchwałą sejmową podjętą 15 II 1897 r. (później zostało to powtórzone 10 III 1898 r.¹¹⁸) zostało zadecydowane, że sąd obwodowy będzie miał siedzibę w Mielcu. Wprowadzenie uchwały w życie jednak się przeciągało. Trzy lata później, 9 IV 1900 r., na posiedzeniu

---

¹¹² *Kronika. Ze spraw sądowych*, „GL” 1901, R. 91, nr 96 (z 27 IV), s. 3.

¹¹³ *Galicja w budżecie na r. 1902*, „GL” 1901, nr 241 (z 19 X), s. 3.

¹¹⁴ *Sprawy krajowe. Lwów 3 maja. (Projekt założenia nowego sądu obwodowego w północno-wschodniej części kraju między Wisłą i Sanem)*, „Czas” 1895, nr 104 (z 5 V), s. 3; *Sprawy krajowe. (Projekt założenia nowego sądu obwodowego w północno-wschodniej części kraju między Wisłą a Sanem)*, „GL” 1895, nr 103 (z 5 V), s. 1.

¹¹⁵ *Sejm*, „GL” 1896, nr 31 (z 8 II), s. 4.

¹¹⁶ *Sprawy sejmowe. (Kwestya utworzenia nowych sądów obwodowych w Bochni i Tarnobrzegu)*, „GL” 1894, nr 32 (z 10 II), s. 2.

¹¹⁷ *Sprawy sejmowe. Lwów 9 lutego. (Kreowanie nowych sądów obwodowych i powiatowych)*, „Czas” 1897, nr 33 (z 11 II), s. 1.

¹¹⁸ *Sejm. (XIII. posiedzenie, 5 sesji VII. peryodu). Lwów, 28 kwietnia*, „GL” 1900, nr 98 (z 29 IV), s. 5.

sejmu poseł Stefan Sękowski dopytywał się, kiedy nastąpi założenie instytucji¹¹⁹. W efekcie jego wystąpienia pojawiło się wezwanie, by rząd poczynił przygotowania do utworzenia wspomnianego sądu w Mielcu (podobnie jak sądów obwodowych w: Białej, Bochni, Nowym Targu, Jarosławiu i Żółkwi oraz powiatowych w: Baranowie (Sandomierskim), Jagielnicy, Jezierzanach, Krasnej, Majdanie (Królewskim), Podkamieniu, Rudniku, Strzeliskach Nowych, Uścierykach i Zawałowie)¹²⁰. Trafiło ono w próżnię, mimo ponowienia uchwały sejmowej w tym temacie w dn. 28 IV 1900 r. oraz kolejnych wezwań kierowanych do rządu w ciągu następujących lat¹²¹.

Dziesięć lat po pierwszej uchwale sejmu galicyjskiego nadal brakowało działań w temacie. Na nic zdawały się nawet apele środowiska sędziowskiego, wykazującego, że sądy galicyjskie „obsługują” dużo większe liczby ludności, niż te w innych krajach monarchii. W związku z tym postulowało ono, by założyć 85 nowych sądów powiatowych i kilka obwodowych, m.in. w Mielcu¹²². Wydaje się, że nawet delegacja z Mielca bawiąca w Wiedniu w 1907 r., na czele której stał poseł Sękowski, również nie „pchnęła” tematu do przodu, mimo kilku ważnych spotkań wówczas odbytych¹²³.

Niemoc, niechęć, opieszałość w założeniu sądu obwodowego w Mielcu trwała długie lata. Nieustannie przypominali i napominali o potrzebie jego założenia, wypełnieniu postanowień sejmowych posłowie Sękowski oraz Andrzej Kędzior¹²⁴. Wspominała o tym od roku 1902 komisja budżetowa Izby Posłów, zaczęły się nawet pojawiać wezwania komisji prawniczej kierowane na „ręce” Sejmu Krajowego, by rząd przystąpił niezwłocznie do otwarcia m.in. wspomnianej instytucji. Znalazły one wyraz w ponowieniu pierwszej uchwały sejmowej sprzed lat 11, dotyczącej uruchomienia

---

¹¹⁹ *Sejm krajowy. Lwów 9 kwietnia*, „Czas” 1900, R. 53, nr 93 (z 10 IV), wyd. wieczorne, s. 3. Poseł Sękowski i później „trzymał rękę na pulsie”. W lobbowanie na ten temat w Radzie Państwa w Wiedniu włączył się również poseł Krempa. *Sejm. (Sprawozdanie telefoniczne)*, „Czas” 1901, R. 54, nr 140 (z 21 VI), wyd. wieczorne, s. 3; *Sejm. (5 posiedzenie 6 sesji VII. peryodu). Lwów, 21 czerwca*, „GL” 1901, nr 141 (z 22 VI), s. 4; *Sejm. (Sprawozdanie telefoniczne)*, „Czas” 1901, nr 146 (z 28 VI), wyd. wieczorne, s. 2; *Sejm. (8 posiedzenie 6 sesji VII. peryodu). Lwów, 28 czerwca*, „GL” 1901, nr 147 (z 29 VI), s. 3; *Rada Państwa. (Telegraficzne sprawozdanie z posiedzenia Izby posłów w dniu 9 b.m.)*, „GL” 1901, nr 285 (z 11 XII), s. 2; *Sejm. (31 posiedzenie I. sesji VIII. peryodu). Lwów, 12 października*, „GL” 1903, nr 233 (z 13 X), s. 5; *Sejm. (2 posiedzenie III. sesji VIII. peryodu). Lwów, dnia 16 lutego*, „GL” 1907, nr 39 (z 17 II), s. 5.

¹²⁰ *Sejm krajowy. Lwów 28 kwietnia*, „Czas” 1900, nr 111 (z 29 IV), wyd. wieczorne, s. 3.

¹²¹ *Część nieurzędowa. Lwów, 8 lipca. Sejm. (Dalszy ciąg 14 posiedzenia, 6 sesji VII. peryodu)*, „GL” 1901, nr 154 (z 9 VII), s. 3; *Sejm. (37 posiedzenie I. sesji VIII. peryodu). Lwów, 19 października*, „GL” 1903, nr 239 (z 20 X), s. 6; *Sejm. (56 posiedzenie II. sesji VIII. peryodu). Lwów, 18 listopada*, „GL” 1905, nr 264 (z 19 XI), s. 5.

¹²² *Postulaty sędziów. II*, „Czas” 1907, R. 60, nr 299 (z 29 XII), wyd. poranne, s. 1; *Krajowy Związek sędziów*, „GL” 1907, nr 260 (z 12 XI), s. 4.

¹²³ *Część nieurzędowa. Lwów, 6 grudnia. Rada Państwa*, „GL” 1907, nr 282 (z 7 XII), s. 2.

¹²⁴ *Sejm. (Telefonem). Lwów 22 września*, „Czas” 1908, nr 217 (z 22 IX), wyd. wieczorne, s. 3.

nowych sądów obwodowych i powiatowych oraz wezwaniu rządu, by ten jak najszybciej otworzył m.in. instytucję w Mielcu¹²⁵. W roku 1910 nadal domagała się tego komisja prawnicza Sejmu, a ten znów uchwalił wezwanie skierowane do rządu w sprawie założenia m.in. mieleckiego sądu¹²⁶.

W następnych latach temat w parlamencie wiedeńskim, w Kole Polskim posłów oraz komisji budżetowej poruszał poseł Kędzior. Domagał się utworzenia instytucji, podkreślając, że sejm galicyjski dziesięciokrotnie żądał jej powołania, ale osoby przeciwne temu, dysponujące różnymi wpływami doprowadziły do powstania sądu obwodowego w Tarnobrzegu. Zgłosił rezolucję wzywającą, aby rząd doprowadził do uruchomienia takowego sądu w Mielcu, a ponadto w trzech innych miejscowościach¹²⁷. Poparł również petycję mieleckiego Wydziału Powiatowego oraz gminy miasta Mielca w tej sprawie, znów zgłoszoną w Sejmie Krajowym we Lwowie¹²⁸. W swojej przemowie zaznaczył, że w ciągu trzech kadencji Sejm dziesięciokrotnie podjął uchwały, iż ten sąd ma być utworzony w Mielcu, a nie w Tarnobrzegu. Za taką lokalizacją Prezydium Koła Polskiego interweniowało u ministra Hohenburgera, a mimo to wspomniana komisja prawnicza nagle, po 17 latach, opowiedziała się za tarnobrzeskim ośrodkiem. Swoją przemowę zakończył mocnym akcentem, prosił, by (...) komisja zreasumowała swą uchwałę, by nie kompromitować trzech poprzednich Sejmów i Koła polskiego, które w wykonaniu uchwał sejmowych zaangażowało się wobec Rządu¹²⁹.

---

¹²⁵ Część nieurzędowa. Lwów, 30 marca. Z komisji budżetowej Izby posłów, „GL” 1908, R. 98, nr 74 (z 31 III), s. 1; Obrady Sejmu. (Telefonem). Lwów, dn. 2 października, „Czas” 1908, nr 226 (z 2 X), wyd. poranne, s. 1; Sejm. Z komisji sejmowych, „GL” 1908, nr 226 (z 3 X), s. 2; Sejm. (Telefonem). Lwów 6 października, „Czas” 1908, nr 229 (z 6 X), wyd. wieczorne, s. 3; Sejm. (13 posiedzenie I. sesji IX. peryodu). Lwów, dnia 6 października, „GL” 1908, nr 229 (z 7 X), s. 4.

¹²⁶ Obrady Sejmu. (Telefonem). Lwów, dn. 5 lutego, „Czas” 1910, R. 63, nr 55 (z 5 II), numer poranny, s. 1; Część nieurzędowa. Lwów, 5 lutego. Sejm. (74 posiedzenie I. sesji IX. peryodu), „GL” 1910, nr 28 (z 6 II), s. 1; Obrady komisji sejmowych. (Telefonem). Lwów, dn. 7 października, „Czas” 1910, nr 456 (z 7 X), numer poranny, s. 1.

¹²⁷ Obrady nad pragmatyką służbową urzędników. (Telefonem). Wiedeń, dn. 4 czerwca, „Czas” 1912, nr 249 (z 4 VI), numer poranny, s. 1; Część nieurzędowa. Lwów, 4 czerwca. Rada Państwa. Z Izby posłów, „GL” 1912, nr 127 (z 5 VI), s. 1; Koło polskie. Wiedeń 22 czerwca, „Czas” 1913, R. 66, nr 284 (z 23 VI), wyd. popoł., s. 1; Część nieurzędowa. Lwów, 22 czerwca. Z Koła polskiego, „GL” 1913, R. 103, nr 142 (z 24 VI), s. 1; Z komisji budżetowej, „Czas” 1914, R. 67, nr 20 (z 28 I), s. 2; Prowizoryum budżetowe na 6 miesięcy, „Czas” 1914, nr 21 (z 29 I), s. 2; Część nieurzędowa. Lwów, 28 stycznia. Rada Państwa, „GL” 1914, nr 22 (z 29 I), s. 1; Część nieurzędowa. Lwów, 29 stycznia. Rada Państwa, „GL” 1914, nr 23 (z 30 I), s. 1.

¹²⁸ Telegramy „Czasu” z dnia 27 lutego. Obrady Sejmu, „Czas” 1914, nr 56 (z 27 II), wyd. popoł., s. 3.

¹²⁹ Sejm. (10 posiedzenie I. sesji X. peryodu). Lwów, 27 lutego, „GL” 1914, nr 47 (z 28 II), s. 5. Komisja wypowiedziała się za zmianą po wysłuchaniu referatu wygłoszonego przez Władysława Jaworskiego oraz pod wpływem informacji, że Wyższy Sąd Krajowy w Krakowie również wypowiedział się za Tarnobrzegiem. Część nieurzędowa. Sprawy sejmowe. (Kreowanie nowych sądów obwodowych i powiatowych), „GL” 1914, nr 58 (z 13 III), s. 2.

Trwające wiele lat zabiegi około założenia sądu obwodowego w Mielcu nie zakończyły się pomyślnym finałem. Stan ten wynikał (...) z powodu rozmaitych sprzecznych życzeń i deklaracji co do przeznaczenia miejscowości na siedzibę tegoż sądu obwodowego (Tarnobrzeg albo Mielec)¹³⁰. Mielec utracił tym samym możliwość podniesienia swojej rangi w tej części Galicji¹³¹.

Właściwe funkcjonowanie mieleckiego sądu nie byłoby możliwe bez odpowiedniej obsady personalnej oraz odpowiedniej jej liczby. W 1871 r. korespondent z Mielca pisał, że miejscowy sąd (...) *zanadto jest obarczony pracą i stąd wynikają liczne zaległości, którym poddać nie jest w stanie, po części dla małej liczby urzędników, a po części z przyczyn znanych powszechnie, rozwlekłości postępowania*¹³².

Prasa galicyjska skrupulatnie odnotowywała mianowania i przeniesienia pracowników sądów, dostarczając bardzo dużej liczby informacji w tych tematach. Pozwala to znacząco uzupełnić posiadaną dotychczas wiedzę, ponadto w wielu przypadkach sprostować funkcjonujące w dotychczasowej literaturze błędy merytoryczne.

Tab. 1. Ruch służbowy naczelników i sędziów
Sądu Powiatowego w Mielcu w okresie autonomii Galicji

Imię i nazwisko	Stanowisko w momencie przyścia do Mielca – miejsce i rok przyścia	Stanowisko w momencie odejścia z Mielca – miejsce i rok odejścia
Markus Ameisen	Auskultant mianowany sędzią w Mielcu (1911 r.)	
Dr Aleksander Leon Aleksandrowicz	Sędzia – Krościenko, 1909 r.	
Dr Kazimierz Czarny	Auskultant mianowany adiunktem sądowym w Mielcu (1900 r.)	Sędzia mianowany sędzią powiatowym i naczelnikiem sądu – Kolbuszowa, 1909 r.
Dr Andrzej Głogoczowski	Sędzia powiatowy – Tyczyn, 1913 r.	

¹³⁰ Część nieurzędowa. *Sprawy krajowe. (Kreowanie nowych sądów obwodowych i powiatowych)*, „GL” 1913, nr 240 (z 19 X), s. 2.

¹³¹ Główny konkurent Mielca – Tarnobrzeg, również nie doczekał się ustanowienia u siebie Sądu Obwodowego. A. Zielecki, *W dobie autonomii (1867-1918)*, w: *Tarnobrzeg. Dzieje miasta 1593-1939*, red. F. Kiryk, Tarnobrzeg 2005, s. 228.

¹³² *Kronika miejscowa i zagraniczna*, L., Mielec 29 czerwca, „Czas” 1871, nr 150, s. 2.

Eugeniusz Hörunter	Sędzia mianowany sędzią powiatowym – Kalwaria, 1913 r.	Sędzia powiatowy – Kalwaria, 1913 r.
Zygmunt Saryusz Jaworski	Adiunkt mianowany sędzią powiatowym – Gorlice, 1891 r.; naczelnik, sędzia powiatowy mianowany radcą sądu krajowego, 1897 r.	Naczelnik, radca sądu krajowego – radca sądu krajowego, Jasło, sąd obwodowy, 1898 r. ¹³³
Eugeniusz Jelonek	Sekretarz mianowany naczelnikiem, radcą sądu krajowego – Kraków, 1908 r.	Naczelnik, radca sądu krajowego – Kraków, 1913 r.
Dr Józef Jura	Sędzia mianowany sędzią powiatowym, naczelnikiem sądu – Maków, 1913 r.	Sędzia powiatowy, naczelnik – Jordanów, 1914 r.
Władysław Kapa (Kopa)	Auskultant mianowany sędzią – 1911 r.	
Dr Jan Kozik	Auskultant mianowany sędzią – 1909 r.	
Dr Jakub Lehrfreund	W Mielcu od roku 1907 ¹³⁴	Sędzia – Biała, 1909 r.
Robert Leszczycki	Adiunkt mianowany sędzią powiatowym – Nowy Sącz, 1881 r.	Sędzia powiatowy mianowany sekretarzem przy sądzie obwodowym – Nowy Sącz, 1886 r.
Dr Henryk Matuziński	Sędzia mianowany sędzią powiatowym, naczelnikiem sądu – Tarnobrzeg, 1914 r.	
Roman Otowski	Auskultant mianowany sędzią – 1909 r.	
Dr Jan Prokop	Adiunkt sądu powiatowego mianowany sędzią powiatowym – Tarnów, 1873 r.	Sędzia powiatowy – Dębica, 1874 r.
Władysław Rechowicz	Mianowany sędzią	Sędzia powiatowy – Kraków,

¹³³ W analizowanych tekstach występuje nieścisłość. Zygmunt Jaworski miał być dwukrotnie? mianowany radcą sądu krajowego – w latach 1897 i 1898? *Mianowania w sądownictwie*, „Czas” 1897, R. 50, nr 209 (z 14 IX), s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1897, nr 209 (z 14 IX), s. 2; *Kronika. Mianowania sądowe*, „Czas” 1898, nr 141 (z 23 VI), s. 3.

¹³⁴ *Szematyzm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na rok 1908*, Lwów 1908, s. 190.

	powiatowym – 1909 r.	sąd krajowy, 1910 r.
Adolf Remer	Sędzia powiatowy – 1868 r.	Zmarł 10 VI 1873 r. w Mielcu ¹³⁵
Sylwester Richter	Adiunkt sądu powiatowego mianowany sędzią powiatowym – Podgórze, 1889 r.	Sędzia powiatowy – Brzesko, 1891 r.
Jan Sitowski	Adiunkt mianowany sędzią powiatowym – Stary Sącz, 1886 r.	Sędzia powiatowy – Krościenko, 1889 r.
Antoni Szmatka	Adiunkt sądu powiatowego mianowany sędzią powiatowym – Stary Sącz, 1874 r.	Sędzia powiatowy – Milówka, 1881 r.
Dr Jan Tenczyn	Sędzia mianowany sędzią powiatowym – Grybów, 1910 r.	Sędzia powiatowy – Tarnów, 1913 r.

Źródła: *Część urzędowa*, „GL” 1868, nr 188 (z 17 VIII), s. 1123; *Część urzędowa*, „GL” 1873, nr 268 (z 21 XI), s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1874, R. 64, nr 274 (z 30 XI), s. 1; „Czas” 1874, nr 275 (z 1 XII), s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1881, nr 170 (z 28 VII), s. 1; *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1881, nr 171 (z 29 VII), s. 1; *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1886, R. 39, nr 188 (z 19 VIII), s. 2; *Telegramy Gazety Lwowskiej*, „GL” 1886, R. 76, nr 187 (z 17 VIII), s. 5 (z błędnym nazwiskiem – Leszczyński); *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 11 lipca*, „GL” 1889, nr 157 (z 12 VII), s. 5; „Czas” 1889, R. 42, nr 158 (z 13 VII), s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1889, nr 158 (z 13 VII), s. 1; *Telegramy biura koresp. Wiedeń 15 kwietnia*, „Czas” 1891, R. 44, nr 86 (z 16 IV), s. 4; *Część urzędowa*, „GL” 1891, nr 86 (z 17 IV), s. 1; *Mianowania w sądownictwie*, „Czas” 1897, nr 209, s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1897, nr 209, s. 2; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 21 czerwca*, „GL” 1898, nr 139 (z 22 VI), s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1898, nr 140 (z 23 VI), s. 1; *Kronika. Mianowania sądowe*, „Czas” 1898, nr 141, s. 3; *Telegramy „Czasu”. Wiedeń 4 października*, „Czas” 1900, nr 245 (z 4 X), wyd. poranne, s. 1; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 4 października*, „GL” 1900, nr 227 (z 5 X), s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1900, nr 228 (z 6 X), s. 1; *Telegramy „Czasu”. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1907, nr 294 (z 21 XII), wyd. poranne, s. 1; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 21 grudnia*, „GL” 1907, nr 295 (z 22 XII), s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1907, nr 296 (z 24 XII), s. 1; *Telegramy „Czasu”. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1908, nr 1 (z 1 I), wyd. poranne, s. 1; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 22 stycznia*, „GL” 1909, nr 17 (z 23 I), s. 5; *Telegramy „Czasu”. Mianowania i przeniesienia w sądownictwie*, „Czas” 1909, nr 79 (7 IV), wyd. poranne, s. 1; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 7 kwietnia*, „GL” 1909, nr 79 (z 8 IV), s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1909, nr 80 (z 9 IV), s. 1; *Kronika. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1909, nr 221 (z 28 IX), wyd. poranne, s. 1; *Kronika. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1909, nr 293 (z 23 XII), wyd. poranne, s. 1; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 23 grudnia*, „GL” 1909, nr 293 (z 24 XII), s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1909, nr 294 (z 25 XII), s. 1; *Mianowania i przeniesienia w sądownictwie*, „Czas” 1910, nr 346 (z 2 VIII), numer poranny, s. 1; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 2 sierpnia*, „GL” 1910, nr 174 (z 3 VIII), s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1910, nr 175 (z 4 VIII), s. 1; *Kronika. Mianowania w sądownictwie*, „Czas” 1911, nr 537 (z 24 XI), numer poranny, s. 2; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 24 listopada*, „GL” 1911, nr 269 (z 25 XI), s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1911, nr 270 (z 26 XI), s. 1; *Kronika. Przeniesienia i mianowania w sądownictwie*, „Czas” 1913, nr 16 (z 11 I), wyd. poranne, s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1913, nr 9 (z 14 I), s. 1-2; *Kronika. Przeniesienie*, „Czas” 1913, nr 96 (z 27 II), wyd. poranne, s. 2; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 27 lutego*, „GL” 1913, nr 48 (z 28 II), s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1913, nr 49 (z 1 III), s. 1; *Kronika. Mianowania w sądownictwie*, „Czas” 1913, nr 182 (z 20 IV), wyd. poranne, s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1913, nr 91 (z 22 IV), s. 1; *Kronika. Z sądownictwa*, „Czas” 1913, nr 335

¹³⁵ AParM, Liber mortuorum Mielec ob. 1866-1889, t. 3, s. 36.

(z 23 VII), wyd. poranne, s. 1; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 23 lipca*, „GL” 1913, nr 168 (z 24 VII), s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1913, nr 169 (z 25 VII), s. 1; *Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1913, nr 495 (z 25 X), wyd. popoł., s. 3; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 25 października*, „GL” 1913, nr 246 (z 26 X), s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1913, nr 247 (z 28 X), s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1914, nr 1 (z 3 I), s. 1.

Analizując powyższą tabelę można zauważyć, iż informacje w niej zawarte wnoszą wiele istotnych danych do historii sądownictwa mieleckiego okresu autonomii galicyjskiej. Wynika z nich, że dotychczasowe, główne opracowanie w tym temacie – artykuł Grzegorza Zamoyskiego¹³⁶ – „pomija” dwóch naczelników Sądu Powiatowego w Mielcu z okresu tuż przed wybuchem I wojny światowej – Jurę i Matuzińskiego. Podobna sytuacja ma się z osobą sędziego Höruntera. Ponadto, informacje zawarte w tabeli precyzują czas przebywania sędziów i naczelników w Mielcu. Nieścisłości występujące w tych zagadnieniach wiążą się z błędnymi odczytami zapisów zawartych w poszczególnych tomach szematyzmów galicyjskich.

W świetle informacji zawartych w analizowanej prasie w aspekcie najważniejszych osób zatrudnionych w mieleckim sądzie widać również, że przybycie do Mielca często wiązało się z awansem zawodowym. Przykładowo, przychodzący w 1881 r. z Nowego Sącza adiunkt sądowy Leszczycki¹³⁷ awansował na sędziego powiatowego. Jelonek, nowy naczelnik sądu powiatowego od roku 1908, przed objęciem stanowiska był sekretarzem. W trakcie przebywania w Mielcu otrzymał tytuł radcy sądu krajowego i przeszedł w 1913 r. do Krakowa. Z kolei Jura i Matuziński, ostatni naczelnicy mieleckiej placówki sądowej przed wybuchem I wojny światowej, przychodząc do grodu nad Wisłoką awansowali na sędziów powiatowych i naczelników sądu¹³⁸. Dla innych urzędników sądowych Mielec był przystankiem do uzyskania jeszcze wyższych stanowisk. Sędzia powiatowy Rechowicz odchodząc z miasta w 1910 r. udał się do Krakowa, do tamtejszego sądu krajowego. Z kolei Tenczyn odszedł w roku 1913 z Mielca do Tarnowa¹³⁹. Wydaje się jednak, że największa kariera sądowa była udziałem Jaworskiego. Służbę w sądownictwie rozpoczął on w roku 1873

¹³⁶ G. Zamoyski, *op. cit.*, s. 249-270. Nowsze, pełne ustalenia, głównie na podstawie prasy galicyjskiej, zawiera: K. Haptaś, *Sędziowie...*, s. 56-57.

¹³⁷ Robert Leszczycki był dziadkiem urodzonego 8 V 1907 r. w Mielcu Stanisława Mariana Leszczyckiego (zm. w 1996 r.), światowej sławy geografa, którego ojciec Bronisław był wówczas mieleckim notariuszem. K. Haptaś, *Sędziowie...*, s. 57.

¹³⁸ *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1881, nr 171, s. 1; *Telegramy „Czasu”*. *Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1908, nr 1, wyd. poranne, s. 1; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 23 lipca*, „GL” 1913, nr 168, s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1913, nr 169, s. 1; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 25 października*, „GL” 1913, nr 246, s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1913, nr 247, s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1914, nr 1, s. 1.

¹³⁹ *Mianowania i przeniesienia w sądownictwie*, „Czas” 1910, nr 346, numer poranny, s. 1; *Kronika. Przeniesienia i mianowania w sądownictwie*, „Czas” 1913, nr 16, wyd. poranne, s. 2.

w charakterze praktykanta przy Sądzie Obwodowym w Tarnowie. Później pracował w Gorlicach, następnie w Żmigrodzie jako kierownik tamtejszego sądu powiatowego (od 1889 r.). Po pracy w Mielcu udał się do Jasła, do sądu obwodowego. W 1902 r. został zamianowany wiceprezydentem sądu w Rzeszowie, następnie powołany został do sądu najwyższego w Wiedniu. Wreszcie w roku 1904 został prezydentem Sądu Obwodowego w Wadowicach¹⁴⁰.

Na marginesie warto również wspomnieć, że zmiany miejsc pracy, a tym samym zamieszkania wiązały się niejednokrotnie z pożegnaniem wyprawianymi odchodzącym przez dotychczasowych kolegów, współpracowników, mieszkańców miejscowości. Wiadomo przykładowo, że przenoszący się z Tarnobrzega do Mielca dr Matuziński zażyczył sobie, by go nie żegnano uczną pożegnalną, ale przeprowadzono zbiórkę pieniężną na cele tarnobrzesckiej ochrony imienia Stanisława Jachowicza. Udało się wówczas zebrać 24 kor.¹⁴¹

Obsada stanowisk w mieleckim sądzie wiązała się z ogłaszaniem urzędowo konkursami. Prasa i w tych tematach dostarczyła danych. 27 VI 1873 r. ogłoszony został konkurs na posadę sędziego przy Sądzie Powiatowym w Mielcu. Oferowana roczna płaca wynosiła 1 400 złr. Do tego dochodził dodatek aktywalny i prawo *posunięcia się na wyższą płacę*. Termin składania podań został określony na 14 dni od daty sporządzenia ogłoszenia¹⁴². W roku 1909 (Prezydium Sądu Wyższego w Krakowie podpisało dokument 25 I 1909 r.) ogłoszony został konkurs w celu obsadzenia posad sędziów w: Jasle (sąd obwodowy) oraz Kętach, Mielcu, Milówce i Strzyżowie. Podania w sprawie stanowiska w Mielcu należało składać do 16 lutego, do Prezydium Sądu Obwodowego w Tarnowie¹⁴³. Jeszcze w tym samym roku do grodu nad Wisłoką znów poszukiwany był sędzia. Prócz mieleckiego sądu, nowi sędziowie mieli zostać zatrudnieni w: Rzeszowie (sąd obwodowy) oraz Białej, Dobczycach, Jordanowie, Kolbuszowej, Limanowej, Łańcucie, Niepołomicach, Podgórzu, Żabnie i Żmigrodzie. Termin zgłaszania kandydatur upływał 2 XI 1909 r., a podanie w przypadku mieleckiej

---

¹⁴⁰ *Kronika. Ze sfer sądowych*, „Czas” 1904, R. 57, nr 111 (z 16 V), wyd. wieczorne, s. 2. K. Meus w swej pracy podaje, że stanowisko objął w roku 1905. K. Meus, *Wadowice 1772-1914. Studium przypadku miasta galicyjskiego*, Kraków 2013, s. 72.

¹⁴¹ *Z kraju. Godne naśladowania*, „Czas” 1914, nr 30 (z 10 II), s. 5.

¹⁴² *Dziennik urzędowy do Gazety Lwowskiej z dnia 1. Lipca Nr. 149. Konkurs*, „GL” 1873, nr 149 (z 1 VII), s. 5.

¹⁴³ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1909, nr 20 (z 27 I), s. 7; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1909, nr 21 (z 28 I), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1909, nr 22 (z 29 I), s. 9.

instytucji należało złożyć w Sądzie Obwodowym w Tarnowie¹⁴⁴. Dwa lata później nowi sędziowie pojawili się w Sądach Powiatowych w: Bochni, Chrzanowie, Dukli, Jaworznie, Krośnie, Mielcu, Nisku, Nowym Targu i Tarnobrzegu. Termin składania podań upływał 19 I 1911 r. W przypadku Mielca miały być one złożone do tego samego sądu obwodowego¹⁴⁵. Jeszcze w końcu roku wynikała potrzeba zatrudnienia nowych sędziów w Sądach Powiatowych w: Bochni, Jaworznie, Leżajsku, Mielcu, Nisku, Nowym Targu, Podgórzu, Tarnobrzegu i Żmigrodzie. Tym razem termin składania podań określony został na 31 VIII 1911 r. (w przypadku Mielca znów do Sądu Obwodowego w Tarnowie). Jak widać powyżej, w ciągu kilku miesięcy sześć placówek znów poszukiwało wykwalifikowanego personelu¹⁴⁶. Z kolei w roku 1913, po odejściu naczelnika Jelonka, ogłoszony został konkurs na wakujące stanowisko. Nowy naczelnik miał zostać również radcą sądu krajowego. Podania należało składać w Sądzie Obwodowym w Tarnowie w terminie do 16 VIII 1913 r.¹⁴⁷ Ostatecznie wybór padł na Jurę.

Zdecydowaną większość pracowników sądów stanowił personel niższy. To na nim w dużej mierze opierała się praca instytucji. W jego skład wchodził: adiunkci i auskultanci (praktykanci sądowi) oraz kanceliści i oficjałowie kancelaryjni obsługujący kancelarię sądową, również sekretarze. Ponadto, ważne miejsce zajmowali woźni sądowi, którzy zapewniali porządek w budynku sądu i podczas toczących się rozpraw sądowych.

W mieleckim sądzie liczba etatów pracującego w nim personelu zmieniała się na przestrzeni lat. Początkowo było ich kilka, na przełomie 1. i 2. dekady XX w. 14, a w roku 1914 – aż 21¹⁴⁸. Gros z nich stanowili urzędnicy niżsi stopniem oraz pozostałe osoby. Tuż przed wybuchem I wojny światowej było ich ośmiu¹⁴⁹.

Tab. 2. Ruch służbowy niższego personelu
Sądu Powiatowego w Mielcu w okresie autonomii galicyjskiej

¹⁴⁴ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1909, nr 237 (z 17 X), s. 11; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1909, nr 239 (z 20 X), s. 10; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1909, nr 240 (z 21 X), s. 9.

¹⁴⁵ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1911, nr 1 (z 3 I), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1911, nr 2 (z 4 I), s. 9.

¹⁴⁶ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1911, nr 184 (z 13 VIII), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1911, nr 185 (z 15 VIII), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1911, nr 186 (z 17 VIII), s. 13.

¹⁴⁷ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1913, nr 172 (z 29 VII), s. 12; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1913, nr 173 (z 30 VII), s. 12; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1913, nr 174 (z 31 VII), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1913, nr 175 (z 1 VIII), s. 12.

¹⁴⁸ Wliczając do nich notariusza i adwokatów. G. Zamojski, *op. cit.*, s. 264.

¹⁴⁹ *Ibidem*.

Imię i nazwisko	Stanowisko w momencie przyścia do Mielca – miejsce i rok przyścia	Stanowisko w momencie odejścia z Mielca – miejsce i rok odejścia
Wacław Adamski	Auskultant mianowany adiunktem – 1868 r.	Opuścił Mielec jeszcze w tym samym roku ¹⁵⁰
Franciszek Böhm	Woźny sądowy mianowany kancelistą sądu w Mielcu, 1897 r.	W Mielcu do 1900 r. ¹⁵¹
Stanisław Chytróś	Adiunkt sądowy – Żabno, 1906 r.	Adiunkt – Dębica, 1907 r.
Dr Kazimierz Czarny	Auskultant mianowany adiunktem sądowym w Mielcu, 1900 r.	Sędzia mianowany sędzią powiatowym i naczelnikiem sądu – Kolbuszowa, 1909 r.
Franciszek Dąbrowski	Auskultant mianowany adiunktem Sądu Powiatowego w Mielcu, 1883 r.	Adiunkt sądu powiatowego – Ulanów, 1887 r.
Jan Demkow	Emerytowany tytularny wachmistrz żandarmerii mianowany kancelistą sądowym w Mielcu, 1898 r.; kancelista mianowany oficjałem kancelaryjnym – 1908 r.	
Ludwik Feherpataki	Kancelista sądu powiatowego – Liszki, 1882 r.	W Mielcu do 1898 r. ¹⁵²
Aleksander Zgoda Fiałkiewicz (Fijałkiewicz, Fijałkowski)	Auskultant mianowany adiunktem sądu w Mielcu, 1882 r.	Adiunkt sądu powiatowego – Kęty, 1883 r. ¹⁵³
Ludwik Gajda	Oficjał kancelaryjny mianowany starszym oficjałem kancelaryjnym – Żywiec, 1910 r.	

¹⁵⁰ *Galizisches provinzial-handbuch für das jahr 1869*, Lemberg, s. 163.

¹⁵¹ *Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem księstwem krakowskiem na rok 1901*, Lwów 1901, s. 160.

¹⁵² *Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem księstwem krakowskiem na rok 1899*, Lwów 1899, s. 150.

¹⁵³ Przeniósł się do Kęt na własną prośbę. *Część urzędowa*, „GL” 1883, R. 73, nr 287 (z 17 XII), s. 1; *Korespondencya Czasu*, „Czas” 1883, nr 287 (z 18 XII), s. 2.

Juliusz Gebauer ¹⁵⁴	Adiunkt sądowy – Tarnów, 1881 r.	
Jan Grzegorzcyk	Auskultant mianowany adiunktem sądowym w Mielcu, 1897 r.	Adiunkt mianowany sekretarzem sądowym – Leżajsk, 1905 r.
Józef Hingler	Prowadzący księgi sądowe – Kraków, 1897 r.	W Mielcu do 1906 r. ¹⁵⁵
Juliusz Homolacz	Auskultant mianowany adiunktem Sądu Powiatowego w Mielcu, 1885 r.	Adiunkt mianowany sędzią powiatowym – Gorlice, 1896 r.
Ignacy Piotr Horobski	Auskultant mianowany adiunktem Sądu Powiatowego w Mielcu, 1896 r.	Adiunkt sądu mianowany sekretarzem sądu – Wadowice, 1899 r.
Emil Hubicki	Auskultant mianowany adiunktem sądowym w Mielcu, 1879 r.	Adiunkt sądowy – Tarnów, 1881 r.
Kazimierz Jamza	Kancelista – Tarnobrzeg, 1909 r.	
Eugeniusz Jelonek	Auskultant mianowany adiunktem Sądu Powiatowego w Mielcu, 1896 r.	Adiunkt sądowy – Podgórze, 1897 r.
Antoni Jezierski	Auskultant mianowany adiunktem sądu powiatowego – 1874 r.	W Mielcu do 1878 r. ¹⁵⁶
Henryk Kaczorowski	Kancelista mianowany kancelistą Sądu Powiatowego w Mielcu, 1868 r.	Kancelista sądu powiatowego – Radłów, 1881 r.
Jan Klimkowski	Sierżant rachunkowy w 13. pp otrzymał posadę kancelisty	Zmarł 24 II 1882 r. w Mielcu ¹⁵⁷

¹⁵⁴ Nie udało się odszukać go w szematyzmach galicyjskich.

¹⁵⁵ *Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem księstwem krakowskiem na rok 1907*, Lwów 1907, s. 190.

¹⁵⁶ *Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem księstwem krakowskiem na rok 1879*, Lwów 1879, s. 116.

¹⁵⁷ APArM, Liber mortuorum Mielec ob. 1866-1889, t. 3, s. 81. Nie pozostawił po sobie testamentu, sąd sąd w Mielcu poszukiwał jego spadkobierczyni, siostry Barbary, której miejsce pobytu było nieznanne. Otrzymała ona rok od ukazania się ogłoszenia prasowego na złożenie deklaracji spadkowej. Jednocześnie instytucja ustanowiła dzień 5 VI 1883 r. na zgłoszenie się ewentualnych wierzycieli. *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1883, nr 101 (z 4 V), s. 7.

	w Mielcu, 1881 r.	
Bronisław Kijas	Auskultant mianowany adiunktem Sądu Powiatowego w Mielcu, 1893 r.	Adiunkt sądowy mianowany sędzią powiatowym – Głogów (Małopolski), 1898 r.
Ludwik Kłos ¹⁵⁸		Woźny sądowy mianowany kancelistą sądowym – Nowy Targ, 1898 r.
Paweł Kondratiuk	Tytularny wachmistrz żandarmerii mianowany kancelistą sądowym w Mielcu, 1904 r.; kancelista mianowany oficjałem kancelaryjnym – 1913 r.	
Ferdynand Kriegseisen	1871 r. ¹⁵⁹	Adiunkt sądu powiatowego – Skawina, 1874 r.
Leopold Józef Kram	Certyfikatysta, tytularny wachmistrz żandarmerii mianowany kancelistą w Mielcu, 1908 r.	
Kazimierz Kropaczek	Auskultant mianowany adiunktem sądowym w Mielcu, 1879 r.	Adiunkt sądu powiatowego mianowany adiunktem sądu obwodowego – Rzeszów, 1885 r.
Stanisław Krywult	Auskultant mianowany adiunktem Sądu Powiatowego w Mielcu, 1887 r.	Adiunkt sądu powiatowego mianowany adiunktem sądowym – Wadowice, 1889 r.
Karol Krzyżanowski	Sierżant rachunkowy 13. pp mianowany kancelistą w Mielcu, 1882 r.	W Mielcu do 1884 r. ¹⁶⁰
Wincenty Księżki	Adiunkt sądowy mianowany sekretarzem sądowym –	Sekretarz sądowy – Tarnów, 1905 r.

¹⁵⁸ Nie udało się odszukać go w szematyzmach galicyjskich.

¹⁵⁹ Nie udało się odszukać oficjalnej informacji na temat przybycia Kriegseisena do Mielca. W roku 1871 został wymieniony jako ten, którego wylosowano w numerach (...) *akcji Towarzystwa Sztuk Pięknych w Krakowie*. Otrzymał on rzeźbę z drewna Chrystus na krzyżu. *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas” 1871, nr 132 (z 13 VI), s. 3.

¹⁶⁰ *Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem księstwem krakowskiem na rok 1885*, Lwów 1885, s. 121.

	Tuchów, 1899 r.	
Władysław Kumiński	W Mielcu od 1909 r. ¹⁶¹	Starszy oficjał kancelaryjny – Leżajsk, 1910 r.
Dr Teodor Lewicki	Auskultant mianowany adiunktem sądowym w Mielcu, 1899 r.	W Mielcu do 1908 r. ¹⁶²
Adwokat dr Jakub Lehrfreund	Auskultant mianowany adiunktem w sądzie w Mielcu, 1907 r.	W Mielcu do 1908 r. ¹⁶³
Dr Karol Müller-Bojsławski	Auskultant mianowany adiunktem Sądu Powiatowego w Mielcu, 1889 r.	Adiunkt sądu powiatowego, mianowany adiunktem sądu – Jasło, 1896 r.
Jan Polek	Podoficer rachunkowy 57. pp mianowany kancelistą Sądu Powiatowego w Mielcu, 1896 r.; kancelista mianowany oficjałem kancelaryjnym w Mielcu, 1899 r.	W Mielcu do 1904 r. ¹⁶⁴
Władysław Poruszyński	Wachmistrz żandarmerii mianowany kancelistą w Sądzie Powiatowym w Mielcu – Dębowiec, 1885 r.	Kancelista – sąd obwodowy w Jasle, 1890 r.
Franciszek Rachwał	Kancelista – Rzeszów, 1899 r.; kancelista mianowany oficjałem kancelaryjnym – 1908 r.	
Adolf Raczyński	W Mielcu od 1890 r. ¹⁶⁵	Adiunkt sądu powiatowego mianowany adiunktem sądowym w sądzie

¹⁶¹ *Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem księstwem krakowskiem na rok 1910*, Lwów 1910, s. 205.

¹⁶² *Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem księstwem krakowskiem na rok 1909*, Lwów 1909, s. 205.

¹⁶³ *Ibidem*.

¹⁶⁴ *Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem księstwem krakowskiem na rok 1905*, Lwów 1905, s. 170. Przyczyną usunięcia ze stanowiska była choroba umysłowa Polka, stwierdzona uchwałą sądową 5 VIII 1904 r., a ogłoszona 26 sierpnia. Kuratorem mieleckiego oficjała, w momencie decyzji sądu, został Marcin Stempień z Podgórze. Kilka lat później, ogłoszeniem Sądu Powiatowego w Żywcu z 31 X 1907 r. wspomniana kuratela została uchylona. *Dziennik urzędowy. Kuratele*, „GL” 1904, nr 231 (z 9 X), s. 10; *Dziennik urzędowy. Kuratele*, „GL” 1907, nr 272 (z 26 XI), s. 11.

¹⁶⁵ *Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem księstwem krakowskiem na rok 1891*, Lwów 1891, s. 133.

		obwodowym – Wadowice, 1893 r.
Władysław Rechowicz	Auskultant mianowany adiunktem sądowym w Mielcu, 1898 r.	Później sędzia powiatowy w Mielcu, 1909 r.
Ignacy Sarna	Pomocnik kancelaryjny mia- nowany kancelistą sądowym – Tarnów, 1899 r.	Kancelista – Tarnów, 1908 r.
Erazm Semkowicz ¹⁶⁶	Auskultant mianowany adiunktem sądowym – 1898 r.	
Emil Spindler	Adiunkt sądu powiatowego – Nowy Targ, 1868 r.	Adiunkt sądu powiatowego – Sokołów, 1879 r.
Dawid Spitzer	Adiunkt sądowy mianowany sekretarzem sądowym – Ropczyce, 1897 r.	Sekretarz sądowy – Tarnów, 1899 r.
Władysław Tałasiewicz	Adiunkt sądowy mianowany sekretarzem sądowym – Wieliczka, 1905 r.	Sędzia powiatowy – Tarnów, 1909 r.
Roman Türdischek	Tytularny wachmistrz żandar- merii w Sanoku mianowany kancelistą w sądzie w Mielcu, 1890 r.	Kancelista mianowany na- czelnikiem kancelarii drugiej klasy – Nowy Sącz, 1897 r.
Franciszek Wajda	Auskultant mianowany adiun- ktem sądowym w Mielcu, 1898 r.	Adiunkt sądowy, doktor – Tarnobrzeg, 1900 r.
Stefan Witkowski	Kancelista sądowy – Wieliczka, 1901 r.	W Mielcu do 1909 r. ¹⁶⁷

Źródła: *Korespondencya Czasu*, „Czas” 1868, nr 191 (z 21 VIII), s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1868, nr 192, s. 1147; *Część urzędowa*, „GL” 1868, nr 194 (z 24 VIII), s. 1159; *Część urzędowa*, „GL” 1868, nr 297 (z 28 XII), s. 1809; *Korespondencya Czasu*, „Czas” 1868, nr 298 (z 29 XII), s. 1 ((...) *na własną prośbę w tym samym stopniu przeniesionym został...*); *Część urzędowa*, „GL” 1874, nr 165 (z 22 VII), s. 1 (Kriegseisena *Minister sprawiedliwości przeniósł... na jego własną prośbę*); *Korespondencya Czasu*, „Czas” 1874, nr 165 (z 23 VII), s. 2; *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1879, nr 42 (z 20 II), s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1881, nr 62 (z 17 III), s. 2; *Korespondencya Czasu*, „Czas” 1881, nr 279 (z 6 XII), s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1882, nr 57 (z 10 III), s. 1 (Wyższy Sąd Krajowy w Krakowie *przeniósł Feherpatakiego (...) na własną... prośbę i na własne koszta...*); *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1882, nr 59 (z 12 III), s. 3; *Korespondencya Czasu*, „Czas” 1882, nr 66 (z 21 III), s. 2; *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1882, nr 162 (z 19 VII), s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1883, nr 287 (z 17 XII), s. 1; *Korespondencya Czasu*, „Czas” 1883, nr 287, s. 2; *Korespondencya „Czasu”*, „Czas”

¹⁶⁶ Nie udało się odszukać go w szematyzmach galicyjskich.

¹⁶⁷ *Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi... na rok 1910*, s. 206.

1885, nr 101 (z 3 V), s. 2; *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1885, nr 226 (z 4 X), s. 2; *Telegramy własne „Czasu”*, „Czas” 1885, nr 280 (z 6 XII), s. 4; *Część urzędowa*, „GL” 1885, R. 75, nr 280 (z 7 XII), s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1887, nr 3 (z 5 I), s. 1; *Korespondencya Czasu*, „Czas” 1887, nr 4 (z 6 I), s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1889, nr 255 (z 6 XI), s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1890, nr 63 (z 18 III), s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1890, nr 65 (z 20 III), s. 1; *Telegramy biura koresp.*, „Czas” 1893, R. 46, nr 284 (z 13 XII), s. 3; *Telegramy Gazety Lwowskiej*, „GL” 1893, nr 283 (z 13 XII), s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1893, nr 284 (z 14 XII), s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1896, nr 100 (z 1 V), s. 1; *Kronika. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1896, R. 49, nr 102 (z 2 V), s. 3; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 5 sierpnia*, „GL” 1896, nr 179 (z 6 VIII), s. 5; *Gazeta urzędowa*, „GL” 1896, nr 180 (z 7 VIII), s. 1; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 15 września*, „GL” 1897, nr 211 (z 16 IX), s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1897, nr 212 (z 17 IX), s. 1; *Mianowania w sądownictwie*, „Czas” 1897, nr 223 (z 30 IX), s. 3; *Mianowania w sądownictwie*, „Czas” 1897, nr 224 (z 1 X), s. 3; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 30 września*, „GL” 1897, nr 223 (z 1 X), s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1897, nr 224 (z 2 X), s. 1; *Mianowania w sądownictwie*, „Czas” 1897, nr 227 (z 5 X), s. 2; *Kronika*, „Czas” 1897, nr 246 (z 27 X), s. 2; *Kronika*, „Czas” 1897, nr 263 (z 17 XI), s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1897, nr 261 (z 16 XI), s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1898, nr 79 (z 8 IV), s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1898, nr 113 (z 19 V), s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1898, nr 155 (z 12 VII), s. 1; *Kronika. Mianowania*, „Czas” 1898, nr 197 (z 30 VIII), s. 2; *Telegramy „Czasu”. Wiedeń 30 grudnia*, „Czas” 1898, nr 299 (z 31 XII), s. 3; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 30 grudnia*, „GL” 1898, nr 297 (z 31 XII), s. 5; *Telegramy „Czasu”*, „Czas” 1899, R. 52, nr 158 (z 14 VII), s. 3; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 13 lipca*, „GL” 1899, nr 158 (z 14 VII), s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1899, nr 159 (z 15 VII), s. 2; *Kronika. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1899, nr 167 (z 25 VII), s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1899, nr 219 (z 26 IX), s. 1; *Telegramy „Czasu”. Wiedeń 3 października*, „Czas” 1899, nr 226 (z 4 X), s. 3; *Część urzędowa*, „GL” 1899, nr 226 (z 5 X), s. 2; *Kronika. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1899, nr 239 (z 19 X), s. 2; *Kronika. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1900, nr 244 (z 3 X), wyd. poranne, s. 1; *Telegramy „Czasu”. Wiedeń 4 października*, „Czas” 1900, nr 245, wyd. poranne, s. 1; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 3 października*, „GL” 1900, nr 226 (z 4 X), s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1900, nr 227, s. 1; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 4 października*, „GL” 1900, nr 227, s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1900, nr 228, s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1901, nr 37 (z 15 II), s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1904, nr 245 (z 26 X), s. 1; *Kronika. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1905, R. 58, nr 2 (z 3 I), wyd. wieczorne, s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1905, nr 3 (z 5 I), s. 1; *Kronika krajowa. Mianowania*, „Czas” 1905, nr 213 (z 19 IX), wyd. wieczorne, s. 3; *Część urzędowa*, „GL” 1905, nr 215 (z 21 IX), s. 1; *Kronika krajowa. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1906, R. 59, nr 4 (z 5 I), wyd. wieczorne, s. 3; *Telegramy Gazety Lwowskiej*, „GL” 1906, nr 4 (z 6 I), s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1906, nr 5 (z 9 I), s. 1; *Telegramy „Czasu”. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1907, nr 62 (z 15 III), wyd. poranne, s. 2; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 15 marca*, „GL” 1907, nr 62 (z 16 III), s. 6; *Część urzędowa*, „GL” 1908, nr 23 (z 30 I), s. 1; *Telegramy „Czasu”. Mianowania*, „Czas” 1908, nr 29 (z 5 II), wyd. poranne, s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1908, nr 28 (z 5 II), s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1908, nr 172 (z 29 VII), s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1909, nr 18 (z 24 I), s. 1; *Kronika. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1909, nr 221, wyd. poranne, s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1909, nr 294, s. 1; *Kronika. Mianowania w sądownictwie*, „Czas” 1910, nr 363 (z 11 VIII), numer wieczorny, s. 3; *Część urzędowa*, „GL” 1910, nr 182 (z 12 VIII), s. 1; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 24 listopada*, „GL” 1911, nr 269, s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1911, nr 270, s. 1; *Kronika*, „Czas” 1913, nr 347 (z 30 VII), wyd. poranne, s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1913, nr 173, s. 1.

I w przypadku niższego personelu sądowego można zaobserwować awanse związane z przyjęciem do jednostki mieleckiej, przykładowo z auskultanta na adiunkta. Böhm będąc wcześniej woźnym sądowym objął posadę kancelisty. Kancelistami zostało także kilku wojskowych lub żandarmów (Demkow, Klimkowski, Kondratiuk, Kram, Krzyżanowski, Polek, Poruszyński i Türdischek). Pracownicy miejscowego sądu odchodząc z grodu nad Wisłoką również awansowali. Adiunkci Grzegorzyc i Horobski zostali sekretarzami sądów, kolejny adiunkt – Kijas – sędzią powiatowym, podobnie jak sekretarz Tałasiewicz. Z kolei woźny Kłós awansował na kancelistę.

Prezentowana powyższej tabela nie zawiera danych wszystkich osób pracujących wówczas w mieleckim sądzie. Ich liczba jest zdecydowanie większa. Wiadomo przykładowo, że w roku 1879 adiunktem miejscowego sądu powiatowego był Edmund Gärtner¹⁶⁸.

Okazuje się również, że mielczanie sprawujący stanowiska niezwiązane z sądownictwem udawali się z Mielca na swoją pierwszą placówkę sądową. W roku 1880 Piotr Małachowski, wachmistrz żandarmerii i komendant powiatowy mieleckiego posterunku żandarmerii, został mianowany kancelistą prowadzącym księgi gruntowe w Sądzie Powiatowym w Kętach¹⁶⁹. Z kolei w 1885 r. Engielbert Schmidt, wachmistrz 5 krajowej komendy żandarmerii w Mielcu, otrzymał posadę kancelisty w Sądzie Powiatowym w Dąbrowie (Tarnowskiej)¹⁷⁰.

Mielecki sąd powiatowy na przestrzeni lat rozwijał się systematycznie, stąd potrzebował nowych sił urzędniczych. Sposobem na dołączenie do jego personelu było uczestniczenie w konkursach dotyczących objęcia określonych stanowisk.

W roku 1889 w galicyjskiej prasie pojawiły się ogłoszenia o utworzeniu nowych posad adiunktów sądowych w placówkach w: Brzesku, Gorlicach, Krzeszowicach, Leżajsku, Łańcucie, Mielcu, Mszanie Dolnej, Oświęcimiu, Podgórzu, Tarnobrzegu i Tyczynie. Podania względem objęcia stanowisk należało wносить do prezydiów sądów kolejalnych I instancji do 12 IX 1889 r.¹⁷¹ W 1905 r. wskutek wakatów poszukiwani byli adiunkci do sądów powiatowych w: Andrychowie, Białej, Mielcu i Tarnobrzegu. W przypadku mieleckiej instytucji podania należało wносить do Prezydium Sądu Obwodowego w Tarnowie do 13 X 1905 r.¹⁷²

W roku 1881 w sądach powiatowych w Dębicy i Mielcu *systemizowane* zostały posady kancelistów w *XI klasie rangi*, których zadaniem było prowadzenie ksiąg gruntowych. Podania na wspomniane, ale i inne posady kancelistów, które mogłyby być opróżnione, według wymogów ustawy Ministerstwa Obrony Krajowej z 12 VII 1872 r. miały być złożone w ciągu czterech tygodni od 12 XII 1881 r. do Prezydium Sądu Obwodowego w Tarnowie¹⁷³. 15 lat później ogłoszony został kolejny konkurs na

---

¹⁶⁸ *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie*, „GL” 1879, R. 69, nr 264 (z 17 XI), s. 5.

¹⁶⁹ *Część urzędowa*, „GL” 1880, R. 70, nr 155 (z 9 VII), s. 1.

¹⁷⁰ *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1885, nr 101, s. 2.

¹⁷¹ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1889, nr 194 (z 25 VIII), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1889, nr 195 (z 27 VIII), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1889, nr 196 (z 28 VIII), s. 8.

¹⁷² *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1905, nr 218 (z 24 IX), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1905, nr 219 (z 26 IX), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1905, nr 220 (z 27 IX), s. 8.

¹⁷³ *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1881, nr 285 (z 15 XII), s. 7; *Ostatnia poczta. Konkurs*, „GL” 1881, nr 286 (z 16 XII), s. 7; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1881, nr 288 (z 19 XII), s. 8.

stanowisko kancelisty w mieleckim sądzie [jak w sądach w: Dębicy, Gorlicach, Kolbuszowej, Łańcucie, Limanowej, Nowym Targu, Przeworsku, Radomyślu (Wielkim), Ropczycach i Tarnobrzegu]. Jego zadaniem było również prowadzenie ksiąg gruntowych, za co wypłacane miało być 600 złr, dodatek *aktywalny* 120 złr oraz przysługiwało prawo *postąpienia* na wyższą płacę. Interesujące, że posesja ta, jak i w pozostałych sądach, była zastrzeżona dla wysłużonych podoficerów, co gwarantowane było ustawowo. Podania należało składać do Prezydium tarnowskiego Sądu Obwodowego do 8 III 1896 r.¹⁷⁴ 19 VII 1899 r. Prezydium Sądu Wyższego w Krakowie ogłosiło konkurs dotyczący obsadzenia posad kancelistów w Sądach Powiatowych w: Mielcu, Podgórzu, Rozwadowie i Żmigrodzie. Znow zastrzeżone one były dla byłych podoficerów. Podania należało składać do 25 VIII 1899 r., w przypadku sądu mieleckiego jak zwykle, do Prezydium Sądu Obwodowego w Tarnowie¹⁷⁵.

Ważnym pracownikiem mieleckiego sądu powiatowego był również woźny. W świetle analizowanych tytułów prasowych udało się zebrać kilka informacji o nich i o ich pracy. Wiadomo, że za swoją służbę byli odznaczani nawet przez głowę państwa. W 1875 r. cesarz Franciszek Józef I najwyższym postanowieniem z 6 maja odznaczył Wojciecha Kradynę, woźnego Sądu Powiatowego w Mielcu, Srebrnym Krzyżem Zasługi, (...) *uznając jego długoletnią, gorliwą i obowiązkową wierną służbę*¹⁷⁶. Wydaje się, że Kradyna zakończył wówczas pracę w instytucji, a wręczone odznaczenie tylko ją podsumowywało. Kilka tygodni przed wspomnianym wydarzeniem rozpisany został konkurs na wakujące stanowisko. Roczna płaca wynosiła 250 złr, dochodził do niej dodatek *aktywalny* 25%, prawo pobierania munduru oraz prawo (...) *posunięcia się na wyższą płacę etatową*. Składane podania miały być sporządzone w myśl rozporządzenia Ministerstwa Obrony Krajowej z 12 XI 1872 r. oraz złożone w ciągu czterech tygodni od dn. 1 V 1875 r. do Prezydium Sądu Obwodowego w Tarnowie¹⁷⁷. Kilka lat później stanowisko woźnego przy Sądzie Powiatowym w Mielcu znow wakuowało. Znow został ogłoszony konkurs. Oferowane korzyści oraz stawiane wymagania były identyczne jak w roku 1872, z tym wyjątkiem, że termin składania podań określony został na cztery

---

¹⁷⁴ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1896, nr 30 (z 7 II), s. 7. Przypomnienie o konkursie – *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1896, nr 31, s. 7; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1896, nr 32 (z 9 II), s. 7.

¹⁷⁵ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1899, nr 167 (z 25 VII), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1899, nr 168 (z 26 VII), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1899, nr 169 (z 27 VII), s. 9.

¹⁷⁶ *Korespondencja „Czasu”*, „Czas” 1875, nr 113 (z 21 V), s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1875, nr 113 (z 20 V), s. 1.

¹⁷⁷ *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie*, „GL” 1875, nr 92 (z 23 IV), s. 6; *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie*, „GL” 1875, nr 93 (z 24 IV), s. 7; *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie*, „GL” 1875, nr 94 (z 26 IV), s. 7.

tygodnie licząc od dn. 25 III 1877 r. Również miały być one adresowane do wspomnianego Prezydium Sądu Obwodowego w Tarnowie¹⁷⁸. Kilkanaście lat później, 20 IX 1895 r., w części urzędowej „Gazety Lwowskiej” pojawiło się kolejne ogłoszenie dotyczące zatrudnienia woźnego w mieleckim sądzie. Termin składania podań został określony – 27 X 1895 r., miejsce – Prezydium Sądu Obwodowego w Tarnowie. Rok później stanowisko woźnego sądowego [ponadto poszukiwano woźnych w sądach w: Brzesku, Dąbrowie (Tarnowskiej), Gorlicach, Limanowej, Nowym Targu, Ropczycach, Tarnobrzegu i Żywcu] znów było opróżnione. Tym razem termin składania podań upływał 8 III 1896 r. W 1897 r. miejscowa placówka sądowa wymagała zatrudnienia dwóch woźnych. Podania należało składać do 27 XII 1897 r., do Prezydium tarnowskiego sądu¹⁷⁹. W roku 1898 nastąpił kolejny wakat na posadzie. Podania należało wносить do 12 VIII 1898 r. Interesujące, że we wspomnianych przypadkach z lat 90. XIX w. płaca, inne korzyści oraz procedury postępowania były takie same jak wcześniej¹⁸⁰.

Specyficznym urzędnikiem w mieleckim sądzie był dietariusz, niebędący pracownikiem etatowym, ale wynagradzany za swoją pracę dietą. 2 X 1879 r. ogłoszony został konkurs na stanowisko dietariusza przy miejscowym sądzie powiatowym. Wynagrodzenie miesięczne zostało określone na 25 zł¹⁸¹. Od kandydata wymagane było (...) *nienaganne życie, dobre pismo i dokładna znajomość manipulacji*¹⁸². Podania można było składać w sądzie do 20 października¹⁸³. Cztery lata później, od 1 X 1883 r., znów poszukiwano dietariusza, (...) *z pięknym wyrobionym pismem, obznajomionego z manipulacją sądową*¹⁸⁴. Tym razem wynagrodzenie miesięczne zostało określone na poziomie 25-30 zł, a zgłoszenia należało składać

---

¹⁷⁸ *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1877, nr 74 (z 30 III), s. 7; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1877, nr 75 (z 31 III), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1877, nr 76 (z 3 IV), s. 6.

¹⁷⁹ *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1897, nr 271 (z 27 XI), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1897, nr 272 (z 28 XI), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1897, nr 273 (z 30 XI), s. 9.

¹⁸⁰ *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1895, nr 221 (z 26 IX), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1895, nr 222 (z 27 IX), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1896, nr 30, s. 7. Przypomnienie o konkursie – *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1896, nr 31, s. 7; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1896, nr 32, s. 7; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1898, nr 156 (z 13 VII), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1898, nr 157 (z 14 VII), s. 7. Posady były zastrzeżone dla wysłużonych podoficerów.

¹⁸¹ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1879, nr 231 (z 8 X), s. 6; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1879, nr 233 (z 10 X), s. 8.

¹⁸² *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1879, nr 231, s. 6.

¹⁸³ *Ibidem*.

¹⁸⁴ *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1883, nr 219 (z 25 IX), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1883, nr 220 (z 26 IX), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1883, nr 221 (z 27 IX), s. 6.

u miejscowego sędziego¹⁸⁵. W roku 1888 w prasie znów zostało zamieszczone ogłoszenie o poszukiwaniu przez sąd mielecki dietariusza. Dokument został podpisany 28 VI 1888 r.¹⁸⁶ I tym razem poszukiwano urzędnika (...) *z pięknym pismem do prowadzenia dziennika cywilnego i karnego*. Płaca została określona na poziomie z 1879 r., a świadectwa można było składać do 15 VII 1888 r.¹⁸⁷ W końcu wieku XIX, w kwietniu 1899 r., mielecki sąd poszukiwał rutynowanego dietariusza hipotecznego na okres czterech miesięcy. Wynagrodzenie dzienne wynosiło 1 złr, a zatrudnienie mogło się odbyć po przedłożeniu odpowiedniego świadectwa¹⁸⁸. Kilka miesięcy później (ogłoszenie z 20 XI 1899 r.) jednostka konkursowo poszukiwała pisarza obznajomionego z *manipulacją* hipoteczną. Płaca dzienna została ustalona w przedziale od 1 złr do 1 złr 25 ct. I tutaj zatrudnienie uzależnione było od odpowiedniego świadectwa¹⁸⁹. Rok później (2 XI 1900 r.) znów ogłoszony został konkurs na stanowisko. Mielecki sąd poszukiwał na okres trzech miesięcy rutynowanego pisarza pomocniczego. Kandydaci posiadający doświadczenie w prowadzeniu ksiąg gruntowych mieli pierwszeństwo w objęciu posady. Wynagrodzenie wynosiło 60 kor. miesięcznie¹⁹⁰.

Zdarzało się jednak i tak, co jest zrozumiałe i poniekąd wynika z ogłaszanych konkursów, że pracujący w Mielcu dietariusze po pewnym czasie poszukiwali innego miejsca pracy. Wydaje się, że przyczyną tych decyzji mogły być aspekty finansowe. W roku 1886 jeden z nich (...) *z bardzo ładnym i szybkim pismem, władający językiem polskim i niemieckim, któren prowadzić może dziennik podawczy, ekspedyt lub registraturę przy którymkolwiek z sądów powiatowych, posiadający chlubne świadectwa, życzyłby sobie zmienić dotychczasowe miejsce swego pobytu*¹⁹¹. W 1898 r. poszukujący „zachwalał” się (...) *szybkim wyrobionym pismem, a mogący wykazać się chlubnymi świadectwami z długoletniego prowadzenia działów manipulacyjnych, a to*

---

¹⁸⁵ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1883, nr 219, s. 9.

¹⁸⁶ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1888, nr 150 (z 3 VII), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1888, nr 152 (z 5 VII), s. 9.

¹⁸⁷ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1888, nr 150, s. 9.

¹⁸⁸ *Doniesienia prywatne*, „GL” 1899, nr 82 (z 12 IV), s. 12; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1899, nr 83 (z 13 IV), s. 12; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1899, nr 84 (z 14 IV), s. 12.

¹⁸⁹ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1899, nr 269 (z 25 XI), s. 9.

¹⁹⁰ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1900, nr 256 (z 9 XI), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1900, nr 257 (z 10 XI), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1900, nr 258 (z 11 XI), s. 9.

¹⁹¹ *Dyetaryusz*, „GL” 1886, nr 177 (z 5 VIII), s. 10.

*dzienników podawczych, registratury i innych czynności przy c.k. Sądach jaki i c.k. Starostwach...*¹⁹²

Adwokaci i notariusze

Ważną, choć stosunkowo niewielką grupę osób w mieście stanowili adwokaci i notariusze. Działali przy miejscowym sądzie powiatowym. Pierwsi z nich pojawili się w Mielcu kilka lat wcześniej niż do tej pory uważano¹⁹³. I jedni i drudzy wykonywali niezbędną pracę na rzecz mieszczan, mieszkańców powiatu i nie tylko.

Pierwszym adwokatem urzędującym w okresie autonomicznym w mieście był dr Wojciech Buś. Osiadł w Mielcu w roku 1870. Informację o tym fakcie podał 9 maja Wydział tarnowskiej Izby Adwokatów¹⁹⁴. Później urzędowo odnotowywany był wielokrotnie jako członek tego szacownego gremium¹⁹⁵. Pracując w mieście w roku 1873 był obrońcą podczas rozpraw sądowo-karnych w okręgu Sądu Krajowego Wyższego w Krakowie¹⁹⁶. Angażował się w wiele różnych działań. 16 IX 1880 r. poinformował powyższą izbę adwokatów o przenosinach swojej kancelarii do Tarnowa¹⁹⁷.

Kolejnym adwokatem w mieście został dr Henryk Brandt. Wydział tarnowskiej Izby Adwokatów ogłosił 25 IX 1878 r. o wpisaniu go na listę adwokatów z siedzibą w Mielcu¹⁹⁸. Urzędował w mieście przez długie lata, będąc w międzyczasie wykazywanym wśród członków wspomnianej izby adwokatów¹⁹⁹. Później podlegał krakowskiej Izbie Adwokatów. Wydaje się, że prowadzenie interesów nie ograniczał tylko do obszaru powiatu mieleckiego, skoro np. w roku 1881 udzielał informacji na

---

¹⁹² *Drobne ogłoszenia*, „GL” 1898, nr 280 (z 10 XII), s. 12; *Drobne ogłoszenia*, „GL” 1898, nr 281 (z 11 XII), s. 12.

¹⁹³ W artykule G. Zamoyskiego znalazło się stwierdzenie, że (...) pojawili się stosunkowo późno, bo dopiero od 1875 r. Zob. G. Zamoyski, *op. cit.*, s. 260.

¹⁹⁴ *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie*, „GL” 1870, nr 111 (z 16 V), s. 676; *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie*, „GL” 1870, nr 112 (z 17 V), s. 682; *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie*, „GL” 1870, nr 113 (z 18 V), s. 688; *Korespondencya Czasu. Tarnów 25 czerwca*, „Czas” 1870, nr 145 (z 28 VI), s. 1.

¹⁹⁵ *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie*, „GL” 1871, R. 61, nr 12 (z 16 I), s. 63; *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie*, „GL” 1872, R. 62, nr 17 (z 22 I), s. 99; *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie*, „GL” 1872, nr 18 (z 23 I), s. 104; *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie*, „GL” 1873, nr 116 (z 20 V), s. 733; *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie*, „GL” 1873, nr 117 (z 21 V), s. 740; *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie*, „GL” 1874, nr 24 (z 30 I), s. 5; *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie*, „GL” 1874, nr 25 (z 31 I), s. 5; *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie*, „GL” 1875, nr 30 (z 8 II), s. 5; *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie*, „GL” 1876, nr 29 (z 7 II), s. 6.

¹⁹⁶ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1873, nr 17 (z 22 I), s. 94.

¹⁹⁷ *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie*, „GL” 1880, nr 225 (z 30 IX), s. 7; *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie*, „GL” 1880, nr 226 (z 1 X), s. 6.

¹⁹⁸ *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie*, „GL” 1878, R. 68, nr 270 (z 4 XI), s. 5.

¹⁹⁹ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1883, nr 27 (z 3 II), s. 6; *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas” 1888, nr 20 (z 25 I), s. 2.

temat sprzedaży domu piętrowego, murowanych oficyn i ogrodu, znajdujących się na Zawalu, w Tarnowie²⁰⁰. Brandt zrezygnował z wykonywania zawodu 1 IV 1905 r. Jego substytutem wyznaczono dr. Stanisława Łojasiewicza, o czym poinformował Wydział wspomnianej Izby Adwokatów²⁰¹.

Kolejny adwokat, dr Mieczysław Brzeski, przesiedlił się z Tarnowa do Mielca 28 VIII 1890 r.²⁰² Kilka lat później, 1 III 1899 r., zrezygnował z adwokatury, o czym poinformował oficjalnie Wydział krakowskiej Izby Adwokatów. Generalnym substytutem dr. Brzeskiego został inny mielecki adwokat, dr Brandt²⁰³. Wydaje się, że przyczyną tego ruchu były długi adwokata. W styczniu 1899 r. wystosowane zostały przeciwko niemu (w związku z faktem, że miejsce jego pobytu nie było wówczas znane, jego kuratorami zamianowani zostali tarnowscy adwokaci dr Buś i dr Foryst) pozwy wekslowe na kwoty od 900 złr do 6 tys. złr, wniesione przez Izabelę Wittigową. W związku z nimi Sąd Obwodowy Oddział II w Tarnowie wydał 5, 11 i 13 stycznia nakazy zapłaty wspomnianych kwot. Niewiele później wystosowany został kolejny pozew, tym razem przez dr. Gustawa Holzera, adwokata w Rzeszowie, na sumę 1 000 złr. Na podstawie pozwu 19 I 1899 r. został wydany przez wspomniany sąd w Tarnowie nakaz zapłaty. Znow kuratorem dr. Brzeskiego został mianowany adwokat tarnowski dr Foryst, mimo że miejsce pobytu oskarżonego było już znane. Przebywał on w Mentonie, we Francji. Kolejny, odnotowany w prasie pozew wekslowy w stosunku do adwokata został wniesiony przez Altę Kohn z Radomyśla. Opiewał on na sumę 600 złr. Nakaz zapłaty wydany i tym razem przez tarnowski sąd nosił datę 17 lutego, a nieobecnego dr. Brzeskiego zastępował znow, jako kurator, dr Buś z Tarnowa²⁰⁴. W kwietniu 1899 r. swoje pretensje finansowe (400 złr) wobec adwokata zgłosiło jeszcze Towarzystwo Kredytowe i Oszczędności dla Handlu i Przemysłu w Radomyślu (Wielkim). Nakaz zapłaty nosił datę 18 III 1899 r. Kuratorem pozwanego (nieobecnego) został dr Stec z Tarnowa²⁰⁵.

---

²⁰⁰ „Czas” 1881, nr 155 (z 10 VII), s. 6.

²⁰¹ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1905, nr 83 (z 12 IV), s. 8.

²⁰² *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1890, nr 157 (z 11 VII), s. 9.

²⁰³ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1899, nr 70 (z 28 III), s. 12.

²⁰⁴ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1899, nr 25 (z 1 II), s. 6; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1899, nr 28 (z 5 II), s. 6; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1899, nr 33 (z 11 II), s. 11; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1899, nr 60 (z 15 III), s. 11; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1899, nr 71 (z 29 III), s. 11.

²⁰⁵ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1899, nr 87 (z 18 IV), s. 11.

Jeszcze w końcu wieku XIX, 10 XII 1897 r., swoją kancelarię adwokacką w mieście otworzył Stanisław Kazimierz Nowaczyński, o czym znów poinformował w prasie Wydział krakowskiej Izby Adwokatów²⁰⁶.

Dwa lata później, 15 V 1899 r., ta sama szacowna instytucja poinformowała, że na listę adwokatów z siedzibą w Mielcu wpisany został dr Szymon Bermann²⁰⁷. Niewątpliwie wiązało się to z rezygnacją ze sprawowania zawodu adwokata, złożoną przez dr. Brzeskiego. 11 III 1903 r. opuścił on szeregi mieleckiej adwokatury. Zostało przekazane, że miał przenieść się do Podgórza, w związku z tym jego substytutem mianowano dr. Juliana Józefa Wronkę. Wydaje się jednak, że w planach adwokata zaszły zmiany, być może związane z lepszymi perspektywami na przyszłość. Z dn. 1 V 1903 r. dr Bermann przeniósł się do Oświęcimia. Oficjalne komunikaty w tej sprawie przekazał krakowski Wydział Izby Adwokatów²⁰⁸.

Działających na terenie miasta i powiatu mieleckiego kilku adwokatów nadal stanowiło zbyt małą liczbę w stosunku do liczby obowiązków, skoro 1 IX 1902 r., jak przekazał wspomniany już krakowski Wydział Izby Adwokatów, na listę mieleckich adwokatów wpisany został dr Wronka²⁰⁹. Nowy adwokat mielecki nie omieszkął ogłosić tego faktu na łamach krakowskiego dziennika „Czas”²¹⁰.

Niewiele później znów pojawił się w Mielcu nowy adwokat. Był nim dr Łojasiewicz, który 3 IV 1905 r. przesiedlił się do miasta nad Wisłoką z Radomyśla. Pierwotnie Wydział Izby Adwokatów w Krakowie podał, że udał się on do Bochni²¹¹.

W tym samym roku swoją działalność do Mielca (nie do Krakowca, jak zostało błędnie podane) przeniósł również dr Ozjasz (Oskar) Isenberg. Osiedlił się 13 V 1905 r., przyjeżdżając z Krakowa. Oficjalny komunikat w tej sprawie podał Wydział Izby Adwokatów w Krakowie²¹². Decyzja z przyjazdem do miasta miała niewątpliwie związek z zaprzestaniem pracy adwokackiej przez dr. Brandta.

Kolejnym adwokatem, który miał się pojawić w Mielcu (nie w Drohobyczu, jak zostało zaznaczone) był Julian Plutyński. W prasie znalazła się adnotacja, że zamierzał przesiedlić się tutaj z Kulikowa, o czym informował Wydział lwowskiej Izby

---

²⁰⁶ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1897, nr 290 (z 21 XII), s. 10.

²⁰⁷ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1899, nr 125 (z 4 VI), s. 11.

²⁰⁸ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1903, nr 29 (z 6 II), s. 9; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1903, nr 89 (z 19 IV), s. 12.

²⁰⁹ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1902, R. 92, nr 205 (z 6 IX), s. 9.

²¹⁰ *Nadesłane*, „Czas” 1902, R. 55, nr 230 (z 7 X), wyd. wieczorne, s. 3.

²¹¹ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1905, nr 63 (z 18 III), s. 8.

²¹² *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1905, nr 95 (z 27 IV), s. 10.

Adwokatów. Niedługo potem Wydział Izby Adwokatów w Krakowie przekazał, że z dniem 16 II 1912 r. został on wpisany na listę adwokatów z siedzibą w Mielcu²¹³.

Przed wybuchem I wojny światowej zamiar przeniesienia działalności adwokackiej do Mielca (pierwotnie do Mostów Wielkich) zgłosił jeszcze dr Jakub Kolarski z Lubaczowa²¹⁴. Wydaje się jednak, że rozgorzały konflikt uniemożliwił skutecznienie tych zamiarów.

Właściwe funkcjonowanie kancelarii adwokackiej wymagało zatrudnienia odpowiedniego personelu pomocniczego. Łamy prasy były wdzięcznym miejscem do zamieszczania ogłoszeń w takich tematach. Wiadomo przykładowo, że w roku 1873 dr Buś poszukiwał koncypienta, (...) *ukończonego prawnika obeznanego z praktyką adwokacką lub sądową*²¹⁵.

Okazuje się, że zatrudnienie właściwej osoby do kancelarii nie było proste. Zatrudniani przez adwokatów urzędnicy nie zawsze byli uczciwi wobec swoich pracodawców. Przekonał się o tym dr Brandt. Jak przekazała prasa na przełomie lat 1901 i 1902 wysłał swojego pisarza Józefa Bernackiego do mieleckiego Urzędu Podatkowego, by ten wybrał stamtąd kwotę 2 200 kor. złożonych w formie depozytu. Wspomniany podjął sumę 30 XII 1901 r., ale już nie pojawił się w kancelarii. Złodziej wynajął fiakra i pojechał dorożką do stacji kolejowej w Czarnej k. Radomyśla (Wielkiego). Nie udało mu się jednak uciec, gdyż wysłana w pogoń za nim miejscowa żandarmeria aresztowała go na wspomnianym dworcu kolejowym, a następnie odstawiła do sądu. Bernacki z ukradzonej kwoty zdążył wydać tylko 100 kor.²¹⁶

Przy sądzie mieleckim działał również notariusz²¹⁷. Pierwszym notariuszem ery autonomii galicyjskiej w Mielcu był dr Antoni Bartosiński. Czynności urzędowe rozpoczął jeszcze w roku 1863. Pracując w mieście w latach 1868-1869 i 1872-1873 był również obrońcą podczas rozpraw sądowo-karnych w okręgu Wyższego Sądu

---

²¹³ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1911, nr 267 (z 23 XI), s. 7; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1911, nr 268 (z 24 XI), s. 8; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1912, nr 66 (z 21 III), s. 8.

²¹⁴ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1914, nr 148 (z 3 VII), s. 11; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1914, nr 150 (z 5 VII), s. 6.

²¹⁵ „Czas” 1873, nr 201 (z 2 IX), s. 4; „Czas” 1873, nr 204 (z 5 IX), s. 4.

²¹⁶ *Kronika*, „GL” 1902, nr 4 (z 8 I), s. 4.

²¹⁷ O historii notariatu na ziemiach zaboru austriackiego zob. chociażby w: D. Malec, *Dzieje notariatu polskiego*, Kraków 2007. Jak cennymi i wartościowymi są akta notarialne zob. na przykładzie prac: S. Kozak, *Rzeszowskie akta notarialne 1871-1918. Studium historyczno-źródłoznawcze*, Rzeszów 2004; S. Kozak, *Kobieta na prowincji galicyjskiej w świetle akt notarialnych 1871-1914. Studium historyczno-źródłoznawcze*, Rzeszów 2013.

Krajowego w Krakowie²¹⁸. Tam też zmarł w sierpniu 1873 r., na chorobę serca, w wieku 46 lat²¹⁹. Jeszcze w kilka lat po jego śmierci ewentualni poszkodowani przez niego podczas wykonywania pracy notariusza mogli domagać się zwrotu długów z kaucji pozostałej po nim w Izbie Notarialnej w Tarnowie. Ostateczny termin wnoszenia pretensji upływał na początku 1877 r., gdyż później (...) *po upływie tego terminu kaucja rzeczona bezwzględnie spadkobiercom pomienionego notariusza wydaną zostanie*²²⁰.

Opróżniona przez śmierć Bartosińskiego posada nie była obsadzona jeszcze w początkach 1874 r. Prócz Mielca notariuszów poszukiwały wówczas: Brzostek, Dąbrowa (Tarnowska), Dębica, Rzeszów i Tarnobrzeg²²¹. W myśl ustawy notarialnej z 25 VII 1871 r. Izba Notarialna w Tarnowie poinformowała o nieobsadzonych stanowiskach, podając, iż (...) *wzywa ubiegających się o te posady, aby swoje podania wedle przepisów ułożone w przeciągu sześciu tygodni, rachując od trzeciego umieszczenia niniejszego konkursu w gazecie Lwowskiej, do c.k. Izby Notarialnej w Tarnowie wnieśli*²²². Sytuacja w Mielcu zmieniła się dopiero pod koniec roku, gdy minister sprawiedliwości zezwolił notariuszowi we Frysztaku Antoniemu Fibichowi (na jego prośbę) na przesiedlenie się do Mielca²²³. Ten trafił do grodu nad Wisłoką dopiero w następnym roku, ustępując z frysztackiego stanowiska 9 IV 1875 r. Dzień później objął mielecki urząd²²⁴. Interesujące, że jeszcze w roku następnym, do 12 VIII 1876 r., przechowywał na nowej placówce akta notarialne z pracy we Frysztaku i Dąbrowie (Tarnowskiej). Zgodę na to wydał Sąd Obwodowy w Tarnowie²²⁵.

Fibich mocno zżył się z Mielcem, służąc swoją nienaganną pracą na rzecz mieszczan i włościan z okolicznych wsi przez ponad 30 lat. Angażował się także w spotkania galicyjskiego notariatu oraz w prace przez niego podejmowane.

---

²¹⁸ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1868, nr 53 (z 4 III), s. 325; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1868, nr 54 (z 5 III), s. 331; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1869, R. 59, nr 61 (z 16 III), s. 410; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1869, nr 62 (z 17 III), s. 416; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1869, nr 63 (z 18 III), s. 422; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1872, nr 26 (z 1 II), s. 149; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1873, nr 17, s. 94.

²¹⁹ *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas” 1873, nr 193 (z 23 VIII), s. 2; G. Zamojski, *op. cit.*, s. 262.

²²⁰ *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1876, nr 128 (z 6 VI), s. 6; *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1876, nr 129 (z 7 VI), s. 9; *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1876, nr 130 (z 8 VI), s. 6.

²²¹ *Treść obwieszczeń urzędowych*, „Czas” 1874, nr 19 (z 24 I), s. 3.

²²² *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1874, nr 17 (z 22 I), s. 6; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1874, nr 18 (z 23 I), s. 7; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1874, nr 19 (z 24 I), s. 7.

²²³ *Kronika. Mianowania i przeniesienia*, „GL” 1874, nr 271 (z 26 XI), s. 3; *Korespondencja „Czasu”*, „Czas” 1874, nr 272 (z 27 XI), s. 2.

²²⁴ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1875, nr 81 (z 10 IV), s. 7; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1875, nr 82 (z 12 IV), s. 6; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1875, nr 83 (z 13 IV), s. 9.

²²⁵ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1875, nr 210 (z 14 IX), s. 6.

Przykładowo na walnym dorocznym zgromadzeniu Stowarzyszenia Notariuszów Galicji i Bukowiny we Lwowie w 1896 r. wygłosił referat pt. *O obecnym położeniu notariatu w Austrii i Galicji z uwzględnieniem reform zajęć mogących w przyszłym prawodawstwie niespornym*. Przedstawił w nim w dość ciemnych barwach położenie notariatu w Galicji, ponadto zaproponował (...) *zmianę taryfy notarialnej w aktach, których przedmiotem jest wartość kwoty 100 zł. niedosięgająca*²²⁶. Wartość wystąpienia była duża, gdyż po dłuższej dyskusji zebrani uchwalili jednomyślnie wnioski referenta²²⁷. Z kolei rok później, podczas zjazdu notariuszy galicyjskich i bukowińskich w Krakowie, zabrał głos w sprawie pojawiających się pomysłów odnośnie zniesienia instytucji notariatu²²⁸. Fibich żywo interesował się również tematyką adwokacką. Wiadomo, że w roku 1889 uczestniczył w zjeździe prawników we Lwowie²²⁹.

Antoni Fibich przez całe życie mocno angażował się w działalność kulturalną i społeczną oraz charytatywną na terenie ziemi mieleckiej. Mieszkając w Mielcu pisał książki, nakreślające bądź polemizujące z istniejącą w Galicji sytuacją polityczną. Wydał m.in. *Głos trzeci* (Tarnów 1892) i *Nasze zadania w kraju i monarchii* (Lwów 1899)²³⁰. Nieobojętna była mu również sytuacja oświaty w Galicji. Wiadomo przykładowo, że w 1894 r. przekazał na rzecz krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej kwotę 42 złr, złożoną na jego ręce przez różne osoby²³¹.

Okazuje się także, że los innych, poszkodowanych lub znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, nawet tych poza granicami miasta, był mu zawsze bliski. Wiadomo przykładowo, że na początku 1888 r. wsparł kwotą 5 złr p. Winterową, wdowę z dziewięciorgiem dzieci²³².

Antoni Fibich zmarł 10 I 1907 r. w Mielcu, pochowany został na miejscowym cmentarzu parafialnym w grobowcu istniejącym do dnia dzisiejszego²³³.

29 I 1907 r. Izba Notarialna w Tarnowie ogłosiła konkurs na wakujące stanowisko. Brała pod uwagę to, że wśród chętnych do objęcia opróżnionej posady znajdą się tacy, którzy będą chcieli przenieść się do Mielca z innego notariatu. Składane

---

²²⁶ *Kronika*, „GL” 1896, nr 260 (z 12 XI), s. 3.

²²⁷ *Ibidem*.

²²⁸ *Część nieurzędowa. Zjazd notaryuszów z Galicji i Bukowiny*, „GL” 1897, nr 145 (z 29 VI), s. 2.

²²⁹ *Kronika. Zjazd prawników*, „GL” 1889, nr 212 (z 15 IX), s. 3.

²³⁰ *Ruch artystyczny i umysłowy*, „Czas” 1892, R. 45, nr 259 (z 11 XI), s. 3; *Ruch artystyczny i literacki*, „Czas” 1900, nr 21 (z 27 I), s. 3.

²³¹ *Kronika*, „Czas” 1894, nr 182 (z 12 VIII), s. 2.

²³² *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas” 1888, nr 29 (z 5 II), s. 3.

²³³ AParM, Liber mortuorum Mielec ob. 1890-1965, t. 4, s. 89; H. Momot, D. Momot, *Cmentarz parafialny przy ul. Sienkiewicza w Mielcu*, Mielec 2001, s. 227 (tutaj również biogram Fibicha).

podania miały być należycie udokumentowane. Termin ich ostatecznego złożenia upływał 26 II 1907 r.²³⁴ Kilka dni później, 2 lutego, wspomniana izba wezwała również wszystkich, którzy mieliby jakiegokolwiek pretensje finansowe w stosunku do zmarłego, a wynikające z jego pracy na stanowiskach we Frysztaku i Mielcu oraz do jego substytutów w tych miejscach pracujących, by zgłosili je do wspomnianej instytucji. Ta, w przypadku ich zasadności, miała im zadośćuczynić z kaucji służbowej zmarłego Fibicha. Termin wnoszenia pretensji upływał na początku sierpnia 1907 r., (...) *gdyż inaczej węzeł kaucyjny zniesionym i zezwolenie na hipoteczne wykreślenie tej kaucji ze stanu biernego majątności jako jej zastaw służącej wydany zostanie*²³⁵.

Nowy notariusz pojawił się w mieście dopiero po kilku miesiącach. Minister sprawiedliwości zgodził się, by urzędujący dotychczas w Ulanowie Ignacy Kosiński przeniósł się do Mielca²³⁶. Objął on stanowisko 10 IX 1907 r., o czym tydzień wcześniej poinformował Wyższy Sąd Krajowy *Senat Osobowy* w Krakowie²³⁷. Kosiński urząd pełnił do wybuchu I wojny światowej, później również w okresie międzywojennym.

W czasie, gdy opróżnione było stanowisko mieleckiego notariusza po śmierci Fibicha, czynności notarialne w Mielcu wykonywał zastępca notariusza Bronisław Leszczycki. Uskuteczniał je do momentu przyścia Kosińskiego. W związku z tym, pod koniec roku 1907 Izba Notarialna w Tarnowie poszukiwała, jak zwykle w takich sytuacjach, ewentualnych rościcieli pretensji względem Leszczyckiego, wynikających z jego pracy notarialnej. Mieli być oni zaspokojeni ze złożonej na poczet takich sytuacji kaucji. Pretensje można było wносить w ciągu sześciu miesięcy od momentu ogłoszenia edyktu po raz trzeci na łamach „Gazety Lwowskiej”, do początków maja 1908 r., (...) *gdyż inaczej węzeł kaucyjny zniesionym będzie i walory na zastaw służące, wydane zostaną*²³⁸.

I. 4. Ochotnicza Straż Pożarna

---

²³⁴ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1907, nr 26 (z 1 II), s. 8.

²³⁵ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1907, nr 35 (z 13 II), s. 10; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1907, nr 36 (z 14 II), s. 10; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1907, nr 37 (z 15 II), s. 9.

²³⁶ *Kronika krajowa. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1907, nr 170 (z 27 VII), wyd. wieczorne, s. 4.

²³⁷ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1907, nr 205 (z 7 IX), s. 12; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1907, nr 206 (z 8 IX), s. 8. G. Zamoyski w swoim artykule stwierdził, że objął stanowisko w roku 1909. Zob. G. Zamoyski, *op. cit.*, s. 262.

²³⁸ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1907, nr 279 (z 4 XII), s. 9; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1907, nr 280 (z 5 XII), s. 8; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1907, nr 281 (z 6 XII), s. 9.

Ważne miejsce w mieście zajmowała straż pożarna²³⁹. Mielecka Ochotnicza Straż Pożarna została założona w 1869 r. przez grupę świątłych mielczan, m.in. burmistrza miasta Józefa Kłosa, adwokata dr. Busia oraz Michała Dębickiego, Kazimierza Korpantego, Feliksa Lejko i Jana Trzmielowskiego. Była jedną z najwcześniej powstałych jednostek na terenie Galicji. Jej statut został zatwierdzony w roku 1873, w 1882 r. strażacy wybudowali własną strażnicę istniejącą do dnia dzisiejszego przy ul. Kilińskiego w Mielcu²⁴⁰.

Strażacy bardzo szybko swoimi działaniami i dokonaniem zdobyli poważanie i szacunek. Jednostka stała się również centrum kulturalnym miasteczka. Strażnica była miejscem, w którym odbywały się przedstawienia teatralne, spotkania towarzyskie, a nawet wiece przemysłowe. Jeden z nich odbył się 28 X 1903 r., o godzinie 18.30. Zorganizowany został przez Biuro reklamy i rozpowszechniania wyrobów krajowych przy Centralnym Galicyjskim Związku Fabrycznym i Krajowym Związku Przemysłowym²⁴¹.

Już w roku 1875 korespondent „Czasu” zamieścił o mieleckiej straży pożarnej taką informację: *Jak wielkim dobrodziejstwem dla miast i miasteczek są straże ogniowe, mamy tego świeży dowód w naszym mieście powiatowym Mielcu. W krótkim przeciągu czasu mieliśmy tu dwa ognie, a oba dzięki nowo zawiązanej ochotniczej straży ogniowej skończyły się bez złych następstw*²⁴². W dalszej części artykułu pisał: *Towarzystwa ogniowe, w których nasze realności mamy od ognia ubezpieczone, mogą z widoczną dla siebie korzyścią sownie wynagrodzić tutejszą młodą, a ubogą straż ogniową, która im się już dobrze zasłużyła i godną się stała zapomogi na konieczne, a potrzebne rekwizyty ogniowe, których tu zupełny brak, bo poświęceniem swoim ocaliła towarzystwo ogniowe*

---

²³⁹ O strażach pożarnych w Galicji pisał m.in. J.R. Szaflik, *Dzieje Ochotniczych Straży Pożarnych w Polsce*, Warszawa 2005. Cenne informacje o jednostkach ziemi mieleckiej zawarte są w: A. Chuchła, *Ochrona przeciwpożarowa na ziemiach polskich zaboru austriackiego. Ujęcie prawno-administracyjne*, Rzeszów 2014; *150 lat Ochotniczych Straży Pożarnych w powiecie mieleckim (1868-2018)*, opr. J. Witek, Mielec 2018. Z kolei o współpracy strażaków z władzami miejskimi zob. w: K. Haptaś, *Wybór „delegatów ogniowych i ich zastępców dla gminy miasta Mielca...”*. Przyczynek do dziejów ochrony przeciwpożarowej w mieście w 1910 roku, „RM” 2004-2005, t. 7-8, s. 273-276.

²⁴⁰ K. Haptaś, *OSP*, w: *Mielecka podróż w czasie...*, s. 102. O pierwszym półwieczu funkcjonowania straży zob. w: P. Żelasko, *Historia powstania i rozwoju Towarzystwa Ochotniczej Straży Pożarnej w Mielcu*, Mielec 1924.

²⁴¹ *Kronika. Wiece przemysłowe...*, „GL” 1903, nr 243 (z 24 X), s. 3.

²⁴² *Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 5 czerwca*, „Czas” 1875, nr 130 (z 11 VI), s. 2.

*od niechybnych strat, jakie niezawodnie byłyby wynikiły, zwłaszcza przy ogólnym braku wody w samym mieście, podczas panującej tu od dłuższego czasu posuchy*²⁴³.

Władze miejskie starały się wszelkimi możliwymi sposobami polepszać finanse, a co ważniejsze, wyposażenie mieleckiej straży ogniowej. Słały petycje w tej sprawie nawet do Sejmu Krajowego we Lwowie. Wiadomo, że uczyniły tak w roku 1874²⁴⁴. Zapomogi dla miejscowej jednostki strażackiej płynęły również od organizacji nadrzędnych w stosunku do niej. W 1902 r. Krajowy Zjazd Strażacki, który odbył się w Bochni, uchwalił przyznanie zapomogi dla straży pożarnej w Mielcu²⁴⁵.

Dbalność o straż ogniową w Mielcu widoczna była nie tylko w działaniach władz miejskich. Jednostkę wsparł finansowo z prywatnej szkatuły nawet sam cesarz Franciszek Józef I. Wiadomo, że w czerwcu 1890 r. przyznał zapomogę w kwocie 50 złr (...) *na sprawienie przyrządów ogniowych*²⁴⁶.

Przez kilkadziesiąt lat istnienia mieleckiej straży pożarnej jej członkami było wielu mielczan. Niektórzy z nich związali się z jednostką na długie lata. Okrągłe rocznice służby były obchodzone uroczystie. Strażacy otrzymywali wówczas medale honorowe. W roku 1906 w 25-lecie służby otrzymał go Jan Korpanty. Odznaczenie przyznało lwowskie Namiestnictwo²⁴⁷. Mielecka straż pożarna przyznawała również członkostwo honorowe. W 1900 r. otrzymał je Alfred Zgórski, zastępca naczelnika Związku Ochotniczych Straży Pożarnych w Galicji²⁴⁸.

I. 5. Poczta

Mielecki urząd pocztowy z pewnością posiada metrykę powstania jeszcze sprzed roku 1867. Trudno jednoznacznie stwierdzić, kiedy został zaprowadzony i rozpoczął swoją działalność. Wydaje się, że być może w roku 1855²⁴⁹.

Miejscowa poczta w pierwszych latach funkcjonowania na pewno obejmowała obszar miasta. Rozwój instytucji wiązał się z obsługą okolicznych miejscowości, przynajmniej w pierwszym okresie istnienia, przez mieleckich listonoszów. Prowadziła nie tylko działalność pocztową. Na mocy ustawy z maja 1882 r. od 12 I 1883 r.

---

²⁴³ *Ibidem.*

²⁴⁴ *XXVI. posiedzenie Sejmowe z dnia 17. października*, „GL” 1874, nr 238 (z 19 X), s. 3.

²⁴⁵ *Krajowy Zjazd strażacki*, „GL” 1902, nr 174 (z 31 VII), s. 4.

²⁴⁶ *Kronika*, „GL” 1890, nr 137 (z 18 VI), s. 3; *Z miasta i kraju*, „Czas” 1890, R. 43, nr 139 (z 20 VI), s. 3.

²⁴⁷ *Medale honorowe dla członków straży pożarnych*, „GL” 1902, nr 220 (z 26 IX), s. 3.

²⁴⁸ *Jubileuszowy zjazd Ochotniczych Straży Pożarnych w Galicji*, „GL” 1900, nr 179 (z 7 VIII), s. 4.

²⁴⁹ *Provinzial-Handbuch des Krakauer Verwaltungs-Gebietes für das Jahr 1856*, Krakau, s. 285.

funkcjonowała na niej pocztowa kasa oszczędności, podobnie jak w innych urzędach pocztowych w okolicy – w Gawłuszowicach i Przeclawiu²⁵⁰.

Jedną z pierwszych informacji dotyczących mieleckiej poczty pojawiła się już w końcu lat 60. XIX w. Z dn. 1 XII 1867 r. dotychczasowe *jazdy posłańcze* pomiędzy Dzikowem a Radomyślem (Wielkim), następnie do dworca kolejowego w Czarnej zostały przeniesione na szlak Dzików – Mielec – Dębica. W związku z tym nowe kursy wyglądały następująco: z Dzikowa wyjazd następował o godzinie 10.00, w Mielcu *jazda posłańcza* „meldowała” się o godzinie 16.10, w Dębicy o godzinie 20.50. W drugą stronę wyglądało to w ten sposób: wyjazd z Dębicy o godzinie 4.00 rano, przyjazd do Mielca następował o godzinie 8.30, w Dzikowie była ona o godzinie 14.50. Całość była skorygowana z nocnymi kursami pociągów na trasie Kraków – Lwów oraz Lwów – Kraków²⁵¹. Z kolei z dn. 1 VI 1868 r. galicyjska Dyrekcja Poczty zaprowadziła między Dębicą a Pilznem codzienną *jazdę posłańczą* skutkującą tym, że (...) *wymiana posełek poczty listowej i wartościowej między Pilznem a miejscami pocztowymi Mielec, Baranów i Dzików o 24 godzin się przyspieszy*²⁵². Od 16 VI 1871 r. *jazdy posłańcze* na trasie Dzików – Dębica zaczęły kursować według następującego rytmu: wyjazd z Dzikowa o godzinie 13.00, przyjazd do Mielca o godzinie 18.30, a do Dębicy o godzinie 22.20 i „połączenie” się z nocnymi pociągami relacji Lwów – Kraków oraz Kraków – Lwów. W drugą stronę harmonogram wyglądał następująco: wyjazd z Dębicy o godzinie 4.00 rano, po przyjeździe nocnego pociągu wspomnianych relacji, przyjazd do Mielca o godzinie 7.40, zakończenie trasy w Dzikowie o godzinie 13.20²⁵³.

Kilka lat później ta sama dyrekcja wprowadziła z dn. 1 III 1872 r. między Mielcem a Dębicą pocztę *kariolkową* – pocztę przewożoną małymi powozami. Jednocześnie, jak zostało podane, *jazda posłańcza* funkcjonująca do tej pory na trasie Dzików – Dębica została skrócona do Mielca. Ponadto poinformowano, że (...) *zatrzymuje się też porządek dotychczasowej poczty jezdnej przy poczcie kariolkowej*

---

²⁵⁰ *Gospodarstwo handel i przemysł. Pocztove kasy oszczędności*, „Czas” 1883, nr 5 (z 9 I), s. 3; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1883, nr 9 (z 12 I), s. 11; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1883, nr 11 (z 15 I), s. 10.

²⁵¹ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1867, nr 276 (z 28 XI), s. 1660; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1867, nr 277 (z 29 XI), s. 1666; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1867, nr 278 (z 30 XI), s. 1672.

²⁵² *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1868, nr 115 (z 18 V), s. 714; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1868, nr 116 (z 19 V), s. 717; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1868, nr 117 (z 20 V), s. 724.

²⁵³ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1871, nr 130 (z 9 VI), s. 704; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1871, nr 131 (z 10 VI), s. 708; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1871, nr 134 (z 14 VI), s. 722.

między Mielcem i Dębicą. Waga przewożonych pojedynczych przesyłek przy jeździe kariołkowej została ograniczona do 25 funtów²⁵⁴. Jeszcze w tym samym roku Dyrekcja Poczty wprowadziła kolejne zarządzenia. 25 VIII 1872 r. uruchomiona została poczta kariołkowa na trasie Baranów (Sandomierski) – Dębica. Nie kursowała zbyt długo. Dwa tygodnie później, 10 września, została wstrzymana wraz z jazdami *postańczymi* kursującymi pomiędzy Dzikowem a Baranowem (Sandomierskim) oraz Mielcem a Dębicą. Powodem była budowa drogi krajowej pomiędzy miastem nad Wisłoką a Baranowem (Sandomierskim)²⁵⁵. Od 15 IX 1872 r. *jazdy kariołkowe* zostały przywrócone na trasie Dębica – Baranów (Sandomierski). Ograniczeniu podlegały *jazdy postańcze* między Dzikowem a Baranowem (Sandomierskim) i na przestrzeni Mielec – Dębica. Pierwsze funkcjonowały następująco: wyjazd z Baranowa (Sandomierskiego) o godzinie 16.30, przyjazd do Mielca o godzinie 19.25, wyjazd 10 minut później, przyjazd do Dębicy o godzinie 23.00. Koniec trasy wiązał się z kursami pociągów nr 7 z Krakowa i nr 8 ze Lwowa. W drugą stronę rozkład jazdy był następujący: wyjazd z Dębicy o godzinie 3.30, przyjazd do Mielca o godzinie 6.55, wyjazd 10 minut później, dojazd do Baranowa (Sandomierskiego) o godzinie 10.00. Z kolei *jazdy postańcze* kursowały następująco: wyjazd z Mielca o godzinie 7.30, przyjazd do Dębicy o godzinie 10.55, tak by nastąpiło „połączenie” z pociągiem nr 3 z Krakowa. W drugą stronę rozkład wyglądał w ten sposób: wyjazd po przyjeździe pociągu nr 3 z Krakowa o godzinie 15.00, przyjazd do Mielca o godzinie 18.35²⁵⁶. W planie wszystko wyglądało dobrze, na przeszkodzie jego realizacji stanął jednak stan prac na drodze krajowej. Już 10 IX 1872 r. zostało ogłoszone, że ogłoszony plan *jazd kariołkowych* został wstrzymany, aż do odwołania²⁵⁷. Z dn. 1 I 1874 r. nastąpiła kolejna zmiana kursów. Tym razem *jazdy kariołkowe* zostały wydłużone do Dzikowa [dotychczas funkcjonowały do Baranowa (Sandomierskiego)]. W przypadku Mielca przyjazd z Dzikowa następował o godzinie 19.10, wyjazd w kierunku Dębicy 10 minut później.

---

²⁵⁴ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1872, nr 44 (z 23 II), s. 242; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1872, nr 45 (z 24 II), s. 248; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1872, nr 46 (z 26 II), s. 254.

²⁵⁵ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1872, nr 294 (z 19 XII), s. 1766; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1872, nr 295 (z 20 XII), s. 1772; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1872, nr 297 (z 23 XII), s. 1784.

²⁵⁶ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1872, nr 201 (z 31 VIII), s. 1179; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1872, nr 203 (z 3 IX), s. 1193; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1872, nr 204 (z 4 IX), s. 1202.

²⁵⁷ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1872, nr 213 (z 14 IX), s. 1255; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1872, nr 215 (z 17 IX), s. 1266; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1872, nr 217 (z 19 IX), s. 1276.

W drugą stronę przyjazd miał miejsce o godzinie 7.10, wyjazd również następował 10 minut później. Obydwie trasy były skorelowane z pociągami przybywającymi na dębicki dworzec kolejowy²⁵⁸. Jeszcze jedna zmiana związana z *jazdami posłańczymi i kariolkowymi* nastąpiła w ostatnim dniu lutego 1874 r. Na mocy decyzji Ministerstwa Handlu z 22 I 1874 r. m.in. zniesione zostałyienne poczty *szybkowozowe* między Dzikowem a Dębicą oraz *dziennie jazdy posłańcze* między Mielcem a Dębicą. W ich miejsce między Dzikowem a Dębicą od 1 marca pojawiły się *dziennie jazdy osobowe* kursujące w takim samym rytmie jak likwidowane *jazdy kariolkowe*, ustanowione 21 XII 1873 r. Przewożone nimi były określonej wagi pakunki oraz podróżni z bagażem. Interesujące, że tych ostatnich mogło być troje, zajmowali oni miejsca siedzące w wozie. W podróży mógł jednak uczestniczyć czwarty pasażer (...) *tylko w razie, że konduktor odstąpi należne mu miejsce* oraz nie będzie potrzeba dodatkowego zaprzęgu²⁵⁹.

W roku 1873 krajowa Dyrekcja Poczty dokonała podziału poszczególnych powiatów na grupy celem podania ujednoliconej wysokości jezdne. Powiat mielecki wraz z powiatami w: Dąbrowie (Tarnowskiej), Jaśle, Kolbuszowej, Pilźnie, Ropczycach i Tarnowie znalazły się w grupie Tarnów. Dla tej grupy jezdne od jednego konia za dwie mile (stację) od 1 kwietnia do końca czerwca 1873 r. wynosiło 1 złr 26 ct. W ogłoszeniu znalazły się i inne ciekawe informacje – *Należytość za kryty wóz ustanawia się na połowę zaś na wóz niekryty na czwartą część jednego przypadającego od jednego konia za dwie mile (stację). Poczesne i należytość za smarowanie wozu pozostają tymczasowo niezmiennie; uregulowanie pierwszego nastąpi po ogłoszeniu ustawy finansowej*²⁶⁰.

Jakość i dostępność pracy placówek pocztowych zmieniała się z roku na rok. Związane to było m.in. ze wzrostem częstotliwości usług. Od 10 X 1874 r. ogłaszano, że (...) *ścięśniają się: odległość między Mielcem i Baranowem z 1 6/8 na 1 5/8 poczt i czas obiegu na tej przestrzeni z 2 godzin 55 minut na 2 godzin 30 minut, a na przestrzeni między Baranowem i Dzikowem z 1 godziny 45 minut na 1 godzinę 30*

---

²⁵⁸ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1873, nr 299 (z 31 XII), s. 7; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 1 (z 2 I), s. 7; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 2 (z 3 I), s. 7.

²⁵⁹ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 42 (z 21 II), s. 8; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 43 (z 23 II), s. 6; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 45 (z 25 II), s. 7.

²⁶⁰ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1873, nr 105 (z 7 V), s. 664; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1873, nr 106 (z 8 V), s. 673; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1873, nr 107 (z 9 V), s. 680.

*minut*²⁶¹. Wprowadzone zmiany poskutkowały nowym porządkiem *jazd osobowych*. Z Dębicy wyruszała ona o godzinie 5.30, do Mielca przybywała o godzinie 8.55, a odjeżdżała w stronę Dzikowa o godzinie 9.10. W drodze powrotnej meldowała się w mieście nad Wisłoką o godzinie 19.40, opuszczała je o godzinie 20.00, przybywając do Dębicy o godzinie 23.25²⁶². Jeszcze w końcu roku wprowadzono innowacje. Wspomniane *jazdy osobowe* „kursujące” pomiędzy dworcem kolejowym w Dębicy (wyjazd o godzinie 5.30) a Dzikowem przybywały do Mielca o godzinie 8.55, wyjeżdżając z niego o godzinie 9.10. W Dzikowie meldowały się o godzinie 13.20, opuszczając go w drugą stronę o godzinie 15.30, dojeżdżając do Mielca o godzinie 19.40, z którego wyjeżdżały o godzinie 20.00. Na miejsce, do Dębicy, do urzędu pocztowego, docierały o godzinie 23.25. Później jeszcze obierały kurs na dworzec kolejowy, gdzie następowało skorelowanie z pociągami nr 7 i 8. Interesujące, że urzędy pocztowe na przestrzeni Dębica – Dzików, a więc i w Mielcu, otrzymały zgodę na przyjmowanie podróżnych chcących przemieszczać się w ten sposób²⁶³.

Kolejne zmiany dokonały się w roku 1908. Od 1 stycznia do 31 grudnia Dyrekcja Poczty i Telegrafów w Galicji ustanowiła m.in. w powiecie mieleckim jezdny pocztowy. Skorzystanie z jego usług w formie ekstrapoczty kosztowało 2 kor. 28 hal., w formie poczty zwykłej – 1 kor. 90 hal.²⁶⁴ Dwa lata później, w 1910 r., Jan Lubicz Seferowicz, dyrektor galicyjskiej Dyrekcji Poczty i Telegrafów wydał obwieszczenie dotyczące jezdny pocztowy od konia i miriametra. W powiecie mieleckim opłata za jazdę nadzwyczajną wynosiła 2 kor. 51 hal., a za zwyczajną 2 kor. 9 hal. Jednocześnie zostało stwierdzone, że *W wymiarze należytości za stacyjne wozy, poczęstnego dla pocztyliona i należytości za smarowanie wozu nie zaszła żadna zmiana*²⁶⁵.

Dostarczanie zwiększającej się z roku na rok coraz większej liczby przesyłek wiązało się z licznymi niebezpieczeństwami. Kursujące wozy pocztowe niejednokrotnie były napadane i rabowane przez różnego rodzaju indywidua. W roku 1867 jeden

---

²⁶¹ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 228 (z 7 X), s. 6; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 230 (z 9 X), s. 8; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 231 (z 10 X), s. 9.

²⁶² *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 228, s. 6; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 230, s. 8; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 231, s. 9.

²⁶³ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 274, s. 8; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 275 (z 1 XII), s. 7; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 276 (z 2 XII), s. 7.

²⁶⁴ *Doniesienia prywatne. Ustanowienie*, „GL” 1908, nr 13 (z 18 I), s. 10; *Dziennik urzędowy. Ustanowienie*, „GL” 1908, nr 15 (z 21 I), s. 9.

²⁶⁵ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1910, nr 12 (z 18 I), s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1910, nr 14 (z 20 I), s. 9.

z takich napadów miał miejsce na trasie Mielec – Radomyśl (Wielki). Zrabowano liczne banknoty, z których prawie wszystkie, za wyjątkiem jednego o nominale 100 złr i numerze 33 820, dość szybko odzyskano²⁶⁶.

Wydaje się, że w okres autonomii Galicji mielecki urząd pocztowy wchodził z Janem Ostrowskim jako poczmistrzem. Sprawował on swój urząd do 1875 r. Niejasne pozostają przyczyny jego opuszczenia. Wiadomo tylko, że w następnym roku nadesłał on petycję do Sejmu Krajowego we Lwowie, dotyczącą wydalenia go ze służby pocztowej oraz wynagrodzenia strat poniesionych wskutek budowy drogi Dębica – Nadbrzezie²⁶⁷. Prawdopodobnie posłowie nie pochylili się nad nią, skoro w 1881 r. Ostrowski znów przesłał petycję w sprawie poniesionych strat do lwowskiego parlamentu²⁶⁸.

Koniec roku 1875 przyniósł zmianę na stanowisku poczmistrza w mieście. Naczelnik krajowej dyrekcji poczt przeniósł ze Szczucina do Mielca Józefa Fuchsa²⁶⁹, człowieka, który, jak się miało okazać, związał swoje życie z grodem nad Wisłoką na następne ponad 20 lat. Jego następcą został, awansujący ze stanowiska ekspedienta pocztowego na poczmistrza, Stanisław Gutteter. Przybył on do Mielca z Nahaczowa²⁷⁰.

Gutteter „zasłużył” się prawdopodobnie największą w historii miasta defraudacją (na pewno w okresie autonomicznym), poczynioną na mieleckiej poczcie. Uciekł on w początkach sierpnia 1900 r. z Mielca ze skradzionymi pieniędzmi, a za zbiegiem rozesłano listy gończe. Komisja badająca księgi rachunkowe Urzędu Pocztowego w Mielcu oceniła zdefraudowaną kwotę na 63 tys. kor.²⁷¹

Ucieczka Guttetera z Mielca skutkowałą brakiem poczmistrza w mieście. Stan taki trwał stosunkowo długo, kilka miesięcy. Dopiero z początkiem stycznia 1901 r. nowym poczmistrzem mieleckim został Franciszek Jaglarz, przeniesiony tutaj z Chabówki²⁷². Zajmował stanowisko do końca okresu autonomicznego.

W świetle prasy okazuje się, że obsada posady poczmistrza odbywała się w drodze konkursu. Październik roku 1871 przyniósł ogłoszenie o wolnej posadzie

---

²⁶⁶ *Kronika. (Rabunek pod Mielcem.)*, „GL” 1867, nr 41 (z 18 II), s. 210.

²⁶⁷ *Korespondencye. Sejm krajowy. XX posiedzenie z dnia 8go kwietnia*, „GL” 1876, nr 82 (z 10 IV), s. 2.

²⁶⁸ *Część nieurzędowa. Sejm krajowy. XI posiedzenie dnia 3 października 1881*, „GL” 1881, nr 225 (z 4 X), s. 2.

²⁶⁹ *Kraków 8 listop.*, „Czas” 1875, nr 256 (z 9 XI), s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1875, nr 253 (z 5 XI), s. 1.

²⁷⁰ *Część urzędowa*, „GL” 1894, nr 156 (z 1 VII), s. 1; *Kronika. Mianowania*, „Czas” 1894, nr 155 (z 12 VII), s. 3.

²⁷¹ *Telegramy „Czasu”*. *Mielec 28 sierpnia*, „Czas” 1900, nr 214 (z 28 VIII), wyd. wieczorne, s. 3.

²⁷² *Część urzędowa*, „GL” 1901, nr 9 (z 12 I), s. 2.

w Mielcu. Termin składania podań został określony na trzy tygodnie²⁷³. Kontrakt i kaucja miały obejmować kwotę 300 złr, dotacja roczna wynosiła 300 złr, a (...) *ryczałtowe kancelaryjne* 50 złr²⁷⁴. Do kontraktu dołączony był również (...) *pobór należności jezdnych za jazdy posłańcze do Dąbia*²⁷⁵. Kilka lat później, w maju 1875 r., Mielec znów poszukiwał pocztmistrza. Tym razem termin składania podań został określony na cztery tygodnie²⁷⁶. Płaca była jednak większa. Kontrakt i kaucja wynosiły 500 złr, płaca roczna 500 złr, a (...) *ryczałt kancelaryjny* 120 złr²⁷⁷. I tym razem do kontraktu dołączone było (...) *jezdne za osobowe jazdy do Dąbia*, a ponadto do Baranowa (Sandomierskiego)²⁷⁸.

Na podstawie analizowanej prasy nie sposób stwierdzić, jak liczny był personel pocztowy w Mielcu. Wydaje się, że odczuwane były braki osobowe, skoro bawiąca w grudniu 1907 r. w Wiedniu deputacja z Mielca z posłem Sękowskim na czele starała się m.in. o zwiększenie liczby personelu w mieleckim urzędzie pocztowym lub przekwalifikowanie go w placówkę państwową – erarialną²⁷⁹. Prawdopodobnie tej ostatniej sprawy dotyczyła interpelacja posła Breitera w Radzie Państwa w Wiedniu, przedstawiona w izbie posłów 19 VI 1908 r.²⁸⁰

Niewątpliwie podstawowe obowiązki poczty mieleckiej związane były z przyjmowaniem i dostarczaniem wszelkiego rodzaju przesyłek z naciskiem na listy. Z pewnością swym zasięgiem obejmowała miasto, być może okoliczne miejscowości. Na pewno do ich obsługi skierowani byli konkretni pracownicy poczty. Wiadomo, że 1 III 1912 r. wspomniana galicyjska Dyrekcja Poczty ustanowiła przy Urzędzie Pocztowym w Mielcu służbę listonosza wiejskiego w trzech okręgach. Miał on obsługiwać następujące miejscowości: Cyranka, Smoczka i Wojsław (jeden okręg),

---

²⁷³ *Treść obwieszczeń urzędowych w Gazecie Lwowskiej z dnia 18 i 19 października*, „Czas” 1871, nr 241 (z 21 X), s. 3.

²⁷⁴ *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1871, nr 239 (z 19 X), s. 1324; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1871, nr 240 (z 20 X), s. 1330.

²⁷⁵ *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1871, nr 239, s. 1324; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1871, nr 240, s. 1330.

²⁷⁶ *Treść obwieszczeń urzędowych w Gazecie Lwowskiej z dnia 28 maja*, „Czas” 1875, nr 123 (z 3 VI), s. 3.

²⁷⁷ *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1875, nr 119 (z 28 V), s. 6; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1875, nr 120 (z 29 V), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1875, nr 121 (z 31 V), s. 8.

²⁷⁸ *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1875, nr 119, s. 6; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1875, nr 120, s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1875, nr 121, s. 8.

²⁷⁹ *Telegramy „Czasu”. Deputacje Mielca i Rudnika w Wiedniu*, „Czas” 1907, nr 280 (z 5 XII), wyd. poranne, s. 1; *Część nieurzędowa. Lwów, 6 grudnia. Rada państwa*, „GL” 1907, nr 282, s. 2.

²⁸⁰ *Rada państwa. (Telefonem). Wiedeń 19 czerwca*, „Czas” 1908, nr 139 (z 19 VI), wyd. wieczorne, s. 3.

Rzędzianowice, Wola Mielecka i Złotniki (drugi okręg) oraz Goleiszów, Książnice i Podleszany (trzeci okręg)²⁸¹.

Funkcjonowanie zawodu listonosza w mieście i okolicznych miejscowościach było nieodzowne w społeczeństwie, które coraz częściej korzystało z usług pocztowych. Gros przesyłek była dostarczana do rąk odbiorców lub przez nich wybierana w urzędzie pocztowym. Bywały jednak takie, które jako nieodebrane ogłaszane były na łamach „Gazety Lwowskiej” (za wyjątkiem zwykłych listów).

Tab. 3. Nieodebrane przesyłki i przekazy pocztowe
(listy polecone, listy *rekomendowane*, *poczta wozowa*, *pakiety*, *przekazowe kwoty*)
nadane w Mielcu bądź przeznaczone dla mielczan w latach 1860-1911

Data ogłoszenia – nadania	Miejsce nadania – nadawca	Adresat	Miejsce przeznaczenia	Treść	Wartość – waga
27 IX 1860 r.?	Mielec – Franz Buczkowski	Kicki Stanisław	Paryż		1 fl.
1864-1868 r.	Tarnów	Binduchowski	Mielec		1 fl.
3 IV 1868 r.	Tarnów – Mozdreniowski	Matuszkiewicz	Mielec	Pisma	20 kr.
26 VIII 1870 r.	Tarnów	Falek	Mielec	Pisma	5 fl.
1872 r.	Stanisławów	Broniewski	Mielec		2 fl.
4 I 1873 r.	Lwów	Tarnowska	Mielec		10 złr
1873 r.	Tarnów	Klein	Mielec		20 złr
1873 r.	Tarnów	Kornblüth	Mielec		25 złr
1873 r.	Tarnów	Kaczanowski	Mielec		1 złr 50 ct.
1873 r.	Stanisławów	Wiśniewski	Mielec		100 złr
1873 r.	Lwów	Jaworski	Mielec		2 złr 70 ct.
1875 r.	Tarnów	Brand	Mielec	Pisma	5 fl. – 15 g.
1875 r.	Tarnów	Karparty	Mielec	Pisma	10 fl. – 12 g.
1875 r.	Tarnów	Horowitz	Mielec	Weksel	300 fl. – 19 g.
1875 r.	Tarnów	Boguszewski	Mielec	Druki	3 fl. –

²⁸¹ *Kronika. Listonosz wiejski*, „GL” 1912, nr 37, s. 3.

					300 g.
1875 r.	Lwów	Kaczorowski	Mielec	Różności	3 fl. 56 kr. – 20 g.
1876 r.	Tarnów	Laub Abraham	Mielec	Pisma	4 złr 50 ct. – 6/10 ł.
1876 r.	Stanisławów	Zwierzchność gminna	Mielec	Broszury	1 złr – 6 5/10 ł.
1876 r.	Lwów	Bobiński J.	Mielec	Obraz	2 złr – 4 ł.
1876 r.	Lwów	Obrochta M.	Mielec	Obraz	2 złr – 4 ł.
1876 r.	Lwów	Pers A.	Mielec	Obraz	2 złr – 4 ł.
1876 r.	Lwów	Weisslak J.	Mielec	Obraz	2 złr – 4 ł.
1876 r.	Lwów	Bryjski J.	Mielec	Obraz	2 złr – 4 ł.
1876 r.	Lwów	Ciszek P.	Mielec	Obraz	2 złr – 4 ł.
1876 r.	Lwów	Wolski E.	Mielec	Obraz	2 złr – 4 ł.
1876 r.	Lwów	Pergis J.	Mielec	Obraz	2 złr – 4 ł.
1876 r.	Lwów	Biliński	Mielec	Różności	1 złr – 15 ł.
1879 r.	Mielec	Rudner	Lwów	Banknoty	5 złr – 1 ½ g.
1885 r.	Mielec	Bulzeher Antoni	Nowy Sącz		2 fl.
23 XII 1892 r.	Mielec	Statter	Nowy Targ		1 złr
4 VII 1893 r.	Mielec	Gimnazjum	Tarnów		30 ct.
20 XII 1893 r.	Kraków	Komitet	Mielec		11 złr 45 ct.
29 I 1894 r.	Mielec	Korion	Humpolec		20 ct.
17 III 1894 r.	Mielec	Masek	Radantz		55 ct.
25 IV 1894 r.	Przemyśl	Rubin	Mielec		42 ct.
11 IX 1894 r.	Radomyśl (Wielki)	Salpeter	Mielec		65 ct.
21 IX 1894 r.	Mielec	Bieniek Józef	Baranów (Sandomierski)		1 złr 2 ct.
10 I 1895 r.	Dębica – dworzec kolejowy	Weinar	Mielec		5 ct.
27 VI 1895 r.	Mielec	Hotel Hut	Kraków		1 złr
2 VII 1895 r.	Nisko	Leser Wochenmark	Mielec		84 ct.

10 VII 1895 r.	Tarnów	Gross	Mielec		50 ct.
1 VIII 1895 r.	Mielec	Weinreb	Czermin		1 złr
4 IX 1895 r.	Mielec	Drekan	Jarosław		50 ct.
31 I 1896 r.	Mielec	Kornfeld	Łańcut		2 złr
31 X 1896 r.	Mielec	Kolej państwowa	Rzeszów		20 ½ ct.
8 XI 1896 r.	Mielec	Kaczor	Hruszów		1 złr
2 VI 1897 r.	Padew (Narodowa)	Kasa	Mielec		1 złr 71 ct.
3 VI 1897 r.	Mielec	Gumiński	Szczecin		80 ct.
12 VI 1897 r.	Baranów (Sandomierski)	Wauder	Mielec		4 złr
1 VII 1897 r.	Mielec	Kornberger	Rzochów		90 ct.
9 VII 1897 r.	Mielec	Koll	Brzesko		10 złr
20 VII 1897 r.	Tarnów	Sudez	Mielec		50 ct.
Lipiec 1897 r.	Mielec	Gutfreund	Baranów (Sandomierski)		2 złr
20 VIII 1897 r.	Mielec	Wolf Gold	Radomyśl (Wielki)		1 złr
28 I 1899 r.	Mielec	Rada szkolna	Zasów		5 złr 22 ct.
23 II 1899 r.	Bochnia	Feingold	Mielec		4 złr 80 ct.
28 IX 1899 r.	Mielec	Gandun	Tarnów		6 kor.
14 X 1899 r.	Radomyśl (Wielki)	Kleimann	Mielec		3 kor. 6 hal.
24 X 1899 r.	Mielec	Chmetarz	Chorzeliów		1 kor.
3 XI 1899 r.	Podgórze	Herz	Mielec		5 złr
26 V 1900 r.	Mielec	Baron	Rymanów		4 kor.
22 VI 1900 r.	Mielec	Schus	Jarosław		5 kor.
25 VI 1900 r.	Kraków	Agopsowicz	Mielec		
28 IX 1900 r.	Mielec	Miłosiowa	Borowa		1 kor.
14 X 1900 r.	Mielec	Kartuk	Krynica		10 kor.
10 XII 1900 r.	Mielec	Landau	Rzeszów		17 kor. 78 hal.
22 II 1901 r.	Mielec	Kolman Chanc. Weinreb	Borowa		
26 II 1901 r.	Kraków	Serger Karl	Mielec		

26 V 1901 r.	Łańcut	Peryer Karol	Mielec		
23 VIII 1901 r.	Mielec	Fibich Bolesław	Pöstyen		
28 XI 1901 r.	Kraków	Perger Karol	Mielec		
17 XII 1901 r.	Kraków	Perger Karol	Mielec		
14 IX 1902 r.	Dębica	Botur	Mielec	Sukno	1 kg.
30? X 1902 r.	Kraków	Porgar Karl	Mielec		
20 I 1903 r.	Jarosław	Rzelisławska	Mielec		5 kor.
4 II 1903 r.	Mielec	Lach Franciszek	Dynów		
10 II 1903 r.	Tarnów	Kurz Dawid	Mielec		
23 V 1903 r.	Kraków	Pergel Karl	Mielec		
26 I 1904 r.	Kraków	Perges Karol	Mielec		
18 IV 1904 r.	Sokal	Mielec	Brema		
14 VII 1904 r.	Rzeszów	Gessling	Mielec	Kaftanik	
16 IX 1904 r.	Lwów	Torba J.	Mielec		
Październik 1907 r.	Mielec	Jacek Jan	Padew (Narodowa)		
Lipiec 1908 r.	Mielec	Dr Lebenhard	Lwów		
Sierpień 1908 r.	Mielec	Płachta Karolina	Elisabeth Fort		
Wrzesień 1908 r.	Krynica	Bialecki Jędrzej	Mielec		
Październik 1908 r.	Mielec	Karska Olga	Zakopane		
Listopad 1908 r.	Kraków	Karl Perger	Mielec		
Listopad 1908 r.	Krynica	Sigismund R. v. Kiszwiński	Mielec		
Grudzień 1908 r.	Mielec	Bez adresu	Ameryka		
Marzec 1909 r.	Lwów	Kowalski Franciszek	Mielec		
Sierpień 1909 r.	Brzostek	Perger Karol	Mielec		
Sierpień 1909 r.	Mielec	Perger Karol	Kraków		
Marzec 1910 r.	Kraków	Perger Karol	Mielec		
Kwiecień 1910 r.	Kraków	Amstrong Anton	Mielec		
Kwiecień 1910 r.	Kraków	Pergel Karol	Mielec		
Maj 1910 r.	Mielec	Janiczek Karol	Graz		
Lipiec 1910 r.	Kraków	Perger Karol	Mielec		
Lipiec 1910 r.	Lwów	Götzówna	Mielec		20 kor. – 3 kg.

2 IX 1910 r.	Mielec	Lukacs Wilmes	Budapeszt		22 kor. 50 hal.
29 I 1911 r.	Chrzanów	Feigenbaum A.	Mielec		21 kor. 8 hal.
Czerwiec 1911 r.	Stanisławów	Kisil Ignacy	Mielec		
Lipiec 1911 r.	Kraków	Karl Perger	Mielec		

Źródła: *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1869, nr 58 (z 12 III), s. 384; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1869, nr 60 (z 15 III), s. 402; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1869, nr 253 (z 5 XI), s. 1644-1645; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1869, nr 255 (z 8 XI), s. 1662-1663; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1870, nr 204 (z 7 IX), s. 1239; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1870, nr 206 (z 10 IX), s. 1256; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1873, nr 16 (z 21 I), s. 90; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1873, nr 19 (z 24 I), s. 108; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 122 (z 30 V), s. 7; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 123 (z 1 VI), s. 7; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1875, nr 208 (z 11 IX), s. 7, 10; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1875, nr 209 (z 13 IX), s. 7, 10; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1876, nr 124 (z 31 V), s. 7-10; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1876, nr 125 (z 1 VI), s. 10; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1876, nr 126 (z 2 VI), s. 7-10; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1877, nr 89 (z 18 IV), s. 9, 11; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1881, nr 43 (z 23 II), s. 8; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1881, nr 45 (z 25 II), s. 8; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1886, nr 249 (z 30 X), s. 10; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1896, nr 161 (z 16 VII), s. 9-10; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1896, nr 163 (z 18 VII), s. 9-10; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1897, nr 96 (z 29 IV), s. 9-10; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1897, nr 98 (z 1 V), s. 9-10; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1898, nr 162 (z 20 VII), s. 9, 11-12; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1898, nr 164 (z 22 VII), s. 9, 11-12; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1899, nr 173 (z 1 VIII), s. 9-11, 13; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1900, nr 62 (z 17 III), s. 10-11; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1900, nr 174 (z 1 VIII), s. 10; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1900, nr 241 (z 21 X), s. 12; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1900, nr 280 (z 7 XII), s. 10; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1901, nr 173 (z 31 VII), s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1901, nr 175 (z 2 VIII), s. 14; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1901, nr 179 (z 7 VIII), s. 10; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1902, nr 25 (z 1 II), s. 11; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1902, nr 39 (z 18 II), s. 10; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1902, nr 78 (z 6 IV), s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1902, nr 276 (z 2 XII), s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1903, nr 24 (z 30 I), s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1903, nr 94 (z 25 IV), s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1903, nr 132 (z 11 VI), s. 12; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1903, nr 166 (z 23 VII), s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1904, nr 122 (z 29 V), s. 10; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1904, nr 167 (z 23 VII), s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1904, nr 219 (z 24 IX), s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1904, nr 270 (z 25 XI), s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1904, nr 281 (z 8 XII), s. 8; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1907, nr 265 (z 17 XI), s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1908, nr 187 (z 15 VIII), s. 8; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1908, nr 216 (z 20 IX), s. 8; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1908, nr 244 (z 24 X), s. 10; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1908, nr 286 (z 13 XII), s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1908, nr 297 (z 29 XII), s. 9-10; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1909, nr 16 (z 22 I), s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1909, nr 93 (z 25 IV), s. 12; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1909, nr 218 (z 24 IX), s. 11; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1910, nr 93 (z 26 IV), s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1910, nr 134 (z 16 VI), s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1910, nr 142 (z 25 VI), s. 11; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1910, nr 181 (z 11 VIII), s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1911, nr 169 (z 27 VII), s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1911, nr 176 (z 4 VIII), s. 8; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1911, nr 194 (z 26 VIII), s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1911, nr 240 (z 21 X), s. 9.

Wydaje się, że wykaz nieodebranych przesyłek zaprezentowany w tabeli to tylko niewielki fragment o wiele większej całości dotyczącej Mielca. Pytaniem

pozostaje, jak wiele z nich nie zostało ostatecznie odebranych. Warto wspomnieć, jakie wtedy podejmowane były działania. Przykładowo, w roku 1876 zostało ogłoszone, że *Nadawcy, którzy by przesyłki swe... za uiszczeniem zaległych należności pocztowych podnieść chcieli, mają wnieść swoje podania, zaopatrzone receptisem nadawczym tudzież odciskiem pieczęci, którą dotyczące posyłki zaopatrzone były, do c.k. Dyrekcji poczt we Lwowie*²⁸². Po upływie trzech miesięcy od 1 VI 1876 r. przesyłki zostały otwarte w obecności członków specjalnej komisji. Znalezione w nich przedmioty za wyjątkiem pieniędzy zostały sprzedane²⁸³ (wiadomo np., że 14 IV 1871 r. w zwróconym liście, nadanym w Mielcu przez Brzeczkwoską do Wereszczyńskiej w Częstochowie, znaleziono 1 złr²⁸⁴). Z kolei przekazy pocztowe z 1899 r. nieodebrane w ciągu roku przepadły na rzecz Skarbu Państwa²⁸⁵. Podobnie pod koniec XIX w. i w początkach XX stulecia listy polecane i przesyłki nieodebrane przez adresatów oraz takie, odnośnie których nieznani byli nadawcy, po roku od dnia ukazania się ogłoszenia w prasie zostały zniszczone względnie przedmioty w nich znajdujące się sprzedane, a kwoty uzyskane ze sprzedaży oraz pieniądze znalezione w przesyłkach przepadły również na rzecz Skarbu Państwa²⁸⁶. Interesujące, że powyższe działania dotyczyły „specjalnych” przesyłek. Listy zwykłe były niszczone. Wiadomo np., że w grudniu 1901 r. zniszczono przez spalenie 10 745 listów zwykłych, a w marcu 1904 r. 12 174²⁸⁷.

Warto również pokusić się o krótką analizę informacji zaprezentowanych w tabeli. Mieszkańcy Mielca bardzo często korzystali z usług miejscowej poczty, wysyłając i odbierając najróżniejsze przesyłki. Z jednej strony korespondencja krążyła z/do Mielca do/z miejscowości położonych w powiecie mieleckim [Borowa, Chorzelów, Czermin, Padew (Narodowa), Radomyśl (Wielki) i Rzochów] lub w powiatach ościennych [Baranów (Sandomierski) i Dębica]. Przesyłki pocztowe trafiały lub były wysyłane do innych miejscowości Galicji zachodniej, mniejszych i średnich (Brzostek, Dynów, Jarosław, Nisko, Nowy Targ, Rymanów i Zakopane) i większych, znaczących (Przemyśl, Rzeszów i Tarnów). Popularne były również

---

²⁸² *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1876, nr 126, s. 6.

²⁸³ *Ibidem*.

²⁸⁴ *Doniesienia prywatne. Obwieszczenie*, „GL” 1871, nr 110 (z 13 V), s. 605; *Doniesienia prywatne. Obwieszczenie*, „GL” 1871, nr 112 (z 16 V), s. 616.

²⁸⁵ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1900, nr 62, s. 10; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1900, nr 174, s. 10; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1901, nr 173, s. 9.

²⁸⁶ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1900, nr 280, s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1901, nr 175, s. 14; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1909, nr 16, s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1911, nr 169, s. 9.

²⁸⁷ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1902, nr 39, s. 10; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1904, nr 122, s. 10.

największe miasta Galicji – Lwów, Kraków i Stanisławów. Z drugiej strony na mapie miejscowości pojawiały się małe miejscowości europejskie (Pöstyen – słowackie uzdrowisko Pieszczany – w roku 1901, czy Elizabeth Fort w 1908 r.), większe ośrodki miejskie (Szczecin w roku 1897, Brema w 1904 r., czy Graz w roku 1910) oraz wielkie metropolie (Paryż w roku 1860?, czy Budapeszt w 1910 r.). Na liście znalazła się również Ameryka (1908 r.).

Podstawowe obowiązki związane z dystrybucją przesyłek pocztowych zostały dość szybko uzupełnione o usługi telegraficzne. Budowa linii telegraficznej rozpoczęła się dzięki zezwoleniu Ministerstwa Handlu z 1 IV 1868 r. Trasa miała prowadzić przez następujące miejscowości: Rzeszów – Nisko – Rozwadów – Tarnobrzeg – Mielec – Radomyśl (Wielki) – Czarna, względnie do Tarnowa. Stacje telegraficzne miały być otworzone w: Rozwadowie, Tarnobrzegu i Mielcu, ewentualnie w Nisku, a przy budowie linii bocznej z Niska do Rudnika, również w tej ostatniej miejscowości. Interesujące, że pierwotnie linia miała biec na trasie: Jarosław – Leżajsk – Nisko – Rozwadów – Tarnobrzeg – Mielec – Radomyśl (Wielki) – Dąbrowa (Tarnowska) – Żabno – Tarnów, ale część miejscowości nie wyraziła chęci „posiadania” drutów telegraficznych bądź zapewniła niewystarczający wkład własny w przedsięwzięcie. W przypadku Mielca wkład był niemały. Gmina zobowiązała się zapewnić (...) *od mieszkańców w drodze subskrypcji ściągać się mającego dodatku rocznie 100 złr i 6 sągów miękkiego drzewa*. Ostatecznie władze zwierzchnie zaproponowały, by gmina zapewniła mieszkanie wraz z opałem dla budujących²⁸⁸. 15 lat po założeniu linii telegraficznej część postawionych wówczas słupów naddawała się do wymiany. W ogłoszonej licytacji uwzględniającej teren dużej części Galicji zostały postawione względem nich określone warunki. Każdy słup o długości 8 m, szerokości 15 cm w cieńszym końcu miał być cięty z drzewa zdrowego i prostego – dębowego (tutaj słupy mogły być delikatnie krzywe), jodłowego, sosnowego lub świerkowego. Miał być obcięty z gałęzi, obrany z kory, oskrobany, równo obcięty na obu końcach i odpowiednio złożony w wyznaczonym miejscu. W związku z tym, że prace miały być wykonane w 1884 r., drzewo miało być ścięte w grudniu 1883 r. lub w styczniu 1884 r., a dostawa odbyć się do czterech tygodni od wezwania. Na linii Radomyśl (Wielki) – Mielec – Rozwadów – Rzeszów potrzebowano aż 413 słupów²⁸⁹. Wydaje się, że przez

---

²⁸⁸ *Część nieurzędowa*, „GL” 1868, nr 111 (z 13 V), s. 685.

²⁸⁹ *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1883, nr 272 (z 28 XI), s. 8; *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1883, nr 273 (z 29 XI), s. 8.

długie lata mielecki telegraf był jedynym takim urządzeniem w powiecie. Brak innych takich urządzeń na tym obszarze musiał być dotkliwy, skoro w roku 1907 ks. Kopyciński, poseł Rady Państwa w Wiedniu, wniósł na obradach Izby posłów interpelację w sprawie założenia urzędów telegraficznych w kilku miejscowościach powiatu mieleckiego²⁹⁰.

Prace budowlane względem postawienia linii telegraficznej zostały wykonane bardzo szybko, gdyż już w październiku 1868 r. w Dzikowie, Mielcu oraz Trembowli zostały oddane do użytku dzienne stacje telegraficzne²⁹¹.

W ostatnich latach przed wybuchem I wojny światowej Mielec wzbogacił się o sieć telefoniczną. Informacje o niej pojawiły się już w roku 1908. Dyrekcja Poczty i Telegrafów prowadziła wówczas prace projektowe nad kilkudziesięcioma liniami telefonicznymi. Jedna z nich miała przebiegać na trasie: Tarnów – Dębica – Mielec²⁹². Na efekt końcowy prawdopodobnie tych prac trzeba było czekać kilka lat. Tuż przed wybuchem Wielkiej Wojny, 25 VI 1914 r., w mieście została oddana do użytku centralna stacja telefoniczna (...) z ograniczoną służbą dzienną²⁹³.

I. 6. Służba sanitarna

Ważne czynności w mieście wypełniali członkowie służby sanitarnej – lekarze i aptekarze. Analizowana prasa dostarczyła sporo cennych informacji w temacie.

Lekarze

W początkach okresu autonomicznego sytuacja medyczna w Mielcu nie była najgorsza. W mieście urzędowało dwóch lekarzy, Heintz i Błażej Kijas (w 1867 r. został mianowany lekarzem powiatowym)²⁹⁴. Niestety, byli oni jedynymi w całym powiecie²⁹⁵. Z pewnością pracowali bez wytchnienia, nadmienić jednak należy, że w czasach wyjątkowych, przykładowo epidemii, z pomocą przychodzili im inni medycy. Sytuacja taka miała miejsce np. w roku 1873, gdy z powodu szalejącej cholery

---

²⁹⁰ *Telegramy Gazety Lwowskiej. Rada państwa*, „GL” 1907, nr 167 (z 24 VII), s. 5.

²⁹¹ *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas” 1868, nr 244 (z 23 X), s. 2; *Treść obwieszczeń urzędowych w Gazecie Lwowskiej*, „Czas” 1868, nr 250 (z 30 X), s. 3.

²⁹² *Gospodarstwo i handel. Nowe linie i sieci telefoniczne*, „GL” 1908, nr 179 (z 6 VIII), s. 5.

²⁹³ *Kronika. Centralna stacja telefoniczna w Mielcu*, „GL” 1914, nr 138 (z 20 VI), s. 3.

²⁹⁴ O tym drugim szerzej, Błażeju Kijasie, zob. w: K. Haptaś, *Lekarz Błażej Kijas (1827-1909)*, „FM” 2013, R. 19, nr 3, s. 16-17.

²⁹⁵ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Z pod Przeclawia 9 września*, „Czas” 1873, nr 209 (z 12 IX), s. 3; *Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 12 września*, „Czas” 1873, nr 213 (z 17 IX), s. 3.

do leczenia chorych przybył Turteltaub, lekarz z Wiednia, i Kramarzyński, medyk z Krakowa²⁹⁶. Praca lekarzy mieleckich polegała również na innych czynnościach. Wiadomo przykładowo, że w 1907 r. medyk powiatowy wzywany był 17-krotnie do miejscowego sądu powiatowego w charakterze znawcy nieodpowiednio przechowywanych artykułów spożywczych, ich sprzedaży w stanie zepsutym, szkodzącym zdrowiu kupujących oraz w sprawie nieporządków w sklepach²⁹⁷. Zawsze działania lekarzy spotykały się z wdzięcznością pacjentów. Zdarzało się, że za opiekę lekarską dziękowali im nawet na łamach prasy. Przykładowo w roku 1908 uczynili tak Piotr Lesiecki z małżonką, dziękując za wyleczenie dzieci²⁹⁸.

W analizowanym okresie w mieście urzędowali lekarze powiatowi podlegli starostwu i miejscy. W roku 1867 pierwszym z nich był wspomniany Kijas²⁹⁹. Wiadomo ponadto, że w roku 1903 przestał nim być dr Bronisław Warzycki. Przeniesiony został do Lwowa³⁰⁰. Z kolei zatrudnienie lekarza miejskiego wiązało się z ogłoszonym konkursem. Przykładowo, na podstawie uchwały rady miejskiej z 16 IX 1907 r. od 1 I 1908 r. poszukiwano lekarza z płacą roczną w wysokości 1 000 kor. Pierwszy rok miał być okresem próbnym, a kandydat musiał spełnić kilka warunków: posiadać obywatelstwo austriackie, dyplom doktora medycyny uprawniający do wykonywania praktyki lekarskiej, którą powinien wypełniać minimum dwa lata oraz znać języki *krajowe*. Kandydat musiał ponadto legitymować się nieskazitelnym charakterem. Władze miejskie pierwszeństwo przyznawały tym, którzy pracowali dwa lata w szpitalu powszechnym po uzyskaniu dyplomu doktorskiego bądź zdali odpowiedni egzamin. Podania należało wносить do 20 X 1907 r. na ręce burmistrza Feliksa Leyki³⁰¹. Kilka lat później znów poszukiwano lekarza miejskiego. Warunki i wymagania przed nim stawiane były takie same, jak wcześniej. Podania należało

---

²⁹⁶ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 12 września*, „Czas” 1873, nr 213, s. 3. Choroba odnotowywana była w Mielcu w dniach 1-15 I, 1-15 II i 1-15 III, wygasła zaś pomiędzy 1 a 15 maja 1873 r. *Część urzędowa*, „GL” 1873, nr 22 (z 28 I), s. 121; *Część urzędowa*, „GL” 1873, nr 48 (z 27 II), s. 285; *Część urzędowa*, „GL” 1873, nr 73 (z 29 III), s. 451; *Część urzędowa*, „GL” 1873, nr 120 (z 26 V), s. 755.

²⁹⁷ *Część nieurzędowa. Stosunki zdrowotne Galicyi*, „GL” 1910, nr 172, s. 2.

²⁹⁸ *Nadesłane. Podziękowanie*, „Czas” 1908, nr 123 (z 29 V), wyd. wieczorne, s. 3.

²⁹⁹ *Część urzędowa*, „GL” 1867, nr 47 (z 25 II), s. 243; *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1867, nr 48 (z 27 II), s. 1.

³⁰⁰ *Kronika krajowa. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1903, R. 56, nr 68 (z 24 III), wyd. wieczorne, s. 3; *Część urzędowa*, „GL” 1903, nr 69 (z 25 III), s. 1.

³⁰¹ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1907, nr 223 (z 28 IX), s. 7-8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1907, nr 224 (z 29 IX), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1907, nr 225 (z 1 X), s. 9.

wnosić do 18 VIII 1910 r. na ręce Zwierzchności gminnej. Pod ogłoszeniem podpisał się burmistrz miasta Feliks Brożonowicz³⁰².

Okazuje się, że wśród mieleckich lekarzy byli i tacy, którzy dzielili się swoimi „przypadkami” lekarskimi z innymi, publikując na ten temat artykuły naukowe w prasie fachowej. Wiadomo przykładowo, że dr Adolf Goldhaber³⁰³ w roku 1877 skreślił artykuły pt. *Poronienie, prawdopodobnie śród napadu epileptycznego i Wypadnięcie częściowe śledziony, odcięcie takowej; wyzdrowienie*. Zostały one opublikowane w „Przeglądzie Lekarskim”³⁰⁴. Kolejne jego teksty ukazały się w tym samym czasopiśmie w latach 1878-1879³⁰⁵. Inny specyficzny przypadek „znalazł” się na łamach prasy ze względu na swoją specyfikę. W kwietniu 1891 r. w Mielcu narodziły się... bliźniaki syjamskie, przyjęte na świat przez miejscowego lekarza dr. Stanisława Schabbusa. Bronisława Przepiórka, żona Władysława, powiła dwóch chłopców normalnie rozwiniętych, ale zrosniętych ze sobą przez całą długość piersi i podbrzusza. Bliźniaki szybko zmarły, a ich ciała trafiły do Muzeum Anatomicznego w Krakowie jako jeden z licznych okazów³⁰⁶.

Wśród informacji dotyczących życia prywatnego mieleckich lekarzy interesującą jest ta dotycząca osoby dr. Władysława Szafera. Dzięki prasie udało się ustalić, że ten bardzo popularny w powiecie mieleckim medyk decyzją Sądu Powiatowego w Mielcu z 2 V 1894 r. uznany został za umyślowo chorego. Jego kuratorem mianowano brata Mieczysława³⁰⁷.

W mieście funkcjonował również szpital ubogich fundacji miejscowego Żyda Pinkasa Kranza³⁰⁸. Historia jego powstania była skomplikowana, rozłożona w czasie. Kranz zmarł 12 VIII 1857 r. w Mielcu. Pozostawił po sobie testament datowany na 12

---

³⁰² *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1910, nr 182, s. 8.

³⁰³ Szerzej o nim w: K. Haptaś, *Adolf Goldhaber (1849-1900). Lekarz powiatowy, nieznan honorowy obywatel Mielca. W 115. rocznicę śmierci*, „FM” 2015, R. 21, nr 3, s. 18-19.

³⁰⁴ *Wiadomości bibliograficzne*, „Czas” 1877, nr 115 (z 24 V), s. 3; *Wiadomości bibliograficzne*, „Czas” 1877, nr 210 (z 16 IX), s. 3. Artykuły ukazały się w: „Przegląd Lekarski” 1877, R. 16, nr 20, s. 238; nr 37, s. 427-428.

³⁰⁵ *Wiadomości bibliograficzne*, „Czas” 1878, nr 35 (z 12 II), s. 2; *Wiadomości bibliograficzne*, „Czas” 1878, nr 190 (z 21 VIII), s. 2; *Wiadomości bibliograficzne*, „Czas” 1879, nr 119 (z 25 V), s. 2.

³⁰⁶ *Kronika. Dziwoląg*, „GL” 1891, nr 92 (z 24 IV), s. 3.

³⁰⁷ „GL” 1894, nr 125 (z 3 VI), s. 8. Dr Władysław Szafer był stryjem wybitnego botanika, profesora i rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego, profesora i dyrektora Instytutu Botaniki Polskiej Akademii Nauk, organizatora nauki i ochrony przyrody w Polsce. Szerzej o nim zob. w: K. Haptaś, *Rodzina Szaferów w świetle ksiąg metrykalnych i innych dokumentów źródłowych*, w: *W hołdzie wielkości Szafera*, red. H. Sobiczewski, S. Zych, Mielec 2016, passim.

³⁰⁸ O instytucjach ochrony zdrowia i opieki społecznej pisze J. Basta. Zob. *Prawne i organizacyjne aspekty funkcjonowania instytucji ochrony zdrowia i opieki społecznej w miastach galicyjskich doby autonomicznej*, w: *Rozwój przestrzenny...*, s. 343-354.

XI 1856 r. z dodatkiem z 8 VI 1857 r.³⁰⁹ Nie znamy jego treści, niemniej wiadomo, że znalazł się w nim zapis dotyczący utworzenia w mieście szpitala dla ubogich. Wykonanie założeń zawartych w testamencie trwało bardzo długo. Wydaje się, że związane było z poszukiwaniami spadkobierców. Sprawę pozytywnie udało się rozwiązać dopiero na początku lat 80. XIX w., dzięki staroście miejscowemu Romanowi Zdankiewiczowi, który przyczynił się do „wydobycia” spadku zmarłego (...) *na szpital ubogich dla Mielca przeznaczony, a 25 lat przeszło zaniedbanej i zawisłej sprawy...*³¹⁰ Dzięki niemu stanął budynek, przytułek, w którym znaleźli schronienie ubodzy schorowani³¹¹. Interesujące, że w roku 1907, w 60. rocznicę panowania cesarza Franciszka Józefa I, mielecka Rada Powiatowa podjęła uchwałę, by ufundować w Mielcu szpital powszechny. Niestety, nic z tych planów nie wyszło³¹².

Weterynarze

Inną kategorią lekarzy w Mielcu byli weterynarze pełniący funkcje powiatowe. Stanowisko zostało utworzone w 1881 r. (podobnie jak w powiatach Bochnia i Tarnów)³¹³. Jeszcze w tym samym roku, 29 stycznia, rozpisany został konkurs na jego objęcie (z siedzibą w Mielcu, ale miejscem pracy były powiaty kolbuszowski i mielecki). Podania miały zawierać m.in. świadectwo z odbytego egzaminu weterynaryjnego, dyplom weterynarza, udokumentowaną praktykę i znajomość języków *krajowych*. Termin ich składania został ustalony na dzień 28 II 1881 r. Zgłosiła się pewna liczba chętnych. Krajowa Rada Zdrowia przedstawiła Namiestnikowi najodpowiedniejszego kandydata do objęcia stanowiska³¹⁴. Pierwszym weterynarzem powiatowym w mieście został Dawid (Daniel) Kisiel³¹⁵. Czynności weterynaryjne wykonywał do 1887 r., kiedy to decyzją Namiestnika przeniesiony został do Turki. Jego

---

³⁰⁹ *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1870, nr 122 (z 30 V), s. 739; *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1870, nr 124 (z 1 VI), s. 755.

³¹⁰ *Wielmożnemu c. k. Staroście Romanowi Zdankiewiczowi w Mielcu*, „Czas” 1881, nr 223 (z 30 IX), s. 4.

³¹¹ *Ibidem*.

³¹² *Telegramy „Czasu”*. Mielecka Rada powiatowa, „Czas” 1907, nr 300 (z 30 XII), wyd. poranne, s. 1.

³¹³ *Kronika. Z posiedzeń c.k. kraj. rady zdrowia*, „GL” 1881, nr 127 (z 4 VI), s. 4.

³¹⁴ *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie konkursu*, „GL” 1881, nr 34 (z 12 II), s. 6; *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie konkursu*, „GL” 1881, nr 35 (z 14 II), s. 7; *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie konkursu*, „GL” 1881, nr 37 (z 16 II), s. 8; *Sprawy krajowe. Krajowa Rada zdrowia*, „Czas” 1881, nr 66 (z 22 III), s. 2; *Część nieurzędowa. Lwów, 12 marca. (Krajowa Rada zdrowia)*, „GL” 1881, nr 58 (z 12 III), s. 2.

³¹⁵ *Część urzędowa*, „GL” 1881, nr 162 (z 19 VII), s. 1; *Korespondencja „Czasu”*, „Czas” 1887, nr 183 (z 12 VIII), s. 1.

miejsce w Mielcu zajął Euzebiusz Nestajko³¹⁶. Kolejna informacja prasowa podała, że w roku 1891 weterynarzem powiatowym został Andrzej Łukaszewski, dotychczasowy weterynarz i (...) *ogłędacz zwierząt i produktów zwierzęcych*. Zastąpił on na tym stanowisku Włodzimierza Fedorowicza, przenoszącego się do Doliny³¹⁷. Stanowisko sprawował do 1899 r. Wówczas to decyzją Namiestnika przeniesiony został do Czortkowa. Jego miejsce zajął Michał Małecki, przybywający do Mielca z Brzozowa³¹⁸. Podczas pobytu w mieście został awansowany na starszego weterynarza powiatowego. Przebywał w grodzie nad Wisłoką kilkanaście lat. Decyzją Namiestnika w roku 1912 przeniesiony został do Złoczowa. Na jego miejsce przybył z Jarosławia Władysław Rudnicki³¹⁹.

Odrębną kategorię lekarzy stanowili weterynarze miejscy. Z obsadą stanowiska wiązał się konkurs, którego zasady ogłaszane i publikowane były w prasie galicyjskiej. W roku 1904 wskutek uchwały Rady Miejskiej w Mielcu z 9 stycznia z dniem 30 stycznia (później 5 kwietnia) ogłoszony został konkurs na stanowisko weterynarza miejskiego, do którego przyporządkowana była płaca w wysokości 1 000 kor. Podania należało składać do burmistrza Feliksa Leyko w nieprzekraczalnym terminie do 15 III 1904 r., później, z braku chętnych, do 1 maja. Do podań miały być dołączone: dyplom lekarza weterynarii, metryka chrztu, z której miało wynikać, że kandydat nie przekroczył 40. roku życia i posiadał obywatelstwo austriackie, świadectwo moralności i świadectwo odbytej przynajmniej dwuletniej praktyki weterynaryjnej lub z ostatniego miejsca zatrudnienia. Wśród warunków konkursu znalazło się stwierdzenie, że po roku przykładowej pracy weterynarz zyska stałe zatrudnienie, a regulamin można było przejrzeć w kancelarii Urzędu Miejskiego w Mielcu³²⁰. Ogłoszone konkursy nie przyniosły pożądanego efektu, stąd radni miejscy zadecydowali o podwyższeniu pensji przyszłemu weterynarzowi. W świetle uchwały miejskiej z 29 VII 1904 r. miała ona wynosić 1 200 kor. Pozostałe wymogi nie zmieniły się. Konkurs został ogłoszony 30 VIII 1904 r., a podania należało wносить do 1 października³²¹. Wydaje się, że nadal był

---

³¹⁶ *Część urzędowa*, „GL” 1887, nr 181 (z 10 VIII), s. 1; *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1887, nr 183, s. 1.

³¹⁷ *Część urzędowa*, „GL” 1891, nr 47 (z 28 II), s. 1; *Kronika. Mianowania*, „Czas” 1891, nr 49 (z 1 III), s. 3.

³¹⁸ *Część urzędowa*, „GL” 1899, nr 135 (z 16 VI), s. 1; *Kronika*, „Czas” 1899, nr 136 (z 17 VI), s. 2.

³¹⁹ *Część urzędowa*, „GL” 1912, nr 215 (z 19 IX), s. 1.

³²⁰ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1904, nr 43 (z 23 II), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1904, nr 44 (z 24 II), s. 7; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1904, nr 45 (z 25 II), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1904, nr 82 (z 10 IV), s. 8.

³²¹ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1904, nr 201 (z 2 IX), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1904, nr 202 (z 3 IX), s. 7.

problem ze znalezieniem weterynarza miejskiego, skoro na początku roku 1905, 28 lutego, miasto ogłosiło kolejny konkurs na stanowisko. Warunki były identyczne jak we wcześniejszym. Tym razem termin składania podań został wyznaczony na 28 marca³²². I znów, chyba, nie udało się znaleźć nowego weterynarza miejskiego. Znów podwyższono pensję, tym razem miasto oferowało za pracę 1 600 kor., ogłoszono 27 listopada nowy konkurs, wymagając od chętnych, by dołączyli do podania identyczne dokumenty jak wcześniej. Podania należało wnieść do 15 XII 1905 r.³²³ Problemy ze znalezieniem odpowiedniego kandydata trwały w najlepsze. W następnym roku miasto nadal poszukiwało weterynarza. Warunki konkursu były prawie identyczne, z tą różnicą, iż w punkcie ostatnim wymagano świadectwa z *ostatnich zajęć*. Tym razem podania należało wnieść do końca marca 1906 r., a pod ogłoszeniem podpisał się burmistrz Mielca Leyko³²⁴. Rok później, 22 III 1907 r., ogłoszony został następny konkurs na stanowisko weterynarza miejskiego. Warunki płacy oraz wymóg dokumentowy były identyczne jak rok wcześniej. W ogłoszeniu znalazł się jednak jeden nowy zapis mówiący o tym, że kandydat po objęciu stanowiska musi trzy miesiące wcześniej poinformować pracodawcę o rezygnacji z zajmowanej posady. Sugeruje on, że zatrudniani weterynarze dość szybko rezygnowali z pracy, właściwie z dnia na dzień, stawiając miasto w bardzo trudnej sytuacji. Podania należało wnieść najpóźniej do 15 IV 1907 r.³²⁵

Pracujący w mieście weterynarze byli osobami napływowymi. Okazuje się jednak, że i mielczanie wybierali studia weterynaryjne. Prasa galicyjska przekazała informację, że w roku 1898 w Szkole Weterynaryjnej we Lwowie dyplom lekarza weterynarii otrzymał T. Mechłowicz z Mielca³²⁶.

Aptekarze

W Mielcu przez długie dziesięciolecia wieku XIX funkcjonowała jedna apteka, „Pod Opatrznością”³²⁷. Jej początki można umieścić około roku 1840. Prowadzona była

---

³²² *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1905, nr 52 (z 5 III), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1905, nr 53 (z 7 III), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1905, nr 54 (z 8 III), s. 8-9.

³²³ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1905, nr 275 (z 2 XII), s. 7-8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1905, nr 276 (z 3 XII), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1905, nr 277 (z 5 XII), s. 8.

³²⁴ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1906, nr 62 (z 17 III), s. 2; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1906, nr 63 (z 18 III), s. 2.

³²⁵ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1907, nr 70 (z 27 III), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1907, nr 71 (z 28 III), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1907, nr 72 (z 29 III), s. 7.

³²⁶ *Kronika*, „GL” 1898, nr 127 (z 7 VI), s. 3.

³²⁷ Szkic o historii apteki, zob.: K. Haptaś, *Apteka „Pod Opatrznością” Pawlikowskich*, w: J. Skrzypczak, J. Witek, *Mielec wczoraj i dziś. Wędrówki po mieście*, wyd. 2 zm., popr. i uzup., Mielec 2010, s. 77-78.

przez kilku aptekarzy, m.in. Leona Jamrugiewicza, wdowę po nim Henrykę, Władysława Satkowskiego, wreszcie członków rodziny Pawlikowskich – Andrzeja i jego syna Romana. W 1908 r. w mieście powstała druga apteka – Piotra Gardulskiego. Nosiła nazwę „Pod Koroną”³²⁸. Obydwie działały w Mielcu do pierwszych lat po II wojnie światowej, kiedy to zaczęły powstawać kolejne³²⁹.

Z analizowanej prasy wiadomo jednak, że w początkach XX stulecia trwały zabiegi o utworzenie jeszcze jednej apteki. W 1908 r. zamierzał takową założyć Tadeusz Mazaraki, zarządca apteki spadkobierców Kurowskiego w Wadowicach. Jego pierwszym „celem” było Podgórze, następnymi Chrzanów, Gorlice i Mielec. Ich powstanie uzależnione było jednak od innych aptekarzy. Mieli oni wypowiedzieć się, czy utworzenie nowych aptek nie byłoby zagrożeniem dla ich interesów. W związku z tym, że ogłoszenie przekazane przez Namiestnictwo we Lwowie zostało datowane na 7 II 1908 r., mieli oni czas czterech tygodni od tej daty, by wypowiedzieć się w temacie³³⁰. W następnym miesiącu chęć założenia apteki w Mielcu zgłosił mgr farmacji Henryk Markiewicz, aptekarz pracujący w aptece w Rawie Ruskiej. W „grę” wchodziło również Uście Solne. Procedura była identyczna jak powyżej. Termin był liczony od dnia 25 lutego³³¹.

Analizowana prasa dostarczyła niewiele informacji o mieleckich aptekarzach. W lutym 1879 r. aptekę prowadził Hirsch Bodner³³². Nazwiska pozostałych właścicieli aptek przekazane zostały przy okazji sprzedawanych w nich produktów.

Właściciele mieleckiej apteki bardzo często poszukiwali pracowników. Ogłoszenia w tej sprawie zamieszczane były w prasie bardzo często. W okresie wakacyjnym, od około 20 VII 1872 r., apteka poszukiwała asystenta na stałe lub kursysty na okres wakacji. Bliższe informacje można było uzyskać u właściciela, Satkowskiego³³³. Od 1 VII 1874 r. apteka poszukiwała praktykanta, pierwszeństwo w objęciu stanowiska miała osoba legitymująca się przynajmniej półroczną praktyką

Ponadto zob.: J. Świeboda, *Apteki i farmaceuci w Polsce południowo-wschodniej od 1375 do 1951 roku*, w: *Historia farmacji w Polsce południowo-wschodniej od 1375 do 2006 roku*, red. L.M. Czyż i in., Rzeszów 2006, s. 163-164.

³²⁸ Szkic o historii apteki, zob.: K. Haptaś, *Apteka „Pod Koroną” Gardulskich*, w: J. Skrzypczak, J. Witek, *op. cit.*, s. 135. Ponadto zob.: J. Świeboda, *op. cit.*, s. 164.

³²⁹ K. Haptaś, *Apteki*, w: *Mielecka podróż w czasie...*, s. 100-101.

³³⁰ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1908, nr 41 (z 20 II), s. 8.

³³¹ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1908, nr 54 (z 6 III), s. 9.

³³² „Czas” 1879, nr 45 (z 23 II), s. 4; „Czas” 1879, nr 104 (z 6 V), s. 4; „Czas” 1879, nr 141 (z 22 VI), s. 4; „Czas” 1879, nr 206 (z 7 IX), s. 5; „Czas” 1879, nr 297 (z 28 XII), s. 5; „Czas” 1880, nr 14 (z 18 I), s. 4; „Czas” 1880, nr 89 (z 18 IV), s. 8.

³³³ „Czas” 1872, nr 151 (z 6 VII), s. 4; „Czas” 1872, nr 152 (z 7 VII), s. 4.

w zawodzie³³⁴. Dwa lata później, od 1 V 1876 r., właściciel apteki Satkowski poszukiwał ucznia, który potrafiłby fabrykować wodę sodową, a od początku czerwca tego samego roku asystenta³³⁵. Ruch kadrowy w mieleckiej aptece był spory. W latach 1880 pracujący tutaj asystenci farmacji poszukiwali nowej pracy³³⁶. W latach 1882 i 1883 (na początku roku, później od 15 sierpnia lub 1 września) to apteka poszukiwała asystenta³³⁷. W latach 1887 i 1890 znów poszukiwany był uczeń, za pierwszym razem z ukończoną piątą lub szóstą klasą gimnazjalną³³⁸. W kolejnym roku, 1891, mielecka apteka poszukiwała magistra farmacji, następnie od 15 kwietnia asystenta lub magistra farmacji³³⁹. Dziesięć lat później pracę w aptece w Mielcu mógł otrzymać magister farmacji, kolejny był poszukiwany od 15 X 1906 r., jeszcze jeden w roku 1907³⁴⁰.

O ile informacje dotyczące składów osobowych mieleckich aptek możliwe są do uzyskania z innych materiałów źródłowych, o tyle o specyfikach w nich sprzedawanych można w zasadzie dowiedzieć się tylko z prasy tudzież z druków ulotnych. Niewątpliwie jednak tytuły prasowe są zdecydowanie precyzyjniejsze w temacie, a ponadto zachowane w ogromnej liczbie, co stwarza bardzo duże pole do badań.

Mieleckie apteki okresu doby autonomii galicyjskiej sprzedawały w swych murach najróżniejsze lekarstwa, balsamy, krople, syropy i inne specyfiki.

Na półkach aptecznych znaleźć można było krople żołądkowe „Mariazell” (występujące również jako Mariazellskie krople żołądkowe). Polecane były m.in. na wszelkiego rodzaju dolegliwości żołądka, przy nieżycie żołądka, katarze żołądkowym, kurczach żołądkowych, bólach głowy pochodzących od żołądka, a ponadto przy nieświeżym oddechu, braku apetytu, skłonnościach do wymiotów, wzdęciach, kolce, zgadze, tworzeniu się drobnych kamieni i piasku w moczu, zatwardzeniach,

---

³³⁴ „Czas” 1874, nr 142 (z 25 VI), s. 4; „Czas” 1874, nr 144 (z 27 VI), s. 4.

³³⁵ „Czas” 1876, nr 100 (z 2 V), s. 4.

³³⁶ „Czas” 1880, nr 276 (z 1 XII), s. 4; „Czas” 1881, nr 27 (z 4 II), s. 4; „Czas” 1881, nr 30 (z 8 II), s. 4; „Czas” 1881, nr 33 (z 11 II), s. 4.

³³⁷ „Czas” 1882, nr 113 (z 18 V), s. 4; „Czas” 1883, nr 31 (z 9 II), s. 4; „Czas” 1883, nr 36 (z 15 II), s. 4; „Czas” 1883, nr 164 (z 22 VII), s. 4; „Czas” 1883, nr 166 (z 25 VII), s. 4; „Czas” 1883, nr 167 (z 26 VII), s. 4.

³³⁸ „Czas” 1887, nr 147 (z 1 VII), s. 4; „Czas” 1887, nr 149 (z 3 VII), s. 4; „Czas” 1887, nr 151 (z 6 VII), s. 4; „Czas” 1890, nr 190 (z 20 VIII), s. 4; „Czas” 1890, nr 192 (z 22 VIII), s. 4; „Czas” 1890, nr 195 (z 26 VIII), s. 4.

³³⁹ „Czas” 1891, nr 57 (z 11 III), s. 4; „Czas” 1891, nr 59 (z 13 III), s. 4; „Czas” 1891, nr 61 (z 15 III), s. 4, 6; „Czas” 1891, nr 63 (z 18 III), s. 4; „Czas” 1891, nr 65 (z 20 III), s. 4.

³⁴⁰ „Czas” 1901, nr 125 (z 2 VI), wyd. poranne, s. 4; „Czas” 1901, nr 133 (z 13 VI), wyd. poranne, s. 2; „Czas” 1906, nr 175 (z 2 VIII), wyd. wieczorne, s. 4; „Czas” 1906, nr 177 (z 4 VIII), wyd. poranne, s. 2; „Czas” 1907, nr 207 (z 10 IX), wyd. wieczorne, s. 4; „Czas” 1907, nr 214 (z 18 IX), wyd. poranne, s. 2.

cierpieniach śledziony i wątroby, żółtacze oraz hemoroidach, a nawet w przypadku robaków. Cena flaszeczki wraz z dawkowaniem kosztowała 35 ct.³⁴¹

Na klientów apteki czekało również mydło smołowcowe Bergera, polecane (...) *przeciw wszelkim wyrzutom skórny, szczególnie przeciw przewlekłym liszajom i łupieżom, parchom, świerzbowi i pasożytnym wyrzutom... przeciw czerwonoci nosa, odmrożeniom, poceniu nóg, łupieżowi głowy i brody*³⁴². Z kolei do (...) *usunięcia wszelkich nieczystości cery, przeciw wyrzutom skórny i na głowie dzieci, jako niezrównane kosmetyczne mydło do codziennego mycia i kąpieli* polecane było glicerynowe mydło smołowcowe Bergera. Oba produkty można było zakupić w cenie 35 ct. za opakowanie³⁴³. Interesujące, że pierwsze z mydeł polecane było również dla turystów i wojskowych, (...) *w ogóle dla wszystkich, którzy w lecie wystawieni są na trudy męczącego ruchu ciała, gdyż Mydło to przywraca normalną czynność skóry, niszczy możebne pierwiastki zaraźliwe, a ręce i nogi odzyskują sprężystość*³⁴⁴.

W przypadku bólu zębów apteka w Mielcu również oferowała specyfiki mające temu zaradzić. Sprzedawany tutaj wyciąg indyjski był lekarstwem na wszelkiego tego typu bóle, nawet w przypadku zębów spróchniałych czy nadpsutych. Można go było nabyć we flaszeczkach, w cenie po 35 ct. lub 70 ct.³⁴⁵

Dużą popularnością wśród mieszkańców Galicji cieszył się „Pain-Expeller”, środek domowy stosowany przy leczeniu gośca i reumatyzmu, polecany przeciw dnie, rwaniu w stawach, a nawet w reumatycznym bólu zębów. Flaszki w cenach 40 ct., 70 ct., 1 złr 20 ct. można było nabyć w aptecce Pawlikowskiego³⁴⁶.

Przez długi okres czasu w aptecce „Pod Opatrznością” sprzedawany był syrop wapienno-żelazisty Juliusa Herbabnego, wykonany z podfosforanu wapna. Polecany był on (...) *dla cierpiących na płuca, w gruźlicy płuc (suchotach płuc) w pierwszych początkach, różnym i przewlekłym nieżycie płuc, każdym kaszlu, kokluszu, chrypcie, krótkim oddechu, zaflegmieniu, następnie w zółkach blednicy, niedokrewności,*

³⁴¹ „Czas” 1880, nr 120 (z 29 V), s. 4; „Czas” 1880, nr 144 (z 26 VI), s. 4; „Czas” 1880, nr 149 (z 3 VII), s. 4; „Czas” 1881, nr 128 (z 5 VI), s. 5.

³⁴² „Czas” 1881, nr 9 (z 13 I), s. 4; „Czas” 1881, nr 89 (z 20 IV), s. 5; „Czas” 1882, nr 24 (z 29 I), s. 4; „Czas” 1882, nr 253 (z 5 XI), s. 5; „Czas” 1883, nr 41 (z 21 II), s. 4; „Czas” 1883, nr 287, s. 6.

³⁴³ „Czas” 1881, nr 9, s. 4; „Czas” 1881, nr 89, s. 5; „Czas” 1882, nr 24, s. 4; „Czas” 1882, nr 253, s. 5; „Czas” 1883, nr 41, s. 4; „Czas” 1883, nr 287, s. 6.

³⁴⁴ *Nadestane*, „Czas” 1881, nr 128, s. 4.

³⁴⁵ „Czas” 1881, nr 116 (z 21 V), s. 4; „Czas” 1881, nr 137 (z 18 VI), s. 4; „Czas” 1881, nr 149 (z 3 VII), s. 5.

³⁴⁶ „Czas” 1881, nr 87 (z 16 IV), s. 6; „Czas” 1881, nr 260 (z 13 XI), s. 4; „Czas” 1882, nr 47 (z 26 II), s. 6.

angielskiej chorobie, przychodzeniu do zdrowia...³⁴⁷ Użycie reklamowanego specyfiku miało powodować szybką poprawę apetytu, a ponadto pojawienie się (...) *zdrowego snu i ogólnego wzmocnienia z powodu pomnożonego tworzenia krwi*³⁴⁸. Gwarantowało wręcz ustanie osłabienia, nocnych potów, podrażnienia od kaszlu (...) *z powodu lepszego rozwalniania się śluzu*, dodatkowo leczenie zwapnionych części płuc³⁴⁹. Orzeczenia lekarzy potwierdzały skuteczne działanie specyfiku³⁵⁰. Sprzedawany był w aptekach galicyjskich przez wiele lat, również w mieleckiej. W roku 1892 zostało odnotowane: *Ten od 21 lat zawsze z dobrym skutkiem zastosowany, przez wielu lekarzy jak najlepiej zaopiniowany i polecany syrop piersiowy działa rozwalniająco na śluz, uśmierzająco na kaszel, zmniejszająco na poty, tudzież podnieca apetyt, pomaga trawieniu i odżywieniu, wzmacnia ciało i podnosi siły*³⁵¹. Wspomniany syrop sprzedawany był w mieleckiej aptece jeszcze w roku 1894. Flaszka kosztowała wówczas 1 złr 25 ct., przy przesyłce należało doliczyć 20 ct.³⁵² Herbabny sprzedawał również syrop sarsaparyla, który poprawiał krew, usuwając z niej (...) *wszelkie ostre i chorobliwe pierwiastki, które czynią krew gęstą, gruzelkową i do szybkiego obiegu niezdatną*, również wydzielał (...) *z ciała w sposób nieszkodliwy i niebolesny wszelkie zepsute i chorobliwe soki, nagromadzony śluz i żółć – przyczynę wielu chorób*. Był (...) *doskonałym w zatkanium, uderzeniu krwi do głowy, szumie w uszach, zawrocie, bólach głowy, cierpieniach gośćcowych i hemoroidalnych, zaflegmieniu żołądka, złem trawieniu, nabrzmieniach wątroby i śledziony, gruczołów, liszajach, wysypkach skórnych*. Flaszka specyfiku kosztowała 85 ct., przesyłka pocztowa była droższa o 15 ct.³⁵³ W Mielcu do zakupienia w aptece Pawlikowskiego był także „Neuroxylin”, lek dla chorych na gościec, na reumatyzm (...) *w cierpieniach nerwowych wszelkiego rodzaju, w bólach twarzy, migrenie, bólach bioder (Ishias), rwaniu w uszach, reumatycznych bólach zębów, bólach krzyżów i stawów, kurczach, ogólnym osłabieniu mięśni, drzeniu, sztywności członków wskutek dłuższych marszów lub podeszłej starości, dolegliwościach w zabliźnionych ranach, porażeniach itp.* Wyrabiany był z alpejskich ziół. Służył do wcierania³⁵⁴. Kupujący mieli do wyboru dwa rodzaje specyfiku. Jeden,

---

³⁴⁷ „Czas” 1882, nr 1 (z 1 I), s. 4.

³⁴⁸ *Ibidem*.

³⁴⁹ *Ibidem*.

³⁵⁰ *Ibidem*.

³⁵¹ „Czas” 1892, nr 35 (z 13 II), s. 4.

³⁵² „Czas” 1894, nr 97 (z 29 IV), s. 5.

³⁵³ „Czas” 1884, nr 120 (z 25 V), s. 6; „Czas” 1884, nr 142 (z 22 VI), s. 6; „Czas” 1887, nr 144 (z 26 VI), s. 6.

³⁵⁴ „Czas” 1881, nr 268 (z 23 XI), s. 4.

w zielonej flaszce, kosztował 1 złr, drugi, w różowej flaszce, mocniejszy, na gościec, reumatyzm i porażenia, kosztował 1 złr 20 ct. W przypadku wysyłki pocztowej należało doliczyć 20 ct., później informowano, że w tej cenie można było wysyłać do trzech flaszek³⁵⁵.

W mieleckiej aptece Pawlikowskiego dostępny był również „Balsam życia dr. Rosy”. Miał on liczne zastosowania, jak zostało zapisane w ogłoszeniu: (...) *ożywia całą czynność trawienia, wytwarza zdrową i czystą krew, a ciału przywraca na powrót dawniejszą siłę i zdrowie. Na wszelkie dolegliwości trawienia, mianowicie brak apetytu, odbijania kwasami, wzdęcia, wymioty, kurcz żołądka, zaflegmienie, hemoroidy, przepelnienie żołądka potrawami itd., jest pewnym i uznanym środkiem domowym, który z powodu doskonałego skutku zyskał w bardzo krótkim czasie ogólne rozszerzenie*³⁵⁶. Wielka flaszka specyfiku kosztowała 1 złr, pół flaszki – 50 ct.³⁵⁷

Określona grupa specyfików, którą można było nabyć w mieleckiej aptece pochodziła od Jana Hoffa. W sprzedaży znajdowały się: piwo zdrowotne z wyciągu słodowego (*środek pożywczo leczniczy w cierpieniach piersiowych i oddechowych, chorobach trawiących, zastarzałym nieżycie, schudnieniu, niedokrewności, cierpieniach żołądkowych, nieregularnym trawieniu, znakomity środek wzmacniający dla rekonwalescentów, w chorobach kobiecych, cierpieniach hemoroidalnych i zółzach*), zdrowotna czekolada słodowa (*na niedokrewność, osłabienie nerwów i trawienia, schudnienie, nieoceniona jako śniadanie dla słabowitych i nerwowych, z powodu delikatnego smaku w ogóle środek pożywczy dla każdego*), zgęszczony wyciąg słodowy (*najlepszy środek uśmierzający nawet w późniejszych cierpieniach piersiowych i płucnych, zastarzałych nieżytach, cierpieniach organów oddechowych, bardzo przyjemny dla niełubiących piwa i dla dzieci*), piersiowe cukierki słodowe (*na zaflegmienia, kaszel, chrypkę, lekkie nieżyty organów oddechowych. Potrzebne przy używaniu piwa zdrowotnego z wyciągu słodowego jako środek pomocniczy do zwilżenia*). Interesujące, że specyfiki były sprzedawane w 27 tys. miejsc w całej Europie, pomogły ponad milionowi osób. Na łamach gazety ich cudowne właściwości zachwalali liczni wyleczeni³⁵⁸.

---

³⁵⁵ *Ibidem*; „Czas” 1887, nr 1 (z 1 I), s. 5; „Czas” 1888, nr 282 (z 8 XII), s. 8.

³⁵⁶ „Czas” 1883, nr 70 (z 28 III), s. 6; „Czas” 1884, nr 14 (z 17 I), s. 4.

³⁵⁷ „Czas” 1883, nr 70, s. 6; „Czas” 1884, nr 14, s. 4.

³⁵⁸ „Czas” 1886, nr 241 (z 21 X), s. 4. Ponadto: „GL” 1886, nr 123 (z 29 V), s. 12; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1886, nr 272 (z 27 XI), s. 11; „Czas” 1886, nr 290 (z 19 XII), s. 7; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1887, nr 1 (z 3 I), s. 12; „Czas” 1887, nr 29 (z 6 II), s. 5.

Określona grupa specyfików był dedykowana dla dzieci. Wiadomo przykładowo, że w mieleckiej aptece dostępny był „Bittner’s Coniferen-Sprit”, środek (...) *odwanający, pysznego niefalszowanego zapachu leśnego*, używany m.in. w chorobach dzieci oraz w *pokoju położnicy*, gdyż (...) *igłiwiowy wyciąg zawiera znane jako lecznicze balsamiczno-żywiczne, eteryczno-olejkowe pierwiastki zawsze zielonego drzewa jodłowego w zgęszczonej czystej formie, przeto używanie Bittnera wyciągu igłiwiowego polecają wszyscy lekarze w cierpieniach płuc i szyi*³⁵⁹. Lek można było zakupić we flaszkach po 80 ct., w przypadku większych zakupów – sześciu flaszek – cena wynosiła 4 złr. Do nabycia był również opatentowany rozpylacz w cenie 1 złr 80 ct.³⁶⁰

W aptekach dostępne były również kosmetyki. Nie inaczej było w Mielcu (drugim miejscem handlującym tym asortymentem był sklep Dębickich). U Pawlikowskiego można było nabyć: puder książęcy (*przyjemnie przylega do twarzy, nadaje piękną, naturalną białość i świeżość. Jest to najczystsza i najdelikatniejsza mączka roślinna niezawierająca żadnych metalicznych przymieszek*), którego małe pudełko – białego – kosztowało 60 ct., *całe* 1 złr, z *łabędzikiem* 1 złr 50 ct., różowy dla blondynek oraz kremowy dla szatynek i brunetek kosztowały: małe pudełko – 70 ct., większe – 1 złr 20 ct., z *łabędzikiem* – 1 złr 60 ct., wodę fiołkową (*Usuwa z twarzy pryszcze, liszaje, trądziki, pierzchnienie i łuszczenie skóry, wygładza zmarszczki, pory i dolki ospowe. Twarz odświeża, wybiela i wydelikaca*), której flakon kosztował 1 złr, pilipton (*włosom siwym i wypłowiałym po kilkakrotnym użyciu przywraca piękny kolor... nie farbuje, lecz tylko odmładza włosy, które pod wpływem tego znakomitego środka odzyskują pierwotną barwę, miękkość, świeżość i połysk*), którego flakon kosztował 1 złr 60 ct., ponadto wodę lwowską (flakon za 1 złr 50 ct., pół flakonu za 80 ct.) i wodę kolońską (*przednia* – flakon za 15, 25, 50 ct. i 1 złr, *najprzedniejszą* – potrójną – flakon za 20, 40, 80 ct., 1 złr 50 ct., 2 złr, 3 złr 50 ct. i 5 złr)³⁶¹. O wodzie lwowskiej J. Ihnatowicza pisano w prasie iż (...) *Przyjemny, delikatny i długotrwały zapach tej wody sprawił to, że w Antwerpii, na wystawie wszechświatowej, została publicznie proklamowaną i wyszczególnioną dyplomem honorowym*³⁶².

³⁵⁹ „Czas” 1884, nr 293 (z 20 XII), s. 4; „Czas” 1884, nr 298 (z 28 XII), s. 5.

³⁶⁰ „Czas” 1884, nr 293, s. 4; „Czas” 1884, nr 298, s. 5.

³⁶¹ *Doniesienia prywatne*, „GL” 1886, nr 249, s. 11; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1886, nr 289 (z 18 XII), s. 10; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1887, nr 5 (z 8 I), s. 11; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1887, nr 245 (z 27 X), s. 10.

³⁶² *Doniesienia prywatne*, „GL” 1889, nr 225 (z 1 X), s. 8; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1890, nr 2 (z 4 I), s. 8; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1890, nr 284 (z 12 XII), s. 10.

Apteki były również miejscami, w których przez długie dziesięciolecia dostępne były środki weterynaryjne. Prasa galicyjska dostarcza ogromną liczbę informacji w tym temacie.

Już w roku 1867 w mieleckiej aptece Satkowskiego sprzedawany był *Korneuburski proszek dla bydła*, wykorzystywany *przeciw chorobom bydła i zarazie bydła*³⁶³. Później reklamowany był jako środek dla koni, bydła rogatego i owiec. U koni miał zastosowanie (...) *w wypadkach gruczołów i wrzodów, kolek, braku ochoty do jadła, a szczególnie do utrzymania koni przy pełnym cieie i ognistości*. U bydła rogatego: (...) *przy podoju krwistym i odymaniu się u krów, przy udzielaniu małej ilości lub złego mleka (które się po użyciu tego proszku nadspodziewanie lepszym staje), przy cierpieniach płucowych, podczas cielenia się jest użycie tego proszku bardzo korzystnym; – również słabowite cielęta przez używanie tego proszku znacznie się polepszają*. U owiec z kolei: (...) *przeciw słabościom wątroby, gniliźnie, przy wszystkich cierpieniach żołądka pochodzących z tegoż nieczynności*³⁶⁴. Można było go nabyć w kilkudziesięciu aptekach galicyjskich. W aptece w Mielcu można było również zakupić *płyn przywrotczy dla koni* Franciszka Jana Kwizdy. Producent głosił, że (...) *utrzymuje konia przy największych wysileniach aż do najpóźniejszego wieku wytrwałym i rzeźwym, a służy szczególnie do wzmocnienia przed i po wysileniach... jest bardzo skutecznym w leczeniu chorób gośćcowych (reumatyzmowych), porażeniu, w nabrzmieniu ścięgien, w zwichnięciu itp...*³⁶⁵.

Systematycznie w ofercie aptecznej pojawiały się kolejne produkty firmy. Prócz proszku bydłeciego dla koni, bydła rogatego i świń (paczka kosztowała 42 ct. lub 84 ct.) i *płynu przywrotczego dla koni* (wody do mycia koni, flaszka w cenie 1 złr 40 ct.), można było nabyć maść na kruche, pękające kopyta końskie (puszka, później słoik kosztowały 1 złr 25 ct.), proszek na strzałkę u kopyt – na gnicie strzałki u kopyt końskich (flaszka w cenie 70 ct.), proszek dla świń, wykorzystywany szczególnie przy gangrenie i zgorzelinie (paczka kosztowała 63 ct. lub 1 złr 26 ct.), *paszę posilną* dla koni i bydła (skrzynka ze 100 porcjami w cenie 6 złr, paczka z pięcioma porcjami – 30 ct.), pigułki dla psów przeciw chorobom psów, kurczom, *tańcowi Wita*, gośćcowi i zwyczajnym psim chorobom – środek działał również przeciw wścieklicznie (pudełko

---

³⁶³ „Czas” 1867, nr 6 (z 8 I), s. 4; „Czas” 1867, nr 30 (z 6 II), s. 4.

³⁶⁴ „Czas” 1867, nr 87 (z 14 IV), s. 4.

³⁶⁵ „Czas” 1867, nr 253 (z 3 XI), s. 6; „Czas” 1867, nr 265 (z 17 XI), s. 4; „Czas” 1868, nr 12 (z 16 I), s. 4; „Czas” 1868, nr 39 (z 16 II), s. 4; „Czas” 1877, nr 51 (z 4 III), s. 4; „Czas” 1877, nr 179 (z 9 VIII), s. 4; „Czas” 1877, nr 236 (z 17 X), s. 4; „Czas” 1878, nr 24 (z 29 I), s. 4.

kosztowało 80 ct.), proszek leczący dla drobiu przeciw zarazie, zwykłym chorobom gęsi, kaczek, kur, panterek i pawii (pakiet w cenie 50 ct.), środek przeciw bieguncie u owiec oraz przeciw motylicy (duży pakiet kosztował 70 ct., mały 35 ct.) i pożywny proszek dla koni, bydła rogatego, dla *zbiedzonych* zwierząt – *dla orzeźwienia ich temperamentu nader pomocny w ich leczeniu* (duża paczka w cenie 6 złr, mały pakiet – 30 ct.)³⁶⁶.

Kilka lat później produktów weterynaryjnych sprzedawanych w mieleckiej aptece było jeszcze więcej. Doszły m.in.: olejek przeciw liszajom, parchom i innym wypryskom skórny u psów (flaszka kosztowała 1 złr 50 ct.), pigułki przeciw robakom, tasiemcom uzbrojonym, glistom i poczwarkom much (puszka blaszana w cenie 1 złr 60 ct.), pigułki przeciw bieguncie, wzdęciu, zatrzymaniu moczu i innym chorobom (puszka blaszana kosztowała 1 złr 60 ct.), *Phisio* – pigułki na rozwolnienie, środek do czyszczenia krwi i zapobiegawczy przeciw bieguncie (puszka blaszana w cenie 2 złr), tynktura dla koni na stawy i ścięgna (flaszka kosztowała 1 złr 50 ct.), woda na oczy – dla wszystkich zwierząt domowych przeciw nieżydom ocznym, zapaleniu rogówki, zaćmieniom i plamom przeźroczystej rogówki w notorycznym zapaleniu oczów (miesięcznym oślepieniu) konia, również przeciw wszelkim chorobom oczów zwierząt domowych (flaszka w cenie 80 ct.), żywica kwiecista – przeciw niepłodności zwierząt domowych (dla ogierów – 60 ct., klaczy – 50 ct., byków – 60 ct., krów – 50 ct., owiec, kóz i świń – 50 ct.), proszek odwanający przeciw zapowietrzeniu w stajniach, zarazem kit do spajania soli nawozowej, stosowany do użytku we wszelakich stajniach, na pastwiskach, w rzeźniach itd. (paczka zawierająca ½ kg. kosztowała 15 ct.), maść na gruczoły i wymiona przeciw nabrzmieniu gruczołów w kanale krtaniowym i na szyi, w lekkich i złośliwych gruczołach u koni, przeciw zapaleniu wymion i stwardnieniom wymion u bydła i innych zwierząt domowych (słoik w cenie 1 złr), kit na kopyta (sztuczne kopyto rogowe) do wypełniania szpar rogowych, zagłębień rogowych i zewnętrznych pustych ścian, również na kruche, krzywe, płaskie i pełne kopyta (laska kosztowała 60 ct.), *Huile balsamique* przeciw wewnętrznej chorobie uszów psów (flaszka w cenie 2 złr 25 ct.), maść na parchy końskie w pęcicach, również dla bydła

---

³⁶⁶ „Czas” 1868, nr 178 (z 5 VIII), s. 4; „Czas” 1868, nr 182 (z 9 VIII), s. 4; „Czas” 1868, nr 222 (z 27 IX), s. 4; „Czas” 1868, nr 297 (z 25 XII), s. 6; „Czas” 1869, nr 12 (z 16 I), s. 4; „Czas” 1869, nr 232 (z 10 X), s. 4; „Czas” 1869, nr 255 (z 7 XI), s. 4; „Czas” 1869, nr 281 (z 8 XII), s. 4; „Czas” 1870, nr 8 (z 12 I), s. 4; „Czas” 1870, nr 228 (z 6 X), s. 4; „Czas” 1871, nr 137 (z 18 VI), s. 4; „Czas” 1871, nr 242 (z 22 X), s. 5; „Czas” 1879, nr 27 (z 2 II), s. 4.

(słoik kosztował 1 złr) oraz balsam na rany u koni i bydła, stare i świeże (fłaszka w cenie 1 złr 25 ct.)³⁶⁷.

Druga z mieleckich aptek również oferowała specyfiki weterynaryjne. W roku 1912 można było w niej nabyć „Pegasol” dr. Grossa. Rozrabiało się go w wodzie lub spirytusie. Środek leczył u koni zwichnięcia, skręcenia, opuchlizny, reumatyzm, chromanie i sztywność ścięgien oraz inne choroby nóg końskich. Z drugiej strony wzmacniał siłę konia, jego muskuły i ścięgna, wlewał weń (...) *ogień i odwagę*. Było to o tyle ważne, że, jak reklamowano, (...) *Zdrowy, silny koń nie zużywa więcej pokarmu jak kulawy i słaby, oddaje jednak dwu- i trzykrotne usługi*³⁶⁸. W aptece dostępne był również „Vaccin” i „Suilin”, środki podawane krowom i świniom do paszy. Pierwszy z nich czynił krowy bardziej mlekodajne, a mleko tłuszczyjszym. Krowy dzięki niemu nie chorowały. Z kolei drugi szybciej tuczył świnie³⁶⁹.

W aptekach dostępne były również środki owadobójcze. W roku 1890 na składzie Pawlikowskiego znajdował się „Zacherlin”, sprzedawany w 20 tys. składów. Butelki tego specyfiku kosztowały 15, 30, 50 ct. i 1 złr.³⁷⁰

Dentysta i bandażysta

Interesujące, że w mieście działali również inni przedstawiciele zawodów medycznych. W roku 1898 odnotowany został dentysta. Zakres wykonywanych przez niego prac podany został w ogłoszeniu prasowym: *Wszech nauk lekarskich Dr Józef Sternberg w Mielcu wróciwszy z Wiednia ze studiów dentystyki, ordynuje także w chorobach zębów, plombuje i dorabia zęby sztuczne amerykańskie bez płyt*³⁷¹.

W prasie galicyjskiej znalazła się także intrygująca wzmianka o koncesjonowanym bandażyście Mojżeszu Freilichu. Pochodził on lub również mieszkał w Mielcu bądź spędzał tutaj krótsze lub dłuższe okresy czasu, być może z rodziną, ale swój gabinet prowadził we Lwowie, najpierw przy ul. Kazimierzowskiej 8, na I piętrze, później na ul. Rzeźnickiej 17³⁷². Ogłaszał się – (...) *udało mi się*

³⁶⁷ „Czas” 1880, nr 89, s. 8; „Czas” 1888, nr 294 (z 23 XII), s. 4.

³⁶⁸ *Nadesłane. Kulawe konie*, „Czas” 1912, nr 43 (z 27 I), wyd. popoł., s. 4; *Nadesłane. Kulawe konie*, „Czas” 1912, nr 113 (z 9 III), wyd. popoł., s. 4; *Nadesłane. Kulawe konie*, „Czas” 1912, nr 137 (z 23 III), wyd. popoł., s. 4; *Nadesłane. Wartość konia zależy od nóg jego*, „Czas” 1912, nr 303 (z 6 VII), wyd. popoł., s. 3.

³⁶⁹ *Nadesłane. Podwaja się ilość mleka i masła*, „Czas” 1912, nr 268 (z 15 VI), wyd. popoł., s. 4; *Nadesłane. Podwaja się ilość mleka i masła*, „Czas” 1912, nr 339 (z 27 VII), wyd. popoł., s. 3.

³⁷⁰ „Czas” 1890, nr 147 (z 29 VI), s. 6.

³⁷¹ „Czas” 1898, nr 235 (z 14 X), s. 3; „Czas” 1898, nr 239 (z 19 X), s. 3.

³⁷² *Doniesienia prywatne. Radykalna i prędką pomoc w cierpieniach przepukliny*, „GL” 1891, nr 171 (z 30 VII), s. 12; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1892, nr 82 (z 10 IV), s. 9.

wynaleźć nowy sposób leczenia, za pomocą którego jestem w stanie wprawić najniebezpieczniejsze, zatwardziałe i zastarzałe, nawet 70-letnie przepukliny bez operacji i bez lekarstw. Za pośrednictwem mego nowo wynalezionego bandażu do przypasowania na cierpiącą część wszystkie bóleści za pomocą natury wyleczone zostają³⁷³. Skutki leczenia chorych były pozytywne (bandażysta „chwalił się”, że otrzymał setki pisemnych świadectw potwierdzających wyleczenia uciążliwych dolegliwości), a w zamieszczonych artykułach znajdowały się ich podziękowania, przykładowo dr. Leopolda Herzla, dyrektora izraelskiej szkoły ludowej i profesora gimnazjum w Brodach (z daty: Brody, 23 III 1891 r.), czy Józefa Frojmowitsa z *M. Sziget*, z 14 VIII 1889 r.³⁷⁴ Wśród nich znalazło się również potwierdzenie skuteczności leczenia podpisane przez wójta Marcina Śliwę z Wampierzowa w powiecie mieleckim (z 6 XI 1888 r.), które warto w całości zacytować: *Ze strony Zwierzchności gminy Wampierzów potwierdza się niniejszym, iż tutejszy propinator Salomon Leewald, około lat 70 liczący, cierpiał przez dłuższe czasy na wadę, w świadectwie lekarskim podaną w takim stopniu, że niebezpieczeństwo życia groziło, a wskutek sporządzonego mu paska przez rzeczoznawcę Mojżesza Freilicha z Mielca, został tenże tak wyleczony, że obecnie zupełnie zdrow i zdolny jest do jeżdżenia i chodzenia jak wszyscy zdrowi ludzie. A zatem można każdemu cierpiącemu w tym względzie pomocy pana Freilicha polecić*³⁷⁵.

---

³⁷³ *Doniesienia prywatne. Radykalna i prędką pomoc w cierpieniach przepukliny*, „GL” 1891, nr 171, s. 12.

³⁷⁴ *Ibidem; Doniesienia prywatne. Radykalna i prędką pomoc w cierpieniach przepukliny*, „GL” 1891, nr 174 (z 2 VIII), s. 12.

³⁷⁵ *Doniesienia prywatne. Radykalna i prędką pomoc w cierpieniach przepukliny*, „GL” 1891, nr 191 (z 23 VIII), s. 10.

Rozdział II

Władze i życie polityczne

II. 1. Władze miejskie

Okres autonomii Galicji charakteryzował się rozwojem miasta na wielu płaszczyznach³⁷⁶. Jego znaczenie w powiecie oraz poza nim rosło, co widoczne było m.in. w lokowanych tutaj instytucjach. Rozwój miasta charakteryzował się także zwiększaniem się liczby urzędników miejskich. Jeszcze na początku lat 70. XIX w. było ich raptem trzech (nie licząc akuszerki, policjantów i stróżów nocnych)³⁷⁷. Tuż przed wybuchem I wojny światowej było ich siedmiu, a ponadto inspektor policji, lekarz i weterynarz³⁷⁸.

Analizowana prasa galicyjska przekazała, niestety, bardzo lakoniczne informacje na temat mieleckich władz miejskich i ich działalności³⁷⁹.

W czerwcu 1901 r. na wniosek Wydziału Krajowego namiestnik Galicji rozwiązał radę gminną mielecką. Nastąpiło to z powodu zaniedbywania przez nią swoich obowiązków oraz złego gospodarowania. Komisarzem rządowym został mianowany Adam Wagner, sekretarz powiatowy ze Lwowa³⁸⁰. Rozpisanie nowych wyborów do rady gminnej przeciągało się do tego stopnia, że nawet poseł Franciszek Krempa interpelował 30 XII 1901 r. w lwowskim Sejmie Krajowym do komisarza rządowego, by zostały one natychmiast rozpisane³⁸¹.

Finanse miejskie „zbudowane” były z najróżniejszych podatków, ale również z różnych pożyczek³⁸². Wiadomo przykładowo, że w roku 1880 sejm galicyjski zezwolił gminie Mielec na pobór opłat od araku, napojów słodzonych oraz nafty³⁸³.

---

³⁷⁶ M.in. o: ustawodawstwie gminnym w monarchii habsburskiej, organizacji władz samorządowych, budownictwie miejskim i infrastrukturze miejskiej, a ponadto o strażach pożarnych i organizacji handlu zob. w: S. Rejman, *Działalność samorządów gminnych w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego w znaczniejszych miastach zachodniogalicjskich w latach 1889-1914*, Rzeszów 2013.

³⁷⁷ Zob. *Szematyzm królestwa Galicji i Lodomeryi z wielkiem księstwem krakowskiem na rok 1871*, Lwów 1871, s. 41.

³⁷⁸ Zob. *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na rok 1914*, Lwów 1914, s. 512.

³⁷⁹ Szerzej o tym zagadnieniu w: T. Bieda, T. Opas, *op. cit.*, s. 453-463; J. Witek, *Rok 1867 – początek działalności Rady Gminnej w Mielcu*, „RM” 2006, t. 9, s. 207-213.

³⁸⁰ *Telegramy „Czasu”*. Lwów 10 czerwca, „Czas” 1901, nr 130 (z 10 VI), wyd. wieczorne, s. 3.

³⁸¹ *Sejm. Lwów 30 grudnia*, „Czas” 1901, nr 299 (z 30 XII), wyd. wieczorne, s. 3.

³⁸² M.in. o finansach samorządowych w Galicji zob. w: K. Broński, *Finanse publiczne w Galicji w okresie autonomii (1867-1914)*, Kraków 2019.

³⁸³ *Sejm krajowy. (XXVIII posiedzenie z dnia 23 lipca)*, „GL” 1880, nr 168 (z 24 VII), s. 1.

W 1887 r. znów zezwolił miastu na pobór opłaty od araku i napojów słodzonych³⁸⁴. W roku 1899 uchwalił, by mielecka gmina pobierała opłaty gminne od napojów spirytusowych, piwa i miodu, później od sprzedawanych spirytualiów, piwa, miodu i słodzonych napojów gorących³⁸⁵. W tym samym roku przegłosował ustawę, dzięki której gmina Mielec mogła zaciągnąć pożyczkę w wysokości 100 tys. złr. Decyzję zatwierdził cesarz Franciszek Józef I³⁸⁶. Niestety, nie udało się ustalić, na jaki cel została ona zaciągnięta. W 1910 r. Sejm Krajowy we Lwowie zezwolił gminie mieleckiej na pobór wyższych dodatków gminnych do podatków bezpośrednich³⁸⁷. Jednocześnie w myśl ustaw gminnych nadzór nad majątkiem i działalnością gminy sprawował Wydział Krajowy³⁸⁸. Na pewno jedna z lustracji miała miejsce pomiędzy 1 VII 1912 r. a 30 VI 1913 r.³⁸⁹

W należyтым zarządzaniu miastem niezbędny był odpowiedni personel urzędniczy³⁹⁰. Ważnym stanowiskiem był sekretarz poszukiwany poprzez ogłaszane konkursy. Jeden z nich, z 28 III 1867 r., podpisał burmistrz Władysław Satkowski. Roczna płaca zatrudnionej osoby miała wynosić 300 złr. Kandydat miał dostarczyć podanie, podać swój wiek oraz udowodnić posiadane kwalifikacje do wykonywania zawodu. Termin składania podań upływał 20 kwietnia³⁹¹. Trzy dekady później poszukiwanemu sekretarzowi oferowano płacę w wysokości 500 złr. Miał mieć nieprzekroczone 40 lat życia, znać języki polski i niemiecki, ustawy administracyjne i wskazać dotychczasowe zatrudnienie. Podania należało wносить do 15 II 1898 r.³⁹² Równie ważnym stanowiskiem wśród urzędników był rachmistrz. Miasto poszukiwało takiego w roku 1905 na podstawie uchwały gminnej z 25 listopada. Kandydaci mieli składać podania do 25 grudnia. Nowo przyjęty urzędnik miał rozpocząć pracę od 1 I 1906 r., po wpłaceniu kaucji w wysokości 200 kor. Płaca wynosiła 480 kor. rocznie³⁹³.

---

³⁸⁴ *Sejm krajowy. (15-te posiedzenie 4ej sesyi V periodu). Lwów 20 stycznia*, „Czas” 1887, nr 17 (z 22 I), s. 2.

³⁸⁵ *Sejm. (22 posiedzenie 4 sesyi, VII. peryodu). Lwów, 24 marca*, „GL” 1899, nr 69, s. 5; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 25 lipca*, „GL” 1899, nr 168, s. 5.

³⁸⁶ *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 24 października*, „GL” 1899, nr 243 (z 25 X), s. 5.

³⁸⁷ *Sejm. (Telefonem). Lwów 19 lutego*, „Czas” 1910, nr 80 (z 19 II), numer wieczorny, s. 2.

³⁸⁸ O kompetencjach, ale i strukturze Wydziału Krajowego lwowskiego Sejmu Krajowego zob. w: M. Małecki, *Wydział Krajowy sejmu galicyjskiego. Geneza, struktura i zakres kompetencji, następstwo prawne*, Kraków 2014.

³⁸⁹ *Sprawy krajowe*, „GL” 1913, nr 250 (z 31 X), s. 3.

³⁹⁰ Najważniejszym pracownikiem urzędu miejskiego był burmistrz. Ich poczet przedstawił J. Witek – *Poczet mieleckich burmistrzów (1867-1950)*, „RM” 2007-2008, t. 10-11, s. 187-202.

³⁹¹ *Konkurs*, „Czas” 1867, nr 76 (z 2 IV), s. 4; *Konkurs*, „Czas” 1867, nr 84 (z 11 IV), s. 4.

³⁹² *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1898, nr 10 (z 15 I), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1898, nr 11 (z 16 I), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1898, nr 12 (z 18 I), s. 8.

³⁹³ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1905, nr 287 (z 17 XII), s. 7.

Niedługo później poszukiwano rachmistrza na podstawie uchwały gminnej z 24 II 1908 r. Podania ze świadectwami pracy należało składać do 15 kwietnia; zatrudnienie rozpoczynało się od 1 maja. Wynagrodzenie roczne wynosiło 300 kor., znów należało wpłacić 200-koronną kaucję³⁹⁴.

Mimo że finanse miejskie często były w nienajlepszym stanie, władze miejskie wspierały szczytne cele, również poza granicami powiatu. Przykładowo, w roku 1880 poprzez Alfreda Kurnickiego przekazały kwotę 12 złr 85 ct. na budowę pomnika Adama Mickiewicza w Krakowie³⁹⁵. W 1896 r. wpłaciły 25 złr na restaurację katedry na Wawelu³⁹⁶. W roku 1904 przesłały 10 kor. na cele Przytuliska Uczestników Powstania z 1863 r. w Krakowie³⁹⁷. Rok później przekazały 5 kor. na rzecz Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Uczestników Powstania 1863 r.³⁹⁸

Rada miejska w Mielcu najbardziej zasłużonych mieszkańców miasta obdarzała honorowym obywatelstwem. Powodem jego nadania były nadzwyczajne zasługi dla miejscowości lub najwyższe uznanie dla dokonań indywidualnych konkretnej osoby niebędącej stałym obywatelem Mielca³⁹⁹.

Według *Encyklopedii miasta Mielca* w okresie autonomii galicyjskiej tytuł ten nadano sześciu osobom: staroście mieleckiemu Eugeniuszowi Beneszkowi (w 1873 r.), staroście mieleckiemu Sewerynowi Chrzęszczewskiemu (w 1897 r.), Mieczysławowi hr. Reyowi (w 1898 r.), namiestnikowi Galicji Leonowi hr. Pinińskiemu (w 1903 r.), marszałkowi powiatu mieleckiego Stefanowi Sękowskiemu i dyrektorowi Krajowego Biura Melioracyjnego dr. Andrzejowi Kędziorowi (w 1913 r.)⁴⁰⁰. Analiza obydwóch tytułów prasowych pozwala uściślić część powyższych informacji, a ponadto dostarcza wiadomość o jeszcze jednym honorowym obywatelu miasta (skądinąd wiadomo, że można do wspomnianej listy dodać kolejne dwa nazwiska⁴⁰¹).

W listopadzie 1897 r. Rada miejska w Mielcu nadała staroście mieleckiemu Chrzęszczewskiemu honorowe obywatelstwo miasta (...) *w uznaniu położonych dla miasta i powiatu zasług*⁴⁰².

³⁹⁴ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1908, nr 55 (z 7 III), s. 9.

³⁹⁵ *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas” 1880, nr 81 (z 9 IV), s. 2.

³⁹⁶ *Kronika*, „Czas” 1897, nr 220 (z 26 IX), s. 2.

³⁹⁷ *Kronika*, „Czas” 1904, nr 57 (z 10 III), wyd. wieczorne, s. 2.

³⁹⁸ *Kronika. Dla weteranów*, „Czas” 1905, nr 69 (z 24 III), wyd. wieczorne, s. 2.

³⁹⁹ *Honorowe Obywatelstwo Mielca*, <http://encyklopedia.mielec.pl/litera-h.html>, dostęp: 28 II 2020 r.

⁴⁰⁰ *Ibidem*.

⁴⁰¹ *Na prowincji*, „Kurier Lwowski” 1911, R. 29, nr 347 (z 1 VIII), południowy, s. 4. Jednym z nich jest Adolf Goldhaber. Zob. K. Haptaś, *Adolf Goldhaber (1849-1900). Lekarz powiatowy, nieznanymi honorowy obywatel Mielca. W 115. rocznicę śmierci*, „FM” 2015, R. 21, nr 3, s. 18-19.

⁴⁰² *Kronika*, „GL” 1897, nr 263 (z 18 XI), s. 4; „Czas” 1897, nr 265 (z 19 XI), s. 2.

Rok później, w czerwcu 1898 r., tytuł trafił do rąk niezwykle zasłużonego dla miasta człowieka, marszałka powiatu mieleckiego Sękowskiego. Argumentacja była niemalże identyczna – (...) *w dowód licznych zasług około dobra miasta i całego powiatu położonych*⁴⁰³. Interesujące, że deputacja miejska z burmistrzem na czele udała się 12 czerwca do dworu w Wojsławiu, rezydencji uhonorowanego, (...) *i przy wypowiedzeniu stosownej mowy wręczyła nominatowi dyplom herbem miasta ozdobiony*⁴⁰⁴.

Na początku XX stulecia ten sam tytuł otrzymał w grodzie nad Wisłoką namiestnik Galicji hr. Piniński. W tym samym czasie nadały mu go również rady miejskie Doliny i Zaleszczyk⁴⁰⁵. Interesujące, że w przypadku Mielca nastąpiło to dzień po odwołaniu go ze stanowiska namiestnika, 9 VI 1903 r.⁴⁰⁶ Argumentacja – (...) *w dowód zasług około dobra tegoż miasta i kraju położonych*⁴⁰⁷ – nie różniła się od poprzednich, towarzyszących innym obdarzonym. Wydaje się, że decyzja miała podłoże polityczne.

Kilka lat później Rada miejska Mielca jednogłośnie nadała honorowe obywatelstwo również innemu namiestnikowi Galicji, Michałowi Bobrzyńskiemu. Uczyniła to w pierwszym roku jego urzędowania, 23 XII 1908 r.⁴⁰⁸

II. 2. Starostwo powiatowe

U początku ery autonomicznej ważne zmiany zaszły w administracji. Cesarz austriacki postanowieniem z 14 XII 1866 r. o rozdzieleniu wymiaru sprawiedliwości od administracji politycznej, powołał do istnienia 74 urzędy powiatowe. Jeden z nich został umiejscowiony w Mielcu⁴⁰⁹.

Analizowane tytuły prasowe dostarczyły licznych danych dotyczących zmian personalnych w starostwie. Najważniejszą osobą był starosta. W okresie autonomii Galicji stanowisko to sprawowało kilka osób. Pierwszą z nich był Jan Rudolf

---

⁴⁰³ *Honorowe obywatelstwo*, „GL” 1898, nr 137 (z 19 VI), s. 3.

⁴⁰⁴ *Ibidem*.

⁴⁰⁵ *Kronika krajowa*, „Czas” 1903, nr 131 (z 12 VI), wyd. wieczorne, s. 3.

⁴⁰⁶ J. Zdrada, *Leon Jan Piniński*, <https://www.ipsb.nina.gov.pl/a/biografia/leon-jan-pininski>, dostęp: 28 II 2020 r.

⁴⁰⁷ „GL” 1903, nr 133 (z 13 VI), s. 4.

⁴⁰⁸ *Obywatelstwo honorowe. Mielec*, „Czas” 1908, nr 295 (z 23 XII), wyd. wieczorne, s. 2; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Mielec, 23 grudnia*, „GL” 1908, nr 295 (z 24 XII), s. 5.

⁴⁰⁹ *Część urzędowa. Rozporządzenie ministra stanu z dn. 23. stycznia 1867 r.*, „GL” 1867, nr 23 (z 26 I), s. 115. Szerzej o powstaniu oraz samorządzie i administracji powiatu w: T. Bieda, T. Opas, *op. cit.*, s. 463-466; P. Miodunka, *Powstanie powiatu mieleckiego 1850-1880*, „RM” 2000, t. 3, s. 39-52.

Kasperek⁴¹⁰. Cieszył się szacunkiem, jak zostało zapisane: *Stara on się o rzeczywiste dobro powiatu i jest powszechnie poważany i lubiany. Umie postępować z ludem i wywiera na niego wpływ dla dobra jego i kraju korzystny*⁴¹¹. Zmarł wiele lat po opuszczeniu Mielca, 5 I 1890 r. we Lwowie. Zasłynął z wydania drukiem w sześciu tomach *Zbioru ustaw i rozporządzeń administracyjnych*⁴¹². W 1875 r. starostą mieleckim został Roman Zdankiewicz. Przyszedł do Mielca ze starostwa w Nisku. Zastąpił na stanowisku Beneszka, który udał się do Jarosławia⁴¹³. W roku 1884 urząd objął Eugeniusz Kraus. Awansował on ze stanowiska sekretarza Namiestnictwa we Lwowie⁴¹⁴. Opuścił Mielec w 1888 r. Udał się do Białej. Jego miejsce zajął nowo mianowany starosta Julian Pokiński⁴¹⁵. Kilka lat później, w roku 1896, opuścił on gród nad Wisłoką, udając się do Lwowa. Znow rozpoczął służbę w lwowskim Namiestnictwie. Jego miejsce zajął awansowany ze stanowiska sekretarza Namiestnictwa Chrzęszczewski⁴¹⁶. Po kilku latach, w roku 1902, został on przeniesiony do Cieszanowa. Nowym starostą w Mielcu został Władysław Kulikowski⁴¹⁷. Krótko urzędował w mieście. Zmarł we wrześniu 1905 r. w Abazji⁴¹⁸. Wobec takiej sytuacji mianowany został nowy starosta mielecki. Został nim Kazimierz Grabowski. Wcześniej był sekretarzem lwowskiego Namiestnictwa⁴¹⁹. Urzędował w Mielcu do roku 1911. Przeniesiony został do Lwowa. Jego miejsce zajął Jan Tyrowicz. Przybył do grodu nad Wisłoką z Jaworowa⁴²⁰. Był on ostatnim starostą mieleckim sprawującym urząd przed wybuchem I wojny światowej.

Ważną osobą w starostwie mieleckim był komisarz powiatowy. W 1875 r. stanowisko sprawował Leopold Hendrych (Hendrich). Przeniósł się do Mielca z Dąbrowy (Tarnowskiej). Miasto opuścił wówczas Apolinary Sieradzki, który

---

⁴¹⁰ *Część urzędowa. Rozporządzenie ministra stanu z dn. 23. stycznia 1867 r.*, „GL” 1867, nr 23, s. 115.

⁴¹¹ *Kronika miejscowa i zagraniczna, L., Mielec 29 czerwca*, „Czas” 1871, nr 150, s. 2.

⁴¹² *Nekrologia*, „Czas” 1890, nr 5 (z 8 I), s. 3.

⁴¹³ *Część urzędowa*, „GL” 1875, nr 299 (z 31 XII), s. 1; *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1876, nr 2 (z 4 I), s. 2.

⁴¹⁴ *Część urzędowa*, „GL” 1884, nr 173 (z 28 VII), s. 1; *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1884, nr 174 (z 30 VII), s. 2.

⁴¹⁵ *Część urzędowa*, „GL” 1888, nr 199 (z 30 VIII), s. 1; *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1888, nr 199 (z 31 VIII), s. 1.

⁴¹⁶ *Część urzędowa*, „GL” 1896, nr 125 (z 2 VI), s. 1; *Kronika. Mianowania i odznaczenia*, „Czas” 1896, nr 126 (z 3 VI), s. 3.

⁴¹⁷ *Kronika krajowa. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1902, nr 149 (z 2 VII), wyd. wieczorne, s. 3; *Część urzędowa*, „GL” 1902, nr 150 (z 3 VII), s. 1.

⁴¹⁸ *Kronika. † Władysław Kulikowski*, „GL” 1905, nr 206 (z 10 IX), s. 4.

⁴¹⁹ *Kronika krajowa. Mianowania*, „Czas” 1905, nr 285 (z 14 XII), wyd. wieczorne, s. 3.

⁴²⁰ *Część urzędowa*, „GL” 1911, nr 173 (z 1 VIII), s. 1.

skierowany został do Ropczyc⁴²¹. W roku 1882 Hendrich opuścił miasto. Wówczas to przeniósł się do Myślenic. Jego miejsce zajął prowizoryczny komisarz powiatowy Paweł Derenowski, przybyły do Mielca z... Myślenic⁴²². Kilkanaście lat później, w 1895 r., Derenowski skierowany został do pracy w Ropczycach. W drugą stronę udał się Władysław Marek⁴²³. W roku 1903 do miasta został skierowany dr Bronisław Kwiatkowski. Przybył z Rohatyna⁴²⁴. Dwa lata później, w 1905 r., Mielec opuścił Kazimierz Spalke. Nowym miejscem jego pracy został Grybów⁴²⁵. Jeszcze w tym samym roku zawitał do miasta nowy komisarz powiatowy – Wilhelm Gawroński. Przybył z Przemyślan⁴²⁶. Pracował w Mielcu kilka lat. W 1912 r. opuścił miasto w randze starszego komisarza powiatowego. Udał się do Lwowa⁴²⁷. W roku 1913 znów nastąpiły zmiany na stanowisku. Mielec opuścił, przenosząc się do Lwowa, Oktawian Doschot. W jego miejsce przybył z Liska Kazimierz Lenczewski⁴²⁸. Krótko przebywał on w grodzie nad Wisłoką. Rok później Namiestnik skierował go do pracy we Lwowie. Do Mielca przeznaczył zaś Władysława Zaczka, który przybył tutaj z Nowego Sącza⁴²⁹.

W starostwie mieleckim pracowali również sekretarze. Pierwszym z nich w analizowanym okresie był Maksymilian Woroniecki. Mianowany został w roku 1867 przez Namiestnika. Nastąpiło to w wyniku reformy administracji⁴³⁰. W roku 1887 w wyniku decyzji zarządcy Galicji z Husiatyna do Mielca przeniósł się sekretarz powiatowy Antoni Otfinowski⁴³¹. W 1895 r. Namiestnik przeniósł sekretarza powiatowego Stanisława Kolasińskiego z Mościsk do pracy w Mielcu. Dwa lata później, w roku 1897, skierowany on został do Lwowa, a z Gorlic do grodu nad Wisłoką przybył Bolesław Loeffler⁴³². W 1911 r. z Mielca do Gródka przeniesiony

---

⁴²¹ *Kronika*, „GL” 1875, nr 23 (z 29 I), s. 2; *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1875, nr 25 (z 31 I), s. 2.

⁴²² *Część urzędowa*, „GL” 1882, nr 56 (z 9 III), s. 1; „Czas” 1882, nr 58 (z 11 III), s. 3.

⁴²³ *Część urzędowa*, „GL” 1895, nr 70 (z 27 III), s. 1.

⁴²⁴ *Część urzędowa*, „GL” 1903, nr 67 (z 22 III), s. 1.

⁴²⁵ *Część urzędowa*, „GL” 1905, nr 21 (z 27 I), s. 1.

⁴²⁶ *Kronika krajowa. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1905, nr 56 (z 9 III), wyd. wieczorne, s. 3; *Część urzędowa*, „GL” 1905, nr 56 (z 10 III), s. 1.

⁴²⁷ *Zmiany w starostwach*, „Czas” 1912, nr 189 (z 26 IV), numer poranny, s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1912, nr 95 (z 26 IV), s. 1.

⁴²⁸ *Kronika. Przeniesienia*, „Czas” 1913, nr 150 (z 2 IV), wyd. poranne, s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1913, nr 74 (z 2 IV), s. 1.

⁴²⁹ *Informacje. Ze służby politycznej*, „Czas” 1914, nr 5 (z 10 I), s. 3; *Część urzędowa*, „GL” 1914, nr 6 (z 10 I), s. 1.

⁴³⁰ *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1867, nr 50 (z 1 III), s. 2.

⁴³¹ *Część urzędowa*, „GL” 1887, nr 200 (z 2 IX), s. 1; *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1887, nr 202 (z 4 IX), s. 2.

⁴³² *Część urzędowa*, „GL” 1895, nr 34 (z 12 II), s. 1; *Kronika. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1895, nr 36 (z 13 II), s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1897, nr 236 (z 16 X), s. 1; *Kronika. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1897, nr 238 (z 17 X), s. 3.

został sekretarz powiatowy Jakub Kwaśniak⁴³³. Rok później do miasta przybył Jan Lewicki. Wcześniej przebywał w Ropczycach⁴³⁴.

Starostowie, również mieleccy, podlegali Namiestnictwu we Lwowie. W jego imieniu kontrolowani byli ze strony starosty tarnowskiego, który dokonywał inspekcji starostów również w: Brzesku, Dąbrowie (Tarnowskiej), Grybowie, Gorlicach, Jaśle, Kolbuszowej, Nisku, Pilźnie, Ropczycach i Tarnobrzegu⁴³⁵. Wiadomo przykładowo, że w roku 1909 dokonał jej Antoni Reiner, który odwiedził wówczas wspomniane starostwa za wyjątkiem kolbuszowskiego i nizańskiego, był ponadto w Nowym Sączu⁴³⁶. Starostowie kontrolowani byli przez wspomnianą instytucję również w trakcie podróży inspekcyjnych dokonywanych w terenie przez Namiestnika Galicji. Przybycie najwyższego urzędnika cywilnego do konkretnej miejscowości zawsze było dużym świętem. Nie inaczej było w Mielcu.

Miasto już w roku 1872 dostało tego zaszczytu. Relację z pobytu w mieście Agenora hr. Gołuchowskiego przekazał krakowski „Czas”. Namiestnik przybył na teren powiatu mieleckiego 10 maja. Wcześniej gościł w Kolbuszowej⁴³⁷. Pierwszą miejscowością, którą odwiedził był Przeclaw. Przenocowawszy tutaj (być może w rezydencji hr. Reyów) 11 maja (...) *w towarzystwie obywateli, tudzież konnej asystencji mieszczan i włościan, około 10tej przed południem przybył do Mielca*⁴³⁸. Miasto godnie powitało Gołuchowskiego. Wybudowano bramę powitalną, przy której zebrała się Rada miejska, mieszczanie, włościanie, również z ościennych powiatów. Przybyciu gościa towarzyszyły wystrzały z moździerzy oraz ręcznej broni palnej. Namiestnik przebywał w gmachu starostwa powiatowego, gdzie (...) *przedstawiało mu się duchowieństwo, urzędnicy wszelkich władz rządowych i autonomicznych, nauczyciele szkół ludowych, następnie dawał posłuchanie osobom prywatnym*⁴³⁹. Kolejny program wizyty obejmował zwiedzanie miejscowej, trzyklasowej szkoły ludowej. Tutaj Gołuchowski (...) *wypytywał dzieci obojga płci z całą łagodnością i stosownie do wieku, dając pytania najwięcej praktyczne, na które dzieci stanowczo i z przytomnością odpowiadały*⁴⁴⁰. Nie był to koniec szkolnych tematów. Namiestnik

---

⁴³³ *Kronika. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1911, nr 569 (z 14 XII), numer poranny, s. 2.

⁴³⁴ *Część urzędowa*, „GL” 1912, nr 219 (z 24 IX), s. 1.

⁴³⁵ *Część urzędowa*, „GL” 1868, nr 245 (z 24 X), s. 1467.

⁴³⁶ *Część urzędowa*, „GL” 1909, nr 290 (z 21 XII), s. 1.

⁴³⁷ Dla Kolbuszowej była to ważna wizyta. Podczas niej padły pamiętne słowa skierowane do gościa. Szerzej o wizycie zob. w: K. Haptaś, *W dobie autonomii galicyjskiej*, artykuł oddany do druku.

⁴³⁸ A.B., *Mielec 11 maja*, „Czas” 1872, nr 108 (z 14 V), s. 3.

⁴³⁹ *Ibidem*.

⁴⁴⁰ *Ibidem*.

przybył również na miejsce, na którym miał być budowany nowy budynek szkolny (*na szkołę główną*). Po nabożeństwie odprawionym przez miejscowego proboszcza ks. Józefa Knutelskiego oraz asystujących mu kapłanów z innych parafii, wmurował kamień węgielny, następnie przemówił do zgromadzonych, (...) *a w odpowiedzi otrzymał huczny przeciągły okrzyk: Niech żyje!*⁴⁴¹ Ostatnim akcentem pobytu Gołuchowskiego w Mielcu był uroczysty obiad. Przy stole zasiadło około 40 osób reprezentujących wszystkie stany społeczeństwa. Toastom nie było końca: (...) *wniósł pierwszy toast hr. Mieczysław Rey z Przeclawia, prezes tutejszej Rady powiatowej, za zdrowie N. Pana, drugi toast na cześć Namiestnika hr. Jan Tarnowski z Chorzelowa, następnie wniósł Namiestnik za zdrowie N. Pana, potem obywateli z większej i mniejszej posiadłości i wszystkich obecnych, zachęcając do wytrwałej i usilnej pracy, upominając, żeby się pozorami nie dać ludzi i na bezdroża, jakich mamy liczne przykłady w przeszłości, a szczególnie w r. 1863, nie dać sprowadzić. Tomasz Miodunka, wójt z Podleszan, wniósł zdrowie hr. Mieczysława Reya, prezesa Rady powiatowej, a Dr Buś, adwokat, zdrowie tutejszego zastępcy starosty p. Beneszka, każdy przytaczając zasługi przez nich położone, ostatni zaś zasługi p. Beneszka, jakkolwiek dopiero niedawno urzędującego, jednak w staraniu o oświatę ludową i dobro powiatu niezmiordowanie pracującego*⁴⁴². Po obiedzie Namiestnik udał się w podróż do Tarnobrzega, z którego miał udać się jeszcze m.in. do Nizin i Gawłuszowic, leżących na terenie powiatu mieleckiego. Celem miało być zbadanie na miejscu przyczyn częstych szkód wyrządzanych przez wylewające rzeki: Breń, Wisłokę i Wisłę⁴⁴³.

Jeszcze większym wydarzeniem były wizyty cesarskie w Galicji. Cesarz nigdy nie zawitał do Mielca, ale zdarzało się, że gdy przejeżdżał przez pobliską Dębicę bądź zatrzymywał się w niej na chwilę, starosta mielecki obecny był wówczas na tamtejszym dworcu kolejowym. Jego obecność była oznaką lojalności. Taka sytuacja miała miejsce we wrześniu 1886 r.⁴⁴⁴

Na ręce starosty jako urzędnika państwowego kierowane były wyrazy hołdu oraz wszelkie kondolencje. Przykładowo w roku 1898, po śmierci cesarzowej Elżbiety, wyrazy współczucia na ręce Chrzęszczewskiego złożyły rady gminne Mielca i Radomyśla (Wielkiego), rady chrześcijańska z Mielca, rady wyznaniowe żydowskie

---

⁴⁴¹ *Ibidem.*

⁴⁴² *Ibidem.*

⁴⁴³ *Ibidem.*

⁴⁴⁴ *Wyjazd Najjaśn. Pana z Galicyi*, „GL” 1886, nr 212 (z 16 IX), s. 3; *Pobyt Cesarza w Galicyi na manewrach*, „Czas” 1886, nr 213 (z 18 IX), s. 2.

z Mielca i Radomyśla (Wielkiego), stowarzyszenia *miejscowe*, urzędnicy starostwa, sędziowie, podatkwicy, autonomiczni, kolejowicy, pocztowicy, wreszcie grono pedagogiczne⁴⁴⁵.

Urzędnicy Starostwa Powiatowego w Mielcu byli wrażliwi na krzywdę innych. W roku 1872 przekazali na ręce starosty w Starym Mieście kwotę 18 złr 50 ct. z przeznaczeniem na pogorzalców Chyrowa⁴⁴⁶.

II. 3. Rada Powiatowa

Autonomia Galicji wprowadziła również funkcjonowanie samorządu na szczeblu powiatu. Reprezentowany był on przez radę powiatową, a podlegał Sejmowi Krajowemu we Lwowie, którego organem wykonawczym był Wydział Krajowy.

Rady powiatowe powołano do życia ustawą o reprezentacji powiatowej z 12 VIII 1866 r. Zostały w niej zawarte ich zadania oraz uregulowany sposób wyboru. Wybory odbywały się w określonych grupach wyborców (kuriach). W przypadku powiatu mieleckiego tworzyli je: przedstawiciele większej własności ziemskiej, delegaci rad gminnych miasteczek oraz przedstawiciele wszystkich gmin wiejskich w powiecie. Rada wybierana była na okres sześciu lat. Wyłaniała spośród siebie organ wykonawczy – Wydział Powiatowy, urzędujący również przez ten sam okres czasu. Na jego czele stał prezes wydziału zwany również marszałkiem powiatu. Jego wybór był zatwierdzany przez cesarza. W skład wydziału wchodziło kilku członków⁴⁴⁷.

Rada powiatowa była organem obradującym i uchwalającym. W zakres jej kompetencji wchodziły sprawy wewnętrzne, które odnosiły się do wspólnoty interesów powiatu i jemu przynależnych. W zdecydowanej większości dotyczyły kwestii ekonomicznych. Na realizację zadań, które nie zostały pokryte z dochodów majątku powiatowego rada mogła nakładać i pobierać dodatki do podatków bezpośrednich, zaciągać pożyczki, zatrudniać urzędników powiatowych, przykładowo lekarzy czy akuszerki. W praktyce rady powiatowe rozwinęły swoją działalność na kilku głównych kierunkach, w zakresie: komunikacji (budowa dróg powiatowych, mostów, partycypowanie w kosztach budowy kolei), służby zdrowia (zatrudnianie lekarzy i akuserek okręgowych) i bankowości (tworzenie towarzystw zaliczkowych, kas

---

⁴⁴⁵ † Najj. Cesarzowa i Królowa Elżbieta, „GL” 1898, nr 216 (z 23 IX), s. 1.

⁴⁴⁶ Kronika. (Składki), „GL” 1872, nr 198 (z 28 VIII), s. 1156.

⁴⁴⁷ G. Zamojski, *Rada Powiatowa w Kolbuszowej w latach 1892-1914*, w: *Pięć wieków Kolbuszowej 1500/1508-2008. Studia, szkice i materiały z dziejów miasta i powiatu*, red. S. Zych, Kolbuszowa 2009, s. 275; B. Stanaszek, K. Haptaś, J. Brzegowy, *op. cit.*, s. 259.

oszczędności, nadzór nad funkcjonowaniem źle administrowanych gminnych kas pożyczkowych). Ponadto obligatoryjnie sprawowały nadzór nad gminami, głównie w aspekcie ich finansów⁴⁴⁸.

Mielecka Rada Powiatowa „dorobiła się” własnej siedziby dopiero na kilka lat przed wybuchem I wojny światowej⁴⁴⁹. Wpierw ogłoszony został konkurs na postawienie odpowiedniego gmachu. Budynek miał być również przeznaczony na siedzibę Powiatowej Kasy Oszczędności. Warunki konkursu zostały ułożone 20 I 1907 r. Plany budynku miały być wykonane ściśle według szkiców dostępnych w siedzibie Wydziału Rady Powiatowej. W konkursie mogli wziąć udział architekci narodowości polskiej. Prace miały być nadesłane najpóźniej do 31 marca, opatrzone w godło, miały zawierać w zamkniętych kopertach nazwiska projektodawców. Wyboru najlepszych z nich mieli dokonać członkowie Wydziału oraz fachowcy przez niego powołani. Dla zwycięzców przewidziano trzy nagrody. Pierwsza opiewała na kwotę 600 kor., druga wynosiła 400 kor., a trzecia 200 kor. Plany nagrodzone wraz z kosztorysami miały przejść na własność Wydziału. Składający je mieli dołączyć również oferty kosztorysowe względem wykonania gmachu. Było to równoznaczne z podjęciem się budowy, która miała być wykonana przez pracowników i firmy krajowe. Pod ogłoszeniem podpisał się marszałek powiatu mieleckiego Sękowski⁴⁵⁰. W jego biogramie pośmiertnym o budynku i roli, jaką odegrał w jego powstaniu, zostało zapisane: *Gmach Rady powiatowej w Mielcu, jakby parlament dla powiatu, pozostanie świadectwem tego rzadkiego już dzisiaj temperamentu, któremu ukochanie jakiejś myśli, człowieka, instytucji, kazało stroić go w najpiękniejsze szaty i szukać dla niego najgodniejszego miejsca*⁴⁵¹. Nadesłane prace oceniła komisja w składzie: Zygmunt Hendl, prof. Władysław Ekielski i prof. Józef Pokutyński. Jury nie przyznało I nagrody, stąd kwoty z miejsca I i II zostały zsumowane i podzielone na dwa projekty, które zajęły drugie miejsca (projektanci otrzymali po 500 kor.). Ich autorami byli Jan Franciszek Ostoja Stobiecki ze Lwowa oraz Roman Bandurski i Jan Zawiejski z Krakowa. Autorami pracy z III miejsca (nagroda w wysokości 200 kor.) byli Edward i Karol Skawińscy ze Lwowa. Reszcie autorów, których prace nie zostały nagrodzone,

---

⁴⁴⁸ G. Zamoyski, *Rada Powiatowa w Kolbuszowej...*, s. 275-276; B. Stanaszek, K. Haptaś, J. Brzegowy, *op. cit.*, s. 259.

⁴⁴⁹ Szerzej o samym budynku jak i jego charakterystycznym wystroju w sali posiedzeń w postaci kolorowych malowideł przedstawiających książąt i królów polskich pędzla Konstantego Niemczynowskiego, zob. w: J. Skrzypczak, *Rada Powiatowa*, w: *Mielecka podróż w czasie...*, s. 42-43.

⁴⁵⁰ *Konkurs*, „Czas” 1907, nr 29 (z 5 II), wyd. wieczorne, s. 5; *Dziennik urzędowy*, „GL” 1907, nr 29 (z 6 II), s. 8.

⁴⁵¹ † *Stefan Sękowski*, „Czas” 1910, nr 369 (z 16 VIII), numer wieczorny, s. 3.

odesłano dostarczone projekty⁴⁵². Ostatecznie do realizacji wybrano tańszy projekt – Stobieckiego⁴⁵³.

Rada Powiatowa w Mielcu składała się z 26 członków wybieranych przez wiele lat w trzech kuriach. Wybory do niej odbywały się systematycznie. Pierwsze odnotowane przez analizowaną prasę odbyły się w roku 1867. Gminy wiejskie głosowały 7 października (wybierały 12 członków), gminy miejskie 10 października (trzech członków), a grupa większych posiadłości ziemskich 14 października (11 członków)⁴⁵⁴. 13 XII 1867 r. wybór Jana hr. Tarnowskiego na prezesa, a Aleksandra Trzecieckiego na zastępcę prezesa został zatwierdzony przez cesarza⁴⁵⁵.

W grudniu 1870 r. miały miejsce kolejne wybory. Rozpisane zostały jeszcze pod koniec października. Z grupy większych posiadłości miało być wybranych 11 członków, z grupy miast i miasteczek – trzech, a z grupy gmin wiejskich – 12⁴⁵⁶. Wybory z gmin włościańskich odbyły się drugiego dnia miesiąca. Uprawnionych do głosowania było przeszło 200 wyborców. Początkowo część z nich nie zamierzała głosować, jednak po wytłumaczeniu wszystkim ustawy związanej z wyborami przez starostę Kasparka, ogół wyraził chęć głosowania. Wybory trwały do późnej nocy, do godziny 24.00. Udało się wówczas wybrać absolutną większością głosów tylko czterech członków (Macieja Judyka, Mateusza Rogalskiego, Jakuba Torbę i Kazimierza Węża), co do reszty głosy były tak *rozdrobnione*, że głosowanie dokończono na drugi dzień. Wybrano wówczas brakujących ośmiu członków. Możliwe to było ze względu na wcześniejsze porozumienie pomiędzy głosującymi. Wybrani zostali: Tomasz Buczek, Józef Czerwiński, Tomasz Miodunka, Józef Nowak, Karol Sehn, Marcin Stachura, Wojciech Warzecha i Józef Wilk. Dwa dni później odbyły się wybory z gmin miejskich, z Mielca, Przeclawia, Radomyśla (Wielkiego) i Rzochowa. Wyboru dokonali mieszkańcy mieleccy. Tutaj zostali wybrani: Józef Kłos, burmistrz miasteczka, ks. Knutelski, proboszcz mielecki, i Satkowski, aptekarz w Mielcu. Ostatnia grupa wyborców – z większych posiadłości – swojego wyboru dokonała 9 grudnia. Spośród 27 upoważnionych do głosowania stawili się tylko 12 wyborców, którzy głosowali pięć razy. W pierwszym głosowaniu absolutną większość głosów otrzymali: Antoni

---

⁴⁵² „Czas” 1907, nr 123 (z 1 VI), wyd. wieczorne, s. 7.

⁴⁵³ J. Skrzypczak, *op. cit.*, s. 42.

⁴⁵⁴ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1867, nr 208 (z 9 IX), s. 1208; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1867, nr 210 (z 11 IX), s. 1220.

⁴⁵⁵ *Część urzędowa*, „GL” 1867, nr 301 (z 30 XII), s. 1809.

⁴⁵⁶ *Część urzędowa. Obwieszczenie*, „GL” 1870, nr 245 (z 27 X), s. 1503; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1870, nr 250 (z 3 XI), s. 1536.

Broniewski z Przybysza, dr Wojciech Buś, adwokat, Władysław Geppert z Ziemniowa, Aleksander Kwiatkowski ze Zdakowa, Mieczysław hr. Rey z Przecławia, Władysław Rydel z Górek, Aleksander Trzeciecki z Woli Mieleckiej, niedawny wiceprezes, i Władysław Żurowski z Wojsławia. Drugie głosowanie nie przyniosło żadnych rezultatów, w trzecim wybrano ks. Aleksandra Persa, proboszcza z Chorzelowa, w czwartym Jana hr. Tarnowskiego z Chorzelowa, byłego prezesa, posła Sejmu Krajowego we Lwowie i Rady Państwa w Wiedniu, a w piątym Ferdynanda Kriegseisena, adiunkta sądowego, liczbą dziewięciu głosów. Sprzeciw gminy żydowskiej z Radomyśla (Wielkiego) nie przyniósł pożądanego skutku. Został odrzucony przez Namiestnictwo we Lwowie. 20 XII 1870 r. nastąpiło ukonstytuowanie się mieleckiej Rady Powiatowej i jej Wydziału. Prezesem został wybrany hr. Rey, jego zastępcą Trzeciecki, były wiceprezes. Wydział stanowili: Broniewski (z grupy większych posiadłości), Kriegseisen (z miast) i Warzecha (z gmin wiejskich). Ponadto weszli do niego dr Buś i Żurowski, a ich zastępcami zostali: ks. Knutelski, ks. Pers, Satkowski i dwóch włościan. Skład Rady był złożony przeważnie z nowych osób. Zadania przed nią stawiane były niemałe: (...) *zajęcie się drogami, które są w najopłakańszym stanie, tudzież okazanie większej energii w działaniu i wzbudzenie u włościan ufności do tej autonomicznej instytucji*⁴⁵⁷. 12 I 1871 r. cesarz zatwierdził wybór prezesa i zastępcy prezesa Rady Powiatowej w Mielcu⁴⁵⁸.

Następne wybory zostały wyznaczone w następujących terminach: 16 kwietnia (gminy wiejskie), 20 kwietnia (gminy miejskie) i 23 kwietnia (grupa większych posiadłości ziemskich) 1874 r. Wszyscy wybierali taką samą liczbę członków⁴⁵⁹. Przyniosły one zmianę na stanowisku zastępcy prezesa. Marszałkiem powiatu mieleckiego pozostał hr. Rey, ale jego zastępcą wybrano Żurowskiego. Z grupy gmin wiejskich członkami Rady Powiatowej zostali: Mieczysław Artwiński, dzierżawca dóbr Kliszów, Michał Berski, wójt z Zadusznik, Józef Krawczyk, wójt z Sadkowej Góry, Tomasz Łazarz, wójt z Błonia, Józef Michoński, wójt z Woli Wadowskiej, Tomasz Miodunka, wójt z Podleszan, Gabriel Mühlrad, dzierżawca dóbr i emerytowany kancelista, Marcin Pastusiak, wójt z Tuszowa Narodowego, hr. Rey, dotychczasowy prezes, Trzeciecki, dotychczasowy zastępca prezesa, Józef Wilk, wójt z Książnic, i Jan

---

⁴⁵⁷ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 23 grudnia*, „Czas” 1870, nr 296 (z 28 XII), s. 2.

⁴⁵⁸ *Korespondencja Czasu*, „Czas” 1871, nr 22 (z 27 I), s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1871, nr 19 (z 24 I), s. 113.

⁴⁵⁹ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 56 (z 10 III), s. 6; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 58 (z 12 III), s. 8.

Załucki, wójt z Kliszowa. Z grupy gmin miejskich wybrani zostali: ks. Knutelski, dr Konstanty Lipowski, notariusz z Radomyśla (Wielkiego), i Feliks Pietrzycki, poczmistrz z Radomyśla (Wielkiego). Ostatnia grupa wyborców wybrała następujących członków: Antoniego Broniewskiego, ekonomicznego kuratora dóbr Ossolińskich, Ludwika Kierwińskiego, właściciela dóbr z Glin Wielkich, Wojciecha Knapa, wójta z Ziempiowa, Wincentego Ozajstowicza, właściciela dóbr z Brzyścia, ks. Persa, proboszcza chorzelowskiego, Władysława Rydla, dzierżawcę z Górek, Jakuba Sehna, kolonistę z Tuszowa, hr. Tarnowskiego z Chorzelowa, Wacława Toczyńskiego, właściciela dóbr Podleszany, i Władysława Żurowskiego, dzierżawcę⁴⁶⁰. Postanowieniem z 28 VI 1874 r. cesarz zatwierdził wybory marszałka i wicemarszałka powiatu mieleckiego⁴⁶¹.

Kolejne wybory odbyły się w roku 1877. W skład nowej Rady Powiatowej (...) weszły przeważnie nowe żywioty z grona „młodszej braci szlachty”, włościan i po części mieszczan⁴⁶². Z kurii mniejszych posiadłości wybrani zostali: Mieczysław hr. Rey, właściciel dóbr przeclawskich, ks. Knutelski, proboszcz mielecki, i Aleksander Trzeciecki, dzierżawca z Woli Mieleckiej, w ponownym głosowaniu: ks. Pers, proboszcz chorzelowski, dr Mieczysław Brzeski, właściciel Łączek (Brzeskich), i Gabriel Mühlrad, dzierżawca z Kębłowa. Z kolei z kurii miasteczek zostali wybrani: Antoni Szmatka, sędzia powiatowy, Feliks Pietrzycki, poczmistrz i sekretarz Rady gminnej w Radomyślu (Wielkim), i Gardulski, mieszczanin radomyski. Kurie większych posiadłości w mieleckiej Radzie Powiatowej reprezentowali: hr. Tarnowski z Chorzelowa, Jan hr. Tarnowski (syn), *przełożony obszaru dworskiego w Maliniu*, Żurowski, dzierżawca Wojsławia, Mieczysław Artwiński, właściciel Kliszowa, Roman Rydel, właściciel Nizin, Kierwiński, dzierżawca z Glin Wielkich, Naftali Siegel, właściciel Wojkowa, i Antoni Fibich, notariusz mielecki. Włościan w szacownej instytucji reprezentowali Tomasz Miodunka z Podleszan i Maciej Stolarz z Trziciany. Kandydatami na prezesa i wiceprezesa Rady byli hr. Rey i Żurowski, ale zrezygnowali ze stanowisk ze względu na piastowane godności. W związku z tym nowym marszałkiem i jego zastępcą zostali wybrani Trzeciecki i dr Brzeski. Do Wydziału weszli również: Artwiński, Fibich, ks. Knutelski, Rydel i Stolarz. Skład został przyjęty

---

⁴⁶⁰ Wynik wyborów do Rad powiatowych, „GL” 1874, nr 91 (z 22 IV), s. 2; Wynik wyborów do Rad powiatowych, „GL” 1874, nr 92 (z 23 IV), s. 2; Wynik wyborów do Rad powiatowych, „GL” 1874, nr 95 (z 27 IV), s. 2.

⁴⁶¹ Część urzędowa, „GL” 1874, nr 156 (z 11 VII), s. 1.

⁴⁶² Kronika miejscowa i zagraniczna. (B.), Z pod Mielca 24 maja, „Czas” 1877, nr 118 (z 27 V), s. 2.

z zadowoleniem i nadzieją, że podola piętrzącym się obowiązkom, wykaże się zaangażowaniem, wytrwałością i energią w pracy. A tej było wiele: szkoły, drogi, zakładanie kas zaliczkowych i gminnych, pastwiska, błonia gminne, liczone, że Wydział (...) *popchnie ciężki rydwan naszej autonomii na dalsze tory, bo nie brakuje przedmiotów do czynności*⁴⁶³. 9 lipca cesarz zatwierdził wybór Trzecieckiego na prezesa, a dr. Brzeskiego na wiceprezesa Rady Powiatowej w Mielcu⁴⁶⁴.

Wybory roku 1880 odbyły się w terminach: 6 grudnia – gminy wiejskie, 9 grudnia – gminy miejskie, 16 grudnia – grupa większych posiadłości ziemskich. Pierwsi wybierali 12 członków, drudzy – czterech, trzeci – 10⁴⁶⁵. Cesarz postanowieniem z 3 III 1881 r. zatwierdził wybór Mieczysława hr. Reya na prezesa Rady Powiatowej w Mielcu, a Mieczysława Artwińskiego na jego zastępcę⁴⁶⁶.

W roku 1884 odbyły się kolejne wybory. Dni poszczególnych głosowań zostały ustalone następująco: 29 kwietnia – grupa gmin wiejskich (wybierała 12 członków), 1 maja – grupa gmin miejskich (wybierała trzech członków), 8 maja – grupa większych posiadłości (wybierała 11 członków)⁴⁶⁷. Wiadomo, że gminy miejskie wybrały do Rady Powiatowej: Fibicha, notariusza, ks. Adama Grębosza⁴⁶⁸, proboszcza rzochońskiego, i Kazimierza Kropaczka, adiunkta sądowego z Mielca⁴⁶⁹. Mandaty otrzymali wówczas także: ks. Knutelski, proboszcz mielecki, Mieczysław hr. Rey, Mieczysław Szymberski i dziewięciu włościan⁴⁷⁰. Postanowieniem z 23 września cesarz zatwierdził wybór hr. Reya na prezesa, a Mieczysława Artwińskiego na zastępcę prezesa mieleckiej Rady Powiatowej⁴⁷¹.

Krakowski „Czas” przekazał również informację, że 8 IV 1887 r. cesarz zatwierdził wybór Stefana Sękowskiego na zastępcę prezesa mieleckiej Rady Powiatowej⁴⁷².

---

⁴⁶³ *Ibidem*, s. 3.

⁴⁶⁴ *Część urzędowa*, „GL” 1877, nr 187 (z 2 VIII), s. 1; *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1877, nr 175 (z 4 VIII), s. 1-2.

⁴⁶⁵ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1880, nr 256 (z 6 XI), s. 6.

⁴⁶⁶ *Część urzędowa*, „GL” 1881, nr 67 (z 23 III), s. 1; *Sprawy krajowe. (Zatwierdzenie wyborów.)*, „Czas” 1881, nr 71 (z 29 III), s. 3.

⁴⁶⁷ *Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1884, nr 80 (z 5 IV), s. 8; *Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1884, nr 83 (z 9 IV), s. 10.

⁴⁶⁸ Szerzej o nim w: K. Haptaś, *Ks. Adam Grębosz (1825-1917), proboszcz rzochoński w latach 1871-1917. W 90. rocznicę śmierci*, „RM” 2007-2008, t. 10-11, s. 323-325.

⁴⁶⁹ *Kronika*, „GL” 1884, nr 106 (z 7 V), s. 3.

⁴⁷⁰ *Sprawy krajowe. Wybory do Rad powiatowych*, „Czas” 1884, nr 105 (z 6 V), s. 1.

⁴⁷¹ „Czas” 1884, nr 238 (z 15 X), s. 3.

⁴⁷² *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1887, nr 97 (z 29 IV), s. 2.

Nowe wybory odbyły się w 1890 r. Głosowanie zostało rozpisane następująco: gminy wiejskie – 18 czerwca (11 członków), grupa większych posiadłości – 1 lipca (12 członków). Ponadto trzech członków Rady Powiatowej wybierali przedstawiciele miast. Wyborcy otrzymali karty legitymacyjne upoważniające do głosowania, na których widoczne były miejsce i godzina głosowania⁴⁷³. W wyniku wyborów w roku 1890 wybranych zostało 15 radnych. Zostali nimi: Fibich, notariusz, Jan Gołąb, Walenty Indyk, Stanisław Lis, Kazimierz Łaz, Stanisław Ochalek, Stanisław Piechota, Maciej Piekara, hr. Rey, Andrzej Sehn, Stefan Sękowski i Kasper Wenacker (wszyscy z grupy gmin wiejskich) oraz: Franciszek Bühn, ks. Adam Kopyciński i Tadeusz Ryniewicz (wszyscy z grupy gmin miejskich)⁴⁷⁴. Prezesem Rady Powiatowej w Mielcu został hr. Rey, a jego zastępcą Sękowski. Cesarz postanowieniem z 1 IX 1890 r. zatwierdził ich wybór⁴⁷⁵. Niedługo później nastąpiła zmiana marszałka powiatu i jego zastępcy. Nowym prezesem został Sękowski, a jego zastępcą wybrany został Fibich. Wybór postanowieniem z 16 XI 1890 r. znów zatwierdził cesarz Franciszek Józef I⁴⁷⁶.

W roku 1896 zostały rozpisane kolejne wybory. Terminy wyborów z poszczególnych grup zostały ustalone ogólnie. 19 października odbyły się one dla grupy gmin wiejskich, 21 dla grupy gmin miejskich, 23 dla grupy najwyżej opodatkowanych z *przemysłu i handlu*, a 26 dla grupy większych posiadłości. W powiecie mieleckim wybierano łącznie 26 radnych, 12 z gmin wiejskich, 10 z większej posiadłości i czterech z gmin miejskich. Wybory odbyły się za okazaniem kart legitymacyjnych, które zawierały miejsce i godzinę głosowania⁴⁷⁷. W wyniku obrad radnych nowym prezesem mieleckiej Rady Powiatowej został wybrany Mieczysław hr. Rey, a jego zastępcą Stefan Sękowski. Cesarz postanowieniem z 1 IX 1890 r. zaakceptował wybór obydwóch⁴⁷⁸.

Prasa przekazała również informację, że w roku 1896 prezesem Rady Powiatowej w Mielcu został Sękowski, a wiceprezesem Jan hr. Tarnowski⁴⁷⁹.

W 1903 r. poszczególne terminy wyborów zostały ustalone w następujący sposób: 27 lipca – grupa gmin wiejskich, 29 lipca – grupa gmin miejskich, 30 lipca –

---

⁴⁷³ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1890, nr 115 (z 21 V), s. 9.

⁴⁷⁴ *Kronika. Wybory do Rad powiatowych*, „GL” 1890, nr 154 (z 8 VII), s. 3.

⁴⁷⁵ *Część urzędowa*, „GL” 1890, nr 213 (z 17 IX), s. 1.

⁴⁷⁶ *Kronika. Zatwierdzenie wyborów*, „Czas” 1890, nr 281 (z 6 XII), s. 2.

⁴⁷⁷ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1896, nr 212 (z 16 IX), s. 9; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1896, nr 213 (z 17 IX), s. 11.

⁴⁷⁸ *Dalsze zatwierdzenie wyborów prezesów i wiceprezesów Rad powiatowych*, „Czas” 1890, nr 214 (z 18 IX), s. 2.

⁴⁷⁹ *Kronika. Z Rad powiatowych*, „Czas” 1896, nr 263 (z 14 XI), s. 2.

grupa większych posiadłości. Wyborcom zostały wydane karty legitymacyjne, zawierające oznaczenie miejsca i godziny wyborów. Liczba wybieranych oraz to, z których grup mieli pochodzić były identyczne, jak podczas wcześniejszych wyborów⁴⁸⁰. Znowu prezesem mieleckiej Rady Powiatowej został wybrany Sękowski, a zastępcą prezesa hr. Tarnowski⁴⁸¹. Cesarz postanowieniem z 4 XI 1903 r. zatwierdził wybór obydwóch⁴⁸². Do Wydziału weszli również: Aleksander hr. Romer, Władysław Trzeciecki, Fibich, Franciszek Krempa i Andrzej Sehn. Ich zastępcami zostali wybrani: Wacław hr. Oborski, Józef Rydel, Jan Glaser, Jan Rządcki i Paweł Miłoś. Interesujące, że podczas tych wyborów nastąpił rozłam wśród głównych przedstawicieli ludowców. Dotychczasowy nieprzejednany wróg „obszarników” – dr Stanisław Nowaczyński – poróżnił się z włościanami, stosunki między nimi uległy rozluźnieniu, co (...) *objawiało się „delikatnymi” sprzeczkami i wzajemnymi skargami o obrazę honoru*⁴⁸³. Skutkowało on tym, że pozycja Sękowskiego nie była zagrożona w wyborze do miejscowej Rady Powiatowej, włącznie z wyborem na stanowisko prezesa tejże. Zresztą za Sękowskim „stały” liczne dokonania, m.in.: wzrost pożyczek kas pożyczkowych ze 135 557 kor. na 315 303 kor. w ciągu 12 lat, otwarcie Powiatowej Kasy Oszczędności 15 IX 1899 r., czy dwukrotny wzrost długości dróg szutrowych w powiecie mieleckim, z 55 kilometrów na 110 kilometrów. Nie bez znaczenia były również osobiste zasługi Sękowskiego. Przykładowo prawie wyłącznie jego kosztem założona została szkoła rolnicza i szkoła koszykarska w Wojsławiu k. Mielca⁴⁸⁴.

Kolejne wybory powiatowe odbyły się w roku 1910. Tym razem wyznaczono następujące dni: 20 września (gminy wiejskie), 22 września (gminy miejskie) i 23 września (większe posiadłości). Wyborcy posługiwali się kartami legitymacyjnymi z miejscami i godzinami wyborów. I tym razem wybrano 26 radnych, ale nastąpiło przetasowanie. Ośmiu wybrano z grupy większych posiadłości, a sześciu z grup miast i miasteczek⁴⁸⁵. W roku 1911 cesarz zatwierdził wybór Jana hr. Tarnowskiego na

---

⁴⁸⁰ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1903, nr 153 (z 8 VII), s. 9.

⁴⁸¹ *Kronika*, „GL” 1903, nr 206 (z 10 IX), s. 4.

⁴⁸² *Kronika krajowa*, „Czas” 1903, nr 263 (z 17 XI), wyd. wieczorne, s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1903, nr 264 (z 18 XI), s. 1.

⁴⁸³ *Kronika krajowa*, „Czas” 1903, nr 205 (z 10 IX), wyd. wieczorne, s. 3.

⁴⁸⁴ *Ibidem*.

⁴⁸⁵ *Część urzędowa. Obwieszczenie*, „GL” 1910, nr 164 (z 22 VII), s. 1; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1910, nr 165 (z 23 VII), s. 9; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1910, nr 166 (z 24 VII), s. 10. Później data wyboru ośmiu członków Rady Powiatowej z grupy większych własności została zmieniona na dzień 26 września. *Część urzędowa. Obwieszczenie*, „GL” 1910, nr 195 (z 28 VIII), s. 9; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1910, nr 198 (z 1 IX), s. 9.

prezesa, a Józefa Rydla, dzierżawcy dóbr w Woli Mieleckiej, na wiceprezesa mieleckiej Rady Powiatowej⁴⁸⁶.

Na czele Rady Powiatowej mieleckiej stali ludzie obowiązkowi, mocno zaangażowani w działalność, zdający sobie sprawę z wyzwań, pojmujący, że wszystko co robią, robią dla dobra ogółu. Uczestniczyli w spotkaniach prezesów innych rad powiatowych. Przykładowo Sękowski uczestniczył w zjeździe zorganizowanym 5 VII 1896 r. we Lwowie. Przedstawił wówczas gruntowny projekt założenia stowarzyszenia rad powiatowych jako pracodawców i urzędników rad powiatowych jako pracowników celem zadbania o emerytury urzędników wspomnianych instytucji. W trakcie trwania obrad wypowiadał się w tej kwestii. Zebrani na zgromadzeniu uchwalili wniosek Sękowskiego, aby przez pierwsze 10 lat istnienia stowarzyszenia wypłacać emeryturę po 40 latach pracy, następnie po 35 latach. We wniosku znalazły się również ustalenia względem niezdolności do służby i kalectwa. Ostatecznie projekt został odesłany do nowej komisji, która miała rozstrzygnąć, czy sprawę emerytalną nie da się rozwiązać za pomocą ubezpieczenia urzędników w krakowskim towarzystwie ubezpieczeń⁴⁸⁷.

Członkowie mieleckiej Rady Powiatowej regularnie zbierali się na posiedzeniach. Wiadomo, że na początku stycznia 1908 r., na spotkaniu poświęconym na uchwalenie budżetu, zapadła również uchwała dotycząca założenia w Mielcu szpitala. Decyzja miała uczcić 60-lecie panowania cesarza Franciszka Józefa I. W tym samym dniu *manifestowano* również z powodu śmierci Juliana Dunajewskiego. Posiedzenie miało jednak znaczenie ze względu na inne zdarzenie. Nastąpił na nim zwrot polityczny. Korespondent zrelacjonował to w następujących słowach: *Przy dyskusji nad zatwierdzeniem budżetów gminnych poseł Krempa zwrócił się w gorących słowach do reprezentantów większej własności z żądaniem poprawy administracji gminnej, kładąc nacisk na to, aby w radach gminnych znaleźli się i właściciele obszarów dworskich, przedstawiający doniosły czynnik intelektualny i kulturalny – aby raz nareszcie ustał rozdział między gminą i obszarem dworskim, tak szkodliwy we wszelkich dziedzinach życia społecznego. Nie był to koniec „życzeń” posła, który po zakończeniu posiedzenia wyraził nadzieję, że odtąd ludowcy i konserwatyści będą razem szkli ramię w ramię. Sztuczny rozdział – mówił – jaki wykopano między nami,*

---

⁴⁸⁶ *Telegramy „Czasu”*. Rada powiatowa mielecka, „Czas” 1911, nr 192 (z 28 IV), numer poranny, s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1911, nr 96 (z 28 IV), s. 1.

⁴⁸⁷ *Zjazd prezesów Rad powiatowych*, „Czas” 1896, nr 153 (z 7 VII), s. 2; *Zjazd prezesów Rad powiatowych*, „Czas” 1896, nr 154 (z 8 VII), s. 2; *Zjazd prezesów Rad powiatowych*, „GL” 1896, nr 153 (z 7 VII), s. 2.

ustać musi. Nas łączą liczne nici, abyśmy szli razem; wspólnie nam jest drogą nasza wiara, wspólnym ideał narodowy, a interes agrarny łączy małego rolnika z właścicielem wielkiego obszaru. Gdyśmy weszli, my, ludowcy, do Rady powiatowej mieleckiej, kierowaliśmy się nieufnością do obozu zachowawczego sprawującego rządy powiatu. W biegu długich lat nieufność zamieniła się w zaufanie – i czas najwyższy, abyśmy się połączyli i odtąd w pełnym porozumieniu, zgodnie, ręka w rękę, postępowali. Nie odpychajcie – zakończył – ręki, którą do was, dla zgody, wyciągamy.

„Apel” Krempy spotkał się z pozytywnym odzewem, wyrażonym w przemówieniach Sękowskiego, ks. Jana Mleczy i innych. Ten pierwszy zwrócił uwagę na to, że cała działalność rady dążyła do tego, by w miarę równomiernie zaspokajać potrzeby wszystkich mieszkańców powiatu. Mówił dalej: *Ubolewaliśmy zawsze szczerze i głęboko nad rozdziałem, jaki w powiecie zapanował wówczas, gdy stronnictwo ludowców utworzyło się w powiecie, a z pewnością nie było winą obozu zachowawczego, jeżeli do rozdzwiewu przyszło. Umiarkowanym postępowaniem, wyrozumiałością dla sporów stronnictw politycznych udało się mimo tego zachować harmonię wewnątrz Rady powiatowej, a nie dopuścić do zbyt ostrych, ogółowi szkodliwych starć w powiecie. Toteż z najwyższym zadowoleniem witam przemówienie posła Krempy, a do zgody zawsze jesteśmy chętni, bo w łącznym działaniu upatrywać musimy najprostszą drogę, która nas doprowadzi do osiągnięcia wspólnych ideałów. Wy, panowie, mali rolnicy, i my, przez was obszarnikami nazwani, mamy wspólne interesy, wspólne ideały. Rękę wyciągniętą do zgody podejmuję chętnie, a daj Boże, aby zgoda ta, która zapanowała w powiecie mieleckim, zapanowała w całym kraju*⁴⁸⁸.

Członkowie mieleckiej Rady Powiatowej zbierali się również na posiedzeniach zwoływanych z racji ważnych wydarzeń. Wiadomo, że w roku 1889 uczestniczyli w spotkaniu, które odbyło się z racji śmierci cesarzewicza Rudolfa. Złożyli na ręce starosty kondolencje, ponadto 5 marca staraniem Wydziału odbyło się nabożeństwo żałobne za jego duszę. Zdecydowano również, że w przypadku uczestnictwa w pogrzebie delegacji rad powiatowych, z Mielca także uda się takowa na ceremonię pogrzebową⁴⁸⁹. 29 XII 1907 r. uczcili osobę zmarłego dzień wcześniej Juliana Dunajewskiego, ekonomisty, profesora i rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego, wreszcie posła. Wspomnienie o nim wygłosił marszałek Sękowski. Członkowie Rady wysłuchali go stojąc. Uchwalono wówczas również skład delegacji, która udała się na pogrzeb.

---

⁴⁸⁸ Z obozu ludowców. Mielec 7 stycznia, „Czas” 1908, nr 8 (z 11 I), wyd. wieczorne, s. 2.

⁴⁸⁹ † Najdostojniejszy Cesarzewicz Rudolf, „GL” 1889, nr 51 (z 3 III), s. 1.

Stanowili ją: Paweł Miłoś, ks. Mleczo, Jan Rządcki, Sękowski i Władysław Trzeciecki. Do wymienionych dołączył również poseł Krempa⁴⁹⁰. Czasami ograniczano się do przesłania wieńca, jak w przypadku pogrzebu w roku 1887 Mikołaja Zyblikiewicza, polityka, adwokata, prezydenta Krakowa i marszałka galicyjskiego Sejmu Krajowego⁴⁹¹. Ciekawostką z funkcjonowania mieleckiej Rady Powiatowej jest także obecność jej delegacji na dworcu kolejowym w Dębicy podczas przejazdu cesarza we wrześniu 1880 r.⁴⁹²

Rada Powiatowa w Mielcu podlegała kontroli zewnętrznej. 9 VI 1896 r. przeprowadził ją marszałek krajowy Stanisław hr. Badeni⁴⁹³. Niewątpliwie było to duże wydarzenie dla instytucji, ale i dla całego miasta. Osobę marszałka powitał prezes Rady Sękowski. Celem przybycia hr. Badeniego do Mielca była lustracja, ale i coś więcej. W wygłoszonym przemówieniu gość zaznaczył, że (...) *chce doprowadzić do tego, aby administracja autonomiczna w całym kraju stała się wzorową, stała się siłą i potęgą, na której wszyscy moglibyśmy się oprzeć. Byłoby błędem, gdyby Rady powiatowe rozwijały się podług pewnego szablonu; niech każda Rada szuka dróg swoich i swoimi drogami dąży do podniesienia powiatu; ścisłość, ład i porządek są jednak wszystkim potrzebne, aby można było administrować i abyśmy się nauczyli gospodarności. Rady powiatowe powinny spełniać polecenia Sejmu krajowego, a z tego powodu, chociaż Wydział krajowy nie jest ich zwierzchnikiem, powinny być mu powolne, gdy Wydział krajowy wydaje polecenia w sprawach przez Sejm sobie do załatwienia poruczonych*⁴⁹⁴. Po wstępnych mowach marszałek spotkał się z licznymi delegacjami. Najpierw z przedstawicielami miejscowego oddziału krakowskiego Towarzystwa rolniczego. Najważniejszą częścią rozmowy była regulacja rzek i potoków oraz uzupełnienie wału nadwiślańskiego od granicy powiatu tarnobrzeskiego do Wisłoki i od Wisłoki do Nowego Brnia, obwałowanie prawego brzegu Wisłoki od Rżysk do ujścia, a lewego od Nowej Wiszni do ujścia, uzupełnienie wałów wstecznych nad Starym Brniem, uzupełnienie sieci kanałów osuszających na prawym brzegu Wisłoki oraz uregulowanie mniejszych dopływów i potoków. Całość miała kosztować 897 400 złr, dla ułatwienia i przyspieszenia robót wszystkie regulacje miała wykonać Rada Powiatowa w Mielcu. Następnie hr. Badeni spotkał się z deputacją włościan, na czele której stał Lis, wójt

---

⁴⁹⁰ † Ś.p. Julian Dunajewski, „Czas” 1907, nr 300, wyd. poranne, s. 1.

⁴⁹¹ Pogrzeb ś.p. Mikołaja Zyblikiewicza, „GL” 1887, nr 118 (z 25 V), s. 4.

⁴⁹² Przygotowania do przyjęcia Najjaśniejszego Pana, „GL” 1880, nr 195 (z 25 VIII), s. 2.

⁴⁹³ Kronika. Zapiski osobiste, „Czas. Dodatek poranny do nru 131” (z 10 VI), 1896, s. 1.

⁴⁹⁴ Kronika, „GL” 1896, nr 134 (z 13 VI), s. 4.

z Woli Pławskiej. Z ust marszałka padły wówczas ważne słowa: *Cały kraj się cieszy, że stan oświaty u włościan się podniósł. Ale zwracam uwagę, że w miarę tego, jak oświata, a z nią inteligencja u włościan rośnie, urząd gminny powinien coraz lepiej obowiązkowi swemu spełniać. Przede wszystkim dbajcie o szkoły i zakładajcie je tam, gdzie ich nie ma. Bo cała przyszłość kraju leży w oświacie. Lecz dobrze baczenie, by dzieci wasze zachowały przywiązanie do wiary i miłość kraju i jego przeszłości. W całym kraju jest jedno wielkie pragnienie: aby chłop polski inteligentnym coraz bardziej się stając, dochowywał swej wiary, swej miłości do kraju i jego przeszłości*⁴⁹⁵. Słowa te miały wywrzeć duże wrażenie na delegacji. Następnie miało miejsce uroczyste śniadanie, na którym zgromadzeni byli wszyscy wójtowie z terenu powiatu mieleckiego. Wypili oni kielich mocniejszego trunku za jego zdrowie, a w ich imieniu głos zabrał notariusz Fibich. Ze strony marszałka również padło wiele życzliwych słów. Po śniadaniu nastąpiła właściwa część wizyty, trzygodzinna lustracja biura miejscowej Rady Powiatowej⁴⁹⁶.

Jak zostało wspomniane, organem wykonawczym Rady Powiatowej w Mielcu był Wydział Powiatowy. Na jego barkach spoczywały sprawy finansowe. Te w formie budżetu zawsze pod koniec roku kalendarzowego wykładane były siedzibie Wydziału. Przykładowo ten na rok 1874 można było przeglądać w dniach 16-30 XII 1873 r.⁴⁹⁷ Budżet na rok 1877 mogli przeglądać opodatkowani w dniach 8-22 XII 1876 r.⁴⁹⁸ Z kolei preliminarz na rok 1902 dostępny był dla zainteresowanych w godzinach pracy biura Wydziału⁴⁹⁹. Na początku roku kalendarzowego dla wszystkich opodatkowanych wykładane były rachunki dokumentujące wydatki w roku poprzednim. Przykładowo do tych za 1887 r. można było mieć wgląd od 14 II 1888 r. do końca miesiąca⁵⁰⁰. W roku 1896 można było je przeglądać w dniach 20 lutego – 5 marca⁵⁰¹. Czasami zdarzało się, że można było jednocześnie przeglądać i jedno i drugie⁵⁰². Bywało również tak, że do wglądu wykładane były preliminarze funduszu dróg gminnych i powiatowych, jak przykładowo na rok 1891, przez 14 dni, od 29 XI 1890 r.⁵⁰³

---

⁴⁹⁵ *Ibidem*.

⁴⁹⁶ *Ibidem; Kronika*, „Czas” 1896, nr 134 (z 13 VI), s. 2.

⁴⁹⁷ *Ogłoszenie*, „Czas” 1874, nr 1 (z 1 I), s. 4.

⁴⁹⁸ *Doniesienia prywatne. Obwieszczenie*, „GL” 1876, nr 285 (z 14 XII), s. 9.

⁴⁹⁹ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1901, nr 287 (z 13 XII), s. 9.

⁵⁰⁰ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1888, nr 41 (z 21 II), s. 12.

⁵⁰¹ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1896, nr 45 (z 25 II), s. 11.

⁵⁰² *Obwieszczenie*, „GL” 1882, nr 6 (z 9 I), s. 10.

⁵⁰³ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1890, nr 278 (z 4 XII), s. 9.

Na budżet powiatowy składały się podatki oraz fundusze pozyskiwane z zewnątrz w postaci subwencji czy pożyczek. Na te pierwsze składały się przykładowo myta. Wiadomo np., że w roku 1874 mielecka Rada Powiatowa otrzymała czteroletnie prawo poboru myta mostowego w Zgórsku, na drodze z Mielca do Radomyśla (Wielkiego)⁵⁰⁴. W 1883 r. lwowski Sejm Krajowy udzielił Radom Powiatowym w Mielcu i Tarnowie prawo poboru opłat mytniczych na drodze powiatowej Radomyśl (Wielki) – Lisia Góra⁵⁰⁵. Z kolei w roku 1887 udzielił prawo poboru myta na drodze powiatowej z Mielca do Radomyśla (Wielkiego)⁵⁰⁶. Dekadę później izba poselska nadała pięcioletnie prawo pobierania myta na drodze powiatowej Mielec – Radomyśl (Wielki) oraz, wspólnie z tarnowską Radą Powiatową, na drodze powiatowej Radomyśl (Wielki) – Lisia Góra⁵⁰⁷. Z kolei 9 II 1898 r. galicyjski Sejm Krajowy udzielił mieleckiemu Wydziałowi Powiatowemu pięcioletniej koncesji na pobieranie opłat mytniczych na drodze gminnej Radomyśl (Wielki) – Przeclaw⁵⁰⁸.

Wydział Rady Powiatowej w Mielcu na wsparcie własnych działań otrzymywał fundusze z zewnątrz, które przeznaczane były na konkretne cele. W 1871 r. Wydział Krajowy udzielił mu 1 000 złr subwencji, która miała być przeznaczona na drogi⁵⁰⁹. Dwa lata później otrzymał on subwencję na dalszą budowę drogi Mielec – Radomyśl (Wielki), do stacji kolejowej w Czarnej, w wysokości 20 tys. złr⁵¹⁰. W roku 1874 przeznaczył bezzwrotną subwencję w kwocie 2 tys. złr na drogi gminne i powiatowe⁵¹¹. Rok później na budowę drogi na trasie Mielec – Radomyśl (Wielki) przekazał 1 500 złr⁵¹². W 1876 r. Mielec otrzymał z tego samego źródła subwencję w wysokości 1 500

---

⁵⁰⁴ *Wyciąg z protokołów posiedzeń Rady Wydziału krajowego za czas od 1. do 31. maja 1874*, „GL” 1874, nr 139 (z 20 VI), s. 2.

⁵⁰⁵ *Sejm. Sprawozdania sejmowe. 26-te posiedzenie d. 20 paźdz. 1883. (Dokończenie)*, „Czas” 1883, nr 248 (z 31 X), s. 1.

⁵⁰⁶ *Sejm krajowy. (III. posiedzenie z dnia 26 listopada)*, „GL” 1887, nr 271 (z 28 XI), s. 2; *Sejm krajowy. (3-cie posiedzenie)*, „Czas” 1887, nr 273 (z 29 XI), s. 1.

⁵⁰⁷ *Sejm. Lwów, 3 stycznia. (3 posiedzenie 1 sesji VII peryodu.)*, „GL” 1896, nr 2 (z 4 I), s. 4.

⁵⁰⁸ *Sejm galicyjski*, „Czas” 1898, nr 32 (z 10 II), s. 3.

⁵⁰⁹ *Część nieurzędowa. Wyciąg z protokołów posiedzeń Wydziału krajowego za czas od 1. do 30. czerwca 1871 r.*, „GL” 1871, nr 158 (z 13 VII), s. 851; *Wyciąg z protokołów posiedzeń Wydziału krajowego za czas od 1 do 30 czerwca 1871 r.*, „Czas” 1871, nr 160 (z 16 VII), s. 3.

⁵¹⁰ *Część nieurzędowa. Wyciąg z protokołów posiedzeń Rady Wydziału krajowego z dnia 2, 5, 9, 13, 16, 20, 23, 25, 27 i 30. maja 1873. (Ciąg dalszy.)*, „GL” 1873, nr 146 (z 27 VI), s. 1; *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1873, nr 151 (z 4 VII), s. 2.

⁵¹¹ *Sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego za czas od 1. do 31. Marca 1874*, „GL” 1874, nr 92, s. 2.

⁵¹² *Korespondencye. Sprawozdanie z czynności Rady Wydziału Krajowego za czas od 1. Lutego do końca Kwietnia 1875. (Ciąg dalszy.)*, „GL” 1875, nr 130 (z 10 VI), s. 2; *Sprawozdanie z czynności Rady Wydziału Krajowego za czas od 1 lutego do końca kwietnia 1875. (Ciąg dalszy.)*, „Czas” 1875, nr 142 (z 25 VI), s. 2.

złr na dalszą budowę drogi powiatowej mielecko-radomyskiej⁵¹³. Rok później przyjął na ten sam cel kolejną dotację w kwocie 2 tys. złr⁵¹⁴. Kilka lat później, w roku 1879, kolejne 2 tys. złr na drogi, tym razem na budowę drogi z Mielca do Pilzna. W tym samym czasie odpowiednik pilzneński na ten sam cel otrzymał 1 500 złr⁵¹⁵. Rok później Wydział Krajowy przyrzekł dla Mielca 4 tys. złr, z czego 2 tys. złr na budowę drogi powiatowej z Radomyśla (Wielkiego) do Lisiej Góry i kolejne 2 tys. złr na drogę gminną z Otałęży do Bugaju⁵¹⁶. Ostatecznie pieniądze zostały przyznane w 1882 r. na drogi Mielec – Radomyśl (Wielki) – Lisia Góra oraz Otałęż – Bugaj⁵¹⁷. W roku 1892 wpłynęło 500 złr dla ludności dotkniętej nieurodzajem⁵¹⁸. W latach 1896-1897 na drogę Radomyśl (Wielki) – Przecław przeznaczona została kwota 6 tys. złr⁵¹⁹. W 1899 r. otrzymał bezzwrotną subwencję w wysokości 3 tys. złr na drogę Mielec – Borowa⁵²⁰. Kilka lat później, w roku 1902, subwencję w wysokości 8 tys. kor. na budowę wspomnianej drogi Mielec – Borowa, a kwotę 1 000 kor. na utrzymanie dróg w powiecie⁵²¹. W 1903 r. otrzymał 500 kor. na zalesianie wydm. Odbywało się ono pod nadzorem komisarzy inspekcji leśnej, ustanowionych przez Ministerstwo Rolnictwa⁵²². Ponadto w tym samym roku otrzymał 2 tys. kor. na utrzymanie dróg⁵²³. W roku 1908 bezzwrotną zapomogę w wysokości 800 kor. na drogę gminną Wojsław – Biesiadka⁵²⁴. Należy również pamiętać, że okoliczne Wydziały Powiatowe również otrzymywały pieniądze na drogi, które prowadziły na teren powiatu mieleckiego. Przykładowo w 1899 r. Kolbuszowa otrzymała bezzwrotną subwencję w wysokości 2 tys. złr na

---

⁵¹³ *Sprawozdanie z czynności Rady Wydziału krajowego po koniec kwietnia 1876*, „GL” 1876, nr 160 (z 15 VII), s. 2.

⁵¹⁴ *Sprawozdanie z czynności Rady Wydziału Krajowego za czas od maja do końca lipca b.r.*, „GL” 1877, nr 272 (z 28 X), s. 2.

⁵¹⁵ *Sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego za czas od 1 stycznia po koniec marca b.r.*, „GL” 1879, nr 122 (z 28 V), s. 2.

⁵¹⁶ *Sprawozdanie z czynności Rady Wydziału krajowego za czas od 1 kwietnia po koniec września 1880 roku*, „GL” 1880, nr 256, s. 3.

⁵¹⁷ *Czynności Rady Wydziału krajowego w miesiącach kwietniu, maju, czerwcu i lipcu b.r.*, „GL” 1882, nr 192 (z 23 VIII), s. 3; *Czynności Rady Wydziału krajowego za czas od 1 stycznia po 31 marca b.r.*, „GL” 1883, nr 89 (z 19 IV), s. 2.

⁵¹⁸ *Kronika. Zasiłki dla dotkniętych niedostatkami*, „GL” 1892, nr 113 (z 18 V), s. 3.

⁵¹⁹ *Sprawy krajowe*, „Czas” 1896, nr 142 (z 23 VI), s. 2; *Sprawy krajowe*, „Czas” 1897, nr 134 (z 15 VI), s. 1; *Gospodarstwo i handel. Subwencje i pożyczki na budowę dróg*, „GL” 1897, nr 135 (z 16 VI), s. 5.

⁵²⁰ *Kronika. Subwencje na budowę dróg*, „GL” 1899, nr 250 (z 3 XI), s. 4.

⁵²¹ *Kronika krajowa. Subwencje na cele drogowe*, „Czas” 1902, nr 242 (z 21 X), wyd. wieczorne, s. 3; *Kronika. Subwencje na cele drogowe*, „GL” 1902, nr 243 (z 23 X), s. 4.

⁵²² *Telegramy „Czasu”. Zalesianie wydm*, „Czas” 1903, nr 109 (z 14 V), wyd. poranne, s. 1; *Kronika*, „GL” 1903, nr 111 (z 15 V), s. 3.

⁵²³ *Sprawy krajowe. (Subwencje na budowę dróg)*, „GL” 1903, nr 220 (z 26 IX), s. 2.

⁵²⁴ *Dział ekonomiczny. Subwencje na drogi*, „Czas” 1908, nr 158 (z 13 VII), wyd. wieczorne, s. 3.

drogę Kolbuszowa – Mielec⁵²⁵. Kilka lat później, w roku 1902, na tą samą drogę 10 tys. kor., a w 1903 r. 10 386 kor.⁵²⁶

Jak zostało wyżej nadmienione, ważnym zadaniem mieleckiego Wydziału Rady Powiatowej była dbałość o drogi. Budowa drogi krajowej na trasie Dębica – Tarnobrzeg⁵²⁷ poskutkowała zamknięciem odcinka na przestrzeni od Mielca do Rzemienia, od 15 maja do 15 X 1869 r. Wyznaczono wówczas objazdy. Jeden z nich prowadził po prawej stronie Wisłoki, przez: Smoczkę, Biesiadkę, Łuże, Kozłówki, Bliznę, Ociekę, Kochanówkę, Brzeźnicę, Kancerz i Pustynię. Prowadził przez lasy, teren piaszczysty, w żadnym miejscu nie przekraczając rzeki. Liczył sześć mil. Drugi, po lewej stronie Wisłoki, prowadził przez: Podleszany, Książnice, Goleszów, Kiełków, Przeclaw, Podole, Korzeniów, Bobrową, Zawisłocze, Kancerz i Pustynię. Droga przebiegała po przestrzeni otwartej, po gruncie utwardzonym, liczyła cztery mile, ale w dwóch punktach przecinała rzekę, w Mielcu i Zawisłoczu. W miejscowościach tych istniały jednak przeprawy promowe⁵²⁸. Droga krajowa Dębica – Mielec – Dzików – Nadbrzezie została oddana do użytkowania 31 X 1876 r.⁵²⁹ Wydział Rady Powiatowej w Mielcu w sprawach drogowych zwracał się również do lwowskiego Sejmu Krajowego. W roku 1874 wniósł petycję o uznanie drogi Mielec – Radomyśl (Wielki) za krajową⁵³⁰. W 1878 r. petycję o budowę drogi krajowej z Mielca do Lisiej Góry⁵³¹. Z kolei w roku 1885, wspólnie z Wydziałem Powiatowym w Łańcucie, w sprawie sadzenia drzew przy drogach⁵³².

Ważnym działaniem Wydziału były zabiegi dotyczące rozwoju powiatu, czynione u czynników wyższych, np. w Sejmie Krajowym. 24 IX 1884 r. hr. Rey wniósł w nim petycję o przyspieszenie budowy linii kolejowej Dębica – Tarnobrzeg – Nadbrzezie⁵³³.

---

⁵²⁵ *Gospodarstwo i handel. Drogi powiatowe i gminne*, „GL” 1899, nr 134 (z 15 VI), s. 4.

⁵²⁶ *Kronika. Subwencje na cele drogowe*, „GL” 1902, nr 243, s. 4; *Sprawy krajowe. (Subwencje na budowę dróg)*, „GL” 1903, nr 220, s. 2.

⁵²⁷ Tylko w roku 1867 na budowę drogi Dębica – Rzochów – Mielec – Baranów (Sandomierski) – Tarnobrzeg – Nadbrzezie przeznaczona została kwota 25 tys. złr. *Część nieurzędowa. Wyciąg z protokołów posiedzeń Wydziału krajowego z d. 8., 13., 21. i 27 sierpnia, dalej z 5., 6., 14., 18., 26. i 27. września 1867. (Dokończenie.)*, „GL” 1867, nr 231 (z 5 X), s. 1349.

⁵²⁸ *Obwieszczenie*, „Czas” 1869, nr 112 (z 20 V), s. 4.

⁵²⁹ *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas” 1876, nr 253 (z 5 XI), s. 3.

⁵³⁰ *Część nieurzędowa. IX. posiedzenie Sejmowe z dnia 1. października*, „GL” 1874, nr 224 (z 2 X), s. 1.

⁵³¹ *Sejm krajowy. (III. Posiedzenie z dnia 13go września.)*, „GL” 1878, nr 230 (z 17 IX), s. 2.

⁵³² *Sejm krajowy. (IV posiedzenie z dnia 30 listopada.)*, „GL” 1885, nr 275 (z 1 XII), s. 2.

⁵³³ *Sejm. Posiedzenia sejmowe. (Druga sesja V kadencji sejmowej). (Posiedzenie VI te dnia 24 września 1884)*, „Czas” 1884, nr 222 (z 26 IX), s. 1.

Należy pamiętać, że właściwe wykonywanie obowiązków przynależnych do Wydziału Rady Powiatowej wiązało się z odpowiednim personelem urzędniczym.

W roku 1868 Wydział mielecki poszukiwał sekretarza przy Radzie Powiatowej w Mielcu. Oferowana płaca wynosiła 800 złr. Pierwszeństwo w zatrudnieniu mieli kandydaci, którzy ukończyli studia prawnicze. Podania miały być nadsyłane do 20 lutego na ręce członka Wydziału, notariusza dr. Antoniego Bartosińskiego⁵³⁴. Od 4 III 1871 r. Wydział znów poszukiwał sekretarza (znów z płacą roczną w wysokości 800 złr) i kancelistę (wynagrodzenie roczne wynosiło 400 złr). Kandydaci mieli przedstawić odpowiednie świadectwa kwalifikujące ich do objęcia stanowisk. Podania miały być składane do 31 marca, do wspomnianego Wydziału⁵³⁵. Prawdopodobnie w wyniku tego konkursu nowym sekretarzem mieleckiej Rady Powiatowej został Władysław Czaplicki⁵³⁶. Odpowiedzialna praca sekretarzy doceniana bywała nawet przez cesarza. W roku 1898 Złotym Krzyżem Zasługi z Koroną odznaczył on Hipolita Szaneckiego⁵³⁷.

Mielecki Wydział Rady Powiatowej podlegał kontroli Wydziału Krajowego. Jedną z nich miała miejsce na początku 1903 r. Skontrolowane zostały działalność gospodarcza oraz stan biur. Kontrola wypadła wielce zadowolająco. Stwierdzono, że przez 10 ostatnich lat wybudowanych zostało 47 km dróg szutrowanych, nie licząc tych naprawionych. Wybudowano ponadto 550 mostków betonowych. Kas pożyczkowych było nadal 58 (jak w roku 1899), ale obracały one pokaźnym kapitałem – 340 531 kor. Zostały zorganizowane nowe ochotnicze straże pożarne, dla których zakupiono przyrządy strażackie. Założono kasę oszczędności w celu wspomżenia zadłużonych włościan. Nastąpiło obwałowanie brzegów Wisły i Wisłoki. Udzielono wielu stypendiów uczniom szkół fachowych. Tak znaczący progres dokonał się, jak stwierdzono w lustracji, dzięki niezwykle zaangażowaniu i niespożytej energii marszałka powiatu mieleckiego Sękowskiego. Spotkało się to z uznaniem i podziękowaniem dla niego oraz dla Wydziału Powiatowego⁵³⁸.

Wydział Powiatowy Rady Powiatowej w Mielcu wydatkował pieniądze również na szczytne cele. Przykładowo w 1874 r. wsparł pogorzalców Gorlic kwotą 100 złr⁵³⁹.

---

⁵³⁴ *Konkurs*, „Czas” 1868, nr 26 (z 1 II), s. 4; *Konkurs*, „Czas” 1868, nr 29 (z 5 II), s. 4.

⁵³⁵ *Konkurs*, „Czas” 1871, nr 58 (z 11 III), s. 4; *Konkurs*, „Czas” 1871, nr 65 (z 19 III), s. 4.

⁵³⁶ *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas” 1871, nr 101 (z 3 V), s. 2.

⁵³⁷ *Część urzędowa*, „GL” 1898, nr 281, s. 2.

⁵³⁸ *Kronika krajowa. Z powiatu mieleckiego*, „Czas” 1903, nr 72 (z 30 III), wyd. wieczorne, s. 3; *Kronika. Uznanie*, „GL” 1903, nr 74 (z 1 IV), s. 4.

⁵³⁹ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Gorlice d. 16 października*, „Czas” 1874, nr 240 (z 21 X), s. 2.

W roku 1897 wpłacił 10 złr na rzecz Towarzystwa Oświaty Ludowej w Krakowie⁵⁴⁰. Kilka lat później, w 1902 r., na tą samą instytucję przekazał 10 kor.⁵⁴¹ W roku 1893 wpłacił 20 złr na weteranów wojsk polskich z 1830 r.⁵⁴² W latach 1900-1901, 1904-1906, 1910 i 1912 wsparł kwotami po 50 kor. (dwa razy), 40 kor. (dwa razy) i 20 kor. (trzy razy) Wydział przytuliska uczestników powstania styczniowego⁵⁴³. W roku 1899 Rada Powiatowa w Mielcu wpłaciła 50 złr na budowę pomnika Adama Mickiewicza we Lwowie⁵⁴⁴. Wydział wspierał także restaurację Wawelu. W 1901 r. przekazał 200 kor. na ten cel⁵⁴⁵. Z kolei w roku 1909 wsparł powodźnian gminy Juszczyzny (pow. Żywiec) kwotą 20 kor.⁵⁴⁶

II. 4. Posłowie Sejmu Krajowego we Lwowie

Kryzys monarchii habsburskiej w latach 1860-1861 spowodował, że państwo zaczęło powracać do rządów parlamentarnych. Rozpoczął się proces przekształcania go w federację krajów autonomicznych.

Powołano do życia parlament centralny – Radę Państwa – w Wiedniu oraz Sejmy Krajowe w każdym z krajów monarchii wchodzących w skład monarchii⁵⁴⁷. W Galicji utworzono Sejm Krajowy we Lwowie. Zajmował się on krajowymi obiektami publicznymi, ustawodawstwem gminnym, szkolnym za wyjątkiem spraw, które były zastrzeżone dla państwa, ustrojem rolnym i zakładami dobroczynnymi⁵⁴⁸.

Mechanizm wyborczy do galicyjskiego Sejmu Krajowego oraz wiedeńskiej Rady Państwa był skomplikowany. Ewoluuował on jeszcze w początkach wieku XX. Opierał się na kuriach: I – wielkiej własności, II – miast większych, III – izb przemysłowo-handlowych i IV – reszty gmin, czy też małej własności. W roku 1897,

⁵⁴⁰ „Czas” 1897, nr 288 (z 17 XII), s. 2.

⁵⁴¹ *Kronika*, „Czas” 1902, nr 60 (z 13 III), wyd. wieczorne, s. 2.

⁵⁴² *Kronika*, „Czas” 1893, nr 50 (z 2 III), s. 2.

⁵⁴³ *Kronika*, „Czas” 1900, nr 2 (z 4 I), s. 3; *Kronika. Przytulisko uczestników powstania z 1863 r.*, „Czas” 1901, nr 28 (z 4 II), wyd. wieczorne, s. 2; *Kronika*, „Czas” 1904, nr 57 (z 10 III), wyd. wieczorne, s. 2; *Kronika*, „Czas” 1905, nr 48 (z 28 II), wyd. wieczorne, s. 2; *Kronika*, „Czas” 1906, nr 37 (z 15 II), wyd. wieczorne, s. 3; „Czas” 1910, nr 86 (z 23 II), numer wieczorny, s. 3; „Czas” 1912, nr 13 (z 10 I), wyd. popoł., s. 2.

⁵⁴⁴ *Kronika*, „GL” 1899, nr 274 (z 1 XII), s. 3.

⁵⁴⁵ *Kronika*, „Czas” 1901, nr 58 (z 11 III), wyd. wieczorne, s. 2.

⁵⁴⁶ *Kronika*, „GL” 1909, nr 37 (z 17 II), s. 3.

⁵⁴⁷ S. Pijaj, *Posłowie z regionu mieleckiego do Sejmu Krajowego we Lwowie i wiedeńskiej Rady Państwa. Ludzie i stronnictwa, w: Dzieje lokalne pośród wydarzeń i procesów historycznych. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej pod patronatem honorowym Uniwersytetu Jagiellońskiego, wydane z okazji 550. rocznicy zezwolenia królewskiego na założenie miasta Mielca*, red. K. Haptaś, Mielec 2007, s. 195-196.

⁵⁴⁸ B. Stanaszek, K. Haptaś, J. Brzegowy, *op. cit.*, s. 371.

ale w wyniku nowej ordynacji wyborczej do Rady Państwa, wprowadzono jeszcze V kurię – powszechnego głosowania⁵⁴⁹.

W świetle ordynacji do Sejmu Krajowego z 1861 r. powiaty polityczne Mielec i Zasów tworzyły jeden z okręgów wyborczych IV kurii – małej własności. Wówczas też odbyły się pierwsze wybory⁵⁵⁰. Od roku 1889 okręg wyborczy obejmował tylko Mielec.

W okresie autonomii Galicji posłami Sejmu Krajowego we Lwowie z okręgów Mielec – Zasów i Mielec było pięć osób, z których trzy sprawowały godność poselską po dwie kadencje (hr. Tarnowski, Krempa i Kędzior). Hr. Rey trzykrotnie wybierany był do parlamentu.

Tab. 4. Posłowie Sejmu Krajowego we Lwowie
z okręgów Mielec – Zasów i Mielec (1861-1914)

Czas trwania kadencji	Okręg	Imię i nazwisko posła
1861-1867	Mielec i Zasów	Maciej Czechura ⁵⁵¹
1867-1869	Mielec i Zasów	Jan hr. Tarnowski ⁵⁵²
1870-1876	Mielec i Zasów	Jan hr. Tarnowski
1877-1882	Mielec i Zasów	Mieczysław hr. Rey ⁵⁵³
1882-1889	Mielec i Zasów	Mieczysław hr. Rey
1889-1895	Mielec	Mieczysław hr. Rey
1895-1901	Mielec	Franciszek Krempa ⁵⁵⁴
1901-1907	Mielec	Franciszek Krempa
1908-1912	Mielec	Andrzej Kędzior ⁵⁵⁵

⁵⁴⁹ S. Pijaj, *op. cit.*, s. 196-197.

⁵⁵⁰ *Ibidem*, s. 197.

⁵⁵¹ Szerzej o działalności parlamentarnej Macieja Czechury w: S. Pijaj, *Działalność parlamentarna Macieja Czechury, posła do galicyjskiego Sejmu Krajowego*, w: *Z myślą o Polsce i polskiej wsi. Ruch ludowy w XIX i XX wieku. W 160. rocznicę urodzin Franciszka Krempe*, red. J. Skrzypczak, Mielec 2014, s. 17-25.

⁵⁵² O działalności Jana hr. Tarnowskiego oraz jego rodzinie zob. w: E. Orman, *Tarnowski Jan Józef (1826-1898)*, w: *PSB*, t. 52, Warszawa – Kraków 2018, s. 478-480; M. Brzeziński, *Dwieście lat obecności łaskami słynącego obrazu Matki Bożej Chorzelskiej Królowej Rodzin oraz rodu Tarnowskich na ziemi chorzelskiej*, Chorzelów 2014.

⁵⁵³ O Mieczysławie hr. Reyu zob. w: J. Bujak, *Rey Mieczysław (1836-1918)*, w: *PSB*, t. 31, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1988, s. 194-196; *Reyowie. Wspomnienia XIX-XX w.*, opr. i wstępem opatrzył J. Skrzypczak, Mielec 2009, *passim*.

⁵⁵⁴ Szerzej o Franciszku Krempie zob. w: K. Dunin-Wąsowicz, *Krempa Franciszek (1853-1935)*, w: *PSB*, t. 15, Wrocław – Warszawa – Kraków 1970, s. 274; J. Skrzypczak, *Franciszek Krempa (1853-1935). Ludowy trybun z Padwi Narodowej*, Padew Narodowa 2002; J. Skrzypczak, *Franciszek Krempa z Padwi Narodowej. Narodziny ludowca i początek działalności parlamentarnej*, w: *Z myślą o Polsce...*, s. 41-54.

⁵⁵⁵ O Andrzeju Kędziorze i jego działalności politycznej i parlamentarnej zob. w: K. Haptaś, *Działalność polityczna i parlamentarna...*, s. 159-187; K. Haptaś, *Stan powiatu mieleckiego...*, s. 178-203.

1913-1914	Mielec	Andrzej Kędzior
-----------	--------	-----------------

Źródło: S. Grodziski, *Sejm Krajowy galicyjski 1861-1914*, t. 1-2, wstęp M. Małecki, Kraków 2018, s. 353, 361, 369, 376, 385, 393, 401, 409, 417, 424.

Powyższa tabela precyzyjnie przedstawia lata posłowania poszczególnych osób. Jest to o tyle ważne, że przekazane przez analizowaną prasę informacje nie są spójne, nie prezentują płynnej narracji.

Począwszy od Jana hr. Tarnowskiego analizowane krakowski „Czas” i „Gazeta Lwowska” przekazały niemałą liczbę informacji o posłach mieleckich zasiadających w latach 1870-1914 w parlamencie lwowskim.

Wspomniany hr. Tarnowski został powtórnie wybrany posłem Sejmu Krajowego we Lwowie w połowie 1870 r. Wybór nastąpił w drugim głosowaniu. Chorzelowianin uzyskał 79 głosów. Jego najpoważniejszym kontrkandydatem do objęcia mandatu poselskiego był włościanin Józef Badura⁵⁵⁶. Niewiele wiadomości znajdujemy na temat jego aktywności w lwowskim Sejmie Krajowym. Wiadomo, że w październiku 1871 r. wniósł on interpelację dotyczącą prac wykonywanych podczas budowy drogi Mielec – Dębica. 7 października otrzymał w tej sprawie odpowiedź imieniem Wydziału Krajowego, przekazaną przez Grossa⁵⁵⁷.

Hrabia Rey wybrany został posłem krajowym w październiku 1876 r. Wygrał wybory miażdżącą liczbą głosów. Uzyskał 145 ze 147 głosów⁵⁵⁸. Na start w wyborach po swoją drugą kadencję 16 V 1883 r. uzyskał zatwierdzenie kandydatury przez Komitet Centralny Przedwyborczy dla zachodniej części Galicji i Wielkiego Księstwa Krakowskiego. Startował w okręgu wyborczym gmin wiejskich Mielec – Zasów⁵⁵⁹. Jednocześnie wchodził w skład komitetu powiatowego zajmującego się wyborami, który zaakceptował wspomniany Komitet Centralny. Należeli do niego również: właściciele dóbr Mieczysław Artwiński i Antoni Fibich, Józef Głuszkiewicz, sędzia z Radomyśla (Wielkiego), ks. Knutelski, proboszcz mielecki, Gabriel Mühlrad, Władysław Rydel, właściciel dóbr, ks. Wilhelm Skopiński, proboszcz padewski, Jan hr. Tarnowski, Aleksander Trzeciecki, właściciel dóbr, ks. Eugeniusz Wolski, proboszcz w Zdziarcu, i Władysław Żurowski, dzierżawca dóbr⁵⁶⁰. Spotkania na wiecach

⁵⁵⁶ Część nieurzędowa, „GL” 1870, nr 151 (z 6 VII), s. 917.

⁵⁵⁷ *Korespondencya Czasu. Lwów 7 października. 16te Posiedzenie Sejmowe*, „Czas” 1871, nr 231 (z 10 X), s. 1.

⁵⁵⁸ *Dodatek nadzwyczajny do Nr. 243 „Gazety Lwowskiej”. Wybory, 1876, nlbs; Rezultat wyborów sejmowych z okręgów gmin wiejskich*, „GL” 1876, nr 244 (z 25 X), s. 2.

⁵⁵⁹ *Sprawy krajowe. Wybory*, „Czas” 1883, nr 110 (z 18 V), s. 1.

⁵⁶⁰ Chrzanowski L., *Sprawy krajowe. Wybory*, „Czas” 1883, nr 65 (z 21 III), s. 2.

wyborczych przebiegały w różnej atmosferze. Niejednokrotnie relacje z nich pozbawione były rzetelności. Jedna z nich opublikowana w krakowskim „Czasie” tak daleko mijала się z prawdą, że wywołała reakcję hr. Reya, kandydującego i zabiegającego o głos. Zaprezentował on odpowiedź na zamieszczony tekst, gruntownie, stanowczo i rzetelnie odpowiadając autorowi artykułu⁵⁶¹. Na trzecią swoją kadencję hr. Rey został również „namaszczony” przez Komitet Centralny Przedwyborczy dla Galicji zachodniej, który na posiedzeniu odbytym 22 VI 1889 r. zatwierdził kandydaturę hr. Reya w mieleckim okręgu mniejszej własności⁵⁶². Wybory odbyły się 2 lipca. Przecławianin uzyskał 80 głosów na 135 głosujących. Kontrkandydaci otrzymali mniejszą liczbę głosów: wójt Stanisław Lis – 49, a Jan Bogdan hr. Tarnowski – sześć⁵⁶³.

Właściciel dóbr przecławskich brał żywy udział w działalności sejmowej. Zabierał głos w ważnych i istotnych sprawach. Podczas debaty sejmowej dotyczącej reformy szkół wydziałowych wygłosił 17 I 1888 r. mowę dotyczącą tej tematyki. Zawarte w niej słowa, przemyślenia głoszącego spotkały się z aprobatą sali sejmowej. Na koniec została ona nagrodzona brawami oraz gratulacjami posłów⁵⁶⁴.

Krempa wziął udział w wyborach sejmowych w roku 1895. Startował z kurii gmin wiejskich. 25 września w wyborach wzięło udział 139 głosujących. Swoje głosy oddało na niego 117. Kontrkandydat hr. Rey otrzymał zaledwie 21 głosów⁵⁶⁵.

Po zakończeniu kadencji Krempa znów stanął w wyborcze szranki. 24 VIII 1901 r. na zjeździe rady naczelnej Stronnictwa Ludowego w Krakowie został ustanowiony kandydatem w powiecie Mielec⁵⁶⁶. Walka wyborcza trwała w najlepsze. Organizowane wiece wyborcze bywały coraz bardziej nieprzewidywalne, nie przebierano na nich w środkach. I chociaż ludowcy tracili wpływy, w powiatach dąbrowskim i mieleckim „trzymał się” mocno. Mielec był miejscem spotkań przedwyborczych. Jedno z nich odbyło się 11 VIII 1901 r. w budynku straży pożarnej. Zgromadziło ponad 600 włościan, a ponadto m.in. posłów sejmowych dr. Jana Hupkę i Sękowskiego, posła „wiedeńskiego” ks. Michała Żygulińskiego, byłego posła ks. Kopycińskiego i wielu księży. Na wiecu był również obecny ks. Stanisław Stojalowski.

---

⁵⁶¹ M. Rey, *Wybory*, „Czas” 1883, nr 128 (z 9 VI), s. 2.

⁵⁶² *Akcja przedwyborcza*, „GL” 1889, nr 144 (z 26 VI), s. 2.

⁵⁶³ *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wybory sejmowe z kurii gmin wiejskich*, „GL” 1889, nr 149 (z 3 VII), s. 5.

⁵⁶⁴ *Mowa posła hr. Reya*, „Czas” 1888, nr 15 (z 19 I), s. 2.

⁵⁶⁵ *Wybory do Sejmu z kurii gmin wiejskich*, „Czas” 1895, nr 222 (z 27 IX), s. 1; *Wybory do Sejmu*, „GL” 1895, nr 228 (z 4 X), s. 3.

⁵⁶⁶ *Ruch przedwyborczy*, „GL” 1901, nr 197 (z 29 VIII), s. 2.

Z ludowców obecni byli: poseł Krempa, Tomasz Kłoda i adwokat dr Stanisław Nowaczyński. Początek spotkania rozpoczął się od sporu, kto ma mu przewodniczyć. Większość opowiedziała się za Kremką, który sekretarzem wybrał Indyka, zastąpionego później przez Nowaczyńskiego. Punktów spotkania było kilka. Sprawozdanie poselskie wygłosił ks. Żyguliński, spotkało się ono z, delikatnie ujmując, mieszanymi uczuciami. Wynikały one np. z niektórych sformułowań, które „podkreślały” brak doświadczenia parlamentarnego. Wynikła później dyskusja wprowadziła przy nazwisku Kremki pierwszy zgrzyt. Rozeszło się o wyrąb lasów. W związku z licznymi interpelacjami posła w tej sprawie, największy producent drewna w powiecie zawiesił wyrąb, powodując podrożenie cen dla odbiorców, głównie włościan. Po zabraniu głosu przez ks. Stojalowskiego szeregi jego zwolenników topniały, (...) *rosły za to jego gniew i rozdrażnienie...* Jak zanotował korespondent, była to pierwsza wielka przegrana ludowców w powiecie. Narracja ks. Stojalowskiego zbudowana została na zarzutach ograniczania przez ludowców religii tylko do kościołów, wyrzucania jej z życia publicznego. Przepychanki słowne trwały przez cały czas, jednak im bliżej było końcowi, pozycja Kremki i jego zwolenników słabła. Obecny na wiecu korespondent skwitował całość słowami: *Wskutek takich to przekomarzań się, dowcipów, różnych sztuczek wiecowych z jednej strony, a odwoływania się do zdrowych instynktów chłopca z drugiej strony, wytwarzał się nastrój zgromadzenia, dla ludowców stanowczo nieprzychylny. Trudno przewidzieć, jak dalej sprawa ta pójdzie i czy poseł Krempa polegnie we wyborach. Zgromadzenie dostarczyło tylko jednego więcej dowodu, że wśród chłopów panuje niepokonana dotychczas ignorancja rzeczy publicznych. Zwycięża ten, kto mówi dowcipniej, kto ma więcej sui generis odwagi i ciętości w odpowiedzi. Obiektywnemu obserwatorowi wszystko to wydawało się zabawką, smutną nad wyraz zabawką. Zgromadzenie, rzekomo złożone z ludowców, przerabia się w ciągu czterech godzin w zagorzałych zwolenników ks. Stojalowskiego. Przechwala się z początku p. Kremka, że to wszystko jego ludzie, ale na końcu posiedzenia schyla pokornie głowę, gdy mu ks. Stojalowski zapowiada: „wrócę tu po wyborach, chodzić będę od wsi do wsi, a wówczas w całym powiecie nie znajdziesz ludowca na lekarstwo”. Jakaż to więc smutna farsa – te stronnictwa „ludowe”, te szumne programy, te „zasadnicze” walki, to uświadomienie i dojrzałość ludowa⁵⁶⁷. Ten sam korespondent zwrócił jeszcze uwagę na pozytywną rzecz, na kierunek, który powinien być obrany:*

---

⁵⁶⁷ Przygodny, *Wiecowa walka o „zasady”*. Mielec 12 sierpnia 1901, „Czas” 1901, nr 185 (z 14 VIII), wyd. wieczorne, s. 2.

Dla ludzi jednak, „nie interesowanych” w tej walce ludowych przywódców, była jedna zdrowa wskazówka w całym tym „przedstawieniu politycznym”. Starosta mielecki wzywał obecnych do zgody i wykazywał, że zgoda jest możliwą tam, gdzie między obszarnikami w powiecie znajduje się taki prawdziwy dobrodziej ludu, jak prezes Rady powiatowej Sękowski, który dla powiatu mieleckiego krociowe fundusze na budowę wodne wyjednał, do założenia szkoły koszykarskiej i zimowej szkoły rolniczej znacznymi ze swojej kieszeni ofiarami się przyczynił i nie ustaje w zabiegach, by uzyskać dla Mielca szkołę średnią. Zgoda powinna nastąpić w powiecie, gdzie również i między księżmi znajduje się Ks. Kopyciński, twórca pierwszej w tych stronach i wielkimi kapitałami obracającej Kasy Reiffeisena, która ludność północnej części powiatu wyzwoliła ze szpon lichwiarzy. W powiecie, gdzie jest dwóch takich ludzi, gdzie tych ludzi inni księża i obszarnicy szanują i w ich usiłowaniach wspierają, nie ma prawa nikt przeciwko księżom i obszarnikom podburzać⁵⁶⁸. Słowa gloryfikujące obydwóch spotkały się z zarzutami rzuconymi w ich kierunku przez Krempę i ostatnich jego zwolenników. Uczestnicy wiecu zareagowali mocno na te kalumnie, wołając: „hańba Krempie! precz! za drzwi z nim! salcesonowy poseł!”⁵⁶⁹. Wydawało się, że to już koniec Krempy, tym bardziej, że kandydatura ks. Kopycińskiego zyskiwała coraz więcej zwolenników. Poseł z Padwi (Narodowej) tracił w oczach wyborców, prasa przekazała, że (...) Agitatorzy Krempy szerzą terroryzm, grożąc przy wyborach gwałtami⁵⁷⁰. Wybory odbyły się 5 września. Głosowały 154 osoby. Krempa wygrał jednak minimalną różnicą głosów z ks. Kopycińskim. Głosowało na niego 79 wyborców, na kapłana 75⁵⁷¹. Jako jeden z dwóch posłów Stronnictwa Ludowego (drugim był Jan Stapiński wybrany w Krośnie) znów zasiadł w ławach poselskich⁵⁷².

Krempa w trakcie posłowania zasłynął z licznych interpelacji, dotyczących często spraw błahych, lokalnych, zwanych od jego nazwiska kremplacjami. Po wielu latach są one jednak świetnym materiałem źródłowym. Nie zostały do tej pory dostatecznie docenione w istniejących na jego temat publikacjach.

9 I 1896 r. Krempa wraz z innymi osobami wniósł interpelację w sprawie wydzierżawienia prawa polowania gminnego w Cyrance (pow. Mielec). Kilka tygodni

---

⁵⁶⁸ *Ibidem*.

⁵⁶⁹ *Ibidem*.

⁵⁷⁰ *Ruch wyborczy*, „Czas” 1901, nr 200 (z 1 IX), wyd. poranne, s. 1.

⁵⁷¹ *Wybory do Sejmu z gmin wiejskich*, „Czas” 1901, nr 203 (z 5 IX), wyd. wieczorne, s. 3; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wybory do Sejmu z IV. kurii*, „GL” 1901, nr 204 (z 6 IX), s. 5.

⁵⁷² *Wybory do Sejmu*, „GL” 1901, nr 205 (z 7 IX), s. 2; *Wybory do Sejmu*, „GL” 1901, nr 215 (z 19 IX), s. 2.

później, 28 stycznia, otrzymał odpowiedź w tej sprawie, przedstawioną przez Włodzimierza hr. Łosia, komisarza rządowego i radcę dworu, który w swoim wystąpieniu opisał bardzo dokładnie całą sprawę, sięgając jeszcze do roku 1890. Przy okazji poruszył również sprawę związaną ze szkodami wyrządzanymi przez dziki żyjące w lasach dworskich w Cyrance. W międzyczasie poseł Krempa wraz z grupą osób 20 stycznia wniósł kolejną interpelację. Tym razem chodziło o nieuprawnione aresztowanie gospodarza Marcina Niemczyckiego z Rokietnicy. Decyzję w tej sprawie wydało Starostwo Powiatowe w Jarosławiu. Odpowiedział na nią w tym samym dniu, 28 stycznia, wspomniany hr. Łoś. Jak wcześniej, rzetelnie przedstawił, że o żadnym aresztowaniu być mowy nie może, gdyż rzeczony włościanin, co do którego były podejrzenia odnośnie m.in. głośzonych gróźb, zgłosił się do starostwa samowolnie, w towarzystwie żandarma, a po przesłuchaniu i braku dostatecznej podstawy do wdrożenia postępowania, został zwolniony. To nie był koniec zapytań posła mieleckiego. Jeszcze tego samego dnia, 28 stycznia, znów z gronem innych osób wystosował interpelację do Wydziału Krajowego w sprawie rzekomego nielegalnego wydzierżawienia myta na drodze powiatowej z Mielca do granicy z powiatem tarnowskim. Nielegalnym dzierżawcą miał być mielecki Wydział Rady Powiatowej⁵⁷³.

Na kolejnym posiedzeniu Sejmu Krajowego (w lutym 1896 r.) Krempa (znów z gronem osób) złożył interpelację skierowaną do komisarza rządowego odnośnie wiklin zasadzonych nad brzegami Wisły i Wisłoki w powiecie mieleckim. Zapytywał, czy nie mogłyby one być odstąpione na własność właścicielom gruntów przy nich położonych. Ci w zamian za to przyjęliby na siebie powinność ochrony tam oraz zwrócili koszty sadzenia wikliny⁵⁷⁴.

7 II 1896 r. poseł Krempa złożył kolejną interpelację. Tym razem zapytywał komisarza rządowego, dlaczego nowa rada gminy Mielec nie rozpoczęła jeszcze urzędowania⁵⁷⁵.

W końcu „pracowitego” roku 1896, 29 grudnia, Krempa wraz z innymi zgłosił jeszcze interpelację skierowaną do komisarza rządowego, a dotyczącą niewłaściwego postępowania poborcy Urzędu Podatkowego w Mielcu z interesantami⁵⁷⁶.

Na początku roku następnego, 1897, na posiedzeniu odbytym na początku lutego, Krempa złożył interpelację skierowaną do komisarza rządowego względem (...)

---

⁵⁷³ *Sejm. Lwów, 28 stycznia. (16 posiedzenie 1 sesji VII peryodu), „GL” 1896, nr 22 (z 29 I), s. 4-5.*

⁵⁷⁴ *Sejm, „GL” 1896, nr 30, s. 3.*

⁵⁷⁵ *Sejm, „GL” 1896, nr 31, s. 4.*

⁵⁷⁶ *Sejm. Lwów, 29 grudnia. (2 posiedzenie 2 sesji VII peryodu), „GL” 1896, nr 298 (z 30 XII), s. 4.*

niezalatwienia rekursu wydz. pow. w Mielcu przeciw wymiarowi ekwiwalentowemu w 36 gminach⁵⁷⁷. W kolejnym dniu obrad sejmowych wystosował interpelację do komisarza rządowego odnośnie zapobieżeniu trzebienia lasów w powiatach: mieleckim, ropczyckim i tarnobrzeskim⁵⁷⁸.

13 II 1897 r. poseł Krempa otrzymał odpowiedź w sprawie interpelacji złożonej 29 XII 1896 r. informującej, że (...) *poborca urzędu podatkowego w Mielcu wzbrania się pod błahymi pozorami przyjmować od kontrybuentów podatki, znieważa strony, a nawet wójtów, słownie i czynnie, utrudnia kontrybuentom wstęp do urzędu podatkowego w godzinach urzędowych przy interwencji policji miejscowej...* Komisarz rządowy radca dworu hr. Łoś i tym razem odpowiedział posłowi niezwykle rzetelnie, opierając się na przesłanych mu informacjach. Przeprowadzone w styczniu 1897 r. przez Starostwo Powiatowe w Mielcu postępowanie wyjaśniające odrzuciło zarzuty podawane przez Krempę, niemniej wykryło, że poborca nie zawsze zachowywał takt, powagę i spokój w stosunku do obsługiwanych. Interesujące, że na dobitną prośbę mieleckiego starostwa, by poseł opisał szerzej i dokładniej zarzuty, wymieniając z imienia i nazwiska osoby, które przekazały mu wiadomości zawarte w interpelacji, poseł stwierdził, że... wniósł ją jedynie z powodu ogólnego narzekania petentów, których nazwisk nie pamiętał. Wymienieni przez niego dwaj świadkowie nie potwierdzili oskarżeń. Sprawa, typowa kremlacja, po licznych dociekaniach, tak na dobrą sprawę marnotrawiących siły i czas urzędników, została wyjaśniona, przynajmniej tak się wydawało⁵⁷⁹. Rok później, 14 I 1898 r., podczas kolejnego posiedzenia lwowskiego Sejmu Krajowego poseł Krempa wniósł interpelację w sprawie nadużyć popełnianych przez poborcę Sroczyńskiego w Mielcu⁵⁸⁰. Czy chodziło o tą samą osobę, czy inną, nie wiadomo. Jeżeli tak, może faktycznie coś było na rzeczy, skoro pierwsze postępowanie wyjaśniające wytknęło pewne nieprawidłowości w zachowaniu urzędnika.

Jeszcze na początku roku 1898 Krempa wniósł kolejną interpelację skierowaną na ręce komisarza rządowego. Tym razem chodziło o wypłacenie gminie Surowa,

---

⁵⁷⁷ *Sejm. Lwów, 5 lutego. (9 posiedzenie 2 sesji VII. peryodu), „GL” 1897, nr 28 (z 6 II), s. 5.*

⁵⁷⁸ *Sejm. Lwów, 6 lutego. (10 posiedzenie 2 sesji VII. peryodu), „GL” 1897, nr 29 (z 7 II), s. 5.*

⁵⁷⁹ *Część nieurzędowa. Sejm, „GL” 1897, nr 36 (z 16 II), s. 2.*

⁵⁸⁰ *Sejm galicyjski, „Czas” 1898, nr 11 (z 15 I), s. 3; Sejm. Lwów, 14 stycznia. (6 posiedzenie, 3 sesji, VII. peryodu), „GL” 1898, nr 10, s. 5.*

leżącej w powiecie mieleckim, kwoty pieniężnej należnej jej z tytułu *konkurencji* wałów wiślanych⁵⁸¹.

Na posiedzeniu sejmowym w dn. 4 III 1899 r. poseł Krempa wraz z innymi wniósł interpelację w sprawie niesprawiedliwego oceniania szkód wyrządzonych przez bydło na wałach w powiecie tarnobrzeskim, nad rzekami: Wisła, Łęg i Prześniówka. Wiązało się to z karami nakładanymi na właścicieli zwierząt. W odpowiedzi na interpelację zostało podkreślone, że stosowane kary są najniższymi z możliwych, w wysokości 5 złr, a nierzadko władze odstępują od ich wymierzania. Z kolei odszkodowania wyznaczane były na podstawie oszacowań zaprzysiężonych strażników wałowych. Z reguły bardzo niskie. Całość podanych informacji została spuentowana w ten sposób, że rząd nie znalazł żadnych okoliczności, by pouczyć Starostwo Powiatowe w Tarnobrzegu w kwestii odpowiedniego postępowania w temacie⁵⁸². 21 III 1899 r. poseł Krempa, i *towarzysze*, wniósł kolejną interpelację, w której zarzucił Urzędowi Podatkowemu w Mielcu oraz innym urządům podatkowym, że wyznaczwszy termin odbioru podatków dla poszczególnych gmin, po upłygnięciu terminów zapłaty, nie przyjmują ich, narażając tym samym płacących na dodatkowe wydatki, stratę czasu i inne nieprzyjemności. Kilka dni później, na posiedzeniu sejmowym w dniu 28 marca, hr. Łoś po raz kolejny odpowiedział szczegółowo na interpelację. Jak wyjaśnił, każda gmina ma określony termin podatkowy, jednakże każdego dnia inni również mogą dokonać zapłaty, ale po obsłużeniu ostatniego podatnika z gminy zapisanej na konkretny dzień. Wyjaśnił ponadto, że wpłaty można dokonywać w urzędach pocztowych, w których dostępne są określone druki służące do wpłaty wyliczonych kwot⁵⁸³.

W roku 1900 poseł Krempa interpelował w Sejmie Krajowym nadal. 6 kwietnia w sprawie niewykonania uchwały sejmowej dotyczącej założenia szkoły średniej w Mielcu, a ponadto w sprawie nadużyć dokonanych przez Starostwa Powiatowe w Krośnie i Starym Samborze⁵⁸⁴. Rok później, 5 VII 1901 r., znów, wraz z innymi osobami, poruszył temat mieleckiego gimnazjum, a ponadto niesłuszny wymiar podatku w gminie Reichsheim leżącej w powiecie mieleckim⁵⁸⁵.

---

⁵⁸¹ *Sejm. Lwów, 1 lutego. (16 posiedzenie, 3 sesji, VII. peryodu)*, „GL” 1898, nr 25, s. 5.

⁵⁸² *Sejm. (20 posiedzenie 4 sesji, VII peryodu)*. Lwów, dnia 22 marca, „GL” 1899, nr 67 (z 23 III), s. 4.

⁵⁸³ *Sejm. (24 posiedzenie 4 sesji, VII. peryodu)*. Lwów, 28 marca, „GL” 1899, nr 71, s. 4.

⁵⁸⁴ *Sejm. (VII. posiedzenie 5 sesji VII. peryodu)*. Lwów, 6 kwietnia, „GL” 1900, nr 80 (z 7 IV), s. 5.

⁵⁸⁵ *Sejm. (13 posiedzenie, 6 sesji VII. peryodu)*. Lwów, 5 lipca, „GL” 1901, nr 152 (z 6 VII), s. 5.

11 VII 1902 r. wniósł kolejną interpelację w sprawie mieleckiego urzędu podatkowego⁵⁸⁶. Dzień później, wraz z *towarzyszami*, interpelował w sprawie rzekomych nadużyć we wspomnianym urzędzie podatkowym⁵⁸⁷.

19 X 1905 r. zabrał głos w sprawie niewłaściwie udzielanego kredytu w kasie sieroczej w Mielcu⁵⁸⁸. Dwa dni później złożył wniosek dotyczący założenia szkoły średniej w Tarnobrzegu. Argumentował go tym, że w powiecie tarnobrzesckim znajdują się 74 gminy wiejskie i pięć miasteczek, w których nie ma żadnej wskazanej szkoły. Stwierdził, że jej powołanie jest również uzasadnione tym, że ponad 400 uczniów zmuszonych jest pobierać naukę w szkołach średnich w: Dębicy, Krakowie, Mielcu, Rzeszowie i Tarnowie⁵⁸⁹. Z kolei w głosie zabrany 14 listopada ujął się za nauczycielami. Wraz z innymi złożył wniosek o dodatek drożyzniany za rok 1905 w wysokości 25% pobieranej płacy dla nauczycieli ludowych w powiatach: mieleckim, ropczyckim i tarnobrzesckim⁵⁹⁰. Dzień później, 15 listopada, interpelował wspólnie z innymi do Wydziału Krajowego w sprawie budowy drogi na trasie Piwniczna – Szczawnica⁵⁹¹.

Krempa jako poseł żywo uczestniczył w licznych zebraniach działaczy ludowych. Przykładowo na wiecu, który odbył się 27 III 1896 r. w Mielcu, w którym uczestniczył m.in. Stapiński, „opowiadał” zgromadzonym o krzywdach wyrządzanych włościanom przez ziemian, duchowieństwo, starostwa, sądy itd. Jak odnotował korespondent, w *zapale oratorskim* stwierdził, że chłopci w roku 1848 wywalczyli sobie zniesienie pańszczyzny. Generalnie wydźwięk wszystkich wypowiedzi wówczas wybrzmiały był anty. „Dostało” się wszystkim, bez względu na orientację polityczną, zajmowane stanowiska czy piastowane urzędy. A ci, którzy chcieli sprostować głoszone nieprawidłowości, np. notariusz Fibich, nie zostali dopuszczeni do głosu⁵⁹².

Należy pamiętać, że mieszkańców powiatu mieleckiego reprezentowali również posłowie I kurii startujący w wyborach w obwodzie tarnowskim. Wśród nich znalazły się osoby, które mieszkały na terenie powiatu mieleckiego. W III kadencji Sejmu Krajowego we Lwowie (1870-1876) w miejsce Edwarda Dzwonkowskiego, który złożył mandat poselski, nowym posłem wybrany został Mieczysław hr. Rey. Później

⁵⁸⁶ *Sejm. Lwów 11 lipca*, „Czas” 1902, nr 157 (z 11 VII), wyd. wieczorne, s. 3.

⁵⁸⁷ *Sejm. (14 posiedzenie, I sesji VIII. peryodu). Lwów, dnia 11 lipca*, „GL” 1902, nr 158 (z 12 VII), s. 3.

⁵⁸⁸ *Sejm. (36 posiedzenie II sesji VIII. peryodu). Lwów, 19 października*, „GL” 1905, nr 239 (z 20 X), s. 4.

⁵⁸⁹ *Sejm. (37 posiedzenie II sesji VIII. peryodu). Lwów, 21 października*, „GL” 1905, nr 241 (z 22 X), s. 6.

⁵⁹⁰ *Sejm. (52 posiedzenie II sesji VIII. peryodu). Lwów, 14 listopada*, „GL” 1905, nr 260 (z 15 XI), s. 4; *Sejm. (53 posiedzenie II sesji VIII. peryodu). Lwów, 15 listopada*, „GL” 1905, nr 261 (z 16 XI), s. 4.

⁵⁹¹ *Sejm*, „GL” 1905, nr 261, s. 4.

⁵⁹² *Wstrętne agitacje w Galicyi zachodniej*, „Czas” 1896, nr 75 (z 31 III), s. 2.

startował on, jak zostało już nadmienione, z okręgu Mielec – Zasów, z IV kurii. Ponownie reprezentował obwód tarnowski, w I kurii, od roku 1895. Złożył mandat poselski w 1899 r. Na jego miejsce 22 XII 1899 r. posłem wybrany został Stefan Sękowski. Sękowski kontynuował posłowanie w tym okręgu do swojej śmierci w roku 1910. Jego miejsce zajął Jan br. Konopka⁵⁹³.

Wybory w końcu roku 1895 wyłoniły trzech posłów we wspomnianym obwodzie. Zostali nimi: Józef Męciński, Franciszek hr. Mycielski i hr. Rey⁵⁹⁴. W spotkaniach przedwyborczych pojawiały się jednak różne koncepcje, układanki polityczne. Przykładowo na spotkaniu w Tarnowie Sękowski obiecał zrzec się kandydowania, jeśli jedynymi kandydatami będą: Męciński, Tadeusz Langie i hr. Rey. W przypadku pojawienia się innej osoby, podtrzymywał swój udział. Z kolei hr. Rey prosił, by nie głosowano na niego, a m.in. na Langiego i Sękowskiego⁵⁹⁵.

22 XII 1899 r. miały miejsce wybory uzupełniające. Powodem był fakt złożenia mandatu przez hr. Reya. W szranki wyborcze stanęli Jan br. Konopka i Stefan Sękowski⁵⁹⁶. Nowym posłem został wybrany Sękowski, który uzyskał 63 głosy z 93 oddanych. Jego kontrkandydat otrzymał ich 30⁵⁹⁷.

„Przygotowania” do wyborów w roku 1908 rozpoczęły się przynajmniej na początku roku. Na spotkaniu, które odbyło się 22 stycznia w sali Rady Powiatowej w Mielcu, zebrali się delegaci komitetów gminnych celem wyboru kandydata. Zgłosiło się czterech: Andrzej Kędzior, Jan Łaz, adiunkt sądowy, organizator ruchu ludowego w powiecie mieleckim, oraz włościanie Michał Rado z Kliszowa i Rządzki z Rzędzianowic. Dwóch ostatnich ostatecznie zrezygnowało z kandydowania. Pozostali dwaj zaprezentowali swoje programy, deklarując się jako ludowcy. Wskutek braku jedności wśród delegatów odnośnie wyboru jednego z nich, na wniosek posła Krempy wyboru kandydata miał dokonać komitet powiatowy oraz wyborcy „zwołani” przez posła, ale po przeprowadzeniu prawyborów⁵⁹⁸. Ostatecznie został nim Kędzior. Wybory

---

⁵⁹³ S. Grodziski, *op. cit.*, s. 363, 395, 403, 411. Poseł Sękowski wielokrotnie w Sejmie Krajowym we Lwowie zabierał głos na tematy mieleckie. Przykładowo, w kwestii założenia w Mielcu gimnazjum, np. zob. *Część nieurzędowa. Sejm. (Dokończenie XIV. posiedzenia 5 sesji VII. peryodu)*, „GL” 1900, nr 100 (z 2 V), s. 1.

⁵⁹⁴ *Sejm krajowy*, „Czas” 1895, nr 228 (z 4 X), s. 1.

⁵⁹⁵ *Wybory*, „Czas” 1895, nr 227 (z 3 X), s. 3.

⁵⁹⁶ Szerzej o Sękowskim zob. w: K. Haptaś, *Stefan Sękowski (1859-1910), zastępca i marszałek Rady Powiatowej w Mielcu w latach 1890-1910, poseł Sejmu Krajowego we Lwowie w latach 1893-1910. W 100. rocznicę śmierci*, „RM” 2009-2010, t. 12-13, s. 313-317.

⁵⁹⁷ *Telegramy „Czasu”*. Tarnów 22 grudnia, „Czas” 1899, nr 293 (z 23 XII), s. 3.

⁵⁹⁸ *Ruch przedwyborczy*, „Czas” 1908, nr 22 (z 28 I), wyd. wieczorne, s. 1.

zakończyły się jego zdecydowaną wygraną. Głosowało 158 wyborców z grupy własności mniejszej. Kędzior został wybrany jednogłośnie⁵⁹⁹.

Ostatnie przed wybuchem I wojny światowej wybory sejmowe odbyły się w roku 1913. Na zebraniach delegatów gmin, komitetów gminnych oraz komitetu powiatowego Polskiego Stronnictwa Ludowego uchwalono, że kandydatem będzie Andrzej Kędzior⁶⁰⁰. Wybory odbyły się 30 czerwca. W mieleckiej kurii wiejskiej głosowało 163 wyborców. Kędzior otrzymał 107 głosów, Krempa 56. Nowym starym posłem został wybrany pierwszy z nich⁶⁰¹.

Kędzior był aktywnym parlamentarzystą. Wiadomo przykładowo, że podczas posiedzenia lwowskiego Sejmu Krajowego w dn. 25 I 1910 r. omawiał sytuację szkół ludowych, zwrócił uwagę na te, które nie mogły się doczekać zapomogi z funduszu krajowego na budowę szkół, mimo że złożyły wymagane ustawą 120% *dotatku*, podniósł temat frekwencji w szkołach ludowych, nadmieniając, że w wielu z nich wynosi ona ponad ustawową normę 80 dzieci (zwłaszcza w Galicji zachodniej). W związku z tym postawił *rezolucję*, by Sejm wezwał Radę Szkolną Krajową, by ta w krótkim czasie zwiększyła liczby klas oraz nauczycieli, szczególnie w powiatach: bialskim, dąbrowskim, mieleckim, podhajeckim, ropczyckim, tarnowskim i żywieckim⁶⁰².

Warto również nadmienić, że w roku 1907 w mieście przebywał Michał Bobrzyński (1849-1935), wówczas poseł Sejmu Krajowego we Lwowie, który przemawiał na temat bieżącej sytuacji politycznej, a szczególnie o reformie Sejmu⁶⁰³.

II. 5. Posłowie wiedeńskiej Rady Państwa

Utworzony w początkach lat 60. XIX w. parlament centralny w Wiedniu – Rada Państwa – składał się z dwóch izb – tzw. Wyższej, nazywanej Izbą Panów, i Niższej – Izby Posłów. Do tej ostatniej wchodziło posłowie wybierani przez Sejmy Krajowe. Początkowo z Galicji udawało się do Wiednia 38 przedstawicieli, od roku 1873 – 63, a od 1897 r. – 78. Reforma ordynacji wyborczej z roku 1907 spowodowała, że aż 106

---

⁵⁹⁹ *Wybory do Sejmu. Własność mniejsza*, „Czas” 1908, nr 46 (z 25 II), wyd. wieczorne, s. 3; *Wybory posłów na Sejm krajowy z kurii gmin wiejskich*, „GL” 1908, nr 47 (z 27 II), s. 2.

⁶⁰⁰ *Z ruchu wyborczego*, „Czas” 1913, nr 258 (z 7 VI), wyd. popoł., s. 1.

⁶⁰¹ *Wybory do Sejmu*, „Czas” 1913, nr 297 (z 1 VII), wyd. poranne, s. 1; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wybory posłów na Sejm krajowy z kurii gmin wiejskich*, „GL” 1913, nr 148 (z 1 VII), s. 5.

⁶⁰² *Sejm. (66 posiedzenie I. sesji IX. peryodu)*, Lwów, dnia 25 stycznia, „GL” 1910, nr 19 (z 26 I), s. 6.

⁶⁰³ *O reformę sejmową*, „Czas” 1907, nr 257 (z 8 XI), wyd. wieczorne, s. 1.

posłów reprezentowało Galicję w wiedeńskiej Radzie Państwa. Wówczas też miasto Mielec znalazło się w jednomandatowym okręgu wyborczym (nr 23), obejmującym również Kolbuszową, Leżajsk, Nisko, Rozwadów, Rudnik, Tarnobrzeg i Sokołów (Małopolski). Z kolei gminy wiejskie przynależne do mieleckiego okręgu sądowego należały do dwumandatowego okręgu wyborczego (nr 44), obejmującego ponadto gminy okręgów sądowych Dąbrowa (Tarnowska), Radomyśl (Wielki) i Żabno⁶⁰⁴.

Mieleckich posłów w Radzie Państwa w Wiedniu było kilkunastu. I w tym przypadku, ze względu na brak spójności narracji prasowej na temat ich wyborów i działalności, zostali oni zaprezentowani według chronologii obejmowania stanowisk.

Z I kurii w okręgu wyborczym Tarnów – Dąbrowa (Tarnowska) – Pilzno – Mielec kilkakrotnie posłem wybierany był Edward Dzwonkowski (do 1887 r.)⁶⁰⁵, później, od 28 X 1887 r., był nim Władysław Struszkiewicz (do roku 1907)⁶⁰⁶. Wspomniany Jan hr. Tarnowski pełnił tę funkcję w latach 1869-1885, z przerwami w latach 1871-1873 i 1877-1879 (w jego miejsce wybrano włościanina Walentego Benca). Wybrany został w IV kurii z okręgu Ropczyce – Mielec – Tarnobrzeg. Od roku 1885 przez dwie kadencje mieszkańców regionu mieleckiego reprezentował w Wiedniu ks. Ludwik Ruczka, proboszcz kolbuszowski w latach 1848-1896. Był posłem z tej samej kurii i okręgu. Kolejnym posłem wspomnianej kurii i z tego samego okręgu od 1897 r. był Krempa. Wówczas też region mielecki (do roku 1900) reprezentował Franciszek Winkowski, wybrany jako przedstawiciel V kurii w okręgu Tarnów – Bochnia – Brzesko – Dąbrowa (Tarnowska) – Mielec – Pilzno. W 1900 r. w tym samym okręgu posłem został wybrany ks. Żyguliński. Po reformie, w roku 1907, posłem w okręgu nr 23 został wybrany Michał Bobrzyński. Był nim krótko, zrzekł się mandatu poselskiego w kwietniu 1908 r., po wyborze na Namiestnika Galicji. Jego miejsce, od lipca 1908 r., zajął Antoni Górski⁶⁰⁷, którego w 1911 r. zastąpił Ignacy Rosner⁶⁰⁸. Z kolei w okręgu wyborczym nr 44 posłem w roku 1907 wybrany został jeden z przywódców ruchu ludowego, Jakub Bojko⁶⁰⁹. Cztery lata później znów zwyciężył

---

⁶⁰⁴ S. Pijaj, *Posłowie z regionu mieleckiego...*, s. 196-197, 216.

⁶⁰⁵ Szerzej o nim w: J.S. Łątka, *Pan na Gromniku. Zapomniany galicyjski pozytywista Edward Dzwonkowski*, wyd. 2 popr. i uzup., Kraków 2021.

⁶⁰⁶ Zob.: E. Orman, *Struszkiewicz Władysław (1846-1919)*, w: *PSB*, t. 44, Warszawa – Kraków 2006-2007, s. 457-458.

⁶⁰⁷ Zob.: Red., *Górski Antoni (1862-1928)*, w: *PSB*, t. 8, Wrocław – Kraków – Warszawa 1959-1960, s. 435-437.

⁶⁰⁸ Zob.: E. Orman, *Rosner Ignacy (1865-1926)*, w: *PSB*, t. 32, Wrocław – Warszawa – Kraków 1989-1991, s. 106-110.

⁶⁰⁹ Szerzej o nim w: B. Kasperek, *Jakub Bojko 1857-1943*, Lublin 1998.

w wyborach. Drugi mandat w tym okręgu przypadł ks. Kopycińskiemu, proboszczowi w Gawłuszowicach w latach 1892-1914⁶¹⁰. Wspomniany powyżej Krempa wybrany został w tym czasie posłem w innym okręgu, nr 45, obejmującym okręgi sądowe: Nisko, Rozwadów, Sokołów (Małopolski), Tarnobrzeg i Ulanów. W 1911 r. wybory w okręgu dwumandatowym wygrali Bojko i Kędzior, znany w całej Galicji dyrektor Krajowego Biura Melioracyjnego⁶¹¹.

Wedle ustawy z 1873 r. wybory w przypadku wielkiej posiadłości ziemskiej odbywały się w okręgu politycznym obejmującym: Tarnów, Dąbrowę (Tarnowską), Pilzno i Mielec z miejscem wyboru – Tarnów (jeden deputowany). Z kolei w przypadku gmin wiejskich w grę wchodziły okręgi sądowe. Ropczyce (miejsce wyboru – Ropczyce), Mielec (miejsce wyboru – Mielec) i Tarnobrzeg – Rozwadów (miejsce wyboru – Tarnobrzeg) wybierały jednego deputowanego⁶¹². W roku 1878 nastąpiła zmiana w przypadku gmin wiejskich. Mielec został połączony z Radomyślem (Wielkim), ale wyboru dokonywano jak wcześniej, w Mielcu⁶¹³.

I w tym przypadku prasa galicyjska obszernie informowała o wyborach do wiedeńskiej Rady Państwa. Uzyskane wiadomości pochodzą z lat 1870-1914.

1 IX 1870 r. Jan hr. Tarnowski wraz z Firlejem i Garbaczyńskim wybrani zostali posłami do Rady Państwa spośród posłów gmin wiejskich z okręgów wyborczych: Dąbrowa (Tarnowska), Dębica, Jasło, Leżajsk, Łańcut, Mielec, Ropczyce, Rozwadów, Rzeszów, Tarnów i Tyczyn. Hrabia Tarnowski na 102 głosujących otrzymał 57 głosów⁶¹⁴. Interesujące, że w następnym roku, na posiedzeniu Sejmu Krajowego we Lwowie w dn. 11 X 1871 r., znów zostały dokonane wybory do wiedeńskiej Rady Państwa. Tutaj hr. Tarnowski otrzymał 54 głosy, poniżej absolutnej większości. Przy wyborze uzupełniającym otrzymał niewiele więcej głosów – 59. W związku z tym zrzekł się wyboru, nastąpił więc wybór nowego posła⁶¹⁵. W końcu roku 1873 posłem

---

⁶¹⁰ K. Dunin-Wąsowicz, *Kopyciński Adam (1849-1914)*, w: *PSB*, t. 14, Wrocław – Warszawa – Kraków 1968-1969, s. 25-26. O kapłanie zob. również w: W. Gąsiewski, *W Bogu tylko człowiek tu zwycięża. Działalność religijna, społeczna i patriotyczna ks. dr Adama Kopycińskiego jako proboszcza parafii Gawłuszowice w latach 1893-1914 – przyczynki biograficzne*, Gawłuszowice 2010; K. Haptaś, *Proboszczowie Parafii pw. św. Wojciecha Biskupa i Męczennika w Gawłuszowicach. Osiem stuleci służby duszpasterskiej (XIII-XXI w.)*, Gawłuszowice 2022.

⁶¹¹ S. Pijaj, *Posłowie z regionu mieleckiego...*, s. 204-205, 209-210, 212, 214-218, 222.

⁶¹² *Część urzędowa. Ustawa dotycząca się wyboru członków izby deputowanych Rady państwa*, „GL” 1873, nr 88 (z 17 IV), s. 555.

⁶¹³ *Część urzędowa. Ustawa z dnia 28 czerwca 1878*, „GL” 1878, nr 174 (z 12 VII), s. 1.

⁶¹⁴ *Część nieurzędowa. Dziesiąte posiedzenie Sejmu krajowego dnia 1. września 1870*, „GL” 1870, nr 200 (z 2 IX), s. 1207.

⁶¹⁵ *Część nieurzędowa. Dziewiętnaste posiedzenie Sejmu krajowego dnia 11. października 1871*, „GL” 1871, nr 233 (z 12 X), s. 1282.

w Wiedniu z okręgu gmin wiejskich Ropczyce – Mielec – Tarnobrzeg znów wybrany został większością głosów hr. Tarnowski⁶¹⁶.

23 II 1891 r. Komitet Centralny Przedwyborczy dla zachodniej części Galicji i Krakowa zatwierdził kandydaturę ks. Ruczki na posła do wiedeńskiej Rady Państwa z okręgu wyborczego mniejszej własności Ropczyce – Mielec – Tarnobrzeg⁶¹⁷. W wyborach, które odbyły się 2 marca kapłan uzyskał w Ropczycach 66 głosów spośród 113 oddanych w głosowaniu. Jego konkurent – Józef Gąsior – otrzymał ich o 20 mniej – 46. Z kolei w Tarnobrzegu ks. Ruczka zanotował zdecydowaną wygraną. Ze 135 głosujących 117 głosowało na niego⁶¹⁸.

W październiku 1892 r. nowym posłem do Rady Państwa w Wiedniu z kurii wielkich posiadłości okręgu wyborczego Tarnów – Pilzno – Dąbrowa (Tarnowska) – Mielec wybrany został Struszkiewicz. Na 40 głosujących otrzymał on 32 głosy⁶¹⁹. Posłem był przez kilka kadencji. W trakcie kampanii wyborczych uczestniczył w licznych wiecach wyborczych. Przykładowo, 17 X 1891 r. uczestniczył w Tarnowie w spotkaniu, na którym przedstawił m.in. kilka ostatnich lat pracy parlamentu wiedeńskiego ze szczególnym uwzględnieniem działalności działającego przy nim Koła Polskiego zrzeszającego polskich posłów. Uzyskał od zebranych wyborców wotum zaufania⁶²⁰.

Wybory w 1897 r. z kurii większej własności okręgu wyborczego Tarnów – Pilzno – Dąbrowa (Tarnowska) – Mielec dotyczyły również miasta. Spotkania odbywały się w Tarnowie, na które zapraszał m.in. wojsławianin Stefan Sękowski. Jedno z nich odbyło się 21 marca, o godzinie 15.00, w sali miejscowego kasyna, w gmachu tarnowskiej kasy oszczędności⁶²¹. 22 marca nastąpił wybór posła. Na 52 głosujących, 51 głosów otrzymał Struszkiewicz⁶²². W tym samym roku jednym z kandydatów startujących w wyborach z ramienia kurii IV (mniejszej własności) był Henryk Dolański. Jego kandydaturę zatwierdził 8 marca w Krakowie Komitet Centralny Wyborczy dla zachodniej części Galicji⁶²³. Wyniki wyborów w IV kurii wyglądały następująco: w Mielcu na 184 głosujących Dolański otrzymał 27 głosów, Zygmunt

---

⁶¹⁶ *Telegramy o wyborach*, „GL” 1873, nr 240 (z 18 X), s. 1.

⁶¹⁷ *Ruch przedwyborczy*, „GL” 1891, nr 45 (z 26 II), s. 2.

⁶¹⁸ *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wybory*, „GL” 1891, nr 49 (z 3 III), s. 6.

⁶¹⁹ *Telegramy własne „Czasu”. Tarnów 28 październik*, „Czas” 1892, nr 249 (z 29 X), s. 3.

⁶²⁰ *Ruch wyborczy*, „Czas” 1900, nr 258 (z 19 X), wyd. wieczorne, s. 2.

⁶²¹ *Część nieurzędowa. Wybory do Rady państwa*, „GL” 1897, nr 65 (z 21 III), s. 2.

⁶²² *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wybory w Galicji z kurii wielkich posiadłości*, „GL” 1897, nr 66 (z 23 III), s. 5.

⁶²³ *Wybory do Rady państwa*, „GL” 1897, nr 56 (z 11 III), s. 3.

Jaworski, sędzia z Mielca, 34, a Krempa 132. Ogółem w okręgu wyborczym Ropczyce – Mielec – Tarnobrzeg na 576 uprawnionych do głosowania głosowało 471 wyborców. Większość absolutna wynosiła 233. Dolański zdobył 127 głosów, Jaworski 34, a Krempa 302 i to on został wybrany posłem⁶²⁴. W V kurii wyniki wyborów wyglądały w ten sposób – w Mielcu na 142 uprawnionych do głosowania swoje głosy oddało 136. Razem w okręgu wyborczym Tarnów – Brzesko – Bochnia – Dąbrowa (Tarnowska) – Mielec – Pilzno na 926 uprawnionych do głosowania głosowało 891, podczas gdy większość absolutna wynosiła 446. Spośród nich najwięcej głosów otrzymali ks. Kopyciński – 404 głosy, a Franciszek Winkowski 427. Wybór nie został rozstrzygnięty, stąd zarządzone zostało głosowanie pomiędzy obydwoma⁶²⁵.

Przed wyborami z końca 1900 r. trwała intensywna kampania przedwyborcza. Organizowanie były liczne wiece. Wyborcy większej własności okręgu Tarnów – Dąbrowa (Tarnowska) – Pilzno – Mielec spotykali się w Tarnowie, przykładowo 17 października, o godzinie 16.00, w sali Rady Powiatowej, by wybrać delegata na zjazd delegatów, którzy mieli wybrać 10 członków komitetu przedwyborczego centralnego⁶²⁶. Ostatecznie podczas wyborów w tej kurii głosowało 69 wyborców. Zdecydowaną większość głosów – 66 – otrzymał Struskiewicz i to on został ponownie wybrany posłem. Jego konkurenci otrzymali symboliczną liczbę głosów, Mieczysław Szczepański – dwa głosy, a Tadeusz Rutowski jeden⁶²⁷.

Wiadomo, że podczas innego wiecu, który odbył się 6 listopada w Mielcu, naradzano się nad wyborami w kuriach IV i V. Wśród uczestników zjawili się wielu kapłanów i wójtów z powiatu mieleckiego. Niejeden negatywny głos padł wówczas pod adresem Franciszka Krempy⁶²⁸. Ostatecznie Stronnictwo Ludowe wyznaczyło Krempę kandydatem z kurii IV w okręgu Mielec – Tarnobrzeg – Ropczyce, a dr. Franciszka Winkowskiego z kurii V z okręgu Tarnów – Dąbrowa (Tarnowska) – Pilzno – Mielec – Bochnia – Brzesko⁶²⁹. Krempa nadal tracił jednak popularność, która powodowała u niego frustrację. Doszło nawet do tego, że na wiecu zorganizowanym 4 XII 1900 r. w Mielcu (...) *wpadł w złość i począł zgromadzonych wyborców lżyć prostackimi wyrazami, a tych, którzy jego ponownej kandydatury popierać nie chcą, nazwał*

⁶²⁴ *Wybory do Rady państwa. Wybory z Galicji z IV. kurii*, „GL” 1897, nr 62 (z 18 III), s. 2.

⁶²⁵ *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wybory do Rady państwa z V kurii*, „GL” 1897, nr 57 (z 12 III), s. 5; *Wybory do Rady państwa z kurii V. w Galicji*, „GL” 1897, nr 58 (z 13 III), s. 2.

⁶²⁶ *Ostatnia poczta*, „GL” 1900, nr 234 (z 13 X), s. 4.

⁶²⁷ *Telegramy Gazety Lwowskiej. Wybory z kurii wielkiej własności*, „GL” 1901, nr 12 (z 16 I), s. 5.

⁶²⁸ *Ruch wyborczy*, „Czas” 1900, nr 274 (z 8 XI), wyd. wieczorne, s. 2.

⁶²⁹ *Ruch wyborczy*, „Czas” 1900, nr 277 (z 12 XI), wyd. wieczorne, s. 2; *Ruch wyborczy*, „Czas” 1900, nr 289 (z 26 XI), wyd. wieczorne, s. 2.

„*ciurami pańskimi*”. Zdenerwowanie wynikłe z wypowiedzianych słów udało się wyciszyć dzięki energicznym zabiegom Stefana Sękowskiego, który przewodniczył spotkaniu. Efektem takiego zachowania Krempy była proklamacja kandydatury ks. Kopycińskiego w miejsce Krempy (z IV kurii). Uchwalono również popierać z V kurii ks. Żygulińskiego, który okazał się być zwycięzcą⁶³⁰. Na 960 uprawnionych do głosowania wyborców, głosy oddało wówczas 903. Większość absolutna wynosiła 452. Ksiądz Żyguliński otrzymał 337 głosów, dr Winkowski 282, Narcyz Sikorski 110, Piotr Jaworski 137, a reszta kandydatów otrzymała pojedyncze głosy. Żaden z kandydatów nie otrzymał wymaganej większości, stąd zarządzona została dogrywka pomiędzy dwoma z nich z największą liczbą oddanych na nich głosów. Zwyciężył ks. Żyguliński. Z 815 głosujących otrzymał 437 głosów, jego kontrkandydat – Winkowski – 378⁶³¹.

Wybory do Rady Państwa w Wiedniu w kurii gmin wiejskich odbyły się 18 XII 1900 r. W jednym z 27 okręgów – Ropczyce – Mielec – Tarnobrzeg – startowali: ks. Kopyciński, Krempa i dr Włodzimierz Lewicki. Wyniki wyborów były następujące. W Ropczycach uprawnionych do głosowania było 127, ale głosowało 119. Ksiądz Kopyciński otrzymał 75 głosów, Krempa – 18, a Lewicki – 24. W Mielcu wyniki głosowania były po myśli dotychczasowego posła Krempy. Uprawnionych do głosowania było 198, głosowało 190. Urzędujący poseł otrzymał 103 głosy, a ks. Kopyciński – 83. Pozostałe głosy były mocno podzielone. W ostatnim miejscu głosowania, w Tarnobrzegu, na 177 uprawnionych głosowało 170. Krempa wygrał tutaj w sposób zdecydowany. Uzyskał 105 głosów, ks. Kopyciński – 42, a Lewicki – 23. W całym okręgu na 502 uprawnionych do głosowania głosowało 479. Większość absolutna stanowiła 240. Żaden z kandydatów jej nie otrzymał, Krempa uzyskał 230 głosów, ks. Kopyciński – 200, a Lewicki – 47. W związku z tym nastąpiła dogrywka. W niej zostało oddanych 465 głosów (w Ropczycach – 115, w Mielcu – 188, a w Tarnobrzegu – 162). Z nich ks. Kopyciński otrzymał 181 głosów (w Ropczycach – 69, w Mielcu – 79, a w Tarnobrzegu – 162). Z kolei na Krempę głosowały 284 osoby: w Ropczycach – 46, w Mielcu – 109, a w Tarnobrzegu – 129. I to on został powtórnie wybrany posłem do Rady Państwa w Wiedniu⁶³².

---

⁶³⁰ *Telegramy „Czasu”*. *Ruch wyborczy*. Mielec 7 grudnia, „Czas” 1900, nr 299 (z 7 XII), wyd. poranne, s. 2.

⁶³¹ *Część nieurzędowa*. *Wybory do Rady państwa z kurii V. w Galicyi*, „GL” 1900, nr 286 (z 15 XII), s. 2.

⁶³² *Ruch wyborczy*, „Czas” 1900, nr 305 (z 15 XII), wyd. wieczorne, s. 2; *Wybory do Rady państwa. Kuria gmin wiejskich*, „Czas” 1900, nr 306 (z 17 XII), wyd. wieczorne, s. 3; *Kurya czwarta*, „Czas” 1900, nr 307 (z 18 XII), wyd. poranne, s. 1; *Wybory do Rady państwa z IV. kurii w Galicyi*, „GL” 1900, nr 289 (z 19 XII), s. 2.

Jak zostało wspomniane Krempa podczas posłowania w Sejmie Krajowym we Lwowie zasłynął z licznych interpelacji, zwanych kremplacjami. Nie inaczej było w Wiedniu. Warto jednak zaznaczyć, że zabierał głos również w ważnych sprawach.

W końcu roku 1899 złożył interpelację w sprawie utworzenia w Mielcu gimnazjum⁶³³. Ponowił ją wraz z innymi osobami dwa lata później⁶³⁴. 4 VI 1902 r. złożył identyczną interpelację na ręce ministra wyznań i oświaty⁶³⁵.

7 XI 1901 r. żądał wraz z *towarzyszami* bezzwłocznego rozpisania wyborów gminnych w Mielcu, by działalność komisarza rządowego została jak najprędzej zakończona⁶³⁶. Miesiąc później, 12 grudnia, z grupą osób złożył interpelację do ministra rolnictwa w sprawie rzekomo nielegalnego postępowania władz podczas budowy grobli nad brzegiem Wisłoki w powiecie mieleckim⁶³⁷.

Na posiedzeniu posłów w dn. 4 III 1902 r. interpelował wraz z innymi osobami w sprawie uwolnienia oskarżonego o oszustwo Berla Honiga. Rozprawa odbyła się 16 IX 1901 r. w Mielcu. Złożył również interpelację w sprawie szkody wyrządzonej małżeństwu Grzelaków z Trzciany w powiecie mieleckim⁶³⁸. Raptem dwa dni później wspólnie z *towarzyszami* złożył kolejne dwie interpelacje. Jedna z nich dotyczyła zachowania się starosty w Turce, druga dalszego pozostawania zarządu gminnego w Mielcu w rękach komisarza rządowego⁶³⁹. Jeszcze w tym samym roku, 26 listopada, wniósł wspólnie z innymi osobami interpelację w sprawie postępowania urzędu katastralnego w Mielcu przy zmianach katastru gruntowego⁶⁴⁰.

W następnym roku, 23 VI 1903 r., wniósł z innymi osobami interpelację do ministra skarbu w sprawie nieprawidłowości w ściąganiu podatków przez Urząd Podatkowy w Mielcu⁶⁴¹.

26 IV 1904 r. wniósł wraz z gronem innych osób kilka interpelacji – w sprawie opóźnień w konkursie na budowę kościoła parafialnego w Rajczy (pow. żywiecki), w sprawie postępowania posła Wincentego Jabłońskiego jako naczelnika sądu w Krośnie, w sprawie szykan podatkowych w Galicji, w sprawie postępowania

---

⁶³³ *Telegramy Gazety Lwowskiej. Rada państwa*, „GL” 1899, nr 241 (z 22 X), s. 6.

⁶³⁴ *Telegramy Gazety Lwowskiej. Rada państwa*, „GL” 1901, nr 287, s. 5.

⁶³⁵ *Telegramy Gazety Lwowskiej. Rada państwa*, „GL” 1902, nr 126 (z 5 VI), s. 5.

⁶³⁶ *Rada Państwa*, „GL” 1901, nr 258 (z 9 XI), s. 2.

⁶³⁷ *Telegramy Gazety Lwowskiej...*, „GL” 1901, nr 287, s. 5.

⁶³⁸ *Telegramy Gazety Lwowskiej. Rada państwa*, „GL” 1902, nr 52 (z 5 III), s. 5.

⁶³⁹ *Telegramy Gazety Lwowskiej. Rada państwa*, „GL” 1902, nr 53 (z 6 III), s. 5.

⁶⁴⁰ *Telegramy Gazety Lwowskiej. Rada państwa*, „GL” 1902, nr 272 (z 27 XI), s. 5.

⁶⁴¹ *Rada Państwa*, „GL” 1903, nr 143 (z 25 VI), s. 2.

galicyjskich władz skarbowych oraz w sprawie nieregularnego urzędowania i nieporządków w Sądzie Powiatowym w Mielcu⁶⁴².

Na początku 1905 r. Krempa złożył jednocześnie kilka interpelacji. Na ręce ministra sprawiedliwości w sprawie postępowania prokuratury Państwa w Tarnowie, oszustw dokonywanych przez Honiga w Mielcu oraz urzędowania mieleckiego Sądu Powiatowego. Z kolei w kierunku ministra spraw wewnętrznych w sprawie postępowania praktykanta konceptowego Namiestnictwa Hendricha podczas wydzierżawiania prawa polowania w gminie Zaleszany (pow. tarnobrzegi)⁶⁴³. 11 III 1905 r. interpelował w sprawie urzędowania sędziego karnego Lewickiego w Mielcu⁶⁴⁴. Jeszcze w roku 1907 poseł Krempa złożył interpelację w sprawie rekonstrukcji mostu kolejowego koło Mielca⁶⁴⁵.

Książd Adam Kopyciński został posłem wiedeńskiej Rady Państwa w roku 1907. Na wybór niewątpliwie zapracował sobie licznymi spotkaniami z wyborcami. W maju 1907 r. w świetle relacji prasowej było niemal pewne, że zostanie on wybrany posłem. Stojący za nim działacze oraz wyborcy starali się jednak, by wygrał on wybory większością głosów. Zdawano sobie jednak sprawę z tego, że silna agitacja ludowców, nie zawsze zgodna z zasadami *fair play*, mogła w tych planach przeszkodzić⁶⁴⁶. Niewiele później Rada Narodowa zatwierdziła kandydaturę kapłana na posła, a Józefa Miodońskiego na zastępcę posła w okręgu wyborczym nr 44 [Mielec – Radomyśl (Wielki) – Dąbrowa (Tarnowska) – Żabno]. Jak zostało zanotowane, okręg liczył 139 tys. mieszkańców. Najgroźniejszym konkurentem był były poseł Bojko, choć inni konkurenci też nie zamierzali odpuszczać. Wśród nich był m.in. adwokat tarnowski dr Mieczysław Junosza Gałęcki⁶⁴⁷.

Odbyte w maju 1907 r. wybory przyniosły zwycięstwo Bojce. Z 19 891 głosujących otrzymał on 12 911 głosów. Na ks. Kopycińskiego swój głos oddało 6 112 wyborców. Obydwaj zostali wybrani posłami Rady Państwa w Wiedniu⁶⁴⁸. Inne liczby zostały podane przy okazji wyborów, które odbyły się cztery lata później.

---

⁶⁴² *Rada Państwa*, „Czas” 1904, nr 95 (z 26 IV), wyd. wieczorne, s. 3; *Rada Państwa*, „GL” 1904, nr 97 (z 28 IV), s. 2.

⁶⁴³ *Telegramy Gazety Lwowskiej. Rada państwa*, „GL” 1905, nr 19 (z 25 I), s. 5.

⁶⁴⁴ *Telegramy Gazety Lwowskiej. Rada państwa*, „GL” 1905, nr 58 (z 12 III), s. 6.

⁶⁴⁵ *Telegramy Gazety Lwowskiej. Rada państwa*, „GL” 1907, nr 281, s. 5.

⁶⁴⁶ *Z ruchu wyborczego. Mielec dn. 2 maja*, „Czas” 1907, nr 104 (z 5 V), wyd. poranne, s. 1.

⁶⁴⁷ *Z ruchu wyborczego. Mielec 7 marca*, „Czas” 1907, nr 57 (z 9 III), wyd. wieczorne, s. 2; *Ostatnia poczta*, „GL” 1907, nr 98 (z 30 IV), s. 5; *Ostatnia poczta*, „GL” 1907, nr 100 (z 2 V), s. 5; *Część nieurzędowa. Kandydatury poselskie*, „GL” 1907, nr 109 (z 14 V), s. 1.

⁶⁴⁸ *Wybory do Izby poselskiej Rady państwa*, „GL” 1907, nr 111 (z 16 V), s. 4.

Uprawnionych do głosowania było 24 086 wyborców, głosowało 20 846. Obydwaj posłowie zostali wybrani w pierwszym głosowaniu. Bojko otrzymał 13 674 głosy, a ks. Kopyciński 6 429⁶⁴⁹. Króciutka charakterystyka wybranego posła również została zamieszczona w „Gazecie Lwowskiej”⁶⁵⁰.

W drugim mieleckim okręgu (23) milczenie opowiedzieli się za Bobrzyńskim. Interesujące, że mandat posła wiedeńskiej Rady Państwa został zaproponowany Sękowskiemu, ten na spotkaniu przedwyborczym, które odbyło się 25 III 1907 r. w mieście, tłumaczył się, dlaczego zrezygnował z propozycji. Stwierdził: *Są ludzie powołani do pracy na szerszej arenie w Wiedniu i ci (...), co za cel życia swego wzięli sobie pracę w kraju – organizacyjną – pracę u podwalin*. I ta praca wychodziła mu wspaniale. Sam Sękowski miał nadzieję, że zgodzi się kandydować Bobrzyński, choć nie ubiegał się o mandat poselski. Liczył na to, że poproszony przez uczestników spotkania, da się nakłonić (...) *powołany miłością kraju i tym poświęceniem, którego zawsze składał dowody*. Po dłuższej dyskusji, w której głos zabierali m.in: A. Dębicki, Rink, Pawlikowski i Kolasiński uchwalono usilnie zabiegać o to, by Bobrzyński zgodził się kandydować⁶⁵¹. Udało się. Na kolejnym wiecu odbytym w Mielcu 24 IV 1907 r. w sali miejscowego kasyna obecny był i Bobrzyński. Przewodniczącym zebrania wybrany został Sękowski. Bobrzyński przemawiał przed tłumami składającymi się z duchowieństwa, inteligencji, mieszczaństwa mieleckiego z burmistrzem Leyko na czele, kupców i rzemieślników. Przemawiali na wiecu również adwokat Stanisław Łojasiewicz i Sękowski, który przedstawił powody wyboru kandydata. Mowę Bobrzyńskiego wyborcy przyjęli entuzjastycznie. Zaznaczył on w niej, że nie ubiegał się o wybór, ale ofiarowany mu mandat przyjmie jako spełnienie ważnego i patriotycznego obowiązku. Poruszył również sytuację Koła Polskiego w Wiedniu. Po kilku innych przemówieniach (Kawa, Klein, Woźniak, Marcinek, Jaglarz), w których podkreślono zaufanie do kandydata oraz szacunek do jego dotychczasowej działalności społecznej i parlamentarnej, na wniosek Jaglarza uchwalono wybór Bobrzyńskiego przez aklamację. Po wiecu mieleckim kandydat udał się do Niska. Na miejscowy dworzec kolejowy odprowadziła go deputacja mielecka z burmistrzem miasta Leyko, naczelnikiem sądu powiatowego radcą Kowalskim, adwokatami mieleckimi Ozjaszem

---

⁶⁴⁹ *Okręgi wiejskie na Zachodzie*, „Czas” 1911, nr 257 (z 8 VI), numer popoł., s. 1.

⁶⁵⁰ *Część nieurzędowa. Posłowie do Rady państwa z Galicyi*, „GL” 1907, nr 125 (z 4 VI), s. 2.

⁶⁵¹ *Z ruchu wyborczego. Mielec, 25 marca*, „Czas” 1907, nr 71 (z 26 III), wyd. wieczorne, s. 1.

Isenbergiem i Łojasiewiczem na czele. Towarzyszył jej liczny tłum⁶⁵². Wybory odbyły się 23 V 1907 r. Rozpoczęły się nabożeństwem w miejscowym kościele parafialnym. Po nim wyborcy udali się do urny wyborczej. Wieczorem już było wiadomo, że większością głosów nowym posłem został wybrany Bobrzyński. W mieście zapanowała wielka radość. Strzelano z moździerzy, a przez wszystkie ulice miasta przeszedł uroczysty pochód mieszczan mieleckich. Na jego czele podążała orkiestra strażacka. Miłego wydarzenia doświadczył wówczas Sękowski. Gdy wychodził z budynku Rady Powiatowej, właśnie przechodził pochód. Zatrzymał się on przed marszałkiem powiatowym, a jeden z jego uczestników w przemowie do niego skierowanej wyraził radość z wyniku wyborów, a zarazem przekazał wyrazy uznania i podziękowania dla Sękowskiego, który miał duży udział w takim, a nie innym wyborze. Pochód zatrzymał się również przed mieszkaniem starosty Grabowskiego, któremu wyrażono (...) *uznanie za jego takt i umiejętność godzenia obowiązków urzędnika z obowiązkami Polaka i obywatela*. Zatrzymywał się także przed mieszkaniami innych znamienitych mielczan. Cały czas wznoszono okrzyki na cześć nowego posła. Dzień zakończył się zebraniem w sali strażnicy, które przeciągnęło się do późnych godzin nocnych. W trakcie dnia żadne niepożądane działania nie zakłóciły spokoju. Wyniki, które padły w Mielcu były następujące: Bobrzyński – 524 głosy (ogółem 3 500), Schmelkes – 378 (ogółem 1 300). W rzeczywistości na drugiego z nich głosowało w mieście 278 osób (ogółem 1 200)⁶⁵³.

W związku z rezygnacją Bobrzyńskiego z posłowania rozpisane zostały nowe wybory poselskie, uzupełniające. W szranki wyborcze stanął prof. Antoni Górski, który m.in. na zgromadzeniu wyborczym w Mielcu przedstawił swój program polityczny. Dyskusja na wiecu odbytym pod koniec czerwca 1908 r. była niezwykle ożywiona, przemawiali: Cholewa, Wyczalek, Kawa, Schapira, marszałek powiatu mieleckiego Sękowski i burmistrz miasta Brożonowicz⁶⁵⁴. Ostatecznie na kolejnym spotkaniu – ogólnym wiecu wyborców Mielca, na którym obecne były wszystkie komitety przedwyborcze – odbytym na początku lipca 1908 r., a prowadzonym pod przewodnictwem wiceburmistrza Andrzeja Pawlikowskiego, po wypowiedziach Wydry i Szapiry oraz końcowym przemówieniu Sękowskiego uchwalono jednomyślnie kandydaturę Górskiego. Wybór został przyjęty burzą oklasków. Po spotkaniu równie

---

⁶⁵² *Telegramy „Czasu”*. Z dnia 24 kwietnia. *Ruch wyborczy*, „Czas” 1907, nr 94 (z 24 IV), wyd. wieczorne, s. 3; *Kandydatura Dra Bobrzyńskiego. Mielec 24 kwietnia*, „Czas” 1907, nr 96 (z 26 IV), wyd. wieczorne, s. 4.

⁶⁵³ *Z ruchu wyborczego. Mielec 25 maja*, „Czas” 1907, nr 119 (z 27 V), wyd. wieczorne, s. 2; *Z ruchu wyborczego*, „Czas” 1907, nr 121 (z 29 V), wyd. wieczorne, s. 1.

⁶⁵⁴ *Kronika. Z ruchu wyborczego*, „Czas” 1908, nr 146 (z 27 VI), wyd. wieczorne, s. 3.

żywiolowo potraktowane zostało oświadczenie Żyda Benjamina Goldberga, który stwierdził, że (...) *mylą się ci, którzy wyborców mieleckich chcą korupcją dla swoich kandydatów zniewolić (...)*⁶⁵⁵. O powziętej uchwale komitet mielecki poinformował wszystkie miasta i komitety wyborcze okręgu⁶⁵⁶. „Poważność” kandydatury Górskiego spowodowała, że z kandydowania zrezygnował J. Holzer, dziękując jednocześnie wyborcom za wskazywanie i popieranie jego osoby⁶⁵⁷. 9 VII 1908 r. posłem wybrany został prof. Górski jako kandydat Prawicy Narodowej. Niewątpliwie przemawiała za nim profesura Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz bycie posłem krajowym. Zasiadał on przez krótki czas w Radzie Państwa, w poprzedniej kadencji. Z wyboru cieszyło się liczne grono osób, podkreślając, że nowy poseł jako profesor prawa handlowego może przyczynić się swoją fachową wiedzą do jeszcze lepszej pracy parlamentarnej. Równie ważna była jego wiedza rolnicza, wynikająca z członkostwa w instytucjach rolniczych⁶⁵⁸. Jego kontrkandydatem był dr Rafał Landau należący do stronnictwa Żydów kahalnych w Krakowie, który zyskał tamtejsze głosy żydowskie. Głosy żydowskie w Rozwadowie i Tarnobrzegu padły jednak na Górskiego, głównie dzięki gospodarczemu stowarzyszeniu „Agudas Achim”. Na wynik wyborów miały również wpływ zapewnienia wybranego, że w swojej działalności poselskiej będzie mocno starał się o podniesienie gospodarczego znaczenia mniejszych miast, a najważniejsze logiczny program w tym temacie. Interesujące, że znaczenie tych słów docenili wyborcy z Mielca, którzy nie poparli swoich kandydatów, ale oddali głosy na Górskiego. Na 792 głosujących, 628 z nich oddało głos na profesora, 160 na Landau’a, po dwóch na Jezierskiego i Karasińskiego. Dawało to 79% głosów oddanych na Górskiego. Ogółem głosowały na niego 4 454 osoby (53,4%) w: Kolbuszowej, Leżajsku, Mielcu, Nisku, Rozwadowie, Rudniku, Sokołowie (Małopolskim) i Tarnobrzegu. Drugi w kolejności Landau otrzymał 2 381 głosów⁶⁵⁹.

Miejsce Górskiego w ławach poselskich zajął Rosner, radca dworu w ministerstwie dla Galicji. W wyniku prowadzonej kampanii zyskiwał w miastach okręgu 23 coraz szersze uznanie⁶⁶⁰. Podczas zgromadzenia reprezentantów trzech miast – Mielca, Rozwadowa i Tarnobrzega – po licznych przemówieniach uchwalono

---

⁶⁵⁵ *Kronika. Z ruchu wyborczego*, „Czas” 1908, nr 153 (z 7 VII), wyd. poranne, s. 1.

⁶⁵⁶ *Telegramy „Czasu”. Z dnia 3 lipca. Z ruchu wyborczego*, „Czas” 1908, nr 150 (z 3 VII), wyd. wieczorne, s. 3; *Telegramy Gazety Lwowskiej*, „GL” 1908, nr 151 (z 4 VII), s. 5.

⁶⁵⁷ *Kronika. Z ruchu wyborczego*, „Czas” 1908, nr 152 (z 6 VII), wyd. wieczorne, s. 2.

⁶⁵⁸ *Wybór mielecki*, „Czas” 1908, nr 156 (z 10 VII), wyd. wieczorne, s. 1.

⁶⁵⁹ *Po wyborze. Mielec, dnia 10 lipca*, „Czas” 1908, nr 157 (z 11 VII), wyd. wieczorne, s. 2.

⁶⁶⁰ *Ruch przedwyborczy*, „Czas” 1911, nr 177 (z 19 IV), numer popoł., s. 1.

popierać kandydaturę Rosnera, przedstawiciela Prawicy Narodowej⁶⁶¹. 25 IV 1911 r. ukonstytuowało się w Mielcu prezydium komitetu obywatelskiego. Zawiadamiało ono kandydatów ubiegających się o mandat poselski, by zgłaszali swoje kandydatury do Franciszka Krymskiego, przewodniczącego komitetu. Termin ostateczny upływał 7 maja. Po tym terminie miało być zwołane zgromadzenie ogólne wyborców, na którym zgłoszeni kandydaci mieli przedstawić swój program polityczny. Adresy ich komitetów wyborczych miały być przesłane na ręce Krymskiego i sekretarza, Tomasza Kawy⁶⁶². Wydaje się, że termin wyznaczony na 7 maja został skrócony o kilka dni. 4 maja odbyło się w Mielcu zgromadzenie przedwyborcze mające na celu omówienie zgłoszonych kandydatur Rosnera i Chciuka. Przewodniczył mu Stanisław Jeż. Zastępowali go: Messing, Jan Wydro, Mendel Szapira i Stanisław Cholewa. Z kolei sekretarzami byli P. Żelasko i F. Cieśla. W dyskusji udział wzięli: Messing, wspomniany Wydro, kandydat Chciuk, Lasko, Krawiec i Żelasko, na wniosek którego uchwalono zaprosić Rosnera i innych kandydatów do miasta na zgromadzenie, które miało się odbyć 8 maja w sali miejscowej straży pożarnej. Zaproszeni mieli zaprezentować swoje programy polityczne⁶⁶³.

Jak zostało uchwalone, 8 V 1911 r. odbyło się w Mielcu spotkanie przedwyborcze. Zostało zwołane przez komitet katolicki, na czele którego stał Andrzej Pawlikowski, i komitet żydowski pod przewodnictwem Izraela Hermele. Przewodniczył mu Stanisław Jeż. W obszernej sali mieleckiego Towarzystwa Zaliczkowego (nie strażackiej) zebrało się ponad tysiąc wyborców. Ostatecznie obradom przewodniczył Pawlikowski, zastępowali go Jeż i Hermele, a sekretarzem był dr Stanisław Nowaczyński. Swoje programy zaprezentowało trzech kandydatów – Rosner (jasno i treściwie omówił stosunki ekonomiczne w Galicji, poruszył temat konkurencji krajowego przemysłu i rękodziela z wyrobami zagranicznymi, wreszcie przemawiał o uzdrowieniu sytuacji w Kole Polskim), ks. Leon Pastor (polemizował z treściami przedstawionymi przez swojego poprzednika) i Chciuk z narodowej demokracji (oficjalny kandydat), który zwalczał obydwie kandydatury. Dwaj ostatni kandydaci musieli wypaść słabo, skoro, jak zapewniał korespondent, nie byli oni poważnie brani pod uwagę. Prawdopodobnie mogło to skutkować wycofaniem się ich z kandydowania

---

⁶⁶¹ *Ruch przedwyborczy*, „Czas” 1911, nr 185 (z 24 IV), numer popoł., s. 1; *Z Prawicy narodowej*, „Czas” 1911, nr 199 (z 2 V), numer popoł., s. 1.

⁶⁶² *Ruch przedwyborczy*, „Czas” 1911, nr 193 (z 28 IV), numer popoł., s. 1.

⁶⁶³ *Ruch przedwyborczy*, „Czas” 1911, nr 207 (z 6 V), numer popoł., s. 2.

przed terminem wyborów⁶⁶⁴. 16 V 1911 r. Rosner gościł w Mielcu po raz drugi, na wiecu wyborczym po niedokończonym spotkaniu z 8 maja. Zaproszenie wystosował burmistrz miasta Andrzej Pawlikowski. Spotkanie odbyło się w budynku Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Uczestniczyło w nim ponad 500 wyborców. Rosner w godzinnym wystąpieniu przedstawił swój program. Składał się on z kilku punktów: kanał Odra – Wisła, na trasie którego port śródlądowy miał być zlokalizowany w Wojsławiu k. Mielca, reorganizacja kolei państwowych, poparcie rządowe dla spółek współdzielczych rękodzielniczych, założenie szkoły handlowej w Mielcu oraz solidarność Koła Polskiego. Przedstawiony program został przyjęty z olbrzymim entuzjazmem przez zgromadzonych. Drugą część spotkania wypełniły liczne interpelacje przyszłych wyborców. Pinsenstein interpelował w sprawie ubezpieczenia na starość, dr Isenberg w sprawie rozszerzenia mieleckiego dworca kolejowego, włączenia Mielca do sieci telefonicznej i zwiększenia personelu pocztowego w mieście, Sternberg podniósł potrzebę otrzymania subwencji rządowej celem podniesienia warunków sanitarnych w Mielcu, Kolasiński żalił się na powolne rozpatrywanie odwołań w sprawach administracyjnych, inż. Jan Haładej przemawiał w sprawie kanałów, a Korpanty w sprawie handlu obnośnego. Treści wszystkich wystąpień spotkały się z omówieniem Rosnera, a szczególnie to związane z kanałami. Wypowiedzi kandydata znów zostały przyjęte entuzjastycznie. Został on jednogłośnie wybrany kandydatem na posła⁶⁶⁵. Kilka dni później, 23 maja, odbyło się kolejne spotkanie przedwyborcze w Mielcu. I tym razem obradowano w sali Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Zgromadzeniu przewodniczył Stanisław Jeż, jego zastępcami byli Jan Wydro i Maksymilian Messing, a sekretarzami Żelazko i Cieśla. Ważny apel w dyskusji padł z ust Żelazki, który najpierw wyjaśnił wyborcom sytuację w okręgu wyborczym nr 23 Mielec – Tarnobrzeg – Nisko, a następnie zaapelował, by wyborcy poparli tego kandydata, który ma największe szanse na osiągnięcie sukcesu. Messing z kolei ostro skrytykował postępowanie przedstawicieli partii wszechpolskiej, nie mogących zjednać sobie wyborców dla ich kandydata – Chciuka. Jego słowa wywołały burdę wszczętą przez krytykowanych. Chciano uniemożliwić dalsze obrady. Zamiar ten nie udał się, gdyż (...) *otrzymali... ciętą odprawę*. Ostatecznie uczestnicy uchwalili, by prezydium zgromadzenia w ciągu kilku dni zbadało dokładnie całą sytuację wyborczą

---

⁶⁶⁴ *Ruch przedwyborczy. Mielec 8 maja*, „Czas” 1911, nr 211 (z 10 V), numer popoł., s. 2; *Ruch przedwyborczy*, „Czas” 1911, nr 221 (z 16 V), numer popoł., s. 2.

⁶⁶⁵ *Ruch przedwyborczy*, „Czas” 1911, nr 223 (z 17 V), numer popoł., s. 1-2.

i zwołało następne spotkanie wyborcze, na którym zaprezentuje, którego kandydata należy poprzeć. Największe szanse miał Rosner⁶⁶⁶. Wspomniany Chciuk organizował swoje wiece. Jeden z nich miał miejsce 28 V 1911 r. w Nisku. Podczas jego trwania Chciuk miał zaprezentować swój program, miał atakować rząd, partię konserwatywną i jej kandydata – dr. Rosnera⁶⁶⁷.

Wybory 1911 r. w okręgu dwumandatowym wiejskim zapowiadały się ciekawie. Początkowo stronnictwo ludowe w okręgu Dąbrowa (Tarnowska) – Mielec zamierzało wystawić w nich Bojkę i Krempę. Pod uwagę brani byli również prof. Gabriel Dubiel, nauczyciel mieleckiego gimnazjum, i Rządcki z Rzędzianowic⁶⁶⁸. Ostatecznie główny zarząd wyborczy Polskiego Stronnictwa Ludowego na zebraniu odbytym 17 V 1911 r. w Krakowie zatwierdził w okręgu dwóch kandydatów – Jakuba Bojkę z Gręboszowa i Andrzeja Kędziora, dyrektora Krajowego Biura Melioracyjnego⁶⁶⁹. Były to dwie najmocniejsze kandydatury. Występujący przeciwko nim Krempa i narodowy demokrat Maksyś nie byli brani pod uwagę jeżeli chodzi o ewentualne zwycięstwo. Szczególnie drugi z nich⁶⁷⁰.

Podczas wyborów wówczas przeprowadzonych głosowało w okręgu 18 949 wyborców. Najwięcej głosów otrzymał Kędzior – 7 994, następnie Bojko – 6 884, oraz Krempa – 3 910. Reszta kandydatów otrzymała znikomą liczbę głosów. Pomiedzy trzema pierwszymi miało się rozstrzygnąć, który z nich zostanie posłem⁶⁷¹. Drugie głosowanie przyniosło zwycięstwo Kędziora i Bojki. W okręgu oddanych zostało 17 345 głosów, Kędzior otrzymał 8 150 z nich, Bojko 6 481, a Krempa 2 714⁶⁷². Interesujące, że kilka dni później zaprezentowane zostały nieco inne dane. Zostało odnotowane, że oddano wówczas 17 347 głosów ważnych, na Kędziora – 8 152, reszta zgadzała się z poprzednimi danymi⁶⁷³. Gwiazda Krempe powoli bladła.

---

⁶⁶⁶ *Ruch przedwyborczy*, „Czas” 1911, nr 237 (z 26 V), numer popoł., s. 2.

⁶⁶⁷ *Ruch przedwyborczy*, „Czas” 1911, nr 249 (z 2 VI), numer popoł., s. 2.

⁶⁶⁸ *Przed wyborami*, „Czas” 1911, nr 152 (z 3 IV), numer popoł., s. 1.

⁶⁶⁹ *Ruch przedwyborczy*, „Czas” 1911, nr 225 (z 18 V), numer popoł., s. 1.

⁶⁷⁰ *Wybory w Galicyi*, „Czas” 1911, nr 263 (z 12 VI), numer popoł., s. 2.

⁶⁷¹ *Wybory w Galicyi zachodniej*, „Czas” 1911, nr 278 (z 22 VI), numer poranny, s. 1.

⁶⁷² *Wybory w Galicyi zachodniej*, „Czas” 1911, nr 290 (z 29 VI), numer poranny, s. 1.

⁶⁷³ *Wybory*, „Czas” 1911, nr 292 (z 1 VII), numer poranny, s. 1.

Rozdział III

Życie gospodarcze

Mielec w pierwszych dziesięcioleciach XIX w. prezentował się niezwykle ubogo, również pod kątem gospodarczym. Zmiany dokonywały się powoli, ale systematycznie. Istniejące od 2. poł. XVII w. cechy w liczbie pięciu (garncarski, kowalski, krawiecki, sukienniczy i szewski) w roku 1859 utraciły monopol na wytwórczość. Pod koniec XIX stulecia przekształciły się w stowarzyszenia przemysłowe, skupiające rzemieślników obydwóch wyznań⁶⁷⁴.

W mieście funkcjonowali różni rzemieślnicy, w okresie autonomicznym nawet zegarmistrzowie czy złotnicy. W 2. poł. lat 80. XIX w. jedną z najliczniejszych branż była branża skórzana. Był tradycyjnego rzemiosła podcinały jednak rozwijający się przemysł fabryczny i coraz szybszy i tańszy transport za sprawą dynamicznie rozwijających się kolei. W samym Mielcu od końca stulecia zaczęły również powstawać małe fabryczki produkujące m.in. ocet i świece (Mojżesza Majera Deutscha) oraz cegielnia i kaflarnia⁶⁷⁵.

W mieście funkcjonował również handel. Dominujące nacje – chrześcijanie i Żydzi – „podzieliły” między siebie poszczególne branże, choć większością towarów handlowali kupcy żydowscy⁶⁷⁶. Ze względów religijnych domeną chrześcijan był handel trzodą chlewną. W momencie pojawienia się w mieście linii kolejowej przez umiejscowioną tutaj stację kolejową ekspediowano świnie głównie poza teren Galicji. Liczby robiły wrażenie. W roku 1892 przez stację Mielec wywieziono 23,5 tys. świń. Kupcy żydowscy wywozili natomiast drób, jaja i pierze⁶⁷⁷.

Funkcjonujący handel powiązany był z usługami. I tych nie brakowało w miejscowości. Z bardziej „egzotycznych”, ale znamionujących nowe czasy należy wymienić prowadzony od 1911 r. automobilowy przewóz osób i towarów na linii Mielec – Tarnów⁶⁷⁸.

Mielec przez wieki był miastem, w którym rolnictwo zajmowało ważne miejsce. Istotnym uzupełnieniem dochodów wielu mieszczan były plony uzyskiwane z pól czy

---

⁶⁷⁴ P. Miodunka, *Rzemiosło*, w: *Mielecka podróż w czasie...*, s. 96.

⁶⁷⁵ J. Skrzypczak, *Rozwój przedsiębiorczości w okresie zaborów 1772-1918*, w: *Rozwój przedsiębiorczości w regionie mieleckim. Historia i współczesność*, red. J. Skrzypczak, Mielec 2004, s. 115, 119; P. Miodunka, *Rzemiosło...*, s. 96-97.

⁶⁷⁶ P. Miodunka, *Handel*, w: *Mielecka podróż w czasie...*, s. 94-95.

⁶⁷⁷ J. Skrzypczak, *Rozwój przedsiębiorczości...*, s. 122; P. Miodunka, *Handel...*, s. 95.

⁶⁷⁸ J. Skrzypczak, *Rozwój przedsiębiorczości...*, s. 120.

przydomowych ogrodów i sadów. W mieście z racji istnienia siedziby powiatu funkcjonowały powiatowe instytucje rolnicze jak Okręgowe Towarzystwo Rolnicze, nastawione na rozwój rolnictwa.

Powiatowość Mielca miała również związek z powstaniem w nim licznych instytucji oszczędnościowo-pożyczkowych (finansowo-kredytowych). O części z nich traktuje dostępna literatura przedmiotu⁶⁷⁹. Istnienie innych, np. Kantoru Pożyczek, Zaliczek i Zleceń hr. Reya, ujawniła analizowana prasa.

III. 1. Rzemiosło i handel

Rzemiosło mieleckie obejmujące różne branże marginalnie reprezentowane było na łamach analizowanych tytułów prasowych. Udało się odszukać informację, że w roku 1875 w mieście prowadziło warsztaty 40 szewców. Małe gospodarstwa rolne będące ich własnością powodowały, że głównego zarobku szukali w wykonywanym fachu. Produkowane przez nich wyroby zaspokajały miejscowy rynek, miejski i wiejski, sprzedawane były na targach i jarmarkach w okolicy Mielca⁶⁸⁰. Z kolei dwie dekady później, w 1896 r., rzemieślnicy z Dąbrowy (Tarnowskiej), Krakowa, Mielca i Pilzna wnieśli do Rady Państwa w Wiedniu petycję o reformę ustawy przemysłowej⁶⁸¹.

Zgoła inaczej jest w przypadku handlu mieleckiego. Wyszukane w krakowskim „Czasie” i „Gazecie Lwowskiej” informacje na ten temat są wręcz bezcennymi z racji nadal niedostatecznej wiedzy, opierającej się głównie na oficjalnych wykazach urzędowych bądź księgach adresowych⁶⁸².

Już w roku 1875 zostało odnotowane, że w Mielcu w związku z ciągle zwiększającą się liczbą inteligencji przybywało również sklepów. Pojawiły się nowo założone katolickie sklepy, galanterijny i korzenny, których (...) *pod względem jakości, dobroci i doboru towaru oraz co do dostawy, nie powstydzilyby się nawet w pierwszorzędnym miastach kraju*⁶⁸³.

---

⁶⁷⁹ J. Skrzypczak, *Rozwój przedsiębiorczości...*, s. 127-136; J. Basta, *Organizacje oszczędnościowo-kredytowe w Mielcu w okresie zaborów na tle galicyjskiego systemu bankowego*, w: *Dzieje lokalne...*, s. 271-296.

⁶⁸⁰ *Gospodarstwo i handel. Przemysł domowy w Galicyi. III*, „GL” 1875, nr 235 (z 14 X), s. 4.

⁶⁸¹ *Rada Państwa. (DXIII. posiedzenie Izby poselskiej)*, „GL” 1896, nr 231 (z 9 X), s. 2.

⁶⁸² Zob. chociażby: *Jana Burgera galicyjska księga adresowa obejmująca adresy fabrykantów, przemysłowców, przedsiębiorstw górniczych, artystów, kupców itp. posiadających swe zakłady w Galicyi. Zestawiona na podstawie wykazów urzędowych*, Lwów 1896.

⁶⁸³ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 7 czerwca*, „Czas” 1875, nr 131, s. 2.

Dział urzędowy „Gazety Lwowskiej” odnotował sporą grupę firm handlowych działających na terenie Mielca, wpisanych bądź wykreślonych z sądowych rejestrów handlowych.

Tab. 5. Firmy mieleckie wpisane lub wykreślone z rejestru handlowego w latach 1879-1912

Data wpisu/wypisu – ogłoszenia	Nazwa firmy	Inne
13 II 1879 r. –	„S. Muszyński”.	Rejestr handlowy firm pojedynczych. Właściciel – Stanisław Muszyński – jest kupcem towarów korzennych w Mielcu.
6 VII 1882 r.	„Ak. Kleinmann” handel korzenny w Mielcu.	Rejestr handlowy dla firm pojedynczych.
16 XI 1882 r.	„Abraham Anisfeld, handel <i>towarych</i> mieszanych w Mielcu”.	Rejestr handlowy dla firm pojedynczych.
16 XI 1882 r.	„Michał Dębicki syn, handel korzenny i mieszany w Mielcu”.	Rejestr handlowy dla firm spółkowych.
30 XII 1882 r.	„Julia Fiutowska, handel towarami mieszanymi w Mielcu”.	Rejestr handlowy dla firm pojedynczych.
20 V 1886 r.	„Spółka handlowo-przemysłowa w Mielcu, Szymberski Sroczyński i spółka”.	Prawna spółka handlowa.
3 III 1892 r.	„Chaim Schiller handel produktami w Mielcu”.	Rejestr handlowy dla firm pojedynczych. Wykreślenie wskutek <i>zaniechania</i> przedsiębiorstwa.
14 IV 1892 r.	„Spółka handlowo-przemysłowa w Mielcu Szymberski Sroczyński i Spółka”.	Rejestr handlowy dla firm spółkowych. Wskutek uchwały z 20 V 1886 r. Wskutek <i>nastąpnego rozwiązania tej spółki, zgastej.</i>
1 V 1895 r. –	„Leizer Salpeter, Jakób Kopel Deutsch i Moses Steuer wyrób	Rejestr handlowy dla firm spółkowych. Siedziba –

	i sprzedaż octu w Mielcu”.	Mielec.
27 III 1904 r. –	„Roman Dębicki”. Handel towarów mieszanych i wyszynk trunków.	Wpisano do rejestru firm pojedynczych. Siedziba – Mielec.
21 V 1904 r. –	„Rochma Weindling”. Handel towarami kolonialnymi.	Wpisano do rejestru firm pojedynczych. Siedziba – Mielec. Prokura – Eliasz Weindling.
10 III 1905 r.	„Wyrób i sprzedaż octu w Mielcu Leizer Salpeter & Mojżesz Steuer”.	<i>Wykreślono w rejestrze dla firm spółkowych. Z powodu rozwiązania interesu.</i>
19 V 1905 r. –	„Abraham Anisfeld”. Handel towarami mieszanymi.	Wykreślenie firmy z rejestru firm pojedynczych. Powód – <i>zwinięcie przemysłu.</i>
23 IX 1905 r. –	„J. Łojczyk”. <i>Handel towarów korzennych, delikatesów, win i skład wyrobów masarskich.</i>	<i>Wpisano do rejestru handlowego dla firm pojedynczych. Siedziba – Mielec.</i>
14 XI 1908 r. –	„J. Łojczyk”. <i>Handel towarów korzennych, delikatesów, win i skład wyrobów masarskich.</i>	Zmiana w rejestrze kupców pojedynczych i spółek. Udzielono prokury Janowi Łojczykowi.
V 1911 r. –	Kalman Katz, skład towarów galanteryjnych w Mielcu.	Upadłość ogłosił Galicyjski Związek Wierzycieli we Lwowie, ul. Wałowa 11.
V 1911 r. –	Simche Galitzer, kupiec w Mielcu.	Niewypłacalność ogłosił Galicyjski Związek Wierzycieli we Lwowie, ul. Wałowa 11.
24 VI 1911 r.	Spółka handlowa członków Towarzystwa Rolniczego Okręgowego „Kłós” w Mielcu, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką.	Rejestr stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.
14 VIII 1911 r. –	„Postęp” <i>spółka przewozu osób i towarów omnibusem</i>	Rejestr handlowy firmy spółkowej. Siedziba – Mielec.

	<i>automobilowym w Mielcu.</i> Wspólnicy odpowiedzialni – Chaim Jakub Neumann z Mielca i Baruch Neumann z Rozwadowa.	
10 XII 1911 r. –	„J. Łojczyk”. <i>Handel towarów korzennych, delikatesów, win i skład wyrobów masarskich.</i>	Wciągnięto do rejestru firm pojedynczych. Siedziba – Mielec. Dotychczasowy właściciel Józef Łojczyk odstąpił firmę synowi Janowi. Prokurę wykreślono.
5 I 1912 r. –	„Izrael Hermele i Leser Salpeter” Sprzedaż okowity i handel piwa.	Wpisano do rejestru handlowego firmy spółkowej. Siedziba – Mielec.

Źródła: *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1879, nr 71 (z 27 III), s. 5; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1882, nr 205 (z 7 IX), s. 9; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1883, nr 7 (z 10 I), s. 8; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1883, nr 40 (z 19 II), s. 8; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1883, nr 202 (z 4 IX), s. 9; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1886, nr 135 (z 15 VI), s. 8; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1892, nr 58 (z 12 III), s. 9; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1892, nr 101 (z 4 V), s. 9; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1895, nr 239 (z 17 X), s. 10; *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1904, nr 96 (z 27 IV), s. 10; *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1904, nr 142 (z 23 VI), s. 9; *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1905, nr 70 (z 28 III), s. 11; *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1905, nr 157 (z 13 VII), s. 10; *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1905, nr 255 (z 9 XI), s. 8; *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1909, nr 7 (z 12 I), s. 10; *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1911, nr 71 (z 29 III), s. 14; *Kronika*, „GL” 1911, nr 119 (z 25 V), s. 3; *Kronika*, „GL” 1911, nr 123 (z 31 V), s. 3; *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1911, nr 164 (z 21 VII), s. 11; *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1911, nr 224 (z 3 X), s. 13; *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1912, nr 66, s. 11.

W świetle tabeli widać, że rejestrowane firmy sprzedawały różne produkty, niejednokrotnie w jednym sklepie. Dwie z nich zostały założone przez szanowanych mieszczan mieleckich, członków rodziny Dębickich. Interesujące informacje zostały podane względem działalności handlowej innych zasłużonych mieszczan, Łojczyków. Do tej pory uważano, że w budynku „Łojczykówki”, charakterystycznej kamienicy przyrynkowej w Mielcu, biznes prowadzili dwaj bracia. Okazuje się, że Józef był ojcem Jana, a ich firma „trzymała” odpowiedni poziom przez lata, szczególnie w okresie międzywojennym słynęła z wyszukanych produktów⁶⁸⁴. Interesującym rodzajem nowej działalności było powołanie do życia firmy przewozowej. Jeszcze przed wybuchem Wielkiej Wojny miasto uzyskało dzięki temu bezpośrednie połączenie z Tarnowem. Ciekawym projektem stawiającym sobie rozleglejsze cele, niestety, zakończonym po

⁶⁸⁴ Szerzej zob. w: J. Uliasz, „Łojczykówka”, w: *Mielecka podróż w czasie...*, s. 38-39.

kilku latach funkcjonowania, była spółka, której założycielami była grupa znamienitych mieszkańców powiatu mieleckiego ze Stefanem Sękowskim na czele.

Założycielami „Spółki handlowo-przemysłowej w Mielcu, Szymberski Sroczyński i spółka”, o której mowa, byli: zamieszkała w Mielcu Anna Fibichowa, współwłaścicielka dóbr, zamieszkała w Olszynch Jadwiga Jordan, *kapalistka*, zamieszkała w Rżyskach Sękowski, właściciel dóbr Wojśław i pełnomocnik księżny de Ligne, zamieszkały w Mielcu Włodzimierz Sroczyński, współwłaściciel dóbr, zamieszkały w Mielcu Mieczysław Szymberski, dyrektor Towarzystwa Ochrony Mniejszych Posiadłości Ziemskich, i zamieszkały w Wojśławku Władysław Żurowski, dzierżawca dóbr. Rozpoczęła ona działalność 14 V 1886 r. Prowadziła interesy w sklepach wiejskich pozakładanych w znaczniejszych miejscowościach położonych w okręgach sądów obwodowych tarnowskiego i rzeszowskiego⁶⁸⁵. W związku z faktem, że swoją działalnością objęła Rzeszowszczyznę, ogłoszenie o jej powstaniu zostało podane 8 VII 1886 r. również przez Sąd Obwodowy jako handlowy w Rzeszowie⁶⁸⁶. W obydwóch przypadkach spółką zarządzali Sroczyński i Szymberski, co potwierdzała jej nazwa (w języku niemieckim – „Handels und Gewerbe Verein in Mielec, M. Szymberski W. Sroczyński”). Oni też mogli podpisywać stosowne dokumenty⁶⁸⁷.

W mieście odbywała się sprzedaż wielu produktów, również producentów galicyjskich. Towarzystwo Ochrony Własności Ziemskiej w Mielcu sprzedawało produkty Towarzystwa handlu skór w Łańcucie. Można było nabyć sukna ręcznej roboty, wytworzone przez sukienników z Leżajska i Rakszawy, zwane potocznie łańcuckimi. Wyrabiane one były z wełny owczej, dostępne w kolorach: brązowym, czarnym oraz jasno i ciemno *sieraczkowym*. Nadawały się na: bundy, burki, *buty do podróży* i kurtki do polowań⁶⁸⁸. Dwa lata później, w roku 1885, asortyment był powiększony o: chodniki, derki na konie, koce w różnych deseniach, skarpetki i rękawiczki na zimę. Z kolei sukna nadawały się jeszcze na mundury dla straży pożarnych i policji miejskich⁶⁸⁹.

Okazuje się, że w Mielcu, jak przekazała prasa, funkcjonowały także firmy działające na kilku płaszczyznach. Przykładowo należał do nich *handel korzenny i win*

---

⁶⁸⁵ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1886, nr 135, s. 8.

⁶⁸⁶ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1886, nr 181 (z 10 VIII), s. 9. Tutaj błędne miejsce zamieszkania Sękowskiego – Brzyska.

⁶⁸⁷ *Ibidem; Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1886, nr 135, s. 8.

⁶⁸⁸ *Doniesienia prywatne*, „GL” 1885, nr 296 (z 29 XII), s. 10; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1885, nr 297 (z 30 XII), s. 12.

⁶⁸⁹ *Doniesienia prywatne*, „GL” 1887, nr 19 (z 25 I), s. 9.

oraz zajazd z pokojami gościnnymi, należące do Samuela Kleinmanna. Reklama usług firmy zamieszczona w gazecie wiązała się z objęciem działalności przez wspomnianego prawdopodobnie po śmierci ojca, Fiszla Kleinmanna. Dodatkowo z urzędzeniem działalności (...) według dzisiejszych wymagań Szanownej Publiczności..., a ponadto z zapewnieniem polecenia się (...) z całą usłużnością i sumiennością⁶⁹⁰. Specyficznym miejscem była istniejąca w Mielcu księgarnia Maksymiliana Fiałkowskiego. W roku 1912 oferowała w sprzedaży dziełko poety Ferdynanda Kurasia pt. *Tatarzy w Sandomierzu* (50 hal. za egzemplarz) oraz serię pocztówek w cenie 10 hal.⁶⁹¹ Skądinąd wiadomo, że jej właściciel bardziej zasłynął jako wieloletni mielecki drukarz. Z pewnością jego druki również sprzedawane były we wspomnianej księgarni.

W miejscowości można było również nabyć wiele przydatnych produktów służących do podniesienia standardów mieszkania. Interesujące, że niejednen z nich dotyczył powierzchni, po których chodzono. J. Dembicki i syn sprzedawali masę do zapuszczania podłóg⁶⁹². W sklepie I. Fiutowskiej dostępna była francuska masa do zapuszczania miękkich i twardych podłóg⁶⁹³. Z kolei sklep prowadzony przez S. Brandmanna oferował lakier na posadzki Franciszka Christoph'a. Substancja była bezwonna, schła natychmiast po nałożeniu na wybraną powierzchnię. Paczka wysłana pocztą kosztowała 5 złr 90 ct. (w nowej walucie 11 kor. 80 hal.)⁶⁹⁴ Od roku 1902 sprzedawany był on również w handlu K. Knisfelda⁶⁹⁵. Tuż przed wybuchem I wojny światowej w sklepie F. Brandmanna można było kupić „Fritzelak” do samolakierowania podłóg oraz „Numatę”, emaliowo-lakową farbę do mebli, drzwi itp.⁶⁹⁶ Spośród środków spożywczych w Mielcu handlowano herbatą „z rączką”. Do wyboru było kilka jej rodzajów: czarna (2 złr), lepsza (2 złr 40 ct.), „Nenchao Melange” (2 złr 80 ct.), „Victoria” (3 złr 20 ct.), familijna (3 złr 40 ct.), „Lian Sin Melange” (3 złr 60 ct.), „Lian Pin Melange” (4 złr) i „Pin Futschew Melange Mandaryn” (5 złr). Okruchy sprzedawane były po 1 złr 40 ct., 1 złr 60 ct. i 2 złr. Wszystkie ceny dotyczyły

⁶⁹⁰ „Czas” 1873, nr 264 (z 16 XI), s. 4; „Czas” 1873, nr 266 (z 19 XI), s. 4.

⁶⁹¹ *Z kraju. Dla poety ludowego Kurasia*, „Czas” 1912, nr 355 (z 6 VIII), wyd. popoł., s. 2.

⁶⁹² „Czas” 1886, nr 115 (z 21 V), s. 4; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1886, nr 121 (z 27 V), s. 10; „Czas” 1886, nr 268 (z 23 XI), s. 5; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1886, nr 293 (z 23 XII), s. 10; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1887, nr 3, s. 12; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1887, nr 44 (z 24 II), s. 10.

⁶⁹³ „Czas” 1890, nr 223 (z 28 IX), s. 6; „Czas” 1890, nr 271 (z 25 XI), s. 4.

⁶⁹⁴ „Czas” 1895, nr 120 (z 26 V), s. 4; „Czas” 1896, nr 69 (z 22 III), s. 6; „Czas” 1897, nr 226 (z 3 X), s. 5; „Czas” 1898, nr 64 (z 19 III), s. 4; „Czas” 1898, nr 212 (z 17 IX), s. 4; „Czas” 1900, nr 118 (z 6 V), wyd. wieczorne, s. 7; „Czas” 1900, nr 241 (z 29 IX), wyd. wieczorne, s. 7; „Czas” 1901, nr 159 (z 15 VII), wyd. wieczorne, s. 4; „Czas” 1901, nr 212 (z 16 IX), wyd. wieczorne, s. 4.

⁶⁹⁵ „Czas” 1902, nr 64 (z 18 III), wyd. wieczorne, s. 4; „Czas” 1902, nr 102 (z 3 V), wyd. poranne, s. 2.

⁶⁹⁶ „Czas” 1913, nr 247 (z 1 VI), wyd. poranne, s. 2; „Czas” 1913, nr 379 (z 19 VIII), wyd. poranne, s. 2; „Czas” 1914, nr 138 (z 19 IV), wyd. poranne, s. 3; „Czas” 1914, nr 206 (z 31 V), wyd. poranne, s. 3.

opakowań półkilogramowych. Herbatę miały na stanie sklepy: A. Dębickiego, A. Kleinmanna, A. Pawlikowskiego i E. Weindlinga⁶⁹⁷. Interesujące, że w pierwszych latach XX stulecia, do wybuchu I wojny światowej, w Mielcu można było kupić rowery. W sklepie M. Landesa dostępne były modele marki „Premierräder” („Premier”), firmy produkującej 110 tys. rowerów rocznie. Pojazdy charakteryzowały się *wytwornym* wykonaniem, były świetnie wykończone. Przed zakupem można było zastanowić się, dysponując katalogiem fabryki, który można było otrzymać za darmo lub po zapłaceniu określonej kwoty pieniędzy. Od roku 1911 katalogi były rozdawane gratis, a sklep Landesa był jedynym, oprócz R. Rosenmanna we Lwowie, w którym można było nabyć rowery tej czeskiej marki, z fabryki działającej od 36 lat, a mającej swoją siedzibę w Eger⁶⁹⁸. Rowerowe szaleństwo szybko opanowało mielczan. W roku 1891 zapytywali oni lwowski klub cyklistów, pod jakimi warunkami mogliby być do niego przyjęci. Warunkiem było utworzenie zamkniętego kółka cyklistów w Mielcu⁶⁹⁹. Z kolei na początku XX stulecia, 5 X 1902 r., sekcja kolarska Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” urządziła wyścigi kolarskie na trasie Mielec – Tarnobrzeg, po drodze krajowej⁷⁰⁰.

W handlu lata prosperity przeplatały się z gorszymi. Można było wówczas liczyć na zakupy produktów w dobrych cenach. Przykładowo w czerwcu 1891 r. jedna ze spółek handlowo-przemysłowych polecała (...) *z powodu zupełnej wysprzedaży, wina węgierskie czerwone i białe kilkunastoletnie w butelkach i beczkach*, a ponadto koniak, malagę, likiery i oryginalne rosolisy (...) *poniżej cen własnych, gwarantując za ich dobroć*⁷⁰¹.

W Mielcu sprzedawano również inny rodzaj używki – tytoń. Sprzedaż połączona była ze sprzedażą znaczków stemplowych do kwoty 5 złr. Przynależała do Powiatowej Dyrekcji Skarbu w Tarnowie, odbywała się hurtowo. Obsadzenie sprzedaży odbywało się w formie konkursu. Przykładowo, w latach 1873-1874 chętni do jej objęcia musieli wpłacić 250-260 złr wadium, dołączyć do oferty pisemnej

---

⁶⁹⁷ „Czas” 1896, nr 40 (z 18 II), s. 4; „Czas” 1896, nr 123 (z 30 V), s. 4.

⁶⁹⁸ *Doniesienia prywatne*, „GL” 1908, nr 68 (z 22 III), s. 14; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1908, nr 73 (z 29 III), s. 12; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1908, nr 136 (z 14 VI), s. 12; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1911, nr 75 (z 2 IV), s. 14; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1911, nr 80 (z 8 IV), s. 14; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1911, nr 86 (z 15 IV), s. 14; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1911, nr 104 (z 7 V), s. 13; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1911, nr 126 (z 3 VI), s. 14.

⁶⁹⁹ *Kronika*, „GL” 1892, nr 87 (z 16 IV), s. 2.

⁷⁰⁰ *Kronika prowincjonalna. Mielec*, „GL” 1902, nr 215 (z 19 IX), s. 4.

⁷⁰¹ „Czas” 1891, nr 127 (z 7 VI), s. 8; „Czas” 1891, nr 129 (z 10 VI), s. 6; „Czas” 1891, nr 131 (z 12 VI), s. 4.

poświadczenia pełnoletności i moralności oraz dowód na posiadanie odpowiedniego kapitału obrotowego. Podania wnoszone były do 16 IX 1873 r. (wydaje się, że rozstrzygnięcia nie przyniosły zadowalającego efektu, skoro został podany kolejny termin – 9 III 1874 r.) i 24 VI 1874 r., do godziny 14.00, do wspomnianej dyrekcji skarbu. Dla ułatwienia w podjęciu decyzji, w ogłoszeniach znalazły się kwoty, jakie przyniosła sprzedaż w roku 1872: *materiały tytoniowe* – 42 869 złr 42 ½ ct., *znaczk*ki stemplowe – 6 546 złr 50 ct., w 1873 r.: *fabrykaty tytoniowe* – 39 290 złr 17 ct., *znaczk*ki stemplowe – 5 394 złr 34 ct. Łącznie – 49 415 złr 92 ½ ct. i 44 684 złr 51 ct.⁷⁰²

Mielec – dominujący ośrodek miejski w okolicy – był również miejscem zamieszkania handlarzy prowadzących swój biznes w powiecie. Z dn. 1 I 1892 r. rozpoczęła działalność spółka „Wyrąb lasu i handel drzewem Natana Grossa i Altera Blattberga w Toporowie”. Firma miała siedzibę w Toporowie, ale obydwaj wspólnicy mieszkali w Mielcu. Interesujące, że została wpisana do rejestru handlowego dla firm spółkowych przez Sąd Obwodowy jako handlowy dopiero 14 XI 1895 r.⁷⁰³

Okazuje się także, że w mieście mieszkali też biznesmeni inwestujący w innych powiatach. W Pysznicy od roku 1908 działała firma „Salpeter, Safier et Kirschbaum tartak parowy w Pysznicy”. Zajmowała się ona dzierżawą tartaku parowego i kolejki leśnej wąskotorowej, wyrębem lasu oraz handlem drewnem tartym. Jednym ze wspólników był Leiser Salpeter, kupiec mielecki⁷⁰⁴.

III. 2. Rolnictwo i sadownictwo

Rolnictwa poruszanego na łamach obydwóch dzienników, a związanego z Mielcem dotyczy niemała garść różnych informacji. Podają one wiedzę na temat działalności towarzystwa rolniczego, ale i innych gałęzi powiązanych z rolnictwem – gospodarki leśnej czy rybactwa.

---

⁷⁰² *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1873, nr 196 (z 26 VIII), s. 6; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1873, nr 199 (z 29 VIII), s. 5; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1873, nr 201 (z 1 IX), s. 6; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 38 (z 17 II), s. 7; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 39 (z 18 II), s. 7; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 40 (z 19 II), s. 7; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 128 (z 8 VI), s. 8; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 129 (z 9 VI), s. 7; *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 130 (z 10 VI), s. 7.

⁷⁰³ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1896, nr 25 (z 1 II), s. 11.

⁷⁰⁴ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1909, nr 201 (z 3 IX), s. 8.

Nieliczne informacje dotyczą sposobu pracy na roli. Wiadomo, że już w roku 1881 w powiecie mieleckim, i w ośmiu innych, używane było radło nowej generacji⁷⁰⁵.

Okręgowe Towarzystwo Rolnicze w Mielcu powstało w roku 1880. Prawdopodobnie w 1904 r. otworzyło w mieście biuro rolnicze. Czynne ono było w określonych godzinach i dniach tygodnia, w których włościanie zasięgali informacji na tematy rolnicze, również ekonomiczne i techniczne. Jego pracownicy przeprowadzali w okręgu mieleckim (...) *periodyczną lustrację i inspekcję stacji buhajów, chlewni zarodowych mniejszych, stacji knurów, stacji tryków* oraz dbali o podniesienie wydajności rolnictwa w okręgu. Na otwarcie biura Towarzystwo otrzymało subwencję od Towarzystwa Rolniczego w Krakowie⁷⁰⁶.

Skład osobowy Towarzystwa praktycznie pozostał anonimowy, za wyjątkiem jednej informacji. W roku 1889 zawiązany został 11. z kolei jego Zarząd. W jego skład weszli: Szczepan hr. Tarnowski z Malinia (prezes), ks. Aleksander Pers, proboszcz z Chorzelowa (zastępca), i Ludwik Ulrych (sekretarz)⁷⁰⁷.

Nieliczne informacje dotyczyły działalności organizacyjnej instytucji. 4 XII 1890 r., o godzinie 14.00, w sali Rady Powiatowej w Mielcu odbyło się walne zgromadzenie mieleckiego Okręgowego Towarzystwa Rolniczego. Program spotkania był następujący: niższa szkoła rolnicza w powiecie mieleckim (referował Sękowski), sprawozdanie o uprawie buraków cukrowych w okolicy Mielca (Szczepan hr. Tarnowski), wniosek Wydziału dotyczący urządzenia wystawy w mieście w 1891 r. (Władysław Trzeciecki), wniosek Wydziału dotyczący wysłania petycji do dyrekcji kolei Karola Ludwika odnośnie uruchomienia wagi mostowej na stacji kolejowej w Mielcu oraz rozszerzenie stacji kolejowej w Chorzelowie (Jan hr. Tarnowski), wreszcie założenie chlewni zarodowej (S. hr. Tarnowski)⁷⁰⁸.

Towarzystwo mocno zabiegało o podniesienie kultury rolniczej w powiecie mieleckim. Jeszcze w roku 1889 poseł Mieczysław hr. Rey wnioskuje podczas obrad Sejmu Krajowego we Lwowie, aby Wydział Krajowy zbadał potrzebę i warunki założenia niższej szkoły rolniczej w powiecie oraz przystąpił do założenia szkoły koszykarskiej w tej części Galicji⁷⁰⁹. Rok później mieleckie Towarzystwo wniosło do sejmu lwowskiego petycję o założenie w powiecie mieleckim niższej szkoły rolniczej.

---

⁷⁰⁵ *Sprawy krajowe. (Stosunki włościańskie w Galicji). V*, „GL” 1881, nr 201 (z 3 IX), s. 2.

⁷⁰⁶ *Krakowskie Towarzystwo rolnicze*, „Czas” 1904, nr 110 (z 14 V), wyd. poranne, s. 1. Subwencję finansową otrzymały wówczas i towarzystwa w: Dębicy, Nowym Sączu, Rzeszowie i Wadowicach.

⁷⁰⁷ *Sprawy krajowe. (Kółka rolnicze). II*, „GL” 1890, nr 179 (z 6 VIII), s. 2.

⁷⁰⁸ *Dział ekonomiczny*, „Czas” 1890, nr 279 (z 4 XII), s. 3.

⁷⁰⁹ *Ostatnia poczta. Sejm krajowy*, „GL” 1889, nr 256 (z 7 XI), s. 4.

Sprawę badał Wydział Krajowy, analizując kwestię subwencji mających na celu utrzymanie szkoły. Ważnym aspektem całości było zobowiązanie podjęte przez mielecką Radę Powiatową, która zadeklarowała ze swej strony subwencję w wysokości 6 tys. złr przez okres sześciu lat. Nie bez znaczenia była również perspektywa uzyskania gruntu i budynku dla szkoły oraz datków pieniężnych. Całą sprawą było zainteresowane Towarzystwo Rolnicze w Krakowie, które, by poznać bliższe szczegóły planu, wysłało do Mielca swego przedstawiciela, Władysława Struszkiewicza⁷¹⁰. Poseł Sękowski trzymał w temacie rękę na „pulsie”. Kilka lat później zapytywał, czy Wydział Krajowy podjął decyzję w sprawie założenia szkoły⁷¹¹.

Ścisła współpraca z krakowskim Towarzystwem Rolniczym wynikała z faktu, że... mielecka struktura była przez nią współtworzona. Funkcjonowała jednak jako samodzielny podmiot. Prowadziła szeroko pojętą działalność rolniczą na terenie okręgu opartego na bazie powiatu politycznego⁷¹².

Obejmowała ona m.in. wydatkowanie subwencji ministerialnych. Taka sytuacja miała miejsce w roku 1890. Krakowskie towarzystwo przyznało wówczas mieleckiemu kwotę 300 złr m.in. na *stację buhajów*⁷¹³. Dwa lata później, w 1892 r., z tego samego źródła towarzystwo w Mielcu otrzymało 400 złr przeznaczonych na wsparcie hodowli bydła włościańskiego⁷¹⁴. W roku 1896 w tym samym kierunku popłynęło 1 000 złr na zakup buhajów dla bydła włościańskiego⁷¹⁵.

Mieleckie Towarzystwo Rolnicze prowadziło również działalność handlową. Powołało do istnienia „Spółkę handlową członków Towarzystwa Rolniczego Okręgowego „Kłos” w Mielcu”. Zajmowała ona ważne miejsce na mapie mieleckiego handlu, szczególnie w okresie międzywojennym. Statut stowarzyszenia został opracowany 27 IV 1909 r. w Mielcu. Cel działania został określony precyzyjnie – *Wspólne spieniężanie produktów rolniczych członków, jako też wspólne nabywanie dla*

---

⁷¹⁰ *Dział ekonomiczny. Sprawozdanie z obrad Komitetu Towarzystwa rol. krakowskiego odbytych dnia 30 stycznia 1890 r.*, „Czas” 1890, nr 35 (z 12 II), s. 3.

⁷¹¹ *Sejm krajowy. (18 posiedzenie, 5 sesji, VI peryodu). Lwów, 10 lutego*, „GL” 1894, nr 33 (z 11 II), s. 4; *Sejm*, „Czas” 1894, nr 34 (z 13 II), s. 1.

⁷¹² J. Basta, *Samorząd rolniczy w Galicji w XIX wieku. Struktura, działalność, rola w rozwoju gospodarstwa wiejskiego*, w: *Miasteczko i okolica – od średniowiecza do współczesności*, red. J. Hoff, współpraca red. J. Bardan, I. Kunysz, Kolbuszowa 2006, s. 144.

⁷¹³ *Dział ekonomiczny. Sprawozdanie z posiedzenia Komitetu c.k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego z d. 23 września 1890 r.*, „Czas” 1890, nr 223, s. 3.

⁷¹⁴ *Dział ekonomiczny. Z Towarzystwa rolniczego*, „Czas” 1892, nr 22 (z 28 I), s. 3.

⁷¹⁵ *Dział ekonomiczny. Z Towarzystwa rolniczego*, „Czas” 1896, nr 79 (z 4 IV), s. 3.

*nich artykułów potrzebnych im do prowadzenia gospodarstwa rolnego przy pomocy odpowiednich urzędzeń technicznych i handlowych*⁷¹⁶.

Spółka jako czas swego działania podawała – nieograniczony. Udziały członków wynosiły przynajmniej 10 kor. Dopuszczalne było jednak wpłacanie kwot wyższych. Interesujące, że została podana odpowiedzialność członków Spółki tylko wobec osób trzecich – aż do pięciokrotnej wysokości deklarowanych udziałów⁷¹⁷.

Pierwszą dyrekcję stowarzyszenia stanowili: Ignacy Kosiński, notariusz w Mielcu, inż. Jan Haładej i Karol Madejski, sekretarz Rady Powiatowej w Mielcu. Prawomocność dokumentów powstających w Spółce uwierzytelniało podpisami, pod odcisniętą stampilą instytucji, dwóch dyrektorów. Ogłoszenia stowarzyszenia były przybijane na tablicy ogłoszeń umieszczonej przed jego siedzibą. W przypadku zaistniałej potrzeby były drukowane w gazecie, którą wyznaczała Rada nadzorcza. Informacja została podana 24 VI 1911 r. przez Sąd Powiatowy jako handlowy Oddział IV w Tarnowie⁷¹⁸.

Zmiany w Spółce, wynikłe również z niedopatrzenia, nastąpiły już w roku następnym. Siedzibą stowarzyszenia stał się Mielec. Ponadto, z dyrekcji wystąpił wówczas Kosiński, a w jego miejsce został wybrany Zygmunt Kaysiewicz z Mielca. Wpis ten został dokonany 16 III 1912 r. przez Sąd Obwodowy jako handlowy Oddział IV w Tarnowie⁷¹⁹.

Spółka „Kłos” dbała o swoje dobre imię. Sprzedawane przez nią produkty były kontrolowane przez Krajową stację doświadczalną botaniczno-rolniczą we Lwowie. Stacja, która w roku 1913 obejmowała kontrolą zaledwie 28 firm w Galicji, zapewniała, że *Wymienione firmy, poddając sprzedane przez siebie nasiona rolnicze i leśne ocenie stacji, na podstawie tej oceny zapewniają kupującym stosownie do umowy zawartej ze stacją w tzw. liście gwarancyjnym prawdziwość, czystość, siłę kiełkowania i ewentualnie pochodzenie, zobowiązują się odszkodować kupujących w razie pokazania się przy kontroli różnicy pomiędzy gwarantowaną a rzeczywistą wartością towaru. Jednocześnie stwierdzała, że Kupujący nasiona powinni... we własnym interesie*

---

⁷¹⁶ *Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1911, nr 164, s. 11; Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1911, nr 165 (z 22 VII), s. 13; Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1911, nr 166 (z 23 VII), s. 11.*

⁷¹⁷ *Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1911, nr 164, s. 11; Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1911, nr 165, s. 13; Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1911, nr 166, s. 11.*

⁷¹⁸ *Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1911, nr 164, s. 11; Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1911, nr 165, s. 13; Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1911, nr 166, s. 11.*

⁷¹⁹ *Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, nr 87 (z 17 IV), s. 9.*

*nabywać je u firm... wskazanych, tym bardziej, że koszty kontroli nasion sprzedanych na podstawie tych listów, opłacają firmy*⁷²⁰.

I w następnym roku stacja objęła kontrolą mielecką spółkę oraz 29 innych. W stosunku do sprzedawanych nasion gwarantowała ich czystość, siłę kiełkowania, brak kianianki, a dla koniczyny i pochodzenie. Ponadto, zobowiązała się (...) *odszkodować odbiorców, w razie, jeżeli kontrola sprzedanych nasion nie potwierdzi gwarancji... przyjmować sprzedane nasiona z powrotem i zwracać odbiorcom wszelkie koszty, jeżeli kontrola wykaże, iż wbrew gwarancji wartość użytkowa tych nasion schodzi poniżej dopuszczalnego minimum*. Stacja dla wspomnianych firm plombowała nasiona w workach, a gdy odpowiadały one przepisom, wydawała dla każdego zaplombowanego worka świadectwo z osobnym numerem, które mogło zastępować gwarancję⁷²¹.

Mieleckie Okręgowe Towarzystwo Rolnicze współpracowało również z Towarzystwem Kółek Rolniczych we Lwowie, mającym na celu modernizację i podniesienie poziomu funkcjonowania gospodarstw włościańskich w Galicji. Lwowskie towarzystwo prowadziło lustracje, szkolenia i inne działania na rzecz okręgowych towarzystw rolniczych. Przykładowo, w październiku 1888 r. wysłało praktycznie i teoretycznie przygotowanego agronoma Zygmunta Gawareckiego na teren powiatu mieleckiego w celu lustracji gospodarstw włościańskich, połączonej z nauką (...) *o rzeczach gospodarstwa wiejskiego i przemysłu domowego*⁷²². Z kolei w roku 1891 wyznaczyło nauczycieli wędrownych, którzy mieli dokonać lustracji kółek rolniczych i czytelń w gminach różnych powiatów, m.in. mieleckiego⁷²³. Wydawało „Przewodnik Kółek Rolniczych”, który poprzez wsparcie finansowe bądź prenumeratę wspomogła w 1890 r. Rada Powiatowa w Mielcu kwotą 10 złr⁷²⁴. Kilkanaście lat później ta sama instytucja została członkiem założycielem Towarzystwa Kółek Rolniczych z wkładką jednorazową w wysokości 200 kor.⁷²⁵

Wiadomo ponadto, że Okręgowe Towarzystwo Rolnicze w Mielcu wspomagało szlachetne akcje. Przykładowo pomiędzy 1 a 16 I 1883 r. przekazało kwotę 10 złr na weteranów powstania listopadowego⁷²⁶.

---

⁷²⁰ „Czas” 1913, nr 99 (z 28 II), wyd. popoł., s. 4.

⁷²¹ „Czas” 1914, nr 92 (z 20 III), wyd. popoł., s. 4.

⁷²² *Dział ekonomiczny*, „Czas” 1888, nr 234 (z 12 X), s. 3.

⁷²³ *Dział ekonomiczny*, „Czas” 1891, nr 78 (z 5 IV), s. 4.

⁷²⁴ *Dział ekonomiczny. Kółka rolnicze*, „Czas” 1890, nr 96 (z 26 IV), s. 4.

⁷²⁵ *Kronika*, „GL” 1906, nr 245 (z 26 X), s. 3; *Kronika*, „GL” 1907, nr 74 (z 31 III), s. 3.

⁷²⁶ *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas” 1883, nr 12 (z 17 I), s. 2.

Okazuje się, że w Mielcu funkcjonowały i inne produkcyjne firmy w branży około rolniczej. Antoni hr. Oborski, współwłaściciel majątku mieleckiego, założył w mieście pod egidą krakowskiego Krajowego Towarzystwa Rybackiego gospodarstwo rybne. Prace rozpoczęto w roku 1893. Położone one było na obszarze 120 morgów⁷²⁷. Być może z niego pochodził sprzedawany wiosną 1897 r. narybek karpia lustrowego, wielkości od około 7,5 cm do około 15 cm. Cena wynosiła 2 złr za 60 sztuk, w przypadku większych zamówień sprzedający, Zarząd lasów Mielec, gwarantował upusty⁷²⁸. Z kolei Zarząd dóbr Mielec oferował w roku 1898 sadzonki łożyny koszykarskiej: *Viminalis regalis*, *Viminalis purpurea*, *Viminalis kerkti*, *Viminalis żółta angielska amigdalina*, *pruninosa*⁷²⁹. W 1906 r. sprzedawał szparagi codziennie ścinane, w paczkach po 5 kg, za które trzeba było zapłacić 7 kor. Można je było zamówić za zaliczką, dostarczane były do każdej stacji kolejowej⁷³⁰. Inny zarząd – młyna w Rzemieniu – prowadził w Mielcu skład mąki. W roku 1901 poszukiwał do pracy osobę uczciwą, znającą się na prowadzeniu rachunków, która zajęłaby się jego prowadzeniem oraz kasjerkę⁷³¹.

W powiecie mieleckim z racji istnienia kilkudziesięciu majątków ziemskich w niejednym z nich, może również u bogatszych mieszczan, zatrudniani byli ogrodnicy. Poprzez anonse prasowe poszukiwali lepiej płatnej pracy. Przykładowo, w 1890 r. jeden z nich, dyplomowany, 30-letni kawaler, wykształcony w najlepszych szkołach galicyjskich i za granicą, świetnie obznajomiony we wszystkich gałęziach ogrodnictwa poszukiwał nowej posady. Propozycje miały napływać na mielecką pocztę⁷³². Inny, żonaty, bezdzietny, w średnim wieku, znający się na cieplarniach, oranżeriach, plantacjach itp., posiadający *chlubne świadectwa*, poszukiwał w roku 1891 posady w trybie natychmiastowym. Informacje o nim można było uzyskać u Kaspra Lejko w Mielcu⁷³³. Kilka lat później, na początku roku 1896, rozglądał się za nową pracą 36-letni, żonaty ogrodnik. Informował, że posiada dobre referencje, dobrze obznajomiony jest z ogrodnictwem, posługuje się trzema językami. Interesujące, że

---

⁷²⁷ *Sprawy krajowe. Działalność krajowego Towarzystwa Rybackiego. Kraków 29 marca*, „Czas” 1893, nr 73 (z 30 III), s. 2.

⁷²⁸ „Czas” 1897, nr 39 (z 18 II), s. 4.

⁷²⁹ „Czas” 1898, nr 49 (z 2 III), s. 4.

⁷³⁰ „Czas” 1906, nr 109 (z 12 V), wyd. wieczorne, s. 6.

⁷³¹ „Czas” 1901, nr 173 (z 31 VII), wyd. poranne, s. 2.

⁷³² „Czas” 1890, nr 289 (z 17 XII), s. 4.

⁷³³ „Czas” 1891, nr 10 (z 14 I), s. 4.

chętni do zatrudnienia mogli zostawić informacje lub znaleźć go pod adresem: Czernichowicz, żandarm, w Mielcu⁷³⁴.

Z rolnictwem nieodzownie wiązała się hodowla zwierząt, głównie bydła i świń. By dobrze ona przebiegała, wymagane były określone zabiegi. W Mielcu sprzedawana była sól dla bydła. Sprzedaż prowadził Izrael Hermele. 1 kg kosztował 6 ct.⁷³⁵ Liczne produkty wspomagające chów dostępne były w mieleckiej aptece.

Zadbane, dobrze odżywione i zdrowe bydło prezentowane było na różnego rodzaju konkursach i wystawach. Jedną z nich odbyła się we wrześniu 1875 r. w Mielcu. Swoje okazy prezentowali ubożsi włościanie z terenu powiatu mieleckiego i ościennych. 163 wystawców zaprezentowało 274 okazy bydła rogatego. Na błoniach miejskich urządzone zostały pawilony dla komitetu wystawy, sędziów oraz orkiestry wojskowej sprowadzonej na imprezę z Krakowa. Mowę wstępną wygłosił Mieczysław hr. Rey, prezes komitetu. Zachęcał włościan do dalszej pracy w tym względzie, nadmieniając, że mogą w tym temacie liczyć na poparcie rządu i Sejmu Krajowego. Następnie nastąpiło zwiedzanie wystawy przez członków komitetu oraz sędziów celem wytypowania zwycięzców (została przeznaczona dla nich kwota 400 złr z funduszy ministerialnych). Werdykty musiały być trudne, skoro, jak stwierdził korespondent gazety: *Zrobiono pocieszające spostrzeżenie, że włościanie z powiatu Mieleckiego i z okolic dalszych, oddają się z zamiłowaniem hodowli bydła*. Łącznie przyznano 14 nagród. Najwyższą kwotę – 60 złr – otrzymał Michał Berski z Zadusznik. Po 50 złr otrzymali Franciszek Dręga z Podola i Józef Rymanowski z Mielca. Po 40 złr przyznano Antoniemu Plebanowi z Tuszymy i Antoniemu Sulikowi z Przeclawia, 30 złr Władysławowi Kwiatkowskiemu, oficjaliście z Glinek, a po 20 złr Janowi Staszyciemu z Chorzelowa i Wilhelmowi Kurzowi z Reichsheim. Po 15 złr otrzymali: Wojciech Majocha z Górek, Wojciech Tomasiak z Rzędzianowic, Jędrzej Gawron z Ostrówka, Ludwik Ulrich, nauczyciel z Tuszowa, Bogumił Jargosz z Trzciany i Józef Lewandowski z Kliszowa⁷³⁶.

Hodowane zwierzęta narażone były na niezliczoną liczbę chorób. „Gazeta Lwowska” wręcz roi się od wykazów poszczególnych chorób zwierzęcych i nazw miejscowości, w których aktualnie one panowały.

---

⁷³⁴ „Czas” 1896, nr 18 (z 23 I), s. 4.

⁷³⁵ *Sól dla bydła*, „Czas” 1897, nr 252 (z 4 XI), s. 4; *Sól dla bydła*, „GL” 1897, nr 254 (z 7 XI), s. 13.

⁷³⁶ *Gospodarstwo i handel*, „GL” 1875, nr 223 (z 30 IX), s. 5.

Tab. 6. Choroby zwierzęce występujące na terenie Mielca w latach 1871-1913

Rok	Nazwa zwierząt	Choroba
1871	Woły	Księgosusz
1894, 1909, 1910, 1913		Wąglik
1895	Bydło	Otręt
1895, 1901	Świnie	Pomór świń
1889, 1896, 1897, 1898		Zaraza pyskowa i racicowa
1909	Psy	Wścieklizna
1911		Pryszczyca
1913	Świnie	Różyca świń

Źródła: Część urzędowa, „GL” 1871, R. 61, nr 93 (z 24 IV), s. 513; Część urzędowa, „GL” 1889, nr 214 (z 18 IX), s. 1; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1894, nr 194, s. 9; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1894, nr 201 (z 2 IX), s. 8; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1895, nr 85 (z 13 IV), s. 11; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1895, nr 91 (z 21 IV), s. 9; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1895, nr 105 (z 8 V), s. 10; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1895, nr 205 (z 7 IX), s. 10; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1895, nr 216 (z 20 IX), s. 11; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1895, nr 225 (z 1 X), s. 9; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1895, nr 232 (z 9 X), s. 11; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1896, nr 276 (z 1 XII), s. 10; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1896, nr 281 (z 6 XII), s. 9; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1897, nr 2 (z 5 I), s. 10; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1897, nr 10 (z 15 I), s. 8; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1898, nr 8 (z 13 I), s. 9; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1898, nr 15 (z 21 I), s. 10; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1901, nr 300 (z 31 XII), s. 9; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1909, nr 67 (z 24 III), s. 10; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1909, nr 169 (z 28 VII), s. 8; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1910, nr 93, s. 10; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1911, nr 191 (z 23 VIII), s. 10; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1911, nr 197 (z 30 VIII), s. 11; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1911, nr 204 (z 7 IX), s. 10; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1913, nr 178 (z 5 VIII), s. 11.

W świetle tabeli widać, że chorób zwierzęcych było sporo. Dotykały one inwentarz żywy mieszczan, ale i na folwarku plebańskim oraz na obszarze dworskim. Widać również, że w mieleckich domach, obejściach, obórkach, stodołach hodowane były wszelkiej maści zwierzęta gospodarskie i nie tylko. Jest to zrozumiałe, jeżeli weźmiemy pod uwagę rolniczy charakter miasta, o czym było już wspomniane.

Walka z zarazami była żmuda i stanowcza. Przykładowo, w roku 1871 zgodnie z ustawą z 29 VI 1868 r. wytyczono trzymilowy okręg objęty kwarantanną. W okresie późniejszym podano miejscowości, w których wstrzymane zostały targi na bydło⁷³⁷. Pomór świń w roku 1895 dotyczył wielu miejscowości galicyjskich. Walka była trudna i długa, by przywrócić bezpieczeństwo hodowli. Epidemia po raz pierwszy w Mielcu została odnotowana 7 września, trwała tutaj przynajmniej do 9 października. Jej

⁷³⁷ Część urzędowa, „GL” 1871, nr 93, s. 513.

skutkiem i w mieście i na dużych połaciach Galicji były konsekwencje finansowe. Obostrzenia wprowadzane przez inne podmioty monarchii austro-węgierskiej były dość częste. Wprowadzały je również kraje ościenne, np. Wirtembergia. Przykładowo, 22 X 1895 r. Namiestnictwo Dolnej Austrii zabroniło od 25 października sprowadzać zwierzęta racicowe z 22 powiatów Galicji i z miasta Krakowa⁷³⁸. Dwa dni później Rząd krajowy w Opawie rozporządzeniem z 24 X 1895 r. począwszy od 25 października wprowadził zakaz sprowadzania zwierząt racicowych ze Śląska oraz 21 powiatów galicyjskich i miasta Krakowa⁷³⁹. Zaraza ustępowała powoli. 16 listopada Namiestnictwo w Wiedniu podało w zarządzeniu, że przywóz zwierząt racicowych do Austrii Dolnej zabroniony jest z 13 powiatów, w tym mieleckiego⁷⁴⁰. W międzyczasie wprowadzone zostały również obostrzenia dotyczące zwierząt przeżuwających (bydła rogatego, owiec i kóz). Powiat mielecki znów zyskał możliwość ich wywozu np. do Opawy w styczniu 1896 r.⁷⁴¹ Po wygaśnięciu ognisk zarazy obostrzenia wywozowe były znoszone, do czasu wybuchu następnej epidemii. Analizowana prasa co rusz przekazywała informacje na takie tematy. Interesujące, że od roku 1908 miała być prowadzona ewidencja świń z powiatu mieleckiego przeznaczonych do wywozu poza jego obręb. Miały być one również znaczone markami usznymi⁷⁴².

III. 3. Przemysł

Informacje dostarczone przez analizowaną prasę galicyjską na temat przemysłu mieleckiego są lakoniczne. Dostarczyła ona kilku danych dotyczących firm produkujących i sprzedających swoje produkty. Wśród nich najciekawszą była produkująca ocet fabryczka Leizera Salpetera, Jakuba Kopela Deutscha i Mosesa Steuera. Spółka również sprzedająca ocet została założona 1 V 1895 r., a wpis do rejestru handlowego dla firm spółkowych sporządzono w Sądzie Obwodowym jako handlowym w Tarnowie 3 października tego samego roku⁷⁴³. Interesujące, że kilka lat przed jej uruchomieniem działała w mieście jeszcze jedna firma produkująca ocet –

---

⁷³⁸ Część urzędowa. *Ogłoszenie*, „GL” 1895, nr 249 (z 29 X), s. 1.

⁷³⁹ Część urzędowa. *Obwieszczenie*, „GL” 1895, nr 256 (z 7 XI), s. 1.

⁷⁴⁰ Część urzędowa. *Ogłoszenie*, „GL” 1895, nr 274 (z 28 XI), s. 1.

⁷⁴¹ Część urzędowa. *Obwieszczenie*, „GL” 1896, nr 20 (z 26 I), s. 1.

⁷⁴² *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia. Wykaz gmin i obszarów dworskich, które leżą w pasie, gdzie ma być prowadzona ewidencja i znaczenie świń markami usznymi*, „GL” 1908, nr 162 (z 17 VII), s. 9.

⁷⁴³ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1895, nr 239, s. 10.

„Leser Wochenmarkt, Benjamin Recht wyrób octu w Mielcu”. Wskutek uchwały z dn. 10 X 1889 r. została 5 III 1896 r. wykreślona z rejestru handlowego dla firm spółkowych, prowadzonego przez tarnowski Sąd Obwodowy jako handlowy⁷⁴⁴. Firma Salpetera i wspólników (a w zasadzie wspólnika – Mojżesza Steuera, od 3 X 1895 r.⁷⁴⁵) również została rozwiązana. 10 III 1905 r. Sąd Obwodowy jako handlowy Oddział IV w Tarnowie wykreślił ją z rejestru firm spółkowych⁷⁴⁶.

Równie ciekawym przedsięwzięciem było założenie „Towarzystwa budowy tanich domów mieszkalnych dla urzędników w Mielcu, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką”. Zostało ono wpisane 11 V 1907 r. do rejestru stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych. Statut został opracowany miesiąc wcześniej – 17 kwietnia⁷⁴⁷.

Towarzystwo postawiło przed sobą bardzo ambitne cele – *a) budowanie i nabywanie dla członków tanich domów mieszkalnych, b) ułatwianie budowy przez udzielanie im pomocy prawnej, technicznej i finansowej, c) wynajmowanie im mieszkań we własnych domach stowarzyszenia*. Czas działania był nieograniczony. Udziały członków wynosiły 60 kor., a odpowiedzialność dotyczyła jednokrotnej wysokości zadeklarowanego udziału⁷⁴⁸.

Wiadomo, że na czele towarzystwa stał naczelny dyrektor, był również zastępca dyrektora i członkowie dyrekcji. Ich nazwiska nie zostały podane. Naczelny dyrektor podpisywał dokumenty związane z działalnością firmy. W jego zastępstwie czynił to zastępca dyrektora i jeden z członków dyrekcji⁷⁴⁹.

Ogłoszenia stowarzyszenia zamieszczane były w jednym z lwowskich dzienników. Tytuł gazety był podawany corocznie przez Radę nadzorczą podczas walnego zgromadzenia członków instytucji. W przypadku, gdyby dziennik przestał się ukazywać w ciągu roku, ogłaszane one miały być w „Gazecie Lwowskiej”, w części urzędowej⁷⁵⁰.

I jedno takie ogłoszenie udało się odszukać. Na dzień 30 XI 1907 r., na godzinę 18.00, do sali mieleckiego kasyna Towarzystwo zwołało nadzwyczajne walne zgromadzenie. Porządek obrad był następujący: odczytanie protokołu ostatniego

---

⁷⁴⁴ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1896, nr 67 (z 21 III), s. 11.

⁷⁴⁵ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1896, nr 106 (z 8 V), s. 11.

⁷⁴⁶ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1905, nr 70, s. 11.

⁷⁴⁷ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1907, nr 146 (z 28 VI), s. 9.

⁷⁴⁸ *Ibidem*.

⁷⁴⁹ *Ibidem*.

⁷⁵⁰ *Ibidem*.

walnego zgromadzenia, wybór uzupełniający członków Rady nadzorczej połączony z ewentualnym zatwierdzeniem wyboru Dyrekcji oraz wnioski członków. Pod ogłoszeniem sporządzonym w Mielcu 3 listopada podpisała się Rada nadzorcza⁷⁵¹. Wyniki obrad, a dokładnie wybory personalne również zostały podane w „Gazecie Lwowskiej”. Członkami Dyrekcji zostali wówczas wybrani: dr Kazimierz Czarny, adiunkt sądowy, Józef Hingler, emerytowany starszy oficyał sądowy, Bronisław Leszczycki, *kandydat* notarialny, Maurycy Reich, kontroler podatkowy, i Mieczysław Szafer, inżynier Rady Powiatowej w Mielcu. Skład został oficjalnie podany do wiadomości publicznej przez Sąd Obwodowy jako handlowy Oddział IV w Tarnowie⁷⁵².

Ważnego przedsięwzięcia dla miasta, ale i nie tylko podjął się właściciel dóbr mieleckich Wacław hr. Oborski. 21 VII 1909 r. uruchomił „Mielecki młyn walcowy”. Firma została wpisana do rejestru handlowego kupców pojedynczych przez Sąd Obwodowy jako handlowy Oddział IV w Tarnowie⁷⁵³.

Interesujący jest również fakt, że w dniach 11-12 IX 1913 r. gościła w Mielcu wystawa ruchoma Ligi pomocy przemysłowej. W trakcie dwóch dni odbyły się wykłady o przemyśle krajowym oraz wiec. Wystawa pomiędzy 4 września a 7 października gościła w wielu miejscowościach powiatu mieleckiego. W niektórych wiejskich prezentowane były również wykłady o przemyśle połączone z *obrazami świetlnymi*⁷⁵⁴.

III. 4. Instytucje finansowe i kredytowe

Mielec, będący w okresie zaborów siedzibą m.in. powiatu, Sądu Powiatowego, Urzędu Skarbowego i wielu innych urzędów oraz instytucji, był dobrym miejscem do rozwoju bankowości. Niewątpliwie duży wpływ na to miały również rozwijające się handel i rzemiosło, ale i z reguły słabe ekonomicznie gospodarstwa, pojawiające się z różnych powodów ich zadłużenia, czy wysokie koszty lichwiarskich kredytów. Czynniki te stwarzały naturalne warunki do rozwoju wszelkiej spółdzielczości

---

⁷⁵¹ *Doniesienia prywatne*, „GL” 1907, nr 259 (z 10 XI), s. 15.

⁷⁵² *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1908, nr 77 (z 3 IV), s. 9.

⁷⁵³ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1909, nr 179 (z 8 VIII), s. 10.

⁷⁵⁴ *Kronika*, „GL” 1913, nr 191 (z 21 VIII), s. 3.

kredytowej, nastawionej na obsługę miejscowego środowiska miejskiego, ale i wiejskiego⁷⁵⁵.

Dwie dominujące w Mielcu społeczności, katolicka i żydowska, w okresie autonomicznym założyły szereg różnych instytucji finansowo-kredytowych. O niejednej z nich nie dysponujemy szerszymi informacjami, stąd niezwykle istotne jest zapoznanie się z wiadomościami przekazywanymi na ich temat w galicyjskiej prasie. Wnoszą one ogromną liczbę danych statystycznych oraz czysto finansowych względem instytucji znanych, ale co ważniejsze, informują o podmiotach, o których istnieniu nie posiadaliśmy dotąd żadnej wiedzy.

Kantor Pożyczek, Zaliczek i Zleceń hr. Reya w Mielcu

Wydaje się, że jedną z pierwszych bądź może nawet pierwszą instytucją pożyczkową obracającą pieniędzmi w mieście nad Wisłoką był „Kantor Pożyczek, Zaliczek i Zleceń hr. Reya w Mielcu hr. Rey”. *Dzierżycielem* firmy był właściciel dóbr przeclawskich Mieczysław hr. Rey. Została ona wciągnięta 18 I 1872 r. do rejestru dla firm pojedynczych przez Sąd Obwodowy w Tarnowie jako handlowy⁷⁵⁶.

Decyzją Sądu Obwodowego jako sądu handlowego w Tarnowie pełnomocnikiem (prokurzystą) firmy działającym w jej imieniu został znany mielecki adwokat dr Wojciech Buś. Wpis w rejestrze handlowym dla firm pojedynczych informujący o tym nastąpił 28 III 1872 r.⁷⁵⁷ 5 XI 1874 r. ta sama instytucja sądowa ogłosiła, że dotychczasowy prokurzysta Kantoru (...) *jako taki firmę tę podpisywać zaprzestał*⁷⁵⁸.

Wydaje się, że po dr. Busiu stanowisko dyrektora Kantoru objął Ludwik Kessler. Sprawował je do 13 I 1875 r., kiedy to jego miejsce zajął posiadający notarialne pełnomocnictwo Władysław Zawadzki. W związku z tym zostało odnotowane, że (...) *wpłaty na ręce innych osób złożone lub umowy z innymi osobami zawarte, za nieważne i nie były uważane zostaną*⁷⁵⁹.

---

⁷⁵⁵ J. Basta, *Organizacje oszczędnościowo-kredytowe w Mielcu...*, s. 277-278.

⁷⁵⁶ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1872, nr 27 (z 3 II), s. 154; *Treść obwieszczeń urzędowych w Gazecie Lwowskiej z dnia 1 do 3go lutego*, „Czas” 1872, nr 28 (z 6 II), s. 3 (tutaj jako: „Kantor pożyczek, zaliczek i zleceń hr. Reya w Mielcu”).

⁷⁵⁷ *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1872, nr 89 (z 17 IV), s. 499; *Treść obwieszczeń urzędowych w Gazecie Lwowskiej z d. 17 kwietnia*, „Czas” 1872, nr 89 (z 19 IV), s. 3.

⁷⁵⁸ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 266 (z 20 XI), s. 7.

⁷⁵⁹ *Doniesienia prywatne. Kantor pożyczek, zaliczek i zleceń w Mielcu. Ogłoszenie*, „GL” 1875, nr 16 (z 21 I), s. 8; *Doniesienia prywatne. Kantor pożyczek, zaliczek i zleceń w Mielcu. Ogłoszenie*, „GL” 1875, nr 17 (z 22 I), s. 10; *Doniesienia prywatne. Kantor pożyczek, zaliczek i zleceń w Mielcu. Ogłoszenie*, „GL” 1875, nr 18 (z 23 I), s. 10.

Zawadzki był dyrektorem Kantoru, ale i jego kasjerem. W prasie opublikowany został obszerny tekst pełnomocnictwa hr. Reya dla niego, mocą którego został (...) *do prowadzenia i sprawowania wszelkich interesów... a w szczególności i przede wszystkim do ściągania i egzekwowania należności i zaległości kantoralnych od dłużników... upoważniony*. Hrabia uczynił go również swoim zastępcą z wszelkimi prerogatywami w najróżniejszych sprawach sądowych i pozasądowych Kantoru, (...) *słowem do działania tego wszystkiego, co tylko dobro interesów... kantoru wymagać będzie...*⁷⁶⁰ Ponadto, w pełnomocnictwie zostało wyraźnie podane, że pełnomocnik mógł dobierać sobie zastępców, nadawać im określone przez siebie uprawnienia, a wszystko, jak podał hr. Rey, (...) *co na mocy tego pełnomocnictwa działają, wszystko za ważne i mnie wraz z moimi sukcesorami lub prawonabywcami obowiązujące uznaję*⁷⁶¹. Pełnomocnictwo zostało sporządzone 10 VII 1875 r. w Mielcu. Podpisali się pod nim własnoręcznie: hr. Rey, świadkowie Józef Turczynowicz i M. Szymberski oraz przyjmujący je Władysław Zawadzki⁷⁶².

Niewiele można napisać o przedmiocie działalności Kantoru. Wiadomo, że w maju 1872 r. można było w nim dokonać subskrypcji na akcje Galicyjskiego Towarzystwa Parcelacji i Budowy, którego siedziba znajdowała się w Krakowie. Prezesem Towarzystwa był Aleksander książę Drucki-Lubecki, wiceprezesem Ludwik hr. Wodzicki, a zastępcą wiceprezesa dr Feliks Szlachtowski, wówczas adwokat i wiceprezydent Krakowa, później prezydent grodu Kraka, a prywatnie teść Stefana Sękowskiego, właściciela dóbr Wojśław, marszałka powiatu mieleckiego. W zakres czynności Towarzystwa wchodziło: *a) Porządkowanie własności dóbr ziemskich długami obciążonych przez częściową parcelację i sprzedaż oddzielonych w ten sposób części na rachunek właścicieli tychże dóbr...; b) Przeprowadzanie wszelkiego rodzaju komasacji, zaokrągleń i parcelacji... kupno większych posiadłości ziemskich w celu rozdzielania ich na pojedyncze folwarki; folwarków tych urządzenie i pojedynczo sprzedawanie lub też w miarę potrzeby dzielenie nabytych większych posiadłości ziemskich na drobne działki (parcele) i sprzedaż tych działek. c) Przedsiębiorstwo i wykonywanie budowli wszelkiego rodzaju*⁷⁶³.

---

⁷⁶⁰ *Doniesienia prywatne. Odpis, „GL” 1876, nr 26 (z 3 II), s. 8; Doniesienia prywatne. Odpis, „GL” 1876, nr 27 (z 4 II), s. 8; Doniesienia prywatne. Odpis, „GL” 1876, nr 28 (z 5 II), s. 7.*

⁷⁶¹ *Doniesienia prywatne. Odpis, „GL” 1876, nr 26, s. 8; Doniesienia prywatne. Odpis, „GL” 1876, nr 27, s. 8; Doniesienia prywatne. Odpis, „GL” 1876, nr 28, s. 7.*

⁷⁶² *Doniesienia prywatne. Odpis, „GL” 1876, nr 26, s. 8; Doniesienia prywatne. Odpis, „GL” 1876, nr 27, s. 8; Doniesienia prywatne. Odpis, „GL” 1876, nr 28, s. 7.*

⁷⁶³ „Czas” 1872, nr 106 (z 11 V), s. 5.

Skalę działalności Kantoru możemy zasygnalizować w oparciu o pojawiające się na łamach prasy pozwy dotyczące odzyskania pożyczonych pieniędzy.

31 VII 1873 r. Sąd Obwodowy jako handlowy w Tarnowie poinformował, że Kantor wniósł względem Józefa Szczypienia pozew wekslowy na kwotę 200 złr i (...) *o pomoc sądową prosił – wskutek czego nakaz zapłaty z dnia 1. Maja 1873... wydany został*⁷⁶⁴. Wydaje się, że sprawa została załatwiona pozytywnie, a wspomniany Szczypień znów pożyczył pieniądze od Kantoru i znów miał problemy z ich oddaniem, skoro rok później, 3 IX 1874 r., instytucja wniosła przeciw niemu kolejny pozew o zapłacenie wierzytelności wekslowej, tym razem na kwotę 240 złr. Odbyło się to za pośrednictwem Sądu Obwodowego w Tarnowie⁷⁶⁵.

Z kolei dwa lata później, 20 IX 1875 r., Sąd Powiatowy w Mielcu poinformował, że celem zaspokojenia wierzytelności Kantoru pożyczek hr. Reya (...) *w sumie 791 złr w. a. wraz z procentami zwłoki 12% od 2 stycznia 1873 r. bieżącymi, tudzież kosztami egzekucyjnymi 7 zł. 6 złr 35 ct. obecnie w niżonej kwocie 12 złr 27 ct. w. a. przyznany kosztami egzekucyjnymi odbędzie się publiczna sprzedaż przymusowa realności położonej w Mielcu, a należącej do Jakuba i Marianny Zajączkowskich. Wartość przedmiotu licytacji została oszacowana 11 V 1874 r. na kwotę 1 000 złr. Sprzedaż miała nastąpić w trzech terminach: 7 XII 1875 r., 12 I i 17 II 1876 r., za każdym razem o godzinie 10.00. Podczas dwóch pierwszych terminów miano licytować od ceny szacunkowej wzwyż, a gdyby realność nie została wówczas sprzedana, podczas trzeciej licytacji miała zostać sprzedana za największą oferowaną cenę*⁷⁶⁶. Interesujące, że kłopoty finansowe Zajączkowskich ciągnęły się i później. 29 VIII 1877 r. w Sądzie Powiatowym w Mielcu zostało sformułowane obwieszczenie, informujące o licytacji ich posiadłości. Znów zamieszczono je w prasie galicyjskiej. Tym razem dług wobec Kantoru był mniejszy, wynosił całościowo 700 złr. Licytacja miała się odbyć w trzech terminach: 30 X i 30 XI 1877 r. oraz 3 I 1878 r. Pozostałe warunki były identyczne jak we wcześniejszych ogłoszeniach⁷⁶⁷.

W roku 1877 miała miejsce kolejna licytacja na rzecz zaspokojenia wierzytelności Kantoru w wysokości 511 złr 65 ct. Na wezwanie Sądu Powiatowego

---

⁷⁶⁴ *Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1873, nr 209 (z 11 IX), s. 5; Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1873, nr 210 (z 12 IX), s. 5; Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1873, nr 211 (z 13 IX), s. 8.*

⁷⁶⁵ *Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1874, nr 213 (z 18 IX), s. 5; Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1874, nr 216 (z 22 IX), s. 7; Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1874, nr 217 (z 23 IX), s. 4.*

⁷⁶⁶ *Obwieszczenie, „GL” 1875, nr 279 (z 6 XII), s. 6; Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1875, nr 280 (z 7 XII), s. 7; Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1875, nr 281 (z 9 XII), s. 6.*

⁷⁶⁷ *Obwieszczenie, „GL” 1877, nr 333 (z 31 XII), s. 9.*

w Mielcu 31 III 1877 r. Sąd Powiatowy w Zasowie ogłosił, że zlicytowana będzie realność w Przecławiu oszacowana 5 II 1872 r. na kwotę 1 020 złr, a będąca własnością Jakuba Grębosza. Licytacja miała się odbyć 5 VI, 3 VII i 7 VIII 1877 r., o godzinie 10.00, w budynku sądu. Wadium wynosiło 102 złr. Powiadomione o niej zostały wszystkie zainteresowane strony, a ponadto zostało zapisane, że kuratorem dla (...) *wszystkich niewiadomych wierzycieli, jako też tych wierzycieli, którym by niniejsza rezolucja z jakichkolwiek bądź powodów nie dość wcześnie lub wcale doręczoną być nie mogła* został ustanowiony dr Sipowski, notariusz z Radomyśla (Wielkiego)⁷⁶⁸.

Kolejne zaspokojenia wierzytelności Kantoru odbywały się i w późniejszych latach. W myśl edyktu Sądu Powiatowego w Radomyślu (Wielkim) z 20 III 1879 r. 29 maja, 26 czerwca i 17 lipca tego samego roku, o godzinie 10.00, odbyć się miała przymusowa publiczna sprzedaż realności w Przecławiu, będącej własnością Stanisława i Józefy Jaroszków. Cena szacunkowa majątku wynosiła 476 złr, wadium 47 złr 60 kr. Z tej kwoty 200 złr miało zostać przeznaczone na poczet długu Kantoru hr. Reya⁷⁶⁹.

Zdarzało się również, że inne podmioty finansowe nabywały prawa do należności przysługujących mieleckiemu Kantorowi. 21 VIII 1879 r. Sąd Powiatowy w Radomyślu (Wielkim) ogłosił publiczną sprzedaż realności, tym razem własności Michała Wolanina, położonej w Wólce Duleckiej. Termin licytacji został wyznaczony na dni: 18 XII 1879 r. oraz 22 I i 19 II 1880 r. Celem sprzedaży było zaspokojenie (...) *wierzytelności banku gal. dla handlu i przemysłu jako cesjonariusza kantoru pożyczek hr. Reya w Mielcu w kwocie 47 złr 67 ct.* Sprzedawany majątek został oszacowany na 900 złr, wadium wynosiło 90 złr⁷⁷⁰.

Czasami zdarzało się i tak, że oszacowanie majątku ze względu na długi odbywało się bez zgody jego właściciela. Sąd Powiatowy w Mielcu uchwałą z 9 IX 1880 r. zawiadomił Wawrzyńca i Klarę Zajączkowskich, których miejsce pobytu było nieznane, że (...) *dozwolił egzekucyjnego oszacowania realności... w Mielcu położonej na zaspokojenie pretensji Banku gal. dla handlu i przemysłu jako prawonabywcy kantoru pożyczek, zaliczek i zleceń hr. Reya w Mielcu w kwocie 130 i 30 zł.* Kuratorem

---

⁷⁶⁸ *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie licytacji*, „GL” 1877, nr 113 (z 17 V), s. 5; *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie licytacji*, „GL” 1877, nr 115 (z 19 V), s. 9.

⁷⁶⁹ *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1879, nr 119 (z 24 V), s. 6; *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1879, nr 120 (z 26 V), s. 6.

⁷⁷⁰ *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1879, nr 269 (z 22 XI), s. 6; *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1879, nr 271 (z 25 XI), s. 6; *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1879, nr 272 (z 26 XI), s. 9.

Zajączkowskich celem dostarczenia im wspomnianej uchwały został adwokat dr Brandt. Edykt podpisany został 20 XII 1880 r. w Mielcu⁷⁷¹.

W świetle informacji prasowych okazuje się, że Kantor pożyczzał pieniądze również osobom spoza powiatu mieleckiego. 11 XI 1885 r., o godzinie 9.00, w Sądzie Powiatowym w Tarnobrzegu (ogłoszenie nosiło datę 14 IX 1885 r.) odbyła się licytacja realności położonej w Siedleszczanach, należącej do Jana Roga. Miała ona na celu zaspokojenie długu wynoszącego 44 złr na rzecz mieleckiego Kantoru hr. Reya. Cena wywoławcza majątku wynosiła 790 złr, wadium 79 złr⁷⁷².

Jedną z ostatnich windykacji długów na rzecz Kantoru odbyła się w roku 1890. Sąd Obwodowy w Tarnowie powiadomił Jakuba Bartnika, którego miejsce przebywania pozostawało niewiadome, że uchwałą z 4 IX 1890 r. nastąpiła (...) *egzekucyjna intabulacja prawa zastawu dla kwoty 66 zł. zpn. na częściach realności... gm. Mielec* wspomnianego na rzecz Kantoru hr. Reya. Kuratorem Bartnika został ustanowiony adwokat dr Jan Mikuciński (...) *z substytucją p. adw. dr. Bronisława Galeckiego...*⁷⁷³.

Kantor działał prawie 20 lat. Został wykreślony z rejestru handlowego dla firm pojedynczych 10 XII 1891 r. (...) *z powodu zaniechania tego przedsiębiorstwa*. Informację podał Sąd Obwodowy jako handlowy w Tarnowie⁷⁷⁴.

Towarzystwo Zaliczkowe w Mielcu

W roku 1874, niewiele później od Kantoru Pożyczek, Zaliczek i Zleceń hr. Reya w Mielcu, powstało w Mielcu Towarzystwo Zaliczkowe. 20 IV 1874 r. Sąd Obwodowy jako handlowy w Tarnowie wpisał je do rejestru stowarzyszeń pod nazwą „Towarzystwo zaliczkowe w Mielcu, stowarzyszenie zarejestrowane z nieograniczoną poręką”. Jak zostało zapisane: *Przedmiotem przedsiębiorstwa jest dostarczenie członkom swoim na umiarkowany procent gotowych pieniędzy potrzebnych im do obrotu w gospodarstwie, rzemiośle lub innym przedsiębiorstwie za pomocą wspólnego kredytu wszystkich członków*. Statut Towarzystwa został opracowany 4 III 1874 r., a jego siedziba mieściła się w Mielcu⁷⁷⁵.

---

⁷⁷¹ *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1881, nr 1 (z 3 I), s. 8; *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1881, nr 3 (z 5 I), s. 8.

⁷⁷² *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1885, nr 244 (z 26 X), s. 6.

⁷⁷³ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1890, nr 280 (z 6 XII), s. 11; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1890, nr 281 (z 7 XII), s. 8.

⁷⁷⁴ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1891, nr 289 (z 19 XII), s. 9.

⁷⁷⁵ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 98 (z 30 IV), s. 6.

We władzach Towarzystwa znaleźli się: dyrektor dr Jan Prokop, zastępca dyrektora Michał Dębicki, kasjer ks. Józef Knutelski, zastępca kasjera Marian Minkusiewicz, kontroler Władysław Satkowski i zastępca kontrolera Feliks Lejko. Wszyscy mieszkali w Mielcu. W kwestii uwiarygodniania dokumentów stowarzyszenia, podpisywało je przynajmniej dwóch członków dyrekcji, jednak (...) *do ważności i obowiązania wobec osób trzecich... potrzeba było przynajmniej podpisu trzech członków dyrekcji*. Z kolei w kwestii ogłoszeń znalazło się zastrzeżenie, że będą one ukazywać się *pod firmą stowarzyszenia*, a tylko ogłoszenia zwołujące ogólne zgromadzenie, w przypadku, gdy nie będą autorstwa dyrekcji, podpisywane będą przez prezesa i sekretarza Rady zawiadowczej pod nazwą: „Rada zawiadowcza Towarzystwa Zaliczkowego w Mielcu, stowarzyszenia zarejestrowanego z nieograniczoną poręką”. Ogłoszenia publiczne miały być zamieszczane w jednym z galicyjskich dzienników⁷⁷⁶.

Jeszcze w tym samym roku, 27 sierpnia, Sąd Obwodowy jako handlowy w Tarnowie odnotował, że dyrektorem Towarzystwa przestał być dr Prokop, a jego miejsce zajął dr Wojciech Buś, adwokat krajowy w Mielcu⁷⁷⁷.

W następnym roku, 8 kwietnia, Sąd Obwodowy jako handlowy w Tarnowie zapisał zmianę na stanowisku zastępcy kasjera w Towarzystwie. Przestał nim być Minkusiewicz, a w jego miejsce został nim Hipolit Szanecki, sekretarz Rady Powiatowej w Mielcu⁷⁷⁸.

Kolejne większe zmiany w Towarzystwie dokonały się w roku 1876. W dn. 3 sierpnia dyrektorem stowarzyszenia przestał być dr Buś, a jego miejsce zajął Antoni Fibich, notariusz mielecki. Równocześnie dotychczasowego kontrolera Satkowskiego zastąpił dotychczasowy jego zastępca, Lejko. Z kolei jego stanowisko objął Feliks Bronisław Barycki, mieszkaniec Mielca⁷⁷⁹.

11 III 1876 r. odbyło się ogólne zgromadzenie członków Towarzystwa. Spotkanie miało miejsce o godzinie 10.00 w lokalu Rady Powiatowej w Mielcu. Jego program był następujący: sprawozdanie komisji rewizyjnej dokonane po przejrzaniu ksiąg, rachunków i bilansu za rok 1875, zatwierdzenie bilansu, rozdział zysku i udzielenie absolutorium dyrekcji z *rachunków* za 1875 r. oraz wnioski Rady zawiadowczej, dyrekcji i członków Towarzystwa. Ogłoszenie zostało sporządzone 27 II

---

⁷⁷⁶ *Ibidem*, s. 6-7.

⁷⁷⁷ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1874, nr 215 (z 21 IX), s. 5.

⁷⁷⁸ *Dziennik urzędowy. Ogłoszenie*, „GL” 1875, nr 94, s. 5.

⁷⁷⁹ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1876, nr 196 (z 28 VIII), s. 6.

1876 r. w Mielcu. Podpisali się pod nim prezes A. Trzeciecki i sekretarz Aureliusz Fiutowski⁷⁸⁰.

Raptem półtora miesiąca później, 29 kwietnia, w sobotę, o godzinie 11.30, w sali posiedzeń mieleckiej Rady Powiatowej odbyło się walne zgromadzenie Towarzystwa. Program obrad był istotny: zawiadomienie zgromadzenia o przyjęciu rezygnacji dyrektora dr. Busia, zawiadomienie zgromadzenia o przyjęciu rezygnacji kontrolera Satkowskiego, podanie do wiadomości zgromadzenia o wyborze na kontrolera dotychczasowego zastępcy tegoż w osobie Feliksa Lejko, przedłożenie do zatwierdzenia zgromadzenia wyboru nowego dyrektora – notariusza dr. Fibicha – i zastępcy kontrolera – Feliksa Baryckiego z Mielca, wreszcie wnioski członków. Pod ogłoszeniem sporządzonym 20 IV 1876 r. podpisał się prezes Trzeciecki i sekretarz Schreyer⁷⁸¹.

Kilka tygodni później na łamach krakowskiego dziennika „Czas” opublikowane zostały rachunki zysków i strat oraz bilans Towarzystwa za rok 1875. W pozycji rachunek strat znalazły się: procenty wypłacone (491 złr 52 ct.), procenty z góry na rok 1876 pobrane (527 złr 97 ct.), koszty administracji (302 złr 7 ct.), *10% wartości mobiliów przed r. 1875 sprawionych* (1 złr 57 ct.), *10% wartości mobiliów w r. 1875 sprawionych* (15 złr), czysty zysk (461 złr 99 ct.). Łącznie dawało to kwotę 1 800 złr 12 ct. Natomiast po stronie rachunku zysków znajdowały się: procenty w 1874 r. na rok 1875 pobrane (277 złr 85 ct.), procenty pobrane w 1875 r. (1 468 złr 94 ct.), procenty z góry na rok 1876 wypłacone (53 złr 33 ct.). I tutaj suma wynosiła 1 800 złr 12 ct. Jeżeli chodzi o bilans, przedstawiał się on następująco. Stan czynny: gotówka w dn. 31 XII 1875 r. (297 złr 71 ct.), pożyczki udzielone członkom na skrypty i weksle (13 678 złr 8 ct.), pożyczki udzielone członkom na zastawy (925 złr), procenty z góry wypłacone (53 złr 33 ct.), *wartość mobiliów po strąceniu 10%* (149 złr 18 ct.). Łącznie dawało to kwotę 15 103 złr 30 ct. Przy stanie biernym widniały: udziały członków (3 677 złr 85 ct.), wkładki na rachunek bieżący (4 956 złr 83 ct.), wierzyciele wekslowi (5 tys. złr), procenty z góry pobrane (527 złr 97 ct.), fundusz rezerwowy (375 złr), niewypłacony zysk z roku 1874 (103 złr 66 ct.), czysty zysk za 1875 r. (461 złr 99 ct.). Razem dawało to kwotę 15 103 złr 30 ct. Pod koniec roku 1875 Towarzystwo liczyło 358 członków, którzy dysponowali udziałami w wysokości 15 285 złr. W notce prasowej znalazła się również informacja, że na wspomnianym zgromadzeniu (11 III

---

⁷⁸⁰ *Ogłoszenie*, „Czas” 1876, nr 53 (z 5 III), s. 4.

⁷⁸¹ *Ogłoszenie*, „Czas” 1876, nr 93 (z 23 IV), s. 6.

1876 r.) uchwalono, by po potrąceniu 10% z czystego zysku za lata 1874-1875 (56 złr 55 ct.) na fundusz rezerwowy, resztę, tj. 509 złr 10 ct., podzielić w następujący sposób: *tytułem dywidendy w myśl § 78 stat. 20% od udziałów w ogólnej sumie 1 901 złr. złożonych po koniec 1874 r. 380 złr. 20 c., na remunerację dla urzędnika Towarzystwa 90 złr., resztę zaś pozostałą pozostawić do zysków za rok 1876 38 złr. 90 c. Razem 509 złr. 10 c.* Obliczenia i postanowienia spisano 30 III 1876 r. w Mielcu. Podpisali się pod nimi: dyrektor dr Buś, kasjer ks. Knutelski i kontroler Feliks Leyko⁷⁸².

Rok później, 12 III 1877 r., o godzinie 11.30, odbyło się w sali posiedzeń Rady Powiatowej w Mielcu walne zgromadzenie członków miejscowego Towarzystwa Zaliczkowego. Porządek obrad wówczas odbytych wyglądał następująco: odczytanie protokołu z ostatniego posiedzenia, sprawozdanie komisji rewizyjnej o sprawdzonym bilansie i księgach połączone z wnioskiem dotyczącym rozdzielenia czystego zysku, wybór Rady zawiadowczej, zatwierdzenie wyboru dyrekcji, projekt dyrekcji względem zmiany § 66 statutu (miał brzmieć: (...) *pożyczki udzielane będą zazwyczaj na przeciąg jednego roku, a najdłużej na przeciąg lat trzech*) oraz wnioski członków. Ogłoszenie zostało sporządzone 2 III 1877 r. w Mielcu. Podpisali się pod nim prezes Trzeciński i sekretarz Fiutowski⁷⁸³.

Jeszcze w tym samym roku nastąpiły znaczące zmiany w dyrekcji Towarzystwa. Sąd Obwodowy jako handlowy w Tarnowie 19 VII 1877 r. odnotował urzędowo, że nowym dyrektorem stowarzyszenia został dotychczasowy kasjer ks. Knuteski. Stało się tak ze względu na *występującego* Fibicha. Zastępcą dyrektora w miejsce M. Dębickiego został Antoni Jezierski. Szanecki awansował na kasjera, a jego miejsce – zastępcy kasjera – zajął Józef Turczynowicz. Wspomniany Dębicki został kontrolerem, a dotychczasowy kontroler – Leyko – został zastępcą kontrolera w miejsce *występującego* Baryckiego⁷⁸⁴.

Zawirowań personalnych w Towarzystwie nie było końca. Rok później, 18 VII 1878 r., Sąd Obwodowy w Tarnowie podał, że ze stowarzyszenia wystąpił Jezierski, a jego miejsce zajął Józef Kłós, mieszczanin mielecki⁷⁸⁵.

13 III 1880 r. odbyło się walne zgromadzenie członków Towarzystwa. Obrady przeprowadzono o godzinie 12.00 w sali posiedzeń Rady Powiatowej w Mielcu.

---

⁷⁸² „Czas” 1876, nr 108 (z 12 V), s. 4.

⁷⁸³ *Doniesienia prywatne. Towarzystwo Zaliczkowe w Mielcu. Ogłoszenie*, „GL” 1877, nr 52 (z 5 III), s. 8.

⁷⁸⁴ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1877, nr 222 (z 6 IX), s. 6 (tutaj błędnie zapisane nazwisko – Tarczynowicz).

⁷⁸⁵ *Dziennik urzędowy. Obwieszczenie*, „GL” 1878, nr 206 (z 20 VIII), s. 5.

Program spotkania obejmował: odczytanie protokołu z ostatniego walnego zgromadzenia (Turczynowicz), sprawozdanie komisji kontrolującej z rachunku i bilansu za rok 1879 połączone z wnioskami odnośnie rozdziału czystego dochodu i udzielenia dyrekcji absolutorium (Henryk Fischer), wybór nowej Rady Nadzorczej na trzy lata w myśl § 24 statutów, wybór nowej dyrekcji na lat trzy względem § 4 statutów oraz wnioski członków. Zaproszenie podpisali prezes Aleksander Trzecieski i sekretarz ks. Andrzej Niemiec⁷⁸⁶.

Pięć miesięcy później, 14 VIII 1880 r., członkowie mieleckiego Towarzystwa Zaliczkowego spotkali się na nadzwyczajnym walnym zgromadzeniu. Odbyło się ono o godzinie 15.00 w sali posiedzeń Rady Powiatowej w Mielcu. Po odczytaniu protokołu z ostatniego walnego zgromadzenia, wysłuchali sprawozdań dyrekcji z *obrotu kasy* i Rady zawiadowczej o przyjęciu rezygnacji dyrektora Emila Hubickiego, zatwierdzili wybór nowych członków dyrekcji oraz zgłaszali wnioski. Zaproszenie sporządzono 3 VIII 1880 r. w Mielcu. Podpisali się pod nim członkowie Rady zawiadowczej, prezes Teofil Gumiński i sekretarz ks. Niemiec⁷⁸⁷.

Kolejne walne zgromadzenie członków Towarzystwa odbyło się 12 III 1881 r., o godzinie 12.00, w sali posiedzeń miejscowej Rady Powiatowej. Porządek dzienny obejmował: odczytanie protokołu z ostatniego walnego zgromadzenia (odczytał Turczynowicz), sprawozdanie komisji kontrolującej rachunki i bilans za rok 1880 połączone z wnioskami co do rozdzielenia czystego zysku i udzielenia dyrekcji absolutorium (Rudolf Schromm), losowanie i wybór czterech członków Rady nadzorczej w myśl § 24 statutów oraz wnioski pojedynczych członków. Treść ogłoszenia została sporządzona 1 III 1881 r. w Mielcu przez członków Rady nadzorczej, prezesa Gumińskiego i sekretarza Juliusza Kulczyckiego⁷⁸⁸.

W roku 1883, 30 czerwca, o godzinie 11.00, w sali posiedzeń Rady Powiatowej w Mielcu, odbyło się powtórne, w myśl § 46 statutów, walne zgromadzenie członków Towarzystwa Zaliczkowego. Porządek obrad obejmował: odczytanie protokołu z ostatniego walnego zgromadzenia (Kulczycki), uchwalenie zmiany statutów w §§ 53, 62, 64, 77, 82 (referował Gasparski) i wnioski członków. Ogłoszenie sporządzono 16 VI 1883 r. w Mielcu. Podpisali się pod nim Jan hr. Tarnowski i Julian Kulczycki⁷⁸⁹.

---

⁷⁸⁶ *Doniesienia prywatne*, „GL” 1880, nr 46 (z 26 II), s. 9.

⁷⁸⁷ *Doniesienia prywatne*, „GL” 1880, nr 177 (z 4 VIII), s. 9.

⁷⁸⁸ *Doniesienia prywatne*, „GL” 1881, nr 48 (z 1 III), s. 11.

⁷⁸⁹ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1883, nr 139 (z 20 VI), s. 9.

Okazuje się, że i później z kworum na zebraniach Towarzystwa nie było najlepiej. W następnym roku, w myśl § 46 statutów, prezes stowarzyszenia zaprosił na walne zgromadzenie, na dzień 3 V 1884 r., na godzinę 12.00, do sali posiedzeń mieleckiej Rady Powiatowej. Program spotkania obejmował: odczytanie protokołu z ostatniego walnego zgromadzenia, uchwalenie zmiany §§ 4, 24 ust., 2, 37, 46 i 56 ust. oraz wnioski członków. Pod ogłoszeniem powstałym 23 IV 1884 r. w Mielcu podpisali się Jan hr. Tarnowski i Kulczycki⁷⁹⁰.

Wydaje się, że nie doszło ono do skutku, jak i następne, 2 VIII 1884 r., które nie odbyło się ze względu na niewystarczającą liczbę członków w nim uczestniczących. Niewiele później znów zapraszano na walne zgromadzenie, tym razem na 30 VIII 1884 r., na godzinę 12.00, niezmiennie, do sali posiedzeń Rady Powiatowej w Mielcu⁷⁹¹.

Niecały miesiąc później, 20 września, o godzinie 12.00, w myśl § 46 statutu w sali posiedzeń mieleckiej Rady Powiatowej odbyło się walne zgromadzenie Towarzystwa. Program obrad został wyznaczony następujący: odczytanie protokołu z ostatniego walnego zgromadzenia, wybór rady nadzorczej w miejsce ustępującej oraz wnioski członków. Ogłoszenie powstało 7 IX 1884 r. w Mielcu. Podpisali się pod nim Jan hr. Tarnowski (prezes) i ks. Niemiec (sekretarz)⁷⁹².

Dwa lata później, 29 V 1886 r., o godzinie 12.00, odbyło się zwyczajne walne zgromadzenie Towarzystwa. I tym razem obradowano w sali Rady Powiatowej w Mielcu. Porządek dzienny obejmował: odczytanie protokołu z ostatniego walnego zgromadzenia, sprawozdanie dyirekcji Towarzystwa z działalności w roku 1885, sprawozdanie Rady nadzorczej i komisji weryfikacyjnej dotyczące sprawdzenia rachunków i bilansu za rok 1885 połączone z wnioskiem odnośnie podziału czystego zysku i udzieleniem dyirekcji absolutorium, wybór nowej Rady zawiadowczej oraz dyirekcji. Ostatni punkt programu stanowiły wnioski członków. Interesujące, że po raz pierwszy znalazł się w ogłoszeniu zapis mówiący, że: *Wstęp na salę dozwolony jest tylko członkom, którzy splanili gotówką na Rk. swego udziału przynajmniej kwoty równającą się najmniejszemu udziałowi 20 zlr (§. 37 stat.) i to za okazaniem karty legitymacyjnej. Uprawnieni do brania udziału w Zgromadzeniu otrzymają kartę legitymacyjną pocztą, kto by zaś jej nie otrzymał, zechce się zgłosić do biura*

---

⁷⁹⁰ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1884, nr 97 (z 26 IV), s. 10.

⁷⁹¹ *Doniesienia prywatne. Zaproszenie*, „GL” 1884, nr 192 (z 20 VIII), s. 11.

⁷⁹² *Ogłoszenie*, „GL” 1884, nr 208 (z 9 IX), s. 9.

*Towarzystwa*⁷⁹³. Ogłoszenie zostało sporządzone 19 V 1886 r. w Mielcu. Podpisali się pod nim Jan hr. Tarnowski (prezes) i Roman Gilatowski (sekretarz)⁷⁹⁴.

Rok 1888 przyniósł zmianę na stanowisku zastępcy kontrolera. W miejsce Kłosa został nim Józef Szymański⁷⁹⁵.

W sobotę, 17 V 1890 r., o godzinie 11.00, w sali posiedzeń Rady Powiatowej w Mielcu odbyło się kolejne walne zgromadzenie członków mieleckiego Towarzystwa Zaliczkowego. Legitymacją upoważniającą do wstępu na zgromadzenie była książeczka udziałowa. Prawo głosowania mieli jednak tylko ci, którzy złożyli na niej udziały w kwocie minimum 20 złr. Obrady miały wyglądać następująco: odczytanie protokołu z ostatniego walnego zgromadzenia, sprawozdanie dyrekcji z czynności za rok 1889, sprawozdanie komisji rewizyjnej połączone z wnioskiem o udzielenie dyrekcji absolutorium z rachunków i czynności za rok 1889, rozdział czystego zysku, wylosowanie czterech członków Rady zawiadowczej i wybór nowych w miejsce wylosowanych według § 24 statutu, zatwierdzenie wyboru jednego członka dyrekcji – zastępcy kontrolera – oraz wybór komisji rewizyjnej na rok 1890. Ogłoszenie zostało sporządzone 5 V 1890 r. w Mielcu. Opatrzono zostało podpisami wiceprezesa – Derenowskiego, i sekretarza – Józefa Droby⁷⁹⁶.

Jeszcze w tym samym roku nastąpiła zmiana na stanowisku zastępcy kontrolera Towarzystwa. Nie tak dawno wybranego Szymańskiego zastąpił Tomasz Ryniewicz⁷⁹⁷.

W roku 1891, 30 maja, w sobotę, o godzinie 15.00, w sali posiedzeń Rady Powiatowej w Mielcu odbyło się następne walne zgromadzenie Towarzystwa. Większość punktów obrad była identyczna z wcześniejszymi. Tym razem wyglądała następująco: odczytanie protokołu z ostatniego walnego zgromadzenia, sprawozdanie dyrekcji z czynności za rok 1890, sprawozdanie komisji rewizyjnej wraz z wnioskiem odnośnie udzielenia dyrekcji absolutorium z rachunków i czynności za rok 1890, rozdział czystego zysku, wylosowanie czterech członków Rady zawiadowczej i wybór nowych w miejsce wylosowanych, wybór komisji rewizyjnej na rok 1891 oraz wnioski członków. Pod ogłoszeniem z daty Mielec, 15 V 1891 r., podpisał się wiceprezes Derenowski⁷⁹⁸.

---

⁷⁹³ *Ogłoszenie*, „GL” 1886, nr 116 (z 21 V), s. 11.

⁷⁹⁴ *Ibidem*.

⁷⁹⁵ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1888, nr 18 (z 24 I), s. 9.

⁷⁹⁶ *Zaproszenie*, „GL” 1890, nr 105 (z 8 V), s. 10.

⁷⁹⁷ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1890, nr 261 (z 14 XI), s. 11.

⁷⁹⁸ *Ogłoszenie*, „GL” 1891, nr 112 (z 20 V), s. 10.

Kolejne zwyczajne walne zgromadzenie członków mieleckiego Towarzystwa Zaliczkowego odbyło się 25 VI 1892 r., w sobotę, o godzinie 15.00, w sali posiedzeń Rady Powiatowej w Mielcu. Porządek obrad był dość napięty. Składały się na niego: odczytanie protokołu z ostatniego walnego zgromadzenia, sprawozdanie dyirekcji z działalności za rok 1891, sprawozdanie komisji rewizyjnej połączone z wnioskiem odnośnie udzielenia dyirekcji absolutorium z *rachunków i czynności* za 1891 r., podział wypracowanego czystego zysku, wybór Rady zawiadowczej na następne trzy lata według § 48 statutu, zatwierdzenie wyboru dyirekcji, wybór komisji rewizyjnej na rok 1892 oraz wnioski członków. Ogłoszenie zostało sporządzone 10 VI 1892 r. w Mielcu przez członków Rady zawiadowczej Towarzystwa w osobach wiceprezesa Derenowskiego i sekretarza Droby⁷⁹⁹.

Następne walne zgromadzenie Towarzystwa odbyło się 28 VI 1893 r., o godzinie 16.00, znów w sali posiedzeń Rady Powiatowej w Mielcu. Tym razem program obrad przedstawiał się następująco: odczytanie protokołu z ostatniego walnego zgromadzenia, sprawozdanie dyirekcji z czynności i rachunków za rok 1892, sprawozdanie komisji rewizyjnej dotyczące przeprowadzonej rewizji rachunków i bilansu za rok 1892, wnioski Rady zawiadowczej odnośnie udzielenia dyirekcji absolutorium oraz rozdział czystego zysku, wybór, w myśl § 24 statutu, jednej trzeciej części członków Rady zawiadowczej w miejsce ustępujących oraz wnioski członków. Ogłoszenie sporządzone 16 VI 1893 r. w Mielcu w imieniu Rady zawiadowczej podpisali prezes Derenowski i sekretarz Józef Droba⁸⁰⁰.

W roku 1894 Rada zawiadowcza Towarzystwa zgodnie z § 31 statutu zaprosiła członków instytucji na doroczne zwyczajne zgromadzenie. Odbyło się ono 23 czerwca, o godzinie 16.00, w sali posiedzeń Rady Powiatowej w Mielcu. Na ten dzień przygotowany został następujący program obrad: sprawozdanie dyirekcji z czynności w 1893 r., przedłożenie bilansu za wspomniany rok połączone z wnioskiem Rady zawiadowczej o udzielenie dyirekcji absolutorium, ustąpienie 1/3 liczby członków wspomnianej Rady oraz wybór w ich miejsce kolejnych (w myśl § 24 statutu), a ponadto wnioski członków. Ogłoszenie zostało napisane 8 VI 1894 r. w Mielcu, podpisali się pod nim Aureliusz Fiutowski – zastępca prezesa Rady zawiadowczej, i Droba – sekretarz⁸⁰¹.

---

⁷⁹⁹ *Zaproszenie*, „GL” 1892, nr 135 (z 15 VI), s. 9.

⁸⁰⁰ *Obwieszczenie*, „GL” 1893, nr 139 (z 21 VI), s. 10.

⁸⁰¹ *Ogłoszenie*, „GL” 1894, nr 133 (z 13 VI), s. 11.

Niewątpliwie liczba instytucji finansowych na terenie Mielca i w regionie powodowała, że trwała nieustanna walka o klienta. Wydaje się, że tak należałoby tłumaczyć fakt, iż Towarzystwo z dniem 1 I 1895 r. obniżyło oprocentowanie od pożyczek do 8%, a od wkładek na rachunek bieżący na 5%. Informacja o tym została opublikowana w prasie. Pod ogłoszeniem podpisali się w imieniu Rady nadzorczej Towarzystwa Zaliczkowego w Mielcu prezes Derenowski i sekretarz Józef Droba⁸⁰².

Rok 1895 przyniósł także doroczne zwyczajne zgromadzenie członków Towarzystwa. Odybyło się ono w myśl § 31 statutow 17 kwietnia, o godzinie 16.00, w sali posiedzeń mieleckiej Rady Powiatowej. Obrady toczyły się według standardowych zagadnień: sprawozdanie dyrekcji z czynności za rok 1894, sprawozdanie komisji rewizyjnej z rewizji zamknięcia rachunków i bilansu za wskazany rok połączone z wnioskiem Rady zawiadowczej względem udzielenia dyrekcji absolutorium, wnioski wspomnianej Rady odnośnie podziału czystego zysku, wybór 12 członków Rady zawiadowczej, zatwierdzenie wyboru dyrekcji oraz wnioski członków. W ogłoszeniu zostało nadmienione, że według § 37 statutu prawo głosu mieli tylko ci członkowie, którzy posiadali udziały minimum w wysokości 20 złr, z kolei ci, którzy z powodu niezwrócenia pożyczek zostali sądownie zaskarżeni, w myśl § 53 statutu prawa głosu nie mieli. Informacja została sporządzona 3 IV 1895 r. Uwierzytelnili ją swoimi podpisami Fiutowski – prezes, oraz Władysław Lubaska – sekretarz⁸⁰³.

W sierpniu 1895 r. dyrekcja Towarzystwa Zaliczkowego w Mielcu opublikowała na łamach „Gazety Lwowskiej” zamknięcie rachunków oraz bilans instytucji za rok 1894. W stanie czynnym odnotowano: gotówkę w kasie (2 119 złr 49 ½ ct.), pożyczki *na skrypta* (80 644 złr 47 ct.), ruchomości (45 złr 84 ct.), koszty procesowe (1 089 złr 43 ½ ct.), *lokacje* (300 złr), zaległe procenty (12 027 złr 67 ct.) i procenty zapłacone *naprzód* (41 złr 68 ct.). Łącznie dawało to kwotę 96 268 złr 59 ct. Z kolei na stan bierny składały się: udziały (17 370 złr 41 ct.), wkładki oszczędności (64 234 złr 78 ct.), fundusz rezerwowy (109 złr 75 ct.), zaciągnięte długi (7 500 złr), procenty *naprzód pobrane* (464 złr 44 ct.), czysty zysk (1 873 złr 10 ct.), *rezerwa strat* (2 371 złr 77 ct.), *Bank krajowy* (1 344 złr 34 ct.) i kaucja (1 000 złr). I tutaj kwota wynosiła 96 268 złr 59 ct. Kolejne podane dane dotyczyły rachunków strat i zysków. W stanie czynnym obejmował on: koszty administracyjne (1 737 złr 49 ct.),

---

⁸⁰² *Ogłoszenie*, „GL” 1894, nr 243 (z 24 X), s. 12.

⁸⁰³ *Ogłoszenie*, „GL” 1895, nr 79 (z 6 IV), s. 11.

sprostowanie inwentarza pożyczek (111 złr) i zysk (1 873 złr 10 ct.). Razem wynosił on 3 721 złr 59 ct. Stan bierny przedstawiał się następująco: z *rachunku odsetek* (3 720 złr 7 ct.) i sprostowanie inwentarza udziałów (1 złr 52 ct.). Kwota na podsumowaniu i tutaj wynosiła 3 721 złr 59 ct. W rozliczeniu znalazła się również informacja, że ogólny obrót kasowy Towarzystwa wynosił 255 597 złr 25 ½ ct. Z początkiem 1894 r. instytucja liczyła 953 członków, w trakcie roku przybyło 83 członków, a ubyło 60. Na ostatni dzień roku liczba członków dochodziła do tysiąca – wynosiła 976. Za prawdziwość danych ręczyli podpisami członkowie dyrekcji Towarzystwa: A. Pawlikowski, H. Szanecki i F. Leyko⁸⁰⁴.

Raptem kilka dni później ogłoszone zostały zmiany osobowe w Towarzystwie. Nastąpiła zmiana na stanowisku zastępcy kasjera. W miejsce Józefa Turczynowicza został nim Karol Madejski. Następnie w miejsce dotychczasowego zastępcy kontrolera Tomasza Ryniewicza został wybrany Feliks Ryniewicz. Ponadto w rejestrze zostało wpisane, że (...) *inni funkcjonariusze towarzystwa na dalszy period trzechletni w urzędach swoich potwierdzeni zostali*⁸⁰⁵. Wpisy zostały wprowadzone w Sądzie Obwodowym jako handlowym w Tarnowie 1 VIII 1895 r.⁸⁰⁶

Kolejne informacje o działalności Towarzystwa podane zostały trzy lata później. Rada zawiadowcza Towarzystwa w myśl § 31 statutów ogłosiła doroczne zwyczajne zgromadzenie członków na dzień 30 IV 1898 r., o godzinie 9.00, w sali posiedzeń Rady Powiatowej w Mielcu. Znow porządek obrad był napięty. Wysłuchano sprawozdania dyrekcji z czynności za rok 1897, sprawozdania komisji rewizyjnej z kontroli zamknięcia rachunków i bilansu za rok 1897 połączonego z wnioskiem Rady zawiadowczej odnośnie udzielenia dyrekcji absolutorium, wniosków Rady zawiadowczej odnośnie rozdziału czystego zysku za rok 1897, ponadto dokonano wyboru 12 członków Rady zawiadowczej oraz wyboru dyrekcji. Obrady zakończyły wnioski członków. Znow podkreślone zostało, że według §§ 37 i 53 statutu prawo do głosowania mają ci członkowie Towarzystwa, którzy posiadali udziały w kwocie minimum 20 złr, a także z powodu zaległości w spłatach nie zostali sądownie oskarżeni. Ogłoszenie datowane na 14 IV 1898 r. podpisali członkowie Rady zawiadowczej – prezes Stefan Sękowski i sekretarz Lubaska⁸⁰⁷.

---

⁸⁰⁴ *Doniesienia prywatne. Dodatkowe ogłoszenie*, „GL” 1895, nr 187 (z 17 VIII), s. 10.

⁸⁰⁵ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1895, nr 189 (z 20 VIII), s. 11.

⁸⁰⁶ *Ibidem*.

⁸⁰⁷ *Ogłoszenie*, „GL” 1898, nr 87 (z 19 IV), s. 10.

Jeszcze w tym samym roku Towarzystwo Zaliczkowe w Mielcu ogłosiło bilans za rok 1897. Stan czynny przedstawiał się następująco: pożyczki na skrypty i weksle (145 697 złr 28 ct.), lokacje własnych funduszków (200 złr), procenty zaległe (5 105 złr 18 ct.), procenty *naprzód* zapłacone (174 złr 1 ct.), koszty *urząd. i nieruch.* (106 złr 91 ct.), koszty procesowe (652 złr 36 ½ ct.), gotówka (2 077 złr 88 ct.). Ogółem dawało to kwotę 154 013 złr 42 ½ ct. Z drugiej strony, przy stanie biernym zostało odnotowane: udziały członków (17 606 złr 30 ct.), wkładki na rachunek bieżący (106 625 złr 32 ct.), wierzyciele wekslowi (20 600 złr), rachunek Banku krajowego (1 438 złr 6 ct.), procenty *naprzód* pobrane (1 380 złr 7 ct.), fundusz rezerwowy (1 514 złr 85 ct.), kaucja urzędnika (1 000 złr), z rachunku strat i zysków (2 454 złr 4 ½ ct.), rezerwa strat (1 273 złr) i z rachunku czystego zysku z roku 1896 (121 złr 78 ct.). Łącznie dawało to również kwotę 154 013 złr 42 ½ ct. W ogłoszeniu zostało ponadto podane, że z końcem 1896 r. Towarzystwo liczyło 1 023 członków. W ciągu roku 1897 przybyło ich 203, a ubyło 186. Progres wyniósł 17 członków. Odnotowano także, że z końcem roku 1896 udziały wynosiły 17 670 złr 19 ct., w następnym, 1897 r., wpłacono kwotę 2 866 złr 58 ct., a wypłacono 2 930 złr 47 ct. Zanotowano regres w kwocie 63 złr 89 ct. W związku z tym z końcem roku 1897 udziały wszystkich członków Towarzystwa wynosiły 17 606 złr 30 ct. W pierwszych miesiącach 1898 r. nadal miał miejsce odpływ kapitału. Tym razem wypowiedzianych zostało 28 udziałów na kwotę 375 złr. Pod ogłoszeniem datowanym Mielec, 4 V 1898 r. podpisali się członkowie dyrekcji Towarzystwa w osobach: A. Pawlikowskiego, H. Szaneckiego i F. Leyko⁸⁰⁸.

Miesiąc później, 11 VI 1898 r., Sąd Obwodowy w Tarnowie podał do wiadomości zmiany osobowe, które zaszły w Towarzystwie. W miejsce Michała Dębickiego nowym zastępcą dyrektora został wybrany Emanuel Schabbus, lekarz mielecki, a nowym zastępcą kontrolera w miejsce Tomasza Ryniewicza wybrany został ks. Józef Piekarczyński, wikariusz mielecki⁸⁰⁹.

Niecały rok później, 2 IV 1899 r., o godzinie 9.00, w sali posiedzeń Rady Powiatowej w Mielcu w myśl § 31 statutów odbyło się kolejne doroczne zwyczajne zgromadzenie członków Towarzystwa. Obrady toczyły się według schematu: sprawozdanie dyrekcji z czynności za rok 1898, sprawozdanie komisji rewizyjnej względem rewizji zamknięcia rachunków i bilansu za rok 1898 połączone z wnioskiem Rady zawiadowczej o udzielenie dyrekcji absolutorium, wnioski Rady zawiadowczej co

---

⁸⁰⁸ *Ogłoszenie*, „GL” 1898, nr 103 (z 7 V), s. 10; *Ogłoszenie*, „GL” 1898, nr 106 (z 11 V), s. 9.

⁸⁰⁹ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1898, nr 148 (z 3 VII), s. 6.

do rozdziału czystego zysku za 1898 r., wybór czterech członków Rady zawiadowczej w miejsce ustępujących oraz wnioski członków. Standardowo w myśl §§ 37 i 53 statutu prawo do głosowania podczas zebrania posiadali członkowie, którzy dysponowali udziałami co najmniej w wysokości 20 złr i z powodu zaległości w spłatach nie zostali sądownie zaskarżeni. Ogłoszenie sporządzone zostało 31 III 1899 r. przez członków Rady zawiadowczej – Stefana Sękowskiego, prezesa, i Władysława Lubaskę, sekretarza⁸¹⁰.

W tym samym roku władze Towarzystwa zaprezentowały publicznie bilanse instytucji za rok 1898. Tym razem w stanie czynnym odnotowano: pożyczki na skrypty i weksle udzielone członkom ze stanu włościańskiego (108 823 złr 5 ct.), pożyczki na skrypty i weksle udzielone członkom innych stanów (56 319 złr 28 ct.), *lokacje* własnych funduszy (200 złr), procenty zaległe u członków ze stanu włościańskiego (2 723 złr 18 ct.), procenty zaległe u członków innych stanów (2 108 złr 18 ct.), procenty *naprzód* zapłacone (115 złr 23 ct.), koszty *urzędz. i nieruch.* (231 złr 84 ct.), koszty procesowe (402 złr 25 ct.) i gotówka (2 681 złr 23 ½ ct.). Wymienione kwoty wynosiły łącznie 173 604 złr 24 ½ ct. Z kolei stan bierny przedstawiał się następująco: udziały członków (18 434 złr 97 ct.), wkładki na rok 1899 (129 133 złr 1 ct.), wierzyciele wekslowi (14 500 złr), rachunek Banku krajowego (1 369 złr 29 ct.), procenty *naprzód* pobrane od członków stanu włościańskiego (1 031 złr 58 ct.), procenty *naprzód* pobrane od członków innych stanów (265 złr 95 ct.), fundusz rezerwowy (2 119 złr 85 ct.), kaucja kasjera (1 000 złr), rachunek strat i zysków (4 203 złr 7 ½ ct.) i rezerwa strat (1 546 złr 52 ct.). I tutaj łączna kwota wynosiła 173 604 złr 24 ½ ct. W ogłoszeniu znalazły się i inne informacje. Z końcem roku 1897 Towarzystwo liczyło 1 040 członków. W 1898 r. przybyło ich 155, ale jednocześnie wypisało się 65. Progres wyniósł 90 członków (ogółem 1 130 członków). Z końcem roku 1897 udziały wynosiły 17 606 złr 30 ct. W następnym roku, 1898, wpłacono 2 461 złr 52 ct., a wypłacono 1 632 złr 85 ct. Stąd udziały na koniec 1898 r. wyniosły 18 434 złr 97 ct. We wspomnianym roku wypowiedzianych zostało 38 udziałów na kwotę 1 205 złr 37 ct. Bilans sporządzony został w formie ogłoszenia 24 IV 1899 r. w Mielcu. Podpisali się pod nim członkowie dyrekcji – A. Pawlikowski, H. Szanecki i F. Leyko⁸¹¹.

---

⁸¹⁰ *Ogłoszenie*, „GL” 1899, nr 76 (z 5 IV), s. 11.

⁸¹¹ *Ogłoszenie*, „GL” 1899, nr 95 (z 27 IV), s. 11.

Kolejne zwyczajne walne zgromadzenie Rada zawiadowcza zwołała 22 V 1900 r., o godzinie 9.00, w sali posiedzeń Rady Powiatowej w Mielcu. Nastąpiło wówczas odczytanie protokołu z ostatniego posiedzenia, a ponadto przedstawienie sprawozdania dyirekcji z czynności za rok 1899, sprawozdania komisji rewizyjnej o rewizji zamknięcia rachunków i bilansu za 1899 r. połączone z wnioskiem Rady zawiadowczej co do udzielenia dyirekcji absolutorium, zaprezentowano ponadto wnioski Rady zawiadowczej odnośnie rozdziału czystego zysku, wybrano czterech członków Rady zawiadowczej w miejsce ustępujących oraz wysłuchano wniosków członków. Po raz kolejny w ogłoszeniu znalazło się zastrzeżenie, że w myśl § 37 statutu prawo głosu należało do członków, którzy posiadali udziały w wysokości minimum 40 kor. i z powodu niezwrócenia pożyczek nie zostali sądownie zaskarżeni. Pod ogłoszeniem sporządzonym 9 V 1900 r. w Mielcu podpisali się prezes Sękowski i sekretarz Lubaska⁸¹².

3 V 1901 r. „Gazeta Lwowska” opublikowała bardzo obszerne ogłoszenie składające się z dwóch części, sporządzone 30 IV 1901 r. w Mielcu, a podpisane z jednej strony przez Radę nadzorczą – prezesa Sękowskiego i sekretarza Lubaskę, a z drugiej strony przez członków dyirekcji – A. Pawlikowskiego, Madejskiego i F. Leyko. Dotyczyło ono zwyczajnego walnego zgromadzenia, które miało się odbyć 14 V 1901 r., o godzinie 9.00, w sali posiedzeń mieleckiej Rady Powiatowej. Porządek obrad był następujący: odczytanie protokołu z ostatniego posiedzenia, sprawozdanie dyirekcji z czynności i rachunków za rok 1900, sprawozdanie komisji rewizyjnej połączone z wnioskiem o udzielenie dyirekcji absolutorium z czynności i rachunków za 1900 r., wniosek Rady nadzorczej w sprawie rozdziału czystego zysku wypracowanego w roku 1900, wybór Rady nadzorczej oraz dyirekcji, wnioski członków. Oczywiście prawo głosowania przysługiwało tylko tym członkom, którzy posiadali udziały w kwocie 40 kor. oraz nie zostali zaskarżeni sądownie za niezwróconą pożyczkę. Pod tą częścią ogłoszenia zamieszczony został bilans Towarzystwa za rok poprzedni. W stanie czynnym odnotowane zostały: pożyczki na skrypty i weksle (336 544 kor. 31 hal.), lokacje własnych funduszków (400 kor.), procenty zaległe (9 923 kor. 68 hal.), procenty *naprzód* zapłacone (101 kor. 94 hal.), koszty *urządzenia* i nieruchomości (463 kor. 68 hal.), koszty procesowe (471 kor. 8 hal.), gotówka (1 908 kor. 41 hal.). Kwoty te dawały łącznie sumę 349 813 kor. 10 hal. Po stronie biernej zostały wymienione:

---

⁸¹² *Ogłoszenie*, „GL” 1900, nr 109 (z 12 V), s. 10.

udziały członków (37 612 kor. 94 hal.), wkładki na rachunek bieżący (270 486 kor. 38 hal.), wierzyciele wekslowi (12 tys. kor.), rachunek Banku krajowego (3 192 kor. 99 hal.), procenty *naprzód* pobrane (3 059 kor. 28 hal.), fundusz rezerwowy (9 333 kor. 70 hal.), z rachunku strat i zysków (6 570 kor. 43 hal.) i rezerwa strat (7 557 kor. 38 hal.). I w tym przypadku łączna kwota wynosiła 349 813 kor. 10 hal. Równocześnie dyrekcja Towarzystwa przekazała informacje dotyczące liczby członków. Z końcem roku 1899 liczyło ono 1 224 członków. W 1900 r. przybyło ich 109, ale jednocześnie w tym samym okresie czasu ubyło ich 127. Na koniec roku 1900 Towarzystwo liczyło 1 206 członków. Udziały z końcem roku 1899 wynosiły 36 323 kor. 44 hal., w roku następnym wpłacono kwotę 4 134 kor. 90 hal., a wypłacono 2 845 kor. 40 hal. W związku z powyższym na koniec 1900 r. udziały wszystkich członków instytucji wynosiły 37 612 kor. 94 hal. Interesujące, że w roku 1900 wypowiedziano 44 udziały na łączną kwotę 1 455 kor. 86 hal. Tą obfitą w wyliczenia i statystyki część ogłoszenia, sporządzoną również 30 IV 1901 r. w Mielcu podpisali członkowie dyrekcji: A. Pawlikowski, Madejski i F. Leyko⁸¹³.

Poczynione na walnym zgromadzeniu wybory zostały usankcjonowane sędownie. Na kolejne trzy lata wybrano nowych przedstawicieli dyrekcji w osobach: Andrzeja Pawlikowskiego jako dyrektora, Karola Madejskiego jako dyrektora kasjera, Michała Kopaczyńskiego jako dyrektora kontrolera, Emanuela Schabbusa jako zastępcę dyrektora, ks. Józefa Piekarczewskiego jako zastępcę kasjera, a Jana Lejko jako zastępcę kontrolera. Informację podał Sąd Obwodowy w Tarnowie z datą 29 V 1901 r.⁸¹⁴

Kolejne doroczne zwyczajne zgromadzenie członków Towarzystwa odbyło się 14 V 1902 r., o godzinie 9.00, również w sali posiedzeń Rady Powiatowej w Mielcu. Zostało zwołane w myśl § 31 statutów. Program obrad obejmował: sprawozdanie dyrekcji z czynności i rachunków z bilansem za rok 1901, sprawozdanie komisji rewizyjnej z kontroli rachunków i bilansu za 1901 r. połączone z wnioskiem o udzielenie dyrekcji absolutorium z czynności za wspomniany rok, uchwałę Rady zawiadowczej dotyczącą rozdziału czystego zysku za rok poprzedni, wylosowanie czterech członków Rady zawiadowczej w myśl § 24 statutu oraz wybór nowych czterech członków do wspomnianej Rady, a ponadto wnioski członków. I kolejny raz zostało nadmienione, że prawo głosu, wedle przepisów statutu, mają członkowie, którzy wpłacili na udział przynajmniej 40 kor. Pozbawieni zostali go ci, którzy z powodu

---

⁸¹³ *Ogłoszenie*, „GL” 1901, nr 101 (z 3 V), s. 9.

⁸¹⁴ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1901, nr 156 (z 11 VII), s. 11.

niezwrocenia pożyczek zostali sądownie pociągnięci do spłaty tychże pożyczek. Ogłoszenie zostało spisane 1 V 1902 r. w Mielcu i podpisane przez członków Rady zawiadowczej – Mieczysława Szafera – wiceprezesa, i Władysława Lubaskę – sekretarza⁸¹⁵.

Raptem kilka dni później, 4 V 1902 r., sporządzone zostało ogłoszenie zawierające informacje ogólne o Towarzystwie oraz jego bilanse. Z końcem roku 1900 liczyło ono 1 153 członków z udziałami deklarowanymi w kwocie 66 320 kor. W następnym roku instytucja powiększyła się o 49 członków i udziały w wysokości 1 960 kor. Jednocześnie w 1901 r. ubyło 45 członków, a wraz z nimi udziały w wysokości 12 990 kor. Tym samym rok 1902 rozpoczęło 1 157 członków Towarzystwa dysponujących udziałami w wysokości 65 290 kor. W ogłoszeniu znalazły się również informacje, iż w 1901 r. wpłacono na udziały 2 943 kor. 72 hal., a wypłacono 1 933 kor. 27 hal. W związku z powyższymi udziały wpłacone przez wszystkich członków Towarzystwa na koniec 1901 r. wynosiły 38 622 kor. 39 hal. W ciągu wskazanego roku wypowiedziano 56 udziałów z kwotą wpłaconą w wysokości 1 822 kor. 18 hal. W dalszej części ogłoszenia znalazły się również bilanse Towarzystwa. W roku 1901 stan bierny instytucji wynosił: udziały (38 622 kor. 39 hal.), fundusz rezerwowy (11 231 kor. 70 hal.), wkładki na rachunek bieżący (249 567 kor. 45 hal.), odsetki (*naprzód* pobrane) (2 864 kor. 44 hal.), rezerwy strat (8 592 kor. 91 hal.), *Bank krajowy* (2 505 kor. 59 hal.), straty i zyski (7 542 kor. 88 hal.). Łącznie kwota wynosiła 320 927 kor. 36 hal. Po stronie czynnej zostały wymienione: pożyczki (293 344 kor. 11 hal.), zaległe odsetki (7 360 kor. 74 hal.), koszty ruchomości (463 kor. 68 hal.), zaliczki procesowe (339 kor. 70 hal.), lokacje (588 kor. 32 hal.), złożone wadium (50 kor.) i kasa (18 780 kor. 81 hal.). I tutaj kwota wynosiła 320 927 kor. 36 hal. Pod ogłoszeniem podpisali się członkowie dyrekcji: Andrzej Pawlikowski, Karol Madejski i Michał Kopaczyński⁸¹⁶.

Działalność Towarzystwa nadal regulowały zgromadzenia członków. Kolejne doroczne zwyczajne zgromadzenie odbyło się 15 V 1903 r., o godzinie 9.00, w sali posiedzeń mieleckiej Rady Powiatowej. Jego ogłoszenie nakazywał § 31 statutow. Porządek dzienny obejmował wówczas: sprawozdanie dyrekcji z czynności oraz rachunków z bilansem za rok 1902 połączone z wnioskiem o udzielenie jej absolutorium z czynności za wspomniany rok, wybór Rady zawiadowczej, *względnie*

---

⁸¹⁵ *Ogłoszenie*, „GL” 1902, nr 101 (z 3 V), s. 10; *Ogłoszenie*, „GL” 1902, nr 103 (z 6 V), s. 9.

⁸¹⁶ *Ogłoszenie*, „GL” 1902, nr 116 (z 23 V), s. 11.

sześciu jej członków, uchwała Rady zawiadowczej odnośnie rozdziału czystego zysku wypracowanego w roku 1901 oraz wnioski członków. Jak zwykle, wedle przepisów statutu, prawo głosu posiadali tylko ci członkowie, którzy złożyli udziały w kwocie minimum 40 kor., a byli go pozbawieni ci, którzy z powodu niezwrócenia pożyczek zostali sądownie do obowiązku spłaty ich pociągnięci. Pod ogłoszeniem podpisali się członkowie dyrekcji: Pawlikowski, Madejski i Kopaczyński⁸¹⁷.

Prawdopodobnie po odbytym zgromadzeniu (15 V 1903 r. w Mielcu) członkowie dyrekcji przygotowali na potrzeby opublikowania w prasie statystykę i bilanse Towarzystwa. W świetle danych z końcem roku 1901 instytucja liczyła 1 157 członków. W następnym roku przybyło ich 104, ale jednocześnie szeregi Towarzystwa opuściło 128 członków. Z końcem 1902 r. liczba członków instytucji była mniejsza niż rok wcześniej, wynosiła 1 133. Suma udziałów w końcu roku 1901 stanowiła 38 622 kor. 39 hal. W 1902 r. wpłacono kwotę 3 405 kor. 90 hal., a wypłacono 3 238 kor. 14 hal. Oznaczało to, że udziały wynosiły 38 790 kor. 15 hal. Ponadto w roku 1902 swoje udziały w Towarzystwie *z kwotą deklarowaną 4400 kor. zaś z kwotą wpłaconą 2653 kor. 76 h.* wypowiedziało 90 członków. Rachunki instytucji przedstawiały się następująco: stan bierny – udziały (38 790 kor. 15 hal.), fundusz rezerwowy (13 441 kor. 70 hal.), wkładki na rachunek bieżący (192 943 kor. 79 hal.), odsetki *naprzód* pobrane (2 827 kor. 85 hal.), rezerwy strat (9 797 kor. 34 hal.), *Bank krajowy* (3 819 kor. 2 hal.), wierzyciele wekslowi (24 tys. kor.) oraz straty i zyski (4 689 kor. 42 hal.); stan czynny – pożyczki (277 658 kor. 80 hal.), odsetki *naprzód* zapłacone (168 kor. 58 hal.), odsetki zaległe (7 457 kor. 10 hal.), koszty ruchomości (91 kor. 68 hal.), zaliczki procesowe (253 kor. 75 hal.), lokacje (588 kor. 32 hal.), wadium (50 kor.) i kasa (4 041 kor. 4 hal.). W obydwu przypadkach wymienione kwoty dawały sumę o łącznej wartości 290 309 kor. 27 hal. Pod ogłoszeniem podpisali się członkowie dyrekcji: A. Pawlikowski, K. Madejski i M. Kopaczyński⁸¹⁸.

W następnym roku, 1904, członkowie Towarzystwa znów spotkali się na dorocznym walnym zgromadzeniu. Odbyło się ono w myśl § 31 statutów 19 maja, o godzinie 16.00, w sali posiedzeń mieleckiej Rady Powiatowej. Program obrad nie różnił się od poprzednich: sprawozdanie dyrekcji z czynności i rachunków z bilansem za rok 1903 połączone z wnioskiem o udzielenie dyrekcji absolutorium z czynności za

---

⁸¹⁷ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1903, nr 102 (z 5 V), s. 10; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1903, nr 105 (z 8 V), s. 12.

⁸¹⁸ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1903, nr 117 (z 23 V), s. 10.

wskazany okres czasu, uchwała Rady zawiadowczej dotycząca podziału czystego zysku za rok poprzedni, wybory Rady zawiadowczej i dyrekcji oraz wnioski członków. Znow znalazły się zapisy mówiące o prawie głosu członków posiadających udziały w kwocie minimum 40 kor. oraz jego braku w przypadku sądowego pociągnięcia do spłaty zaciągniętej pożyczki. Pod ogłoszeniem podpisali się członkowie Rady zawiadowczej mieleckiego Towarzystwa Zaliczkowego: wiceprezes Antoni Rink i sekretarz Władysław Lubaska⁸¹⁹.

25 V 1904 r. członkowie dyrekcji Towarzystwa sporządzili dane związane z rozwojem liczebnym instytucji oraz jego funduszami. Z końcem roku 1902 należało do niego 1 133 członków z udziałami deklarowanymi w wysokości 60 480 kor. W następnym, 1903 r., przybyło 118 członków, a wraz z nimi udziały deklarowane w wysokości 4 780 kor. W międzyczasie ubyło 98 członków wraz z udziałami deklarowanymi w kwocie 4 750 kor. Ostatecznie na koniec roku 1903 odnotowano 1 153 członków z udziałami deklarowanymi w wysokości 60 510 kor. Liczbę tą pomniejszyły osoby zmarłe (13) wraz z przypadającymi na nie udziałami deklarowanymi (3 660 kor.). Ostatecznie Towarzystwo liczyło na początku 1904 r. 1 140 członków z udziałami deklarowanymi w wysokości 56 850 kor. Stan bierny Towarzystwa w roku 1903 przedstawiał się następująco: udziały (40 029 kor. 77 hal.), fundusz rezerwowy (14 235 kor. 70 hal.), wkładki na rachunek bieżący (193 334 kor. 89 hal.), odsetki *naprzód* pobrane (2 877 kor.), rezerwy strat (10 176 kor. 22 hal.), *Bank krajowy* (2 109 kor. 94 hal.), wierzyciele wekslowi (4 800 kor.) oraz straty i zyski (5 544 kor. 80 hal.). Łącznie dawało to kwotę 273 108 kor. 32 hal. Po stronie czynnej zostały odnotowane: pożyczki (257 972 kor. 65 hal.), odsetki *naprzód* zapłacone (86 kor. 80 hal.), odsetki zaległe (5 684 kor. 24 hal.), koszty ruchomości (91 kor. 68 hal.), zaliczki procesowe (325 kor. 37 hal.), lokacje (588 kor. 32 hal.), wadium (50 kor.) i kasa (8 309 kor. 26 hal.). I w tym przypadku kwota wynosiła 273 108 kor. 32 hal. Pod przekazanymi danymi podpisali się członkowie dyrekcji w osobach: A. Pawlikowskiego, K. Madejskiego i M. Kopaczyńskiego⁸²⁰.

Walne zgromadzenie członków Towarzystwa z 19 V 1904 r. poskutkowało zmianami personalnymi we władzach. Na okres kolejnych trzech lat dyrektorem został wybrany Michał Kopaczyński, dyrektorem kasjerem Karol Madejski, dyrektorem kontrolerem Antoni Rink, zastępcą dyrektora Jan Lejko, zastępcą dyrektora kasjera

---

⁸¹⁹ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1904, nr 101 (z 3 V), s. 12.

⁸²⁰ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1904, nr 120 (z 27 V), s. 10.

Stanisław Gołuchowski, a Jan Szewc zastępcą dyrektora kontrolera. Zmiany ogłosił 11 VI 1904 r. Sąd Obwodowy jako handlowy w Tarnowie⁸²¹.

23 VI 1905 r., o godzinie 9.00, odbyło się w siedzibie Towarzystwa Zaliczkowego w Mielcu doroczne walne zgromadzenie jego członków. Rada zawiadowcza zwołała je w myśl § 31 statutów. Program obrad przedstawiał się następująco: sprawozdanie dyirekcji z czynności i rachunków z bilansem za rok 1904 połączone z wnioskiem Rady zawiadowczej względem udzielenia dyirekcji absolutorium z czynności za wspomniany okres, uchwała Rady zawiadowczej dotycząca rozdziału czystego zysku wypracowanego w 1904 r., wybór przez wylosowanie w miejsce ustępujących czterech członków Rady zawiadowczej oraz wnioski członków. Prawo głosu oraz jego brak nie zmieniły się od czasu wcześniejszego zgromadzenia. Tym razem pod ogłoszeniem podpisali się Franciszek Krempa – wiceprezes, i Władysław Lubaska – sekretarz⁸²².

Kilkanaście dni później, 27 VI 1905 r., opublikowany został bilans Towarzystwa Zaliczkowego w Mielcu za rok 1904. Stan bierny przedstawiał się następująco: udziały (40 883 kor. 24 hal.), fundusz rezerwowy (15 079 kor. 70 hal.), wkładki na rachunek bieżący (217 445 kor. 66 hal.), odsetki *naprzód* pobrane (3 065 kor. 20 hal.), rezerwy strat (10 640 kor. 24 hal.), *Bank krajowy* (10 855 kor. 79 hal.), wierzyciele wekslowi (31 200 kor.) oraz straty i zyski (3 912 kor. 30 hal.). Ogólna kwota wynosiła 333 082 kor. 13 hal. Po drugiej stronie, w stanie czynnym, odnotowano: pożyczki (320 600 kor.), odsetki *naprzód* zapłacone (85 kor. 19 hal.), odsetki zaległe (7 081 kor. 90 hal.), koszty ruchomości (91 kor. 68 hal.), wadium (50 kor.), zaliczki procesowe (523 kor. 14 hal.), lokacje (588 kor. 32 hal.) i kasa (4 061 kor. 90 hal.). I w tym przypadku odnotowano identyczną kwotę – 333 082 kor. 13 hal. Bilans swoimi nazwiskami podpisali członkowie dyirekcji: Kopaczyński, Madejski i Rink⁸²³.

Kolejne doroczne zwyczajne zgromadzenie członków Towarzystwa Zaliczkowego w Mielcu odbyło się 16 VI 1906 r., o godzinie 10.00. Stanowił o tym § 31 statutów instytucji. Punkty programu były identyczne jak we wcześniejszych latach: sprawozdanie dyirekcji z czynności i rachunków za rok 1905, sprawozdanie komisji rewizyjnej z przeprowadzonej kontroli rachunków za wspomniany okres czasu połączone z wnioskiem Rady zawiadowczej względem udzielenia dyirekcji

---

⁸²¹ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1904, nr 145 (z 26 VI), s. 10. Tutaj nazwisko zastępcy dyrektora kontrolera zapisane jako Szewc, stąd prawdopodobne brzmienie nazwiska to Szewc.

⁸²² *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1905, nr 134 (z 14 VI), s. 9.

⁸²³ *Doniesienia prywatne. Rachunek bilansu*, „GL” 1905, nr 144 (z 27 VI), s. 10.

absolutorium, wnioski Rady zawiadowczej odnośnie podziału wypracowanego czystego zysku, wybór 1/3 członków Rady nadzorczej z powodu ich ustąpienia oraz wnioski członków. Prawo głosu na zgromadzeniu przysługiwało, w myśl §§ 37 i 53 statutu, tylko tym członkom, którzy posiadali udziały w wysokości minimum 40 kor., a nie zostali zaskarżeni sędownie z powodu niezwrócenia pożyczek. Ogłoszenie zostało sporządzone 2 VI 1906 r. w Mielcu, a podpisane przez członków Rady zawiadowczej – wiceprezesa Krempę i sekretarza Władysława Lubaskę⁸²⁴.

Prezentowany w 1906 r. bilans za rok poprzedni przedstawiał się bardzo pozytywnie. Z końcem 1904 r. Towarzystwo liczyło 1 181 członków z udziałami deklarowanymi w kwocie 57 380 kor. W ciągu następnego roku przybyło ich 142 z udziałami deklarowanymi w wysokości 9 360 kor., jednocześnie szeregi instytucji opuściło 66 członków z udziałami deklarowanymi wynoszącymi 3 670 kor. W tym czasie ubyło również wskutek śmierci czterech kolejnych członków dysponujących udziałami deklarowanymi w kwocie 200 kor. Ogółem dawało to na początku roku 1906 liczbę 1 253 członków posiadających udziały deklarowane w wysokości 62 870 kor. Ponadto zostało podane, że z końcem 1904 r. suma udziałów wynosiła 40 883 kor. 24 gr., w roku 1905 wpłacono 5 192 kor. 33 gr., a wypłacono 4 231 kor. 7 gr. Sumarycznie dawało to kwotę udziałów – 41 844 kor. 50 gr. Z kolei bilanse za rok 1905 wyglądały następująco: przychód – udziały (41 844 kor. 50 gr.), fundusz rezerwowy (15 768 kor. 72 gr.), wkładki na rachunek bieżący (266 944 kor. 71 gr.), odsetki *naprzód* pobrane (4 662 kor. 33 gr.), rezerwy strat (10 708 kor. 12 gr.), *Bank krajowy* (2 391 kor. 23 gr.), wierzyciele wekslowi (45 600 kor.) oraz straty i zyski (5 465 kor. 28 gr.). Ogółem dawało to sumę 393 384 kor. 89 gr. Po stronie rozchodu zostały wymienione: pożyczki (380 710 kor.), odsetki *naprzód* zapłacone (175 kor. 32 gr.), odsetki zaległe (3 465 kor. 75 gr.), koszty ruchomości (91 kor. 68 gr.), wadium (50 kor.), zaliczki procesowe (251 kor. 42 gr.), lokacje (588 kor. 32 gr.) i kasa (8 052 kor. 40 gr.). I tutaj odnotowana została identyczna kwota jak w przypadku przychodu – 393 384 kor. 89 gr. Wyliczenia zostały sporządzone 16 VI 1906 r. w Mielcu, a podpisali się pod nimi członkowie dyirekcji w osobach: Jan Leyko, Karol Madejski i Antoni Rink⁸²⁵.

Miesiąc po zwyczajnym zgromadzeniu, 16 VII 1906 r., o godzinie 10.00, w siedzibie Towarzystwa odbyło się nadzwyczajne walne zgromadzenie. Podczas jego

---

⁸²⁴ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1906, nr 128 (z 6 VI), s. 11.

⁸²⁵ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1906, nr 142 (z 23 VI), s. 16.

trwania poruszone zostały następujące zagadnienia: budowa domu dla mieleckiego Towarzystwa Zaliczkowego, użycie funduszu rezerwowego na wydatki związane z zakupieniem bądź darowaniem placu pod budowę i budową domu oraz wnioski członków. Oczywiście prawo głosu w myśl §§ 37 i 53 statutu mieli członkowie posiadający udziały w wysokości przynajmniej 40 kor. i nie zostali zaskarżeni sędownie z powodu niezwrócenia pożyczek. Ogłoszenie datowane Mielec, 5 VII 1906 r., podpisali wiceprezes Franciszek Krempa i sekretarz Lubaska⁸²⁶.

Paragraf 31 statutu instytucji był podstawą do zwołania 26 VI 1907 r., o godzinie 9.00, w sali posiedzeń Towarzystwa Zaliczkowego, zwyczajnego zgromadzenia. Porządek obrad był podobny do tych z wcześniejszych lat: sprawozdanie dyrekcji z czynności za rok 1906, sprawozdanie komisji rewizyjnej z rewizji zamknięcia rachunków i bilansu za wspomniany rok wraz z wnioskiem Rady zawiadowczej o udzielenie dyrekcji absolutorium, wnioski Rady zawiadowczej odnośnie rozdziału czystego zysku, wybór czterech członków Rady zawiadowczej w miejsce ustępujących, zatwierdzenie wyboru dyrekcji oraz wnioski członków. Prawo wyboru w świetle §§ 37 i 53 statutu było jasno określone. Ogłoszenie sporządzone 15 VI 1907 r. podpisali członkowie Rady zawiadowczej – wiceprezes Krempa i sekretarz Władysław Lubaska⁸²⁷.

W 1907 r. ogłoszone zostały również bilanse Towarzystwa. Z końcem roku 1905 liczyło ono 1 253 członków. W 1906 r. przybyło ich 124, jednocześnie ubyło 76 członków. Tym samym liczba członków na koniec roku wyniosła 1 301. Ponadto z końcem 1905 r. udziały wynosiły 41 844 kor. 50 gr., w następnym roku wpłacono 5 291 kor. 5 gr., a wypłacono 3 102 kor. 50 gr. Ostatecznie z końcem roku 1906 udziały opiewały na kwotę 44 033 kor. 5 gr. Ponadto zostało nadmienione, że wypowiedzianych wówczas zostało 67 udziałów na kwotę 2 314 kor. 89 gr. Z kolei bilanse Towarzystwa w dziale przychód przedstawiały się następująco: udziały (44 033 kor. 5 gr.), fundusz rezerwowy (17 646 kor. 50 gr.), wkładki na rachunek bieżący (309 888 kor. 40 gr.), odsetki *naprzód* pobrane (5 519 kor. 24 gr.), rezerwy strat (10 642 kor. 98 gr.), *Bank krajowy* (14 155 kor. 87 gr.), wierzytelności wekslowe (46 515 kor.) oraz straty i zyski (6 293 kor. 83 gr.). Suma tych kwot wynosiła 454 694 kor. 87 gr. Z kolei pod rozchodem figurowały: pożyczki (439 627 kor.), odsetki *naprzód* zapłacone (454 kor. 56 gr.), koszty ruchomości (91 kor. 68 gr.), zaliczki procesowe (202 kor. 20 gr.), lokacje

---

⁸²⁶ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1906, nr 153 (z 7 VII), s. 12.

⁸²⁷ *Drobne ogłoszenia. Ogłoszenie*, „GL” 1907, nr 137 (z 18 VI), s. 10.

i nieruchomości (1 762 kor. 44 gr.) oraz kasa (12 556 kor. 99 gr.). I tutaj kwota wynosiła 454 694 kor. 87 gr. Pod rachunkiem podpisali się członkowie dyrekcji – Michał Kopaczyński, Karol Madejski i Antoni Rink⁸²⁸.

W roku 1907 odbyło się jeszcze nadzwyczajne ogólne zgromadzenie. 31 sierpnia, o godzinie 9.00, w siedzibie Towarzystwa obradowano nad: zmianą statutu i jego zatwierdzeniem, zatwierdzeniem wyboru członka dyrekcji w miejsce zmarłego i wnioskami członków. Uprawnienia do głosowania nie uległy zmianie. Ogłoszenie datowane Mielec, 21 VIII 1907 r. zostało sporządzone przez Jana Leyko, Stanisława Gołuchowskiego i Rinka, członków dyrekcji Towarzystwa⁸²⁹.

29 V 1908 r., o godzinie 9.00, w siedzibie Towarzystwa Zaliczkowego w Mielcu w myśl §§ 31 i 32 statutów odbyło się zwołane przez Radę nadzorczą doroczne zwyczajne ogólne zgromadzenie. Porządek dzienny spotkania był wymagający – sprawozdanie dyrekcji z czynności za rok 1907, sprawozdanie komisji rewizyjnej odnośnie rewizji zamknięcia rachunków i bilansu za rok poprzedni, do którego włączone zostało na wniosek rady nadzorczej głosowanie nad absolutorium dla dyrekcji, wniosek Rady nadzorczej względem rozdziału czystego zysku na podstawie § 32 statutu, wybór czterech członków Rady nadzorczej, zatwierdzenie wyboru dyrektora oraz wnioski członków. Prawo głosu nie zmieniło się, o czym informowały §§ 37 i 57 statutu. Ogłoszenie powstałe w Mielcu 17 V 1908 r. skreślili Franciszek Krempa – wiceprezes, i Władysław Lubaska – sekretarz⁸³⁰.

Jak co roku i w 1908 r. podano publicznie bilans za rok poprzedni. Z końcem 1906 r. Towarzystwo liczyło 1 301 członków, w ciągu następnego roku przybyło ich 74, a ubyło 64, co dało łączną liczbę 1 311 członków. Z końcem roku 1906 udziały członków wynosiły 44 033 kor. 5 hal., w następnym roku wpłacono 5 033 kor. 56 hal., a wypłacono 5 349 kor. 75 hal. Na koniec 1907 r. udziały wynosiły 43 716 kor. 86 hal. Ponadto w tym samym czasie wypowiedziano 60 sztuk udziałów o łącznej kwocie 1 832 kor. 70 hal. Bilanse przedstawiały się następująco. Stan czynny – pożyczki na weksle i skrypty (472 476 kor.), odsetki *naprzód* zapłacone (623 kor. 17 hal.), koszty ruchomości (210 kor. 18 hal.), zaliczki procesowe (154 kor. 64 hal.), lokacje i nieruchomości (23 723 kor. 1 hal.) i kasa (14 458 kor. 12 hal.). Dawało to sumę 511 645 kor. 12 hal. W stanie biernym odnotowano – udziały (43 716 kor. 86 hal.),

---

⁸²⁸ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1907, nr 148 (z 2 VII), s. 18.

⁸²⁹ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1907, nr 192 (z 23 VIII), s. 10.

⁸³⁰ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1908, nr 116 (z 20 V), s. 10.

fundusz rezerwowy (19 830 kor. 18 hal.), wkładki na rachunek bieżący (362 129 kor. 96 hal.), odsetki *naprzód* pobrane (5 083 kor. 38 hal.), rezerwy strat (10 681 kor. 92 hal.), *Bank krajowy* (8 024 kor. 79 hal.), wierzyciele wekslowi (54 820 kor.) oraz straty i zyski (7 358 kor. 3 hal.). I tutaj łącznie kwota wynosiła 511 645 kor. 12 hal. Ogłoszenie sporządzone 29 V 1908 r. podpisali członkowie dyrekcji w osobach: Jana Leyko, Karola Madejskiego i Antoniego Rinka⁸³¹.

Jeszcze w tym samym roku doszło do zmian we władzach Towarzystwa. Wskutek śmierci członka dyrekcji Michała Kopaczyńskiego i ustąpienia Jana Lejki, nowym dyrektorem wybrany został Feliks Brożonowicz, a zastępcą dyrektora Józef Lis. Data wpisu – 27 VI 1908 r. Informacje zostały ogłoszone przez Sąd Obwodowy jako handlowy Oddział IV w Tarnowie⁸³².

Kolejne nadzwyczajne walne zgromadzenie znów odbyło się w roku 1908. Członkowie Towarzystwa spotkali się 5 października, w poniedziałek, o godzinie 10.00, w siedzibie instytucji. Porządek obrad tym razem był inny niż zwykle: sprawozdanie komisji budowlanej z rachunków budowy własnej siedziby, zmiana statutu oraz wnioski i interpelacje członków. W myśl §§ 37, 53 i 56 statutów prawo głosu posiadali członkowie dysponujący udziałami w wysokości minimum 40 kor. lub nie byli sędownie skarżeni z powodu niezwrócenia pożyczek. Ogłoszenie przygotowali członkowie Rady nadzorczej, wiceprezes Franciszek Krempa i sekretarz Władysław Lubaska⁸³³.

21 VI 1909 r. w myśl §§ 31, 32 i 38 statutów Towarzystwa Zaliczkowego w Mielcu odbyło się o godzinie 9.00 w siedzibie instytucji zwyczajne walne zgromadzenie. Obszerny porządek obrad składał się ze: sprawozdania dyrekcji z czynności i rachunków za rok 1908, sprawozdania komisji rewizyjnej z rewizji zamknięcia rachunków i bilansu za wspomniany rok połączonego z udzieleniem dyrekcji absolutorium, wniosku Rady nadzorczej względem podziału czystego zysku (w myśl § 32), sprawozdania komisji rewizyjnej z odbytego skontrum rachunków budowlanych, zatwierdzenia wyboru dyrektora, wyboru czterech członków Rady nadzorczej w miejsce ustępujących, zmiany statutu oraz wniosków i interpelacji członków. Prawo głosowania posiadali ci, którzy w myśl §§ 37 i 57 posiadali udziały w wysokości minimum 40 kor. oraz ci, którzy nie byli sądzeni z powodu niezwrócenia

---

⁸³¹ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1908, nr 134 (z 12 VI), s. 10.

⁸³² *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1908, nr 185 (z 13 VIII), s. 10.

⁸³³ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1908, nr 221 (z 26 IX), s. 12.

wymaganych należności. Znów pod ogłoszeniem podpisali się Krempa (wiceprezes) i Lubaska (sekretarz)⁸³⁴.

Numer 143 „Gazety Lwowskiej” podał dane Towarzystwa Zaliczkowego w Mielcu za rok 1908. Z końcem roku 1907 liczyło ono 1 311 członków. W następnym roku powiększyło się o 83 członków, w tym samym czasie ubyło z niego dużo więcej osób, aż 111. Towarzystwo liczyło zatem 1 283 członków, sporo mniej niż rok wcześniej. Z końcem roku 1907 udziały wynosiły 43 716 kor. 86 gr. W następnym roku zwiększyły się one o 5 613 kor. 20 gr., jednocześnie w tym samym czasie wypłacono 3 414 kor. 11 gr. Na koniec roku 1908 udziały wszystkich członków wynosiły 45 915 kor. 95 gr. W tym samym czasie swoje udziały na kwotę 2 673 kor. 68 gr. wypowiedziało 68 członków. Podane w ogłoszeniu bilanse wyglądały następująco: stan czynny – pożyczki skryptowe (420 576 kor.), pożyczki wekslowe (85 559 kor.), odsetki *naprzód* zapłacone (451 kor. 36 gr.), odsetki zaległe (5 500 kor.), koszty ruchomości (216 kor. 18 gr.), zaliczki procesowe (303 kor. 66 gr.), *lokacja* (1 600 kor.), nieruchomości nabyta w drodze egzekucji (2 003 kor.), budowa własnej siedziby (38 968 kor. 50 gr.), kasa – gotówka (5 809 kor. 69 gr.). Ogólna kwota wynosiła 560 987 kor. 69 gr. Po stronie biernej znajdowały się: udziały (45 915 kor. 95 gr.), fundusz rezerwowy (31 037 kor. 31 gr.), wkładki oszczędności (378 829 kor. 91 gr.), odsetki *naprzód* pobrane (4 584 kor. 96 gr.), rezerwa strat (5 575 kor. 64 gr.), *Bank krajowy* (6 106 kor. 61 gr.), wierzyciele wekslowi (82 100 kor.) oraz zysk za rok 1908 (6 837 kor. 31 gr.). I tutaj łączna suma wynosiła 560 987 kor. 69 gr. Pod podanymi informacjami podpisali się członkowie dyrekcji Towarzystwa: Józef Lis – zastępca dyrektora, Stanisław Gołuchowski – zastępca kasjera, i Antoni Rink – kontroler⁸³⁵.

19 VII 1909 r., o godzinie 9.00, w siedzibie Towarzystwa Zaliczkowego w Mielcu odbyło się kolejne nadzwyczajne walne zgromadzenie. Miało ono miejsce ze względu na fakt, że poprzednie, zwołane miesiąc wcześniej, 21 czerwca, wskutek braku quorum (jak stanowił § 46 statutu) nie doszło do skutku. Porządek obrad był następujący: zmiana statutu, sprawozdanie komisji budowlanej i rewizyjnej z rachunków budowy własnej siedziby Towarzystwa połączone z udzieleniem absolutorium, zatwierdzenie wyboru dyrektora oraz wnioski i interpelacje członków. Oczywiście prawo głosu przysługiwało członkom posiadającym udziały w wysokości

---

⁸³⁴ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1909, nr 130 (z 10 VI), s. 14.

⁸³⁵ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1909, nr 143 (z 26 VI), s. 13.

minimum 40 kor. i niesądzonym za brak zwrotu pożyczki. Tym razem pod ogłoszeniem podpisali się Franciszek Krempa – wiceprezes, i M. Wyczałek – sekretarz⁸³⁶.

Wydaje się, że rok 1909 był dynamicznym w dziejach Towarzystwa Zaliczkowego w Mielcu. Już 27 sierpnia, w piątek, o godzinie 10.00, w sali instytucji znów odbyło się nadzwyczajne walne zgromadzenie. Obrady dotyczyły: zatwierdzenia wyboru członków dyrekcji i zastępcy dyrektora, zamknięcia rachunków budowlanych i udzielenia komisji budowlanej absolutorium, swoje miejsce znalazły również wnioski i interpelacje członków. Warunki głosu nie zmieniły się. Ogłoszenie podpisali wiceprezes Krempa i sekretarz Paweł Miłoś⁸³⁷.

Nadzwyczajne walne zgromadzenie Towarzystwa z 19 VII 1909 r. podjęło zmiany, które zostały podane w obwieszczeniu ogłoszonym 4 IX 1909 r. przez Sąd Obwodowy jako handlowy Oddział IV w Tarnowie. Uchwalono wówczas zmianę całego statutu. Ze stanowiska dyrektora Towarzystwa zrezygnował członek dyrekcji Feliks Brożonowicz, a nowym członkiem tejże został wybrany Jan Rządcki z Rzędzianowic. Ponownie wybranymi na stanowiska zostali Karol Madejski i Antoni Rink⁸³⁸.

Ostatnia informacja o działalności Towarzystwa Zaliczkowego w Mielcu pochodzi z roku 1912. Walne zgromadzenie członków tegoż, odbyte 21 III 1912 r., uchwaliło zmianę §§ 1, 3, 5, 7, 9, 12, 13, 16, 21, 28, 30, 31, 35, 41, 44, 45, 47, 51 i 57 statutów. Nastąpiło wówczas również wystąpienie członka dyrekcji Madejskiego oraz wybór na członka dyrekcji Jana Feliksa Krymskiego z Mielca. Zmiany te podał 20 IV 1912 r. Sąd Obwodowy jako handlowy Oddział IV w Tarnowie⁸³⁹.

Tab. 7. Liczba członków Towarzystwa Zaliczkowego w Mielcu
na przestrzeni lat 1875-1908

Rok	Przybyło	Ubyło	Wykreślono z powodu śmierci	Razem	Zmiana procentowa w stosunku do ostatniej danej
1875				358	
1893				953	+ 166.2%

⁸³⁶ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1909, nr 154 (z 10 VII), s. 14.

⁸³⁷ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1909, nr 188 (z 19 VIII), s. 10.

⁸³⁸ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1909, nr 220 (z 26 IX), s. 10.

⁸³⁹ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1912, nr 114 (z 19 V), s. 12.

1894				976	+ 2.41%
1896				1023	
1897				1 040	+ 6.55%
1898				1 130	+ 8.65%
1899				1 224	+ 8.32%
1900				1 206 ⁸⁴⁰	- 1.47%
1901				1 157	- 4.06%
1902	104	128		1 133	- 2.07%
1903	118	98	13	1 140	+ 0.62%
1904				1 181	+ 3.6%
1905	142	66	4	1 253	+ 6.1%
1906	124	76		1 301	+ 3.83%
1907	74	64		1 311	+ 0.77%
1908	83	111		1 283	- 2.13%

Źródła: „Czas” 1876, nr 108, s. 4; *Doniesienia prywatne. Dodatkowe ogłoszenie*, „GL” 1895, nr 187, s. 10; *Ogłoszenie*, „GL” 1898, nr 103, s. 10; *Ogłoszenie*, „GL” 1898, nr 106, s. 9; *Ogłoszenie*, „GL” 1899, nr 95, s. 11; *Ogłoszenie*, „GL” 1901, nr 101, s. 9; *Ogłoszenie*, „GL” 1902, nr 116, s. 11; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1903, nr 117, s. 10; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1904, nr 120, s. 10; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1906, nr 142, s. 16; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1907, nr 148, s. 18; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1908, nr 134, s. 10; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1909, nr 143, s. 13.

Tab. 8. Wybrane liczby z działalności finansowej
Towarzystwa Zaliczkowego w Mielcu w latach 1894-1908

Koniec roku	Gotówka	Udziały członkowskie	Stan czynny/bierny
1894	2 119 złr 49 ½ ct.	17 370 złr 41 ct.	
1896		17 670 złr 19 ct.	
1897	2 077 złr 88 ct.	17 606 złr 30 ct.	154 013 złr 42 ½ ct.
1898	2 681 złr 23 ½ ct.	18 434 złr 97 ct.	173 604 złr 24 ½ ct.
1899		36 323 kor. 44 hal.	
1900	1 908 kor. 41 hal.	37 612 kor. 94 hal.	349 813 kor. 10 hal.
1901	18 780 kor. 81 hal.	38 622 kor. 39 hal.	320 927 kor. 36 hal.
1902	4 041 kor. 4 hal.	38 790 kor. 15 hal.	290 309 kor. 27 hal.
1903	8 309 kor. 26 hal.	40 029 kor. 77 hal.	273 108 kor. 32 hal.
1904	4 061 kor. 90 hal.	40 883 kor. 24 hal.	333 082 kor. 13 hal.
1905	8 052 kor. 40 gr.	41 844 kor. 50 gr.	393 384 kor. 89 gr.

⁸⁴⁰ W sprawozdaniu z roku 1902 – 1 153.

1906	12 556 kor. 99 gr.	44 033 kor. 5 gr.	454 694 kor. 87 gr.
1907	14 458 kor. 12 hal.	43 716 kor. 86 hal.	511 645 kor. 12 hal.
1908	5 809 kor. 69 gr.	45 915 kor. 95 gr.	560 987 kor. 69 gr.

Źródła: *Doniesienia prywatne. Dodatkowe ogłoszenie*, „GL” 1895, nr 187, s. 10; *Ogłoszenie*, „GL” 1898, nr 103, s. 10; *Ogłoszenie*, „GL” 1898, nr 106, s. 9; *Ogłoszenie*, „GL” 1899, nr 95, s. 11; *Ogłoszenie*, „GL” 1901, nr 101, s. 9; *Ogłoszenie*, „GL” 1902, nr 116, s. 11; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1903, nr 117, s. 10; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1904, nr 120, s. 10; *Doniesienia prywatne. Rachunek bilansu*, „GL” 1905, nr 144, s. 10; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1906, nr 142, s. 16; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1907, nr 148, s. 18; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1908, nr 134, s. 10; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1909, nr 143, s. 13.

W świetle tabel widać, że Towarzystwo Zaliczkowe w Mielcu pod względem liczby członków dynamicznie rozwijało się w latach 90. XIX w. Tapnięcie nastąpiło na przełomie wieków. Później znów powiększało się liczebnie. Niewątpliwie było jednym z liczących się podmiotów kredytowych na miejscowym rynku instytucji finansowych. Stan finansów Towarzystwa Zaliczkowego przez cały czas był więcej niż dobry. O ile przechowywana gotówka raz była większa, innym razem mniejsza, o tyle udziały członkowskie przez cały czas, z małymi wyjątkami, rosły. Większe różnice w kwotach ogólnych występowały za to w stanach czynnych/biernych, co mogło świadczyć o ożywionej działalności instytucji.

Powiatowa Kasa Oszczędności w Mielcu

Powiatowa Kasa Oszczędności w Mielcu utworzona została 15 IV 1899 r. wskutek reskryptu Namiestnictwa z 13 VII 1898 r.⁸⁴¹ Niestety, analizowana prasa galicyjska nie przekazała zbyt wiele informacji na temat działalności instytucji.

Uroczystego otwarcia Kasy dokonał 15 IV 1899 r. Stefan Sękowski. Jej komisarzem rządowym został miejscowy starosta. Powstanie instytucji spotkało się z entuzjazmem włościan mieleckich. Jeden z nich – P. Lis – (...) *imieniem włościan dziękował prezesowi za starania około zaprowadzenia kasy, zaznaczając, że ona uwolni wielu włościan z rąk lichwiarzy*⁸⁴². Kilka dni po powstaniu dyrekcja Kasy zamieściła w prasie ogłoszenie informujące o powstaniu instytucji. Poinformowała ponadto, iż Kasa przyjmuje wkładki oszczędności na 4 ½%. W ogłoszeniu znalazła się również

⁸⁴¹ J. Basta, *Organizacje oszczędnościowo-kredytowe w Mielcu...*, s. 289. O mieleckiej Kasie zob. również w: G. Zamoyski, *„Pracuj i oszczędzaj”. Kasy oszczędności w Galicji w latach 1844-1914*, Rzeszów 2013.

⁸⁴² Ks. J.P., *Kronika. Mielec, 18 kwietnia*, „GL” 1899, nr 89 (z 20 IV), s. 3.

niezwykle istotna informacja, iż *Za pewność lokowanych kapitałów ręczy powiat mielecki całym swoim majątkiem*⁸⁴³.

Wspomniane oprocentowanie obowiązywało w Kasie kilka lat. W roku 1907 dyrekcja instytucji ogłosiła, że wskutek uchwały Wydziału Rady Powiatowej w Mielcu jako Wydziału mieleckiej Powiatowej Kasy Oszczędności od 1 I 1908 r. podniesione zostało oprocentowanie wkładek z 4 ½% na 5% (...) *bez potrącenia podatku rentowego*. Ponadto zostało przekazane, że (...) *pobierać ona będzie począwszy od 1 stycznia 1908 od pożyczek hipotecznych i skryptowych po 6 ½%, a od eskontu weksli 8%*⁸⁴⁴.

Mielecka Powiatowa Kasa Oszczędności działała stosunkowo krótko. Jej likwidacja rozpoczęła się w roku 1912. Wówczas bowiem Wydział Rady Powiatowej w Mielcu ogłosił konkurs na jej likwidatora. Postawione wymagania były konkretne. Osoba chętna do objęcia stanowiska (początkowo na okres próbny) musiała być wyznania rzymsko-katolickiego, narodowości polskiej, w wieku maksymalnie 40 lat, powinna mieć ukończoną szkołę średnią, zdany egzamin z rachunkowości państwowej oraz przynajmniej dwuletnią praktykę w kasach oszczędności bądź w innych instytucjach finansowych. Wynagrodzenie za pracę zostało ustalone na poziomie 2 400 kor. za rok pracy. W „grę” wchodziły również coroczna renumeracja pensji oraz pięcioletnie dodatki. Kandydat ubiegający się o stanowisko musiał do podania dołączyć określone dokumenty: metrykę urodzenia, świadectwa szkolne, świadectwo z egzaminu z rachunkowości państwowej, świadectwo dwuletniej praktyki, świadectwo moralności wystawione przez gminę, w której mieszkał kandydat, potwierdzone przez właściwy urząd parafialny i starostwo powiatowe oraz *curriculum vitae*. Termin wnoszenia podań do Wydziału Rady Powiatowej w Mielcu został ustalony do 25 IV 1912 r.⁸⁴⁵

Spółka Oszczędności i Pożyczek w Mielcu

Ostatnie, jak się wydaje, katolickie stowarzyszenie oszczędnościowo-pożyczkowe w Mielcu w okresie autonomicznym zostało założone w roku 1909. Zostało wpisane do rejestru stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych Sądu Obwodowego jako handlowego Oddział IV w Tarnowie 15 maja jako zarejestrowane z nieograniczoną poręką. Statut spółki nosił datę 19 III 1909 r., siedziba znajdowała się w mieście. Instytucja stawiała sobie jasne cele działalności: (...) *staranie się*

⁸⁴³ *Doniesienia prywatne*, „GL” 1899, nr 88 (z 19 IV), s. 10; „Czas” 1899, nr 90 (z 20 IV), s. 4.

⁸⁴⁴ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1907, nr 277 (z 1 XII), s. 9.

⁸⁴⁵ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1912, nr 81 (z 10 IV), s. 10; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1912, nr 84 (z 13 IV), s. 11.

o materialne i moralne podniesienie członków spółki przez a) udzielanie członkom w miarę potrzeby, użyteczności celu i w miarę funduszków pożyczek potrzebnych w gospodarstwie, przemyśle i handlu, a to z funduszków, które spółka na ten cel gromadzi i przy pomocy wspólnej nieograniczonej poręki nowych członków; b) danie możliwości do umieszczania na procent pieniędzy zaoszczędzonych, a marnie leżących w ten sposób, że spółka przyjmuje i oprocentowuje wkładki oszczędności; c) popieranie tworzenia spółek i stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w okręgu spółki⁸⁴⁶.

Czas działania spółki był nieograniczony. Udziały członków wynosiły 10 kor., a odpowiedzialność za działanie była solidarna⁸⁴⁷.

Pierwszą dyrekcję stanowili: ks. Franciszek Pawlikowski, miejscowy proboszcz, jako przełożony zarządu, Piotr Flur, rolnik z Cyranki, zastępca przełożonego, Jan Kralisz, syn Jędrzeja, rolnik z Wojsławia, członek, Jakub Surowiec, syn Piotra, rolnik ze Złotnik, członek, Walenty Niedbała, rolnik z Cyranki, członek, Jędrzej Szczur, rolnik ze Złotnik, członek, i Wojciech Kralisz, syn Józefa, rolnik z Wojsławia, członek⁸⁴⁸.

Dokumenty firmowe opatrywane były pieczęcią firmową, pod którą podpisywali się przełożony zarządu lub jego zastępca i jeden z członków zarządu. Z kolei ogłoszenia instytucji wywieszane były na tablicy ogłoszeń umieszczonej przed siedzibą stowarzyszenia. Gdy zaistniała taka potrzeba zamieszczane były w czasopiśmie przeznaczonym dla spółek rolniczych, wydawanym pod krajowym patronatem⁸⁴⁹.

Kilka lat później nastąpiły zmiany osobowe w dyrekcji. Ze spółki wystąpili: Flur, Jan Kralisz i Szczur. W ich miejsce wybranymi zostali: Franciszek Krymski z Mielca, Jędrzej Ćwiek z Trzciany i Michał Płatek z Rzędzianowic. Zmiany zostały wpisane 7 IX 1912 r. w Sądzie Obwodowym jako handlowym Oddział IV w Tarnowie⁸⁵⁰.

Towarzystwo Kredytowe dla Handlu i Przemysłu w Mielcu

2 VI 1892 r. w rejestrze spółek zarobkowych i gospodarskich Sądu Obwodowego jako handlowego w Tarnowie wpisane zostało „Towarzystwo kredytowe

---

⁸⁴⁶ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1909, nr 138 (z 20 VI), s. 12; *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1909, nr 139 (z 22 VI), s. 10; *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1909, nr 140 (z 23 VI), s. 10.

⁸⁴⁷ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1909, nr 138, s. 12; *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1909, nr 139, s. 10; *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1909, nr 140, s. 10.

⁸⁴⁸ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1909, nr 138, s. 12; *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1909, nr 139, s. 10; *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1909, nr 140, s. 10.

⁸⁴⁹ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1909, nr 138, s. 12; *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1909, nr 139, s. 10; *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1909, nr 140, s. 10.

⁸⁵⁰ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1912, nr 229 (z 5 X), s. 10.

dla handlu i przemysłu w Mielcu, zarejestrowane stowarzyszenie z odpowiedzialnością ograniczoną”. Statut stowarzyszenia został opracowany w Mielcu prawie dwa lata wcześniej, 10 VIII 1890 r. Zostało w nim zapisane (jak również w dokumencie z 3 V 1892 r.), że jego siedziba znajduje się w mieście. Cel działalności był wyraźny – (...) *dostarczanie członkom kapitałów obrotowych potrzebnych do handlu i przemysłu przez eskont weksli, udzielanie pożyczek, dalej przyjmowanie depozytów i wkładek na oprocentowanie*⁸⁵¹.

Stowarzyszenie działało bezterminowo. Jak zostało zapisane: *Za zobowiązania spółki odpowiadają wspólnicy wkładkami udziałowymi i dalszą kwotą równającą się potrójnej wysokości tych deklarowanych wkładek*⁸⁵².

Członkami dyirekcji do końca 1893 r. byli przemysłowcy zamieszkali w Mielcu: Marek Horowitz, Mojżesz Moses i Lejzer Salpeter. Wszelkie dokumenty dotyczące działalności firmy podpisywało dwóch członków dyirekcji bądź jeden członek dyirekcji i urzędnik stowarzyszenia posiadający *prokurę*. Ogłoszenia spółki zamieszczane były w dziale urzędowym „Gazety Lwowskiej”⁸⁵³.

Jeszcze w tym samym roku, 10 VIII 1892 r., o godzinie 17.00, w myśl § 25 statutu Towarzystwa odbyło się ogólne zgromadzenie jego członków. Porządek obrad był następujący: wybór Rady nadzorczej, zmiana §§ 13 i 21 statutu stowarzyszenia, ustalenie wysokości stopy procentowej oraz wnioski członków Towarzystwa. Ogłoszenie sporządzone 24 VII 1892 r. w Mielcu podpisali członkowie dyirekcji – Horowitz, Salpeter i Moses⁸⁵⁴.

W następnym roku odbyło się walne zgromadzenie członków Towarzystwa. Spotkanie miało miejsce 12 II 1893 r., o godzinie 16.00, w Mielcu. Zajmowano się wówczas następującymi tematami: sprawozdaniem Rady nadzorczej z działalności i *zamknięciem rachunków*, sprawozdaniem komisji skontrującej i wnioskiem o udzielenie dyirekcji absolutorium, wnioskiem odnośnie rozdziału zysku oraz wyborem czterech członków Rady nadzorczej *na miejscu wylosowanych*. Ogłoszenie zostało sporządzone 22 I 1893 r., a podpisane przez prezesa Nathana Grossa⁸⁵⁵. Czy pełnił on funkcję od początku działalności Towarzystwa, czy w międzyczasie zaszły w nim jakieś zmiany na poziomie zarządzania nim, na obecnym etapie badań nie sposób stwierdzić.

---

⁸⁵¹ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1892, nr 135, s. 8.

⁸⁵² *Ibidem*.

⁸⁵³ *Ibidem*.

⁸⁵⁴ „GL” 1892, nr 169 (z 27 VII), s. 10. Tutaj nazwisko Moses zostało zapisane jako Mozes.

⁸⁵⁵ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1893, nr 23 (z 29 I), s. 8.

W następnym roku, wpisem w Sądzie Obwodowym jako handlowym w Tarnowie z 8 III 1894 r., zostało odnotowane, że dyrektorowanie Horowitza, Salpetera i Mosesa w Towarzystwie zostało przedłużone do końca roku 1896⁸⁵⁶.

10 II 1895 r., o godzinie 16.00, w kancelarii Towarzystwa miało miejsce kolejne zgromadzenie ogólne członków Towarzystwa. Podany w ogłoszeniu prasowym porządek obrad obejmował: sprawozdanie dyrekcji z działalności i *zamknięcie rachunków* za rok 1894, udzielenie dyrekcji absolutorium, *wnioski o udzielenie czystego zysku* oraz wybór czterech członków Rady nadzorczej w miejsce osób ustępujących. Ogłoszenie zostało sporządzone 20 I 1895 r. w Mielcu przez prezesa N. Grossa⁸⁵⁷.

Jeszcze w tym samym roku, 1 V 1895 r., nastąpiło oficjalne podanie informacji dotyczących zamknięcia rachunków i bilansu Towarzystwa za 1894 r. *Stan czynny* obejmował: gotówka w kasie (1 983 złr 29 ct.), weksle i skrypty (11 840 złr 23 ct. i 4 795 złr 8 ct., łącznie 16 635 złr 31 ct.), *założenie ruchomości i druk* (362 złr), koszty procesów (54 złr 78 ct.), *lokacja* (556 złr), *niepod. proc. od skryptów* (240 złr 66 ct.) i *naprz. zapłac. proc. eskont.* (36 złr 46 ct.). Łącznie suma całości wynosiła 19 868 złr 50 ct. Z kolei przy *stanie biernym* znalazły się następujące pozycje: udziały (4 013 złr 45 ct.), wkładki oszczędności (8 558 złr 25 ct.), fundusz rezerwowy (849 złr 10 ct.), kredyty zaciągnięte (5 300 złr), *niepod. procenta* (532 złr), *naprzód pobrane procenta na rok 1895* (173 złr 53 ct.), *niepod. dywid. z r. 1893* (22 złr 50 ct.), zaległe podatki (150 złr) i czysty zysk (269 złr 67 ct.). I tutaj łączna suma wynosiła 19 868 złr 50 ct. W opublikowanym bilansie zostało również podane, że ogólny obrót kasowy stowarzyszenia wyniósł 149 227 złr 86 ct. Pod całością podpisał się dyrektor M. Horowitz⁸⁵⁸. Bilans został jeszcze dwa razy opublikowany na łamach „Gazety Lwowskiej” – 12 i 17 VII 1895 r. Za każdym razem została dodatkowo podana liczba członków Towarzystwa. Na koniec 1894 r. wynosiła ona 273. Ogłoszenie sporządził 8 VII 1895 r. w Mielcu dyrektor M. Horowitz⁸⁵⁹.

Kilka miesięcy później w prasie ogłoszone zostało, że 19 XII 1895 r., o godzinie 17.00, w kancelarii Towarzystwa odbędzie się nadzwyczajne walne zgromadzenie jego

---

⁸⁵⁶ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1894, nr 63 (z 18 III), s. 9.

⁸⁵⁷ *Ogłoszenie*, „GL” 1895, nr 20 (z 25 I), s. 10.

⁸⁵⁸ *Doniesienia prywatne*, „GL” 1895, nr 104 (z 7 V), s. 9.

⁸⁵⁹ *Doniesienia prywatne. Zamknięcie rachunków i bilans za rok 1894*, „GL” 1895, nr 157 (z 12 VII), s. 10; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1895, nr 161 (z 17 VII), s. 9.

członków. Cel spotkania był jeden – zmiana statutów stowarzyszenia. Informację sporządził 2 XII 1895 r. w Mielcu M. Horowitz⁸⁶⁰.

Wynikiem wspomnianego nadzwyczajnego walnego zgromadzenia była zmiana w § 1 statutów Towarzystwa, poświadczona notarialnie 22 XII 1895 r. w Mielcu. Odtąd Towarzystwo miało nazywać się po niemiecku „Creditverein für Handel und Gewerbe in Mielec registrirte Genossenschaft mit dreifacher beschränkter Haftung”. Wpis w Sądzie Obwodowym jako handlowym w Tarnowie nastąpił 31 XII 1895 r.⁸⁶¹

Kilka tygodni później – 9 II 1896 r., o godzinie 16.00, w kancelarii instytucji – odbyło się kolejne zgromadzenie ogólne Towarzystwa. Program obrad był następujący: sprawozdanie dyrekcji z działalności i zamknięcia rachunków z r. 1895, udzielenie dyrekcji absolutorium, wnioski odnośnie rozdzielenia czystego zysku z 1895 r. oraz wybór 12 członków Rady nadzorczej. Ogłoszenie sporządził 23 I 1896 r. w Mielcu N. Gross⁸⁶².

Kilka miesięcy później w prasie ukazał się bilans Towarzystwa za rok 1895. Jego stan czynny wyglądał następująco: gotówka w kasie (2 828 złr 96 ct.), weksle i skrypty (14 514 złr 5 ct. i 3 259 złr 74 ct., łącznie 17 773 złr 79 ct.), *założenie ruchomości i druków* (340 złr), koszty procesowe (41 złr 45 ct.), *lokacje* (650 złr), *niepodniesione procenta* (239 złr) oraz *naprzód zapłacone procenta* (58 złr 18 ct.). Łącznie suma wynosiła 21 931 złr 38 ct. Stan bierny przedstawiał się zaś następująco: udziały (4 113 złr 45 ct.), fundusz rezerwowy (1 260 złr 43 ct.), wkładki oszczędności (8 218 złr 74 ct.), kredyty zaciągnięte (7 502 złr 86 ct.), *niepodniesione procenta* (301 złr), *naprzód pobrane procenta* (175 złr 70 ct.), zaległe podatki z roku 1895 (75 złr) oraz czysty zysk (284 złr 20 ct.). I w tym przypadku kwota wynosiła 21 931 złr 38 ct. Ogólny ruch kasowy wyniósł wówczas 191 776 złr 20 ct., a liczba członków na koniec roku bilansu – 306. Pod bilansem sporządzonym w maju 1896 r. podpisał się M. Horowitz⁸⁶³.

Podane wyniki zostały kilka miesięcy później znów zaprezentowane w prasie. Uzupełnione zostały jednak o kilka nowych szczegółów. W ciągu 1895 r. przybyło Towarzystwu 58 członków, ale w międzyczasie zrezygnowało z członkostwa w nim 21 osób, a prawdopodobnie czterech kolejnych członków zmarło. Udziały członków wpłacone w roku 1895 wyniosły 265 złr, w międzyczasie zwrócono członkom

---

⁸⁶⁰ *Ogłoszenie*, „GL” 1895, nr 280 (z 5 XII), s. 9.

⁸⁶¹ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1896, nr 20, s. 11.

⁸⁶² *Ogłoszenie*, „GL” 1896, nr 20, s. 12.

⁸⁶³ *Doniesienia prywatne*, „GL” 1896, nr 122 (z 29 V), s. 10.

opuszczającym stowarzyszenie 100 złr. Owe uszczegółowione dane sporządził w czerwcu 1896 r. M. Horowitz⁸⁶⁴.

Następny rok przyniósł kolejne ogólne zgromadzenie Towarzystwa. W myśl § 25 statutu odbyło się ono 7 II 1897 r., o godzinie 16.00. Program, jak zwykle, był podobny do wcześniejszych: sprawozdanie Rady nadzorczej (zawsze dotyczyło ono dyirekcji) z działalności i zamknięcie rachunków, sprawozdanie komisji kontrolującej połączone z wnioskiem o udzielenie dyirekcji absolutorium, wniosek dotyczący rozdziału czystego zysku oraz wybór trzech członków dyirekcji i czterech członków Rady nadzorczej *na miejsce wylosowanych*. Ogłoszenie zostało sporządzone 14 I 1897 r w Mielcu. Podpisał się pod nim prezes N. Gross⁸⁶⁵.

Już 18 VI 1897 r., o godzinie 12.00, odbyło się nadzwyczajne walne zgromadzenie Towarzystwa Kredytowego dla Handlu i Przemysłu w Mielcu. Podczas jego obrad członkowie dokonali wyboru nowej dyirekcji oraz głosowali nad zmianą § 21 statutu. Ogłoszenie sporządził 20 V 1897 r. w Mielcu wiceprezes Towarzystwa Abraham Haber⁸⁶⁶.

Wyniki wyborów dyirekcji podjęte na nadzwyczajnym walnym zgromadzeniu zostały wpisane sądownie przez Sąd Obwodowy jako handlowy w Tarnowie na podstawie poświadczenia notarialnego, sporządzonego w Mielcu 19 VI 1897 r., i wzoru podpisu Henocha Nussbauma. Uchwałą członków Towarzystwa dyrektorami z kadencją do końca roku 1899 zostali dwaj „starzy” dyrektorzy w osobach M. Horowitza i L. Salpetera. Trzeciego, Mojżesza Mosesa, zastąpił wspomniany Nussbaum, przemysłowiec z Mielca⁸⁶⁷.

W kolejnym roku, 20 II 1898 r., o godzinie 16.00, w kancelarii Towarzystwa odbyło się ogólne zgromadzenie członków stowarzyszenia. Program obrad był standardowy: sprawozdanie dyirekcji z działalności i zamknięcie rachunków za rok 1897, udzielenie dyirekcji absolutorium, wnioski odnośnie rozdzielenia czystego zysku oraz wybór czterech członków do Rady nadzorczej *w miejsce wylosowanych*. Ogłoszenie sporządził 2 II 1898 r. w Mielcu wiceprezes A. Haber⁸⁶⁸.

Rok 1897 w działalności Towarzystwa został podsumowany bilansem sporządzonym 12 V 1898 r. w Mielcu. Podpisał się pod nim dyrektor stowarzyszenia

---

⁸⁶⁴ *Doniesienia prywatne*, „GL” 1896, nr 151 (z 4 VII), s. 9.

⁸⁶⁵ *Ogłoszenie*, „GL” 1897, nr 16 (z 22 I), s. 10.

⁸⁶⁶ *Doniesienia prywatne*, „GL” 1897, nr 125 (z 3 VI), s. 11.

⁸⁶⁷ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1897, nr 190 (z 21 VIII), s. 10.

⁸⁶⁸ *Ogłoszenie*, „GL” 1898, nr 27 (z 5 II), s. 11.

M. Horowitz. Stan czynny przedstawiał się następująco: gotówka w kasie (581 kor. 30 hal.), weksle i skrypty (53 307 kor.), inwentarz (520 kor.), koszty procesów (48 kor. 46 hal.), *lokacja* (1 300 kor.), *niepod. procenta* (520 kor. 20 hal.) i *naprz. zapłac. procenta 1898* (152 kor. 56 hal.). Łącznie kwota wyniosła 56 429 kor. 52 hal. Z kolei stan bierny wynosił: udziały (8 030 kor. 90 hal.), wkładki oszczędności (26 918 kor. 40 hal.), fundusz rezerwowy (3 349 kor. 2 hal.), kredyty zaciągnięte (15 510 kor. 70 hal.), *niepod. procenta od wkładek* (686 kor.), *naprz. z opłac. procenta* (390 kor.), zaległe podatki (400 kor.), zaległe dywidendy z roku 1896 (45 kor.) i czysty zysk z 1897 r. (1 099 kor. 50 hal.). I w tym przypadku kwota wyniosła 56 429 kor. 52 hal. *Ogólny ruch kasowy w przychodzie i rozchodzie* wyniósł 402 288 kor. 22 hal. W roku 1897 Towarzystwo wzrosło liczebnie w sposób znaczący. Przystąpiło do niego 77 członków z udziałami w wysokości 454 kor., co dawało ogólną liczbę 412 członków z udziałami w wysokości 8 980 kor. 90 hal. W międzyczasie wystąpiło z Towarzystwa 21 członków, którzy zabrali ze sobą udziały w wysokości 950 kor., stąd ostateczna liczba członków na koniec roku 1897 wyniosła 391 z udziałami w wysokości 8 030 kor. 90 hal.⁸⁶⁹

12 II 1899 r., o godzinie 16.00, odbyło się kolejne walne zgromadzenie Towarzystwa. Miało ono miejsce w kancelarii stowarzyszenia. Porządek obrad był ten sam: sprawozdanie dyrekcji z działalności i zamknięcie rachunków z roku 1898, udzielenie dyrekcji absolutorium, rozdział czystego zysku za 1898 r., wybór czterech członków Rady nadzorczej oraz wnioski członków. Zaprezentowany wówczas został bilans za rok 1898. W pozycji stan czynny obejmował on: gotówka w kasie (3 394 złr 98 ct.), weksle i skrypty (51 430 złr 10 ct.), inwentarz (480 złr), *lokacja* (2 300 złr), koszty procesów (51 złr 88 ct.) i *rachunek odsetek* (610 złr). Ogółem dawało to sumę 58 266 złr 96 ct. Po stronie stanu biernego znalazły się następujące pozycje: udziały (7 976 złr 90 ct.), wkładki oszczędności (24 869 złr 40 ct.), fundusz rezerwowy (3 833 złr 54 ct.), zaciągnięte kredyty (18 815 złr 10 ct.), niepodjęte dywidendy z roku 1897 (183 złr), podatki (204 złr 68 ct.), *rachunek odsetek* (1 266 złr) i czysty zysk (1 118 złr 34 ct.). Łącznie również dawało to kwotę 58 266 złr 96 ct. Obrót kasowy Towarzystwa wyniósł w tym czasie 448 699 złr 22 ct. W 1898 r. przystąpiło do niego 36 nowych członków, którzy wnieśli udziały w wysokości 1 800 złr. Dołączyli oni do 391 innych, łącznie członkowie operowali udziałami w wysokości 25 250 złr.

---

⁸⁶⁹ *Doniesienia prywatne. Zamknięcie rachunków i bilans za rok 1897*, „GL” 1898, nr 111 (z 17 V), s. 10.

W międzyczasie szeregi członków opuściło 30 z nich z udziałami w wysokości 1 500 złr. Na koniec roku 1898 Towarzystwo liczyło zatem 397 członków z udziałami w wysokości 23 750 złr. Ogłoszenie zostało sporządzone 25 I 1899 r. w Mielcu i podpisane przez wiceprezesa A. Habera⁸⁷⁰.

Zapoczątkowany w 1899 r. zwyczaj ogłaszania dat zgromadzeń, połączony z prezentacją bilansu był kontynuowany w roku 1900. Kolejne walne zgromadzenie członków Towarzystwa miało miejsce 18 II 1900 r., o godzinie 16.00, w kancelarii siedziby stowarzyszenia. Przedstawione na nim było sprawozdanie dyrekcji z działalności połączone z udzieleniem jej absolutorium za rok 1899, debatowano nad podziałem czystego zysku oraz wybrano członków dyrekcji i Rady nadzorczej. Zaprezentowano wówczas bilans za rok 1899. Stan czynny opisany został następująco: gotówka w kasie Towarzystwa w dn. 31 grudnia (2 565 złr 70 ct.), pożyczki (47 976 złr 40 ct.), *lokacja* (2 300 złr), inwentarz (440 złr) i *zaległe i naprzód zapłacone* % (524 złr 20 ct.). Dawało to łączną kwotę 53 806 złr 30 ct. Stan bierny wyglądał zaś w ten sposób: udziały (8 086 złr 90 ct.), fundusz rezerwowy z *dopis. procent.* (4 497 złr 6 ct.), wkładki oszczędności (29 170 złr 60 ct.), zaciągnięte kredyty (9 366 złr 52 ct.), *niepod. dywidendy z r. 1898* (180 złr), *niepod. podatki* (200 złr), *niepod. i naprzód pobrane* % (1 153 złr) i czysty zysk za rok 1899 (1 152 złr 22 ct.). I tutaj kwota wyniosła 53 806 złr 30 ct. Tym razem obrót kasowy Towarzystwa wyniósł zawrotną kwotę 869 939 złr 28 ct. W ciągu roku powiększyło się ono o 29 członków (łącznie 426), którzy wpłacili kwotę udziałową w wysokości 334 złr. Niepokojący był jednak odpływ zrzeszonych. W ciągu roku ubyło ich aż 79, a wraz z nimi udziały w wysokości 224 złr. Ogłoszenie zamieszczone w prasie, sporządzone 1 II 1900 r. w Mielcu, podpisał wiceprezes A. Haber⁸⁷¹.

17 II 1901 r., o godzinie 16.00, w kancelarii Towarzystwa miało miejsce kolejne zwyczajne walne zgromadzenie. Porządek obrad był standardowy: sprawozdanie dyrekcji z działalności i *rachunków* za rok 1900, udzielenie dyrekcji absolutorium za wspomniany okres, podział czystego zysku oraz wybór czterech członków do Rady nadzorczej. I znów w ogłoszeniu znalazł się bilans za rok poprzedni. *Aktywa* wynosiły: gotówka (287 kor. 50 hal.), pożyczki (48 367 kor. 11 hal.), *lokacja* (2 300 kor.), inwentarz (400 kor.) i procenty (377 kor.). Razem dawało to 51 731 kor. 61 hal. Z kolei

---

⁸⁷⁰ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1899, nr 23 (z 29 I), s. 11.

⁸⁷¹ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1900, nr 27 (z 4 II), s. 11. W ogłoszeniu nie została podana waluta. Przyjęto, wzorem roku 1898, złr.

passywa wynosiły: udziały (8 434 kor. 90 hal.), fundusz rezerwowy (4 829 kor. 6 hal.), wkładki oszczędności (31 337 kor. 16 hal.), zaciągnięte kredyty (4 880 kor. 31 hal.), procenty (1 108 kor.), niepodjęte dywidendy (190 kor.), *niepodjęcie podatków* (200 kor.) i czysty zysk (752 kor.). I tutaj łączna kwota wynosiła 51 731 kor. 61 hal. Ogólny obrót kasowy Towarzystwa wyniósł 834 764 kor. 28 hal. Istniejącą liczbę 347 członków zasililo kolejnych 40, którzy wnieśli w udziałach 514 kor. Z drugiej strony prawie tyle samo wypisało się z uczestnictwa w stowarzyszeniu – 37. Wskutek tego jego udziały zmniejszyły się o 166 kor. Na koniec roku 1900 było więc 350 członków Towarzystwa, których udziały wynosiły 8 434 kor. 90 hal. Ogłoszenie zostało sporządzone 30 I 1901 r. w Mielcu. Podpisał się pod nim M. Horowitz⁸⁷².

Rok 1902 przyniósł w Towarzystwie wybór nowej dyrekcji. 8 III 1902 r. Sąd Obwodowy jako handlowy w Tarnowie zarządził wpis, że nowymi dyrektorami stowarzyszenia na okres trzech następnych lat zostali: M. Horowitz, H. Nussbaum i Leizer Weinberger, przemysłowcy mieszkający w Mielcu⁸⁷³.

Kolejne walne zgromadzenie członków Towarzystwa odbyło się 22 II 1903 r., o godzinie 16.00, w lokalu stowarzyszenia. Standardowo omawiano: sprawozdanie dyrekcji z działalności i zamknięcie rachunków z roku poprzedniego, udzielenie dyrekcji absolutorium, rozdział czystego zysku oraz dokonano wyboru czterech członków Rady nadzorczej w *miejsce wylosowanych*. Przedstawiony bilans z roku 1902 wyglądał następująco: gotówka w kasie (1 855 kor. 64 hal.), skrypty i weksle (33 922 kor. 72 hal.), *lokacje* (1 550 kor.), koszty procesów (97 kor. 44 hal.), wartość inwentarza (360 kor.) i reszta pozycji (399 kor. 40 hal.). Wszystkie pozycje dotyczyły stanu czynnego, który opiewał łącznie na kwotę 38 185 kor. 20 h. Z kolei stan bierny wyglądał następująco: fundusz rezerwowy (5 tys. kor. 2 hal.), udziały członków (8 708 kor. 90 hal.), wkładki oszczędności (18 721 kor. 6 hal.), zaciągnięte kredyty (4 167 kor. 64 hal.), reszta pozycji (943 kor.) i czysty zysk (644 kor. 58 hal.). I tutaj kwota wynosiła 38 185 kor. 20 hal. W roku 1902 do Towarzystwa przystąpiło 27 nowych członków, którzy wnieśli udziały w kwocie 308 kor. W tym samym okresie wystąpiło z niego 17 członków, którzy uszczuplili udziały stowarzyszenia o 134 kor. Tym samym 31 XII 1902 r. Towarzystwo liczyło 349 członków posiadających udziały w kwocie 8 708 kor. 90 hal. Ogłoszenie zostało sporządzone 2 II 1903 r. w Mielcu⁸⁷⁴.

---

⁸⁷² *Doniesienia prywatne*, „GL” 1901, nr 29 (z 6 II), s. 11.

⁸⁷³ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1902, nr 73 (z 30 III), s. 10.

⁸⁷⁴ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1903, nr 28 (z 5 II), s. 11.

W końcu 1903 r. w Towarzystwie zaszły znaczące zmiany. Potrzebne było nadzwyczajne ogólne zgromadzenie, by zostały one zaakceptowane. Odbyło się ono 29 listopada, o godzinie 12.00, w biurze stowarzyszenia. Obrady toczyły się nad następującymi zagadnieniami: sprawozdanie dyrekcji, zmiana §§ 3, 5, 8, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 22, 23, 24, 25, 27, 31 i 38 statutu Towarzystwa, rezygnacja członka dyrekcji – Henocha Nussbauma, wybór jednego członka dyrekcji oraz wnioski członków. Ogłoszenie na potrzeby prasowe zostało sporządzone 6 XI 1903 r. w Mielcu. Podpisali się pod nim wiceprezes Naftali Goldberg i sekretarz Meilech Horowitz⁸⁷⁵.

Najważniejsza, podjęta w listopadzie 1903 r. uchwała została zapisana 9 I 1904 r. w rejestrze spółek zarobkowych i gospodarczych. Brzmiała ona następująco: *Do zakresu działania Towarzystwa należy udzielanie tylko członkom towarzystwa pożyczek potrzebnych im do obrotu w gospodarstwie, rzemiośle, handlu i przemyśle*. Ponadto: *Wszelkie obwieszczenia Towarzystwa ogłaszane będą plakatami w miejscu siedziby stowarzyszenia Mielcu*⁸⁷⁶.

15 V 1909 r. odbyło się walne zgromadzenie Towarzystwa. Zapadły na nim ważne ustalenia. Poczyniono zmiany w statucie, w §§ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 23, 24, 25, 26, 32 i 34. Zostały one wpisane 29 V 1909 r. w rejestrze stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych przez Sąd Obwodowy jako handlowy w Tarnowie⁸⁷⁷.

Zmiany w statucie Towarzystwa Kredytowego dla Handlu i Przemysłu w Mielcu dokonywane były i później. Wiadomo, że jego członkowie na nadzwyczajnym walnym zgromadzeniu odbytym w dn. 24 XII 1911 r. uchwalili częściową zmianę §§ 8, 12 i 32 statutu. Została ona odnotowana sądownie 5 I 1912 r. przez Sąd Obwodowy jako handlowy w Tarnowie⁸⁷⁸.

Podane powyżej dane, niezwykle ważne z perspektywy braku innych źródeł, wnoszą wiele nowych danych odnośnie działalności mieleckiego Towarzystwa. Prócz nich prasa dostarczyła również kilku nazwisk członków zwyczajnych. Wiadomo przykładowo, że 26 VII 1900 r. wdrożone zostało w Sądzie Obwodowym w Rzeszowie postępowanie amortyzacyjne względem zaginionej książeczki wkładkowej Towarzystwa, wydanej 4 I 1899 r. dla Ruchli Muschel, opiewającej na kwotę 400 kor. Sąd wzywał (...) *każdego, kto by książeczkę rzeczoną posiadał, ażeby ją w przeciągu*

---

⁸⁷⁵ *Doniesienia prywatne. Obwieszczenie*, „GL” 1903, nr 256 (z 8 XI), s. 9.

⁸⁷⁶ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1904, nr 28 (z 5 II), s. 11.

⁸⁷⁷ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1909, nr 136 (z 18 VI), s. 11.

⁸⁷⁸ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1912, nr 40 (z 20 II), s. 12.

6 tygodni, najpóźniej do 1. listopada 1900, w tutejszym sądzie złożył lub prawa swe do niej wykazał, gdyż po bezskutecznym upływie tego czasokresu opisana wyżej książeczka wkładkowa na powtórny wniosek strony interesowanej za umorzoną i nieważną uznaną będzie⁸⁷⁹. Z kolei 22 II 1902 r. ten sam sąd wdrożył postępowanie amortyzacyjne względem zaginionej karty wkładkowej Towarzystwa, opiewającej na kwotę 88 kor. 50 hal., a wystawionej na Dwojrę Rubin. I tutaj zostało zapisane, że Sąd (...) wzywa jej posiadacza, aby ją w przeciągu jednego roku, 6 tygodni i 3 dni licząc od dnia trzeciego ogłoszenia edyktu w „Gazecie Lwowskiej” do sądu złożył, gdyż inaczej karta za umorzoną będzie uznaną⁸⁸⁰. Kolejne postępowanie amortyzacyjne wdrożył tarnowski sąd 11 II 1911 r. Uczynił to na wniosek Eliasza Epsteina, kupca mieleckiego, (...) celem amortyzacji rzekomo przez wnioskodawcę zagubionej książeczki wkładkowej Towarzystwa kredytowego dla handlu i przemysłu w Mielcu z r. 1907 na imię M.L. Trompeter wystawionej i na kwotę 600 kor. opiewającej. Dalej zostało zapisane: Posiadacza powyższej książeczki wkładkowej wzywa się przeto, aby zgłosił się ze swoimi prawami w ciągu 6 miesięcy, w przeciwnym bowiem razie po upływie powyższego czasokresu za nieistniejącą uznaną zostanie⁸⁸¹.

Tab. 9. Liczba członków

Towarzystwa Kredytowego dla Handlu i Przemysłu w Mielcu w latach 1894-1902

Koniec roku	Liczba członków	Zmiana procentowa w stosunku do ostatniej danej
1894	273	
1895	306	+ 12.08%
1897	391	+ 27.77%
1898	397	+ 1.53%
1899	347	- 12.59%
1900	350	+ 0.86%
1902	349	- 0.28%

Źródła: *Doniesienia prywatne. Zamknięcie rachunków i bilans za rok 1894*, „GL” 1895, nr 157, s. 10; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1896, nr 122, s. 10; *Doniesienia prywatne. Zamknięcie rachunków i bilans za rok 1897*, „GL” 1898, nr 111, s. 10; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1899, nr 23,

⁸⁷⁹ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1900, nr 201 (z 2 IX), s. 10; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1900, nr 202 (z 4 IX), s. 9.

⁸⁸⁰ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1902, nr 68 (z 23 III), s. 9.

⁸⁸¹ *Dziennik urzędowy. Amortyzacye*, „GL” 1911, nr 57 (z 11 III), s. 12.

s. 11; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1900, nr 27, s. 11; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1901, nr 29, s. 11; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1903, nr 28, s. 11.

Tab. 10. Wybrane liczby z działalności finansowej

Towarzystwa Kredytowego dla Handlu i Przemysłu w Mielcu w latach 1894-1902

Koniec roku	Gotówka	Udziały członkowskie	Stan czynny/ Bierny	Obrót kasowy	Czysty zysk
1894	1 983 złr 29 ct.	4 013 złr 45 ct.	19 868 złr 50 ct.	149 227 złr 86 ct.	269 złr 67 ct.
1895	2 828 złr 96 ct.	4 113 złr 45 ct.	21 931 złr 38 ct.	191 776 złr 20 ct.	284 złr 20 ct.
1897	581 kor. 30 hal.	8 030 kor. 90 hal.	56 429 kor. 52 hal.	402 288 kor. 22 hal.	1 099 kor. 50 hal.
1898	3 394 złr 98 ct.	7 976 złr 90 ct. ⁸⁸²	58 266 złr 96 ct.	448 699 złr 22 ct.	1 118 złr 34 ct.
1899	2 565 złr 70 ct.	8 086 złr 90 ct.	53 806 złr 30 ct.	869 939 złr 28 ct.	1 152 złr 22 ct.
1900	287 kor. 50 hal.	8 434 kor. 90 hal.	51 731 kor. 61 hal.	834 764 kor. 28 hal.	752 kor.
1902	1 855 kor. 64 hal.	8 708 kor. 90 hal.	38 185 kor. 20 hal.	–	644 kor. 58 hal.

Źródła: *Doniesienia prywatne. Zamknięcie rachunków i bilans za rok 1894*, „GL” 1895, nr 157, s. 10; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1896, nr 122, s. 10; *Doniesienia prywatne. Zamknięcie rachunków i bilans za rok 1897*, „GL” 1898, nr 111, s. 10; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1899, nr 23, s. 11; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1900, nr 27, s. 11; *Doniesienia prywatne*, „GL” 1901, nr 29, s. 11; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1903, nr 28, s. 11.

Powyższe tabele informują, że liczba członków Towarzystwa Kredytowego dla Handlu i Przemysłu w Mielcu rosła znacząco w 2. poł. lat 90. XIX w., by następnie spaść o kilkadziesiąt osób. Później liczba stowarzyszonych utrzymywała się prawie na niezmiennym poziomie. Wydaje się, że świadczyło to o pewnej stabilizacji Towarzystwa. Z kolei jeżeli chodzi o finanse Towarzystwa widać, że stan gotówki w kasie instytucji był bardzo płynny. Udziały członkowskie oscylowały na prawie niezmiennym poziomie, wynosząc plus/minus 8 tys. kor. O prężności działania świadczyły obroty kasowe. O ile do k. XIX stulecia były one na poziomie ok. 400-450 tys. kor., o tyle w latach 1899-1900 zwiększyły się dwukrotnie. Nie do końca przełożyło się to jednak na wypracowany czysty zysk.

⁸⁸² W innym miejscu zostało zapisane, że wynosiły one 23 750 złr.

Towarzystwo Eskontowe i Oszczędności w Mielcu

W ostatniej dekadzie XIX w. w Mielcu powstała jeszcze jedna żydowska instytucja finansowa. Sąd Obwodowy jako handlowy w Tarnowie podał 26 IX 1895 r., że do rejestru handlowego dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych wpisane zostało „Towarzystwo eskontowe i oszczędności” stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką z siedzibą w Mielcu. Opierało się ono na statucie opracowanym 16 IX 1895 r. w Kołomyi⁸⁸³.

Cel powstania instytucji był identyczny jak w przypadku innych – (...) *prowadzenie interesu eskontowego w celu wzajemnego dostarczenia członkom swoim potrzebnych do ich handlu i przemysłu pieniędzy w drodze wspólnego kredytu*⁸⁸⁴.

Czas działania Towarzystwa został określony jako nieograniczony. Udział każdego członka został oznaczony na kwotę 25 złr. Można ją było wpłacić jednorazowo podczas zapisu bądź w 24 miesięcznych ratach po sobie następujących. Odpowiedzialność stowarzyszonych za zobowiązania instytucji była ograniczona do pięciokrotnej wysokości podpisanych przez członka udziałów⁸⁸⁵.

Na czele Towarzystwa stała dyrekcja w składzie: Szymon Aschheim, Józef Rabinowicz i Mozes Aschheim⁸⁸⁶. Reprezentowała ona stowarzyszenie we wszelakich sprawach. Podpisywała dokumenty jego dotyczące, a (...) *podpis tylko natenczas ma skutek prawny, jeżeli przynajmniej przez dwóch członków dyrekcji nastąpił*. Obwieszczenia Towarzystwa, które musiały być podpisane przez dyrekcję, ogłaszane były przez wywieszenie ich w siedzibie instytucji oraz w „Gazecie Lwowskiej”⁸⁸⁷.

W roku 1896 doszło do zmiany członka dyrekcji. Na nadzwyczajnym walnym zgromadzeniu członków stowarzyszenia odbytym 7 maja, a poświadczonym notarialnie dzień później w miejsce ustępującego Rabinowicza nowym członkiem dyrekcji został wybrany Leser Herz. Informację o zmianach podał 13 V 1896 r. Sąd Obwodowy jako handlowy w Tarnowie⁸⁸⁸.

Raptem po kilku latach funkcjonowania Towarzystwa nastąpiła zmiana jego nazwy. Sąd Obwodowy w Tarnowie pod datą 26 II 1898 r. odnotował powstanie „Kasy

---

⁸⁸³ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1895, nr 237 (z 15 X), s. 11.

⁸⁸⁴ *Ibidem*.

⁸⁸⁵ *Ibidem*.

⁸⁸⁶ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1895, nr 281 (z 6 XII), s. 9. Interesujące, że wpis członków dyrekcji został dokonany 24 X 1895 r.

⁸⁸⁷ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1895, nr 237, s. 11.

⁸⁸⁸ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1896, nr 124 (z 31 V), s. 9.

eskontowej i oszczędności w Mielcu”, odnotowane w rejestrze stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych. Jednocześnie zostało zapisane, że zmieniał się § 2 statutu Towarzystwa. Miał on odtąd brzmieć: *Celem tego przedsiębiorstwa jest dostarczanie członkom środków pieniężnych potrzebnych do ich gospodarstwa, handlu i przemysłu za pomocą wspólnego kredytu*⁸⁸⁹.

Pierwsze obszerniejsze dane dotyczące działalności Kasy pochodzą dopiero z roku 1901. 1 kwietnia, o godzinie 18.00, odbyło się zwyczajne walne zgromadzenie członków stowarzyszenia. Porządek dzienny obejmował: sprawozdanie dyrekcji z czynności w 1900 r., udzielenie absolutorium dyrekcji i Radzie nadzorczej oraz wnioski członków. Statystyka Kasy prezentowała się bardzo obiecująco. Z końcem roku 1899 liczyła ona 702 członków dysponujących udziałami w wysokości 31 898 kor. 40 hal. W ciągu 1900 r. przystąpiło do niej 85 członków, a wraz z nimi „pojawiło” się 2 419 kor. W tym samym czasie ubyło 67 członków posiadających 822 kor. udziałów. Ogólnie na koniec roku 1900 stowarzyszenie liczyło 720 członków z kwotą 33 495 kor. 40 hal. Jednocześnie wypowiedziane udziały na dzień 1 I 1902 r. wyniosły 1 583 kor. W ogłoszeniu zawarty został bilans instytucji na dzień 31 XII 1900 r. Po stronie czynnej zostały wymienione: gotówka (11 926 kor. 2 hal.), weksle (170 975 kor. 80 hal.), dłużnicy (13 604 kor. 78 hal.), koszty procesowe (1 175 kor. 49 hal.), procenty z góry pobrane (363 kor. 30 hal.), nieruchomości (23 200 kor.), egzekucje realności (7 261 kor. 80 hal.), *effekta* (1 500 kor.), inwentarz (864 kor. 48 hal.) i koszty założenia (170 kor.). Ogólna kwota wyniosła 231 041 kor. 67 hal. Stan bierny przedstawiał się następująco: udziały członków (33 495 kor. 40 hal.), fundusz rezerwowy (4 429 kor. 55 hal.), *reeskont* (52 007 kor. 79 hal.), wkładki (137 401 kor. 94 hal.), wierzyciele (1 052 kor. 39 hal.), procenty z góry pobrane (1 733 kor. 34 hal.) i dywidendy (921 kor. 26 hal.). I tutaj suma wyniosła 231 041 kor. 67 hal. Pod ogłoszeniem podpisali się Israele Hermel i Wadje Silber za Radę nadzorczą oraz Mozes Aschheim i L. Herz za dyrekcję⁸⁹⁰.

Kolejne obszerne dane o działalności Kasy pojawiły się w roku 1902. Interesujące, że w ogłoszeniu prasowym znalazło się zaproszenie na VII. zwyczajne walne zgromadzenie. Odbyło się ono 9 III 1902 r., o godzinie 14.00, w siedzibie stowarzyszenia. Obrady toczyły się według następującego porządku dziennego: sprawozdanie dyrekcji z rachunków rocznych połączone z udzieleniem jej i Radzie

---

⁸⁸⁹ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1898, nr 68 (z 25 III), s. 11.

⁸⁹⁰ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1901, nr 69 (z 24 III), s. 9.

nadzorczej absolutorium za 1901 r., podział zysku, wybór Rady nadzorczej, zmiana i uzupełnienie § 21 (...) oraz ewentualny wybór dalej § 22, 27, 31 i 71 statutu, oraz wnioski członków. Wspomniany zysk Rada nadzorcza proponowała podzielić w następujący sposób: fundusz rezerwowy (75 kor.), dywidenda członków (639 kor. 66 hal.) i dla ubogich (25 kor. 70 hal.). Jednocześnie w ogłoszeniu znalazła się garść statystyk. Z końcem roku 1900 Kasa liczyła 720 członków dysponujących udziałami w kwocie 33 495 kor. 40 hal. W następnym, 1901 r., przybyło ich 92, a wraz z nimi 243 kor. 50 hal. udziałów. Odpływ członków był zdecydowanie większy – 135 opuściło szeregi Kasy wraz z 1 571 kor. 50 hal. Na koniec roku 1901 zostało ich 677 z udziałami w kwocie 34 357 kor. 40 hal. Na dzień 1 I 1903 r. wypowiedziane udziały wyniosły 2 115 kor. W ogłoszeniu znalazł się również bilans podający kwoty na dzień 31 XII 1901 r. Stan czynny obejmował: gotówka (12 474 kor. 38 hal.), weksle (186 720 kor. 79 hal.), akt *not.* (4 tys. kor.), nieruchomości (23 tys. kor.), inwentarz (750 kor.), *effekta* (800 kor.), różne *dłuż.* (168 kor. 99 hal.), druki (30 kor. 85 hal.), procenty zapłacone na rok 1902 (312 kor. 68 hal.), koszty procesowe (2 076 kor. 53 hal.), koszty założenia (150 kor.) i niepodniesione procenty (1 022 kor.). Dawało to kwotę 231 506 kor. 22 hal. Po stronie biernej zaś znajdowały się: udziały (34 357 kor. 40 hal.), fundusz rezerwowy (4 829 kor. 55 hal.), wkładki na rachunek bieżący (155 351 kor. 25 hal.), *reeskont* (31 959 kor. 95 hal.), niepodniesiona dywidenda (696 kor. 62 hal.), różni wierzyciele (1 602 kor. 29 hal.), procenty na rok 1902 pobrane (1 968 kor. 80 hal.) i zysk (740 kor. 36 hal.). I tutaj suma wynosiła 231 506 kor. 22 hal. Ogłoszenie z datą Mielec, 24 II 1902 r., zostało podpisane przez członków Rady nadzorczej – Israela Hermele i Wadje Silbera, oraz dyrekcję kasy: Mojżesza Aschheima i L. Herza⁸⁹¹.

Kilkanaście dni po walnym zgromadzeniu, 20 III 1902 r., ogłoszone zostały sędownie (przez Sąd Obwodowy jako handlowy Oddział IV w Tarnowie) uchwalone wówczas ustalenia. Zmianie uległ § 21, którego brzmienie odtąd wyglądało następująco: *Dyrekcja składa się z jednego urzędującego dyrektora, dwóch członków dyrekcji i jednego zastępcy, którzy na walnym zgromadzeniu na czas nieoznaczony spomiędzy członków stowarzyszenia większością głosów mają być wybrani. Przy równości głosów rozstrzyga los.* Zmianie uległy również §§ 22, 27, 31 i 71 statutów. Na zgromadzeniu zapadły również decyzje osobowe. Mojżesz Aschheim został wybrany

---

⁸⁹¹ *Doniesienia prywatne. Obwieszczenie*, „GL” 1902, nr 47 (z 27 II), s. 11; *Doniesienia prywatne. Obwieszczenie*, „GL” 1902, nr 53, s. 9.

dyrektorem, Szymon Aschheim i Leser Herz członkami dyrekcji, a Mojżesz Abraham zastępcą dyrektora. Wszyscy wybrani mieszkali w Mielcu⁸⁹².

W kolejnym roku, 1903, zwyczajne ogólne zgromadzenie odbyło się 3 maja, o godzinie 15.00, w siedzibie Kasy. Porządek dzienny został wyznaczony następujący: sprawozdanie dyrekcji z czynności i rachunków za rok 1902, wniosek o udzielenie dyrekcji i Radzie nadzorczej absolutorium za 1902 r., zmiana §§ 17, 55 i 78 statutu oraz wnioski członków. Znow zamieszczona została statystyka. Stowarzyszenie z końcem roku 1901 liczyło 677 członków dysponujących udziałami w wysokości 34 357 kor. 40 hal. W ciągu następnego, 1902 r., do kasy zapisało się 101 nowych członków, a wraz z nimi wpłynęły udziały w kwocie 2 851 kor., jednocześnie ubyło ich 98 oraz suma 1 661 kor. Łącznie na koniec roku 1902 Kasa liczyła 680 członków z udziałami 35 447 kor. 40 hal. Wypowiedziane udziały wyniosły 4 216 kor. 50 hal. Stany czynny i bierny zwiększyły się. Po stronie tego pierwszego znalazły się następujące pozycje: gotówka (15 722 kor. 37 hal.), weksle (194 349 kor. 85 hal.), skrypty (7 tys. kor.), nieruchomości (23 tys. kor.), inwentarz *koszta pro. i zał.* (3 462 kor. 93 hal.), *debitorowie* (200 kor. 79 hal.), niepodniesione procenty (388 kor.) i procenty z góry zapłacone (758 kor. 94 hal.). Łącznie suma wyniosła 244 882 kor. 89 hal. Z drugiej strony znajdowały się: udziały (35 447 kor. 40 hal.), fundusz rezerwowy (3 646 kor. 85 hal.), *reeskont* (71 573 kor. 94 hal.), wkładki na rachunek bieżący (129 364 kor. 35 hal.), *kredytorowie* (2 083 kor. 54 hal.), niepodniesione dywidendy (569 kor. 31 hal.) i odsetki *naprzód* pobrane (2 197 kor. 50 hal.). I tutaj suma wynosiła 244 882 kor. 89 hal. Pod ogłoszeniem podpisali się Moses Aschheim i L. Herz z ramienia dyrekcji oraz Wadje Silber i J. Geschwind z Rady nadzorczej⁸⁹³.

I znow zapadłe na zgromadzeniu w dn. 3 V 1903 r. zmiany ogłoszone zostały sądownie przez Sąd Obwodowy w Tarnowie (22 V 1903 r.). Uchwalono wówczas zmiany §§ 17, 55 i 78, z których ten ostatni miał odtąd zawierać informacje, że każde obwieszczenie stowarzyszenia miało być ogłaszane w postaci odpowiedniej wywieszki w siedzibie Kasy oraz drukowane w jednej z gazet lwowskich⁸⁹⁴.

W roku 1905 odnotowano w Kasie zmiany personalne. Ze stowarzyszenia wystąpił członek dyrekcji Szymon Aschheim. Nowymi członkami dyrekcji wybrano Mojżesza Abrahama, dotychczasowego zastępcę członka dyrekcji, i Mojżesza Mosesa,

---

⁸⁹² *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1902, nr 81 (z 10 IV), s. 10.

⁸⁹³ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1903, nr 92 (z 23 IV), s. 10.

⁸⁹⁴ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1903, nr 161 (z 17 VII), s. 9.

kupca z Mielca. Ogłoszenie pod datą Tarnów, 13 IV 1905 r., podał do wiadomości Sąd Obwodowy Oddział IV w Tarnowie⁸⁹⁵.

24 III 1907 r., o godzinie 10.00, w siedzibie Kasy odbyło się zwyczajne ogólne zgromadzenie jej członków. Porządek obrad był wyjątkowo napięty. Obejmował: sprawozdanie dyrekcji, udzielenie dyrekcji i Radzie nadzorczej absolutorium za rok 1906, rozdział czystego zysku, uwolnienie Wadje Silbera ze sprawowanego stanowiska i ewentualny wybór uzupełniający, odczytanie sprawozdania rewizora z odbytej w dniach 24-25 VII 1905 r. rewizji wymaganej mocą ustawy z 10 VI 1903 r. wraz z uwagami Wydziału Powszechnego Związku we Lwowie, uchwały dotyczące sprawozdania wraz z przyjęciem go z uwagami Związku do wiadomości, zmiana statutu, w szczególności §§ 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 24, 27, 28, 32, 33, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 55, 56, 58, 63, 66, 68, 71, 72 i 78 statutu, wybór trzech członków dyrekcji i jednego zastępcy na okres sześciu lat oraz wnioski członków. W ogłoszeniu znalazła się również informacja, że w razie braku kworum wymaganego § 51 statutu, w myśl § 32 ustawy z dn. 9 IV 1873 r. nastąpi ponowne zgromadzenie członków tego samego dnia, ale o godzinie 15.00, z identycznym porządkiem dziennym. To spotkanie miało już podejmować wiążące decyzje bez względu na liczbę przybyłych na nie członków Kasy⁸⁹⁶.

Pokłosiem zgromadzenia z marca 1907 r. były podjęte uchwały, które pod datą Tarnów, 13 IV 1907 r., zostały przez Sąd Obwodowy jako handlowy Oddział IV w Tarnowie ogłoszone urzędowo. Zmianie uległa większość wspomnianych paragrafów statutu za wyjątkiem §§ 47, 49, 63, 66 i 72. Niezmienione zostały zapisy w kwestii przedmiotu przedsiębiorstwa i podpisów pod dokumentami Kasy. Ponadto dotychczasowe władze stowarzyszenia – członkowie dyrekcji Mojżesz Aschheim, Leser Herz, Mojżesz Abraham i zastępca Mojżesz Moses, wszyscy z Mielca – znów zostały wybrane na sprawowane stanowiska na kolejne sześć lat⁸⁹⁷.

Ostatnia informacja dotycząca działalności Kasy eskontowej i oszczędności w Mielcu pochodzi z roku 1912. Nadzwyczajne walne zebranie jej członków, odbyte 10 XII 1911 r. w Mielcu, uchwaliło częściową zmianę statutu, w szczególności §§ 6, 9

---

⁸⁹⁵ *Dziennik urzędowy. Firmy, „GL”* 1905, nr 101 (z 4 V), s. 10.

⁸⁹⁶ *Doniesienia prywatne. Obwieszczenie, „GL”* 1907, nr 61 (z 15 III), s. 10.

⁸⁹⁷ *Dziennik urzędowy. Firmy, „GL”* 1907, nr 112 (z 17 V), s. 10.

i 55. O tym fakcie poinformował 13 I 1912 r. Sąd Obwodowy jako handlowy Oddział IV w Tarnowie⁸⁹⁸.

Liczba członków stowarzyszenia wahała się przez cały czas. Na koniec 1899 r. wynosiła 702. W ciągu następnego roku nastąpił progres o 18 osób (+ 2.56%). W 1901 r. wielu członków – 43 – opuściło szeregi towarzystwa. Ubytek wynosił prawie 6%. Ostatni rok, z którego dysponujemy danymi, zaznaczył się delikatnym wzrostem liczby członków – o trzech (+ 0.44%).

Tab. 11. Wybrane liczby z działalności finansowej
Towarzystwa Eskontowego i Oszczędności w Mielcu w latach 1899-1902

Koniec roku	Gotówka	Udziały członkowskie	Stan czynny/bierny	Czysty zysk
1899		31 898 kor. 40 hal.		
1900	11 926 kor. 2 hal.	33 495 kor. 40 hal.	231 041 kor. 67 hal.	921 kor. 26 hal.
1901	12 474 kor. 38 hal.	34 357 kor. 40 hal.	231 506 kor. 22 hal.	740 kor. 36 hal.
1902	15 722 kor. 37 hal.	35 447 kor. 40 hal.	244 882 kor. 89 hal.	

Źródła: *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1901, nr 69, s. 9; *Doniesienia prywatne. Obwieszczenie*, „GL” 1902, nr 47, s. 11; *Doniesienia prywatne. Obwieszczenie*, „GL” 1902, nr 53, s. 9; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1903, nr 92, s. 10.

W świetle tabeli widać, że Towarzystwo Eskontowe i Oszczędności w porównaniu z innymi tego typu stowarzyszeniami z roku na rok obracało coraz większą gotówką. Udziały członkowskie również wzrastały w pewnym okresie, dorównując miejscowemu Towarzystwu Zaliczkowemu. Zwiększające się stany czynne/bierne także napawały optymizmem członków instytucji.

Bank dla Handlu, Gospodarstwa i Przemysłu w Mielcu

Mielec już w końcu wieku XIX stał się siedzibą banku będącego w zasadzie instytucją finansowo-kredytową. 25 XI 1897 r. wpisany został do rejestru stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych żydowski „Bank dla handlu gospodarstwa i przemysłu w Mielcu, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką” („Bank für Handel,

⁸⁹⁸ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1912, nr 34 (z 13 II), s. 12.

Wirtschaft und Gewerbe in Mielec registrierte Genossenschaft mit beschränkter Haftung”)⁸⁹⁹. Statut stowarzyszenia opracowany został 26 X 1897 r. Jak zostało zapisane – *Celem stowarzyszenia jest dostarczanie członkom swoim potrzebnych do gospodarstwa, handlu i przemysłu środków pieniężnych w drodze wspólnego kredytu*⁹⁰⁰.

Działalność stowarzyszenia została określona jako bezterminowa. Wkładki udziałowe każdego członka wynosiły 50 kor. Odpowiedzialność stowarzyszonych za zobowiązania stowarzyszenia była ograniczona. Każdy członek towarzystwa odpowiadał do pięciokrotnej wysokości (...) *znaczonego swego udziału z wliczeniem tego udziału*⁹⁰¹.

Na czele Banku stał zarząd złożony z dyrektora i kasjera, którzy (...) *firmę stowarzyszenia przez umieszczenie swoich podpisów pod firmą stowarzyszenia podpisują*⁹⁰². Wybierany był przez generalne zgromadzenie na czas nieokreślony. Jednocześnie miało ono prawo złożyć jego członków z urzędów uchwałą podjętą większością 2/3 głosów członków obecnych na zgromadzeniu. 11 XI 1897 r. generalne zgromadzenie członków towarzystwa wybrało dyrekcję Banku – Judę Kohna i Benjamina Hermele, przemysłowców zamieszkałych w mieście⁹⁰³.

Pierwsze walne zgromadzenie Banku odbyło się w jego siedzibie 20 I 1898 r. Porządek obrad obejmował: wybór rady nadzorczej, ustalenie kwoty, którą za swoją pracę mieli pobierać członkowie dyrekcji oraz ewentualne wnioski członków⁹⁰⁴.

Kolejne walne zgromadzenie (zwyczajne) Banku odbyło się również w jego siedzibie, 15 II 1899 r. Tym razem porządek dzienny obrad obejmował: sprawozdanie i przedłożenie bilansu przez dyrekcję stowarzyszenia połączone z udzieleniem jej absolutorium, wybór uzupełniający do Rady nadzorczej oraz ewentualne wnioski członków. W ogłoszeniu opublikowanym na łamach „Gazety Lwowskiej”, która została wytypowana do podawania tego typu informacji, znalazł się również bilans Banku na dzień 31 XII 1898 r. Według niego odnotowano w stanie czynnym następujące kwoty: gotówka (1 993 złr 90 ct.), weksle (63 064 złr 70 ct.), druki (316 złr 59 ct.), koszty *protestowe* (1 złr 65 ct.), procent *reeskontowy* na 1899 r. (201 złr 20 ct.), inwentarz (323 złr 91 ct.), koszty *ulożenia* (150 złr 28 ct.) i dłużnicy (1 190 złr). Łącznie stanowiło

---

⁸⁹⁹ O banku jest jedynie drobna, i z błędami, wzmianka w ważnym artykule na temat organizacji oszczędnościowo-kredytowych w Mielcu w 2. poł. XIX w. i pierwszych latach XX stulecia. Zob. J. Basta, *Organizacje oszczędnościowo-kredytowe w Mielcu...*, s. 293.

⁹⁰⁰ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1897, nr 293 (z 24 XII), s. 11.

⁹⁰¹ *Ibidem*.

⁹⁰² *Ibidem*.

⁹⁰³ *Ibidem*.

⁹⁰⁴ „GL” 1898, nr 8, s. 10.

to kwotę 67 242 złr 23 ct. Z kolei w stanie biernym zostały odnotowane następujące pozycje: udziały (3 597 złr), fundusz rezerwowy (75 złr 37 ct.), wkładki oszczędności (14 036 złr 22 ct.), *reeskont* (48 606 złr 80 ct.), procent wekslowy na 1899 r. (721 złr 84 ct.) i wierzyciele (205 złr). Łącznie dawało to kwotę 67 242 złr 23 ct. Na koniec wspomnianego dnia liczba członków stowarzyszenia wynosiła 375 osób, a wpłacone udziały dawały kwotę 3 597 złr. Z kolei (...) *Ogólny ruch kasowy w przychodzie i rozchodzie wyniósł 700885 złr 82 ct.* Rzetelność podanych informacji potwierdzili: B. Hermele, Alter Blatberg i Moses Hermele⁹⁰⁵.

W następnym roku, 1900, III zwyczajne walne zgromadzenie członków Banku odbyło się 25 kwietnia. Miało ono miejsce w siedzibie stowarzyszenia, w domu N. Goldberga. I tym razem przeprowadzone zostało według określonego porządku dziennego: sprawozdanie i przedłożenie bilansu przez dyrekcję połączone z udzieleniem jej absolutorium, uregulowanie i zmiana honorarium dyrekcji oraz ewentualne wnioski członków. Jak rok wcześniej, tak i teraz przedstawiony został bilans stowarzyszenia, tym razem na dzień 31 XII 1899 r. Stan czynny przedstawiał się następująco: gotówka (9 354 kor. 61 hal.), weksle (150 275 kor. 72 hal.), papiery wartościowe (660 kor.), dłużnicy (7 795 kor. 91 hal.), koszty *protestowe* i sądowe (151 kor. 70 hal.), procent *reeskontowy* na 1900 r. (1 401 kor. 47 hal.), druki (702 kor. 98 hal.), inwentarz (653 kor. 82 hal.) i koszty *założenia* (300 kor. 56 hal.). Łącznie wyniósł on 171 296 kor. 77 hal. Z kolei stan bierny prezentował się następująco: udziały (12 429 kor.), fundusz rezerwowy (385 kor. 14 hal.), wkładki oszczędności (58 186 kor. 96 hal.), *reeskont* (89 932 kor. 5 hal.), procent wekslowy na 1900 r. (2 196 kor. 28 hal.) i wierzyciele (8 167 kor. 34 hal.). Łącznie dawało to kwotę 171 296 kor. 77 hal. Na koniec wspomnianego roku liczba członków wynosiła 565 osób, a wpłacone udziały osiągnęły kwotę 12 429 kor. Ogłoszenie sformułowane 9 IV 1900 r. w Mielcu podpisali J. Kohn i B. Hermele⁹⁰⁶.

Rok 1901 przyniósł IV zwyczajne walne zgromadzenie Banku. Odbyło się ono 28 kwietnia w siedzibie stowarzyszenia, w domu N. Goldberga. Porządek obrad był podobny do wcześniejszych, został określony następująco: sprawozdanie i przedłożenie bilansu przez dyrekcję połączone z udzieleniem jej absolutorium, wybór rady nadzorczej oraz ewentualne wnioski członków. Bilans według stanu na dzień 31 XII 1900 r. w stanie czynnym przedstawiał się następująco: gotówka (12 602 kor. 65 hal.),

---

⁹⁰⁵ *Ogłoszenie*, „GL” 1899, nr 26 (z 2 II), s. 9.

⁹⁰⁶ *Ogłoszenie*, „GL” 1900, nr 84 (z 12 IV), s. 9.

weksle (174 005 kor. 65 hal.), zapłacone procenty na 1901 r. (1 140 kor. 96 hal.), dłużnicy (31 948 kor. 29 hal.), *effekta* (660 kor.), koszty procesowe i sądowe (272 kor. 41 hal.), inwentarz (753 kor. 82 hal., pomniejszone o 10% umorzenia – 75 kor. 38 hal. – czyli 678 kor. 44 hal.), druki (827 kor. 62 hal., pomniejszone o 10% umorzenia – 82 kor. 76 hal. – czyli 744 kor. 86 hal.), *lokalne* za 1901 r. (200 kor.) i koszty *założenia* (300 kor. 56 hal.). Łącznie kwota wynosiła 222 553 kor. 82 hal. Z kolei stan bierny przedstawiał się następująco: udziały (14 758 kor.), fundusz rezerwowy (1 255 kor. 13 hal., z niego umorzono 1 113 kor. 60 hal., czyli 141 kor. 54 hal.), wkładki oszczędności (59 875 kor. 68 hal.), *reeskont* (66 046 kor. 12 hal.), pobrane procenty na 1901 r. (2 179 kor. 74 hal.) i wierzyciele (79 552 kor. 74 hal.). Łącznie dawało to kwotę 222 553 kor. 82 hal. Ogłoszenie zostało sporządzone 18 IV 1901 r. w Mielcu⁹⁰⁷.

30 V 1902 r., o godzinie 14.00, odbyło się kolejne, V zwyczajne walne zgromadzenie członków Banku. Obrady toczyły się jak rok wcześniej, w domu N. Goldberga. Program był podobny do tych z wcześniejszych lat: sprawozdanie dyrekcji za rok 1901 połączone z udzieleniem absolutorium, *obrócenie czystego zysku* oraz ewentualne wnioski członków. Tym razem bilans na dzień 31 XII 1901 r. wynosił – stan czynny: gotówka (9 998 kor. 99 hal.), weksle (127 313 kor. 54 hal.), zapłacone procenty za 1902 r. (721 kor. 98 hal.), dłużnicy (37 108 kor. 33 hal.), *effekta* (660 kor.), koszty *protestowe* i sądowe (1 004 kor. 27 hal.), inwentarz (678 kor. 44 hal.), druki (845 kor.), czynsz za lokal za rok 1902 (200 kor.) i koszty *założenia* (300 kor. 56 hal.). Łącznie kwota wynosiła 178 831 kor. 11 hal. Z kolei stan bierny wynosił: udziały (14 933 kor.), fundusz rezerwowy (389 kor. 54 hal.), wkładki oszczędności (62 288 kor. 38 hal.), *reeskont* (50 510 kor. 62 hal.), procenty pobrane na 1902 r. (1 544 kor.), wierzyciele (49 001 kor. 4 hal.) i czysty zysk (164 kor. 53 hal.). I tutaj łączna kwota wynosiła 178 831 kor. 11 hal. Wykazany po raz pierwszy zysk został odpowiednio wydatkowany. W ogłoszeniu znalazła się propozycja, by *obrócono* go w następujący sposób: 67 kor. 84 hal. *jako 10 proc. amortyzację inwentarza*, 42 kor. 25 hal. *na 5 proc. amortyzację druków i ksiąg*, 15 kor. *na 5 proc. amortyzację kosztów założenia*, 39 kor. 44 hal. *wobec okoliczności, że kwota ta nie wystarczyłaby na rozdzielenie dywidendy, mają być przeniesione na rachunek zysku i strat na rok 1902*. Ogłoszenie sporządzone 19 V 1902 r. w Mielcu zostało podpisane przez J. Kohna, *za dyrekcję*, i Naftalego Goldberga, *za radę nadzorczą*⁹⁰⁸.

⁹⁰⁷ *Zaproszenie*, „GL” 1901, nr 90 (z 20 IV), s. 11; *Zaproszenie*, „GL” 1901, nr 94 (z 25 IV), s. 11.

⁹⁰⁸ *Zaproszenie*, „GL” 1902, nr 115 (z 22 V), s. 11.

W kolejnym roku, 1903, znów zebrało się zwyczajne ogólne zgromadzenie Banku. Odbyło się ono 23 kwietnia, o godzinie 10.00, w biurze stowarzyszenia, w domu B. Hermelego. Porządek dzienny, obszerniejszy niż we wcześniejszych latach, był wówczas następujący: sprawozdanie dyrekcji z czynności i rachunków za 1902 r. połączone z wnioskiem na udzielenie dyrekcji absolutorium z czynności *i rachunków* za wspomniany rok, wybór dwóch członków dyrekcji na sześć lat (do końca roku 1908), wybór komisji rewizyjnej na 1903 r., wybór członka do Rady nadzorczej w miejsce Kalmana Hermelego, zmiana §§ 9, 17, 21, 22, 36, 37, 39, 40, 51, 55, 57, 71 i 78 statutu oraz wnioski członków⁹⁰⁹. Wydaje się, że z uczestnictwem członków Banku w zebraniach było nie najlepiej, skoro w ogłoszeniu znalazła się następująca wzmianka: *Na wypadek braku kompletu odbędzie się tego samego dnia o godzinie 3 po południu ponowne Nadzwyczajne Ogólne Zgromadzenie z powyższym porządkiem dziennym, które bez względu na ilość obecnych członków i głosów uchwalać będzie.* Całość została sporządzona 10 IV 1903 r. w Mielcu⁹¹⁰.

VI zwyczajne ogólne zgromadzenie członków Banku odbyło się w niedzielę, 27 III 1904 r., w Mielcu. Wzorem roku poprzedniego porządek obrad był obszerniejszy. Obejmował: sprawozdanie dyrekcji z czynności i rachunków za 1903 r. połączone z wnioskiem na udzielenie dyrekcji absolutorium z czynności i rachunków za wspomniany okres, rozdział czystego zysku z roku 1903, wybór pięciu członków do Rady nadzorczej na okres trzech lat, tj. do końca 1906 r., wybór komisji rewizyjnej na 1904 r. oraz wnioski członków. Ogłoszenie sporządzone 16 III 1904 r. w Mielcu podpisał J. Kohn, urzędujący dyrektor Banku⁹¹¹.

Kolejne, VIII walne zgromadzenie członków stowarzyszenia odbyło się w lokalu Banku 4 IV 1905 r., o godzinie 15.00, według następującego porządku dziennego: sprawozdanie dyrekcji za 1904 r., sprawozdanie komisji rewizyjnej połączone z wnioskiem na udzielenie dyrekcji absolutorium, wybór komisji rewizyjnej na 1905 r., wybór uzupełniającej do Rady nadzorczej na miejsce ustępującego prezesa Mosesa Hermelego, rozdział czystego zysku w kwocie 526 kor. oraz wnioski członków.

---

⁹⁰⁹ *Zwyczajne Ogólne Zgromadzenie*, „GL” 1903, nr 86 (z 16 IV), s. 12.

⁹¹⁰ *Ibidem*.

⁹¹¹ *VI. Zwyczajne Ogólne Zgromadzenie*, „GL” 1904, nr 64 (z 18 III), s. 10.

I tym razem ogłoszenie w imieniu dyrekcji podpisał J. Kohn. Zostało ono sporządzone 24 III 1905 r. w Mielcu⁹¹².

Rok później nastąpiły istotne zmiany w funkcjonowaniu Banku. 6 III 1906 r. dotychczasowa nazwa została zastąpiona nową – „Powszechny związek kredytowy w Mielcu, stowarzyszenie zarejestrowane z 5-cio krotną ograniczoną poręką”⁹¹³. Wcześniej, 31 I 1906 r., na zgromadzeniu członków nastąpiła zmiana statutu. Określone zostało, że odtąd dokumenty w imieniu firmy podpisywać będą dwaj dyrektorowie bądź dyrektor i jego zastępca. Z członkostwa w dyrekcji wystąpił Benjamin Hermele, kasjer stowarzyszenia. Nowymi członkami dyrekcji zostali wybrani Alter Blattberg i Chaim Hermele jun., kupcy mieleccy. Wysokość udziału została obniżona z kwoty 50 kor. na 20 kor. Ogłoszenie zyskało ważność w wyniku jednorazowego zamieszczenia go w „Gazecie Lwowskiej” i wywieszenia w lokalu stowarzyszenia⁹¹⁴.

IX zwyczajne ogólne zebranie tym razem Powszechnego Związku Kredytowego w Mielcu miało miejsce 4 VI 1906 r., o godzinie 16.00, w biurze towarzystwa. Program spotkania był podobny do wcześniejszych: sprawozdanie dyrekcji z działalności i rachunków za rok 1905, sprawozdanie Rady nadzorczej dotyczące rachunków sporządzonych przez dyrekcję połączone z udzieleniem absolutorium dla niej, wnioski Rady nadzorczej odnośnie podziału czystego zysku, wybór uzupełniający dwóch członków Rady nadzorczej oraz ewentualne wnioski członków. Tym razem bilans działalności Związku nie został podany w ogłoszeniu. Znalazła się tylko informacja, że w myśl § 34 statutu bilans i sprawozdanie za rok 1905 zostały wyłożone do wglądu jego członków w biurze towarzystwa. Ogłoszenie sporządzone 28 V 1906 r. w Mielcu podpisał urzędujący dyrektor J. Kohn⁹¹⁵.

Kolejne, X, zwyczajne ogólne zgromadzenie odbyło się 26 V 1907 r., o godzinie 11.00, w biurze towarzystwa usytuowanym w mieleckim Rynku. Program obrad był następujący: sprawozdanie dyrekcji, odczytanie sprawozdania rewizora z odbytej w dniach 23-24 VII 1905 r. kontroli wymaganej ustawą z 10 VI 1903 r. połączone z uwagami Wydziału Powszechnego Związku we Lwowie, wypowiedzenie się Rady nadzorczej odnośnie wyniku kontroli, (...) *tudzież uchwały dotyczące sprawozdania, jako też przyjęcie takowego wraz z uwagami Związku do wiadomości*, podjęcie uchwały

---

⁹¹² „GL” 1905, nr 70, s. 12. Numeracja w odbytych zgromadzeniach nie zgadza się. Autorowi nie udało się jednak zweryfikować, czy zaszła pomyłka w numeracji, czy ogłoszenie o VII zgromadzeniu nie zostało zamieszczone w gazecie.

⁹¹³ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1906, nr 70 (z 27 III), s. 9.

⁹¹⁴ *Ibidem*.

⁹¹⁵ *Doniesienia prywatne. Zaproszenie*, „GL” 1906, nr 120 (z 26 V), s. 13.

dotyczącej zmian w statucie, poleconych przez Związek – §§ 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 20, 21, 22, 27, 28, 34, 36, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 49, 50, 51 i 59, wniosek Rady nadzorczej odnośnie rozdziału czystego zysku oraz wnioski członków. W ogłoszeniu zawarta została również informacja, że w przypadku braku wymaganej liczby członków, w myśl § 43 ust. 1 statutu do tego, by został przeprowadzony wskazany program obrad, tego samego dnia, o godzinie 17.00, na podstawie § 43 ust. 2 statutu, odbędzie się nadzwyczajne walne zgromadzenie z tym samym porządkiem obrad, na którym, bez względu na liczbę przybyłych członków towarzystwa, odczytane zostaną wymienione dokumenty i zapadną wspomniane decyzje. Ogłoszenie zostało napisane 7 V 1907 r. w Mielcu i podpisane przez dyrekcję: Altera Blattberga, Chaima Hermele jun. i J. Kohna⁹¹⁶.

Niecały rok później członkowie Powszechnego Związku Kredytowego znów spotkali się, by debatować nad ważnymi sprawami. XI zwyczajne ogólne zgromadzenie odbyło się 12 IV 1908 r., o godzinie 11.00, w biurze towarzystwa znajdującym się przy mieleckim Rynku. Program spotkania był następujący: sprawozdanie dyrekcji, odczytanie sprawozdania rewizora z odbytej 2 V 1907 r. kontroli wymaganej ustawą z 10 VI 1903 r. połączonego z uwagami Wydziału Powszechnego Związku we Lwowie, wypowiedzenie się Rady nadzorczej odnośnie wyników kontroli połączone z uchwałami dotyczącymi sprawozdania oraz przyjęcie wyników kontroli z uwagami Związku do wiadomości, wniosek Rady nadzorczej w kwestii podziału czystego zysku, ponadto wnioski członków. I tym razem, wzorem roku ubiegłego, zostało odnotowane, że w przypadku braku kworum odbędzie się tego samego dnia o godzinie 17.00 nadzwyczajne walne zgromadzenie z tym samym porządkiem obrad. Ogłoszenie zostało ułożone 30 III 1908 r. w Mielcu i podpisane przez dyrekcję towarzystwa: A. Blattberga, Ch. Hermele jun. i J. Kohna⁹¹⁷.

XII zwyczajne ogólne zgromadzenie towarzystwa odbyło się 28 II 1909 r., o godzinie 11.00, w biurze Związku. Tym razem debatowano nad sprawozdaniem dyrekcji, odczytano protokół z ostatniego walnego zgromadzenia, przyjęto oświadczenie Rady nadzorczej co do wyniku kontroli, dyskutowano nad wnioskiem Rady nadzorczej w kwestii rozdziału czystego zysku, zmieniono §§ 1 i 3 statutu towarzystwa, nastąpił wybór *ustępującej z dniem 1 stycznia 1909 Rady nadzorczej* oraz wysłuchano wniosków członków. Wzorem poprzedniego roku zostało przekazane, iż

---

⁹¹⁶ *Doniesienia prywatne. Obwieszczenie*, „GL” 1907, nr 106 (z 9 V), s. 9.

⁹¹⁷ *Doniesienia prywatne. Obwieszczenie*, „GL” 1908, nr 75 (z 1 IV), s. 12.

w przypadku braku kworum odbędzie się tego samego dnia o godzinie 17.00 nadzwyczajne walne zgromadzenie z tym samym porządkiem obrad. Ogłoszenie ułożyli 20 II 1909 r. w Mielcu członkowie dyrekcji towarzystwa: A. Blattberg, Ch. Hermele jun. i J. Kohn⁹¹⁸.

Niedługo potem, 20 III 1909 r., oficjalnie zarejestrowane zostały zmiany poczynione w statucie w lutym 1909 r. Sąd Obwodowy jako handlowy w Tarnowie przekazał, że w § 1 statutu zapisano, że w myśl ustawy z 9 IV 1873 r. Powszechny Związek Kredytowy w Mielcu jest stowarzyszeniem. *Celem jego jest popieranie zarobku członków przez dostarczanie mu środków pieniężnych potrzebnych do ich gospodarstwa, handlu, rzemiosła i przemysłu za pomocą wspólnego kredytu.* Czas trwania stowarzyszenia został określony jako nieograniczony, a jako miejsce jego siedziby wskazano Mielec. Z kolei w § 3 zapisano – *Działanie stowarzyszenia ogranicza się jedynie do członków, tak że ograniczenie to ma zastosowanie do wszystkich przepisów statutu. Dalsza dotychczasowa osnowa tego § ma być opuszczoną*⁹¹⁹.

Następny rok, 1910, przyniósł XIII już zwyczajne ogólne zgromadzenie członków Związku. Odbyło się ono 17 maja, o godzinie 11.00, w biurze towarzystwa. Obrady toczyły się według następującego harmonogramu: sprawozdanie dyrekcji, odczytanie protokołu z ostatniego walnego zgromadzenia, odczytanie sprawozdania rewizora z odbytej 2 V 1909 r. kontroli wymaganej ustawą z 10 VI 1903 r. wraz z uwagami Wydziału Powszechnego Związku we Lwowie, *oświadczenie* się Rady nadzorczej odnośnie wyników kontroli, (...) *tudzież uchwały dotyczące sprawozdania, jako też przyjęcie takowego wraz z uwagami Związku do wiadomości*, wniosek Rady nadzorczej co do zużytkowania czystego zysku oraz wnioski członków. Pod obwieszczeniem podpisali się członkowie dyrekcji: A. Blattberg, Ch. Hermele jun. i J. Kohn⁹²⁰.

Wzorem lat ubiegłych, w roku 1911 członkowie Powszechnego Związku Kredytowego znów spotkali się na zwyczajnym ogólnym zgromadzeniu, tym razem XIV. Odbyło się ono 21 marca, o godzinie 17.00, w biurze towarzystwa. Obrady toczyły się nad następującymi zagadnieniami: sprawozdanie dyrekcji z działalności i rachunków za rok 1910, odczytanie protokołu z ostatniego walnego zgromadzenia,

---

⁹¹⁸ *Doniesienia prywatne. Obwieszczenie*, „GL” 1909, nr 40 (z 20 II), s. 11.

⁹¹⁹ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1909, nr 109 (z 14 V), s. 11.

⁹²⁰ *Doniesienia prywatne. Obwieszczenie*, „GL” 1910, nr 104 (z 10 V), s. 14.

oświadczenie się Rady nadzorczej co do zużytkowania czystego zysku oraz wnioski członków. Ogłoszenie zostało napisane 13 III 1911 r. w Mielcu. Podpisali się pod nim członkowie dyrekcji Związku: A. Blattberg, Ch. Hermele jun. i J. Kohn⁹²¹.

Następny rok przyniósł XV zwyczajne ogólne zgromadzenie członków Związku. Odbyło się ono 26 IV 1912 r., o godzinie 17.00, w biurze towarzystwa przy mieleckim Rynku. Określone punkty obrad były podobne do tych z lat ubiegłych: sprawozdanie dyrekcji z *czynności* i rachunków za rok 1911, odczytanie sprawozdania rewizora z odbytej 3 V 1911 r. kontroli wymaganej ustawą z 10 VI 1903 r. wraz z uwagami lwowskiego Wydziału Powszechnego Związku, *oświadczenie się* Rady nadzorczej odnośnie wyniku kontroli, (...) *tudzież uchwały dotyczące sprawozdania, jako też przyjęcie takowego wraz z uwagami Związku do wiadomości*, wniosek Rady nadzorczej w kwestii rozdziału czystego zysku, wybór dyrekcji na lat sześć i wnioski członków. Ogłoszenie zostało sporządzone 17 IV 1912 r. w Mielcu, podpisali się pod nim: A. Blattberg, Ch. Hermele jun. i J. Kohn⁹²².

XVI nadzwyczajne walne zgromadzenie członków Związku miało miejsce 17 XII 1912 r., o godzinie 11.00, w biurze stowarzyszenia. Tym razem porządek dzienny obejmował tylko dwa punkty – zmianę § 11 statutu i zakładał ewentualne wnioski zebranych. Założono ponadto, iż gdyby o wspomnianej godzinie nie zebrało się kworum, następne obrady miały zostać przeprowadzone kilka godzin później, o godzinie 18.00. Wówczas bez względu na liczbę uczestników miały zostać podjęte ustalenia w kwestiach nadmienionych w programie. Zaproszenie sporządzili 3 XII 1912 r. w Mielcu dyrektorzy Związku – A. Blattberg, Ch. Hermele jun. i J. Kohn⁹²³.

Sądownie zmiana § 11 statutu nastąpiła 11 I 1913 r. Tego dnia Sąd Obwodowy jako handlowy w Tarnowie zapisał ją w rejestrze stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych⁹²⁴.

Dwa miesiące później w „Gazecie Lwowskiej” ukazało się zaproszenie na XVII zwyczajne ogólne zgromadzenie członków Powszechnego Związku Kredytowego w Mielcu. Wyznaczone ono zostało na 25 III 1913 r., na godzinę 17.00, w biurze towarzystwa. Miano wówczas wysłuchać sprawozdania dyrekcji z *czynności* i rachunków za rok 1912, miał być odczytany protokół z ostatniego walnego

---

⁹²¹ *Doniesienia prywatne. Obwieszczenie*, „GL” 1911, nr 58 (z 12 III), s. 14.

⁹²² *Doniesienia prywatne. Obwieszczenie*, „GL” 1912, nr 88 (z 18 IV), s. 14. Nazwisko Hermele zostało przekreślone i zapisane jako Hermek.

⁹²³ *Doniesienia prywatne. Zaproszenie*, „GL” 1912, nr 280 (z 5 XII), s. 12.

⁹²⁴ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1913, nr 40 (z 19 II), s. 11.

zgromadzenia, przewidziano również wnioski członków. Zaproszenie nosiło datę 12 III 1913 r., zostało sporządzone w Mielcu. Podpisali się pod nim dyrektorzy: A. Blattberg, Ch. Hermele jun. i J. Kohn⁹²⁵.

Prawdopodobnie ostatnie przed wybuchem I wojny światowej zwyczajne walne zgromadzenie (XVIII) członków Związku odbyło się 14 IV 1914 r., o godzinie 18.00, w biurze stowarzyszenia. Porządek obrad był następujący: sprawozdanie dyrekcji z *czynności* i rachunków za rok 1913, sprawozdanie Rady nadzorczej połączone z wnioskiem o udzielenie dyrekcji absolutorium, odczytanie sprawozdania rewizora z odbytej 2 V 1913 r. kontroli w następstwie ustawy z 10 VI 1903 r. wraz z uwagami Wydziału Powszechnego Związku we Lwowie, *oświadczenie się Rady nadzorczej co do wyniku rewizji* oraz wnioski członków. Pod ogłoszeniem podpisali się urzędujący członkowie dyrekcji: A. Blattberg, Ch. Hermele jun. i J. Kohn⁹²⁶.

Stosunkowo niewiele wiemy na temat liczby członków instytucji. Wiadomo tylko, że w końcu 1898 r. liczyła ona 375 członków, by na koniec roku następnego wzrosnąć aż do 565, o ponad połowę.

Tab. 12. Wybrane liczby z działalności finansowej
Banku dla Handlu, Gospodarstwa i Przemysłu/

Powszechnego Związku Kredytowego w Mielcu w latach 1898-1901

Koniec roku	Gotówka	Udziały członkowskie	Stan czynny/bierny
1898	1 993 złr 90 ct.	3 597 złr	67 242 złr 23 ct.
1899	9 354 kor. 61 hal.	12 429 kor.	171 296 kor. 77 hal.
1900	12 602 kor. 65 hal.	14 758 kor.	222 553 kor. 82 hal.
1901	9 998 kor. 99 hal.	14 933 kor.	178 831 kor. 11 hal.

Źródła: *Ogłoszenie*, „GL” 1899, nr 26, s. 9; *Ogłoszenie*, „GL” 1900, nr 84, s. 9; *Zaproszenie*, „GL” 1901, nr 90, s. 11; *Zaproszenie*, „GL” 1901, nr 94, s. 11; *Zaproszenie*, „GL” 1902, nr 115, s. 11.

Niemą gotówka w kasie Banku dla Handlu, Gospodarstwa i Przemysłu, później Powszechnego Związku Kredytowego mogła świadczyć o gospodarności i priorytetach w działalności. Poziom udziałów członkowskich sytuował instytucję jednak niżej niż większość podobnych stowarzyszeń. Podobnie było ze stanami czynnymi/biernymi.

⁹²⁵ *Doniesienia prywatne. Zaproszenie*, „GL” 1913, nr 60 (z 14 III), s. 14.

⁹²⁶ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1914, nr 74 (z 2 IV), s. 13 (tutaj nazwisko jednego z dyrektorów – Hermele, zostało zniekształcone jako Hermek).

W Mielcu doby autonomicznej istniały również inne żydowskie stowarzyszenia finansowo-kredytowe. Wiadomo o nich jednak zdecydowanie mniej.

Towarzystwo Wzajemnego Kredytu w Mielcu

Jednym z nich było „Towarzystwo Wzajemnego Kredytu, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką”, założone, prawdopodobnie, w roku 1909. 4 VII 1909 r., o godzinie 16.00, w lokalu instytucji zlokalizowanym w domu N. Goldberga w Mielcu, jego członkowie odbyli I walne zgromadzenie. Porządek dzienny obrad został sprecyzowany następująco: sprawozdanie dyrekcji wybranej w dn. 26 II 1909 r. z działalności określonej w § 60 statutu, wybór trzech członków dyrekcji na okres sześciu lat w myśl §§ 4 i 5 statutu, wybór trzech członków Rady nadzorczej na okres trzech lat w myśl § 13 statutu oraz ewentualne wnioski członków. Ogłoszenie zostało sporządzone 24 VI 1909 r., a podpisane w imieniu dyrekcji przez Simche Friedmana i Benjamina Goldberga⁹²⁷.

Interesujące, że już miesiąc później, 31 VII 1909 r., w rejestrze stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych prowadzonym przez Sąd Obwodowy jako handlowy w Tarnowie wpisane zostały zmiany dotyczące Towarzystwa. Z zajmowanego stanowiska w dyrekcji ustąpił Henryk Deresiewicz, a w jego miejsce wybranym został Izrael Schöchter z Mielca⁹²⁸. Kolejne zmiany zapisane przez wspomniany sąd 30 IV 1910 r. dotyczyły brzmienia §§ 28 i 45 statutu⁹²⁹.

Wiadomo, że w końcu 1911 r. w statucie Towarzystwa nastąpiły zmiany zarejestrowane sądownie 30 XII 1911 r. przez Sąd Obwodowy Oddział IV w Tarnowie. Zostały one uchwalone 29 X 1911 r. na nadzwyczajnym walnym zgromadzeniu członków stowarzyszenia. Nastąpiła wówczas częściowa zmiana statutu, a w szczególności §§ 20, 41 i 53⁹³⁰.

Bank Kredytowy w Mielcu

Kolejne stowarzyszenie powstało kilka miesięcy później. 10 VII 1909 r. w Sądzie Obwodowym w Tarnowie do rejestru stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych wpisany został „Bank kredytowy w Mielcu, stowarzyszenie

---

⁹²⁷ *Doniesienia prywatne. Zaproszenie*, „GL” 1909, nr 145 (z 29 VI), s. 12.

⁹²⁸ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1909, nr 193 (z 25 VIII), s. 12.

⁹²⁹ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1910, nr 111 (z 19 V), s. 10.

⁹³⁰ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1912, nr 28 (z 6 II), s. 10.

zarejestrowane z ograniczoną poręką”. Po niemiecku nazwa brzmiała: „Credit Bank in Mielec, registrierte Genossenschaft mit beschränkter Haftung”. Kilka dni wcześniej, 2 lipca, opracowany został jego statut. Cel powstania był praktycznie identyczny, jak w przypadku innych tego typu instytucji – *Celem stowarzyszenia: jest dostarczanie członkom kapitałów potrzebnych do obrotu w handlu, przemyśle lub gospodarstwie w drodze wzajemnego i wspólnego kredytu*. Czas działania Banku został określony jako nieograniczony. W dyrekcji zasiedli znani już Leiser Salpeter i Benjamin Hermele, zastępcą dyrektora został właściciel realności w Mielcu Don Nusbaum. W kwestii podpisów w imieniu firmy zostało odnotowane, że je (...) *uskutecznia się w ten sposób, że pod brzmieniem firmy wyciśniętym stampilią lub wypisanym umieszcza swe podpisy dwu dyrektorów, albo też jeden dyrektor i zastępca dyrektora*. Udział członków stowarzyszenia wynosił 50 kor., a ich odpowiedzialność wynosiła trzykrotną wielkość zadeklarowanego udziału. Wszelkie ogłoszenia Banku miały być drukowane w jednej z lwowskich gazet, którą miała wskazać dyrekcja oraz w postaci afiszów umieszczanych w lokalu stowarzyszenia⁹³¹.

Jeszcze w tym samym roku miało miejsce I walne zebranie członków Banku. Odbyło się ono 14 XII 1909 r., o godzinie 19.00, w lokalu Leisera Salpetera. Program obrad był następujący: zmiana nazwy firmy i § 19 statutu, wybór pięciu członków Rady nadzorczej na okres trzech lat oraz wnioski członków. Ogłoszenie zostało sporządzone 1 XII 1909 r w Mielcu. Podpisali się pod nim L. Salpeter i B. Hermele⁹³².

Wyjaśnienie znaczenia lakonicznie zapisanego pierwszego punktu programu obrad z grudnia 1909 r. przynosi informacja z początku roku następnego. 24 XII 1909 r. w rejestrze stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych odnotowane zostało, że „Bank kredytowy w Mielcu, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką” zmienił nazwę na: „Unia kredytowa w Mielcu, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką”, po niemiecku: „Credit Union in Mielec, registrierte Genossenschaft mit beschränkter Haftung”. Jednocześnie zmiana § 19 statutu wiązała się z wprowadzeniem wynagrodzenia dla dyrekcji Unii, którego wysokość miała ustalić rada nadzorcza⁹³³.

30 XII 1911 r. Sąd Obwodowy jako handlowy w Tarnowie odnotował zmianę w statucie Unii. Nadzwyczajne walne zgromadzenie członków stowarzyszenia

---

⁹³¹ *Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1909, nr 181 (z 11 VIII), s. 10; Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1909, nr 182 (z 12 VIII), s. 9; Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1909, nr 183 (z 13 VIII), s. 10. W ogłoszeniach zostało zapisane, że Benjamin nazywał się Hemele.*

⁹³² „GL” 1909, nr 277 (z 4 XII), s. 14.

⁹³³ *Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1910, nr 22 (z 29 I), s. 10.*

uchwaliło kilka tygodni wcześniej, 6 grudnia, jego częściową zmianę, w szczególności §§ 7, 11 lit. c i 14 ust. 3 i 4⁹³⁴.

Towarzystwo Handlowe w Mielcu

31 I 1910 r. do rejestru stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych wpisane zostało „Towarzystwo handlowe w Mielcu, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką” („Handelsgesellschaft in Mielec, registrierte Genossenschaft mit beschränkter Haftung”). Statut instytucji nosił datę – 17 I 1910 r. Jak zwykle wpis został dokonany przez Sąd Obwodowy Oddział IV w Tarnowie. Przedmiot przedsiębiorstwa brzmiał: *popieranie handlu i przemysłu oraz zarobku lub gospodarstwa członków przez udzielanie kredytu w najrozmaitszych formach*. Udziały jego członków zostały określone w kwocie 50 kor. Odpowiedzialność względem towarzystwa wynosiła podwójną kwotę udziałów⁹³⁵. Niedługo potem, 30 IV 1910 r., ostatnia z informacji została sprostowana. W uchwale towarzystwa z 22 I 1910 r. zostało zapisane, że odpowiedzialność członków wynosiła potrójną kwotę udziałów⁹³⁶.

Okres działalności stowarzyszenia został określony jako *nieoznaczony*. Siedziba znajdowała się w Mielcu. Dyrekcja wybierana była na okres sześciu lat. Pierwszy jej skład wyglądał następująco: Israel Hermele starszy i Tobiasz Ehrenreich jako dyrektorzy oraz Maurycy Landes jako zastępca dyrektora. Dokumenty wystawiane przez towarzystwo z nazwą firmy (polską lub niemiecką) musiały być podpisane przez obydwoh dyrektorów bądź przez jednego z nich i zastępcę dyrektora⁹³⁷.

Ogłoszenia stowarzyszenia podawane były w lwowskim czasopiśmie „Samopomoc” bądź w formie afiszów rozlepiane na ulicach miasta⁹³⁸.

Zakład Kredytowy w Mielcu

Jeszcze jedno stowarzyszenie o nazwie „Zakład kredytowy w Mielcu stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką” („Kredit-Anstalt in Mielec, registrierte Genossenschaft mit beschränkter Haftung”) zostało wpisane do rejestru

---

⁹³⁴ *Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, nr 24 (z 31 I), s. 10; Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, nr 25 (z 1 II), s. 10; Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, nr 26 (z 2 II), s. 10.*

⁹³⁵ *Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1910, nr 42 (z 23 II), s. 10; Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1910, nr 43 (z 24 II), s. 8-9; Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1910, nr 44 (z 25 II), s. 11.*

⁹³⁶ *Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1910, nr 113 (z 21 V), s. 13.*

⁹³⁷ *Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1910, nr 42, s. 10; Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1910, nr 43, s. 8-9; Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1910, nr 44, s. 11.*

⁹³⁸ *Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1910, nr 42, s. 10; Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1910, nr 43, s. 8-9; Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1910, nr 44, s. 11.*

stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych 14 I 1911 r. (tą samą datę nosił statut stowarzyszenia). Wpisu dokonał Sąd Obwodowy jako handlowy w Tarnowie. Celem Zakładu było: *Popieranie zarobku lub gospodarstwa członków przez udzielanie kredytu w najrozmaitszych formach*. Udziały jego członków zostały ustalone na 50 kor. Odpowiadali oni za zobowiązania Zakładu trzykrotną kwotą zadeklarowanych udziałów⁹³⁹.

Czas jego działalności został określony jako *nieograniczony*. Siedzibą Zakładu był Mielec. Dyrekcję stanowili kupcy mieleccy Samuel Korn i Izrael Blattberg. Ich zastępcami byli Schmajda Eisig i Markus Horowitz, również kupcy miejscowi. Pod dokumentami wystawianymi przez firmę podpisywali się obaj dyrektorzy bądź dyrektor i zastępca (...) *w ten sposób, że pod firmą stowarzyszenia wypisaną lub wyciśniętą umieszczą swe podpisy*⁹⁴⁰.

Wszelkie ogłoszenia Zakładu miały być zamieszczane w jednym z galicyjskich dzienników oraz na plakatach rozwieszanych w siedzibie stowarzyszenia⁹⁴¹.

Wiadomo, że już 26 II 1911 r., o godzinie 19.00, w biurze Zakładu odbyło się walne zgromadzenie jego członków. Obrady toczyły się według następujących punktów: wybór czterech członków Rady nadzorczej, wybór komisji kontrolującej, ułożenie regulaminu i wnioski członków. Ogłoszenie zostało sporządzone 17 II 1911 r. w Mielcu. Podpisali się pod nim I. Blattberg i S. Korn⁹⁴².

Jeszcze w tym samym roku, 20 września, o godzinie 12.00 lub 17.00 (gdyby pierwszy termin nie zgromadził wystarczającej liczby członków), w lokalu Zakładu Kredytowego w Mielcu odbyło się nadzwyczajne walne zgromadzenie jego członków. Jak ważne były powody spotkania przekazał jego program. Obradowano wówczas nad następującymi zagadnieniami: wykluczenie dotychczasowego dyrektora S. Korna oraz jego zastępcy S. Eisiga, wykluczenie dwóch członków Rady nadzorczej – Jakuba Grüna z Radomyśla Wielkiego i Libera Brennera z Mielca, ewentualny wybór nowego dyrektora i jego zastępcy oraz dwóch członków Rady nadzorczej, a ponadto

---

⁹³⁹ *Dziennik urzędowy. Firmy, „GL”* 1911, nr 57, s. 9-10; *Dziennik urzędowy. Firmy, „GL”* 1911, nr 58, s. 9; *Dziennik urzędowy. Firmy, „GL”* 1911, nr 59 (z 14 III), s. 9 (w dwóch ostatnich numerach gazety zostało zanotowane, że statut posiadał datę 3 I 1911 r.).

⁹⁴⁰ *Dziennik urzędowy. Firmy, „GL”* 1911, nr 57, s. 9.

⁹⁴¹ *Ibidem*, s. 10.

⁹⁴² *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL”* 1911, nr 40 (z 19 II), s. 12. W ogłoszeniu nazwisko jednego z dyrektorów zostało podane jako Blasberg.

uwzględniono wnioski członków. Ogłoszenie datowane Mielec, 11 IX 1911 r., podpisali I. Blattberg i M. Horowitz⁹⁴³.

Podjęte wówczas ustalenia zostały 30 IX 1911 r. wpisane sędownie przez Sąd Obwodowy Oddział IV w Tarnowie. Z dyrekcji wykluczeni zostali S. Korn – dyrektor, i S. Eisig – zastępca dyrektora. Nowymi członkami dyrekcji zostali wybrani Markus Blattberg, właściciel realności w Mielcu – jako dyrektor – i Mozes Abraham, właściciel realności w Mielcu – jako zastępca dyrektora⁹⁴⁴.

Końcówka roku znów zaowocowała nadzwyczajnym walnym zgromadzeniem członków Zakładu. Odkonano się ono 23 XII 1911 r., o godzinie 18.00, w lokalu stowarzyszenia. Obrady toczyły się na następujące tematy: zmiana statutu, wybór jednego członka Rady nadzorczej i wnioski członków. I tym razem zakładano, że na spotkanie może nie stawić się wymagana liczba członków, stąd wedle § 29 statutu trzy dni później, 26 grudnia, o godzinie 16.00, w tym samym miejscu, miało się odbyć kolejne walne zgromadzenie, na którym zostałyby podjęte wymagane decyzje bez względu na liczbę uczestników. Ogłoszenie sporządzono 14 XII 1911 r. w Mielcu, podpisali się pod nim I. Blattberg i M. Blattberg⁹⁴⁵.

Kolejne zmiany w statucie Zakładu Kredytowego w Mielcu dokonały się urzędowo 11 I 1913 r. Sąd Obwodowy jako handlowy w Tarnowie wpisał przy stowarzyszeniu zmianę §§ 22, 32, 38, 44 i 45⁹⁴⁶.

Towarzystwo Pożyczkowe i Oszczędności w Mielcu

Tuż przed wybuchem I wojny światowej społeczeństwo żydowskie Mielca powołało do życia jeszcze jedną instytucję finansową – „Towarzystwo pożyczkowe i oszczędności w Mielcu, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką” (po niemiecku – „Darlehens- und Sparverein in Mielec, registrierte Geossenschaft mit beschränkter Haftung”). Statut stowarzyszenia nosił datę 11 I 1912 r. Cel działania był praktycznie identyczny, jak w przypadku pozostałych towarzystw – *Dostarczanie członkom potrzebnych im kapitałów do obrotu w gospodarstwie, handlu i przemyśle lub rzemiośle na umiarkowany procent, tudzież przyjmowanie wkładek na rachunek bieżący*

---

⁹⁴³ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1911, nr 208 (z 13 IX), s. 14 (tutaj zniekształcone zostało nazwisko drugiego dyrektora, zapisano je jako F. Pfattberg).

⁹⁴⁴ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1911, nr 247 (z 29 X), s. 12.

⁹⁴⁵ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1911, nr 286 (z 16 XII), s. 12 (tutaj wystąpiły dwa błędy w imionach i nazwiskach dyrektorów – J. Blattberg i M. Blatberg).

⁹⁴⁶ *Dziennik urzędowy. Firmy*, „GL” 1913, nr 38 (z 16 II), s. 16.

za opłatą procentów. Członkowie Towarzystwa mogli posiadać udziały w wysokości minimum 50 kor. lub więcej (w domyśle, wielokrotność tej sumy)⁹⁴⁷.

Czas działania stowarzyszenia został określony jako nieograniczony. Siedziba znajdowała się w Mielcu. Dyrekcję stanowili: Osias Landau i Józef Wasserstrum, właściciele realności w Mielcu, oraz Mozes Gelernter, kupiec z Przeworska. Pod dokumentami opatrzonymi nazwą polską lub niemiecką stowarzyszenia, odbitą pieczęcią lub napisaną ręcznie mieli się podpisywać wszyscy dyrektorowie. Wydaje się, że związane to było z faktem, iż pochodzili oni z dwóch mocno oddalonych od siebie miejscowości. Wszelkie ogłoszenia Towarzystwa miały być oznajmiane zainteresowanym w postaci plakatów. Instytucję do rejestru stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych wpisał 20 I 1912 r. Sąd Obwodowy jako handlowy w Tarnowie⁹⁴⁸.

W Mielcu działały również inne organizacje oszczędnościowo-kredytowe, o których zachowały się drobne informacje.

Bank Rustykalny w Mielcu

Drobne, marginalne informacje zawarte w prasie potwierdzają, że w Mielcu w latach 70. XIX w. istniał Bank Rustykalny. Sąd Krajowy jako handlowy we Lwowie podał 21 I 1874 r., że kilka dni wcześniej, 13 stycznia, Markus Kerbes wystosował do sądu prośbę o wydanie Marianowi Minkusiewiczowi, prawnikowi przy Banku Rustykalnym w Mielcu, którego miejsce pobytu pozostawało nieznane, nakazu zapłaty 300 złr z przyn. Nakaz został wydany 16 I 1874 r. Kuratorem poszukiwanego został adwokat dr Gregorowicz (jego zastępcą adwokat dr Majewski). Otrzymał on pozew, który miał dostarczyć Minkusiewiczowi⁹⁴⁹.

Bank Austro-Węgierski oddział *uboczny* w Mielcu

O dynamicznym rozwoju Mielca w pierwszych latach XX stulecia świadczy również fakt, iż dyrekcja wiedeńska Banku Austro-Węgierskiego podjęła decyzję, wspólnie z filią tarnowską instytucji, o założeniu w mieście nad Wisłoką oddziału

---

⁹⁴⁷ *Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, nr 278 (z 3 XII), s. 11; Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, nr 279 (z 4 XII), s. 9; Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, nr 280, s. 10.*

⁹⁴⁸ *Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, nr 278, s. 11; Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, nr 279, s. 9; Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, nr 280, s. 10.*

⁹⁴⁹ *Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1874, nr 23 (z 29 I), s. 5.*

ubocznego. Rozpoczął on działalność 13 VI 1910 r.⁹⁵⁰ Na podjęcie tej decyzji miały wpływ zabiegi czynione przez mielczan. Wiadomo, że w grudniu 1907 r. „bawiła” w Wiedniu delegacja miasta na czele z posłem Sejmu Krajowego we Lwowie Stefanem Sękowskim. Jednym z punktów programu była wizyta u gubernatora Banku Austro-Węgierskiego Leona Bilińskiego w sprawie umieszczenia siedziby instytucji w Mielcu. Czekać na to trzeba było ponad dwa lata⁹⁵¹.

Pozostałe instytucje kredytowe

Na sam koniec warto wspomnieć, że w powiecie mieleckim działało również Galicyjskie Towarzystwo Kredytowe Ziemskie, którego celem było udzielanie nisko oprocentowanych pożyczek pod hipoteką majątków ziemskich w Galicji.

Analizowana prasa dostarczyła garść informacji o nim. Wiadomo, że w roku 1882 jego delegatem w powiecie mieleckim był Mieczysław hr. Rey z Przeclawia, zastępcą Mieczysław Artwiński z Kliszowa⁹⁵². 30 lat później delegatami byli Władysław Trzeciecki i Jan hr. Tarnowski (zastępca)⁹⁵³.

Na terenie powiatu mieleckiego działał również Zakład Kredytowy Włościański. Jak sama nazwa wskazuje, udzielał on włościanom pożyczek długoterminowych, zabezpieczanych przez pożyczkobiorców posiadanyimi nieruchomościami. W roku 1871 udzielił on pożyczek dla powiatu mieleckiego w kwocie 50 372 złr⁹⁵⁴.

W Mielcu istniało również *zastępstwo* Galicyjskiego Banku Kredytowego. Bank prowadził działalność obejmującą m.in. listy zastawne⁹⁵⁵.

---

⁹⁵⁰ *Kronika. Bank austro-węgierski*, „GL” 1910, nr 126 (z 7 VI), s. 4.

⁹⁵¹ *Telegramy „Czasu”*. *Deputacje Mielca i Rudnika w Wiedniu*, „Czas” 1907, nr 280, wyd. poranne, s. 1; *Część nieurzędowa. Lwów, 6 grudnia. Rada Państwa*, „GL” 1907, nr 282, s. 2.

⁹⁵² *Sprawy krajowe*, „Czas” 1882, nr 266 (z 21 XI), s. 2; *Kronika*, „GL” 1882, nr 268 (z 23 XI), s. 3.

⁹⁵³ *Galic. Tow. kredytowe ziemskie*, „GL” 1912, nr 49 (z 1 III), s. 5.

⁹⁵⁴ *Gospodarstwo, przemysł i handel*, „GL” 1871, nr 91 (z 21 IV), s. 504.

⁹⁵⁵ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1890, nr 124 (z 1 VI), s. 11; *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1890, nr 136 (z 17 VI), s. 10.

Rozdział IV

Szkolnictwo, oświata i życie religijne

IV. 1. Placówki szkolne i wychowawcze

Zajęcie ziem południowej Polski w roku 1772 przez Austriaków spowodowało zmianę organizacji szkolnictwa. Dość szybko powstały szkoły trywialne, jedna z nich w Mielcu. Kolejna reforma szkolnictwa miała miejsce w latach 60-70. XIX w. Powstałe wówczas szkoły ludowe były elementem charakterystycznym szkolnictwa galicyjskiego. W Mielcu pod koniec XIX w. istniejąca dotąd szkoła ludowa została podzielona na dwie, męską i żeńską. W początkach następnego stulecia miasto cieszyło się z otwarcia pierwszej szkoły średniej, gimnazjum. Istniały tutaj również inne szkoły.

Szkoły ludowe

W okres autonomii Galicji Mielec wchodził ze szkołą trywialną. Szkolnictwo było dla władarzy miejscowości ważne do tego stopnia, że już w lipcu 1868 r. Rada gminna miasta postanowiła przeznaczyć więcej pieniędzy na szkołę i przeprowadzić niezbędną jej reorganizację. Po pierwsze zwiększyła pensję nauczyciela ze 153 złr 27 kr. na 203 złr 27 kr. Zobowiązała się ponadto utrzymywać pomocnika nauczycielskiego i płacić mu wynagrodzenie w wysokości 200 złr. Następnie, ze względu na dużą liczbę uczniów, zdecydowano przybudować do istniejącego budynku szkolnego jedno pomieszczenie⁹⁵⁶, które od 1 IX 1868 r. do momentu zakończenia budowy zastępował wynajmowany odpowiedni lokal. Powzięte postanowienia spotkały się z ogólną aprobatą, wręcz pochwałą i dlatego *Okazaną w ten sposób chwalebna gorliwość około krzewienia oświaty ludowej*, jak zostało zapisane w artykule prasowym, *podaje się z wyrazem prawdziwego uznania do publicznej wiadomości*⁹⁵⁷.

Z biegiem lat mielecka szkoła, w roku 1872-1873 nazwana główną⁹⁵⁸, od 1873-1874 r. ludową⁹⁵⁹, „zyskiwała” kolejne klasy. W roku 1893 funkcjonująca 4-klasowa szkoła mieszana została podzielona na dwie szkoły 5-klasowe, męską i żeńską⁹⁶⁰.

---

⁹⁵⁶ Część urzędowa, „GL” 1868, nr 172 (z 28 VII), s. 1037; *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas” 1868, nr 173 (z 30 VII), s. 2.

⁹⁵⁷ Część urzędowa, „GL” 1868, nr 172, s. 1037.

⁹⁵⁸ *Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem księstwem krakowskiem na rok 1873*, Lwów 1873, s. 404.

Obsada stanowisk nauczycieli wiązała się z ogłaszaniem konkursu, który przygotowywała i podawała do publicznej wiadomości Rada Szkolna Okręgowa. Organowi, który utrzymywał szkoły przysługiwało prawo prezenty. Nadawanie posad stałych należało do kompetencji Rady Szkolnej Krajowej na podstawie dzierżonej prezenty⁹⁶¹. Analizowana prasa dostarczyła całkiem sporo wiadomości dotyczących konkursów odnoszących się do mieleckich nauczycieli.

Tab. 13. Konkursy na stanowiska nauczycielskie
do mieleckich szkoły trywialnej i szkół ludowych w latach 1868-1898

Rok	Szkoła	Stanowisko	Płaca	Inne
1868	Trywialna	Pomocnik	200 złr rocznie	Prawo prezenty przysługiwało gminie miejskiej.
1872		Nauczyciel	400 złr rocznie	
1874		Nauczyciel starszy	350 złr rocznie	
1881	4-klasowa ludowa	Nauczyciel zwyczajny	450 złr rocznie	
1882	4-klasowa ludowa	Kierownik	450 złr rocznie	Dodatkowo 50 złr za kierowanie szkołą oraz darmowe mieszkanie.
1888	4-klasowa ludowa	Nauczyciel	450 złr rocznie	
1889	4-klasowa ludowa	Nauczyciel	450 złr rocznie	Dodatkowo 45 złr w formie dodatku mieszkaniowego.
1893	4-klasowa męska	Starszy nauczyciel	450 złr rocznie	Dodatkowo 10 % dodatku na mieszkanie rocznie.
1893	4-klasowa męska	Młodszy nauczyciel	350 złr rocznie	Dodatkowo 10 % dodatku na mieszkanie rocznie.
1893	4-klasowa żeńska	Kierownik	450 złr rocznie	Dodatkowo 50 złr za

⁹⁵⁹ *Szematyzm królestwa Galicji i Lodomeryi z wielkiem księstwem krakowskiem na rok 1874*, Lwów 1874, s. 435.

⁹⁶⁰ *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1893, nr 102 (z 5 V), s. 2.

⁹⁶¹ T. Fiutowski, *Szkolnictwo ludowe w Galicji w dobie porzbirowej*, Lwów 1913, s. 62.

				„zarządzanie” szkołą rocznie oraz darmowe mieszkanie względnie strawne.
1893	4-klasowa żeńska	Starszy nauczyciel	450 złr rocznie	Dodatkowo 10 % dodatku na mieszkanie rocznie.
1893	4-klasowa żeńska	Młodszy nauczyciel	300 złr rocznie	Dodatkowo 10 % dodatku na mieszkanie rocznie.
1894	5-klasowa męska	Starszy nauczyciel	450 złr rocznie	Dodatkowo 10 % dodatku na mieszkanie rocznie.
1894	5-klasowa męska	Młodszy nauczyciel	300 złr rocznie	Dodatkowo 10 % dodatku na mieszkanie rocznie.
1894	5-klasowa żeńska	Młodsza nauczycielka	300 złr rocznie	Dodatkowo 10 % dodatku na mieszkanie rocznie.
1894	5-klasowa męska	Młodszy nauczyciel	300 złr rocznie	Dodatkowo 10 % dodatku na mieszkanie rocznie.
1894	5-klasowa żeńska	Młodsza nauczycielka	300 złr rocznie	Dodatkowo 10 % dodatku na mieszkanie rocznie.
1895	5-klasowa męska	Kierownik	450 złr (względnie 500 złr) rocznie	Dodatkowo 50 złr za kierowanie szkołą, ponadto do jego dyspozycji było dar- mowe mieszkanie składające się z trzech pokoi, kuchni i innych pomieszczeń. Miał on również prawo użytkowania ogrodu

				szkolnego.
1895	5-klasowa męska	Starszy nauczyciel	450 złr rocznie	Dodatkowo 10 % dodatku na mieszkanie rocznie.
1895	5-klasowa męska	Młodszy nauczyciel	300 złr rocznie	Dodatkowo 10 % dodatku na mieszkanie rocznie.
1895	5-klasowa żeńska	Młodsza nauczycielka	300 złr rocznie	Dodatkowo 10 % dodatku na mieszkanie rocznie.
1896	5-klasowa męska	Starszy nauczyciel	450 złr rocznie	Dodatkowo 10 % dodatku na mieszkanie rocznie.
1896	5-klasowa męska	Młodszy nauczyciel	300 złr rocznie	Dodatkowo 10 % dodatku na mieszkanie rocznie.
1897	5-klasowa męska	Starszy nauczyciel	450 złr rocznie	Dodatkowo 10 % dodatku na mieszkanie rocznie.
1898	5-klasowa męska	Starszy nauczyciel	450 złr rocznie	Dodatkowo 10 % dodatku na mieszkanie rocznie.
1898	5-klasowa męska	Młodszy nauczyciel	400 złr rocznie	Dodatkowo 10 % dodatku na mieszkanie rocznie.
1898	5-klasowa męska	Młodszy nauczyciel	400 złr rocznie	Dodatkowo 10 % dodatku na mieszkanie rocznie.

Zróżdła: Część nieurzędowa. Ogłoszenie konkursu, „GL” 1868, nr 174 (z 30 VII), s. 1047; Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1872, nr 189 (z 21 VIII), s. 3 [Interesujące, że w pierwotnym ogłoszeniu opublikowanym na łamach „Gazety Lwowskiej” mylnie podano kwotę 300 złr, sprostowaną kilkanaście dni później]. Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1872, nr 190 (z 19 VIII), s. 1104; Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1872, nr 191 (z 20 VIII), s. 1110; Dziennik urzędowy. Sprostowanie, „GL” 1872, nr 206 (z 6 IX), s. 1213; Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1874, nr 257 (z 10 XI), s. 6; Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1874, nr 258 (z 11 XI), s. 8; Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1874, nr 259 (z 12 XI), s. 6; Dziennik urzędowy. Ogłoszenie konkursu, „GL” 1881, R. 71, nr 97 (z 29 IV), s. 6; Dziennik urzędowy. Ogłoszenie konkursu, „GL” 1881, nr 99 (z 2 V), s. 8; Dziennik urzędowy. Ogłoszenie konkursu, „GL” 1881, nr 102 (z 5 V), s. 8; Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1882, nr 216 (z 21 IX), s. 6; Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1882, nr 217 (z 22 IX), s. 9; Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1882, nr 218 (z 23 IX), s. 6; Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1888, nr 264 (z 17 XI), s. 8; Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1888, nr 265 (z 18 XI), s. 8; Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1888, nr 266 (z 20 XI), s. 9; Konkurs, „GL” 1889, nr 221 (z 26 IX), s. 8; Konkurs,

„GL” 1889, nr 222 (z 27 IX), s. 8; *Konkursa*, „GL” 1889, nr 223 (z 28 IX), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1893, nr 213 (z 19 IX), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1893, nr 214 (z 20 IX), s. 7; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1894, nr 71 (z 29 III), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1894, nr 72 (z 30 III), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1894, nr 217 (z 22 IX), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1894, nr 218 (z 23 IX), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1895, nr 39 (z 17 II), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1895, nr 40 (z 19 II), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1896, nr 108 (z 10 V), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1896, nr 109 (z 12 V), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1896, nr 110 (z 13 V), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1897, nr 236, s. 10; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1897, nr 237 (z 17 X), s. 12; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1898, nr 107 (z 12 V), s. 7; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1898, nr 108 (z 13 V), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1898, nr 273 (z 1 XII), s. 9.

W świetle tabeli widać, że mielecka szkoła (później szkoły) regularnie „poszukiwały” pedagogów. Prawdziwy wysyp nowych posad nauczycielskich wiązał się z powstaniem w 1893 r. dwóch szkół, męskiej i żeńskiej. Oferowane nauczycielom warunki płacowe i mieszkaniowe chyba nie do końca były wystarczające, skoro tak często ogłaszane były nowe konkursy na konkretne posady. Za każdym razem poszukującym nauczycieli była mielecka Rada Szkolna Okręgowa. Do niej należało składać podania. Niejednokrotnie miały być do nich dołączone inne dokumenty określone przez Radę.

Po odbytych konkursach obsadzanie stanowisk nauczycielskich w szkolnictwie ludowym odbywało się na zasadzie mianowań.

Tab. 14. Mianowania nauczycielskie
do mieleckich szkół trywialnej i ludowych w latach 1868-1912

Rok	Nazwisko i imię	Szkoła	Stanowisko	Skąd przyszedł	Gdzie odszedł
1868	Druciak Błażej		Pomocnik	Tarnów	
1879	Kołodziejówna Joanna	Etatowa	Nauczycielka <i>rzeczywista</i>		
1881	Droba Józef		Nauczyciel <i>rzeczywisty</i>		
1894	Wilk Józef	5-klasowa męska	Starszy nauczyciel		
1894	Kołodziejówna Janina	5-klasowa żeńska	Kierownik		
1894	Kołodziejówna Teofila	5-klasowa żeńska	Starsza nauczycielka		
1894	Kolasińska	5-klasowa	Starsza		

	Zofia	żeńską	nauczycielka		
1894	Pawlikowska Franciszka	5-klasowa żeńską	Starsza nauczycielka		
1895	Świtalski Wincenty	5-klasowa męską	Kierownik		Ropczyce, 5-klasowa męską, kierownik, 1904 r.
1895	Glaszowa Helena	5-klasowa żeńską	Młodsza nauczycielka		
1902	Pałys Andrzej	5-klasowa żeńską		Łańcut	
1902	Andres Antoni	5-klasowa męską			
1904	Madej Jan	5-klasowa męską	Nauczyciel		
1905	Śłósarek Jan	5-klasowa męską	Kierownik		
1907	Urbański Władysław	5-klasowa męską			
1908	Lewicka Aniela	5-klasowa żeńską			
1911	Jasiński Piotr	5-klasowa męską			
1912	Machalska Zofia	5-klasowa żeńską	Kierownik		

Źródła: Część urzędowa, „GL” 1868, nr 227 (z 3 X), s. 1359; Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1868, nr 229 (z 6 X), s. 3; Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1879, nr 122 (z 29 V), s. 2; Część urzędowa, „GL” 1881, nr 271 (z 28 XI), s. 1; Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1881, nr 274 (z 30 XI), s. 2; Część urzędowa, „GL” 1883, nr 119 (z 28 V), s. 1; Sprawy szkolne, „Czas” 1894, nr 292 (z 23 XII), s. 2; Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1894, nr 134 (z 14 VI), s. 2; Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1895, nr 210 (z 13 IX), s. 2; Kronika, „Czas” 1895, nr 212 (z 15 IX), s. 3; Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1902, nr 36 (z 14 II), s. 2; Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1902, nr 204 (z 5 IX), s. 2; Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1904, nr 193 (z 24 VIII), s. 2; Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1904, nr 28, s. 2; Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1905, nr 46 (z 26 II), s. 1; Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1907, nr 12 (z 16 I), s. 4; Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1908, nr 142 (z 23 VI), s. 4; Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1911, nr 193 (z 25 VIII), s. 4; Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1912, nr 144 (z 26 VI), s. 5.

W mieleckich szkołach ludowych zatrudnienie znalazło wielu nauczycieli. Powyższa tabela prezentuje tylko część nazwisk. Miejscowe placówki szkolne doby

autonomii galicyjskiej miały szczęście do dobrych nauczycieli. W gronie wymienionych pedagogów znalazło się kilkoro zasłużonych dla swoich szkół oraz dla miasta. Wśród nich warto wymienić: Drobę, uhonorowanego honorowym obywatelstwem miasta, niezmordowanego nauczyciela Ślósarka⁹⁶² i Jasińskiego, ojca Władysława Jasińskiego „Jędrusia”, dowódcy słynnego oddziału partyzanckiego „Jędrusie”⁹⁶³.

Wydaje się, że prócz wspomnianych jednym z najlepszych pedagogów był również Roman Andrusikiewicz, kierownik placówki. Jego wyteżona praca dla szkoły była dostrzegana i na zewnątrz. W 1870 r. Wydział Krajowy przyznał mu nagrodę w wysokości 50 złr⁹⁶⁴. W roku 1872 został on nagrodzony również kwotą 50 złr, pochodzącą z funduszu krajowego⁹⁶⁵. Rok później, w wyniku sugestii Rady Szkolnej Krajowej i Rady Szkolnej Okręgowej otrzymał stypendium w wysokości 85 złr⁹⁶⁶. Interesujące, że w 1869 r. przyznano mu nagrodę za chów jedwabników. Rada Gospodarcza Towarzystwa Pszczelniczego-Jedwabniczego i Sadowniczego na posiedzeniu odbytym 12 października przyznała mu 20 złr (...) *po rozważeniu wniesionych podań, przyłączonych świadectw i przysłanych na okaz oprzędów jedwabniczych...*⁹⁶⁷

W środowisku nauczycielskim Mielca nie brakowało jednostek ambitnych, ustawicznie podnoszących swoje umiejętności zawodowe. W roku 1893 Franciszek Stobrawa z Mielca otrzymał 30 złr zasiłku celem wzięcia udziału w wakacyjnym kursie nauki zręczności (*slöjdu*), który odbył się w Krakowie⁹⁶⁸.

Warto również wspomnieć, że nauczyciele mieleccy sprawowali także stanowiska inspektorów okręgowych szkół. Przykładowo Andrusikiewicz od 1878 r. był nim dla okręgu gorlickiego. Mianowany został przez ministra wyznań i oświaty⁹⁶⁹. Oczywiście inspektorem okręgowym szkół w Mielcu i regionie nie mógł być nauczyciel z tego terenu. Wiadomo, że w roku 1884 był nim Józef Szymański, starszy nauczyciel

---

⁹⁶² O Janie Ślósarku zob. w: A. Miś, *Jan Ślósarek 1871-1936. Nauczyciel i działacz społeczny*, Mielec 2008.

⁹⁶³ Szerzej o Władysławie Jasińskim zob. w: J. Krężel, *Śladem dzieciństwa i młodości Władysława Jasińskiego „Jędrusia”*, B.m. i r.; T. Zych, *Pierwsi po „Hubalu”*. „Odwet – Jędrusie” 1939-1945, Tarnobrzeg – Połaniec 2021.

⁹⁶⁴ *Część nieurzędowa*, „GL” 1870, nr 109 (z 13 V), s. 661.

⁹⁶⁵ *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas” 1872, nr 146 (z 29 VI), s. 2-3.

⁹⁶⁶ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Wystawa powszechna wiedeńska*, „Czas” 1873, nr 155 (z 9 VII), s. 2; *Gospodarstwo i handel*, „GL” 1873, nr 158 (z 11 VII), s. 3.

⁹⁶⁷ *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas” 1869, nr 235 (z 14 X), s. 4.

⁹⁶⁸ *Kronika. Kursa wakacyjne dla nauki zręczności*, „GL” 1893, nr 150 (z 5 VII), s. 3.

⁹⁶⁹ *Część urzędowa*, „GL” 1878, nr 14 (z 14 I), s. 1; *Korespondencya „Czasu”*, „Czas” 1878, nr 12 (z 15 I), s. 1.

w szkole ludowej w Drohobyczu⁹⁷⁰. Od 1888 r., po dokonanych zmianach, nadzorował on również okręg w Tarnobrzegu⁹⁷¹. W roku 1893 w okręgu szkolnym Mielec – Dąbrowa (Tarnowska) inspektorem był Antoni Rink, nauczyciel męskiej szkoły ludowej w Wieliczce⁹⁷². Kilka lat później został mianowany stałym inspektorem we wspomnianym okręgu szkolnym⁹⁷³. Wiadomo ponadto, że w roku 1910 okręgowy inspektor szkolny Stanisław Śliwiński przeniesiony został z Przemyślan do Mielca⁹⁷⁴.

Mielecka szkoła ludowa przez długi czas borykała się z problemem niewystarczających warunków lokalowych. Sytuacja wymagała zmiany. Na przełomie marca i kwietnia 1872 r. postanowiono w Mielcu *założyć szkołę główną*. Wniosek zgłosił Eugeniusz Beneszek, zastępca starosty w Mielcu (jedna z relacji prasowych przypisała tę zasługę Ferdynandowi Kriegseisenowi, radcy miejskiemu, członkowi miejscowej Rady Powiatowej, a ponadto adiunktowi sądowemu przy miejscowym Sądzie Powiatowym w latach 1870-1872, ale dość szybko zostało to sprostowane). Najważniejszą częścią uchwały była deklaracja wybudowania budynku szkolnego oraz przeznaczenia kwoty 1 200 złr corocznie na pensje nauczycielskie. Wspomniane obietnice wsparła mielecka Rada Powiatowa, która na wniosek powyższego przeznaczyła 2 310 złr na budowę szkoły⁹⁷⁵. W mieście zaczęto również podejmować różne działania mające na celu dofinansowanie budowy. Przykładowo w roku 1875 odbyła się loteria fantowa *na cele szkolne*, która przyniosła 600 złr dochodu⁹⁷⁶.

Okazuje się, że dotacje i datki na wspomniany cel posypały się z różnych stron. Rada Szkolna Krajowa w 1873 r. przeznaczyła na postawienie gmachu najpierw 1 700 złr, następnie kolejne 1 500 złr, a w roku 1874 1 080 złr⁹⁷⁷. Ze wsparciem finansowym pospieszyły również inne miejscowości, nawet z odległych stron Galicji. Wiadomo

---

⁹⁷⁰ *Część urzędowa*, „GL” 1884, nr 100 (z 30 IV), s. 1; *Korespondencja „Czasu”*, „Czas” 1884, nr 101 (z 1 V), s. 2.

⁹⁷¹ *Część urzędowa. Ogłoszenie*, „GL” 1888, nr 167 (z 22 VII), s. 1.

⁹⁷² *Część urzędowa*, „GL” 1893, nr 93 (z 25 IV), s. 2.

⁹⁷³ *Część urzędowa*, „GL” 1896, nr 165 (z 21 VII), s. 1.

⁹⁷⁴ *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1910, nr 118 (z 28 V), s. 4.

⁹⁷⁵ *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas” 1872, nr 81 (z 10 IV), s. 2; G. Zamoyski, *CK Sąd Powiatowy w Mielcu...*, s. 259.

⁹⁷⁶ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Z Mieleckiego 8 listopada*, „Czas” 1875, nr 258 (z 11 XI), s. 3.

⁹⁷⁷ *Część nieurzędowa. Wyciąg z protokołów posiedzeń Rady szkolnej krajowej odbytych od 1go stycznia 1873 do końca kwietnia 1873*, „GL” 1873, nr 110 (z 13 V), s. 695; *Część nieurzędowa. Wyciąg z protokołów posiedzeń Rady szkolnej krajowej odbytych od początku maja 1873 do 15. sierpnia 1873*, „GL” 1873, nr 204 (z 4 IX), s. 1; *Korespondencja „Czasu”*. *Wyciąg z protokołów posiedzeń Rady szkolnej krajowej od początku maja do 15 sierpnia*, „Czas” 1873, nr 205 (z 6 IX), s. 2; *Wyciąg z protokołów posiedzeń Rady szkolnej krajowej odbytych od 1go kwietnia 1874 do 15. sierpnia 1874*, „GL” 1874, nr 199 (z 1 IX), s. 2.

przykładowo, że Starostwo Powiatowe w Horodence przeznaczyło na mielecką budowę 20 złr⁹⁷⁸.

Działania zmierzające do budowy gmachu znacząco przyspieszyły. Kamień węgielny pod budynek został wmurowany osobiście przez namiestnika Galicji Agenora hr. Gołuchowskiego. Wydarzenie miało miejsce 11 V 1872 r. Poprzedziło go nabożeństwo odprawione przez proboszcza mieleckiego ks. Józefa Knutelskiego oraz asystujących mu kapłanów przybyłych z innych parafii⁹⁷⁹.

Okazały gmach, usytuowany obok kościoła parafialnego, niewątpliwie został odpowiednio wyposażony, z pewnością również w przybory szkolne. Wiadomo, że dwa z pieców kaflowych służących do ogrzania pomieszczeń pochodziły z Fabryki Wyrobów Glinianych Pieców Kaflowych i Cegielni Parowej Maurycyego Barucha w Łagiewnikach k. Krakowa. Obok budynku szkoły znajdował się wzorowo urządzony ogród szkolny. Do jego *obrosienia* służyła pompa żelazna wyprodukowana w Uprzywilejowanej Krajowej Fabryce Maszyn Rolniczych i Narzędzi Ludwika Zieleniewskiego w Krakowie z *przyrzędem* pochodzącym z fabryki Wilhelma Knausta w Wiedniu. Urządzenie służyło również (...) *do zapobieżenia pożarowi przyległego kościoła, gmachu szkolnego i sąsiednich domów według rysunku i urządzenia miejscowego inżyniera p. Łuczyckiego*⁹⁸⁰. Pojawienie się wspomnianego wyposażenia było dziełem miejscowego starosty Beneszka. Człowieka, który znany był jako (...) *gorliwy popieracz oświaty ludowej*, którego zasługą było również to, że mielecka szkoła ludowa, dotychczas 3-klasowa, została podniesiona do rangi 4-klasowej⁹⁸¹. Gmina miejska z powyższego tytułu nie poniosła żadnych kosztów, o czym poinformował w prasowym podziękowaniu burmistrz miasta Michał Dębicki⁹⁸².

Zasługą innego starosty, Romana Zdankiewicza, było wmurowanie w budynek szkoły kosztownego zegara odpowiednio oświetlonego. W związku z tym, że gmina miejska znów nie poniosła z tego tytułu żadnych kosztów, uchwałą z 19 IX 1881 r. złożyła uznanie za życzliwość starosty, a ponadto wyraziła (...) *podziękowanie... jako*

---

⁹⁷⁸ T. Pilat, *Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych*, „GL” 1874, nr 26 (z 3 II), s. 4.

⁹⁷⁹ A.B., *Mielec 11 maja*, „Czas” 1872, nr 108, s. 3.

⁹⁸⁰ „Czas” 1875, nr 297 (z 29 XII), s. 4; <https://opac.mnk.pl/sowacgi.php?KatID=0&typ=record&001=KMN14001627>, dostęp: 14 III 2020 r.; https://pl.wikipedia.org/wiki/Zak%C5%82ady_Budowy_Maszyn_i_Aparatury_im._Ludwika_Zieleniewskiego, dostęp: 14 III 2020 r.

⁹⁸¹ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 16 kwietnia*, „Czas” 1872, nr 88 (z 18 IV), s. 2. Rada Szkolna Krajowa zatwierdziła utworzenie w Mielcu czteroklasowej szkoły w sierpniu 1872 r. *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas” 1872, nr 196 (z 29 VIII), s. 2.

⁹⁸² „Czas” 1875, nr 297, s. 4.

*prawdziwy dowód... wdzięczności, wysokiego poważania, przychylności i szacunku*⁹⁸³. Podziękowanie ukazało się drukiem w dziennikach „Czas” i „Gazeta Lwowska”, podpisane zostało przez burmistrza miasta Józefa Kłosa oraz dwóch innych urzędników, asesora Feliksa Leyko i radcę Emanuela Schabbusa⁹⁸⁴.

Uroczyste rozpoczęcie roku szkolnego w 4-klasowej już szkole ludowej miało miejsce 16 IX 1872 r. Po nabożeństwie odprawionym w miejscowej świątyni przez proboszcza mieleckiego ks. Knutelskiego, duchowny już w budynku szkolnym, po powitaniu przedstawicieli władz autonomicznych i rządowych, przedstawieniu mianowanego na stanowisko dyrektora szkoły Andrusikiewicza i poszczególnych nauczycieli, (...) *weswał działwę do korzystania z nauk*⁹⁸⁵. Po kapłanie głos zabrał starosta Beneszek, (...) *podnosząc ofiarność tak miejscowych jak i zamiejscowych obywateli i gmin na budowę szkoły, zachęcał do nieustawiania w pracy, bo wiele jeszcze potrzeba zabiegów i trudów nim budynek szkolny stanie, nadmieniając, że niedostaje jeszcze bowiem około 3 000 złr*⁹⁸⁶. Uroczystość zakończyło przemówienie dyrektora szkoły⁹⁸⁷.

W świetle analizowanych tytułów prasowych okazuje się, że szkoła mielecka w trakcie swej działalności otrzymywała również wsparcie finansowe z zewnątrz. W 1872 r. Wydział Krajowy udzielił jej z fundacji stypendialnej zmarłego Jana Towarnickiego subwencji w wysokości 200 złr⁹⁸⁸. Wsparcie, w postaci stypendiów, „płynęło” również dla wyróżniających się uczniów placówki szkolnej. Wiadomo, że od drugiego półrocza roku szkolnego 1898/1899 uczeń klasy I Zdzisław Dobrzyński pobierał 150 złr z fundacji rodziny Laskowskich. Stypendium nadał mu również Wydział Krajowy. Kilka lat później, w roku 1902, ta sama instytucja nadała dwa stypendia rodzinne w kwocie po 300 kor. rocznie dla Zofii Dobrzyńskiej, uczennicy klasy III, i Kazimierzy Dobrzyńskiej, uczennicy szkoły żeńskiej (na rok szkolny

---

⁹⁸³ *Wielmożnemu c. k. Staroście Romanowi Zdankiewiczowi w Mielcu*, „Czas” 1881, nr 223, s. 4.

⁹⁸⁴ *Ibidem*; *Wielmożnemu c. k. Staroście Romanowi Zdankiewiczowi w Mielcu*, „GL” 1881, nr 220 (z 27 IX), s. 6.

⁹⁸⁵ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 16 września*, „Czas” 1872, nr 213 (z 18 IX), s. 3.

⁹⁸⁶ *Ibidem*.

⁹⁸⁷ *Ibidem*.

⁹⁸⁸ *Część nieurzędowa. Wyciąg z protokołów posiedzeń Wydziału krajowego z dnia 9., 12., 13., 15., 16., 20., 23. i 27. sierpnia b.r.*, „GL” 1872, nr 227 (z 1 X), s. 1351; *Korespondencja „Czasu”. Wyciąg z protokołów posiedzeń Wydziału krajowego z dnia 9, 12, 13, 15, 16, 20, 23 i 27 sierpnia b.r. (Dalszy ciąg)*, „Czas” 1872, nr 249 (z 30 X), s. 1.

1902/1903). Pieniądze pochodziły z fundacji Zygmunta i Marii ze Świderskich Laskowskich⁹⁸⁹.

Władze szkolne, i nie tylko, przez cały czas zwracały baczną uwagę na ubogie dzieci uczęszczające do szkół. Wspierane one były na różne sposoby. Ważne miejsce w tej akcji spełniał Zakład Narodowy im. Ossolińskich, który przez kilka lat przekazywał określone kwoty na bezpłatne książki w języku polskim, przeznaczone dla ubogiej dziatwy. Akcję przez cały czas prowadziła Rada Szkolna Krajowa, która również przekazywała fundusze przydzielane dla biednych dzieci.

Tab. 15. Pieniądze przeznaczone przez Zakład Narodowy im. Ossolińskich i Radę Szkolną Krajową na książki dla ubogich dzieci z okręgu szkolnego mieleckiego w latach 1881-1915

Rok szkolny	Liczba dzieci zobowiązanych do uczęszczania/ uczęszczających do szkół w okręgu szkolnym mieleckim	Przekazana kwota pieniędzy
1881/1882	9 801	221 złr 40 ct.
1882/1883	9 801	234 złr 62 ct.
1884/1885	9 801	252 złr 80 ct.
1885/1886	9 288	354 złr 49 ct.
1886/1887	9 284	366 złr 3 ct.
1887/1888	9 824	362 złr 35 ct.
1888/1889	5 890	203 złr 19 ct.
1889/1890	5 890	204 złr 99 ct.
1891/1892	6 252	257 złr 76 ct.
1892/1893	5 319	197 złr 5 ct.
1893/1894	6 013	177 złr 62 ct.
1894/1895	6 655	322 złr 45 ct.
1895/1896	7 035	423 złr 85 ct.
1896/1897	6 549	296 złr 45 ct.
1897/1898	6 521	271 złr 16 ct.

⁹⁸⁹ *Kronika. Stypendya*, „GL” 1899, nr 31 (z 9 II), s. 4; *Stypendya*, „GL” 1902, nr 32 (z 9 II), s. 5; *Kronika. Nadanie stypendyum*, „GL” 1902, nr 215 (z 19 IX), s. 3.

1898/1899	7 486	296 złr 75 ct.
1899/1900	8 998	396 złr 78 ct.
1900/1901	11 574	944 kor. 50 hal.
1901/1902	9 319	685 kor. 45 hal.
1902/1903	9 981	691 kor. 84 hal.
1903/1904	10 106	703 kor.
1904/1905	10 208	747 kor. 30 hal.
1905/1906	10 125	784 kor. 38 hal.
1906/1907	10 138	800 kor. 80 hal.
1907/1908	10 850	950 kor. 65 hal.
1908/1909	11 048	887 kor. 5 hal.
1909/1910	10 163	767 kor. 25 hal.
1910/1911	9 031	760 kor. 99 hal.
1911/1912	12 232	1 050 kor. 96 hal.
1912/1913	14 997	1 338 kor. 14 hal.
1913/1914	14 049	1 299 kor. 70 hal.
1914/1915	13 215	1 163 kor. 60 hal.

Źródła: *Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1882, nr 1 (z 2 I), s. 8; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1882, nr 144 (z 26 VI), s. 9; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1884, nr 136 (z 14 VI), s. 9; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1885, nr 176 (z 4 VIII), s. 9; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1886, nr 168 (z 26 VII), s. 9; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1887, nr 117 (z 24 V), s. 9; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1888, nr 271 (z 25 XI), s. 10; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1889, nr 92 (z 21 IV), s. 9; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1891, R. 81, nr 112, s. 10; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1892, nr 90 (z 21 IV), s. 10; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1893, nr 74 (z 1 IV), s. 9; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1894, nr 76 (z 4 IV), s. 10; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1895, nr 111 (z 15 V), s. 9; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1896, nr 95 (z 25 IV), s. 9; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1897, nr 93 (z 25 IV), s. 10; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1898, nr 72 (z 31 III), s. 10; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1899, nr 89, s. 10; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1900, nr 117 (z 22 V), s. 10; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1901, nr 188 (z 18 VIII), s. 9; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1902, nr 110 (z 15 V), s. 10; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1903, nr 112 (z 16 V), s. 10; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1904, nr 106 (z 8 V), s. 8; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1905, nr 88 (z 18 IV), s. 9; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1906, nr 100 (z 2 V), s. 9; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1907, nr 103 (z 5 V), s. 9; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1908, nr 139 (z 18 VI), s. 9; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1909, nr 140, s. 9; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1910, nr 104, s. 13; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1911, nr 129 (z 8 VI), s. 9; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1912, nr 140 (z 21 VI), s. 8; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1913, nr 108 (z 14 V), s. 12; Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1914, nr 101 (z 5 V), s. 10.*

Akcja wspomagania ubogiej dziatwy szkolnej była prowadzona systematycznie. Obejmowała wiele okręgów szkolnych. Mielecki otrzymywał zawsze niemałą kwotę pieniędzy, zwiększającą się wraz z nauczaną liczbą dziećmi. Interesujące, że od roku szkolnego 1903/1904 do wybuchu Wielkiej Wojny (za wyjątkiem roku szkolnego 1910/1911) liczba uczniów na terenie podległym mieleckiej Radzie Szkolnej

Okręgowej wynosiła kilkanaście tysięcy, dochodząc nawet do prawie 15 tys. (rok szkolny 1912/1913).

W Mielcu prócz szkół ludowych funkcjonowała również szkoła ludowa żydowska. Ufundowana została przez barona Hirscha. Działalność rozpoczęła 1 IX 1892 r. Wraz z nią zafunkcjonowały szkoły w: Brzesku, Rozwadowie i Wiśniczu. Przy szkole otwarto kurs nauki wieczornej⁹⁹⁰. Na początku następnego wieku Ministerstwo Wyznań i Oświaty w Wiedniu od roku szkolnego 1902/1903 nadało jej (funkcjonującej jako 4-klasowa szkoła ludowa) prawo publiczności⁹⁹¹.

Przed rozpoczęciem pierwszego roku szkolnego 10 V 1892 r. ogłoszony został konkurs na kierownika szkoły i młodszego nauczyciela (interesujące, że odnosił się on także do posad w szkołach w: Brzesku, Tarnobrzegu i Wiśniczu). Kandydat na stanowisko zarządzającego szkołą miał wykazać się patentem kwalifikacyjnym, jego pensja została ustalona na 800 złr rocznie. Z kolei nauczyciel młodszy winien był przedstawić świadectwo dojrzałości. Jeżeli dopiero miał zdawać egzamin dojrzałości, mógł zgłosić swoją kandydaturę, zastrzegając dodatkowo przedłożenie świadectwa. Pensja dla niego została określona na poziomie 450 złr. Obydwie posady miały być nadane *pro wizorycznie* na jeden rok, z czego można wnioskować, że możliwa była opcja ich przedłużenia. Termin zgłoszeń upływał 15 VI 1892 r. Pod treścią ogłoszenia sporządzonego w Krakowie podpisał się prof. dr Rosenblatt⁹⁹².

Funkcjonujące w regionie mieleckim szkoły ludowe nadzorowane były przez Radę Szkolną Okręgową z siedzibą w Mielcu. Analizowane tytuły prasowe przekazały „garść” informacji na temat członków instytucji.

Tab. 16. Członkowie Rady Szkolnej Okręgowej (RSO) w Mielcu w latach 1871-1913

Rok powołania	Imię i nazwisko	Uwagi
1871	Ks. Józef Knutelski	Proboszcz w Mielcu. Rzymskokatolicki duchowny członek do RSO w Mielcu.
1890	Ks. dr Adam Kopyciński	Zatwierdzony delegatem Rady Powiatowej do RSO w Mielcu.
1890	Jan hr. Tarnowski	Zatwierdzony delegatem Rady Powiatowej

⁹⁹⁰ *Kronika*, „Czas” 1892, nr 144 (z 25 VI), s. 2; *Kronika. Fundacya br. Hirscha*, „GL” 1892, nr 155 (z 10 VII), s. 3; *Kronika*, „Czas” 1892, nr 218 (z 23 IX), s. 2; *Kronika*, „GL” 1892, nr 219 (z 25 IX), s. 4.

⁹⁹¹ *Ostatnia poczta*, „GL” 1903, nr 191 (z 22 VIII), s. 5.

⁹⁹² *Konkurs*, „Czas” 1892, nr 115 (z 19 V), s. 4; *Doniesienia prywatne. Konkurs*, „GL” 1892, nr 114 (z 19 V), s. 9; *Doniesienia prywatne. Konkurs*, „GL” 1892, nr 115 (z 20 V), s. 9.

		do RSO w Mielcu.
1890	Józef Maziarski	Drugi reprezentant zawodu nauczycielskiego do RSO w Mielcu.
1891	Józef Droba	Kierownik szkoły ludowej w Mielcu. Zatwierdzony reprezentantem zawodu nauczycielskiego do RSO w Mielcu.
1891	Ks. Józef Smetana	Proboszcz w Mielcu. Rzymskokatolicki duchowny członek do RSO w Mielcu.
1896	Jan Łączak	Nauczyciel kierujący 5-klasową szkołą ludową w Radomyślu (Wielkim). Zatwierdzony reprezentantem zawodu nauczycielskiego do RSO w Mielcu.
1896	Ks. Franciszek Szurmiak	Dziekan oraz proboszcz rzymskokatolicki w Czerminie. Zatwierdzony duchownym członkiem do RSO w Mielcu.
1897	Paweł Miłoś	Z Pława. Zatwierdzony delegatem Rady Powiatowej do RSO w Mielcu.
1897	Jan hr. Tarnowski	Z Malinia. Zatwierdzony delegatem Rady Powiatowej do RSO w Mielcu.
1899	Karol Pełzaczyński	Nauczyciel w Grochowem. Zatwierdzony reprezentantem zawodu nauczycielskiego do RSO w Mielcu.
1902	Edward Małeski ⁹⁹³	Nauczyciel 1-klasowej szkoły w Chorzelowie. Zatwierdzony reprezentantem zawodu nauczycielskiego do RSO w Mielcu.
1905	Edward Małeski	Nauczyciel 1-klasowej szkoły w Chorzelowie. Zatwierdzony reprezentantem zawodu nauczycielskiego do RSO w Mielcu.
1906	Jan Ślósarek	Nauczyciel kierujący 5-klasową szkołą męską w Mielcu. Zatwierdzony drugim reprezentantem zawodu nauczycielskiego do RSO w Mielcu.

⁹⁹³ W jednej z gazet podane zostało błędne nazwisko – Małeckci. *Z kraj. Rady szkolnej*, „Czas” 1902, nr 36, wyd. wieczorne, s. 3.

1906	Roman Moskwa	Dyrektor gimnazjum w Mielcu. Zatwierdzony trzecim reprezentantem zawodu nauczycielskiego do RSO w Mielcu.
1909	Piotr Rec	Nauczyciel kierujący 3-klasową szkołą w Padwi (Narodowej). Zatwierdzony reprezentantem zawodu nauczycielskiego do RSO w Mielcu.
1910	Ks. Franciszek Pawlikowski	Proboszcz w Mielcu. Rzymskokatolicki duchowny członek do RSO w Mielcu.
1912	Dr Stanisław Łojasiewicz	Zatwierdzony delegatem Rady Powiatowej do RSO w Mielcu.
1912	Tomasz Kłoda	Zatwierdzony delegatem Rady Powiatowej do RSO w Mielcu.
1912	Piotr Rec	Nauczyciel kierujący 4-klasową szkołą w Padwi Narodowej. Zatwierdzony reprezentantem zawodu nauczycielskiego do RSO w Mielcu.
1913	Wincenty Tyran	Dyrektor gimnazjum w Mielcu. Zatwierdzony trzecim reprezentantem zawodu nauczycielskiego do RSO w Mielcu.

Źródła: *Część urzędowa. Wyciąg z protokołów 7-16 posiedzenia kr. Rady szkolnej. (Ciąg dalszy)*, „GL” 1871, nr 133 (z 13 VI), s. 715; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1890, nr 222 (z 27 IX) s. 2; *Sprawy szkolne. (Z krajowej Rady szkolnej)*, „Czas” 1890, nr 223, s. 2; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1890, nr 232 (z 10 X) s. 2; *Sprawy szkolne. (Z krajowej Rady szkolnej)*, „Czas” 1890, nr 235 (z 12 X), s. 2; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1891, nr 226 (z 6 X) s. 2; *Z c.k. krajowej Rady zdrowia [sic!]*, „GL” 1891, nr 276 (z 3 XII), s. 1; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1896, nr 87 (z 16 IV) s. 2; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1896, nr 144 (z 25 VI) s. 2; *Kronika*, „Czas” 1897, nr 226, s. 2; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1899, nr 169, s. 2; *Z kraj. Rady szkolnej*, „Czas” 1902, nr 36 (z 13 II), wyd. wieczorne, s. 3; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1902, nr 36 (z 14 II) s. 1; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1905, nr 255, s. 4; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1906, nr 201 (z 2 IX) s. 5; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1909, nr 97 (z 30 IV) s. 5; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1910, nr 244 (z 27 X), s. 5; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1912, nr 76 (z 3 IV) s. 4; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1912, nr 144, s. 5; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1913, nr 263 (z 16 XI) s. 5.

W świetle tabeli widać, że członkami Rady Szkolnej Okręgowej byli przedstawiciele różnych zawodów. Największą liczbę stanowili, ze zrozumiałych względów, nauczyciele. Byli wśród nich i kierownicy szkół ludowych (Droba, Łączak, Rec i Ślósarek) czy dyrektorzy miejscowego Gimnazjum (Moskwa i Tyran), ponadto „zwykli” pedagodzy. Spośród innych obecni byli: księża (Kopyciński i Szurmiak),

właściciel ziemski (hr. Tarnowski), a nawet przedstawiciele włościan (ludowcy, Kłoda i Miłoś⁹⁹⁴) oraz adwokat (dr Łojasiewicz). W ten sposób „ogład” na sprawy szkolne mieli różni członkowie miejscowych społeczności.

Gimnazjum

Możliwość, a tak na dobrą sprawę konieczność założenia pierwszej szkoły średniej w Mielcu podnoszona była już w latach 80. XIX w. Wynikała ona ze statystyk, w świetle których okazywało się, że część istniejących gimnazjów umiejscowiona była w miejscowościach mniejszych lub porównywalnych pod względem liczby mieszkańców z tymi, które szkół średnich nie posiadały (w Jaśle – 3 302 mieszkańców, Wadowicach – 4 990 mieszkańców). W gronie tych ostatnich na pierwszym miejscu był Mielec (4 981 mieszkańców), następnie, w gronie czterotysięcznych miasteczek: Bohorodczany, Bóbrka, Gorlice, Mościska, Tłumacz, Turka i Żywiec⁹⁹⁵.

Na odbytym 1 III 1897 r. zebraniu mieleckiej Rady gminnej, w którym uczestniczyli również Seweryn Chrząszczewski, starosta miejscowy, i Stefan Sękowski, marszałek powiatu mieleckiego, po raz pierwszy urzędowo poruszona została kwestia założenia w mieście gimnazjum, pierwszej szkoły średniej w Mielcu. Uczestniczący w obradach zdawali sobie jednak sprawę z tego, że jest to perspektywa odległa, że droga do celu jest daleka, że będzie wymagać wielu zabiegów, w tym podejmowanych również w najwyższych instancjach państwowych⁹⁹⁶.

Potrzeba założenia gimnazjum zdawała się być pilną. Garnąca się do nauki młodzież z terenu powiatu mieleckiego i ościennych (kolbuszowskiego, niżańskiego i tarnobrzeskiego), mająca do wyboru gimnazja w Rzeszowie i Tarnowie, „przepełniała” wspomniane placówki. Władze oświatowe uznały, że należy utworzyć nową szkołę średnią w powiecie, z którego pochodziła znaczna liczba uczniów trafiających do gimnazjów rzeszowskiego i tarnowskiego. Idealnym miejscem wydawał się być Mielec. Jak zostało wspomniane, władze miejskie i powiatowe starały się różnymi sposobami do tego doprowadzić. Jednym z nich było uczczenie tym sposobem jubileuszu 50-lecia panowania cesarza. Z tej racji gimnazjum miałyby nosić nazwę

---

⁹⁹⁴ O Miłosiu szerzej zob. w: S. Komoński, *Paweł Miłoś wójt z Pława, działacz ruchu ludowego, publicysta pism ludowych*, „RM” 1999, t. 2, s. 164-166.

⁹⁹⁵ *Sprawy szkolne. Sprawozdanie krajowej Rady szkolnej o stanie szkół średnich. I*, „Czas” 1884, nr 173 (z 29 VII), s. 2.

⁹⁹⁶ K. Haptaś, *Gmach mieleckiego c.k. Gimnazjum. W 100-lecie oddania do użytku (3 XII 1912 r.)*, „FM” 2012, R. 18, nr 4, s. 15; P. Miodunka, *Starania o założenie gimnazjum w Mielcu*, w: *Księga Jubileuszowa 100 rocznicy powstania Gimnazjum i Liceum w Mielcu 1905-2005*, red. J. Skrzypczak, Mielec 2005, s. 5.

„Jubileuszowego gimnazjum cesarza Franciszka Józefa I”. Innymi metodami były składane deklaracje. Miasto podjęło się zbudowania gmachu szkoły i (...) *domu na bursę dla ubogich uczniów kosztem co najmniej 80 000 złr.* Mielecka Rada Powiatowa zobowiązała się wspomóc gminę miejską, pomagając spłacać pożyczkę zaciągniętą na powyższe cele kwotą 2 tys. złr przez okres 10 lat, następnie 1 500 złr przez kolejne 10 lat, wreszcie 1 000 złr przez kolejnych, zarazem ostatnich 10 lat. W sukurs miastu przyszły również gminy wiejskie. Aż 60 z 96 leżących na terenie powiatu mieleckiego złożyło deklaracje jednorazowych dobrowolnych datków w wysokości od 30 do 300 złr. Ich suma przekroczyła kwotę 8 tys. złr. Z innych datków udało się uezierać kolejne 3 tys. złr. Zaczęły także napływać zgłoszenia innego rodzaju. Jedna z osób zadeklarowała się, że przekaże na ten cel 100 tys. cegieł⁹⁹⁷. Całość zaczęła wyglądać optymistycznie.

W marcu 1898 r. gościła w tej sprawie we Lwowie delegacja powiatu mieleckiego z marszałkiem Sękowskim na czele. Spotkała się ona z namiestnikiem Eustachym Stanisławem księciem Sanguszką, była u wiceprezydenta Rady Szkolnej Krajowej dr. Michała Bobrzyńskiego⁹⁹⁸.

Kilka dni później gmina miejska do starych zobowiązań „dorzuciła” nowe związane z założeniem gimnazjum. Na posiedzeniu odbytym 2 IV 1898 r. Rada miejska uchwaliła oddać za darmo na użytek szkoły nowo wybudowany gmach oraz budynek bursy gimnazjalnej dla 30 uczniów. W dążeniu do wytyczonego celu zaktywizowały się również okoliczne dwory. Zapewniły o dostarczeniu na budowę gmachu szkoły 500 tys. cegieł *po cenie wyrobu* – ok. 10 złr – na trzyletnie, bezprocentowe spłaty. Interesujące, że nawet jedna z hut szkła, których w regionie było kilka, zaoferowała przekazać bezpłatnie niezbędną liczbę szkła do oszklenia całego budynku. Wizja powstania szkoły średniej w Mielcu była tak ważna, że nawet gminy powiatu kolbuszowskiego, sąsiadujące z mieleckim, wniosły do Rady Szkolnej Krajowej prośbę o założenie takiego⁹⁹⁹. Sprawa utworzenia gimnazjum trafiła również pod obrady Rady Państwa w Wiedniu. Petycję Mielca w tej sprawie przedłożył poseł Władysław Struszkiewicz¹⁰⁰⁰.

---

⁹⁹⁷ *Kronika. Sprawa utworzenia gimnazjum w Mielcu*, „Czas” 1898, nr 71 (z 29 III), s. 2-3. W listopadzie 1898 r. część zapewnień została potwierdzona w uchwałach Rady Powiatowej, Rady gminnej oraz 96 gmin wiejskich. *Kronika*. „Czas” 1898, nr 264 (z 18 XI), s. 2.

⁹⁹⁸ *Kronika*, „GL” 1898, nr 70 (z 29 III), s. 3; *Kronika*, „Czas” 1898, nr 72 (z 30 III), s. 2.

⁹⁹⁹ *Kronika. Gimnazjum w Mielcu*, „GL” 1898, nr 78 (z 7 IV), s. 3; *Kronika. Gimnazjum w Mielcu*, „Czas” 1898, nr 80 (z 8 IV), s. 2.

¹⁰⁰⁰ *Koło polskie*, „Czas” 1898, nr 274 (z 30 XI), s. 1.

Wydawało się, że Mielec wkroczył na właściwą drogę prowadzącą nieuchronnie do założenia w mieście gimnazjum. Sytuacja zaczęła się zmieniać, gdy na „plac boju” wkroczyła pobliska Dębica. W świetle interesującej korespondencji prasowej z samej końcówki roku 1898 wynika, że miejscowość ta przed Mielcem została „namaszczona” na siedzibę szkoły przez Radę Szkolną Krajową. Według piszącego artykuł prasowy przemawiały za nią: dwukrotnie większa liczba mieszkańców, istniejące fabryki, prosperujący handel, znakomite warunki sanitarne, położenie (pośrodku, pomiędzy Rzeszowem i Tarnowem), węzeł kolejowy – po wybudowaniu linii Dębica – Jasło, wreszcie bliska odległość Mielca od Dębicy (raptem pół godziny jazdy pociągiem)¹⁰⁰¹. O wzmagającej się zażartości walki świadczy odpowiedź dana anonimowemu korespondentowi prawdopodobnie z Dębicy, wystosowana przez marszałka powiatu mieleckiego Sękowskiego, całym sercem optującego za Mielcem jako siedzibą nowego gimnazjum. Ten ostatni wypunktował go celnie, przekazując wiele innych informacji. Wskazał, że Sejm Krajowy we Lwowie uchwałą z 15 II 1897 r. uznał Mielec za właściwe miejsce na założenie nowego sądu obwodowego, co miało wydzźwięk niezwykle wyraźny – miasto jest perspektywiczne w rozwoju, (...) *bo Mielec powoli, ale stale rośnie i zajmuje stanowisko stolicy Powiśla*. Na Sękowskim nie zrobił wrażenia argument, że Dębica jest węzłem kolejowym. Stwierdził, że uczniowie włościańscy rzadko używają kolei celem dostania się do gimnazjum. Częściej zbierają się w kilku, kilkunastu, wynajmują „fure” i nią, mocno obciążeni, udają się do szkoły. Nadmienił ponadto, że w Mielcu odbywają się duże targi, na które ściąga ludność z powiatów: kolbuszowskiego, pilzneńskiego i tarnobrzesckiego. Informacje dotyczące uczniów szkół średnich poparł statystyką. Do gimnazjów rzeszowskiego i tarnowskiego z powiatów grawitujących do mieleckiego uczęszczała w roku szkolnym 1896/1897 następująca liczba uczniów: z dąbrowskiego – 70, kolbuszowskiego – 59, mieleckiego – 71, i tarnobrzesckiego – 48. Razem – 248. Z drugiej strony, z powiatów ropczyckiego i pilzneńskiego pochodziło 107 uczniów. Różnica była ponad dwukrotna. Stwierdził także, że liczba ludności też przemawiała za Mielcem (4 712 do 3 578 w Dębicy). Zaplecze okoliczne zwiększało drastycznie liczbę na korzyść Mielca (wsie sąsiadujące z nim zamieszkiwało ponad 6 tys. włościan, a graniczące z Dębicą – 1 575). Ponadto w Mielcu mieszkało więcej katolików (2 131 do 1 395), a różnica w żydowskiej części mieszkańców nie była zbyt duża (2 602 do 2 153). Według

---

¹⁰⁰¹ *Kronika. Audiatur et altera pars*, „Czas” 1898, nr 298 (z 30 XII), s. 3.

Sękowskiego duże znaczenie miał również fakt, że w mieście nie było wojska, w przeciwieństwie do Dębicy. Ten wywód kończył stwierdzeniem: *Czy zaś wychowanie młodzieży w małej mieścinie, gdzie jest zbyt wielka przewaga żydowskiej ludności, gdzie sporo kapralów flirtuje swobodnie po ulicach, będzie celowi odpowiadało?* Dochody obydwóch miast również się znacząco różniły. W Dębicy wynosiły 7 689 złr, w Mielcu – 10 632 złr 79 ½ ct. Poruszone w korespondencji dębickiej stosunki higieniczne także wyglądały inaczej. Sękowski informował, że w Dębicy, w przeciwieństwie do Mielca, brak było dobrej jakości wody. Stacjonujący w mieście garnizon wojskowy zaopatrywany był w wodę z pobliskiej Wolicy. Na zakończenie pisał: *Jest walka między miastami Dębicą i Mielcem o gimnazjum. Za Mielcem stoi cała ludność powiatu, zarówno z dworu, jak i z chałupy – za Mielcem stoi ofiarność ludności całego powiatu. – Ofiarujemy się budować gmach szkolny i bursę na 30 uczniów, zupełnie bezpłatnie. W ponoszeniu tego ciężaru bierze udział cała ludność powiatu: Rada Powiatowa przez szereg lat ofiarowuje na ten cel 45 000 złr, gminy wiejskie około 14 000 złr, mieszczenie mieleccy około 13 000 złr, dwory dają cegłę, bądź za darmo, bądź po cenie wyrobu, nawet rzemieślnicy spieszą z ofiarami w naturze: stolarze ofiarują okna, blacharze rynny itd. Resztę kosztów pokrywa gmina miasta Mielca. – Ofiary popłynęły tak chętnie, nie tylko dlatego, że ludność powiatu mieleckiego odczuwa żywo potrzebę założenia w Mielcu gimnazjum, ale i dlatego, że w ten sposób ludność powiatu chce uczcić 50-letni jubileusz rządów Najjaśniejszego Pana. – Postanowiono prosić o Najwyższe zezwolenie, by gimnazjum w Mielcu nosiło miano »Jubileuszowe gimnazjum cesarza Franciszka Józefa I«. Mamy za sobą wszystko, i cel wzniosły i ofiarność całej ludności i najdogodniejsze dla rządu warunki i położenie topograficzne, więc też i pełną nadzieją żyjemy, że doczekamy się pomyślnej dla Mielca decyzji sfer decydujących¹⁰⁰². Zgoda na zaproponowaną nazwę nadeszła bardzo szybko, jeszcze w styczniu 1899 r.¹⁰⁰³*

Na odpowiedź Dębicy na artykuł Sękowskiego nie trzeba było długo czekać. W dn. 26 I 1899 r. krakowski „Czas” zamieścił odpowiedni tekst, którego autor zbijał punkt po punkcie argumenty marszałka powiatu mieleckiego. Zwrócił uwagę m.in. na odległości pomiędzy poszczególnymi miejscowościami, podjął się jeszcze raz przeliczenia, jaka liczba uczniów ostatecznie wybierze jedno czy drugie gimnazjum, omówił stosunki „wodne” w miejscowościach, skupił się nad rzeczywistymi

---

¹⁰⁰² S. Sękowski, *Sprawy szkolne*, „Czas” 1899, nr 8 (z 11 I), s. 2.

¹⁰⁰³ *Kronika*, „Czas” 1899, nr 16 (z 20 I), s. 2; *Kronika. Jubileuszowe gimnazjum w Mielcu*, „GL” 1899, nr 15 (z 20 I), s. 3.

możliwościami finansowymi Dębicy i Mielca względem budowy niezbędnych gmachów (bursy i gimnazjum), wreszcie wymienił zakłady przemysłowe, które świadczą o rozwoju miasta. Interesujące, że Dębica również uzyskała zgodę na nazwanie szkoły „Jubileuszowym gimnazjum cesarza Franciszka Józefa I”¹⁰⁰⁴.

Walka o uruchomienie gimnazjum w jednej z miejscowości trwała do samego końca. Niestety, mimo wielu pozytywnych deklaracji i opinii dotyczących umiejscowienia szkoły w Mielcu (m.in. lwowskiego Sejmu Krajowego¹⁰⁰⁵ i Koła Polskiego w Radzie Państwa w Wiedniu) to pobliska Dębica cieszyła się w 1900 r. z możliwości otwarcia u siebie szkoły średniej¹⁰⁰⁶. Mieleckie zabiegi zakończyły się jednak sukcesem niewiele później, w roku 1905¹⁰⁰⁷. Informacja o otwarciu Gimnazjum w Mielcu od 30 VI 1905 r., na co wyraził swoje zezwolenie cesarz, została również ogłoszona w prasie galicyjskiej¹⁰⁰⁸. Na jej łamach odnotowano ponadto termin egzaminów wstępnych do klasy I – 1 IX 1906 r.¹⁰⁰⁹

Początek działalności szkoły wiązał się z jej odpowiednim umiejscowieniem. Zrazu nie było z tym żadnego problemu. Pierwsze klasy uczyły się w budynku gminnym, usytuowanym przy dzisiejszej ul. Kościuszki (obecnie częściowo zajmuje go I Liceum Ogólnokształcące im. S. Konarskiego, spadkobierca tradycji gimnazjum). Wraz z upływem lat, zwiększaniem się liczby uczniów i klas, zaczęły pojawiać się trudności. Miasto próbowało je likwidować poprzez wynajmowanie sal, np. w budynku wikarówki czy w kamienicy będącej własnością rodziny Łojczyków¹⁰¹⁰. Koszty związane z powiększaniem się szkoły o kolejne klasy i zatrudnianiem nowych nauczycieli pokrywało natomiast galicyjskie Ministerstwo Wyznań i Oświaty¹⁰¹¹. Zdarzało się również, że na wniosek Rady Szkolnej Krajowej przeznaczane były

---

¹⁰⁰⁴ *Korespondencya „Czasu”*. *Sprawy szkolne*, „Czas” 1899, nr 21 (z 26 I), s. 1-2.

¹⁰⁰⁵ *Część nieurzędowa. Sejm. (23 posiedzenia ciąg dalszy; posiedzenie wieczorne)*, „GL” 1899, nr 71, s. 3; *Sejm. (V. posiedzenie 5 sesji VII. peryodu)*. Lwów, 2 kwietnia, „GL” 1900, nr 76 (z 3 IV), s. 5.

¹⁰⁰⁶ Monografia Dębicy o „walce” miasta z Mielcem w kwestii założenia szkoły średniej w 1900 r. nie wspomina w ogóle. Zob. A. Zielecki, *W czasach autonomii*, w: *Dębica. Zarys dziejów miasta i regionu*, red. J. Buszko, F. Kiryk, Kraków 1995, s. 262-266.

¹⁰⁰⁷ K. Haptaś, *Gmach mieleckiego...*, s. 15-16. Wydaje się, że kilka lat oczekiwania dłużej nie miało większego znaczenia. Patrząc jednak przez pryzmat tego, że np. do wybuchu I wojny światowej szkołę ukończyłoby pięć kolejnych roczników maturzystów, kolejni nauczyciele zetknęliby się z mielecką młodzieżą, miasto pełniej zareagowałoby na funkcjonowanie szkoły itd., można stwierdzić, że decyzja miała wpływ na rozwój miasta.

¹⁰⁰⁸ *Nowe gimnazjum*, „Czas” 1905, nr 165 (z 22 VII), wyd. wieczorne, s. 2; *Omyłka druku*, „Czas” 1905, nr 166 (z 23 VII), wyd. poranne, s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1905, nr 166 (z 23 VII), s. 1; *Sejm. Lwów 10 października*, „Czas” 1905, nr 231 (z 10 X), wyd. wieczorne, s. 3.

¹⁰⁰⁹ *Kronika prowincjonalna*, „GL” 1906, nr 180 (z 8 VIII), s. 4.

¹⁰¹⁰ K. Haptaś, *Gmach mieleckiego...*, s. 16.

¹⁰¹¹ *Galicya w budżecie na r. 1908*, „GL” 1907, nr 259, s. 2.

jednorazowe dotacje przeznaczone na konkretne cele. W roku 1912 funkcjonujący w szkole warsztat introligatorski otrzymał zapomogę w wysokości 200 kor.¹⁰¹²

Włodarze miasta i jego radni zdawali sobie sprawę z tego, że działaniem priorytetowym jest budowa gmachu szkoły. Olbrzymie koszty były przyczyną zabiegów o dotacje na ten cel, czynionych u władz galicyjskich. W grudniu 1907 r. gościła w Wiedniu delegacja z Mielca w składzie: Sękowski, adwokat Stanisław Łojasiewicz, dyrektor gimnazjum Roman Moskwa, adwokat Ozjasz Isenberg, asesor Kołaczyński, Feliks Brożonowicz, Izrael Hermele i Lejzor Salpeter. Jednym z celów wizyty było uzyskanie wsparcia finansowego na budowę gmachu szkoły średniej¹⁰¹³. Rok później, we wrześniu 1908 r., deputacja Mielca gościła w tej sprawie we Lwowie. Na jej czele stali: Sękowski, marszałek powiatu, oraz Górski i Andrzej Kędzior, (...) *przedstawiła* [ona – K.H.] *JE. P. Ministrowi dla Galicji, JE. P. Namiestnikowi, Prezesowi Koła polskiego dr. Głabińskiemu oraz Wiceprezydentowi Rady szkolnej krajowej dr. Dembowskiemu prośbę o subwencję 200 000 koron na budowę budynku gimnazjalnego w Mielcu*. Jak zostało dalej odnotowane: *Życzliwie przyjęta, nabrała... przekonania, że uzasadnione życzenie będzie spełnione*¹⁰¹⁴. W roku 1914 Sejm Krajowy zezwolił mieleckiej Radzie Powiatowej, aby część pożyczki przeznaczonej na zasilenie Powiatowej Kasy Oszczędności przeznaczyła ona na zasilek dla miasta na budowę budynku gimnazjum¹⁰¹⁵.

Na budowę gmachu gimnazjum rozpisany został konkurs. Gmina dysponowała planami obiektu, miała sporządzony kosztorys oraz przygotowała warunki budowy, które dostępne były w miejscowym urzędzie miejskim. W przybliżeniu koszty budowy miały wynieść 300 tys. kor. Oferty można było wносить do 15 VII 1910 r. w zapieczętowanych kopertach zaopatrzonych napisem: „Oferta na budowę gimnazjum w Mielcu”. Pod ogłoszeniem podpisał się ówczesny burmistrz miasta Feliks Brożonowicz¹⁰¹⁶. Niewiele później ogłoszony został kolejny konkurs na postawienie gmachu szkoły. Tym razem koszty budowy zostały określone precyzyjnie – 373 tys.

---

¹⁰¹² *Kronika. Subwencje dla warsztatów studenckich*, „Czas” 1912, nr 459 (z 7 X), wyd. popoł., s. 2; *Kronika. Subwencje dla warsztatów studenckich*, „GL” 1912, nr 231 (z 8 X), s. 3.

¹⁰¹³ *Telegramy „Czasu”. Deputacje Mielca i Rudnika w Wiedniu*, „Czas” 1907, nr 280, wyd. poranne, s. 1; *Część nieurzędowa. Lwów, 6 grudnia. Rada Państwa*, „GL” 1907, nr 282, s. 2.

¹⁰¹⁴ *Sejm. (7 posiedzenie I. sesji IX. peryodu). Lwów, dnia 24 września*, „GL” 1908, nr 220 (z 25 IX), s. 5.

¹⁰¹⁵ *Część nieurzędowa. Sprawy krajowe*, „GL” 1913, nr 74, s. 2; *Sejm. (14 posiedzenie I. sesji X. peryodu). Lwów, 3 marca*, „GL” 1914, nr 50 (z 4 III), s. 6.

¹⁰¹⁶ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1910, nr 146, s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1910, nr 148 (z 3 VII), s. 8; *Konkurs*, „Czas” 1910, nr 294 (z 2 VII), numer poranny, s. 2; *Konkurs*, „Czas” 1910, nr 298 (z 5 VII), numer poranny, s. 2.

500 kor. Ogłaszający nadmienił, że *Oferty z wyraźnym oznaczeniem procentu opustu lub nadwyżki z ceny kosztorysowej wraz z dołączonym wadium w wysokości 5 proc. do ofiarowanej ceny* należało wносить do 18 sierpnia, do godziny 15.00, w zapieczętowanych kopertach podpisanych jak wcześniej¹⁰¹⁷.

Budowa gmachu trwała dwa i pół roku. I wreszcie nastał ten dzień – 3 XII 1912 r. Dzień poświęcenia i otwarcia dwóch obiektów – gimnazjum oraz bursy gimnazjalnej. Udało się to dzięki subwencji finansowej ze strony *Państwa*. Powstał budynek, jak zapisał korespondent, (...) *może najwspanialszy ze wszystkich, w jakich nasze szkoły średnie są umieszczone i mógłby w stolicy każdego cywilizowanego państwa zwracać uwagę jako okazały przybytek nauki. Położony na wolnym miejscu z rozległym widokiem, nieograniczonym żadnymi pobliskimi zabudowaniami, otoczony podwórzem i boiskiem wielkich rozmiarów, a obwiedziony pięknym ze słupów i krat złożonym ogrodzeniem, mieści w sobie wszystkie lokalności potrzebne dla zakładu, a więc sale naukowe, konferencyjne, gabinety na biblioteki i zbiory itd., niezwykle szerokie korytarze oraz dogodne i przestronne mieszkanie dla dyrektora z oddzielnym wejściem. Osobny, odpowiednio urządzony budynek wielkich rozmiarów na dziedzińcu przeznaczony jest na naukę gimnastyki*¹⁰¹⁸.

Uroczystość rozpoczęła się o godzinie 8.00 Mszą świętą odprawioną w kaplicy bursy gimnazjalnej. Celebrował ją biskup tarnowski Leon Wałęga, który udzielił uczniom szkoły Komunii świętej, a następnie, po przemowie, sakramentu bierzmowania. *Obowiązki ojcowskie* względem przystępujących do niego pełnił dr Ignacy Dembowski, wiceprezydent Rady Szkolnej Krajowej¹⁰¹⁹.

O godzinie 11.00 nastąpiło poświęcenie gmachu gimnazjum. Dokonał go biskup Wałęga, odprawiając modlitwy na zewnątrz i wewnątrz budynku. Następnie przemówił w obecności nauczycieli, przedstawicieli władz, duchowieństwa oraz rodziców, szczególnie ze stanu włościańskiego, do zgromadzonych w auli szkoły uczniów. Po biskupie przemawiali następni oficjele – (...) *Wiceprezydent dr Dembowski rozpoczynając od okrzyku na cześć Najjaśniejszego Pana z zapalem powtórzonym przez zgromadzonych, przedstawił znaczenie zakładu dla miasta i okolicy, a w gorących słowach zwróconych do młodzieży przypomniał jej obowiązki, których ścisłym wypełnianiem wywdzięczy się rodzicom, nauczycielom i społeczeństwu za doznawane*

---

¹⁰¹⁷ *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1910, nr 182, s. 7; *Dziennik urzędowy. Konkurs*, „GL” 1910, nr 184 (z 14 VIII), s. 6.

¹⁰¹⁸ *Kronika. Wielka uroczystość szkolna w Mielcu*, „GL” 1912, nr 281 (z 6 XII), s. 3.

¹⁰¹⁹ *Ibidem*.

dobrodziejstwa. Przemawiali dalej prezes Rady powiatowej Jan hr. Tarnowski, dziękując władzom i gminie za wspaniałą nabytek kulturalny dla powiatu, kierownik zakładu ks. Sitko, wyrażając wdzięczność gościom i przyrzekając sumienną pracą usprawiedliwić nadzieje przywiązane do tej szkoły, a wreszcie po bardzo udatnie wykonanej kantacie przez uczniów z towarzyszeniem orkiestry zakładu, celujący uczeń VIII klasy Łach wygłosił krótką, najlepsze sprawiającą wrażenie przemowę¹⁰²⁰. Następnie miało miejsce zwiedzanie budynku szkoły połączone z przedstawieniem się grona nauczycielskiego dr. Dembowskiemu.

Na sam koniec odbyła się mniej oficjalna część uroczystości. W śniadaniu urządzonym w mieszkaniu dyrektora zakładu ks. Romana Sitki wzięło udział kilkudziesięciu gości. Nie obeszło się bez toastów. Wznosili je (...) imieniem gminy dr Łojasiewicz na cześć ks. biskupa Wałęgi, ks. Biskup na cześć wiceprezydenta Rady Szkolnej Krajowej, wiceprezydent dr Dembowski na cześć powiatu i gminy w ręce hr. Tarnowskiego, hr. Tarnowski na cześć nauczycielstwa i powodzenie szkoły itd.¹⁰²¹

Dzień, w czasie którego dr Dembowski zwiedził również mieleckie szkoły ludowe, biura Rady Szkolnej Okręgowej, przyjął w biurze miejscowego starosty reprezentację miejską, grono nauczycielskie i wiele innych osób zakończyło wieczorem przyjęcie w pałacyku hr. Oborskich. Uczestniczyli w nim gospodarze, przedstawiciele władz i nauczycielstwa oraz gość honorowy. Po przyjęciu dr Dembowski wyjechał nocą pociągiem do Lwowa, żegnany na dworcu przez liczne grono osób¹⁰²².

Na początku następnego roku miała miejsce kolaudacja budynku. W artykule informującym o tym zostało podane, że kosztował on ponad milion kor., co wydaje się być kwotą wielce zawyżoną i przesadzoną. 10 tys. kor. subwencji na jego budowę otrzymała gmina Mielec dzięki posłowi dr. Ignacemu Rosnerowi, kolejne 200 tys. kor. stanowiła pożyczka amortyzacyjna¹⁰²³.

Okazuje się, że budynek Gimnazjum w trakcie użytkowania był świadkiem niebezpiecznych zdarzeń. *W pracowni fizycznej... przy wytwarzaniu tzw. piorunującego powietrza nastąpiła... groźna eksplozja, przy czym odłamkami szkła dotkliwie*

---

¹⁰²⁰ *Ibidem*. Całą uroczystość opisał również krakowski „Czas”. Zob. *Kronika. Poświęcenie gmachu gimnazjalnego*, „Czas” 1912, nr 564 (z 6 XII), wyd. popoł., s. 2.

¹⁰²¹ *Kronika. Wielka uroczystość szkolna w Mielcu*, „GL” 1912, nr 281, s. 3.

¹⁰²² *Ibidem*.

¹⁰²³ *Kronika. Z kraju*, „Czas” 1913, nr 15 (z 10 I), wyd. popoł., s. 2.

*pokaleczeni zostali prof. Piątkowski i kilku uczniów. Rannym pierwszej pomocy udzielił dr Frank*¹⁰²⁴.

Ważne miejsce w strukturze szkoły pełnili nauczyciele. Prasa galicyjska informowała o zachodzących wśród nich zmianach. Na łamach krakowskiego „Czasu” i „Gazety Lwowskiej” odnotowano mianowania lub przenosiny do Mielca lub z Mielca niejednego z nauczycieli gimnazjalnych.

Na pierwszym miejscu należy wymienić dyrektorów szkoły. Do wybuchu I wojny światowej było ich dwóch. Pierwszego wyłonił rozpisany w okresie wakacyjnym 1905 r. konkurs, ogłoszony przez Radę Szkolną Krajową. Zostało w nim zapisane, że: *Do posady dyrektora przywiązana jest płaca wraz z dodatkiem funkcyjnym wliczalnym do emerytury w myśl ustawy z dnia 19 września 1898... wolne mieszkanie lub odpowiednie relutum i połowa dodatku aktywalnego*¹⁰²⁵. Podania zaopatrzone w wymagane dokumenty należało wносить za pośrednictwem władzy przełożonej do Prezydium Rady Szkolnej Okręgowej w terminie do 5 VIII 1905 r.¹⁰²⁶

Dyrektorem nowo założonej szkoły średniej, mianowanym przez cesarza Franciszka Józefa I, został Roman Moskwa, profesor V Gimnazjum we Lwowie¹⁰²⁷. Dzięki niemu szkoła niezwykle sprawnie rozwijała się przez pierwsze lata istnienia, zwieńczając ten okres budową swojej okazałej siedziby. Dyrektor Moskwa jako szanowany pedagog uczestniczył w życiu szkolnym Galicji, przykładowo przewodnicząc egzaminom dojrzałości, np. w gimnazjum w Dębicy w dniach 13-16 VI 1910 r. oraz 6-10 VI 1911 r.¹⁰²⁸ Przed wybuchem I wojny światowej, w roku 1913, mielecka szkoła doczekała się zmiany na stanowisku dyrektora. Nowym, również mianowanym przez cesarza austriackiego, został Wincenty Tyran, dotychczasowy profesor I Gimnazjum w Nowym Sączu¹⁰²⁹. Pod jego rządami szkoła weszła w okres międzywojenny.

Nowo powstałe gimnazjum w Mielcu zostało obsadzone również pozostałymi siłami nauczycielskimi. Już w okresie wakacyjnym 1905 r. ogłoszony został konkurs na

---

¹⁰²⁴ *Eksplzoya w gimnazyum*, „Czas” 1911, nr 106 (z 6 III), numer popoł., s. 2.

¹⁰²⁵ *Konkursa*, „GL” 1905, nr 169 (z 27 VII), s. 8; *Konkursa*, „GL” 1905, nr 171 (z 29 VII), s. 8.

¹⁰²⁶ *Konkursa*, „GL” 1905, nr 169, s. 8; *Konkursa*, „GL” 1905, nr 171, s. 8.

¹⁰²⁷ *Telegramy „Czasu”*. *Mianowania i odznaczenia*, „Czas” 1905, nr 232 (z 11 X), wyd. poranne, s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1905, nr 233 (z 13 X), s. 1. W roku 1913 cesarz nadał mu tytuł radcy rządowego. *Kronika. Odznaczenia dyrektorów gimnazjalnych*, „Czas” 1913, nr 68 (z 11 II), wyd. poranne, s. 2.

¹⁰²⁸ *Kronika prowincjonalna*, „GL” 1910, nr 168 (z 27 VII), s. 4; *Kronika*, „Czas” 1911, nr 269 (z 16 VI), numer popoł., s. 3; *Kronika*, „GL” 1911, nr 137 (z 18 VI), s. 3.

¹⁰²⁹ *Kronika. Mianowania i odznaczenia*, „Czas” 1913, nr 451 (z 1 X), wyd. poranne, s. 1; *Telegramy Gazety Lwowskiej*, „GL” 1913, nr 225 (z 2 X), s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1913, nr 226 (z 3 X), s. 1.

objęcie pierwszych posad nauczycielskich: języka polskiego jako przedmiotu głównego i filologii klasycznej jako przedmiotu pobocznego¹⁰³⁰. Rok później znów poszukiwano nauczyciela języka polskiego jako przedmiotu głównego, a w 1907 r. nauczyciela filologii klasycznej¹⁰³¹. Rok 1908 przyniósł z kolei konkurs na nauczycieli: języka niemieckiego, historii i geografii oraz religii w obrządku rzymskokatolickim¹⁰³². W 1909 r. poszukiwano nauczycieli: filologii klasycznej, języka polskiego i języka niemieckiego¹⁰³³.

Tab. 17. Ruch służbowy nauczycieli mieleckiego gimnazjum w latach 1905-1914

Imię i nazwisko	Miejsce i rok przyjścia	Miejsce i rok odejścia
Władysław Błaszczewicz	1910 r.	Łańcut, Gimnazjum realne, 1912 r.
Stanisław Bodurek	1908 r.	Rzeszów, I Gimnazjum, 1909 r.
Stefan Chciuk ¹⁰³⁴	1910 r.	
Rudolf Ciulik	1907 r.	Kraków, Gimnazjum św. Jacka, 1909 r.
Jan (Joel) Czortkower ¹⁰³⁵	1910 r.	
Gabriel Dubiel	Śniatyn, Szkoła realna, 1909 r.	Tarnów, I Gimnazjum, 1912 r.
Antoni Dudzik ¹⁰³⁶	1909 r.	
Wawrzyniec Główka ¹⁰³⁷	Tarnopol, II Gimnazjum, 1910 r.	
Karol Grande ¹⁰³⁸	1908 r.	
Karol Grana	1914 r.	

¹⁰³⁰ *Konkurs*, „GL” 1905, nr 169, s. 8; *Konkurs*, „GL” 1905, nr 171, s. 8.

¹⁰³¹ *Konkurs*, „GL” 1906, nr 32 (z 10 II), s. 8; *Konkurs*, „GL” 1906, nr 33 (z 11 II), s. 7; *Konkurs*, „GL” 1906, nr 35 (z 14 II), s. 9; *Konkurs*, „GL” 1907, nr 264 (z 16 XI), s. 9; *Konkurs*, „GL” 1907, nr 265, s. 10; *Konkurs*, „GL” 1907, nr 266 (z 19 XI), s. 8.

¹⁰³² *Konkurs*, „GL” 1908, nr 71 (z 27 III), s. 8.

¹⁰³³ *Konkurs*, „GL” 1909, nr 42 (z 23 II), s. 9; *Konkurs*, „GL” 1909, nr 43 (z 24 II), s. 8; *Konkurs*, „GL” 1909, nr 44 (z 25 II), s. 10.

¹⁰³⁴ Pracował w Mielcu do 1920 r. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939*, opr. B. Tychanowicz, w: *Księga Jubileuszowa 100 rocznicy...*, s. 533.

¹⁰³⁵ Uczył w mieleckim gimnazjum do roku 1939. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939...*, s. 533.

¹⁰³⁶ Pracował w gimnazjum w Mielcu do 1920 r. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939...*, s. 534.

¹⁰³⁷ Zmarł 14 V 1915 r. w Mielcu. APArM, Liber mortuorum Mielec ob. 1890-1965, t. 4, s. 133.

¹⁰³⁸ Uczył w szkole mieleckiej do roku 1921. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939...*, s. 534. Grande uczył w szkole m.in. śpiewu. O nim i nauczaniu śpiewu i muzyki w mieleckim Gimnazjum zob. w: W. Motyka, *Wychowanie muzyczne młodzieży w środkowej części Galicji w okresie autonomicznym (1867-1914)*, Rzeszów 2018.

Józef Hajdukiewicz	1908 r.	Sokal, 1914 r.
Fryderyk Hanke ¹⁰³⁹	Rzeszów, I Gimnazjum, 1906 r.	
Władysław Jaworski	Buczacz, 1912 r.	Lwów, II Szkoła realna, 1914 r.
Franciszek Jun ¹⁰⁴⁰	Wadowice, 1909 r.	
Wilhelm Klimek	1912 r.	Wadowice, 1912 r.
Zygmunt Kochański ¹⁰⁴¹	1910 r.	
Gustaw Koneczny	1910 r.	Kraków, Gimnazjum św. Anny, 1910 r.
Walerian Kozak		Sambor, 1914 r.
Zygmunt Kozak	1910 r.	Złoczów, 1911 r.
Dr Antoni Kukliński ¹⁰⁴²	1911 r.	
Jan Leśniak		Dębica, 1912 r.
Roman Moskwa ¹⁰⁴³	1905 r.	
Jan Mydlarz	Stryj, filia Gimnazjum, 1909 r.	Łańcut, Gimnazjum realne, 1912 r.
Kazimierz Nagórecki	Kraków, Gimnazjum św. Anny, 1906 r.	Stryj, filia Gimnazjum, 1908 r.
Józef Niemiec ¹⁰⁴⁴	Tarnów, Szkoła realna, 1912 r.	
Stanisław Niemiec	Jarosław, 1907 r.	Drohobycz, 1908 r.
Józef Orzech ¹⁰⁴⁵	Nowy Targ, 1912 r.	
Michał Paszczak ¹⁰⁴⁶	Przemyśl, 1913 r.	
Józef Piątkowski	Jarosław, 1909 r.	Orłowa, Gimnazjum realne, 1912 r., dyrektor
Janusz Polcyn ¹⁰⁴⁷	Rzeszów, I Gimnazjum, 1909 r.	

¹⁰³⁹ Pracował w szkole mieleckiej do 1909 r. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939...*, s. 534.

¹⁰⁴⁰ Nauczał w gimnazjum w Mielcu do roku 1911. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939...*, s. 534.

¹⁰⁴¹ Wykonywał zawód w mieleckiej szkole do 1911 r. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939...*, s. 535.

¹⁰⁴² Pracował w szkole w Mielcu do roku 1918. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939...*, s. 535.

¹⁰⁴³ Kierował mielecką placówką szkolną do września 1911 r., następnie do lutego 1913 r. przebywał na urlopie zdrowotnym. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939...*, s. 536.

¹⁰⁴⁴ Nauczał w gimnazjum w Mielcu do 1921 r. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939...*, s. 536.

¹⁰⁴⁵ Pracował w szkole mieleckiej do roku 1914. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939...*, s. 536.

¹⁰⁴⁶ Uczył w gimnazjum w Mielcu do 1917 r. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939...*, s. 536.

Józef Sala	Łańcut, Gimnazjum realne, 1911 r.	
Franciszek Siorek ¹⁰⁴⁸	1913 r. ¹⁰⁴⁹	
ks. Roman Sitko ¹⁰⁵⁰	1907 r.	
Tadeusz Sokołowski ¹⁰⁵¹	Kraków, Gimnazjum św. Anny, 1912 r.	
Jan Stec ¹⁰⁵²	1905 r.	
Józef Szczepański ¹⁰⁵³	Kraków, I Szkoła realna, 1912 r.	
Stanisław Tillinger ¹⁰⁵⁴	Lwów, II Gimnazjum, 1907 r.	
Władysław Wolny	Wadowice, 1909 r.	Tarnów, Szkoła realna, 1914 r.
Leopold Wołowicz		Stryj, 1912 r.
Marian Wójcikiewicz		Jarosław, 1909 r.
Franciszek Wydro ¹⁰⁵⁵	1905 r.	Łańcut, Gimnazjum realne, 1912 r.
Kazimierz Wyspiański ¹⁰⁵⁶	1907 r.	
Józef Ziemiński	Nowy Targ, 1911 r.	Tarnów, I Gimnazjum, 1912 r.
Antoni Żukrowski ¹⁰⁵⁷	1908 r.	

Źródła: *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1905, nr 209 (z 14 IX), s. 4; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1905, nr 227 (z 6 X), s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1905, nr 233, s. 1; *Część urzędowa*,

¹⁰⁴⁷ Wykonywał zawód w Mielcu do roku 1911. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939...*, s. 536.

¹⁰⁴⁸ Nauczał w mieleckiej szkole do 1939 r. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939...*, s. 537.

¹⁰⁴⁹ Otrzymał tytuł profesora. *Kronika. Mianowania w gimnazyjach*, „Czas” 1913, nr 212 (z 9 V), wyd. poranne, s. 1.

¹⁰⁵⁰ Opuścił Mielec w 1921 r. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939...*, s. 537.

¹⁰⁵¹ Pracował w gimnazjum w Mielcu do roku 1921. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939...*, s. 537.

¹⁰⁵² Wykonywał zawód w szkole mieleckiej do 1909 r. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939...*, s. 537.

¹⁰⁵³ Uczył w placówce szkolnej w Mielcu do roku 1916. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939...*, s. 537.

¹⁰⁵⁴ Wiadomo o nim tyle, że w roku szkolnym 1907/1908 przebywał na urlopie bezpłatnym. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939...*, s. 537.

¹⁰⁵⁵ Interesujące, że krakowski „Czas” w sierpniu 1908 r. podał informację, że Franciszek Wydro został przeniesiony z gimnazjum w Mielcu do I Gimnazjum w Tarnowie. Już w następnym miesiącu została podana wiadomość o odwrotnym kierunku przenosin nauczyciela. Zob. *Telegramy „Czasu”*, „Czas” 1908, nr 185 (z 13 VIII), wyd. poranne, s. 1; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1908, nr 185, s. 5; *Mianowania w szkołach średnich*, „Czas” 1908, nr 206, wyd. poranne, s. 1.

¹⁰⁵⁶ Pracował w szkole mieleckiej do roku 1910. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939...*, s. 538.

¹⁰⁵⁷ Nauczał w gimnazjum w Mielcu do 1911 r. Zob. *Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939...*, s. 538.

„GL” 1906, nr 149 (z 3 VII), s. 2; *Mianowania*, „Czas” 1906, nr 182 (z 10 VIII), wyd. wieczorne, s. 3; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1906, nr 183 (z 11 VIII), s. 5; *Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1907, nr 179 (z 7 VIII), wyd. wieczorne, s. 3; *Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1907, nr 180 (z 8 VIII), wyd. wieczorne, s. 2; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1907, nr 180 (z 8 VIII), s. 4; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1907, nr 189 (z 20 VIII), s. 5; *Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1907, nr 292 (z 19 XII), wyd. wieczorne, s. 2; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1907, nr 292 (z 19 XII), s. 4; *Część urzędowa*, „GL” 1908, nr 8 (z 12 I), s. 1; *Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1908, nr 31 (z 7 II), wyd. poranne, s. 2; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1908, nr 30 (z 7 II), s. 4; *Mianowania w szkolnictwie*, „Czas” 1908, nr 199 (z 31 VIII), wyd. wieczorne, s. 3; *Mianowania w szkołach średnich*, „Czas” 1908, nr 206 (z 8 IX), wyd. poranne, s. 1; *Telegramy „Czasu”. Odznaczenia i mianowania*. Lwów, „Czas” 1909, nr 4 (z 6 I), wyd. poranne, s. 1; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1909, nr 3 (z 6 I), s. 4; *Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1909, nr 17 (z 22 I), wyd. poranne, s. 1; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1909, nr 16, s. 4; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1909, nr 40, s. 4; *Kronika. Mianowania w szkołach średnich*, „Czas” 1909, nr 48 (z 28 II), wyd. poranne, s. 1; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1909, nr 47 (z 28 II), s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1909, nr 135 (z 17 VI), s. 1-2; *Mianowania i przeniesienia w szkołach średnich*, „Czas” 1909, nr 173 (z 1 VIII), wyd. poranne, s. 1; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1909, nr 173 (z 1 VIII), s. 4; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1909, nr 252 (z 5 XI), s. 5; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1909, nr 254 (z 7 XI), s. 4; *Kronika. Przeniesienia nauczycieli*, „Czas” 1910, nr 40 (z 26 I), wyd. wieczorne, s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1910, nr 20 (z 27 I), s. 1; *Kronika. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1910, nr 99 (z 3 III), numer poranny, s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1910, nr 49 (z 3 III), s. 1; *Z c.k. krajowej rady szkolnej*, „GL” 1910, nr 80 (z 10 IV), s. 5; *Część urzędowa*, „GL” 1910, nr 121 (z 1 VI), s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1910, nr 159 (z 16 VII), s. 2; *Część urzędowa*, „GL” 1910, nr 195, s. 1; *Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1910, nr 490 (z 27 X), numer poranny, s. 1; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1910, nr 244, s. 5; *Kronika. Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1911, nr 73 (z 15 II), numer poranny, s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1911, nr 36 (z 15 II), s. 1; *Mianowania w szkołach średnich*, „Czas” 1911, nr 296 (z 4 VII), numer poranny, s. 1; *Kronika. Mianowania i przeniesienia w szkolnictwie*, „Czas” 1911, nr 394 (z 31 VIII), numer poranny, s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1911, nr 198 (z 31 VIII), s. 1; *Odznaczenia, mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1912, nr 4 (z 4 I), numer poranny, s. 1; *Mianowania w szkołach średnich*, „Czas” 1912, nr 247 (z 2 VI), numer poranny, s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1912, nr 125 (z 2 VI), s. 1-2; *Mianowania i przeniesienia w szkołach średnich*, „Czas” 1912, nr 336 (z 26 VII), wyd. poranne, s. 1; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1912, nr 169 (z 26 VII), s. 4; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1912, nr 177 (z 4 VIII), s. 4; *Mianowania i przeniesienia w szkołach średnich*, „Czas” 1912, nr 392 (z 29 VIII), wyd. poranne, s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1912, nr 197 (z 29 VIII), s. 1; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1912, nr 197, s. 5; *Mianowania i przeniesienia*, „Czas” 1912, nr 406 (z 6 IX), wyd. poranne, s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1912, nr 204 (z 6 IX), s. 1; *Kronika*, „GL” 1912, nr 205 (z 7 IX), s. 3; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1912, nr 276 (z 30 XI), s. 5; *Kronika. Mianowania w gimnazjach*, „Czas” 1913, nr 212, wyd. poranne, s. 1; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1913, nr 294 (z 24 XII), s. 5; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1914, nr 42 (z 22 II), s. 4; *Mianowania w szkołach średnich*, „Czas” 1914, nr 48 (z 23 II), wyd. popoł., s. 3; *Kronika. Mianowania*, „Czas” 1914, nr 277 (z 14 VII), wyd. poranne, s. 1; *Część urzędowa*, „GL” 1914, nr 157 (z 14 VII), s. 1.

W świetle tabeli widać, że istniejącą dotychczas wiedzę na temat mieleckich profesorów gimnazjalnych można uzupełnić i skorygować. Kilku nauczycieli nie zostało wymienionych w dostępnej literaturze – Grana, Walerian Kozak i Sala. Przy części nazwisk można skorygować lata pracy w mieleckiej szkole, np. Klimek, Mydlarz, Piątkowski, Wołowicz i Wójcikiewicz. Ponadto, z pewnością interesujące są koleje życia mieleckich pedagogów gimnazjalnych po opuszczeniu miasta¹⁰⁵⁸.

Należy pamiętać, że obsadę szkoły średniej stanowili również inni pracownicy. Tuż przed rozpoczęciem pierwszego roku nauki w mieleckim gimnazjum Rada Szkolna

¹⁰⁵⁸ Czekają one na dogłębne poznanie.

Krajowa ogłosiła konkurs *Celem nadania posady stałego sługi szkolnego*¹⁰⁵⁹. W świetle przypisanych posadzie apanaży – płaca na etacie w wysokości 800 kor. rocznie, 20% dodatek aktywalny w kwocie 160 kor. rocznie (uzależniony był od wielkości miejscowości, w której pracowała dana osoba, a tym samym od kosztów utrzymania), mieszkanie służbowe w budynku szkolnym oraz ubranie służbowe – praca była dobrze płatna i opatrzona sporymi przywilejami, ale z drugiej strony niezwykle odpowiedzialna, o czym świadczyły wymogi: (...) *należyta obsługa sal szkolnych, kancelarii, sali konferencyjnej, gabinetów, utrzymywanie porządku i czystości wewnątrz i [na] zewnątrz budynku szkolnego, tudzież wszystkie czynności zwykłego stróża domowego, jak rąbanie i noszenie materiału opałowego, palenie w piecach, zamiatanie śniegu itp.*¹⁰⁶⁰ Aby je spełnić kandydat musiał wykazać: 1) *znajomość języków krajowych w słowie i piśmie, świadectwami szkolnymi i własnoręcznymi próbami pisma*; 2) *uzdolnienie fizyczne do pełnienia obowiązków takiego sługi świadectwem c.k. lekarza rządowego*; 3) *nieprzekraczalny wiek do 40 metryką urodzenia*; 4) *zachowanie się pod względem moralnym i politycznym świadectwem moralności wystawionym przez właściwą władzę, jeżeli nie pozostaje w służbie publicznej*; 5) *dotychczasowe zatrudnienie świadectwami*¹⁰⁶¹. W myśl ustawy z 19 IV 1872 r. pierwszeństwo w otrzymaniu posady mieli zwolnieni ze służby żołnierze bądź podoficerowie posiadający wymagane kwalifikacje, ponadto legitymujący się certyfikatem Ministerstwa Wojny lub Ministerstwa Obrony Krajowej, uprawniający do ubiegania się o stanowisko w cywilnej służbie państwowej¹⁰⁶². W przypadku braku takowych kandydatów, pod uwagę byli brani inni kandydaci. Podania w tym przypadku miały być składane do 31 VIII 1905 r. do odpowiedniej władzy¹⁰⁶³.

Szkoła mielecka istniała jednak dla uczniów. Do wybuchu Wielkiej Wojny zaledwie dwa roczniki uczących się złożyły egzaminy dojrzałości. Obydwa pełne tych, którzy już niedługo później walczyli o wolną Polskę, a po odzyskaniu przez nią niepodległości budowali jej dobrobyt, by następnie znów walczyć o jej byt podczas II wojny światowej, później kolejny raz odbudowywać zniszczony kraj¹⁰⁶⁴.

---

¹⁰⁵⁹ *Konkursa*, „GL” 1905, nr 171, s. 8.

¹⁰⁶⁰ *Ibidem*.

¹⁰⁶¹ *Ibidem*.

¹⁰⁶² *Ibidem*.

¹⁰⁶³ *Ibidem*.

¹⁰⁶⁴ Na temat istnieje obszerna literatura. Zob. chociażby: J. Skrzypczak, *Na drodze do wolności. Mielczanie w walce o niepodległość Polski 1907-1918*, Mielec 2008; J. Skrzypczak, *Rok 1920. Mielczanie w wojnie polsko-bolszewickiej*, Mielec 2010; M. Zaltoński, *Całe życie uczył miłości Boga i Polski. Rzecz o księdzu Józefie Smaczniaku (1895-1942)*, „RM” 2011-2012, t. 14-15, s. 15-53;

Tuż przed wybuchem Wielkiej Wojny odbyły się w mieleckim gimnazjum – 24 VI 1913 r. egzamin dojrzałości, a 15 VI 1914 r. ustne egzaminy dojrzałości¹⁰⁶⁵. Jeden z ostatnich numerów „Gazety Lwowskiej” z 1914 r. opublikował listę tych, którzy w dniach 15-17 sierpnia zdali egzamin dojrzałości, który odbył się w mieleckim Gimnazjum pod przewodnictwem dyrektora placówki dębickiej Józefa Szydłowskiego. Świadectwa dojrzałości odebrali: Józef Dziewit, Jan Gesing, Piotr Guzior, Stanisław Hyjek, Józef Kowalski, Franciszek Kralisz, Jan Krysa, Michał Marchut, Władysław Miłoś, Michał Osmola, Henryk Pajor (z odznaczeniem), Aleksander Plutyński, Józef Puskarczyk, Władysław Skrzypek (z odznaczeniem), Józef Smacznik, Paweł Szoja, Jan Terłaga (z odznaczeniem), Władysław Zawisza oraz Jakub Aszheim (jako eksternista)¹⁰⁶⁶.

Uczniowie Gimnazjum w Mielcu mogli liczyć na wsparcie finansowe. Dla ubogich zbierano fundusze na ich wsparcie. Wiadomo, że w latach 1905-1907 pieniądze na ten cel przekazywały różne osoby, np. Władysław Wojakowski (20 kor.), ks. Franciszek Pawlikowski (6 kor.) czy R. Grau (1 kor. 20 hal.). Na wspomniany cel zbierano również przy okazji wpisów uczniów do szkoły w poszczególnych latach szkolnych (1905/1906 – 69 kor. 40 hal., 1906/1907 – 48 kor. 80 hal.) czy po egzortach do puszek (od 13 V 1905 r. do 29 VI 1906 r. zebrano w ten sposób 118 kor. 54 hal.). Łącznie zebrano 263 kor. 94 hal. Wymienione pieniądze podzielono w ten sposób, że na ubrania, lekarstwa i książki dla uczniów ubogich w latach szkolnych 1905/1906 – 1906/1907 przekazano 99 kor. 15 hal. Reszta wspomnianej sumy – 164 kor. 79 hal. – została złożona w części na książeczkę założonej w Powiatowej Kasie Oszczędności w Mielcu, a w części na książeczkę Towarzystwa Zaliczkowego w Mielcu z tytułem „Bratnia pomoc uczniów gimnazjalnych w Mielcu”¹⁰⁶⁷. Z kolei w sytuacjach, gdy uczniowie osiągnęli odpowiednie wyniki w nauce, mogli liczyć na stypendia. W 1911 r. kwotę 400 kor. otrzymał Jan Sękowski, uczeń VI klasy, syn zmarłego rok wcześniej Stefana, marszałka powiatu mieleckiego¹⁰⁶⁸. W roku 1912 kwotę 300 kor. otrzymał Jan Kalita, uczeń IV klasy¹⁰⁶⁹. W 1914 r. 400 kor. (300 kor.?) otrzymał Aleksander

---

K. Haptaś, *Piotr Guziorski (1894-1959), Żołnierz Niepodległości*, Kolbuszowa 2018; J. Skrzypczak, *Żołnierskie drogi mielczan ku Niepodległej*, Mielec 2018.

¹⁰⁶⁵ *Kronika. Matura w szkołach średnich*, „Czas” 1913, nr 200 (z 1 V), wyd. poranne, s. 1; *Egzamina dojrzałości*, „Czas” 1914, nr 161 (z 2 V), wyd. popoł., s. 3.

¹⁰⁶⁶ *Kronika prowincjonalna*, „GL” 1914, nr 193 (z 26 VIII), s. 5.

¹⁰⁶⁷ *Kronika. Dla uczniów w Mielcu*, „Czas” 1907, nr 152 (z 6 VII), wyd. wieczorne, s. 3.

¹⁰⁶⁸ *Nadanie stypendyów*, „Czas” 1911, nr 53 (z 2 II), numer poranny, s. 1.

¹⁰⁶⁹ *Stypendya*, „Czas” 1912, nr 103 (z 4 III), wyd. popoł., s. 4.

Plutyński z klasy VIII, a po 315 kor. Jan Krysa i Henryk Pająk, obydwaj również z klasy VIII¹⁰⁷⁰.

Inne szkoły

W Mielcu okresu autonomii Galicji istniały jeszcze inne szkoły. 1 VII 1892 r. otworzona została szkoła koszykarstwa¹⁰⁷¹. Ponadto 1 X 1909 r. Związek Polski Niewiast Katolickich Koło w Mielcu uruchomił szkołę gospodarstwa domowego. Była ona określana jako szkoła specjalna, ze względu na potrzeby lokalne klasyfikowana jako normalna na równi ze szkołą gospodyń wiejskich w Albigowej, inna od projektowanej wówczas przez gminę miasta Krakowa szkoły wydziałowej oraz kursów krakowskich. Jej program w części teoretycznej obejmował higienę oraz przedmioty elementarne takie jak: geografia, historia Polski, rachunki, religia, rysunki i śpiew. Część praktyczna obejmowała zaś pracę w kuchni, pralni i szwalni oraz w ogrodzie¹⁰⁷². Z kolei w roku szkolnym 1911/1912 w mieście zorganizowana została szkoła przemysłowa uzupełniająca typu ogólnego¹⁰⁷³.

W świetle prasy galicyjskiej wiadomo również, że w roku 1895 trwały zabiegi o założenie w Mielcu niższej szkoły rolniczej. Sprawa jej powołania pojawiła się podczas obrad Sejmu Krajowego we Lwowie, w trakcie których Stefan Sękowski popierał petycję mieleckiej Rady Powiatowej w tym temacie i odesłanie jej do komisji gospodarstwa krajowego¹⁰⁷⁴.

Miasto cieszyło się również z dobrodziejstwa pensjonatu żeńskiego Marii Gołębiowskiej. Na jego otwarcie wyraziła pod koniec 1870 r. Rada Szkolna Krajowa, stąd należy mniemać, że służył on celom szkolnym¹⁰⁷⁵.

Bursa gimnazjalna

1 IX 1905 r. nauczanie w Mielcu rozpoczęło Gimnazjum, pierwsza szkoła średnia w mieście. Decyzja o utworzeniu placówki spowodowała, że wielu młodych ludzi z miasta, ale i bliższej, i dalszej okolicy uzyskało możliwość otrzymania

---

¹⁰⁷⁰ *Stypendya. (Dokończenie)*, „GL” 1914, nr 76 (z 4 IV), s. 4.

¹⁰⁷¹ *Kronika*, „Czas” 1892, nr 144, s. 2; *Kronika*, „Czas” 1892, nr 218, s. 2; *Kronika*, „GL” 1892, nr 219, s. 4.

¹⁰⁷² *Lynkeus, Gospodarstwo domowe*, „Czas” 1909, nr 260 (z 13 XI), wyd. wieczorne, s. 1.

¹⁰⁷³ *Część nieurzędowa. Sprawy krajowe*, „GL” 1913, nr 62 (z 16 III), s. 3.

¹⁰⁷⁴ *Sejm krajowy. (VII posiedzenie, 6 sesji, VI peryodu). Lwów, 19 stycznia*, „GL” 1895, nr 16 (z 20 I), s. 4.

¹⁰⁷⁵ *Część nieurzędowa. Wyciąg z protokołów 28.-34. posiedzenia Rady szkolnej krajowej*, „GL” 1870, nr 255 (z 9 XI), s. 1563.

świadczenia dojrzałości bez konieczności wyjazdu do szkół średnich w: Dębicy, Krakowie, Lwowie, Przemyślu, Rzeszowie, czy Tarnowie¹⁰⁷⁶.

Wraz z powstaniem Gimnazjum oczywistym stała się potrzeba wybudowania bursy gimnazjalnej dla uczniów, którzy dochodzili codziennie do szkoły, nierzadko z odległych wiosek, nawet spoza terenu powiatu mieleckiego. Tracili w ten sposób kilka godzin dziennie na samą drogę do Mielca.

W roku 1907 zawiązało się w mieście Towarzystwo Bursy Gimnazjalnej. W jego skład weszli sami najznamienitsi mielczanie: Kazimierz Grabowski, starosta mielecki, Feliks Leyko, burmistrz miasta, dr Stanisław Łojasiewicz, znany adwokat mielecki, Moskwa, dyrektor Gimnazjum, ks. Franciszek Pawlikowski, proboszcz Parafii pw. św. Mateusza Apostoła i Ewangelisty w Mielcu, i Sękowski, marszałek powiatu mieleckiego. Celem było wybudowanie bursy gimnazjalnej dla uczniów szkoły. Statut Towarzystwa ułożył dr Łojasiewicz, prezesami, do wybuchu I wojny światowej, byli wspomniani Sękowski i ks. Pawlikowski¹⁰⁷⁷.

Działania Towarzystwa ukierunkowane były na pozyskanie nowych członków oraz, co najważniejsze, zebranie odpowiednich funduszy na budowę gmachu bursy gimnazjalnej. A tych nie żalowali nawet hierarchowie kościelni – biskup przemyski Józef Sebastian Pelczar (1900-1924), biskup pomocniczy przemyski Karol Fischer (1901-1931) i biskup tarnowski Wałęga (1901-1933), ponadto okoliczni duchowni, a szczególnie ks. Andrzej Jaroch (1879-1930), proboszcz w Przeclawiu k. Mielca w latach 1917-1930¹⁰⁷⁸.

Okazuje się, że darczyńców, przekazujących mniejsze lub większe kwoty, pochodzące z różnych źródeł było wielu. Niejednokrotnie wysokość datków na mającą się budować mielecką bursę gimnazjalną oraz przekazujący je ogłaszani byli na łamach prasy galicyjskiej. Wykaz taki na początku lipca 1907 r. zamieścił w krakowskim „Czasie” dyrektor Gimnazjum w Mielcu Moskwa. W jego świetle widać, że były to niemałe kwoty, pochodzące głównie od osób wysoko postawionych w mieście i okolicy, bliższej i dalszej, oraz instytucji. Wśród nich byli kapłani – miejscowy proboszcz ks. Pawlikowski (67 kor.), ks. Jan Solak (12 kor.), proboszcz w Baranowie (Sandomierskim) w latach 1901-1922, czy nieznanymi z imienia i nazwiska ksiądz, który

---

¹⁰⁷⁶ K. Haptaś, *Zarys historii Bursy gimnazjalnej im. ks. Stanisława Konarskiego w Mielcu*, Mielec 2012, s. 5.

¹⁰⁷⁷ *Ibidem*, s. 6-7.

¹⁰⁷⁸ *Ibidem*, s. 8; K. Haptaś, *Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Przeclawiu*, Przeclaw 2016, s. 14-15.

na ręce dr. Łojasiewicza przekazał 10 kor. Pierwszy z kapłanów przekazał ponadto książeczkę Powiatowej Kasy Oszczędności opiewającą na kwotę 387 kor. 85 hal. Suma pochodziła z datków za udzielone dyspensy od postu. Pieniądze przekazywała również mielecka inteligencja i właściciele ziemscy, np. Józef Brykczyński z żoną (10 kor.), Stanisław Dolański z Baranowa (Sandomierskiego) (40 kor.), Feliks Kwiatkowski (14 kor.), Roman Moskwa (20 kor.), Stefan Sękowski z pobliskiego Wojsławia (200 kor.), Stanisław Schabbus (lekarz, 10 kor.) i Franciszek Wydro (nauczyciel, 10 kor.). Odrębną grupę stanowili zwykli mieszkańcy miasta, którzy zdawali sobie sprawę z wagi mającego powstać budynku. Wśród nich byli: R. Gran (prawdopodobnie Rachela Grau, właścicielka mieleckiej drukarni i księgarni, 1 kor.), Michał Kołotyło (2 kor.), Michał Merak (20 kor.), Władysław Trzeciak (3 kor.), Stanisław Wazewski (prawdopodobnie ojciec Tadeusza, późniejszego wybitnego matematyka, 5 kor.) i Tomasz Woźniak (7 kor.). Sporą kwotę przekazali również rodzice uczniów przy wpisach swoich pociech do szkoły średniej na rok szkolny 1906/1907 – 105 kor. 40 hal. Kolejne datki wpływały od instytucji finansowych – mieleckie Towarzystwo Zaliczkowe przekazało 110 kor., a Towarzystwo Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie 100 kor. w 1910 r. Oczywiście swoich wpłat dokonywali także członkowie Towarzystwa Bursy Gimnazjalnej w Mielcu (1 831 kor. 26 hal.)¹⁰⁷⁹. Swoją „darowiznę” uchwalił również lwowski Sejm Krajowy – 100 kor.¹⁰⁸⁰

Interesujące, że przy okazji pogrzebów odbywających się w mieście zwyczajem było przekazywanie pewnych sum pieniędzy na cele bursy zamiast na zakup wieńców. Gdy na początku 1907 r. zmarł w Mielcu niezwykle zasłużony dla miasta notariusz, powstaniec styczniowy z 1863 r. Antoni Fibich, udało się w ten sposób zebrać 190 kor.: od miejscowego Wydziału Rady Powiatowej 100 kor., od członków kasyna powiatowego w Mielcu 40 kor. oraz 50 kor. od Stefana Sękowskiego¹⁰⁸¹.

W świetle powyższych informacji widać, że niemałe kwoty pieniędzy przekazywali na mającą powstać bursę gimnazjalną małżonkowie Sękowscy. Nie były to jedyne darowizny. W roku 1908 z racji pogrzebu dr. J. Dunajewskiego przekazali na wspomniany cel 30 kor.¹⁰⁸² Budowa bursy była do tego stopnia ważna dla Sękowskich, że nawet po śmierci Stefana uczestnicy jego pogrzebu również wsparli szczytne

---

¹⁰⁷⁹ *Dla uczniów w Mielcu*, „Czas” 1907, nr 152, wyd. wieczorne, s. 3; *Kronika. Na cele dobroczynne i humanitarne*, „Czas” 1910, nr 556 (z 6 XII), numer poranny, s. 1.

¹⁰⁸⁰ *Kronika. Subwencje dla burs*, „Czas” 1912, nr 7 (z 5 I), wyd. popoł., s. 2.

¹⁰⁸¹ *Ibidem*; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786-1985*, t. 4, R-Ż, Tarnów 2004, s. 82.

¹⁰⁸² *Od Administracji „Czasu”*, „Czas” 1908, nr 4 (z 7 I), wyd. wieczorne, s. 3.

przedsięwzięcie datkami zamiast kupowania kwiatów bądź wieńców na trumnę. W ten sposób datki złożyli: rodzina Bakałowiczów (20 kor.), Antoni Górski (20 kor.), Władysławowie Neusserowie (10 kor.), Helena Rydlowa (10 kor.), Józefowie Rydlowie (20 kor.) i Feliksowie Szlachetkowie (25 kor.)¹⁰⁸³. Po śmierci męża w 1910 r. Karolina Sękowska nie przestała wspierać bursę. Z racji pogrzebu Wiktoryna Rydla zamiast kupna wieńca przekazała na nią kwotę 15 kor.¹⁰⁸⁴

Odrębna grupa wpłat pochodziła z wszelkiego rodzaju działań oświatowych, kulturalnych czy festynów. Obfitował w nie rok 1907. Przykład dał dyrektor Moskwa, który dochód z jednego z wygłoszonych przez siebie odczytów (29 kor. 50 hal.) przeznaczył na wspomniany cel. Młodzież gimnazjalna również angażowała się w zbiórkę. Wiadomo, że przeznaczyła 188 kor. 50 hal. z (...) *produkcji deklamacyjno-wokalnej*. Duże kwoty pieniężne pochodziły również z festynów. Jeden z nich zorganizowany przez Towarzystwo Mieszczańskie „Ojczyzna” i Ochotniczą Straż Pożarną w Mielcu przyniósł, wraz z procentami, aż 291 kor. 16 hal. Oczywiście na bieżąco wpływały wkładki członków Towarzystwa Bursy Gimnazjalnej¹⁰⁸⁵. Jeszcze w samej końcówce 1907 r., 15 grudnia, w sali kasyna powiatowego odbyło się z inicjatywy Emilii Hebdowej odegrane przez amatorów przedstawienie teatralne. Licznie zebrana na nim widownia pozwoliła uzyskać dochód w wysokości 200 kor. Kwotę również przeznaczono na planowaną bursę. Podziękowanie za ten fakt złożył Wydział Towarzystwa Bursy Gimnazjalnej¹⁰⁸⁶. Rok później, 5 XII 1908 r., miał miejsce wieczorek dramatyczno-wokalny zorganizowany z racji kolejnej rocznicy wybuchu powstania listopadowego¹⁰⁸⁷. Jego organizatorami byli państwo Hebdowie. Poprzedził go odczyt, a zakończył obraz z *żywych osób*. Uzyskane ze spotkania pieniądze przeznaczono m.in. na mającą powstać bursę gimnazjalną w Mielcu¹⁰⁸⁸.

Interesującym pomysłem było zorganizowanie wenty gospodarczej, z której dochód również miał być przekazany na budującą się bursę gimnazjalną. Odbyła się ona 18 XII 1910 r. Jej zorganizowaniem zajął się (...) *komitet miejscowy złożony z pań*

---

¹⁰⁸³ *Od Administracji „Czasu”*, „Czas” 1910, nr 375 (z 19 VIII), numer wieczorny, s. 3; *Od Administracji „Czasu”*, „Czas” 1910, nr 377 (z 20 VIII), numer wieczorny, s. 3; *Od Administracji „Czasu”*, „Czas” 1910, nr 381 (z 23 VIII), numer wieczorny, s. 3; *Od Administracji „Czasu”*, „Czas” 1910, nr 387 (z 26 VIII), numer wieczorny, s. 3.

¹⁰⁸⁴ *Od Administracji „Czasu”*, „Czas” 1910, nr 529 (z 19 XI), numer popoł., s. 4.

¹⁰⁸⁵ *Dla uczniów w Mielcu*, „Czas” 1907, nr 152, wyd. wieczorne, s. 3.

¹⁰⁸⁶ *Kronika krajowa. Podziękowanie*, „Czas” 1907, nr 300 (z 31 XII), wyd. wieczorne, s. 3.

¹⁰⁸⁷ Prasa galicyjska jest wdzięcznym źródłem opisującym obchody wszelkich rocznic patriotycznych. Zob. na przykładzie Łańcuta – D. Reniszewski, *Wokół obchodów rocznic patriotycznych w Łańcutie w II połowie XIX w.*, w: *Człowiek – Społeczeństwo...*, s. 323-334.

¹⁰⁸⁸ *Kronika krajowa*, R. Moskwa, *Podziękowanie*, „Czas” 1908, nr 288 (z 15 XII), wyd. wieczorne, s. 3.

i panów. Dochód z niej oraz z odezw wysłanych do mieszkańców miasta wyniósł bardzo dużą sumę – 3 155 kor. 63 hal. Z niej komitet przeznaczył 665 kor. na tymczasową bursę gimnazjalną. Reszta została przeznaczona na gmach właściwej bursy. W artykule znalazło się (...) *podziękowanie Członkom komitetu wenty za pełną poświęcenia pracę i trudy w urzędzeniu wenty, a P.T. Dobrodziejom, którzy na rozesłane odezwy przysłali laskawie datki pieniężne lub fanty, serdeczne „Bóg zapłać” w imieniu Wydziału Towarzystwa Bursy podpisane przez prezesa ks. Pawlikowskiego i skarbnika Moskwę*¹⁰⁸⁹.

Czasami datki na wspomniany cel wpływały z różnych nieoczywistych przyczyn. W grudniu 1910 r. 10 kor. pochodzących z wygranego zakładu wpłacił na mielecką bursę Eugeniusz Dąbrowa Dąbrowski¹⁰⁹⁰.

Wybudowany w latach 1911-1912 gmach bursy gimnazjalnej prezentował się bardzo okazale¹⁰⁹¹. Stanął on w bezpośredniej bliskości szkoły średniej – (...) *duży i piękny o zgrabnej fasadzie przypominającej architekturę holenderską... przeznaczony na bursę dla kilkudziesięciu uczniów*. Ogromne zasługi w jego wybudowaniu poniósł ks. Sitko, katecheta gimnazjum, dyrektor bursy¹⁰⁹².

IV. 2. Oświata

Funkcjonowanie oświaty w Mielcu nie ograniczało się tylko i wyłącznie do przedsięwzięć organizowanych przez siły miejscowe. Okazuje się, że przez kilka lat w mieście odbywały się wykłady głoszone niejednokrotnie przez uznanych profesorów uniwersyteckich z Krakowa.

W początkach XX stulecia kadra Uniwersytetu Jagiellońskiego zwróciła uwagę na edukację społeczeństwa, mającą na celu popularyzowanie osiągnięć naukowych. Służyć temu miały Powszechne Wykłady Uniwersyteckie. Przeznaczone one były dla szerokich warstw społecznych, najpierw dla mniejszych miast prowincjonalnych.

---

¹⁰⁸⁹ „Czas” 1911, nr 58 (z 6 II), numer popoł., s. 3.

¹⁰⁹⁰ *Od Administracji „Czasu”*, „Czas” 1910, nr 588 (z 27 XII), numer popoł., s. 3.

¹⁰⁹¹ Interesujące materiały źródłowe dotyczące budowy bursy gimnazjalnej zostały opublikowane w: K. Haptaś, *Materiały źródłowe do dziejów budowy Bursy gimnazjalnej w Mielcu (lata 1909 i 1911-1912)*, „RM” 2004-2005, t. 7-8, s. 277-286.

¹⁰⁹² *Kronika. Wielka uroczystość szkolna w Mielcu*, „GL” 1912, nr 281, s. 3.

Dzieliły się na dwa cykle tematyczne – przyrodniczo-lekarski i historyczny¹⁰⁹³.
W Mielcu prowadzone były przez kilka lat.

Tab. 18. Wykłady uniwersyteckie w Mielcu w latach 1905-1914

Wykładowca	Tytuł wykładu	Miejsce wykładu	Data wykładu
Prof. UJ dr Wiktor Czermak	<i>Legendy o początkach Polski w świetle wiedzy historycznej</i>	Sala kasynowa	8 I 1905 r., godz. 16.00
Prof. Antoni Mazanowski	<i>O Adamie Mickiewiczu</i>	Sala kasynowa	22 I 1905 r., godz. 16.00
Prof. UJ dr Michał Siedlecki	<i>Skąd się biorą składniki istot żywych?</i>	Sala kasynowa	5 II 1905 r., godz. 16.00
Asystent UJ dr Wacław Tokarz	<i>Księżę Józef Poniatowski</i>	Sala kasynowa	19 II 1905 r., godz. 16.00
Dr Lucjan Rydel	<i>Żywiol historyczny w trylogii Sienkiewicza</i>	Sala kasynowa	11 III 1905 r., godz. 16.00
Prof. Henryk Trzpis	<i>O Nieboskiej komedii Krasińskiego</i>	Sala kasynowa	2 IV 1905 r., godz. 16.00
Radca dr August Sokołowski	<i>O jenerale Henryku Dąbrowskim</i>	Sala kasynowa	9 IV 1905 r., godz. 16.00
Prof. UJ dr Wiktor Czermak	<i>O rozbiorach Polski</i>	Sala kasynowa	16 IV 1905 r., godz. 16.00
Prof. UJ dr Wiktor Czermak	<i>O Królestwie Polskim przed r. 1830</i>	Sala kasynowa	11 II 1906 r., godz. 17.00
Prof. dr Stanisław Turowski	<i>O księdzu Piotrze Skardze</i>	Sala TG „Sokół”	18 II 1906 r., godz. 16.00
Prof. dr Franciszek Bylicki	<i>O Fryderyku Chopinie</i>	Sala kasynowa	25 II 1906 r., godz. 16.00
Doc. uniwersytetu dr Antoni Karbowski	<i>Odrodzenie oświaty w Polsce za Stanisława Augusta</i>	Sala kasynowa	11 III 1906 r., godz. 16.00
Asystent uniwersytetu dr Wacław Tokarz	<i>Romuald Traugutt w powstaniu styczniowym</i>	Sala kasynowa	18 III 1906 r., godz. 16.00
Prof. dr Franciszek	<i>O Finlandii na tle</i>	Sala kasynowa	25 III 1906 r.,

¹⁰⁹³ M. Stinia, *Uniwersytet Jagielloński w latach 1871-1914. Modernizacja procesu nauczania*, Kraków 2014, s. 279, 281.

Bylicki	<i>wspomnień z podróży</i>		godz. 16.00
Radca szkolny dr Czesław Pieniążek	<i>O Józefie Ignacym Kraszewskim</i>	Sala kasynowa	1 IV 1906 r., godz. 16.00
Prof. UJ dr Wiktor Czermak	<i>O jenerale Józefie Chłopickim</i>	Sala kasynowa	8 IV 1906 r., godz. 16.00
Prof. UJ dr Wiktor Czermak	<i>O kopcach Krakusa i Wandy</i>	Sala kasynowa	24 II 1907 r., godz. 16.00
Stefan Natanson	<i>Ludność polska w państwie pruskim</i>	Sala kasynowa	3 III 1907 r., godz. 16.00
Radca szkolny Czesław Pieniążek	<i>Gawędziarze w poezji polskiej (Pol-Syrokomla)</i>	Sala kasynowa	10 III 1907 r., godz. 16.00
Dyrektor gimnazjum Roman Moskwa	<i>O ciałach promieniotwórczych</i>	Sala kasynowa	17 III 1907 r., godz. 16.00
Inspektor szkolny Antoni Rink	<i>Matka Napoleona I</i>	Sala kasynowa	24 III 1907 r., godz. 16.00
Dr Ludwik Kolankowski	<i>O królowej Bonie</i>	Sala kasynowa	1 XII 1907 r., godz. 16.00
Prof. Jan Magiera	<i>Rozwój języka polskiego</i>	Sala kasynowa	8 XII 1907 r., godz. 16.00
Prof. dr Stanisław Turowski	<i>Pośmiertny wpływ Słowackiego</i>	Sala kasynowa	15 XII 1907 r., godz. 16.00
Prof. UJ dr Wiktor Czermak	<i>Rok 1846 w Galicji</i>	Sala kasynowa	22 XII 1907 r., godz. 16.00
Radca szkolny dr Czesław Pieniążek	<i>Tadeusz Rejtan w malarstwie i w poezji</i>	Sala kasynowa	12 I 1908 r., godz. 16.00
Dyrektor gimnazjum Roman Moskwa	<i>O telegrafii bez drutu</i>	Sala kasynowa	26 I 1908 r., godz. 16.00
Dr Ludwik Kolankowski	<i>Z zarania dziejów naszych</i>	Sala kasynowa	9 II 1908 r., godz. 16.00
Prof. dr Zdzisław Jachimecki	<i>Fryderyk Chopin</i>	Sala kasynowa	31 I 1909 r., godz. 16.00
Dr Władysław Horodyski	<i>O Janie Śniadeckim</i>	Sala kasynowa	14 II 1909 r., godz. 16.00
Radca szkolny dr Czesław Pieniążek	<i>O Zygmuncie Krasieńskim</i>	Sala kasynowa	28 II 1909 r., godz. 16.00
Dr Marian	<i>Od klasyków do</i>		16 II 1913 r.

Szykowski	<i>romantyków</i>		
Prof. Józef Szczepański	<i>O architekturze średniowiecznej</i>		23 II 1913 r.
Prof. Niemiec	<i>Prądy elektryczne w gazach</i>		9 III 1913 r.
Prof. Józef Szczepański	<i>W przededniu Wielkiej Rewolucji</i>		16 III 1913 r.
Prof. Kukliński	<i>O dramacie i teatrze greckim</i>	Sala kasynowa	30 III 1913 r.
Prof. UJ dr Tadeusz Grabowski	<i>Początki krytyki literackiej w Polsce</i>		20 IV 1913 r.
Prof. UJ dr Michał Siedlecki	<i>Dziewicze puszcze podróżnikowe</i>		9 XI 1913 r.
Prof. Stefan Chciuk z Mielca	<i>Helbnizm u Wyspiańskiego</i>		30 XI 1913 r.
Prof. Niemiec z Mielca	<i>Elektryczność atmosferyczna</i>		14 XII 1913 r.
Dr Tadeusz Drozdowski	<i>Ekonomiczne i prawne pojęcie pieniądza i jego surogatów</i>		15 II 1914 r.
Prof. Józef Niemiec z Mielca	<i>Rozwój awiatyki</i>		22 II 1914 r.
Prof. Stefan Chciuk z Mielca	<i>Twórczość Lwa Tolstoja</i>		8 III 1914 r.
Dr Tadeusz Drozdowski	<i>Ekonomiczne i prawne pojęcie pieniądza i jego surogatów</i>		15 III 1914 r.
Prof. Józef Szczepański z Mielca	<i>Architektura w wiekach nowożytnych</i>		22 III 1914 r.

Źródła: *Powszechne wykłady uniwersyteckie*, „Czas” 1905, nr 4 (z 5 I), wyd. wieczorne, s. 2; *Powszechne wykłady uniwersyteckie*, „Czas” 1905, nr 5 (z 7 I), wyd. wieczorne, s. 2; *Powszechne wykłady uniwersyteckie*, „Czas” 1905, nr 16 (z 20 I), wyd. wieczorne, s. 2; *Powszechne wykłady uniwersyteckie*, „Czas” 1905, nr 17 (z 21 I), wyd. wieczorne, s. 2; *Powszechne wykłady uniwersyteckie*, „Czas” 1905, nr 27 (z 3 II), wyd. wieczorne, s. 3; *Powszechne wykłady uniwersyteckie*, „Czas” 1905, nr 28 (z 4 II), wyd. wieczorne, s. 2; *Powszechne wykłady uniwersyteckie*, „Czas” 1905, nr 39 (z 17 II), wyd. wieczorne, s. 2; *Powszechne wykłady uniwersyteckie*, „Czas” 1905, nr 40 (z 18 II), wyd. wieczorne, s. 2; *Powszechne wykłady uniwersyteckie*, „Czas” 1905, nr 57 (z 10 III), wyd. wieczorne, s. 3; *Powszechne wykłady uniwersyteckie*, „Czas” 1905, nr 58 (z 11 III), wyd. wieczorne, s. 2; *Na prowincyi*, „Czas” 1905, nr 74 (z 31 III), wyd. wieczorne, s. 2; *Na prowincyi*, „Czas” 1905, nr 75 (z 1 IV), wyd. wieczorne, s. 3; *Na prowincyi*, „Czas” 1905, nr 80 (z 7 IV), wyd. wieczorne, s. 3; *Na prowincyi*, „Czas” 1905, nr 81 (z 8 IV), wyd. wieczorne, s. 3; *Na prowincyi*, „Czas” 1905, nr 86 (z 14 IV), wyd. wieczorne,

s. 2; *Powszechne wykłady uniwersyteckie*, „Czas” 1905, nr 87 (z 15 IV), wyd. wieczorne, s. 3; *Na prowincyi*, „Czas” 1906, nr 32 (z 9 II), wyd. wieczorne, s. 2; *Na prowincyi*, „Czas” 1906, nr 33 (z 10 II), wyd. wieczorne, s. 3; *Na prowincyi*, „Czas” 1906, nr 38 (z 16 II), wyd. wieczorne, s. 3; *Na prowincyi*, „Czas” 1906, nr 39 (z 17 II), wyd. wieczorne, s. 3; *Na prowincyi*, „Czas” 1906, nr 45 (z 24 II), wyd. wieczorne, s. 2; *Na prowincyi*, „Czas” 1906, nr 56 (z 9 III), wyd. wieczorne, s. 3; *Na prowincyi*, „Czas” 1906, nr 57 (z 10 III), wyd. wieczorne, s. 3; *Na prowincyi*, „Czas” 1906, nr 63 (z 17 III), wyd. wieczorne, s. 2; *Na prowincyi*, „Czas” 1906, nr 68 (z 23 III), wyd. wieczorne, s. 3; *Na prowincyi*, „Czas” 1906, nr 69 (z 24 III), wyd. wieczorne, s. 3; *Na prowincyi*, „Czas” 1906, nr 75 (z 31 III), wyd. wieczorne, s. 2; *Na prowincyi*, „Czas” 1906, nr 80 (z 6 IV), wyd. wieczorne, s. 3; *Na prowincyi*, „Czas” 1906, nr 81 (z 7 IV), wyd. wieczorne, s. 2; *Na prowincyi*, „Czas” 1907, nr 44 (z 22 II), wyd. wieczorne, s. 2; *Na prowincyi*, „Czas” 1907, nr 50 (z 1 III), wyd. wieczorne, s. 3; *Na prowincyi*, „Czas” 1907, nr 56 (z 8 III), wyd. wieczorne, s. 2; *Na prowincyi*, „Czas” 1907, nr 62 (z 15 III), wyd. wieczorne, s. 2; *Na prowincyi*, „Czas” 1907, nr 63 (z 16 III), wyd. wieczorne, s. 2; *Na prowincyi*, „Czas” 1907, nr 68 (z 22 III), wyd. wieczorne, s. 2; *Powszechne wykłady uniwersyteckie*, „Czas” 1907, nr 275 (z 29 XI), wyd. wieczorne, s. 2; *Powszechne wykłady uniwersyteckie*, „Czas” 1907, nr 276 (z 30 XI), wyd. wieczorne, s. 3; *Na prowincyi*, „Czas” 1907, nr 281 (z 6 XII), wyd. wieczorne, s. 2; *Na prowincyi*, „Czas” 1907, nr 288 (z 14 XII), wyd. wieczorne, s. 3; *Na prowincyi*, „Czas” 1907, nr 293 (z 20 XII), wyd. wieczorne, s. 2; *Na prowincyi*, „Czas” 1907, nr 294 (z 21 XII), wyd. wieczorne, s. 3; *Na prowincyi*, „Czas” 1908, nr 7 (z 10 I), wyd. wieczorne, s. 3; *Na prowincyi*, „Czas” 1908, nr 19 (z 24 I), wyd. wieczorne, s. 3; *Powszechne wykłady uniwersyteckie*, „Czas” 1908, nr 31 (z 7 II), wyd. wieczorne, s. 2; *Powszechne wykłady uniwersyteckie*, „Czas” 1908, nr 32 (z 8 II), wyd. wieczorne, s. 3; *Powszechne wykłady uniwersyteckie*, „Czas” 1909, nr 24 (z 30 I), wyd. wieczorne, s. 3; *Powszechne wykłady uniwersyteckie*, „Czas” 1909, nr 35 (z 13 II), wyd. wieczorne, s. 3; *Powszechne wykłady uniwersyteckie*, „Czas” 1909, nr 46 (z 26 II), wyd. wieczorne, s. 3; *Powszechne wykłady uniwersyteckie na prowincyi*, „Czas” 1913, nr 77 (z 15 II), wyd. popoł., s. 3; *Powszechne wykłady uniwersyteckie na prowincyi*, „Czas” 1913, nr 89 (z 22 II), wyd. popoł., s. 3; *Powszechne wykłady uniwersyteckie na prowincyi*, „Czas” 1913, nr 114 (z 9 III), wyd. poranne, s. 2; *Powszechne wykłady uniwersyteckie na prowincyi*, „Czas” 1913, nr 125 (z 15 III), wyd. popoł., s. 3; *Powszechne wykłady uniwersyteckie na prowincyi*, „Czas” 1913, nr 145 (z 29 III), wyd. popoł., s. 2; *Powszechne wykłady uniwersyteckie na prowincyi*, „Czas” 1913, nr 181 (z 19 IV), wyd. popoł., s. 3; *Powszechne wykłady uniwersyteckie na prowincyi*, „Czas” 1913, nr 517 (z 8 XI), wyd. popoł., s. 3; *Powszechne wykłady uniwersyteckie w Krakowie*, „Czas” 1913, nr 553 (z 29 XI), wyd. popoł., s. 3; *Powszechne wykłady uniwersyteckie w Krakowie*, „Czas” 1913, nr 575 (z 13 XII), wyd. popoł., s. 3; *Powszechne wykłady uniwersyteckie*, „Czas” 1914, nr 34 (z 14 II), wyd. popoł., s. 8; *Powszechne wykłady uniwersyteckie na prowincyi*, „Czas” 1914, nr 46 (z 21 II), wyd. popoł., s. 3; „Czas” 1914, nr 70 (z 7 III), wyd. popoł., s. 3; „Czas” 1914, nr 82 (z 14 III), wyd. popoł., s. 3; „Czas” 1914, nr 94 (z 21 III), wyd. popoł., s. 3.

Tabela pokazuje, że wykłady odbywały się w niedzielne popołudnia (z wyjątkiem wykładu dr. Lucjana Rydla z 11 III 1905 r. – sobota). Swoją wiedzę na tematy i zagadnienia z różnych dziedzin wiedzy prezentowali głównie pracownicy naukowi Uniwersytetu Jagiellońskiego. Niejednokrotnie wśród nich byli również profesorowie miejscowego gimnazjum z dyrektorem placówki na czele. Niewątpliwie i dla jednych i drugich spotkania ze słuchaczami były niezwykle ważne, a poruszane tematy i zagadnienia na pewno znalazły liczne grono odbiorców.

Odrębnym zagadnieniem wynikającym również z poziomu nauczania w mieleckich szkołach (należy jednak pamiętać, że nie zawsze korzystali oni z nauki w tutejszej szkole) są kierunki dalszego kształcenia mielczan. Niejednokrotnie miejscowi uczniowie zdobywali wyższe wykształcenie, co ilustruje poniższa tabela.

Tab. 19. Mielczanie studiujący na

Uniwersytetach Jagiellońskim i Lwowskim w latach 1885-1912¹⁰⁹⁴

Imię i nazwisko	Uzyskany tytuł naukowy
Stanisław Ludwik Breyer ¹⁰⁹⁵	Doktor wszech nauk lekarskich (1898 r.)
Tadeusz Kazimierz Derenowski	Doktor (1912 r.)
Juliusz Wacław Rawicz Gawroński	Doktor praw (1897 r.)
Bronisław Kaczorowski	Doktor wszech nauk lekarskich (1887 r.)
Henryk Władysław Kijas	Magister farmacji (1885 r.)
Tadeusz Kijas	Doktor wszech nauk lekarskich (1887 r.)
Zygmunt Leyko, magister farmacji, asystent Uniwersytetu Jagiellońskiego	Doktor filozofii (1912 r.)
Henryk Julian Pawlikowski	Doktor praw (1909 r.)
Tadeusz Ludwik Pawlikowski, auskultant sądowy w Krakowie	Doktor praw (1909 r.)
Wilhelm Rudner	Doktor wszech nauk lekarskich (1893 r.)
Zygmunt Satkowski	Magister farmacji (1888 r.). Doktor wszech nauk lekarskich (1894 r.).
Artur Stanisław Kalikst Sieradzki	Doktor praw (1898 r.)
Stanisław Sozański	Doktor praw (1909 r.)

Źródła: *Kronika miejscowa i zagraniczna. Z Uniwersytetu*, „Czas” 1885, nr 68 (z 24 III), s. 3; *Kronika miejscowa i zagraniczna. Z Uniwersytetu*, „Czas” 1887, nr 62 (z 17 III), s. 2; *Kronika*, „GL” 1887, nr 63 (z 18 III), s. 4; *Kronika miejscowa i zagraniczna. Z Uniwersytetu*, „Czas” 1887, nr 163 (z 20 VII), s. 2; *Kronika*, „GL” 1887, nr 163 (z 20 VII), s. 3; *Kronika miejscowa i zagraniczna. Z Uniwersytetu*, „Czas” 1888, nr 278 (z 4 XII), s. 2; *Kronika. Z Uniwersytetu*, „Czas” 1893, nr 84 (z 13 IV), s. 2; *Kronika. Z Uniwersytetu*, „GL” 1893, nr 85 (z 15 IV), s. 3; *Kronika. Z Uniwersytetu*, „Czas” 1894, nr 128 (z 9 VI), s. 2; *Kronika. Z uniwersytetu*, „Czas” 1897, nr 164 (z 22 VII), s. 2; *Kronika. Z Uniwersytetu*, „GL” 1897, nr 165 (z 23 VII), s. 3; *Kronika. Z Uniwersytetu*, „Czas” 1898, nr 219 (z 25 IX), s. 2; *Kronika. Z Uniwersytetu*, „Czas” 1898, nr 278 (z 4 XII), s. 2; *Kronika. Z Uniwersytetu*, „Czas” 1909, nr 49 (z 2 III), wyd. poranne, s. 1; *Kronika. Z Uniwersytetu*, „GL” 1909, nr 50 (z 4 III), s. 3; *Kronika. Z Uniwersytetu*, „GL” 1909, nr 76 (z 4 IV), s. 3; *Kronika. Z Uniwersytetu*, „Czas” 1909, nr 172 (z 31 VII), wyd. wieczorne, s. 2; *Kronika. Z uniwersytetu*, „Czas” 1912, nr 49 (z 31 I), wyd. popoł., s. 2; *Kronika. Z Uniwersytetu Jagiellońskiego*, „GL” 1912, nr 27 (z 4 II), s. 3; *Kronika. Z Uniwersytetu*, „GL” 1912, nr 296 (z 24 XII), s. 4.

¹⁰⁹⁴ Dokładna analiza poniższych pozycji źródłowych pozwoliłaby na stwierdzenie, czy analizowana prasa wymieniła wszystkich mieczan studiujących na Uniwersytecie Jagiellońskim doby autonomii galicyjskiej – *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850-1918 A-D*, red. J. Michalewicz, Kraków 1999; *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18 E-J*, red. K. Stopka, Kraków 2006; *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18 K-L*, red. K. Stopka, Kraków 2009; *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18 M-N*, red. K. Stopka, Kraków 2011; *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18 O-Q*, red. K. Stopka, Kraków 2011; *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18 R*, red. K. Stopka, Kraków 2013; *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18 S-Ś*, red. K. Stopka, Kraków 2014; *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18 T-Ż*, red. K. Stopka, Kraków 2015.

¹⁰⁹⁵ W artykule zostało błędnie zapisane nazwisko studenta – Brayer.

Interesujące, że sześciu spośród wymienionych absolwentów uniwersytetów zdobyło wyższe wykształcenie medyczne. Kilku poświęciło się prawu. Patrząc na nazwiska można odnotować, że nie było to przypadkowe. Kijasowie byli synami Błażeja, wielce zasłużonego dla miasta lekarza, a Pawlikowscy i Satkowski synami mieleckich aptekarzy. Wszyscy z pewnością zasłużyli się w miejscach pracy. Wyzwaniem dla przyszłych badaczy będzie nakreślenie ich życiorysów zawodowych¹⁰⁹⁶.

Okazuje się, że nie tylko mielczanie z urodzenia zdobywali tytuły na Uniwersytecie Jagiellońskim. Doktorem praw w roku 1899 został Józef z Suchych Kownat Kownacki, praktykant konceptowy Namiestnictwa przydzielony do Starostwa Powiatowego w Mielcu, rodem z Proszowic w Królestwie Polskim¹⁰⁹⁷.

W świetle prasy galicyjskiej okazuje się również, że i w prywatnych domach pracę znajdowali nauczyciele, nawet gimnazjali. W sierpniu 1872 r. zamieszczone zostało ogłoszenie, w którym *Profesor francuskiego języka przy c.k. Gimnazjum, ukończony jurysta, życzył zająć się wykształceniem jednego lub dwóch uczniów, tu lub za granicą*¹⁰⁹⁸. Profesor A. Vitori, o nim mowa, mieszkał w mieleckim dworze¹⁰⁹⁹. Być może domów mieleckich, w których zatrudnienie znaleźli inni prywatni pedagodzy było więcej.

IV. 3. Życie religijne społeczności katolickiej

Przez stulecia, od lat 60. XIV w., w Mielcu istniała tylko jedna parafia, obecnie farna – pw. św. Mateusza Apostoła i Ewangelisty. Kolejna – pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy – powstała dopiero po zakończeniu II wojny światowej, w 1947 r. Następne miejskie ośrodki duszpasterskie zostały erygowane w latach 80. XX w. bądź „pojawiły” się w mieście wskutek zmian granic miejscowości (parafia w Rzochowie, od roku 1985)¹¹⁰⁰.

---

¹⁰⁹⁶ Niezwykle ciekawą postacią jawi się być dr Stanisław Breyer, jak zostało zapisane w jego nekrologu – (...) *jeden z Przyjaciół i wielkich Pionierów metapsychologii, ezoteryzmu i nowej medycyny...* Redakcja, *Śp. Dr med. Stanisław Breyer*, „Lotos” 1939, R. 6, z. 2, s. 33-39.

¹⁰⁹⁷ *Kronika. Z Uniwersytetu*, „Czas” 1899, nr 137 (z 18 VI), s. 2; *Kronika. Z Uniwersytetu*, „GL” 1899, nr 138 (z 20 VI), s. 3.

¹⁰⁹⁸ „Czas” 1872, nr 181 (z 10 VIII), s. 4.

¹⁰⁹⁹ *Ibidem*.

¹¹⁰⁰ K. Haptaś, P. Miodunka, *Zarys historii Parafii pw. św. Mateusza Apostoła i Ewangelisty w Mielcu*, Mielec 2011, s. 7, 41; P. Miodunka, *Rozwój terytorialny*, w: *Mielecka podróż w czasie...*, s. 10.

Wchodząc w okres autonomiczny parafia mielecka obejmowała swoim zasięgiem spory obszar. Prócz miasta w jej skład wchodziły jeszcze okoliczne wsie: Borek, Cyranka, Dutów, Rzędzianowice, Trzciana, Wojsław i Złotniki. Pierwsze z wymienionych – Rzędzianowice wraz z Dutowem – „odpadły” od mieleckiej fary dopiero w 1930 r., gdy w Rzędzianowicach powstał samodzielny ośrodek duszpasterski. Kolejna pozamiejska parafia została erygowana w Trzcianie – w roku 1959¹¹⁰¹.

W czasie kilku stuleci parafia farna korzystała z tego samego kościoła parafialnego, który został wybudowany w 2. poł. XVII w. i w pierwszych dziesiątkach lat XVIII stulecia, a uzupełniony został o wieżę kościelną w latach 90. XVIII w. Jego konsekracja odbyła się w roku 1762. W okresie autonomii Galicji w jego bryle nie zaszły żadne zmiany, choć, jak wykazały artykuły prasowe, czyniono ku temu zabiegi¹¹⁰².

Włodarze parafii mieleckiej, sprawujący również funkcje dziekanów i wicedziekanów dekanatu mieleckiego, dbali o własną parafię i przynależnych sobie parafian. Ciągłe zwiększająca się ich liczba, szczególnie w przypadku miasta, wymagała wytężonej pracy proboszcza i podległego mu duchowieństwa. Powodowało to, że koncentrowali się oni na duszpasterstwie wiernych przybywających do Mielca na nabożeństwa i uroczystości religijne z rozległego, jak zostało wspomniane, obszaru.

Obydwie gazety dostarczyły niemałą liczbę informacji o parafii mieleckiej, jej duszpasterzach i wiernych. Należy jednak pamiętać, że zdecydowanie więcej wiadomości na tematy kościelne dostarczają gazety „branżowe”, wydawane przez Kościół katolicki, np. popularne w Galicji „Bonus Pastor” czy „Gazeta Kościelna”.

Duszpasterze

Na czele parafii mieleckiej w okresie zaborów, jak i innych ośrodków duszpasterskich, w przeciwieństwie do okresu staropolskiego, stali kapłani posługujący tylko na jednym beneficjum. W analizowanym okresie czasowym było trzech proboszczów mieleckich: Józef Knutelski (1868-1891), Józef Smetana (1891-1903) i Franciszek Pawlikowski (1903-1932). Początku zmian autonomicznych w Galicji doczekał jeszcze ks. Edmund Oraczewski, przebywający na mieleckim probostwie od

---

¹¹⁰¹ P. Miodunka, K. Haptaś, *op. cit.*, s. 7-8, 39, 44.

¹¹⁰² *Ibidem*, s. 15-17, 31.

roku 1843. Jego posługa w tym czasie była jednak symboliczna. Kapłan zmarł 25 VII 1867 r. w Mielcu¹¹⁰³.

Prasa galicyjska, również krakowski „Czas” i „Gazeta Lwowska”, sumiennie informowała o zmianach dokonujących się na stanowiskach kościelnych. W maju 1903 r. lwowski dziennik przekazał informację, że probostwo mieleckie opuścił ks. Smetana, następca wielce zasłużonego dla miejscowej parafii ks. Knutelskiego. Na opróżnione stanowisko został rozpisany konkurs z terminem składania podań do 6 czerwca¹¹⁰⁴. Ostatecznie nowym włodarzem parafii pw. św. Mateusza Apostoła i Ewangelisty w Mielcu z mocy prezenty podpisanej przez hr. Oborskich, kolatorów miejscowego kościoła, został ks. Pawlikowski, dotychczasowy proboszcz parafii w Królówce, pracujący tam od roku 1896¹¹⁰⁵. Posługę duszpasterską w Mielcu sprawował on do śmierci, do 12 X 1932 r.¹¹⁰⁶

Podstawowym obowiązkiem proboszczów mieleckich była, jak zostało wspomniane, dbałość o powierzoną im parafię i parafian. Z racji sprawowanych funkcji w administracji kościelnej mocno angażowali się również w życie religijne na terenie rozległego dekanatu mieleckiego. Wiadomo przykładowo, że 7 XII 1879 r. ks. Knutelski będąc wicedziekanem mieleckim poświęcił kościół w Niwiskach k. Kolbuszowej. Podczas nabożeństwa (...) *dziękował za... nadzwyczajną ofiarność tym wszystkim, którzy w tak przykrych czasach nie szczędzili grosza na chwałę Boga. Szczególnie rzewnym było jego przemówienie do ks. ekspozyta*¹¹⁰⁷. Z kolei ks. Pawlikowski 24 V 1908 r. odprawił pierwszą Mszę świętą w konsekrowanym tego dnia kościele parafialnym w Chorzelowie, wybudowanym według projektu wybitnego architekta Teodora Talowskiego¹¹⁰⁸.

Proboszczowie mieleccy prócz pracy w parafii i na terenie dekanatu wypełniali także inne różne czynności, pełnili funkcje wynikające z zajmowanego stanowiska i pozycji. Wiadomo przykładowo, że w roku 1871 ks. Knutelski został zatwierdzony jako delegat do mieleckiej Rady Szkolnej Okręgowej. Zatwierdzenia dokonała Rada

---

¹¹⁰³ K. Haptaś, *Ksiądz Edmund Oraczewski (1807-1867) – kapłan patriota. W 155. rocznicę śmierci*, w: *Polonia Restituta. Jednodniówka inicjatywy na rzecz obywatelskich obchodów w Mielcu 104. rocznicy odzyskania Niepodległości i 200. rocznicy urodzin Ignacego Łukasiewicza*, 2022, R. 20, nr 21, red. J. Skrzypczak, [Mielec 2022], s. 13.

¹¹⁰⁴ *Wiadomości kościelne*, „GL” 1903, nr 115 (z 20 V), s. 3.

¹¹⁰⁵ *Kronika. Wiadomości dyecezyjne*, „Czas” 1896, nr 69, s. 2; *Wiadomości kościelne*, „GL” 1903, nr 175 (z 2 VIII), s. 3.

¹¹⁰⁶ K. Haptaś, *Ksiądz Franciszek Pawlikowski (1862-1932) proboszcz mielecki. W 155. rocznicę urodzin i 85. rocznicę śmierci*, „FM” 2017, R. 23, nr 2, s. 26.

¹¹⁰⁷ *Wiśnicz pod Bochnią 14 grudnia*, „Czas” 1879, nr 289 (z 17 XII), s. 2.

¹¹⁰⁸ *Konsekracja kościoła w Chorzelowie*, „Czas” 1908, nr 121 (z 26 V), wyd. wieczorne, s. 3.

Szkolna Krajowa¹¹⁰⁹. 20 lat później, w 1891 r., ks. Smetana również został mianowany rzymskokatolickim duchownym członkiem Rady Szkolnej Okręgowej w Mielcu. I tym razem wybór zatwierdziła Rada Szkolna Krajowa na posiedzeniu odbytym 30 XI 1891 r.¹¹¹⁰ Rok później, w 1892 r., ten sam kapłan został mianowany zastępcą przewodniczącego wspomnianej Rady szkolnej, co zatwierdziła Rada Szkolna Krajowa¹¹¹¹. W roku 1910 ks. Pawlikowski został mianowany komisarzem biskupim i inspektorem do spraw nauki religii w gimnazjum w Mielcu¹¹¹². Jeszcze w tym samym roku kapłan ten został duchownym członkiem obrządku rzymskokatolickiego w Radzie Szkolnej Okręgowej w Mielcu. Jak w każdym z takich przypadków wybór zatwierdziła Rada Szkolna Krajowa¹¹¹³.

Proboszczowie mieleccy nastawieni na posługę duszpasterską wśród podległych im wiernych, wrażliwi byli nie tylko na los swoich parafian. Nie pozostawali również obojętni na potrzeby poszkodowanych w wyniku różnych klęsk żywiołowych dotyczących praktycznie codziennie tereny Galicji. Kiedy w 1873 r. zgorzały Ropczyce, ks. Knutelski przeznaczył dla pogorzalców miasteczka ze swoich prywatnych funduszy 15 zł¹¹¹⁴.

Kapłani wspierali również inne inicjatywy. Przykładowo dziennik „Czas” odnotował na początku 1876 r. datek ks. Knutelskiego (przekazany via Starostwo Powiatowe w Mielcu) w wysokości 2 złr na budowę pomnika zmarłego w roku 1875 namiestnika Galicji hr. Gołuchowskiego¹¹¹⁵.

Włodarze parafii mieleckiej największe zasługi zyskiwali poprzez swoją działalność duszpasterską. Zaangażowaniem, charakterem „zapisywali” się w sercach swych parafian. Niezwykłą estymą cieszył się ks. Knutelski, który (...) *swym szlachetnym i bezinteresownym spełnianiem duchownych i obywatelskich obowiązków* pozyskał uznanie parafian mieleckich¹¹¹⁶. Ci kochali go tak wielce, że gdy zmarł podczas kuracji w Zakopanem, sprowadzili ciało ukochanego kapłana do Mielca, pochowali go na miejscowym cmentarzu parafialnym, a następnie w 1897 r.

---

¹¹⁰⁹ *Część nieurzędowa. Wyciąg z protokołów 7-16 posiedzenia kr. Rady szkolnej. (Ciąg dalszy.)*, „GL” 1871, nr 133, s. 715.

¹¹¹⁰ *Z c.k. krajowej Rady zdrowia* [sic!], „GL” 1891, nr 276, s. 1.

¹¹¹¹ *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1892, nr 38 (z 18 II), s. 1; *Kronika. Rada szkolna krajowa...*, „Czas” 1892, nr 40 (z 19 II), s. 2.

¹¹¹² *Kronika. Wiadomości kościelne*, „GL” 1910, nr 105 (z 11 V), s. 3.

¹¹¹³ *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1910, nr 244, s. 5.

¹¹¹⁴ „Czas” 1873, nr 217 (z 21 IX), s. 2.

¹¹¹⁵ *XXX wykaz składek na pomnik dla ś. p. Agenora hr. Gołuchowskiego*, „GL” 1876, nr 3 (z 5 I), s. 4.

¹¹¹⁶ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 28go października*, „Czas” 1873, nr 253 (z 4 XI), s. 2.

wybudowali mu okazały nagrobek¹¹¹⁷. W dowód swych zasług duszpasterze obdarzani byli również odznaczeniami kościelnymi nadawanymi im przez władze duchowne. W roku 1912 ks. Pawlikowski otrzymał przywilej noszenia rakiety i mantoletu¹¹¹⁸.

Zdecydowaną większość kapłanów w parafii mieleckiej w okresie autonomii Galicji, ale i wcześniejszym i późniejszym, stanowili wikariusze i katecheci miejscowych szkół. Prasa będąca podstawą do przeprowadzonej analizy również odnotowała sporą liczbę informacji o nich.

Większość z nich dotyczy przenosin kapłanów z jednej placówki kościelnej na drugą. W roku 1873 miejscowy wikariusz ks. Michał Obrochta przeniesiony został do pobliskiego Baranowa (Sandomierskiego). Na parafię w Mielcu trafił zaś stamtąd ks. Józef Bobiński¹¹¹⁹. W 1875 r. wspomniany ks. Bobiński przeniesiony został do parafii w Cmolasie. W drugą stronę udał się ks. Andrzej Niemiec¹¹²⁰. Dziesięć lat później na mielecką placówkę duszpasterską przybył ks. Józef Kowalski. Przeniósł się do Mielca z parafii w Lubczy¹¹²¹. W roku 1896 władza kościelna przeniosła wikariusza mieleckiego ks. Franciszka Gutfińskiego do Mszany Dolnej. Z tamtejszego wikariatu trafił do Mielca ks. Marcin Żaczek¹¹²². Jeszcze w tym samym roku, po dwóch miesiącach pracy, ks. Żaczek przeniósł się do parafii w Borowej. W jego miejsce pojawił się ks. Józef Piekarczyński¹¹²³. W 1901 r. z Nowego Sącza do Mielca przybył ks. Franciszek Mikłasiński, kilkanaście lat później zasłużony proboszcz kolbuszowski. Przebywał w mieście dość długo jak na sprawowaną funkcję. Administrował parafią mielecką do 30 IX 1903 r.¹¹²⁴ W odwrotną drogę – do Nowego Sącza – wybrał się ks. Piekarczyński¹¹²⁵. W roku 1903 trafił do grodu nad Wisłoką ks. Jan Pragłowski. Przybył z parafii w Zakliczynie¹¹²⁶. W 1909 r. skierowany został do Mielca nowo wyświęcony kapłan – ks. Stanisław Bulanda. Do parafii w Dąbrowie (Tarnowskiej) udał się zaś ks. Jan Gawroński¹¹²⁷. W roku 1910 przeniesiony został do Mielca ks. Andrzej Bogacz.

---

¹¹¹⁷ K. Haptaś, *Ksiądz Józef Knutelski, proboszcz parafii mieleckiej w latach 1867-1891. W 125. rocznicę śmierci*, „FM” 2016, R. 22, nr 2, s. 20-21.

¹¹¹⁸ *Kronika. Wiadomości dyecezyjne*, „Czas” 1912, nr 536 (z 20 XI), wyd. popoł., s. 2.

¹¹¹⁹ *Kronika. Zapiski dyecezyjne*, „GL” 1873, nr 284 (z 11 XII), s. 3.

¹¹²⁰ *Kronika. (G), Zapiski dyecezyjne*, „GL” 1875, nr 58 (z 12 III), s. 3.

¹¹²¹ *Kronika*, „GL” 1885, nr 174 (z 1 VIII), s. 3.

¹¹²² *Kronika. Wiadomości kościelne*, „GL” 1896, nr 231, s. 4; *Kronika. Wiadomości dyecezyjne*, „Czas” 1896, nr 233 (z 10 X), s. 2.

¹¹²³ *Kronika. Wiadomości kościelne*, „GL” 1896, nr 290 (z 18 XII), s. 3; *Kronika. Wiadomości dyecezyjne*, „Czas” 1896, nr 292 (z 19 XII), s. 2.

¹¹²⁴ K. Haptaś, *Ksiądz Franciszek Mikłasiński (1870-1928)*, Kolbuszowa 2016, s. 8.

¹¹²⁵ *Kronika. Wiadomości kościelne*, „GL” 1901, nr 272 (z 26 XI), s. 3.

¹¹²⁶ *Kronika. Wiadomości kościelne*, „GL” 1903, nr 221 (z 27 IX), s. 3.

¹¹²⁷ *Kronika. Wiadomości kościelne*, „GL” 1909, nr 165 (z 23 VII), s. 3.

Wcześniejszą jego placówką duszpasterską były Wierzchosławice¹¹²⁸. W 1913 r. nowym wikariuszem w parafii mieleckiej został nowo wyświęcony kapłan, ks. Roman Duchiewicz¹¹²⁹.

Część informacji przekazanych przez analizowaną prasę dotyczy zwolnień bądź mianowań katechetów miejscowych szkół ludowych. Posada katechety przy mieleckiej szkole ludowej została utworzona przez Radę Szkolną Krajową na mocy ustawy z 1 XII 1889 r. Dotyczyła ona ustanowienia posad osobnych nauczycieli religii, którym wypłacana byłaby stała pensja¹¹³⁰. Ich objęcie odbywało się w wyniku konkursu. Przykładowo, w roku 1890 w szkole ludowej w Mielcu mógł znaleźć zatrudnienie kapłan uczący religii rzymskokatolickiej w wymiarze 14 godzin tygodniowo, jego obowiązkiem było również odbywanie dwóch egzort. Oferowano mu płacę w wysokości 450 złr¹¹³¹. W 1892 r. mielecka Rada Szkolna Okręgowa dwukrotnie poszukiwała nauczyciela religii rzymskokatolickiej w 4-klasowej szkole ludowej w Mielcu. Oferowana płaca wynosiła 450 złr, do której dochodził 10% dodatek mieszkaniowy. Ogłoszenia datowane były – 15 II i 15 IX 1892 r.¹¹³² W 1894 r. znów poszukiwany był katecheta do szkół mieleckich, 5-klasowych, męskiej i żeńskiej. Płaca i dodatek mieszkaniowy były identyczne jak wcześniej. W wymaganiach zostało zapisane, że: *O posadę tę mogą się ubiegać tylko kanonicznie ordynowani kapłani świeccy lub zakonni oraz, że Posady tej nie wolno piastować równocześnie z posadą duszpasterską.* Konkurs rozpisany był na okres sześciu tygodni począwszy od pierwszego ogłoszenia opublikowanego w „Gazecie Lwowskiej”¹¹³³. W następnym roku poszukiwany był nauczyciel religii rzymskokatolickiej przy szkołach 5-klasowych, męskiej i żeńskiej. Wynagrodzenie i dodatek mieszkaniowy nie zmieniły się. Wymagania były identyczne, jak rok wcześniej¹¹³⁴. Wydaje się, że znalezienie

---

¹¹²⁸ *Kronika. Wiadomości kościelne*, „Czas” 1910, nr 487 (z 25 X), numer wieczorny, s. 2; *Kronika. Wiadomości kościelne*, „GL” 1910, nr 244, s. 3.

¹¹²⁹ *Wiadomości dyccezyalne*, „Czas” 1913, nr 356 (z 4 VIII), wyd. popoł., s. 3.

¹¹³⁰ *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1890, nr 36 (z 14 II), s. 2.

¹¹³¹ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1890, nr 82 (z 11 IV), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1890, nr 83 (z 12 IV), s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1890, nr 84 (z 13 IV), s. 7. Interesujące, że w tym samym roku do szkoły poszukiwany był nauczyciel religii żydowskiej. Jego pensja wynosiła 300 złr. O posadę mogły ubiegać się osoby, które ukończyły szkołę rabinów i złożyły pozytywnie egzamin na rabina bądź posiadały odpowiednie kwalifikacje do nauki religii. *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1890, nr 151 (z 4 VII), s. 8.

¹¹³² *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1892, nr 45 (z 26 II), s. 8; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1892, nr 215 (z 21 IX), s. 9.

¹¹³³ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1894, nr 217, s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1894, nr 218, s. 8; *Kronika. Wiadomości dyccezyalne*, „GL” 1894, R. 84, nr 224 (z 2 X), s. 3.

¹¹³⁴ *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1895, nr 39, s. 9; *Dziennik urzędowy. Konkursa*, „GL” 1895, nr 40, s. 9.

odpowiedniego kapłana do pracy w szkole nastęrczało trudności, skoro szczupłą pensję postanowił uzupełnić mielecki urząd gminny, oferując dla katechety dodatek pieniężny oraz bezpłatne mieszkanie, składające się z dwóch pokoi z kuchnią. Przybyły do miasta kapłan mógł również liczyć na życzliwość miejscowego proboszcza¹¹³⁵. W roku 1897 znów wakowała katechetura w Mielcu. Nowy nauczyciel religii rzymskokatolickiej mógł nadal korzystać z pięknego, jak zostało napisane, mieszkania zapewnionego przez gminę miejską oraz z gościnności mieleckiej plebanii i miejscowych parafian¹¹³⁶.

Obydwa tytuły prasowe przekazały kilka nazwisk mieleckich katechetów. W roku 1890 wspomniana Rada szkolna zamianowała wikariusza mieleckiego ks. Piotra Kapałę stałym nauczycielem religii rzymskokatolickiej w 4-klasowej szkole ludowej w Mielcu¹¹³⁷. Dwa lata później, w 1892 r., nauczycielem religii w mieleckiej szkole ludowej został ks. Julian Trybowski¹¹³⁸. W roku 1894 zrezygnował on z katechetury w szkole, już 5-klasowej i męskiej. Przeniósł się na wikariat do pobliskiego Zgórska¹¹³⁹. W 1895 r. nauczycielem religii rzymskokatolickiej w szkołach 5-klasowych w Mielcu został ks. Jan Kwiatkiewicz, wcześniej przebywający na wikariacie w Wierchosławicach. Mianowania dokonała Rada Szkolna Krajowa¹¹⁴⁰. Interesujące, że był katechetą w obydwóch mieleckich szkołach ludowych, męskiej i żeńskiej. Dwa lata później, w 1897 r., katechetą szkoły ludowej męskiej został ks. Walenty Wcisło¹¹⁴¹. Kilkanaście lat później, w roku 1910, został przeniesiony z katechetury w 5-klasowej szkole męskiej na to samo stanowisko, ale w 5-klasowej szkole żeńskiej w Mielcu¹¹⁴². Jego dotychczasowe miejsce pracy zajął ks. Jan Pabian, dotychczasowy wikariusz w Kolbuszowej¹¹⁴³.

Odrębną posadą katechety dysponowało miejscowe gimnazjum. Wiadomo, że w roku 1907 został nim ks. Roman Sitko, postać, która przez kilkanaście lat pobytu w Mielcu mocno „odcisnęła” się na mieleckim szkolnictwie, głównie w sprawach

---

¹¹³⁵ *Kronika. Wiadomości kościelne*, „GL” 1895, nr 68 (z 23 III), s. 3.

¹¹³⁶ *Kronika. Wiadomości kościelne*, „GL” 1897, nr 57, s. 3.

¹¹³⁷ *Część urzędowa*, „GL” 1890, nr 181 (z 8 VIII), s. 1.

¹¹³⁸ *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1892, nr 294 (z 25 XII), s. 2; *Kronika. Rada szkolna krajowa*, „Czas” 1892, nr 297 (z 28 XII), s. 2.

¹¹³⁹ *Kronika. Wiadomości kościelne*, „GL” 1894, nr 211 (z 15 IX), s. 3; *Kronika. Wiadomości dyecezyjne*, „Czas” 1894, nr 210 (z 16 IX), s. 3.

¹¹⁴⁰ *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1895, nr 167 (z 24 VII), s. 2; *Kronika*, „Czas” 1895, nr 168 (z 25 VII), s. 3; *Kronika. Wiadomości kościelne*, „GL” 1895, nr 199 (z 31 VIII), s. 3.

¹¹⁴¹ *Kronika. Wiadomości kościelne*, „GL” 1897, nr 144 (z 27 VI), s. 2; *Kronika. Wiadomości dyecezyjne*, „Czas” 1897, nr 146 (z 1 VII), s. 2.

¹¹⁴² *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1910, nr 148, s. 4.

¹¹⁴³ *Kronika. Wiadomości kościelne*, „GL” 1910, nr 225 (z 5 X), s. 3; *Z c.k. krajowej Rady szkolnej*, „GL” 1910, nr 283 (z 14 XII), s. 4.

miejscowej bursy¹¹⁴⁴. Kapłan w 1910 r., niewątpliwie w dowód licznych zasług, odznaczony został tytułem kanonika (*expositorium canonicale*)¹¹⁴⁵.

Oczywiście i ci, niżsi rangą kapłani mieleccy cieszyli się zasłużonym, niejednokrotnie bardzo dużym szacunkiem wśród parafian mieleckich. Ich przenosiny do innej parafii wywoływały smutek wiernych. Z taką sytuacją mamy do czynienia w przypadku osoby ks. Obrochty, który dzięki szlachetnemu i bezinteresownemu wypełnianiu swoich obowiązków kapłańskich, ale i obywatelskich był lubiany i darzony estymą wśród parafian. Gdy odchodził, zostało zapisane, że parafia (...) *uczują żal i smutek z przyczyny przeniesienia się godnego i powszechnie miłowanego ks. wikarego Obrochty, którego władza duchowna przeniosła do Baranowa*. A dalej znalazły się słowa opisujące jego zasługi w Mielcu: *Ks. wikary będąc zarazem i katechetą w szkole przekonał nas, że ucząca się młodzież pod moralnym i naukowym wpływem kapłana wyrabiała się na dobrych synów kościoła, Ojczyzny i rodzin naszych! Dlatego też pozostawia po sobie żal szczery i słuszny, a zarazem życzenie, żeby jak najrychlej do Mielca powrócił*¹¹⁴⁶. Księża wikariusze byli również odznaczani, w dowód swych zasług i nienaganej pracy na polu duszpasterskim, i nie tylko, odznaczeniami kościelnymi. W roku 1908 ks. Walenty Wcisło, po kilkunastu latach niezmordowanej pracy w Mielcu, został odznaczony tytułem kanonika (*expositorium canonicale*)¹¹⁴⁷.

Podjmując temat mieleckich duszpasterzy należy pamiętać, że prasa galicyjska „wypowiadała” się również o księżach pochodzących z Mielca, a sprawujących posługę duszpasterską poza granicami miasta, czasami bardzo daleko od Mielca. Informacje te są niejednokrotnie niezwykle cenne, szczególnie w aspekcie znajomości tych postaci na gruncie regionalnym.

W 1887 r. pochodzący z Mielca ks. Jan Jaworski, wicerektor tarnowskiego Seminarium Duchownego i katecheta tamtejszego gimnazjum, postanowieniem cesarza austriackiego z 16 października został zamianowany kanonikiem rzymskokatolickiej kapituły katedralnej w Tarnowie¹¹⁴⁸.

W roku 1903 w Wansau, w stanie Wisconsin, w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, zmarł ks. Nikodem Kolasiński, młodszy brat ks. Dominika Hipolita

---

¹¹⁴⁴ *Kronika. Wiadomości kościelne*, „GL” 1907, nr 239 (z 17 X), s. 3.

¹¹⁴⁵ *Kronika. Wiadomości kościelne*, „GL” 1910, nr 244, s. 3.

¹¹⁴⁶ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 28go października*, „Czas” 1873, nr 253, s. 2.

¹¹⁴⁷ *Kronika. Wiadomości kościelne*, „GL” 1908, nr 235 (z 14 X), s. 3-4.

¹¹⁴⁸ *Korespondencja „Czasu”*, „Czas” 1887, nr 240 (z 20 X), s. 2. Por. A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786-1985*, t. 1, *Biskupi i kanonicy*, Tarnów 1999, s. 110-111.

Kolasińskiego (1838-1898)¹¹⁴⁹, jednego z bardziej rozpoznawalnych, z różnych względów, kapłanów amerykańskich. W chwili śmierci liczył 57 lat, w kapłaństwie pozostawał od lat 28. Na gruncie amerykańskim pracował od 1884 r. w kilku parafiach polskich, (...) *odznaczał się niezmordowaną pracą w swoim zawodzie, gotowością niesienia wszelkich usług swym parafianom, podtrzymywał w nich ducha narodowego i był dla nich podporą moralną, a często i materialną*¹¹⁵⁰. Podczas pobytu w Ameryce poczynił pokaźne oszczędności wynoszące 30 tys. dolarów. Dokonał licznych legatów na cele instytucji dobroczynnych. Spadkobiercami ustanowił zamieszkałe w Mielcu rodzeństwo w osobach braci: Jakuba, Tomasza i Stanisława oraz siostrę Marię zamężną za Korpantym¹¹⁵¹.

Dekadę później, w lutym 1912 r., prasa galicyjska poinformowała o śmierci ks. Leona Pastora, jednego z bardziej znanych kapłanów galicyjskich. Urodził się on 7 VI 1846 r. w Mielcu, w rodzinie miejscowego lekarza, neofity. Po nauce w szkołach ludowych ukończył gimnazjum w Rzeszowie. Podjął następnie studia teologiczne, święcenia kapłańskie otrzymał w Przemyślu, będąc przez kilka początkowych lat wikariuszem przy tamtejszej katedrze. Następnie został mianowany proboszczem w Radymnie. Zastąpił tutaj z działań ekonomicznych, prowadzonych w duchu chrześcijańsko-społecznym. Utworzył Towarzystwo powroźnicze, którego wyroby znane były później w całej Galicji. Za liczne zasługi dla miasteczka został odznaczony jego honorowym obywatelstwem. Kolejne kroki zaprowadziły go do Biecza, na tamtejsze probostwo. Zasłużył się tutaj na polu restauracji bardzo starej świątyni parafialnej. Z powodów zdrowotnych przeniósł się w roku 1910 do Leżajska, również na probostwo. Ksiądz Pastor realizował się także na polu polityki. W latach 1893-1911 był posłem wiedeńskiej Rady Państwa, posłował także do Sejmu Krajowego we Lwowie. Pod koniec życia był mocno schorowany. Cierpiał na serce, którego niedomagania były przyczyną jego śmierci¹¹⁵².

Czasami zdarzało się i tak, że prasa informowała o innych, smutnych wydarzeniach związanych z mieleckimi kapłanami. Decyzją Sądu Powiatowego w Mielcu z 13 V 1909 r. umysłowo chorym uznany został ks. Franciszek Kahl. Jego

---

¹¹⁴⁹ Szerzej o nim zob.: E.A. Skendzel, *Dominik Hipolit Kolasiński (1838-1898)*, „Studia Polonijne” 1984, t. 8, s. 299-308. Pojawia się on w innych artykułach prasowych, zob. np. *Kronika miejscowa i zagraniczna. Jeszcze o Seminarium polskiem w Detroit*, „Czas” 1884, nr 174, s. 2-3.

¹¹⁵⁰ *Kronika. Zmarli...*, „GL” 1903, nr 90 (z 21 IV), s. 4.

¹¹⁵¹ *Ibidem*.

¹¹⁵² *Nekrologia. † Leon Pastor...*, „Czas” 1912, nr 59 (z 7 II), wyd. popul., s. 3.

kuratorem ustanowiono Jana Lejko¹¹⁵³. Choroba księdza związana była z osobą Jakuba Bojki, ludowca, który walcząc w rodzinnym Gręboszowie z kapłanem (ks. Kahl był proboszczem miejscowej parafii) na wszelkie możliwe sposoby, oskarżając niesłusznie m.in. o posiadanie nieślubnych dzieci, podając oszczercze zarzuty, doprowadził go do obłądu. Historia miała być do tego stopnia „niesamowita”, że ks. Kahl stał się pierwowzorem bohatera dramatu autorstwa Stanisława Wyspiańskiego pt. „Kłątwa”. Kapłan zmarł 16 VII 1911 r. w Mielcu¹¹⁵⁴. Pochowany został na mieleckim cmentarzu parafialnym w grobowcu istniejącym do dnia dzisiejszego.

Kościół parafialny

Na przestrzeni lat podejmowane były próby i zabiegi odnośnie zmiany bryły świątyni parafialnej w Mielcu. Interesująca informacja w tym zakresie pojawiła się w roku 1910. W artykule prasowym znalazła się wzmianka mówiąca, że *Kons. Kopera... wspólnie z referentem do spraw artystycznych diecezji tarnowskiej ks. kan. Leśniakiem odrzucił projekt rozszerzenia kościoła parafialnego w Mielcu, przez którą przeróbkę cały charakter wnętrza renesansowej budowy wraz z wewnętrznym urządzeniem uległyby zmianie. Przebudowa projektowana była w stylu gotyckim bez żadnej do tego podstawy*¹¹⁵⁵. Opisany projekt nie jest znany badaczom architektury świątyni¹¹⁵⁶. Dotarcie do niego byłoby tym ciekawsze, iż wspomniana w notce informacja o renesansowym wnętrzu kościoła ma się nijak do rzeczywistości. Budowla jest barokowa. Wybudowana została w 2. poł. XVII w., końcowe prace miały miejsce jeszcze w 1. poł. XVIII stulecia¹¹⁵⁷.

Okazuje się, że drogą prasową poszukiwano również specjalistów, którzy podjęliby się reparacji poszczególnych elementów wyposażenia miejscowej świątyni parafialnej. W ten sposób próbowano znaleźć kogoś, *Kto by się chciał podjąć znaczniejszej reparacji organ w kościele parafialnym...*¹¹⁵⁸. Interesujące, że ogłoszenie nie zostało skierowane tylko i wyłącznie do organmistrzów. Możliwe, że było to spowodowane tym, że prace przy instrumencie musiały być pilne i naglące, skoro chętny podjęcia się ich miał zgłosić się do miejscowego proboszcza do 5 VIII 1871 r.

¹¹⁵³ *Dziennik urzędowy. Kuratele*, „GL” 1909, nr 132 (z 13 VI), s. 11.

¹¹⁵⁴ A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786-1985*, t. 3, K-P, Tarnów 2001, s. 12.

¹¹⁵⁵ *Opieka nad zabytkami*, „Czas” 1910, nr 70 (z 14 II), numer wieczorny, s. 2.

¹¹⁵⁶ J. Skrzypczak, *Niezrealizowane plany budowy nowego kościoła na Starym Mielcu w latach 1922-1980*, „RM” 2009-2010, t. 12-13, s. 15-54.

¹¹⁵⁷ K. Haptaś, *Parafia farna*, w: *Mielecka podróż w czasie...*, s. 90.

¹¹⁵⁸ „Czas” 1871, nr 170 (z 28 VII), s. 4.

Ksiądz Knutelski gwarantował zwrot kosztów podróży, ale tylko restaurującemu organy¹¹⁵⁹.

Prasa była również dobrym miejscem na zamieszczenie podziękowań. Ksiądz Knutelski złożył takowe w dzienniku „Czas”, w numerze z 10 I 1885 r. Obiorcą ich była komisja artystyczna krakowskiego Towarzystwa św. Łukasza, które pośredniczyło w wykonaniu do kościoła parafialnego w Mielcu obrazu zatytułowanego „Najsłodsze Serce Pana Jezusa”, umieszczonego w jednym z ołtarzy bocznych, a ufundowanego ze składek miejscowych parafian¹¹⁶⁰. Wspomniane pośrednictwo wiązało się z poszukiwaniem oraz wyborem odpowiedniego artysty. Wybór padł na Saturnina Świerzyńskiego, który, jak pisał proboszcz, (...) *wobec zbyt skromnego wynagrodzenia za obraz wielkich rozmiarów, dowiódł równie swej rzadkiej dziś bezinteresowności, a piękną swoją pracą pozyskał wdzięczność całej parafii*¹¹⁶¹. Później dodawał: *Niechaj Najsłodsze Serce Jezusowe błogosławi chwalebnyemu Towarzystwu Ś. Łukasza celom, Artyście i całej Jego rodzinie, tudzież wszystkim, co w tej sprawie przyczynili się do chwały Bożej!*¹¹⁶²

W Mielcu prócz świątyni parafialnej istniał jeszcze kościółek pw. św. Marka, usytuowany na starym cmentarzu parafialnym. Umiejscowienie budowli i miejsca pochówków nie było za szczęśliwe, gdyż po kilkudziesięciu latach istnienia wskutek „przybliżenia” się do cmentarza rzeki Wisłoki, teren notorycznie był zalewany przez jej wody. Stało się to przyczyną założenia nowego miejsca pochówków, choć stare starano się chronić przed skutkami powodzi, opasując teren wałem¹¹⁶³.

Zdaje się, że w roku 1889 kościółek pw. św. Marka poddany został restauracji. Kwotę 100 złr na prace miał przesłać mielczanin z urodzenia, posługujący w Oświęcimiu tamtejszy proboszcz ks. Tomasz Kolasiński. Jego czyn miał pobudzić miejscowych parafian, zachęcanych usilnie z ambony przez proboszcza ks. Knutelskiego, do składek na ten cel. W artykule informującym o tym zostało wymownie zapisane, iż (...) *spodziewać się... należy, że wierni nie dopuszczą, aby prochy ich przodków wraz ze zwaliskami kościoła korytem Wisłoki i Wisły do Bałtyku płynęły i tam w mule morskim pogrzebane były*¹¹⁶⁴. Wszystko brzmiało wspaniale, gdyby nie fakt, że kilka dni później wspomniany proboszcz mielecki zamieścił

---

¹¹⁵⁹ *Ibidem.*

¹¹⁶⁰ *Szan. Towarzystwu Ś. Łukasza w Krakowie*, „Czas” 1885, nr 7 (z 10 I), s. 4.

¹¹⁶¹ *Ibidem.*

¹¹⁶² *Ibidem.*

¹¹⁶³ *Korespondencja Czasu. Z pod Mielca 8 marca*, „Czas” 1871, nr 60 (z 14 III), s. 1.

¹¹⁶⁴ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 2 listopada*, „Czas” 1888, nr 262 (z 15 XI), s. 4.

w „Czasie” sprostowanie, że żadnych pieniędzy na remont kościoła nie otrzymał, ani nie zachęcał parafian do przekazywania składek¹¹⁶⁵.

Duszpasterstwo

W miejscowym kościele parafialnym odprawiane były nabożeństwa wpisane w rytm funkcjonowania parafii. Wśród nich znajdowały się wieczyste fundacje mszalne. Jedna z nich utworzona została w roku 1888 przez ks. Kolasińskiego z Oświęcimia. Kapłan ufundował ją za dusze swoich rodziców, Brygidy i Mikołaja Kolasińskich¹¹⁶⁶.

Mielecka świątynia parafialna była również świadkiem nabożeństw żałobnych, nierzadko podniosłych, ku czci wybitnych Polaków. Przykładowo, 16 II 1871 r., w czwartek, o godzinie 9.00, za duszę gen. Józefa Ludwika Hauke-Bosaka, który poległ 21 I 1871 r. pod Dijon, walcząc po stronie Francji w wojnie z Prusami¹¹⁶⁷. Podczas nabożeństwa w kościele została przeprowadzona zbiórka pieniężna na pomoc dla rodziny generała. Uzbierano kwotę 74 złr 36 ct., a ponadto 20 franków złotem. Kolejne datki przekazali: dr Błaszczkiewicz (2 złr), Meszyński (10 złr), Andrzej Romanowski (2 złr), Roman Rydel (2 złr) i Władysław Rydel (5 złr). Łącznie udało się zbierać kwotę 95 złr 36 ct. oraz 20 franków złotem, którą to kwotę nadesłał do redakcji krakowskiego „Czasu” proboszcz mielecki ks. Knutelski¹¹⁶⁸.

Z kolei 2 IV 1887 r., o godzinie 10.00, (...) *przy licznych udziale duchowieństwa z okolicy i bardzo licznych zebraniu obywatelstwa powiatu, reprezentantów władz i nauczycieli szkół ludowych* modlono się za spokój duszy wybitnego polskiego pisarza Józefa Ignacego Kraszewskiego, zmarłego kilkanaście dni wcześniej w Genewie¹¹⁶⁹. Pełny kościół wiernych (...) *był wymownym wyrazem uczczenia pamięci Nestora pisarzy polskich*¹¹⁷⁰.

W mieleckiej świątyni parafialnej modlono się również za „zwykłych” obywateli. W grudniu 1892 r. odprawiono tutaj nabożeństwo żałobne za duszę zmarłego w Krakowie komisarza starostwa, 36-letniego Zdzisława Stradiota¹¹⁷¹.

¹¹⁶⁵ *Kronika miejscowa i zagraniczna*. J. Knutelski, *Mielec*, „Czas” 1888, nr 265 (z 18 XI), s. 2.

¹¹⁶⁶ *Kronika miejscowa i zagraniczna*. *Mielec 2 listopada*, „Czas” 1888, nr 262, s. 4.

¹¹⁶⁷ *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas” 1871, nr 35 (z 12 II), s. 3.

¹¹⁶⁸ *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas” 1871, nr 41 (z 19 II), s. 3.

¹¹⁶⁹ „GL” 1887, nr 76 (z 4 IV), s. 5.

¹¹⁷⁰ *Kronika*. *Mielec 2 kwietnia*, „Czas” 1887, nr 77 (z 5 IV), s. 2.

¹¹⁷¹ *Kronika*. *Nekrologia*, „Czas” 1892, nr 291 (z 20 XII), s. 3.

Zdarzało się jednak i tak, że nabożeństwa takie odbywały się w innych miejscowościach, a Mielec, mielczan, mieszkańców powiatu reprezentowały przedstawicielstwa lub złożone przez nich wieńce. Wydaje się, że z taką sytuacją mamy do czynienia w roku 1905, gdy zmarł starosta mielecki Władysław Kulikowski. 13 września, o godzinie 9.00, w kościele ojców reformatów w Krakowie miało miejsce nabożeństwo żałobne, które odbyło się staraniem urzędników starostwa krakowskiego¹¹⁷². Niemożliwym jest, że nie było tam wówczas mielczan. Z kolei w 1887 r. na pogrzeb Mikołaja Zyblikiewicza, marszałka Sejmu Krajowego w latach 1881-1886, mielecka Rada Powiatowa nadesłała okolicznościowy wieniec¹¹⁷³.

Miejscowy kościół parafialny pw. św. Mateusza Apostoła i Ewangelisty był również miejscem nabożeństw i aktów „wiernopoddańczych”. W roku 1868 niezwykle uroczyste obchodzono rocznicę urodzin panującego cesarza. Z tego tytułu odprawione zostało nabożeństwo, w którym uczestniczyli przedstawiciele miejscowych władz politycznych, sądowych, finansowych i gminnych oraz licznie zebrani mieszkańcy miasta. Sam gród z tej racji rzeźnię został oświetlony¹¹⁷⁴. Obchody te stały się tradycją. Wiadomo, że odbyły się w mieście np. w roku 1904¹¹⁷⁵. Z kolei 24 IV 1879 r. uroczyste obchodzono w Mielcu 25-letnią rocznicę ślubu cesarza Franciszka Józefa I z księżniczką bawarską Elżbietą Wittelsbach. Uroczystość oznajmiono salwami moździerzowymi, odegrano również hymn *ludowy*, po którym odbyło się w świątyni, przepełnionej zgromadzonymi, *Solenne nabożeństwo... przy udziale wszystkich urzędników, Prezesa Rady powiatowej w narodowym stroju, członków wydziału, Rady gminnej, straży ogniowej i młodzieży szkolnej*¹¹⁷⁶. W trakcie jego trwania obecni urzędnicy złożyli wiernopoddańczy hołd. Warto przytoczyć słowa o tym zawarte w artykule: *Urzędnicy starostwa i urzędu podatkowego złożyli hołd niezmiennej wierności, najuniżeńszego przywiązania i głębokiej wdzięczności dla Najjaśniejszego Państwa. Prezes Rady Powiatowej w imieniu całego powiatu złożył najuniżeńsze życzenia i hołd z gorącą prośbą złożenia tych wyrazów u stóp Najwyższego tronu*¹¹⁷⁷.

Kilka lat później, 10 V 1881 r., uroczyste obchodzono w Mielcu zaślubiny następcy tronu austro-węgierskiego Rudolfa Habsburga z belgijską księżniczką Stefanią Klotyldą, córką Leopolda II Koburga. I tym razem uroczystość oznajmiły już z samego

---

¹¹⁷² *Nabożeństwo żałobne*, „Czas” 1905, nr 206 (z 11 IX), wyd. wieczorne, s. 2.

¹¹⁷³ *Pogrzeb ś.p. Mikołaja Zyblikiewicza*, „GL” 1887, nr 118, s. 4.

¹¹⁷⁴ *Kronika. (Obchód urodzin Najjaśniejszego Pana)*, „GL” 1868, nr 193 (z 22 VIII), s. 1154.

¹¹⁷⁵ *Kronika. Obchody urodzin Monarchy w kraju*, „GL” 1904, nr 191 (z 21 VIII), s. 3.

¹¹⁷⁶ *Uroczystość srebrnego wesela Najjaśn. Państwa*, „GL” 1879, nr 95 (z 25 IV), s. 2.

¹¹⁷⁷ *Ibidem*.

rana salwy mózdzierzowe. Po nich orkiestra miejscowej Ochotniczej Straży Pożarnej odegrała hymn *ludowy* w różnych częściach miasta. I znów w świątyni parafialnej wypełnionej do ostatniego miejsca odbyło się uroczyste nabożeństwo (...) *przy współudziale wszystkich urzędników rady powiatowej, rady gminnej, straży ogniowej, młodzieży szkolnej*¹¹⁷⁸. Jego ważną częścią były wiernopoddańcze hołdy, które na ręce miejscowego starosty złożyły liczne deputacje urzędników oraz m.in. reprezentacja powiatowa, duchowieństwo, rada gminna, rada gminy wyznaniowej i naczelnik mieleckiej straży ogniowej¹¹⁷⁹. Ponadto padły wówczas (...) *zapewnienia o niezłomnej wierności i przywiązaniu oraz najuniżeńsze życzenia dla Najdostojniejszych Nowożeńców*¹¹⁸⁰.

W Mielcu celebrowano nie tylko radosne wydarzenia związane z dynastią panującą. Z pewnością w miejscowej świątyni parafialnej odbyło się żałobne nabożeństwo odprawione po tragicznej śmierci cesarzowej Elżbiety, żony panującego Franciszka Józefa I, zamordowanej 10 IX 1898 r. w Genewie przez anarchistę włoskiego. Interesujące, że w związku z tym wydarzeniem nakładem mieleckiej Rady Powiatowej wydane zostały drukiem krótka biografia cesarzowej oraz wiersz żałobny z powodu jej zgonu, ułożony przez miejscowego starostę Chrzęszczewskiego¹¹⁸¹. Ponadto miejscowa Rada Powiatowa i Wydział Powiatowy przysłały na ręce namiestnika Galicji telegraficzne kondolencje z tego powodu w imieniu swoim i mieszkańców powiatu¹¹⁸².

Ważne miejsce zajmowały również nabożeństwa w intencji wysokiej rangi urzędników austriackich. Wiadomo przykładowo, że 15 VII 1875 r. w mieleckim kościele parafialnym modlono się o wyzdrowienie Agenora hr. Gołuchowskiego, namiestnika Galicji¹¹⁸³. Kilka tygodni później Gołuchowski zmarł. Nabożeństwo żałobne za jego duszę zostało odprawione w Mielcu, ale i w wielu innych miejscowościach (np. Bochni, Buczaczu, Lisku, Łańcucie, Pilźnie, Rudkach, Tarnowie i Zbarażu)¹¹⁸⁴. We wszystkich miejscach (...) *przy licznym udziale ludności i wśród objawów głębokiego żalu po tak znakomitym i wysoce zasłużonym dostojniku*

---

¹¹⁷⁸ *Część nieurzędowa. Zaślubiny Najdost. Następcy Tronu*, „GL” 1881, nr 107 (z 11 V), s. 2.

¹¹⁷⁹ *Część nieurzędowa*, „GL” 1881, nr 111 (z 16 V), s. 1-2.

¹¹⁸⁰ *Zaślubiny...*, s. 2-3.

¹¹⁸¹ *Część nieurzędowa*, „GL” 1898, nr 212 (z 18 IX), s. 1.

¹¹⁸² *Część nieurzędowa. † Najj. Cesarzowa i Królowa Elżbieta*, „GL” 1898, nr 213 (z 20 IX), s. 3.

¹¹⁸³ *Kronika. Na intencję wyzdrowienia...*, „GL” 1875, nr 164, s. 2.

¹¹⁸⁴ *Kronika. Żałobne nabożeństwa...*, „GL” 1875, nr 185 (z 14 VIII), s. 3.

*i obywatelu*¹¹⁸⁵. Na marginesie warto wspomnieć, że w miejscowej synagodze również odprawiono w tej intencji nabożeństwo. Odbyło się ono 16 VIII 1875 r.¹¹⁸⁶

Proboszcz parafii mieleckiej nad swoimi parafianami sprawował nie tylko opieką duszpasterską. Na kapłanie i jego współpracownikach spoczywał również obowiązek wychowania patriotycznego. Idealnym miejscem do tego był... Kraków. W sierpniu 1907 r. mieleccy parafianie, ale również i ci z innych parafii powiatu mieleckiego [m.in. z Borowej, Chorzelowa, Czermina, Gawłuszowic, Jaślan, Padwi (Narodowej), Przeclawia, Tuszowa (Narodowego) i Wadowic], łącznie w liczbie ponad 800, na czele ze swoimi księżmi proboszczami uczestniczyli w kilkudniowej wycieczce włościańskiej do grodu Kraka. Jej program był napięty i mocno rozbudowany. Obejmował: zwiedzanie kościoła mariackiego i pomnika Adama Mickiewicza (pod nim przemowę wygłosił ks. Adam Kopyciński), przy którym złożyli wieniec uwity z pszenicy (drugi, taki sam, spoczął na sarkofagu Tadeusza Kościuszki), uczestniczenie w spektaklu pt. „Kościuszko pod Raclawicami” w teatrze letnim, zwiedzanie katedry wawelskiej (poszczególnych kaplic, skarbcza, dzwonu Zygmunta, grobów królewskich), w której, przy grobie św. Stanisława, Mszę świętą odprawił przewodniczący wycieczki, proboszcz czermiński a zarazem dziekan mielecki ks. Franciszek Szurmiak. To był ostatni punkt wspólnego programu, później parafianie zebrani w grupach, na czele ze swoimi księżmi proboszczami, zwiedzali poszczególne kościoły Krakowa. Zwiedzano również kopiec Kościuszki oraz niektóre muzea z Muzeum Narodowym na czele. Później nastąpił powrót drogą kolejową do Mielca¹¹⁸⁷.

Włodarz parafii i pracujące z nim duchowieństwo pamiętało o swoich najwyższych zwierzchnikach, papieżach. Ich jubileusze świętowano w mieleckiej parafii. Przykładowo w roku 1888 uroczyste obchodzono 50. rocznicę przyjęcia święceń kapłańskich przez papieża Leona XIII¹¹⁸⁸. Warto również nadmienić, że miejscowa parafia jak i duchowieństwo sprawujące w niej posługę duszpasterską podlegało kontroli dziekanów oraz biskupów tarnowskich. Ci ostatni rzadko pojawiali się w Mielcu. Wiadomo przykładowo, że biskup Ignacy Łobos był w mieście 3 IX 1886 r.¹¹⁸⁹ Rozpoczął wówczas wizytację dekanatu mieleckiego, podczas której

---

¹¹⁸⁵ *Ibidem*.

¹¹⁸⁶ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 16go sierpnia*, „Czas” 1875, nr 188 (z 19 VIII), s. 2.

¹¹⁸⁷ *Kronika. Wycieczka włościan do Krakowa*, „GL” 1907, nr 193 (z 24 VIII), s. 3.

¹¹⁸⁸ *Kronika*, „GL” 1888, nr 6 (z 8 I), s. 3.

¹¹⁸⁹ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Z Kolbuszowskiego dnia 24 sierpnia*, „Czas” 1886, nr 196 (z 28 VIII), s. 1.

poświęcił dwa nowo wybudowane kościoły parafialne, w Borowej i Padwi (Narodowej). Objazd dekanatu zakończył 16 września, wracając do Tarnowa¹¹⁹⁰.

Stowarzyszenia religijne

W okresie autonomii Galicji w Mielcu działało kilka stowarzyszeń religijnych. Poddana niniejszej analizie prasa wspomniała o trzech: Towarzystwie św. Wincentego a' Paulo, Sodalitacji Mariańskiej i Związku Niewiast Katolickich Koło w Mielcu.

Pierwsze z nich zostało założone w mieście w roku 1890. Przez kilkanaście lat jego przewodniczącą była Konstancja hr. Oborska. Mocno angażowała się w działalność Towarzystwa. Rozszerzyła jego działalność poza teren miasta, (...) *śpiesząc wszystkim z pomocą już to moralną, już to materialną*. Podczas głodu i drożyzny w 1897 r. zorganizowała wydawanie bezpłatnych obiadów dla najbardziej potrzebujących, osobiście wydając je między ubogich. Karmiono w ten sposób nawet 80 osób dziennie. W roku 1900 otworzyła ochronkę dla dzieci. Ofiarowała dom na jej potrzeby, dając dach nad głową dla kilkudziesięciu (w momencie pisania artykułu 62) biednych i opuszczonych dzieci., (...) *które pilną i staranną opieką otaczają sprowadzone zakonnice*¹¹⁹¹. Prasa przekazała również informację, że 29 VIII 1911 r. prezesowa Towarzystwa uczestniczyła w Kongresie Mariańskim, który odbył się w Przemyślu. Podczas spotkania w gronie żeńskim mówiła o obowiązku wychowania patriotycznego oraz o szkole gospodarczej w Mielcu¹¹⁹².

Towarzystwo św. Wincentego a' Paulo w Mielcu na działania statutowe otrzymywało również pomoc z zewnątrz. W miarę regularnie finanse towarzystwa „podreperowywała” Rada Nadzorcza Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń. Wiadomo przykładowo, że w kwietniu 1904 r. przekazała dla wspomnianej instytucji 100 kor.¹¹⁹³ Identyczne kwoty dla towarzystwa zostały przekazane przez powyższą instytucję finansową w latach 1912-1913. Datek znalazł się w grupach określonych jako: „Na cele humanitarne” i „Humanitarne”¹¹⁹⁴.

---

¹¹⁹⁰ *Kronika. Wiadomości kościelne*, „GL” 1895, nr 205, s. 3.

¹¹⁹¹ *Kronika, P, Z Mielca pisać nam...*, „Czas” 1900, nr 236 (z 24 IX), wyd. wieczorne, s. 2; *Kronika*, „GL” 1900, nr 220 (z 26 IX), s. 3.

¹¹⁹² *II. Kongres Maryański, Przemyśl, 29 sierpnia. (Trzeci dzień)*, „GL” 1911, nr 197, s. 2.

¹¹⁹³ *Z Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń*, „Czas” 1904, nr 99 (z 30 IV), wyd. poranne, s. 1; *Kronika*, „GL” 1904, nr 100 (z 1 V), s. 5.

¹¹⁹⁴ *Kronika. Datki Tow. wzaj. ubezpieczeń*, „Czas” 1912, nr 554 (z 30 XI), wyd. popoł., s. 3; *Kronika. Z Tow. Wzajemnych Ubezpieczeń*, „Czas” 1913, nr 562 (z 5 XII), wyd. poranne, s. 2.

W Mielcu działała również Sodaliczja Mariańska. Wiadomo o niej tylko tyle, że w roku 1911, po śmierci biskupa krakowskiego kardynała Jana Puzyny, jej członkowie przesłali wyrazy współczucia na ręce kapituły krakowskiej¹¹⁹⁵.

Wspomniane koło mieleckiego Związku Niewiast Katolickich powstało w mieście prawdopodobnie w roku 1910, podobnie jak koła w: Limanowej, Wieliczce i Zakopanem. Jak zostało zanotowane: *Koło mieleckie dąży do podniesienia ogólnego poziomu kobiet z ludu, założyło szkołę gospodyń wiejskich, do której uczęszcza blisko 30 dziewcząt, urządza w niedziele pogadanki ogrodnicze, zebrania służących, projektuje naukę koronkarstwa*¹¹⁹⁶. W roku 1912, 16 czerwca, pod przewodnictwem Konstancji hr. Oborskiej zorganizowało uroczystą akademię ku czci ks. Piotra Skargi. Uroczystość odbyła się w sali miejscowej Rady Powiatowej. Tłumnie zebrana publiczność, w tym młodzież gimnazjalna, wysłuchała wstępu wygłoszonego przez hr. Oborską, mowy prof. F. Bylickiego o bohaterze spotkania, następnie *wybornej* deklamacji Szybalskiego, na koniec koncertu fortepianowego Marii Tyrowiczówny, córki starosty mieleckiego¹¹⁹⁷.

Należy przypuszczać, że spośród członków stowarzyszeń religijnych lub ich rodzin wywodzili się późniejsi kapłani, członkowie służby kościelnej. W roku 1892 pozytywnie egzaminy zdali, otrzymali dyplomy kwalifikacyjne diecezjalnej szkoły organistowskiej i mogli objąć posady organistowskie Władysław Cichoń i Henryk Kowalski, obaj z Mielca¹¹⁹⁸. Interesujące, że na terenie dekanatu mieleckiego w 1883 r. pracowało dwóch członków rzeczywistych Galicyjskiego Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Organistów¹¹⁹⁹.

Warto również wspomnieć, że mielczanie często wspierali datkami różne szlachetne cele religijne. W roku 1891 wsparli budowę nowej wieży kościoła katedralnego w Tarnowie. Składka poczyniona na ten cel w Mielcu przyniosła 17 złr 30 ct.¹²⁰⁰ W następnym roku proboszcz miejscowy ks. Pawlikowski przekazał 10 złr na cele obchodu 600. rocznicy śmierci bł. Kingi (Kunegundy) w Starym Sączu¹²⁰¹. W 1894 r. mieleckie Towarzystwo Zaliczkowe przekazało kwotę 5 złr na restaurację

---

¹¹⁹⁵ *Kronika. Uczczenie pamięci kardynała Puzyny*, „Czas” 1911, nr 422 (z 17 IX), numer poranny, s. 1.

¹¹⁹⁶ *Związek niewiast katolickich*, „Czas” 1910, nr 129 (z 20 III), numer poranny, s. 2.

¹¹⁹⁷ *Kronika*, „Czas” 1912, nr 293 (z 1 VII), wyd. popoł., s. 2.

¹¹⁹⁸ *List pasterski. (Dokończenie)*, „Czas” 1892, nr 168 (z 24 VII), s. 2.

¹¹⁹⁹ *Kronika*, „Czas” 1883, nr 146 (z 1 VII), s. 2.

¹²⁰⁰ *Kronika. Wieża katedralna w Tarnowie*, „Czas” 1891, nr 211 (z 17 IX), s. 3.

¹²⁰¹ *Kronika*, „Czas” 1892, nr 158 (z 13 VII), s. 3.

kościół klasztorne Bernardynów w Leżajsku¹²⁰². Czasami wsparcie finansowe połączone było z konkretną intencją. W roku 1894 Zofia Haładejowa przekazała 1 złr na powyższy cel z prośbą o przywrócenie zdrowia mężowi, Janowi¹²⁰³. Kilka darowizn dotyczyło klasztoru Paulinów w Częstochowie. W roku 1900 nie wymieniona z imienia i nazwiska osoba z Mielca przekazała 4 kor. na odbudowę wieży klasztoru jasnogórskiego¹²⁰⁴. Na sukienkę dla Matki Bożej Częstochowskiej kolejni nieznani z imienia i nazwiska darczyńcy z Mielca przekazali odpowiednio 3 kor. i 2 kor.¹²⁰⁵

Na koniec warto wspomnieć, że w dużych uroczystościach religijnych w okolicy Mielca uczestniczyli także „specyficzni” mielczanie. Miejscowy fotograf August Jaderny w roku 1904 oferował w sprzedaży w swoim zakładzie fotograficznym fotografie z koronacji wizerunku Matki Bożej w Tarnobrzegu oraz z odsłonięcia tamtejszego pomnika Bartosza Głowackiego. Cena wynosiła 80 hal.¹²⁰⁶

---

¹²⁰² *Nadesłane*, „Czas” 1896, nr 227 (z 3 X), s. 3.

¹²⁰³ X. Ł. Dankiewicz, *Dalszy wykaz ofiar...*, „Czas” 1894, nr 283 (z 13 XII), s. 3.

¹²⁰⁴ *Kronika*, „Czas” 1900, nr 242 (z 1 X), wyd. wieczorne, s. 2.

¹²⁰⁵ *Od Administracji „Czasu”*, „Czas” 1910, nr 8 (z 7 I), wyd. wieczorne, s. 3; *Od Administracji „Czasu”*, „Czas” 1910, nr 205 (z 7 V), numer wieczorny, s. 4.

¹²⁰⁶ „Czas” 1904, nr 210 (z 14 IX), wyd. wieczorne, s. 6.

Rozdział V

Życie codzienne

Na łamach interesujących nas tytułów prasowych znajdujemy wiele informacji dotyczących życia codziennego¹²⁰⁷. Temat podejmowany był już przez badaczy dziejów Mielca – w roku 2007 Jadwiga Hoff zwracała uwagę na problem zdefiniowania zagadnienia¹²⁰⁸. Na potrzeby swojego tekstu skorzystała z definicji Marii Boguckiej¹²⁰⁹, sprowadzającej się, według Tomasza Szaroty¹²¹⁰, do dwóch zakresów rozważań – (...) *pierwszy odnosić się będzie do materialnych warunków bytu, drugi – do zachowań społecznych...*¹²¹¹ Skupiła się jednak na materialnych warunkach egzystencji. Na potrzeby niniejszej pracy skorzystano z obydwóch zakresów wspomnianej definicji życia codziennego¹²¹².

V. 1. Uroczystości i rocznice

Uroczystości organizowane w mieście bądź dotyczące osób skierowanych do pracy w Mielcu, wszelkiego rodzaju rocznice były wdzięcznymi tematami podejmowanymi w prasie.

W społeczności lokalnej zawsze pojawiały się osoby wybijające się ponad ogół. To one niejednokrotnie swoją wizją, zapałem, zaangażowaniem, niezmierną pracą wpływały na innych, były przysłowiowym motorem napędowym zmian. Do takich osób w Mielcu niewątpliwie należał Stefan Sękowski (1859-1910), wicemarszałek i marszałek powiatu mieleckiego w latach 1890-1910, poseł Sejmu Krajowego we

---

¹²⁰⁷ Życie codzienne, zagadnienie, którego definicja jest trudna do sprecyzowania, mimo że na ten temat powstało i powstaje nadal wiele prac (wystarczy przytoczyć ogromną liczbę publikacji wydanych przez paryską oficynę wydawniczą Hachette, a na polskim gruncie kilkadziesiąt tomów serii Państwowego Instytutu Wydawniczego).

¹²⁰⁸ J. Hoff, *Życie codzienne mieszkańców Mielca w dobie autonomii Galicji*, w: *Dzieje lokalne...*, s. 234-248. Kilka lat później powtórzyła owe problemy w zdefiniowaniu pojęcia w innym tekście. Zob. J. Hoff, *Badania nad życiem codziennym w Galicji w historiografii polskiej po drugiej wojnie światowej*, w: *Polska w XIX i XX wieku – społeczeństwo i gospodarka*, red. W. Caban in., Kielce 2013, s. 235-241.

¹²⁰⁹ M. Bogucka, *Życie codzienne – spory wokół profilu badań i definicji*, „KHKM” 1996, t. 44, nr 3, s. 247-253.

¹²¹⁰ T. Szarota, *Życie codzienne – temat badawczy czy tylko popularyzacja? (Na marginesie serii wydawniczych Hachette i PIW-u)*, „KHKM” 1996, t. 44, nr 3, s. 245.

¹²¹¹ J. Hoff, *Życie codzienne...*, s. 235.

¹²¹² Pojęcie jest różnie pojmowane. Zob. chociażby: A. Skowron, *Życie codzienne mieszkańców wsi regionu tarnowskiego w okresie autonomicznym (1867-1918)*, Tarnów 2019.

Lwowie w latach 1893-1910¹²¹³. Wielokrotnie wymieniano go w różnych artykułach prasowych przy okazji najróżniejszych działań na rzecz miasta i jego mieszkańców. Poczynione przez niego zasługi dla Mielca i mielczan poskutkowały w 1906 r. uroczystym obchodem 25-lecia jego aktywności obywatelskiej. Uroczystość odbyła się na początku stycznia w salach miejscowej Rady Powiatowej. Zgromadziła rzesze tych, którzy cenili go i szanowali, ziemian, kapłanów, urzędników, mieszczan oraz ponad 200 włościan. Wygłoszono wówczas wiele przemówień – głos zabrali wówczas m.in.: poseł Jan Hupka¹²¹⁴, ks. dr Adam Kopyciński, Jan hr. Tarnowski i Józef Bik, wójt Młodochowa, dziękujący Sękowskiemu za troskę o drogi powiatowe i kasy gminne. Z kolei Karol Madejski, sekretarz mieleckiej Rady Powiatowej, podniósł „ojcowską opiekę” nad urzędnikami Rady. Feliks Ciejka, włościanin z Ostrówka, wznosił okrzyk: *Niech żyje marszałek Sękowski, za jego działalność, ofiarność i tak skuteczną pracę w powiecie; a zgoda i jedność, jaka tu dzisiaj panuje, żeby i na przyszłość trwała.* Ważne słowa padły również z ust Tomasza Kłody, członka miejscowej Rady Powiatowej, który doceniając działalność marszałka stwierdził: *Niech będzie jedność i zgoda i niech żyje z polską szlachtą polski lud.* Uroczystość wywarła na Sękowskim bardzo duże wrażenie. Był (...) *głęboko rozrzewniony tymi dowodami uznania, przywiązania i wdzięczności, wyraził podziękowanie z tą szczerością i otwartością, jaka zawsze cechuje jego przemówienia i jego życie prywatne, jak i publiczne.* Wzniósł również liczne toasty, na cześć duchowieństwa, starosty, współpracownika Jana hr. Tarnowskiego, sędziego Stanisława Komalskiego, a w przemówieniu do posła Hupki wygłoszonym podczas toastu za pomyślność włościan podniósł (...) *hasła wspólnej organicznej pracy w zwartym szeregu przeciw przewrotowym dążeniom, pod godłem, jakie Chrystus zalecił ludzkości „Kochaj bliźniego”*¹²¹⁵. Interesujące, że kilka dni wcześniej w Mielcu miał miejsce wiec ludowy zwołany przez posła Franciszka Krempę, na którym uchwalono, że żaden włościanin nie ma się ważyć uczestniczyć w uroczystości na cześć Sękowskiego. Mimo tego wielu przedstawicieli stanu chłopskiego na czele z Kłodą, Pawłem Miłosiem¹²¹⁶ i Ludwikiem Muniakiem uczestniczyło w spotkaniu. Ten pierwszy, najbliższy współpracownik Krempy, nie bał

---

¹²¹³ K. Haptaś, *Stefan Sękowski...*, s. 313-317.

¹²¹⁴ Był posem Sejmu Krajowego we Lwowie w latach 1898-1914, właścicielem Niwisk k. Kolbuszowej. Szerzej o nim zob.: A. Więch, *Polityk. Podróżnik. Publicysta. Życie dra Jana Hupki (1866-1952)*, Rzeszów 2019.

¹²¹⁵ *Kronika. Jubileusz obywatelskiej pracy Stefana Sękowskiego*, „GL” 1906, nr 15 (z 20 I), s. 3.

¹²¹⁶ O Tomaszu Kłodzie i Pawle Miłosiu zob. w: F. Śliwa, *Godni pamięci. Zasłużeni działacze ruchu ludowego ziemi mieleckiej zmarli w XX wieku*, Mielec 2000.

się podczas uroczystości powiedzieć: *My z naszymi panami i księżmi... pójdziemy odtąd ręka w rękę, jak równi z równymi w każdej pracy dla dobra powiatu, kraju i całej polskiej ojczyzny. Skoro panowie uznają nasz głos i naszą pomoc jako dobrą, to my uznajemy i ich prawo i ich głos i ich dobrą dla nas wolę i pójdziemy wszyscy teraz jedną drogą.* W wielu wypowiedziach padały słowa podziękowań pod adresem Sękowskiego. Dziękowano mu szczególnie za wybudowane kanały i drogi, założone kasy pożyczkowe oraz gimnazjum (Tomasz Bik)¹²¹⁷. Sękowski dwa lata później, 30 XI 1908 r., pewnie w dowód licznych, częściowo wyżej przedstawionych zasług, został odznaczony przez cesarza Krzyżem Komandorskim Orderu Franciszka Józefa I¹²¹⁸.

W czasach autonomicznych bardzo modne były pożegnania urzędników opuszczających Mielec lub udających się do Mielca, na nowe poruczone im placówki. Niewątpliwie wynikały one z potrzeby podziękowania odchodzącym za wykonaną pracę, za stosunek wobec innych, wreszcie docenienia ich wkładu w życie miejscowości.

Jednym z najważniejszych wydarzeń w życiu miasta była każdorazowa zmiana na stanowisku miejscowego starosty. W lutym 1876 r. Mielec opuszczał Eugeniusz Beneszek, (...) *który dla łatwiejszego wychowania dzieci swoich uzyskał przeniesienie do Jarosławia*¹²¹⁹. Zapisał się on niezwykle pozytywnie w pamięci mieszkańców, jak zapisano: *Umiał on połączyć w sobie energię z wyrozumiałością, ścisłość urzędową z uprzejmym obejściem i pozostawił dowody jawne, jak wiele zdziałać można na takim stanowisku*¹²²⁰. Korespondent podkreślał jego zasługi dla powiatu mieleckiego, pisał, iż (...) *pozostawia nam pan Beneszek licznie i zdobnie zbudowane szkolki i szkoły, wałami zabezpieczone brzegi Wisły i Wisłoki, drogi, które od niepamiętnych lat były zaniedbane, obecnie wzorowo utrzymane, a nade wszystko karność gmin wiejskich, której w sąsiednich powiatach trudno się dopatrzeć*¹²²¹. Mieszkańcy pożegnali ustępującego starostę podczas wspólnego obiadu, w trakcie którego Władysław Żurowski, zastępca prezesa Rady Powiatowej w Mielcu¹²²², wręczył Beneszce srebrny puchar. Starosta (...) *w dłuższej mowie dziękował za chętną zawsze pomoc,*

---

¹²¹⁷ *Kronika. M., Praca w powiecie. Mielec 13 stycznia*, „Czas” 1906, nr 13 (z 17 I), wyd. wieczorne, s. 2. Sękowski na spotkaniu otrzymał album pamiątkowy. *Ibidem*, s. 3.

¹²¹⁸ *Część urzędowa*, „GL” 1908, nr 279 (z 4 XII), s. 1.

¹²¹⁹ *Kronika miejscowa i zagraniczna. S.K., Z pod Mielca 6go lutego*, „Czas” 1876, nr 30 (z 8 II), s. 3.

¹²²⁰ *Ibidem*.

¹²²¹ *Ibidem*.

¹²²² Stanowisko sprawował w latach 1874-1877. Szerzej o nim zob. w: K. Haptaś, *Władysław Żurowski (1833-1891), członek mieleckiego wydziału powiatowego, wicemarszałek Rady Powiatowej w Mielcu w latach 1874-1877. W 120. rocznicę śmierci*, „RM” 2011-2012, t. 14-15, s. 355-358.

*światły udział wszystkich obywateli wiejskich i miejskich, duchowieństwa i włościan w pracach jego, i dodał, iż przekaze dzieciom swoim ten cenny dar jako dowód chlubnego starań jego uznania...*¹²²³ W części mniej oficjalnej toastom, można by rzec, nie było końca. Wspomniany uroczysty obiad kończył serię pożegnań ustępującego starosty. Raptem kilka dni wcześniej licznymi owacjami, pochodem z pochodniami żegnali Beneszka mieszczanie mieleccy, a szczególnie miejscowa Ochotnicza Straż Pożarna, co miało być dobitnym (...) *dowodem z jakim uczuciem wszystkie warstwy społeczeństwa żegnają odjeżdżającego*¹²²⁴.

Miejsce Beneszka w Mielcu zajął Roman Zdankiewicz, dotychczasowy starosta w Nisku. I on został odpowiednio pożegnany w miejscu, które opuszczał. 26 I 1876 r. na posiedzeniu nizańskiej Rady Powiatowej marszałek i jego zastępca (...) *żegnali go w prawdziwie z serca płynących wyrazach*¹²²⁵. Później deputacja Rady Miejskiej Ulanowa wręczyła ustępującemu staroście adres dziękczynny i złożyła podziękowania za działania na rzecz miasta. Radni powiatowi, nawet włościanie również złożyli mu pisemne podziękowanie i pożegnanie przez nich podpisane, w którym ubolewali z powodu jego odejścia. Na koniec spotkania wszyscy zebrani przez powstanie po raz ostatni podziękowali za doznane dobro. Wszystkim żegnającym towarzyszył żal z powodu odjazdu starosty. Towarzyszyły mu jednak szczere życzenia pomyślności na nowym stanowisku¹²²⁶.

Kilkanaście lat później, 2 VII 1889 r., żegnano na dworcu kolejowym w Krakowie ogólnie szanowanego i lubianego starszego inspektora Jana Bernera, urzędnika tamtejszej *administracji podatków*. Żegnany przeniesiony został do Mielca. W artykule zapisano: *Odchodzący jako współpracownik i kilkakrotnie zastępca kierownika tego urzędu, wyjątkowymi zaletami prawego charakteru, otwartym koleżeńskim postępowaniem i przykładowym taktem zaskarbił sobie u wszystkich współpracowników głęboką sympatię, prawdziwą przychylność i wysoki szacunek...*¹²²⁷.

Z kolei we wrześniu 1899 r. żegnano w Mielcu inspektora dr. Władysława Patkiewicza. Wieczorek pożegnalny miał miejsce w miejscowym kasynie powiatowym.

---

¹²²³ *Kronika miejscowa i zagraniczna*. S.K., *Z pod Mielca 6go lutego*, „Czas” 1876, nr 30, s. 3.

¹²²⁴ *Ibidem*.

¹²²⁵ *Nadesłane*. Nisko, „Czas” 1876, nr 40 (z 19 II), s. 3.

¹²²⁶ *Ibidem*.

¹²²⁷ *Kronika*, „GL” 1889, nr 151 (z 5 VII), s. 3.

W trakcie jego trwania zebrano kwotę 22 kor. 64 hal., którą przeznaczono na budowę gimnazjum polskiego w Cieszynie¹²²⁸.

Kult, choć pewniej swoiste przywiązanie do panującej dynastii, również kreowały określone zachowania w mieście. Radowano się z narodzin bądź zaślubin członków rodziny Habsburgów, pamiętano o kolejnych rocznicach, np. urodzin, zaślubin czy panowania, smucono z powodu zgonów. Prasa i o tych wydarzeniach informowała w odniesieniu do konkretnych miejscowości. Wiadomo przykładowo, że w 1871 r. z racji urodzin cesarza zorganizowano w Mielcu *iluminację*, a (...) *rada miejska udała się do c.k. starosty z wyrazem swego przywiązania do tronu, ufności do rządu Jego i wdzięczności za mianowanie... hr. Agenora Gołuchowskiego namiestnikiem Galicji*¹²²⁹. Kilka lat później, 24 IV 1879 r., w mieście z rana dało się słyszeć salwy moździerzowe, a wieczorem zorganizowano *iluminację*, tym razem w związku ze srebrną rocznicą ślubu cesarza Franciszka Józefa I z cieszącą się niezwykle popularnością cesarzową Sisi¹²³⁰. Z kolei w roku 1881 wieczorna *iluminacja* Mielca oraz zorganizowany ulicami miasta pochód z muzyką towarzyszyły informacji o zaślubinach arcyksięcia Rudolfa ze Stefanią¹²³¹.

V.2. Koncerty, przedstawienia teatralne i bale¹²³²

Kultura muzyczna niewątpliwie obecna była w Mielcu przez cały czas. Analizowana prasa przekazała znikome, choć niezwykle cenne informacje w temacie.

W dn. 6 VI 1908 r. odbył się w mieście koncert zorganizowany przez Towarzystwo Pań św. Wincentego a' Paulo. Swoje umiejętności prezentował prof. Franciszek Bylicki, muzyk, literat i pedagog, ponadto uczestnik powstania styczniowego, sybirak. Dochód z koncertu w wysokości 180 kor. prezesowa Towarzystwa przekazała na bursy włościańskie im. hr. Andrzeja Potockiego¹²³³.

15 V 1910 r. gościło w Mielcu Lwowskie Towarzystwo Śpiewackie „Echo”. W koncercie prócz członków zespołu pod kierownictwem Jana Galla wzięli udział

¹²²⁸ *Od Administracji „Czasu”*, „Czas” 1899, nr 212 (z 17 IX), s. 3.

¹²²⁹ *Kronika*, „GL” 1871, nr 192 (z 23 VIII), s. 1053.

¹²³⁰ *Uroczystość srebrnego wesela Najjaśn. Państwa*, „GL” 1879, nr 95, s. 2.

¹²³¹ *Część nieurzędowa. Zaślubiny Najdost. Następcy Tronu*, „GL” 1881, nr 107, s. 3.

¹²³² O tym, jak obfitych informacji w temacie może dostarczyć prasa galicyjska zob. w: J. Kamińska-Kwak, *Życie kulturalne i towarzyskie Przemyśla w latach autonomii Galicji*, w: *Człowiek – Społeczeństwo...*, s. 284-313.

¹²³³ *Od Administracji „Czasu”*, „Czas” 1908, nr 177 (z 4 VIII), wyd. wieczorne, s. 3.

baryton L. Lustig oraz Wacław Kaliciński, deklamator – humorysta. Dzień wcześniej grupa śpiewała w Tarnobrzegu¹²³⁴.

Działalność teatralna w Mielcu w pierwszych latach funkcjonowania autonomii galicyjskiej do tej pory była całkowicie nierozpoznana. Historia teatru amatorskiego w mieście odnotowuje pierwszą sztukę (a właściwie kilka) odegraną na miejscowym gruncie dopiero w roku 1882¹²³⁵. Okazuje się, że zastrzyk nowych, niezwykle cennych informacji w temacie i tym razem dostarcza prasa galicyjska.

Już w końcu lat 60. XIX w. mielczanie mogli podziwiać pierwsze występy teatralne, zrazu grup przybywających z zewnątrz. W marcu 1868 r. zawitał do miasta ze swoim zespołem Konstanty Łobjko, aktor teatralny, dyrektor teatrów i zespołów teatralnych, z którymi objeżdżał miejscowości Galicji. Nie znamy repertuaru zaprezentowanego w Mielcu, ale posiadamy krótką relację z Ropczyc, z których zawitał do grodu nad Wisłoką. W mieście nad Wielopolką trupa wystawiła osiem przedstawień, ostatnie z nich pod tytułem „Córka pułku”. Duże wrażenie na widzach wśród występujących zrobiła Monika Królikowska, która według korespondenta, (...) *może z czasem stać się ozdobą sceny na najlepszych teatrach*¹²³⁶. Należy przyjąć, że aktorka zachwycała również miłośników teatru w Mielcu.

Kilka lat później zawitała do miasta trupa teatralna Piotra Woźniakowskiego, aktora, dyrektora grup teatralnych, objeżdżających miejscowości Galicji, również na prowincji, ze swoimi przedstawieniami. Zespół przebywał w Mielcu w czerwca 1871 r. i, jak zostało zapisane, (...) *dał kilkanaście przedstawień z najlepszym powodzeniem*¹²³⁷.

Liczne grupy teatralne działające w Mielcu tuż przed wybuchem I wojny światowej oferowały społeczeństwu miasta rozrywkę na dobrym poziomie i w dostatecznej ilości. Okazuje się jednak, że i wówczas przybywały tutaj zespoły teatralne z zewnątrz. W październiku 1913 r. gościł w mieście Teatr Turskiego, zespół Stefana Turskiego (1875-1945), aktora, reżysera i dyrektora teatru. W sezonie 1913/1914 objechał on liczne miejscowości prowincji galicyjskiej, m.in.: Stryj, Kołomyję, Tłumacz, Buczacz, Czortków, Husiatyń, Tarnopol, Zbaraż, Przemyśl, Łańcut, Jarosław, Tarnobrzeg, Dębicę, Brzesko, Bochnię, Wadowice, Żywiec, Gorlice, Sanok, Sambor, Borysław, Stryj, Drohobycz, Kałusz, Trembowłę, Brody i Tarnów. 24 października odegrał w Mielcu sztukę pt. „Wojna z babami”, dzień później inną, pt.

¹²³⁴ *Kronika. Wycieczka śpiewacka*, „Czas” 1910, nr 213 (z 12 V), numer wieczorny, s. 2.

¹²³⁵ J. Stępień, *Historia teatru amatorskiego w Mielcu. Część I. 1887-1939*, Mielec 2014, s. 14, 18.

¹²³⁶ *Ropczyce d. 8 marca*, „Czas” 1868, nr 60 (z 12 III), s. 2.

¹²³⁷ *Mielec 29 czerwca*, „Czas” 1871, nr 150, s. 2.

„Konkury Antka”¹²³⁸. Możliwe, że w następnym miesiącu lub później gościł w mieście ze sztuką pt. „Tajemniczy Dżems”¹²³⁹.

Prasa galicyjska dostarczyła również garść informacji o balach odbywających się w Mielcu. 12 II 1870 r. zorganizowano w mieście bal dobroczynny, z którego dochód został przeznaczony na Towarzystwo Prywatnych Oficjalistów. Zaprezentowane kreacje nie były wyszukane, bawiono się, (...) *nie sadząc się na przepych toalet, jak to było w sąsiednim miasteczku, tam bowiem nie uwzględniono, że chociaż przeważnie należąc do rodziny urzędników, stroje kosztowne z Wiednia sprowadzano, które niejednemu jednomiesięczną pensję z kieszeni wystraszyły*. Tańce rozpoczęły się od poloneza¹²⁴⁰. Z kolei 5 I 1895 r. w sali kasyna miejskiego w mieście odbył się bal zorganizowany przez Juliuszów Łubkowskich z Glinek i państwo Fibichów z Mielca. Zgromadził 90 osób doborowego towarzystwa, głównie z okolicznego ziemiaństwa, wśród których, prócz organizatorów, znaleźli się m.in.: Janowie Artwińscy, Stanisławowie Łubkowscy, Stefanowie Sękowscy, Włodzimierzowie Sroczyńscy, Feliksowie Szlachtownscy, Trzeciescy oraz urodziwe panny: Lucyna Jastrzębska, Pawlikowska, Waleria Skólimowska i Anna Sroczyńska, ponadto pani Zofia Stradiotowa. Bal trwał od godziny 21.00 do 9.00. Tańczyły na nim 24 pary, danserzy z Krakowa, a tańce prowadzili Górski i Jarosz z grodu Kraka. O północy uczestnicy zabawy spożyli kolację złożoną ze starannie ułożonego menu¹²⁴¹.

V. 3. Klęski żywiołowe

Burze, gradobicia, a szczególnie powódzie i pożary były częstym utrapieniem mieszkańców Galicji. W związku z tym wszelkiego rodzaju klęski żywiołowe często opisywane były na łamach prasy. Wiele z opisów dotyczy Mielca i poszczególnych miejscowości powiatu mieleckiego.

Burze, a szczególnie towarzyszące im pioruny wbrew pozorom należały do bardzo groźnych zjawisk meteorologicznych. „Gazeta Lwowska” w numerze z 11 VIII 1906 r. podała, że tydzień wcześniej, po kilku upalnych dniach przeszła nad Mielcem burza z piorunami, które poczyniły olbrzymie straty w okolicach miasta powiatowego.

---

¹²³⁸ <http://www.encyklopediateatru.pl/autorzy/3933/stefan-turski>, dostęp: 27 I 2020 r.; *Repertuar Teatru Turskiego*, „Czas” 1913, nr 489 (z 22 X), wyd. popoł., s. 2; *Repertuar Teatru Turskiego*, „Czas” 1913, nr 491 (z 23 X), wyd. popoł., s. 3; *Kronika prowincjonalna*, „GL” 1913, nr 244 (z 24 X), s. 5.

¹²³⁹ *Kronika prowincjonalna*, „GL” 1913, nr 244, s. 5.

¹²⁴⁰ *Kronika miejscowa i zagraniczna*. (K.), *Mielec d. 13 lutego*, „Czas” 1870, nr 41 (z 20 II), s. 3.

¹²⁴¹ *Kronika*, „Czas” 1895, nr 7 (z 9 I), s. 2.

Jeden z piorunów uderzył w stodołę na folwarku Hermelego w Stojowicach. Zgromadzony w niej całoroczny plon zboża pochłonął ogień. Przybyłe na ratunek Ochotnicza Straż Pożarna z Mielca i jednostki z innych miejscowości już nic nie mogły zdziałać. Straty wyniosły aż 100 tys. kor. W pobliskim Rzochowie (obecnie dzielnica miasta) piorun zabił kobietę, Siewierską, pędzącą krowę z pola¹²⁴².

Równie niebezpieczne były gradobicia. Dwie potężne burze gradowe przeszły nad częścią powiatu mieleckiego w dn. 1-2 V 1876 r. Groźniejszą była ostatnia z nich. Przeszła w okolicach Mielca około godziny 18.00. Nadciągnęła od strony Radomyśla (Wielkiego), w którym poczyniła wielkie szkody, przeszła po stronie zachodniej Mielca w kierunku Sandomierza, (...) *zostawiając szlakiem na pół mili szerokim okropne spustoszenie w ziemiopłodach...*¹²⁴³. Część miasta została mocno pokiereszowana: *W Mielcu od strony zachodniej wszystkie szyby w oknach wybite. Grad wielkości orzechów włoskich zasypał przystęp do drzwi, tworząc formalne zaspę śniegu i leżał po rynsztokach i rowach przez całą dobę*¹²⁴⁴. Największe szkody poniosły m.in.: Cyranka, Mielec, Podleszany, Wola Mielecka i południowa część Złotnik¹²⁴⁵.

Gradobicia dość często dotykały obszar powiatu mieleckiego. Zawsze po ich przejściu praca, nierzadko dorobek życia wielu ludzi były zniszczone. Aby uniknąć strat, ubezpieczano różne części majątku, nawet uprawy. W myśl § 11 statutu gradowego Towarzystwo Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie podawało w prasie, po jakich najwyższych stawkach ubezpieczało poszczególne zasiewy. W roku 1876 dla powiatu mieleckiego, jak i 22 innych oraz Śląska, najbardziej narażonych na gradobicia, wyglądały one następująco: żyto ozime – 7 złr (za 90 kg), żyto jare – 7 złr (za 90 kg), pszenica ozima – 9 złr 50 ct. (za 95 kg), pszenica jara – 9 złr (za 95 kg), jęczmień – 6 złr 50 ct. (za 79 kg), orkisz – 7 złr (za 79 kg), owies – 4 złr (za 56 kg), hreczka – 5 złr 50 ct. (za 79 kg), kukurydza – 6 złr 50 ct. (za 95 kg), proso – 6 złr 50 ct. (za 100 kg), groch – 9 złr (za 100 kg), bób – 8 złr (za 100 kg), fasola – 9 złr (za 100 kg), soczewica – 8 złr 50 ct. (za 100 kg), wyka – 7 złr 50 ct. (za 100 kg), koniczyna czerwona – 50 złr (za 100 kg), koniczyna biała – 60 złr (za 100 kg), rzepak zimowy – 11 złr (za 84 kg), rzepak letni – 9 złr 50 ct. (za 84 kg), lnianka – 8 złr 50 ct. (za 84 kg), konopie przędzalnicze – 16 złr (za 56 kg), nasienie konopne – 9 złr (za 67 kg), len przędziwo – 18 złr (za 56 kg), nasienie lniane – 11 złr (za 84 kg), chmiel – 70 złr (za 56 kg), mak –

¹²⁴² *Kronika prowincjonalna*, „GL” 1906, nr 183, s. 4-5.

¹²⁴³ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 6 maja*, „Czas” 1876, nr 106 (z 10 V), s. 2.

¹²⁴⁴ *Ibidem*.

¹²⁴⁵ *Ibidem*.

15 złr (za 56 kg), kminek – 14 złr (za 56 kg), anyż rosyjski – 18 złr (za 56 kg), anyż płaski – 16 złr (za 56 kg), tymotka – 18 złr (za 67 kg) i kartofle – 1 złr 50 ct. (za jeden korzec)¹²⁴⁶. Niedługo później stawki wzrosły, we wszystkich zasiewach liczone po 100 kg wagi do ubezpieczenia. I tak w roku 1882 wyglądało to następująco: żyto ozime – 8 złr, żyto jare – 8 złr, pszenica ozima – 11 złr, pszenica jara – 10 złr, jęczmień – 7 złr, orkisz – 8 złr, owies – 7 złr, hreczka – 7 złr, kukurydza – 7 złr, proso – 6 złr, groch – 9 złr, bób – 7 złr, fasola – 10 złr, soczewica – 10 złr, soczewica szelągowa – 18 złr, wyka – 7 złr, tymotka – 26 złr, koniczyna czerwona – 50 złr, koniczyna biała – 60 złr, rzepak zimowy – 12 złr, rzepak letni – 10 złr, lnianka – 10 złr, konopie przędzalnicze – 22 złr, nasienie konopne – 11 złr, len przędziwo – 30 złr, nasienie lniane – 14 złr, chmiel – 125 złr, mak – 32 złr, kminek – 25 złr, anyż rosyjski – 25 złr, anyż płaski – 30 złr i kartofle – 1 złr 50 ct.¹²⁴⁷ W następnych latach poszczególne kwoty zmieniały się, raz w górę raz w dół. Doszły inne rośliny, np. groch Wiktoriana – 9 złr 50 ct. za 100 kg w 1892 r., bobik – 7 złr za 100 kg w roku 1892 czy łoża koszykarska – 40 złr za 100 kg w 1892 r. Ubezpieczający w tym roku mogli ubezpieczać po kwotach niższych, wyjątek, na określonych zasadach, stanowił chmiel¹²⁴⁸. Tuż przed wybuchem Wielkiej Wojny kwoty były jeszcze inne, zdecydowanie wyższe niż w końcu XIX stulecia. W roku 1913 doszły kolejne rośliny (liczone wagowo po 100 kg): groch Wiktoriana i wielogroch zielony – 26 kor.¹²⁴⁹, łubin – 15 kor., koniczyna czerwona lub szwedzka (nasienna) – 190 kor., esparceta nasienna łuszczona – 80 kor., esparceta na suchą paszę – 6 kor. 50 hal., łoża koszykarska 1-rocza – 3 kor., łoża koszykarska 2-rocza – 1 kor. 50 hal., buraki cukrowe – 2 kor. 50 hal. i buraki pastewne – 1 kor. 80 hal. Liczone również słomę z poszczególnych zbóż¹²⁵⁰.

Z drugiej strony po wystąpieniu zjawiska, w wyniku którego poczynione zostały szkody, władze starały się dopomóc poszkodowanym w najróżniejszy sposób. Udawano się w celu uzyskania dotacji, wsparcia finansowego nawet do najwyższych instancji władzy. Przykładowo w roku 1892, po gradzie i ulewie, które dotknęły powiat, Wydział Rady Powiatowej w Mielcu wysłał petycję w sprawie pomocy do Izby Poselskiej Rady Państwa w Wiedniu. Telegram w tej sprawie został odczytany przez ks. Ludwika

---

¹²⁴⁶ *Doniesienia prywatne. Ogłoszenie*, „GL” 1876, nr 94 (z 25 IV), s. 8.

¹²⁴⁷ *Doniesienia prywatne*, „GL” 1882, nr 80 (z 7 IV), s. 10.

¹²⁴⁸ *Doniesienia prywatne*, „GL” 1892, nr 91 (z 22 IV), s. 10.

¹²⁴⁹ Po wymianie waluty 1 złr = 2 kor.

¹²⁵⁰ *Doniesienia prywatne*, „GL” 1913, nr 89 (z 19 IV), s. 14.

Ruczkę na posiedzeniu Koła Polskiego poselskiego. On też został upoważniony przez posłów, aby dopilnował szybkiego przyznania pomocy¹²⁵¹.

Teren powiatu mieleckiego, również miasta, często padał ofiarą powodzi. Nie może to jednak dziwić, skoro północna jego część opierała się na Wiśle, naturalnej granicy oddzielającej Galicję od Królestwa Polskiego. Przez teren powiatu, przy granicach Mielca, płynęła największa rzeka – Wisłoka. Do innych większych cieków wodnych należał Breń.

Jedna z pierwszych powodzi dotyczących znacznej części powiatu (obszaru nadwiślańskiego) miała miejsce w dn. 29 lutego – 2 marca 1868 r. Zalane zostały całkowicie lub częściowo m.in. miejscowości: Domacyny, Górki, Kębłów, Krzemienica, Niziny, Ostrówek, Otałęż, Przykop, Rożniaty, Sadkowa Góra, Surowa, Wojków, Wola Zdakowska i Zaduszniki. Obraz tragedii był niewyobrażalny. Wystarczy kilka informacji – *W Krzemienicy 40 domów w pobliżu strumienia położonych zakryła woda, a mieszkańcy przenieśli się z bydłem do domów wyżej położonych. Od Krzemienicy ku Rożniatom, w Kębłowie i Wojkowie okolica przedstawia widok jakoby jednego jeziora i przystęp do tych wsi jest możebny tylko na tratwach i czółnach, a i to z trudnością z powodu lodów. W Nizinach wszystkie budynki dworskie, z wyjątkiem domu mieszkalnego, stały pod wodą, również jak wiele domów włościańskich, których mieszkańcy przenieśli się częścią na strychy, częścią do innych wyżej położonych chat. Wskutek nagromadzenia się lodów w Wiśle na przeciwległym brzegu, poniżej Nizin, woda zabrała i w kilku miejscach zakryła wał pomiędzy Nizinami a Wolą Zdakowską. Także po lewym brzegu Wisłoki leżące wsie Otałęż, Górki, Gliny, Surowa, Sadkowa Góra i Ostrówek zostały zalane... W Wojkowie woda zburzyła 8 domów, w Przykopie nagromadziły się góry lodu, zasiewy całkiem zniszczone, wiele bydła utonęło. Woda tak się wzniosła wysoko, że w wielu miejscach widać tylko dachy domów całkiem zalanych*¹²⁵². Władze powiatowe zareagowały właściwie na klęskę powodzi. Codziennie wysyłały do zalanych miejscowości znaczne ilości chleba do rozdania pomiędzy poszkodowanych, przykładowo 2 III 1868 r. w okolice: Domacyn, Przekopu i Wojkowa. W tym czasie osoby prywatne również mocno zaangażowały się w pomoc. Wiadomo, że członkowie komitetu zapomogi w osobach hr. Tarnowskiego i Ignacego Suchorzewskiego w tym samym dniu rozdali w Gawłuszowicach i Kliszowie (...)

---

¹²⁵¹ Korespondencja „Czasu”. Wiedeń 20 lipca, „Czas” 1892, nr 166 (z 22 VII), s. 2.

¹²⁵² „Czas” 1868, nr 56 (z 7 III), s. 2.

8 cetnarów chleba i 2 korce bobu, które hr. Tarnowski ofiarował¹²⁵³. Do Zadzusznik już się nie dostali. Skala zniszczeń była olbrzymia. Z zewnątrz płynęła pomoc dla poszkodowanych w wyniku powodzi, również w formie pożyczek. Powiat mielecki otrzymał 23 tys. złr pożyczki ze skarbu państwa¹²⁵⁴.

Trzy lata później teren powiatu nawiedziła kolejna wielka powódź. Zalanych zostało wiele wsi. Woda powoli opadała. Starostwo powiatowe, by rozeznac się w potrzebach poszkodowanych wysłało w teren urzędników i żandarmów. Ci ostatni dostali się m.in. do: Brzyścia, Chrzastowa, Gawłuszowic, Kliszowa i Woli Zdakowskiej. O ile Wisłoka nie stanowiła już zagrożenia, o tyle Wisła ciągle, ze względu na zatory, była niebezpieczna. Nagromadzoną żywność w Borowej i Padwi (Narodowej) miano przy sposobności dostarczać poszkodowanym łódkami¹²⁵⁵. Klęskę powodzi w tamtej części powiatu mieleckiego doskonale opisuje jedna z relacji prasowych z roku 1871: (...) *po usunięciu się w większej części wód, szkody... należy ocenić się dadzą. Dzisiaj widzieć się już daje, że nędza znów zawita w naszą okolicę, a przede wszystkim u ludności uboższej wiejskiej. Nieszczęśliwe bowiem położenie okolicy naszej, otoczonej zewsząd rzekami i potokami, niemającymi należytej zapory, naraża wszystkich na straty niepowetowane. Położeni bliżej rzek widzą dzisiaj zniszczone zasiewy zimowe, wyjałowioną ziemię, co większa, w kilku wsiach woda zabrała nawet wymłócone zboże lub zamoczyła takowe w stodołach, tak że nie tylko nadzieja przyszłego zbioru, ale nawet wyżywienia się wątpliwą się staje. Najgorsza zaś, że ziemniaki, to najważniejsze pożywienie ludu naszego, wszędzie prawie wskutek wody, która podeszła dolki, zupełnie zniszczone zostały. Tak więc głód i nędza jako nieubłagane następstwa tej powodzi przyjąć muszą, a wskutek zniszczenia ziarna w wielu miejscach wielkiej nadziei w zasiewach pokładać nie można. Zawiązał się wprawdzie komitet powodziowy, ale cóż to znaczy wobec tak ogromnej straty?*¹²⁵⁶

Inny opis, zamieszczony w dzienniku krakowskim raptem kilka dni później, dodawał: *Smutny jest stan mieszkańców przeszło 20tu wiosek, które były pod wodą. Oziminy zniszczone, zboże w stodołach zamulone, kartofle przez wodę popsute. Wiele domów od kry nadwerżonych, mieszkańcy gdzieśgdzie było utracili, nie mogąc go na czas od wody uratować. Dziś z łaski Boga, kiedy już złe częściowo minęło, pozostaje*

---

¹²⁵³ *Ibidem.*

¹²⁵⁴ *Część nieurzędowa. Wyciąg z protokołów posiedzeń Wydziału krajowego z dnia 2., 5., 6., 12., 19., 21., 27., 28. i 31. marca tudzież z dnia 2., 4., 6., 17., 27. i 30. kwietnia 1868. (Ciąg dalszy), „GL” 1868, nr 119 (z 23 V), s. 731.*

¹²⁵⁵ *Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1871, nr 48 (z 28 II), s. 3.*

¹²⁵⁶ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Z pod Mielca 7 marca, „Czas” 1871, nr 57 (z 10 III), s. 4.*

*tylko obrachować się, co ucierpieliśmy od wody i jakie są szkody zrządzone, a myśleć, jak złemu zapobiec i prawdziwie zacząć coś robić przeciw klęskom, które tak często się powtarzają*¹²⁵⁷.

Zarządzenie notorycznym wylewom w powiecie nie było sprawą prostą. Mocno starano się czynić to m.in. poprzez uzyskiwanie na ten cel pożyczek od rządu. Niestety, udawało się to w ograniczonym zakresie. Dzięki nim wybudowano dwie tamy w Mielcu, które miały chronić miejscowy cmentarz parafialny oraz kościółek pw. św. Marka, położony na terenie nekropolii¹²⁵⁸.

Powódź z marca 1871 r. bardzo mocno dotknęła mieszkańców powiatu mieleckiego. Straty zostały oszacowane na 200 tys. złr. Poszkodowanym pomagał komitet, na czele którego stał Władysław Rydel, jego wiceprezesem był ks. Aleksander Pers, proboszcz w Chorzelowie. Zbierał on datki dla powodzian również poprzez apele prasowe¹²⁵⁹. Okazuje się, że kilka miesięcy później powiat mielecki znów nawiedziła powódź, wylewy (...) *wielkie zrządziły spustoszenia*¹²⁶⁰.

Regularnie nawiedzające powiat mielecki powodzie znów przybrały katastroficzny wymiar w roku 1884. Komitet ratunkowy z marszałkiem krajowym na czele przyznał na doraźne zasiewy w powiecie mieleckim kwotę 4 500 złr, a na chininę 1 000 złr (później przesłano jeszcze 5 kg leku)¹²⁶¹. Zdawano sobie sprawę z tego, że należy czynić wszelkie starania, by kolejne klęski były jak najmniej dotkliwe dla ludności mieszkającej na terenie powiatu mieleckiego. Pod wpływem powodzi Sejm Krajowy we Lwowie w budżecie na rok 1883 zapisał kwotę 8 tys. złr dla mającej powstać spółki wodnej, której zadaniem miała być regulacja odpływu wód pomiędzy Wisłoką a drogą krajową Dębica – Tarnobrzeg¹²⁶². Spółka regularnie otrzymywała kolejne transze kwot na wskazane prace, a tych było naprawdę wiele. Na wszelkie zadania „wodne” na Wiśle i Wisłoce ogłaszane były konkursy, których zwycięzcy wykonywali poszczególne „budowle wodne”, wymienione w szczegółowych specyfikacjach. Wiadomo przykładowo, że 7 XII 1888 r., o godzinie 12.00, w Starostwie Powiatowym w Tarnobrzegu odbyła się (...) *publiczna licytacja za pomocą pisemnych ofert według cen jednostkowych na podstawie wykazu w tym celu sporządzonego*. Konkurs obejmował lata 1889-1894, a zakres prac m.in. teren przy

---

¹²⁵⁷ *Korespondencja Czasu. Z pod Mielca 8 marca*, „Czas” 1871, nr 60, s. 1.

¹²⁵⁸ *Ibidem*.

¹²⁵⁹ *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas” 1871, nr 95 (z 26 IV), s. 3.

¹²⁶⁰ *Ostatnie depesze telegraficzne „Czasu”*, „Czas” 1871, nr 151 (z 6 VII), s. 3.

¹²⁶¹ *Wylewy*, „Czas” 1884, nr 150 (z 2 VII), s. 2; *Wylewy*, „Czas” 1884, nr 156 (z 9 VII), s. 2.

¹²⁶² *Sprawy krajowe. (Czynności Wydziału krajowego)*, „GL” 1884, nr 203 (z 2 IX), s. 2.

Wisłóce na długości Mielec – Ostrówek, do ujścia rzeki do Wisły. Wadium konkursowe wynosiło 500 złr¹²⁶³. Być może nie przyniósł on pożądanego skutku, skoro 12 VI 1889 r., o godzinie 12.00, odbyła się ponowna licytacja we wspomnianym temacie. Warunki dla Mielca były identyczne. Do ogłoszenia dołączony był wzór pisma, które należało złożyć w tarnobrzeskim Starostwie Powiatowym¹²⁶⁴. Na kolejny okres, lata 1895-1900, względem wspomnianych prac ogłoszony został następny konkurs. Licytacja pisemnych ofert (sporządzonych na odpowiednich opublikowanych drukach) odbyła się 25 X 1894 r., o godzinie 12.00, w Starostwie Powiatowym w Tarnobrzegu. Tym razem wadium wynosiło 1 000 złr¹²⁶⁵. Pięciolecie 1901-1906 na wspomniane roboty „wodne” znów było „do objęcia” w formie konkursu. I tym razem licytacja ofert odbyła się w tarnobrzeskim starostwie, w dn. 26 III 1901 r., o godzinie 12.00. Wadium było jeszcze większe niż kilka lat wcześniej, wynosiło 4 tys. kor.¹²⁶⁶

Dotknięte powodzią w roku 1884 tereny powiatów mieleckiego i tarnobrzeskiego odwiedził wysłany przez lwowskie Namiestnictwo inż. Stahl. Przekazał swoje wnioski względem najpilniejszych prac celem naprawy i uzupełnienia wałów przeciwpowodziowych. Namiestnictwo poleciło wykonać te prace jak najszybciej, przeznaczając na nie potrzebne fundusze¹²⁶⁷. W następnym roku marszałek Sejmu Krajowego Mikołaj Zyplikiewicz osobiście odwiedził poszkodowanych mieszkańców Powiśla, których, dla dostarczenia zarobku i wyżywienia, zaangażowano do robót publicznych. W zdecydowanej większości były one melioracyjne, polegały na regulacji „dzikich” rzek i potoków (Nowy Breń, Stary Breń, Łęg i Trześniówka), które większe poczyniły spustoszenia niż Wisła czy Wisłoka. Poprzez kanalizację osuszano również bagna¹²⁶⁸. W inspekcji poszczególnych prac towarzyszyło marszałkowi grono specjalistów (Andrzej Kędzior i Sikorski) i miejscowych ziemian, np. Mieczysław Artwiński i Jan hr. Tarnowski oraz starosta mielecki Eugeniusz Kraus. Dużo uwagi poświęcono potężnej inwestycji, kanałowi chorzelowskiemu, który wykonała specjalnie do tego powołana spółka wodna. W drugim dniu pobytu celem był lewy brzeg Wisłoki

---

¹²⁶³ *Nadesłane*, „GL” 1888, nr 273 (z 28 XI), s. 7; *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1888, nr 274 (z 29 XI), s. 7; *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1888, nr 275 (z 30 XI), s. 7.

¹²⁶⁴ *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1889, nr 121 (z 26 V), s. 11; *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1889, nr 122 (z 28 V), s. 10; *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1889, nr 124 (z 30 V), s. 11.

¹²⁶⁵ *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1894, nr 218, s. 7; *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1894, nr 219 (z 25 IX), s. 7; *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1894, nr 220 (z 26 IX), s. 7.

¹²⁶⁶ *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1901, nr 52 (z 5 III), s. 9; *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1901, nr 53 (z 6 III), s. 7; *Dziennik urzędowy. Licytacje*, „GL” 1901, nr 54 (z 7 III), s. 7.

¹²⁶⁷ *Wylewy*, „Czas” 1884, nr 150, s. 2; *Wylewy*, „Czas” 1884, nr 156, s. 2.

¹²⁶⁸ *Ostatnie wiadomości*, „Czas” 1885, nr 146 (z 1 VII), s. 3.

i stosunki wodne na tym terenie. W trakcie „podróży” spożyto obiad we dworze w Apolinarach, który przygotował mielecki Wydział Rady Powiatowej. Po nim, via Piątkowiec, marszałek udał się na nocleg do dworu chorzelowskiego hr. Tarnowskich, przejeżdżając przez Mielec, który witał go salwami moździerzowymi i *iluminacją*. Z Chorzelowa droga Zyblikiewicza prowadziła do Dzikowa, by w tamtej części Galicji dokonać inspekcji podobnych prac¹²⁶⁹. Warto w tym miejscu wspomnieć, że lustracje robót melioracyjnych w powiecie mieleckim przeprowadzane były częściej. Przykładowo w lipcu 1891 r. dokonał jej marszałek krajowy książę Eustachy Sanguszko. Znow w jego otoczeniu był Kędzior; wraz z Janem hr. Tarnowskim oglądane były kanały pomiędzy Chorzelowem a Krzemienią, a ze Szczepanem hr. Tarnowskim potok Krzemienica w Padwi (Narodowej)¹²⁷⁰.

Pomoc poszkodowanym w roku 1884 płynęła z wielu stron. Krakowski komitet ratunkowy przekazał na ręce Mieczysława hr. Reya, prezesa mieleckiej Rady Powiatowej, 200 złr dla ludności powiatu. Ponadto przeznaczył 1 500 złr na zakup ziarna pod zasiewy, następnie 700 złr i 800 złr na cele *robót publicznych*¹²⁷¹. Sprawa pomocy dla powiatu mieleckiego pojawiła się jeszcze pod koniec roku na posiedzeniach sejmowych. Ostatecznie lwowskie Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem Krajowym przeznaczyło 40 tys. złr – 20 tys. złr na naprawę i uzupełnienie wałów nad Wisłą i Wisłoką, 6 tys. złr dla spółki wodnej powołanej do regulacji odpływu wód między Wisłoką a drogą krajową Dębica – Tarnobrzeg, 3 tys. złr na regulację rzeczki Breń Stary, 11 tys. złr na naprawę i budowę dróg ze szczególnym uwzględnieniem drogi Bugaj – Otałęż¹²⁷².

Kilka lat później powiat mielecki nie został dotknięty klęską powodzi, ale jego mieszkańcy wsparli poszkodowanych w innych częściach Galicji. Parafianie mieleccy przekazali dla nich kwotę 54 złr 40 ct., kilka miesięcy później mieszcianie mieleccy z przedstawienia teatralnego przekazali kwotę 31 złr 53 ct. Inne miejscowości „wysłały” mniejsze bądź większe kwoty¹²⁷³.

---

¹²⁶⁹ *Korespondencya „Czasu”*. Z Mieleckiego 2 lipca, „Czas” 1885, nr 150 (z 5 VII), s. 1-2; *Korespondencya „Czasu”*. Z podróży Marszałka krajowego na Powiślu. Mielec 2 lipca, „Czas” 1885, nr 152 (z 8 VII), s. 2; *Przegląd polityczny*. Z podróży Marszałka krajowego na Powiślu. Mielec 6 lipca, „Czas” 1885, nr 153 (z 9 VII), s. 1-2.

¹²⁷⁰ *Z podróży inspekcyjnej Marszałka kraj. na Powiślu*, „Czas” 1891, nr 179 (z 8 VIII), s. 2.

¹²⁷¹ *Wylewy*, „Czas” 1884, nr 151 (z 3 VII), s. 2; *Wylewy*, „Czas” 1884, nr 163 (z 17 VII), s. 2; *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas” 1884, nr 167 (z 22 VII), s. 2.

¹²⁷² *Sprawy Sejmowe. Akcja powodziowa. (Ciąg dalszy)*, „Czas” 1884, nr 232 (z 8 X), s. 2.

¹²⁷³ *Kronika*, „GL” 1888, nr 84 (z 12 IV), s. 4; *Kronika*, „GL” 1888, nr 167, s. 3.

W roku 1897, od marca do połowy czerwca, nieustannie padające deszcze stały się przyczyną nieurodzaju w 36 powiatach Galicji. W wielu innych miały miejsce powodzie, padały grady. W powiecie mieleckim ucierpiało z tytułu wylewów 3 400 gospodarstw. Klęska była tak wielka, że przyznano im 60% upustu od podatku gruntowego. Wydajność zbiorów na tym terenie zmniejszyła się o 60%, szkody zostały oszacowane na 610 tys. 400 zł¹²⁷⁴.

Kolejnym „paskudnym” rokiem powodziowym był 1903. Jeszcze w następnym roku usuwano skutki wielkiej wody oraz wypłacano pieniądze dla poszkodowanych. Wydział Krajowy przyznał kwotę 5 tys. kor. bezzwrotnego zasiłku dla mieszkańców powiatu mieleckiego¹²⁷⁵.

Tuż przed wybuchem I wojny światowej miała miejsce kolejna wielka powódź, spowodowana długotrwałymi deszczami. Nie znamy jej skutków, niemniej o jej skali można wnioskować na podstawie uchwał podjętych na wiecu, który odbył się w tej sprawie 2 IX 1913 r., o godzinie 10.00, w sali mieleckiej Rady Powiatowej. W zebraniu udział wzięli: marszałek powiatu Jan hr. Tarnowski, posłowie dr Hupka i dr Kędzior, komisarz starostwa Lenczewski, wójtowie poszczególnych gmin, członkowie okręgowego Towarzystwa Rolniczego i spółki handlowej „Kłos”, a ponadto wielu innych zainteresowanych poruszonymi tematami. Na wiecu hr. Tarnowski podkreślił wielkość klęski, następnie nakreślił, jakie działania poczyniła Rada Powiatowa i Towarzystwo Rolnicze w Namiestnictwie i Wydziale Krajowym względem pomocy poszkodowanym. Kolejny mówca – sekretarz Towarzystwa Rolniczego Kaysiewicz – przeczytał odpisy podań, skierowanych do lwowskiego Namiestnictwa, zawierające opisy szkód wyrządzonych w powiecie mieleckim w ziemiopłodach. Zostały one wycenione na 6 mln. 218 tys. 750 kor. Następnie głos zabrał inżynier powiatowy Mieczysław Szafer, który odczytał odpis szkód poczynionych w drogach. Te zostały wycenione na 50 tys. kor. Komisarz Lenczewski poinformował, że otrzymał 3 tys. kor. na zapomogi oraz 6 tys. kor. na reperację dróg. Po dyskusji jednogłośnie przyjęto wnioski sformułowane przez Kędziora, dotyczące akcji zapomogowej z powodu ulewnych deszczów i powodzi, a skierowane do czynników wyższych. Obejmowały one: wyznaczenie zapomóg ze skarbu Galicji oraz państwa na naprawę dróg powiatowych i gminnych, na odwodnienie zabagnionych gruntów i wykonanie niezbędnych budowli ochronnych celem zapewnienia zarobku dla mieszkańców,

---

¹²⁷⁴ *Sprawy monarchii*, „GL” 1897, nr 262 (z 17 XI), s. 3.

¹²⁷⁵ *Kronika. Zasiłki z powodu klęsk elementarnych*, „GL” 1904, nr 73 (z 30 III), s. 3.

dostarczenie bezzwrotnych zapomóg i pożyczek bezprocentowych na zakup nasion na zasiewy ozime i jare, paszy dla zwierząt oraz pożyczek zwrotnych po trzech latach na cele gospodarcze dla właścicieli i dzierżawców średniej i wielkiej własności ziemskiej, dostarczenie bezzwrotnych zapomóg dla dotkniętych powodzią m.in. na zakup żywności oraz nawozów sztucznych, odpisanie podatku gruntowego i domowo-klasowego na 1913 r. oraz wstrzymanie egzekucji podatków do 1 X 1914 r., bezpłatne dostarczenie odpadków soli kamiennej dla bydła w ilości adekwatnej do posiadanego inwentarza, utworzenie składów drewna budulcowego i opałowego na miejscowych stacjach kolejowych, przyspieszenie wykonania budowli publicznych ze skarbu kraju i państwa, w szczególności mostu na Wisłoce w Przecławiu, wreszcie przyznanie przed zimą zniżek taryfowych na kolejach w kwestii przewozu zboża, ziemniaków, paszy, soli, ściółki oraz opału – drewna, węgla i ropy – dla gospodarstw dotkniętych klęską powodzi. Ważnym postulatem było również utworzenie powiatowego komitetu ratunkowego, do którego mieli wejść delegaci mieleckiej Rady Powiatowej, Towarzystwa Rolniczego i Towarzystwa Kółek Rolniczych. Przedstawione postanowienia miała przedłożyć namiestnikowi delegacja złożona z: hr. Tarnowskiego, Kłody, Jana Rządckiego, Gustawa hr. Szaszkiewicza i Rydla¹²⁷⁶. I tak było rok w rok, powodzie, wylewy, spustoszenia, straty...

Równie strasznym żywiołem regularnie dotykającym mieszkańców miasta były pożary. Interesujące, że jeden z nich, z roku 1856, miał wpływ na założenie Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie¹²⁷⁷.

Jeden z pierwszych pożarów w Mielcu w analizowanym okresie czasowym, opisanych w „Gazecie Lwowskiej”, miał miejsce w grudniu 1872 r. W mieście wskutek podpalenia spłonął dom o wartości 400 zł¹²⁷⁸. Rok później również wskutek podpalenia zniszczeniu uległa stajnia i stodoła o wartości 250 zł¹²⁷⁹.

Rok 1875 przyniósł kolejne pożary. W drugiej połowie maja przez nieostrożność służącej przy nalewaniu kamfiny, zapaliła się ona w piwnicy znajdującej się pod sklepem jednej z Żydówek, mieszczącym się przy mieleckim rynku. *Cale miasto było zaalarmowane i do największego stopnia zagrożone, bo w tej samej piwnicy, w drugim*

---

¹²⁷⁶ *Dział ekonomiczny. O ratunek dla rolników*, „Czas” 1913, nr 414 (z 9 IX), wyd. popoł., s. 3; *Kronika prowincjonalna. Wiec w sprawie klęsk elementarnych*, „GL” 1913, nr 210 (z 13 IX), s. 3.

¹²⁷⁷ *Gospodarstwo handel i przemysł. Towarzystwo Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie*, „Czas” 1886, nr 127 (z 5 VI), s. 4. Pożar został opisany w różnych źródłach, np. w liście. Zob. K. Haptaś, *List Aleksandra Sękowskiego do księcia Jerzego Henryka Lubomirskiego z 7 IX 1856 r. Przyczynek do historii jednego z pożarów miasta Mielca*, „RM” 2011-2012, t. 14-15, s. 269-271.

¹²⁷⁸ *Kronika. (Pożary.)*, „GL” 1873, nr 9 (z 13 I), s. 46.

¹²⁷⁹ *Kronika. (Pożary.)*, „GL” 1873, nr 37 (z 14 II), s. 206.

*kącie słabą ścianą z otworami przepierzonej, znajdowały się znaczne zapasy kamfiny w beczkach, a w sąsiedztwie są z jednej strony zbite budynki drewniane i pośród nich magazyn z okowitą, z drugiej zaś strony najpiękniejsze budynki nowe, a w nich lokatorowie i biura jak np. notariusza*¹²⁸⁰.

Ryzyko ogromnej pożogi było na wyciągnięcie ręki. *Wśród niebezpieczeństwa, gdy płomienie z piwnicy otworami wydobywać się zaczęły, a tłumy ludzi tracąc przytomność, przestrasz po mieście roznosiły, krzycząc, że służąca w piwnicy została zamknięta, a naokoło składy kamfiny i okowity*¹²⁸¹. Na szczęście akcja miejscowej straży pożarnej zakończyła się w krótkim czasie pełnym sukcesem. Uratowana została również służąca (...) *przez ryzykowne wtargnięcie do piwnicy jednego ze straży ogniowej..., która w piwnicy za drzwiami się schroniła, wprawdzie poparzona, jednak przez niego wyprowadzoną i od niechybnej śmierci uratowaną została*¹²⁸².

Mieszkańcy miasta ledwo zdołali ochłonąć po ostatnim zagrożeniu, a już 3 VI 1875 r. miał miejsce kolejny pożar. Tym razem powstał na strychu domu zajezdnego i sklepu Żyda o inicjałach S.K. Obiekt znajdował się na przeciwległej pierzei rynku, naokoło otoczony drewnianymi budynkami¹²⁸³. I tym razem mielecka Ochotnicza Straż Pożarna stanęła na wysokości zadania, (...) *z prawdziwą brawurą, a nie bez wielkich trudności, w pierwszej chwili z pomocą beczki piwa, a następnie za przybyciem sikawki i dostarczeniem wody wdartszy się na dach, gorejący skład słomy na strychu ugasiła i nie dopuściła zajęcia się dachu*¹²⁸⁴.

Kolejny, również niewielki pożar wydarzył się 23 IV 1876 r. Około godziny 13.00 wybuchł ogień w stajni Kradyny, jednego z mieszczan mieleckich. Pomoc miejscowej Ochotniczej Straży Pożarnej była natychmiastowa. Spaliła się tylko górna część stajni. Położoną obok szopę rozebrano. Powstanie pożaru mogło wiązać się z podpaleniem, skoro zarządzone zostało śledztwo w jego sprawie¹²⁸⁵. Przypadków podobnych „drobnych” pożóg w mieście było zdecydowanie więcej. Przykładowo w maju 1902 r. wybuchł pożar w stodole mieszczanina Franciszka Trzypisa. Rozszerzył się błyskawicznie na sąsiednie budynki. W krótkim czasie spłonęły: dom mieszkalny,

---

¹²⁸⁰ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 5 czerwca, „Czas” 1875, nr 130, s. 2.*

¹²⁸¹ *Ibidem.*

¹²⁸² *Ibidem.*

¹²⁸³ *Ibidem.*

¹²⁸⁴ *Ibidem.*

¹²⁸⁵ *Pożar w Mielcu, „GL” 1876, nr 95 (z 26 IV), s. 4.*

dwie stodoły i dwie stajnie sąsiada, Szczepana Śliwy. Straty wyniosły około 5 tys. kor.¹²⁸⁶

Okazuje się, że pożary nawiedzały również własność kościelną. W styczniu 1883 r. ogień zniszczył stodołę ze zbożem oraz inne budynki gospodarskie wraz ze znajdującymi się w nich narzędziami i sprzętami. Obiekty wchodziły w skład folwarku plebańskiego. Straty zostały wycenione na kwotę 3 136 złr. Były one tym dotkliwsze, że ubezpieczone zostały tylko budynki gospodarskie. I w tym przypadku ogień prawdopodobnie został podłożony. Jak przekazała gazeta, przeciw podejrzanemu o tę zbrodnię toczyło się już śledztwo¹²⁸⁷.

Blżej nieznaną pożar miasta miał miejsce w roku 1887. Informuje o nim wzmianka prasowa dotycząca udzielonej pogorzelcom pomocy. Sejm Krajowy uchwalił wówczas, by (...) *pogorzelcom gminy Mielec i innych przeznaczyć 600 złr*¹²⁸⁸.

Wielki pożar miasta, jeden z największych w historii, miał miejsce 6 IX 1900 r. Prasa galicyjska przekazała o nim wiele precyzyjnych, praktycznie nigdzie indziej niedostępnych informacji¹²⁸⁹. W świetle relacji z analizowanych dzienników miał on następujący przebieg.

Pożar rozpoczął się po godzinie 19.00 w jednym z domów usytuowanych w Rynku. Trwał całą noc. Spłonęło wówczas ponad 80 domów oraz bardzo duża liczba sklepów. Z budynków urzędowych spalił się gmach sądu. Na szczęście w wyniku akcji ratowniczej zdołano uratować akta tabularne oraz część karnych¹²⁹⁰.

Praktycznie od razu ruszyła pomoc pogorzelcom. Udzielił jej nawet cesarz Franciszek Józef I, który na potrzeby poszkodowanych już w kilka dni po pożodze przekazał kwotę 4 tys. kor., wyasygnowaną z prywatnej szkatuły¹²⁹¹.

Pożar z roku 1900 nie był jedynym wielkim. Pół roku później, 28 IV 1901 r., po północy, z niedzieli na poniedziałek, w ciągu dwóch (według innej relacji czterech) godzin spłonęło w mieście ponad 150, według innych doniesień nawet aż 300 domów, głównie żydowskich (w części miasta przez nich zamieszkałej), a tylko cztery katolickie. Nie obeszło się bez ofiar śmiertelnych. Kilkoro ludzi spaliło się żywcem lub udusiło się w dymie. Kilku ciężko rannych zostało przewiezionych pociągami do

---

¹²⁸⁶ *Mielec. (Pożar)*, „GL” 1902, nr 118 (z 25 V), s. 4.

¹²⁸⁷ *Kronika*, „GL” 1883, nr 16 (z 20 I), s. 3.

¹²⁸⁸ *Sejm krajowy*, „Czas”, 1887, nr 19 (z 25 I), s. 2.

¹²⁸⁹ Jego przebieg bardzo dokładnie został przedstawiony w: K. Haptaś, *Pożar miasta Mielca...*, s. 149-156.

¹²⁹⁰ *Telegramy „Czasu”*. *Mielec 7 września*, „Czas” 1900, nr 223 (z 7 IX), wyd. wieczorne, s. 3; *Telegramy Gazety Lwowskiej*, „GL” 1900, nr 206 (z 8 IX), s. 5.

¹²⁹¹ *Dar*, „Czas” 1900, nr 239 (z 27 IX), wyd. poranne, s. 1; *Kronika*, „GL” 1900, nr 221 (z 27 IX), s. 3.

Krakowa, z pewnością w celu leczenia ich w tamtejszych szpitalach. Szkody wyrządzone przez pożar były olbrzymie, a 1 500 osób pozostało bez dachu nad głową i kawałka chleba do życia. Najbardziej niepokojące było jednak to, że w mieście pojawiły się pogłoski mówiące o tym, że odkryto poszlaki wskazujące na to, że ogień został przez kogoś podłożony¹²⁹².

Miasto zostało po raz kolejny boleśnie doświadczone, tym bardziej, że *Jeszcze widać było ruiny i zgliszczą po pożarze zeszłorocznym z września; jeszcze wiele domów nie odbudowano, a tu już strona przeciwna, zachodnia (swoją drogą najbrudniejsza), doszczętnie zniszczona*¹²⁹³. Pożar opisany przez korespondenta był straszny. *Ogień szerzył się z ogromną szybkością, raz dlatego, że to były domy stare i przeważnie drewniane...*¹²⁹⁴ W trakcie jego trwania spłonął budynek poczty. Na szczęście akta i papiery pocztowe udało się uratować. Przepaleniu uległo również wiele drutów telegraficznych. W wielkim niebezpieczeństwie były budynki: kościoła, plebanii i szkoły¹²⁹⁵. Wymienione obiekty zostały jednak uratowane. Ogromną zasługę w tym miała Ochotnicza Straż Pożarna z Cyranki k. Mielca, z tamtejszym wójtem Walentym Indykiem na czele. Jej członkowie „walczyli”, by je uratować, ponadto pochodzący z okolicznych wsi (...) *chłopi z narażeniem życia rzucali się w płomienie, by przerwać ogień i uratować dom Boży*¹²⁹⁶. Gaszenie pożaru niesło ze sobą i inne zagrożenia. Okazało się, że w trakcie jego trwania eksplodował proch i ciężko poranił ucznia klasy 5, a jednemu z chłopów przeciął ucho. Ponadto kilku ludzi odniosło lekkie poparzenia¹²⁹⁷.

Rozmiary pożaru mogłyby być mniejsze, gdyby nie wina władz miejskich. Jak zapisał korespondent: *Akcja ratunkowa była nad wyraz opieszalą, sikawki były popsute, tak że pożar niczym nie powstrzymywany, coraz bardziej się szerzył*¹²⁹⁸.

Skala pożaru z kwietnia 1901 r. spowodowała, że od razu ruszyło wsparcie dla pogorzalców. Wydział Krajowy na wiadomość o pożarze miasta zebrał się na posiedzeniu i uchwalił udzielenie pogorzelcom doraźnej pożyczki¹²⁹⁹. O pomoc dla

---

¹²⁹² *Kronika. Pożar w Mielcu*, „Czas” 1901, nr 99 (z 30 IV), wyd. wieczorne, s. 2; *Kronika. Pożar Mielca*, „Czas” 1901, nr 100 (z 1 V), wyd. poranne, s. 1; *Kronika. Straszny pożar*, „GL” 1901, nr 99 (z 1 V), s. 3.

¹²⁹³ *Pożar w Mielcu*, „Czas” 1901, nr 99, wyd. wieczorne, s. 2.

¹²⁹⁴ *Ibidem*.

¹²⁹⁵ *Ibidem; Pożar Mielca*, „Czas” 1901, nr 100, wyd. poranne, s. 1; *Straszny pożar*, „GL” 1901, nr 99, s. 3.

¹²⁹⁶ *Pożar w Mielcu*, „Czas” 1901, nr 99, wyd. wieczorne, s. 2.

¹²⁹⁷ *Ibidem*.

¹²⁹⁸ *Pożar Mielca*, „Czas” 1901, nr 100, wyd. poranne, s. 1.

¹²⁹⁹ *Ibidem*.

mielczan zaapelował nawet ks. Michał Żyguliński, poseł wiedeńskiej Rady Państwa w latach 1901-1911. Wniósł w parlamencie austriacko-węgierskim nagły wniosek o udzielenie zapomogi pogorzelcom Mielca, którą miała przyznać komisja zapomogowa¹³⁰⁰. Sam cesarz również nie pozostał obojętny na los poszkodowanych mielczan. Przekazał ze swojej prywatnej szkatuły kwotę 3 tys. kor.¹³⁰¹

Požary wybuchały nie tylko w Mielcu. 15 VIII 1904 r. spłonęła duża część lasu Cyranowskiego należącego do Waclawa hr. Oborskiego, właściciela dóbr mieleckich. Pożoga wybuchła przed południem. Zapaliła się wyschnięta trawa przylegająca do lasu. Od palących się łąk zajęła się sterta z paszą. Gwałtowny wiatr przeniósł palące się snopy słomy i siana do lasu, który błyskawicznie zaczął płonąć na coraz większym obszarze. Gdy objął młodnik dwudziestoletni, było za późno na ratunek. Utrudniało go kilka czynników – święto, lejący się z nieba skwar, silny wiatr, wreszcie oddalenie lasu od wsi Cyranka. Pod wieczór jego obszar znaczyła widoczna na niebie luna. Na drugi dzień do pomocy w gaszeniu ognia przybyły trzy kompanie wojska z Rzeszowa. Żołnierzom pod dowództwem mjr. Schlechtera udało się zwalczyć pożar, pomógł im niewielki deszcz. Spaleniu uległo 400 morgów lasu, głównie młodnika, sporo starszego wiekiem. Gdyby nie pomoc wojska klęska mogłaby być ogromna, gdyż las hr. Oborskiego łączył się z lasami ciągnącymi się na północ aż pod Sandomierz, z kolei na południu po kolej państwową¹³⁰². Hrabia poniósł wielkie straty, tym dotkliwsze, że (...) *wszystko, co w uporządkowaniu rewiru mieleckiego się stało jego jest zasługą – odkąd dobra mieleckie dewastowane przez długie lata przez smutnej pamięci Bank włościański i poprzedniego właściciela nabył, a ład i porządek wprowadził*¹³⁰³. Hrabia w słowach skreślonych 27 sierpnia za okazaną pomoc w gaszeniu pożaru nie omieszkał głównym ratującym podziękować na łamach gazety „Czas”. Imiennie dziękował: pracownikom starostwa – kierownikowi Kazimierzowi Spalke, sekretarzowi Jakubowi Kwaśniakowi, Oktawowi Doschotowi i Bronisławowi Kwiatkowskiemu oraz sędziemu Władysławowi Rechowiczowi, Lachnikowi i naczelnikowi mieleckiej Ochotniczej Straży Pożarnej. Podziękował ponadto wszystkim strażom pożarnym walczącym z ogniem, okolicznym posterunkom żandarmerii oraz oddziałom wojskowym – 90. pp. przybyłemu

¹³⁰⁰ *Telegramy „Czasu”*, „Czas” 1901, nr 100 (z 1 V), wyd. wieczorne, s. 3; *Z Kola Polskiego*, „Czas” 1901, nr 117 (z 23 V), wyd. wieczorne, s. 3; *Ostatnia poczta*, „GL” 1901, nr 102 (z 4 V), s. 4; *Kolo Polskie*, „GL” 1901, nr 119 (z 25 V), s. 2.

¹³⁰¹ *Dar*, „Czas” 1901, nr 103 (z 4 V), wyd. poranne, s. 1; *Kronika*, „GL” 1901, nr 102, s. 3.

¹³⁰² *Požary w kraju*, „Czas” 1904, nr 188 (z 18 VIII), wyd. wieczorne, s. 3; *Kronika*, „GL” 1904, nr 190 (z 20 VIII), s. 4.

¹³⁰³ *Požary w kraju*, „Czas” 1904, nr 188, wyd. wieczorne, s. 3.

z Rzeszowa pod dowództwem mjr. Schlechty, a nadto wszystkim oficerom, podoficerom i żołnierzom pułku oraz oddziałowi pionierów ze wspomnianego pułku pod dowództwem por. Richtera¹³⁰⁴.

Mielec często doświadczany był przez ogień. Zawsze w tych trudnych chwilach z pomocą materialną i finansową dla jego mieszkańców spieszyli mieszkańcy innych miejscowości Galicji, wiedząc że sami w każdej chwili mogą być w identycznej sytuacji. Mielczanie również nie byli obojętni na krzywdę innych pogorzalców. Prasa przekazała kilka informacji o ich zaangażowaniu w pomoc dla poszkodowanych. Wiadomo przykładowo, że w roku 1869 urząd parafialny w Mielcu zebrał kwotę 10 złr 76 ½ ct. z przeznaczeniem na pogorzalców Lanckorony. Na początku następnego roku parafianie mieleccy przeznaczyci na ten cel kolejny 1 złr, urzędnicy miejscowego starostwa 5 złr 60 ct., a mieleckie Starostwo Powiatowe 62 złr 94 ct.¹³⁰⁵ W 1871 r. Starostwo Powiatowe w Mielcu wsparło pogorzalców Dobromila (sumą 40 złr), w sierpniu 1885 r. ofiary pożaru miasteczka Wyżnicy kwotą 9 złr 11 ct., a w roku 1886 mieszczan Stryja kwotą 23 złr 84 ct.¹³⁰⁶ Na ten sam cel 3 złr złożył również niejaki Fuiker¹³⁰⁷. Niewiele później mieszkańcy miasta wsparli pogorzalców Liska. Podczas urządzonej specjalnie na ten cel składki uzbierali 52 złr 35 ct.¹³⁰⁸ Dla poszkodowanych popłynęła również pomoc materialna. Nieznana z imienia i nazwiska osoba z Mielca przekazała pudło ubrań¹³⁰⁹. Rok później magistrat mielecki wsparł kwotą 10 złr poszkodowanych w pożarze Ulanowa¹³¹⁰. W czerwcu 1892 r. Rada Powiatowa w Mielcu przekazała 15 złr znów na... pogorzalców Ulanowa. Na ten sam cel 100 złr przekazał Stefan Sękowski, nowy właściciel dóbr Ulanów¹³¹¹. Dwa lata później wsparcia finansowego potrzebowali mieszkańcy Nowego Sącza. Mielczanin zapisany pod inicjałami W.R. przesłał kwotę 4 złr ze składki urządzonej specjalnie na poszkodowanych¹³¹².

---

¹³⁰⁴ W. Oborski, *Podziękowanie*, „Czas” 1904, nr 197 (z 29 VIII), wyd. wieczorne, s. 3; *Nadesłane*. W. Oborski, *Podziękowanie*, „GL” 1904, nr 199 (z 31 VIII), s. 6.

¹³⁰⁵ *Kronika. (Składki)*, „GL” 1869, nr 296 (z 28 XII), s. 1939; *Kronika. (Składki)*, „GL” 1870, nr 77 (z 5 IV), s. 464; *Kronika. (Składka na pogorzalców w Lanckoronie)*, „GL” 1870, nr 78 (z 6 IV), s. 470.

¹³⁰⁶ *Kronika. (Wykaz składek na pogorzalców miasta Dobromila)*, „GL” 1872, nr 148 (z 28 VI), s. 862; „GL” 1885, nr 188 (z 19 VIII), s. 3; *Pożar Stryja*, „GL” 1886, nr 102 (z 5 V), s. 4.

¹³⁰⁷ *Pożar Stryja*, „GL” 1886, nr 102, s. 4.

¹³⁰⁸ *Na rzecz pogorzalców Liska*, „GL” 1886, nr 113 (z 18 V), s. 3.

¹³⁰⁹ *Od Administracyi „Czasu”*, „Czas” 1886, nr 107 (z 12 V), s. 3.

¹³¹⁰ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Nisko 15 lutego*, „Czas” 1887, nr 41 (z 20 II), s. 2.

¹³¹¹ *Nisko 29 czerwca*, „Czas” 1892, nr 152 (z 6 VII), s. 2.

¹³¹² *Kronika*, „Czas” 1894, nr 98 (z 1 V), s. 3.

V. 4. Podróże

Podróżowanie, zmienianie miejsca pobytu towarzyszyło człowiekowi od zarania dziejów. Przyczyny tego bywały różnorakie. Wśród nich można wymienić m.in. prowadzone interesy, sprawy rodzinne, służbowe, towarzyskie itd. Prasa galicyjska przekazała olbrzymią liczbę informacji dotyczących mielczan udających się w różnych kierunkach, a tym samym w różnych celach. Z racji analizowanych dwóch głównych dzienników Galicji, ukazujących się w Krakowie i Lwowie, na ich łamach pojawiają się imiona i nazwiska mieszkańców grodu nad Wisłoką, przybywających do tych dwóch ośrodków miejskich. Interesujące, że podawane są miejsca ich zakwaterowań, hotele znajdujące się na terenie obydwóch miast. I jeden i drugi tytuł odnotowują również inne miejsca, do których udawali się mielczanie.

Kraków jako miejsce docelowe podróżujących z różnych grup społecznych cieszył się zdecydowanie większą popularnością niż Lwów. Wydaje się to być normalnym zjawiskiem. Mielec leżał w bliższej odległości od grodu Kraka niż od stolicy Galicji. Analizowana prasa odnotowała bardzo dużą liczbę mielczan tutaj przyjeżdżających. Wymieńmy nielicznych, z kilku grup społecznych i zawodowych.

W gronie podróżujących pod Wawel znajdowali się właściciele miejscowych dóbr. Już w roku 1867 gościli w Krakowie Paulina i Ignacy Suchorzewscy (w kolejnych latach również tam się pojawiali). Zawsze zatrzymywali się w „Hotelu Saskim”. Prasa galicyjska odnotowała również pobyty w Krakowie innych właścicieli dóbr mieleckich. W maju 1896 r. w „Grand-Hotelu” nocował Wacław hr. Oborski. Interesujące, że został zapisany jako właściciel dóbr Husów. Hrabia gościł tutaj w tym samym roku jeszcze w grudniu. Odnotował swój pobyt w księdze meldunkowej „Hotelu Saskiego”. W kolejnych latach również odwiedzał Kraków, np. w latach: 1897 („Hotel Saski”, „Hotel Pollera”), 1898 („Hotel Saski”) i 1899 („Hotel Saski”), ale też podróżował do innych miejscowości, np. Buska (1897 r.). W maju 1896 r. w grodzie Kraka przebywał również wicemarszałek powiatu mieleckiego, późniejszy marszałek Sękowski wraz ze swoją teściową Heleną Szlachtowską. Oboje przyjechali z dworu w Wojsławiu, a zatrzymali się w „Hotelu Drezdeńskim”. Jego obecność tutaj, nawet kilka, kilkanaście razy w ciągu roku, odnotowana została m.in. w ostatnich latach wieku XIX: 1896 („Hotel Saski”, „Grand-Hotel”), 1897 („Hotel Saski”, „Grand-Hotel”), 1898 („Grand-Hotel”), 1899 („Grand-Hotel”) i 1900 („Grand-Hotel”). W następnym stuleciu ostatni

odnotowany pobyt Sękowskiego w Krakowie miał miejsce w roku 1906. Nocował on również w „Grand-Hotelu”¹³¹³.

Do Krakowa podróżowali również wyżsi urzędnicy z Mielca. W maju 1876 r. przyjechał tutaj starosta Zdankiewicz, co odnotowano w księdze meldunkowej „Hotelu Krakowskiego”. W kwietniu 1898 r. w „Hotelu Pollera” nocował inny starosta mielecki – Seweryn Chrzążczewski. W tym samym hotelu przebywał w sierpniu 1899 r. i marcu 1902 r. Z kolei tuż po wybuchu I wojny światowej, na początku lipca 1914 r., w „Hotelu Francuskim” spędził jakiś czas starosta Jan Tyrowicz¹³¹⁴.

Do Krakowa przybywali również lekarze mieleccy. W roku 1879 gościł w mieście dr Emanuel Schabbus. Zatrzymał się w „Hotelu Pollera”. Przyjeżdżał tutaj niejednokrotnie, np. w 1900 r., znów zatrzymując się w tym samym hotelu. Ostatni raz został odnotowany w księdze meldunkowej „Hotelu pod Różą” w 1913 r. W 1898 r. w tym samym hotelu nocował dr Błażej Kijas. Wielokrotnie przebywał w Krakowie dr Antoni Stasina (np. w 1899 r. w „Hotelu Pollera”). W roku 1902 w „Hotelu Pollera” zameldował się dr Apolinary Frank. Miasto odwiedzały również żony lekarzy mieleckich. Jadwiga Kijas, żona Błażeja, regularnie przyjeżdżała do grodu Kraka, również z córkami. Przebywała tutaj np. w latach: 1876, 1896 i 1904, za każdym razem zatrzymując się w „Hotelu pod Różą”¹³¹⁵.

---

¹³¹³ *Przyjechali do Krakowa od 8go do 9go marca*, „Czas” 1867, nr 58 (z 10 III), s. 3; *Przyjechali do Krakowa od 5go do 7go września*, „Czas” 1868, nr 206 (z 8 IX), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1896, nr 110 (z 13 V), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1896, nr 180 (z 7 VIII), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1896, nr 283 (z 8 XII), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1896, nr 291 (z 18 XII), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1897, nr 48 (z 28 II), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1897, nr 237 (z 16 X), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1897, nr 255 (z 7 XI), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1897, nr 283 (z 11 XII), s. 3; *Kronika*, „Czas” 1897, nr 290 (z 19 XII), s. 2; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 63 (z 18 III), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 121 (z 28 V), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 128 (z 7 VI), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 138 (z 19 VI), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 234 (z 13 X), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 271 (z 26 XI), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1899, nr 48 (z 28 II), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1899, nr 71 (z 28 III), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1899, nr 125 (z 4 VI), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1899, nr 256 (z 9 XI), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1899, nr 274 (z 30 XI), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1900, nr 7 (z 11 I), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1906, nr 49 (z 1 III), wyd. poranne, s. 1.

¹³¹⁴ *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 84 (z 14 IV), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1899, nr 184 (z 13 VIII), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1902, nr 74 (z 29 III), wyd. wieczorne, s. 4.

¹³¹⁵ *Przyjechali do Krakowa od 28go do 29go kwietnia*, „Czas” 1876, nr 99 (z 30 IV), s. 3; *Przyjechali do Krakowa od 17go do 18go maja*, „Czas” 1876, nr 115 (z 20 V), s. 3; *Przyjechali do Krakowa od 29 do 30 lipca*, „Czas” 1879, nr 174 (z 31 VII), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1896, nr 231 (z 8 X), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 250, s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1899, nr 180 (z 9 VIII), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1900, nr 5 (z 9 I), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1902, nr 16 (z 21 I), wyd. wieczorne, s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1904, nr 272 (z 26 XI), wyd. poranne, s. 1; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1913, nr 492 (z 24 X), wyd. poranne, s. 2; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1914, nr 259 (z 3 VII), wyd. poranne, s. 2.

W Krakowie z różnych względów, należy się domyślać, że najczęściej związanych z pracą, gościli adwokaci mieleccy. Już w 1870 r. odnotowany został tutaj dr Wojciech Buś. Zatrzymał się w „Hotelu pod Różą”. Później jeszcze kilkakrotnie przyjeżdżał do Krakowa, w latach 1871 i 1879, zatrzymując się w „Hotelu Saskim” i „Hotelu Krakowskim”¹³¹⁶. W roku 1892 w „Hotelu pod Różą” zatrzymał się dr Józef Jezierski. W 1897 i 1898 r. wielokrotnie w księdze meldunkowej „Hotelu Drezdeńskiego” wpisywał się dr Mieczysław Brzeski. W 1900 r. w „Hotelu pod Różą” nocował dr Stanisław Nowaczyński. I on niejednokrotnie przyjeżdżał do Krakowa. Ostatni raz miejscowy „Czas” odnotował jego wizytę w tym samym hotelu w roku 1913. Kolejnym adwokatem mieleckim udającym się wielokrotnie do Krakowa był dr Julian Wronka. Podczas pierwszej odnotowanej wizyty w końcu 1903 r. zameldował się w „Hotelu pod Różą”. Ostatni raz również przebywał w Krakowie w roku 1913. Tym razem spędził noc w „Hotelu Pollera”. Dwóch przybyłych do Mielca w 1905 r. adwokatów – dr Stanisław Łojasiewicz i dr Oskar Isenberg – także wielokrotnie odwiedzało gród Kraka, najpewniej w interesach. Pierwszy z nich jeszcze w tym samym roku zaczął przyjeżdżać pod Wawel. Za pierwszym i ostatnim (w 1913 r.) odnotowanym razem nocował w „Hotelu Pollera”. Z kolei Isenberg gościł w tym samym hotelu w roku 1907. Ostatni raz pokonał trasę do Krakowa w 1914 r. Nocował wówczas w „Hotelu Francuskim”¹³¹⁷.

Kraków gościł ponadto notariuszy. Regularnie pojawiał się w nim Antoni Fibich. Krakowski „Czas” odnotował jego pobyty w grodzie Kraka m.in. w latach: 1883 („Hotel Saski”), 1896 („Hotel Drezdeński”, „Hotel Saski”), 1897 („Hotel Saski”, „Hotel Drezdeński”) i 1899 („Hotel Pollera”)¹³¹⁸.

---

¹³¹⁶ *Przyjechali do Krakowa od 13go do 14go grudnia*, „Czas” 1870, nr 286 (z 15 XII), s. 3; *Przyjechali do Krakowa od 9go do 10go lipca*, „Czas” 1871, nr 155 (z 11 VII), s. 3; *Przyjechali do Krakowa od 20 do 21 maja*, „Czas” 1879, nr 117 (z 22 V), s. 4.

¹³¹⁷ *Kronika. Przybyli do Krakowa*, „Czas” 1892, nr 234 (z 12 X), s. 2; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1897, nr 266 (z 20 XI), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 17 (z 22 I), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 44 (z 24 II), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 45 (z 25 II), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 46 (z 26 II), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 71, s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 97 (z 29 IV), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 99 (z 1 V), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 114 (z 19 V), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 115 (z 21 V), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 252 (z 4 XI), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1900, nr 11 (z 16 I), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1903, nr 273 (z 28 XI), wyd. poranne, s. 1; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1905, nr 84 (z 12 IV), wyd. poranne, s. 1; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1907, nr 58 (z 10 III), wyd. poranne, s. 2; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1913, nr 140 (z 27 III), wyd. poranne, s. 2; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1913, nr 333 (z 22 VII), wyd. poranne, s. 1; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1913, nr 568 (z 10 XII), wyd. poranne, s. 1; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1914, nr 95 (z 22 III), wyd. poranne, s. 2.

¹³¹⁸ *Kraków dnia 26 kwietnia. – Przyjechali*, „Czas” 1883, nr 96 (z 28 IV), s. 3; *Przyjechali do Krakowa d. 26 b.m.*, „Czas” 1896, nr 98 (z 28 IV), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1896, nr 160 (z 15 VII),

Do grodu Kraka udawali się także mieleccy aptekarze. Kilukrotnie w 1898 r. w „Hotelu Pollera” i „Hotelu pod Różą” nocował Andrzej Pawlikowski. Niejednokrotnie przyjeżdżał tutaj z małżonką, przykładowo w roku 1910 (nocowali w „Hotelu pod Różą”)¹³¹⁹.

Okazuje się, że i nauczyciele wybierali się w podróż do Krakowa. W 1892 r. w „Hotelu Warszawskim” zatrzymał się Michał Kriwer, kierownik szkoły ludowej z Mielca¹³²⁰. Stosunkowo rzadko miasto odwiedzali mieleccy kapłani. W październiku 1898 r. zameldował się w księdze meldunkowej „Hotelu Drezdeńskiego” ks. Józef Piekarczyński. W lutym 1901 r. nocował w „Hotelu Pollera”. Rok później zjawił się w Krakowie ks. Józef Smetana, proboszcz mielecki. Zatrzymał się w „Hotelu Pollera”. Ostatni z interesujących nas proboszczów, ks. Pawlikowski, odnotowany został w księdze meldunkowej „Hotelu Francuskiego” w 1913 r. W tym samym roku przebywał tutaj ks. Andrzej Bogacz, w „Hotelu pod Różą”¹³²¹.

Wydaje się, że zdecydowanie rzadziej udawali się mielczanie do Lwowa. Wnikliwa analiza „Gazety Lwowskiej” pozwoliła wyszukać ponad 100 pobytów mieszkańców grodu nad Wisłoką.

Tab. 20. Mielczanie przyjeżdżający/wyjeżdżający do/ze Lwowa w latach 1867-1914

Imię i nazwisko	Data przyjazdu	Data wyjazdu	Miejsce noclegu
Jan Kasperek, <i>c.k.</i> <i>przeł. powiat.</i>	26 II 1867 r.	3 III 1867 r.	<i>Pod nr. 176^{2/4}</i>
Ignacy Suchorzewski	18 I 1868 r.	21 I 1868 r.	„Hotel Europejski”
Ignacy Suchorzewski	25 XI 1868 r.	27 XI 1868 r.	„Hotel Europejski”
Ignacy Suchorzewski	11 VIII 1869 r.	13 VIII 1869 r.	„Hotel Europejski”
H. Krajewski	8 XI 1870 r.	10 XI 1870 r.	„Hotel Europejski”
J.R. Kasperek, starosta	16 IX 1871 r.		„Hotel Langa”
Ignacy Suchorzewski	12 XII 1871 r.	13 XII 1871 r.	„Hotel Europejski”
E. Beneschek, starosta	27 VI 1872 r.		„Pod Jeleniem ^{4/4} ”

s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1897, nr 145 (z 29 VI), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1897, nr 235 (z 14 X), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1899, nr 89 (z 19 IV), s. 3.

¹³¹⁹ *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 44, s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 65 (z 20 III), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 152 (z 7 VII), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1910, nr 9 (z 8 I), wyd. poranne, s. 2.

¹³²⁰ *Kronika. Przybyli do Krakowa*, „Czas” 1892, nr 234, s. 2.

¹³²¹ *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1898, nr 234, s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1899, nr 111 (z 17 V), s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1901, nr 47 (z 26 II), wyd. wieczorne, s. 3; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1913, nr 437 (z 23 IX), wyd. poranne, s. 2; *Przyjechali do Krakowa*, „Czas” 1913, nr 524 (z 13 XI), wyd. poranne, s. 2.

M. hr. Borkowski	8 X 1872 r.		„Hotel Żorża”
Ignacy Suchorzewski	20 I 1873 r.		„Hotel Europejski”
S. Przyjemski	20 I 1873 r.		„Hotel Langa”
J. Buś, dr	21 I 1873 r.		„Hotel Żorża”
Z. Horożański	21 I 1873 r.		„Hotel Żorża”
M. Borkowski, hr.		10 III 1873 r.	
A. Szyrajew		14 III 1873 r.	
W. Horożański	3 V 1873 r.	7 V 1873 r.	„Hotel Żorża”
J. Buś, dr, adwokat	5 V 1873 r.	6 V 1873 r.	„Hotel Żorża”
W. Horożański	26 V 1873 r.	27 V 1873 r.	„Hotel Żorża”
A. Szyrajew		23 IX 1873 r.	
W. Buś, dr	9 XII 1873 r.	10 XII 1873 r.	„Hotel Angielski”
W. Buś, dr		21 I 1874 r.	
W. Buś	30 VI 1874 r.	2 VII 1874 r.	„Hotel Angielski”
Antoni Szyrajew	16 VIII 1874 r.	19 VIII 1874 r. ¹³²²	„Hotel Żorża”
I. Suchorzewski	13 I 1875 r.	19 I 1875 r.	„Hotel Europejski”
L. Wiśniewski		21 II 1875 r.?	
A. Szyrajew	26 IV 1875 r.		„Hotel Żorża”
S. Przyjemski	6 VII 1875 r.		„Hotel Langa”
I. Suchorzewski	11 VII 1875 r.		„Hotel Angielski”
I. Suchorzewski	23 VIII 1875 r.	24 VIII 1875 r.	„Hotel Angielski”
I. Suchorzewski	12 IX 1875 r.		„Hotel Angielski”
I. Suchorzewski	17 X 1875 r.		„Hotel Angielski”
I. Suchorzewski	16 XI 1875 r.		„Hotel Angielski”
Leonard Wiśniewski	4 I 1876 r.		„Hotel Langa”
I. Suchorzewski	10 I 1876 r.		„Hotel Angielski”
I. Suchorzewski	5 lub 6 II 1876 r.		„Hotel Angielski”
I. Suchorzewski	14 II 1876 r.		„Hotel Angielski”
I. Suchorzewski	26 lub 27 II 1876 r.		„Hotel Angielski”
L. Wiśniewski	7 IV 1876 r.		„Hotel Langa”
Antoni Szyrajew	25 IV 1876 r.	27 IV 1876 r.	„Hotel Żorża”
R. Zdankiewicz	17 V 1876 r.		„Hotel Podolski”
L. Wiśniewski	9 lub 10 VII 1876 r.	14 VII 1876 r.	„Hotel Langa”
A. Kizlewicz	20 IX 1876 r.		„Hotel Krakowski”

¹³²² W numerze błędnie podane nazwisko – *Pyrajew* – oraz data wyjazdu – 16 sierpnia. *Odjechali ze Lwowa. Dnia 16 Sierpnia*, „GL” 1874, nr 189 (z 20 VIII), s. 5.

A. Kislewicz	30 X 1876 r.		„Hotel Krakowski”
L. Wiśniewski	15 III 1877 r.		„Hotel Langa”
R. Zdankiewicz	24 X 1877 r.	30 X 1877 r.?	„Hotel Krakowski”
L. Wiśniewski	24 X 1877 r.		„Hotel Langa”
W. Zawadzki	27 VI 1878 r.		„Hotel Warszawski”
S. Kolasiński	9 lub 10 VII 1878 r.		„Hotel Podolski”
R. Zdankiewicz	13 lub 14 VII 1879 r.		„Hotel Krakowski”
H. Macharski	3 I 1880 r.		„Hotel Krakowski”
H. Fischer	13 VIII 1880 r.		„Hotel Kuhna”
R. Zdankiewicz		27 VIII 1880 r.	
M. Minkusiewicz, dr	4 II 1884 r.		„Hotel Angielski”
M. Minkusiewicz	11 III 1884 r.		„Hotel Angielski”
P. Derenowski	6 IX 1884 r.		„Hotel Angielski”
W. Sroczyński	10 IV 1888 r.		„Hotel Francuski”
M. Gidlewski	22 IX 1892 r.		„Hotel Warszawski”
S. Baczyński	7 X 1892 r.		„Hotel Warszawski”
G. Zakrzewski	20 X 1892 r.		„Hotel Centralny”
W. Staniszewski, dr	18 V 1893 r.		„Hotel Imperial”
J. Pokiński	18 VIII 1893 r.		„Hotel Krakowski”
J. Pokiński	19 VIII 1893 r.		„Hotel Krakowski”
J. Lisiewicz	2 VII 1894 r.		„Hotel Wystawy A”
M. Korycki ¹³²³	16 IX 1894 r.		„Hotel Wystawy A”
M. Szanecki ¹³²⁴	16 IX 1894 r.		„Hotel Wystawy A”
P. Czaykowski			„Hotel Europejski”
K. Madejski	28 X 1897 r.		„Hotel Europejski”
K. Madejski	19 I 1898 r.		„Hotel Bellevue”
A. Oborski	27 I 1898 r.		„Hotel George”
K. Madejski	27 I 1898 r.		„Hotel Bellevue”
A. Oborski	14 II 1898 r.		„Hotel George”
W. Oborski ¹³²⁵	19 II 1898 r.		„Hotel Imperial”
K. Oborska ¹³²⁶	19 II 1898 r.		„Hotel Imperial”

¹³²³ W artykule zapisano nazwisko – *M. Korycni*. *Przyjechali do Lwowa dnia 16 września 1894*, „GL” 1894, nr 213 (z 18 IX), s. 6.

¹³²⁴ W artykule zapisano – *N. Szanecki*. *Przyjechali do Lwowa dnia 16 września 1894*, „GL” 1894, nr 213, s. 6.

¹³²⁵ Błędnie zapisane nazwisko – *Oberski*. *Przyjechali do Lwowa dnia 19 lutego 1898*, „GL” 1898, nr 40 (z 20 II), s. 7.

¹³²⁶ Błędnie zapisane nazwisko – *Oberski*. *Ibidem*.

S. Sękowski	5 III 1898 r.		„Hotel Imperial”
S. Chrzęszczewski	5 III 1898 r.		„Hotel Imperial”
K. Madejski ¹³²⁷	7 III 1898 r.		„Hotel Bellevue”
A. Oborski	18 III 1898 r.		„Hotel George”
K. Madejski ¹³²⁸	13 VI 1898 r.		„Hotel George”
W. Oborski	17 VI 1898 r.		„Hotel George”
M. Brzeski	20 VIII 1898 r.		„Hotel Europejski”
Borkowski, hr.	6 XI 1898 r.		„Hotel George”
W. Oborski	27 IV 1902 r.		„Hotel George”
S. Sękowski	27 IX 1904 r.		„Hotel Imperial”
W. Oborski	27 IX 1904 r.		„Hotel Imperial”
S. Sękowski	28 IX 1904 r.		„Hotel Imperial”
W. Oborski	28 IX 1904 r.		„Hotel Imperial”
K. Grabowski	4 V 1906 r.		„Hotel Europejski”
K. Grabowski	17 IX 1906 r.		„Hotel Francuski”
K. Grabowski	22 IV 1907 r.		„Hotel Imperial”
K. Grabowski	7 VIII 1907 r.		„Hotel Imperial”
R. Moskwa	16 IV 1908 r.		„Hotel Francuski”
S. Nowaczyński, dr ¹³²⁹	26 XI 1908 r.		„Hotel Saski”
J. Wronka, dr	5 I 1909 r.		„Hotel Imperial”
J. Górski	30 XII 1909 r.		„Hotel Europejski”
K. Hempel ¹³³⁰	13 I 1910 r.		„Hotel George’a”
K. Madejski ¹³³¹	17 I 1910 r.		„Hotel Centralny”
K. Hempel	5 II 1910 r.		„Hotel George’a”
O. Doschot	13 IV 1910 r.		„Hotel Imperial”
B. Bigo	8 VI 1910 r.		„Hotel Victoria”
J. Hempel ¹³³²	23 IX 1910 r.		„Hotel George’a”
F. Dołycki	24 II 1911 r.		„Hotel Austria”

¹³²⁷ Błędnie zapisane nazwisko – *Medejski*. *Przyjechali do Lwowa dnia 7 marca 1898*, „GL” 1898, nr 53 (z 8 III), s. 6.

¹³²⁸ Błędnie zapisane nazwisko – *Madyeski*. *Przyjechali do Lwowa dnia 13 czerwca 1898*, „GL” 1898, nr 132 (z 14 VI), s. 6.

¹³²⁹ Błędnie zapisane nazwisko – *Nowoszyński*. *Przyjechali do Lwowa. Dnia 26 listopada 1908*, „GL” 1908, nr 273 (z 27 XI), s. 6.

¹³³⁰ Błędnie zapisane nazwisko – *Haempel*. *Przyjechali do Lwowa. Dnia 13 stycznia 1910*, „GL” 1910, nr 9 (z 14 I), s. 7.

¹³³¹ Błędnie zapisane nazwisko – *Madeyski*. *Przyjechali do Lwowa. Dnia 17 stycznia 1910*, „GL” 1910, nr 12, s. 6.

¹³³² Błędnie zapisane nazwisko – *Haempel*. *Przyjechali do Lwowa. Dnia 23 września 1910*, „GL” 1910, nr 217 (z 24 IX), s. 6.

J. Rydel	6 VII 1911 r.		„Hotel Europejski”
K. Hempel	12 I 1912 r.		„Hotel George’a”
K. Hempel ¹³³³	25 I 1912 r.		„Hotel George’a”
K. Lenczewski	21 IX 1913 r.		„Hotel Austria”
K. Lenczewski	8 X 1913 r.		„Hotel Europejski”
K. Hempel	5 XII 1913 r.		„Hotel George’a”
W. Rudnicki	16 II 1914 r.		„Hotel Europejski”
J. Krymski	28 II 1914 r.		„Hotel Victoria”

Źródła: *Przyjechali do Lwowa. Dnia 26. lutego*, „GL” 1867, nr 49 (z 27 II), s. 257; *Wyjechali ze Lwowa. Dnia 3. marca*, „GL” 1867, nr 53 (z 4 III), s. 277; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 18. stycznia*, „GL” 1868, nr 15 (z 20 I), s. 95; *Wyjechali ze Lwowa. Dnia 21. stycznia*, „GL” 1868, nr 17 (z 22 I), s. 107; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 25. listopada*, „GL” 1868, nr 273 (z 26 XI), s. 1655; *Wyjechali ze Lwowa. Dnia 27. listopada*, „GL” 1868, nr 275 (z 28 XI), s. 1667; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 11. sierpnia*, „GL” 1869, nr 183 (z 12 VIII), s. 1165; *Wyjechali ze Lwowa. Dnia 13. sierpnia*, „GL” 1869, nr 185 (z 14 VIII), s. 1179; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 8 listopada*, „GL” 1870, nr 255, s. 1565; *Wyjechali ze Lwowa. Dnia 10. listopada*, „GL” 1870, nr 257 (z 11 XI), s. 1577; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 16 września*, „GL” 1871, nr 213 (z 18 IX), s. 1171; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 12 grudnia*, „GL” 1871, nr 284 (z 13 XII), s. 1567; *Wyjechali ze Lwowa. Dnia 13 grudnia*, „GL” 1871, nr 285 (z 14 XII), s. 1571; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 27 czerwca 1872*, „GL” 1872, nr 148, s. 863; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 8. października*, „GL” 1872, nr 234 (z 9 X), s. 1393; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 20. stycznia*, „GL” 1873, nr 16, s. 86; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 21. stycznia*, „GL” 1873, nr 17, s. 93; *Wyjechali ze Lwowa. Dnia 10. marca*, „GL” 1873, nr 58 (z 11 III), s. 349; *Wyjechali ze Lwowa. Dnia 14. marca*, „GL” 1873, nr 62 (z 15 III), s. 379; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 3. maja*, „GL” 1873, nr 103 (z 5 V), s. 650; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 5. maja*, „GL” 1873, nr 104 (z 6 V), s. 657; *Wyjechali ze Lwowa. Dnia 6. maja*, „GL” 1873, nr 105, s. 663; *Wyjechali ze Lwowa. Dnia 7. maja*, „GL” 1873, nr 106, s. 671; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 26. maja*, „GL” 1873, nr 121 (z 27 V), s. 764; *Wyjechali ze Lwowa. Dnia 27. maja*, „GL” 1873, nr 122 (z 28 V), s. 772; *Odjechali ze Lwowa. Dnia 23. Września*, „GL” 1873, nr 220 (z 24 IX), s. 4; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 9. Grudnia*, „GL” 1873, nr 283 (z 10 XII), s. 5; *Odjechali ze Lwowa. Dnia 10. Grudnia*, „GL” 1873, nr 284, s. 5; *Odjechali ze Lwowa. Dnia 21. Stycznia*, „GL” 1874, nr 17, s. 5; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 30. Czerwca*, „GL” 1874, nr 147 (z 1 VII), s. 5; *Odjechali ze Lwowa. Dnia 2. Lipca*, „GL” 1874, nr 149 (z 3 VII), s. 5; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 16. Sierpnia*, „GL” 1874, nr 187 (z 18 VIII), s. 5; *Odjechali ze Lwowa. Dnia 16 Sierpnia*, „GL” 1874, nr 189, s. 5; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 13. Stycznia*, „GL” 1875, nr 10 (z 14 I), s. 6; *Odjechali ze Lwowa. Dnia 19. Stycznia*, „GL” 1875, nr 15 (z 20 I), s. 6; *Odjechali ze Lwowa*, „GL” 1875, nr 66 (z 22 III), s. 5; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 26. Kwietnia*, „GL” 1875, nr 95 (z 27 IV), s. 5; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 6. Lipca*, „GL” 1875, nr 152 (z 7 VII), s. 5; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 11. Lipca*, „GL” 1875, nr 156 (z 12 VII), s. 4; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 23. Sierpnia*, „GL” 1875, nr 193 (z 24 VIII), s. 5; *Odjechali ze Lwowa. Dnia 24. Sierpnia*, „GL” 1875, nr 194 (z 25 VIII), s. 4; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 12. Września*, „GL” 1875, nr 209, s. 5; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 17. Października*, „GL” 1875, nr 238 (z 18 X), s. 5; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 16. Listopada*, „GL” 1875, nr 263 (z 17 XI), s. 5; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 4. Stycznia*, „GL” 1876, nr 3, s. 5; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 10 stycznia*, „GL” 1876, nr 7 (z 11 I), s. 5; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 5 i 6 lutego 1876*, „GL” 1876, nr 29, s. 5; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 14 lutego 1876*, „GL” 1876, nr 36 (z 15 II), s. 5; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 26 i 27 lutego 1876*, „GL” 1876, nr 47 (z 28 II), s. 5; *Przyjechali do Lwowa dnia 7 kwietnia 1876*, „GL” 1876, nr 81 (z 8 IV), s. 6; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 25 kwietnia 1876*, „GL” 1876, nr 95, s. 5; *Odjechali ze Lwowa. Dnia 27 kwietnia 1876*, „GL” 1876, nr 97 (z 28 IV), s. 5; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 17 maja 1876*, „GL” 1876, nr 114 (z 18 V), s. 5; *Przyjechali do Lwowa dnia 9 i 10 lipca 1876*, „GL” 1876, nr 155 (z 10 VII), s. 5; *Odjechali ze Lwowa. Dnia 14 lipca 1876*, „GL” 1876, nr 159 (z 14 VII), s. 5; *Przyjechali do Lwowa dnia 20 września 1876*, „GL” 1876, nr 215 (z 20 IX), s. 5; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 30 października 1876*, „GL” 1876, nr 248 (z 30 X), s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 15 marca 1877*, „GL” 1877, nr 61 (z 15 III), s. 5; *Przyjechali do Lwowa dnia 24 października 1877*, „GL” 1877, nr 270 (z 26 X), s. 5; *Odjechali ze Lwowa*, „GL” 1877, nr 274 (z 30 X), s. 5; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 27*

¹³³³ Błędnie zapisane nazwisko – Haempel. *Przyjechali do Lwowa dnia 25 stycznia 1912*, „GL” 1912, nr 20 (z 26 I), s. 6.

czerwca 1878, „GL” 1878, nr 162 (z 27 VI), s. 6; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 9 i 10 lipca 1878*, „GL” 1878, nr 172 (z 10 VII), s. 5; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 13 i 14 lipca 1879*, „GL” 1879, nr 160 (z 14 VII), s. 5; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 3 stycznia 1880*, „GL” 1880, nr 2 (z 3 I), s. 6; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 13 sierpnia 1880*, „GL” 1880, nr 185 (z 13 VIII), s. 5; *Odjechali ze Lwowa*, „GL” 1880, nr 197 (z 27 VIII), s. 5; *Przyjechali do Lwowa dnia 4go lutego 1884*, „GL” 1884, nr 28 (z 4 II), s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 11go marca 1884*, „GL” 1884, nr 59 (z 11 III), s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 6go września 1884*, „GL” 1884, nr 207 (z 6 IX), s. 5; *Przyjechali do Lwowa dnia 10 kwietnia 1888*, „GL” 1888, nr 83 (z 11 IV), s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 22 września 1892*, „GL” 1892, nr 217 (z 23 IX), s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 7 października 1892*, „GL” 1892, nr 229 (z 8 X), s. 5; *Przyjechali do Lwowa dnia 20 października 1892*, „GL” 1892, nr 240 (z 21 X), s. 5; *Przyjechali do Lwowa dnia 18 maja*, „GL” 1893, nr 114 (z 20 V), s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 18 sierpnia 1893*, „GL” 1893, nr 188 (z 19 VIII), s. 5; *Przyjechali do Lwowa dnia 19 sierpnia 1893*, „GL” 1893, nr 189 (z 20 VIII), s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 2 lipca 1894*, „GL” 1894, nr 150 (z 4 VII), s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 16 września 1894*, „GL” 1894, nr 213, s. 6; „GL” 1895, nr 238 (z 16 X), s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 28 października 1897*, „GL” 1897, nr 249 (z 31 X), s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 19 stycznia 1898*, „GL” 1898, nr 14 (z 20 I), s. 7; *Przyjechali do Lwowa dnia 27 stycznia 1898*, „GL” 1898, nr 21 (z 28 I), s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 14 lutego 1898*, „GL” 1898, nr 35 (z 15 II), s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 19 lutego 1898*, „GL” 1898, nr 40, s. 7; *Przyjechali do Lwowa dnia 5 marca 1898*, „GL” 1898, nr 52 (z 6 III), s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 7 marca 1898*, „GL” 1898, nr 53, s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 18 marca 1898*, „GL” 1898, nr 64 (z 20 III), s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 13 czerwca 1898*, „GL” 1898, nr 132, s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 17 czerwca 1898*, „GL” 1898, nr 136 (z 18 VI), s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 20 sierpnia 1898*, „GL” 1898, nr 189 (z 21 VIII), s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 6 listopada 1898*, „GL” 1898, nr 253 (z 8 XI), s. 6; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 27. kwietnia 1902*, „GL” 1902, nr 97 (z 29 IV), s. 6; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 27. września 1904*, „GL” 1904, nr 222 (z 28 IX), s. 6; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 28. września 1904*, „GL” 1904, nr 223 (z 29 IX), s. 7; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 4 maja 1906*, „GL” 1906, nr 103 (z 5 V), s. 6; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 17 września 1906*, „GL” 1906, nr 213 (z 18 IX), s. 6; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 22 kwietnia 1907*, „GL” 1907, nr 92 (z 23 IV), s. 6; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 7 sierpnia 1907*, „GL” 1907, nr 180, s. 6; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 16 kwietnia 1908*, „GL” 1908, nr 89 (z 17 IV), s. 6; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 26 listopada 1908*, „GL” 1908, nr 273, s. 6; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 5 stycznia 1909*, „GL” 1909, nr 3, s. 6; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 30 grudnia 1909*, „GL” 1909, nr 298 (z 31 XII), s. 6; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 13 stycznia 1910*, „GL” 1910, nr 9, s. 7; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 17 stycznia 1910*, „GL” 1910, nr 12, s. 6; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 5 lutego 1910*, „GL” 1910, nr 28, s. 7; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 13 kwietnia 1910*, „GL” 1910, nr 83 (z 14 IV), s. 6; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 8 czerwca 1910*, „GL” 1910, nr 128 (z 9 VI), s. 6; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 23 września 1910*, „GL” 1910, nr 217, s. 6; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 24 lutego 1911*, „GL” 1911, nr 45 (z 25 II), s. 7; *Przyjechali do Lwowa. Dnia 6 lipca 1911*, „GL” 1911, nr 152 (z 7 VII), s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 12 stycznia 1912*, „GL” 1912, nr 9 (z 13 I), s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 25 stycznia 1912*, „GL” 1912, nr 20 (z 26 I), s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 21 września 1913*, „GL” 1913, nr 218 (z 23 IX), s. 6; *Przyjechali do Lwowa dnia 8 października 1913*, „GL” 1913, nr 231 (z 9 X), s. 7; *Przyjechali do Lwowa dnia 5 grudnia 1913*, „GL” 1913, nr 280 (z 6 XII), s. 7; *Przyjechali do Lwowa dnia 16 lutego 1914*, „GL” 1914, nr 37 (z 17 II), s. 7; *Przyjechali do Lwowa dnia 28 lutego 1914*, „GL” 1914, nr 48 (z 1 III), s. 7.

W świetle tabeli widać, że do Lwowa najczęściej udawali się ziemianie (w początkowym okresie bardzo często bywał tutaj Suchorzewski), urzędnicy i nauczyciele. Najczęściej korzystali z usług: „Hotelu Europejskiego”, „Hotelu Langa”, „Hotelu Żorża” czy „Hotelu Imperial”. W roku 1894 kilka osób (w rzeczywistości z pewnością dużo więcej) nocowało w „Hotelu Wystawy A”, przyjmującym gości zwiedzających wystawę krajową.

W zdecydowanej większości nie dysponujemy informacjami, w jakich celach przybywali mielczanie do Krakowa, Lwowa i innych miejscowości Galicji.

Wacław i jego brat Antoni hr. Oborscy w grudniu 1897 r. przebywali w Busku wraz z 250 innymi osobami, głównie ziemianami, pod przewodnictwem księcia Adama Sapiehy, by złożyć wyrazy uznania Kazimierzowi hr. Badeniemu. Badeni kilka tygodni wcześniej został zdymisjonowany przez cesarza ze stanowiska premiera Austrii. Jego rząd upadł pod wpływem oporu Niemców i socjalistów, wynikającego z wprowadzenia w Czechach równouprawnienia języków czeskiego i niemieckiego¹³³⁴.

W czerwcu 1898 r. Wacław hr. Oborski wraz z małżonką Konstancją obserwowali krakowskie wyścigi konne, brali również udział w przyjęciach organizowanych z tego tytułu¹³³⁵.

Sękowski regularnie przyjeżdżał do Krakowa, gdyż tutaj mieszkali jego rodzice, Aleksander (zm. 1888 r.) i Adela (zm. 1895 r.), siostra Helena zamężna za Władysławem Żurowskim oraz teściowie, Helena (z domu Jankowska) i Feliks Szlachtowski¹³³⁶.

Znany jest powód pobytu notariusza Fibicha w czerwcu 1897 r. w Krakowie. Uczestniczył wówczas w zjeździe notariuszy z Galicji i Bukowiny. Zabierał nawet głos w omawianych sprawach¹³³⁷.

W lipcu 1897 r. w Szczawnicy przebywał Hipolit Szanecki, sekretarz Rady Powiatowej w Mielcu. Jego pobyt w znanym uzdrowisku niewątpliwie był związany ze stanem zdrowia¹³³⁸.

Czasami zdarzało się, że mieszkaniec powiatu mieleckiego przyjeżdżał do Lwowa prosto ze swojego domu, a wracał do niego przez Mielec. Z taką sytuacją mamy przykładowo do czynienia w przypadku W. Gepperta z Ziemniowa, który przybył tamże 15 I 1873 r. (zatrzymał się w „Hotelu Krakowskim”), a opuścił Lwów dzień później, udając się do Mielca¹³³⁹.

Prócz wspomnianych pojedynczych lub rodzinnych wyjazdów zdarzało się, że poza Mielec udawały się całe, czasami całkiem duże zorganizowane grupy osób. W trakcie trwania Powszechnej Wystawy Krajowej we Lwowie 4 IX 1894 r. zwiedziła

---

¹³³⁴ *Kronika*, „Czas” 1897, nr 290, s. 2.

¹³³⁵ *Kronika. Z sezonu wyścigowego*, „Czas” 1898, nr 140 (z 22 VI), s. 3.

¹³³⁶ Zob. K. Haptaś, *Aleksander Sękowski (1811-1888), adwokat, radny miasta Lwowa, uczestnik Wiosny Ludów. W 125. rocznicę śmierci*, „RM” 2013-2014, t. 16-17, s. 299-304; K. Haptaś, *Władysław Żurowski...*, s. 355-358; K. Haptaś, *Feliks Szlachtowski (1820-1896), prezydent miasta Krakowa w latach 1884-1893. W 115. rocznicę śmierci*, „RM” 2011-2012, t. 14-15, s. 359-363.

¹³³⁷ *Zjazd notaryuszów z Galicji i Bukowiny*, „Czas” 1897, nr 147 (z 2 VII), s. 1.

¹³³⁸ *Z miejsc kąpielowych i klimatycznych*, „Czas” 1897, nr 171 (z 30 VII), s. 3.

¹³³⁹ *Przyjechali do Lwowa. Dnia 15. stycznia*, „GL” 1873, nr 12 (z 16 I), s. 65; *Wyjechali ze Lwowa. Dnia 16. stycznia*, „GL” 1873, nr 13 (z 17 I), s. 71 (tutaj zapisany jako W. Gepdert).

ją licząca 350 osób grupa z Mielca. Przyjechała pod przewodnictwem marszałka powiatu Sękowskiego¹³⁴⁰.

Podróże w konkretnym celu wiązały się z emigracją¹³⁴¹. Gazety galicyjskie obfitują w informacje dotyczące mieszkańców powiatu mieleckiego, którzy udawali się do krajów Europy Zachodniej bądź za ocean, do Ameryki Północnej lub Południowej.

Często wyjazdy były następstwem intensywnej „pracy” naganiaczy emigracyjnych. Ich siedziba niejednokrotnie znajdowała się w Wiedniu¹³⁴². W powiecie mieleckim prężnie działał pochodzący z Mielca Abraham Keller. Proceder uprawiał od roku 1885, osiągając z tego tytułu wielkie zyski. Wielokrotnie poszukiwany, często uciekał przed ścigającą go żandarmerią, niejednokrotnie bywał jednak aresztowany, następnie sądzony przez różne sądy np. w Krakowie, Tarnowie i Mielcu. Przykładowo, w lutym 1899 r. na krakowskim dworcu kolejowym w momencie, gdy „prowadził” do Hamburga Marcina Kielawę z Mielca oraz 16-letnią Amelię Madejównę z Baranowa (Sandomierskiego). Za „pracę” pobierał po 120 złr od osoby. W momencie aresztowania Keller pobrał od nich po 50 złr i wystawił im karty okrętowe¹³⁴³. Proceder, którym się trudnił, uprawiał przez wiele lat. Kolejny raz został aresztowany w końcu 1909 r., znów na dworcu kolejowym. Mieszkał wówczas w Krakowie, na ul. Dietlowskiej 65. W mieszkaniu aresztowanego przeprowadzono rewizję, której efekty ukazały skalę agencji emigracyjnej. Operował on na terenie Galicji (posiadał filie w Rzeszowie i Ustrzykach Dolnych) oraz na Słowacji. Specjalizował się w werbunku młodych mężczyzn, którzy podlegali służbie wojskowej. Wychodźcy wysyłani byli za ocean linią „Atlantic-Express” z Rotterdamu. Pobierał 380 kor. jako koszty przewozu, zarabiając na każdym emigrancie 50 kor. (według zapisków na ostatniej grupie zarobił na czysto 790 kor.; grup takich mógł wysyłać w ciągu roku nawet kilkadziesiąt). W mieszkaniu Kellera znaleziono dużą liczbę niewypełnionych kart okrętowych oraz specjalne, nieznacznej wielkości szpilki, które otrzymywali wychodźcy. Wpinali oni je w ubranie, na piersiach, tak, by współpracujący z aresztowanym ajenci mogli łatwo rozpoznać osoby przez niego „obsługiwane”. Szpilki, jak tłumaczono emigrantom, gwarantowały bezpieczne dostanie się do Ameryki. Ci kupowali również pugilaresy –

¹³⁴⁰ Wystawa, „GL” 1894, nr 204 (z 6 IX), s. 5.

¹³⁴¹ O emigrantach do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej w świetle materiałów z Ellis Island pisze S. Wanatowicz – *Emigranci z Mielca do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej w latach 1892-1924*, „RM” 2006, t. 9, s. 215-238.

¹³⁴² *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1892, nr 67 (z 22 III), s. 3.

¹³⁴³ *Kronika. Amerykański naganiacz*, „Czas” 1899, nr 45 (z 24 II), s. 2; *Kronika. Amerykański naganiacz*, „GL” 1899, nr 45 (z 25 II), s. 4; *Kronika*, „GL” 1900, nr 210 (z 14 IX), s. 3; *Kronika. Oszust emigracyjny*, „Czas” 1909, nr 253 (z 5 XI), wyd. poranne, s. 1.

zwykle bardzo tanie woreczki na pieniądze – pod zapewnieniem, że tylko w takich można w miejscu docelowej podróży nosić pieniądze¹³⁴⁴. Szajka „obsługująca” wyjeżdżających składała się, prócz Kellera, z: Chaima Kellera, Jakuba Schrauba i Lejzora Isera. Działali oni samodzielnie, prym wiódł Abraham, lub przy pomocy naganiacza Jana Forczaka. Ten ostatni za „przeprowadzenie” emigranta do Bierzanowa pobierał od niego od 60 do 90 kor. Inna trasa wiodła przez Podgórze. Dalej oddawał go innemu naganiaczowi, z Mysłowic. Wszystkich 4 XI 1906 r. aresztowano na dworcu kolejowym w Tarnowie¹³⁴⁵. Keller prędzej czy później opuszczał mury aresztu (więzienia). W roku 1913 znów został aresztowany. Tym razem podczas rewizji znaleziono w jego mieszkaniu weksle wychodźców opiewające na kwoty 300-600 kor. Jeden z nich był poświadczony notarialnie. Mechanizm działania był tutaj prosty – (...) *jadą włościanie za morze, wystawiając zapewne blankiety na znacznie wyższe od pożyczonych kwoty. Wystarczy niedotrzymanie terminu zapłaty, aby właściciel weksłu zajął i sprzedał gospodarstwo wychodźcy*¹³⁴⁶.

Zmierzający za ocean emigranci docierali najpierw do granicznych punktów zbornych. W przypadku Galicji znajdowały się one w Oświęcimiu i Mysłowicach. Dopiero stamtąd udawali się najczęściej do Niemiec, do portów w Bremie lub Hamburgu, skąd odpływali do Ameryki¹³⁴⁷.

Tab. 21. Wychodźstwo z terenu powiatu mieleckiego do Ameryki w latach 1890-1912

Rok	Miesiąc	Liczba wychodźców	Rok	Miesiąc	Liczba wychodźców
1890	I-IX	162	1892	II	136
1891	II	40	1892	III	180
1891	III	93	1892	IV	109
1891	IV	60	1892	V	56
1891	V	50	1892	VI	27
1891	VI	19	1894	I-XII	71
1891	I-XII	341	1909	VI	44 ¹³⁴⁸

¹³⁴⁴ *Kronika. Aresztowanie ajenta emigracyjnego*, „Czas” 1909, nr 252 (z 4 XI), wyd. wieczorne, s. 2.

¹³⁴⁵ *Kronika. Wyzysk emigrantów*, „Czas” 1906, nr 259 (z 11 XI), wyd. poranne, s. 1.

¹³⁴⁶ *Wiadomości policyjne. Przytrzymanie ajenta emigracyjnego*, „Czas” 1913, nr 310 (z 8 VII), wyd. popoł., s. 2.

¹³⁴⁷ M. Borys, *Szukając chleba i woli, których w domu brakto... – polskie wychodźstwo zarobkowe z Galicji do Stanów Zjednoczonych*, „Rocznik Historyczny Dynoviana” 2014, nr 1, s. 17.

¹³⁴⁸ Liczba odnosi się do miasta. *Kronika. Emigracja*, „Czas” 1909, nr 178 (z 7 VIII), wyd. wieczorne, s. 2.

1892	I	21	1912	I-VI	58
------	---	----	------	------	----

Źródła: *Wychodźstwo do Ameryki*, „Czas” 1890, nr 240 (z 18 X), s. 2; *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1891, nr 54 (z 7 III), s. 2; *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1891, nr 79 (z 8 IV), s. 2; *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1891, nr 107 (z 13 V), s. 2; *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1891, nr 132 (z 13 VI), s. 2; *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1891, nr 161 (z 18 VII), s. 2; *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1892, nr 10 (z 14 I), s. 2; *Kronika. Wychodźstwo*, „GL” 1892, nr 31 (z 10 II), s. 4; *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1892, nr 58 (z 11 III), s. 4; *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1892, nr 82 (z 9 IV), s. 2; *Kronika. Wychodźstwo*, „GL” 1892, nr 82, s. 3; *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1892, nr 116 (z 20 V), s. 3; *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1892, nr 132 (z 10 VI), s. 2; *Kronika. Wychodźstwo*, „GL” 1892, nr 132 (z 11 VI), s. 3; *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1892, nr 152, s. 2; *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1895, nr 21 (z 25 I), s. 2; *Kronika. Wykaz ruchu wychodźców*, „GL” 1912, nr 187 (z 17 VIII), s. 3.

Trwająca w końcu XIX i na początku XX stulecia emigracja przybrała bardzo duże rozmiary w całej Galicji. Poszczególne powiaty „dostarczały” raz więcej raz mniej chętnych do wyjazdu. Najwięcej emigrantów w przypadku powiatu mieleckiego wyjechało w marcu 1891 r. oraz lutym-marcu 1892 r. W maju 1891 r. oraz kwietniu 1892 r. był to trzeci wynik w Galicji. Generalnie liczba wyjeżdżających z powiatu mieleckiego w całym roku 1891 była czwartą wielkością w Galicji.

Nie wszystkim udającym się za lepszym życiem dane było odbyć podróż za ocean. Zmierzający do Oświęcimia wychodźcy zatrzymywani byli i odsyłani z powrotem w przypadku np. braków paszportów czy nieposiadania dostatecznych funduszy na drogę. Przykładowo, w styczniu 1891 r. na dworcu kolejowym w Krakowie z tegoż powodu zatrzymani zostali dwaj emigranci z powiatu mieleckiego, kolejni trzej we wrześniu tego samego roku¹³⁴⁹. Na początku lutego 1891 r. następni dwaj mieszkańcy powiatu mieleckiego zostali zatrzymani na tamtejszym dworcu kolejowym z powodu przekroczenia ustawy wojskowej¹³⁵⁰. Inny z tego samego powodu zatrzymany został w kwietniu 1891 r., kolejnych pięciu w maju tego samego roku, następnych trzech w lipcu 1891 r.¹³⁵¹ Pod koniec lutego 1891 r. na krakowskim dworcu kolejowym zatrzymany został Leon Ryc z powiatu Mielec. Nie posiadał on legitymacji i odpowiednich funduszy na podróż¹³⁵². W marcu 1891 r. swoich rodaków do ziemi obiecanej „prowadził” Michał Cichoń z Wadowic Dolnych. Był „przewodnikiem” dla trzech siedemnastolatków. Wszyscy zostali zatrzymani na krakowskim dworcu kolejowym, Cichoń za to, że nie udowodnił, iż *zadośćuczynił obowiązkom wojskowym*,

¹³⁴⁹ *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1891, nr 13 (z 17 I), s. 2; *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1891, nr 213 (z 19 IX), s. 2.

¹³⁵⁰ *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1891, nr 31 (z 8 II), s. 2.

¹³⁵¹ *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1891, nr 83 (z 12 IV), s. 2; *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1891, nr 110 (z 16 V), s. 2; *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1891, nr 120 (z 30 V), s. 2; *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1891, nr 165 (z 23 VII), s. 2; *Kronika. Wychodźstwo*, „GL” 1891, nr 166 (z 24 VII), s. 3.

¹³⁵² *Kronika. Wychodźstwo*, „Czas” 1891, nr 41 (z 20 II), s. 2.

a pozostali za brak odpowiednich legitymacji¹³⁵³. W miesiącu marcu 1892 r. osób z powiatu mieleckiego nie posiadających legitymacji i odpowiednich funduszków zatrzymano aż 27¹³⁵⁴. Czasami zdarzało się, że emigrant posługiwał się cudzym paszportem. Taki przypadek związany z mieszkańcem powiatu mieleckiego wydarzył się w maju 1891 r.¹³⁵⁵ W „obrocie” były również paszporty sfalszowane (jeden z mieszkańców powiatu mieleckiego został za to aresztowany w marcu 1892 r.)¹³⁵⁶. Jeszcze innym razem zmierzająca do Ameryki mieszkanka powiatu Mielec próbowała po drodze „dorobić” sobie. Została aresztowana i oskarżona o kradzież pieniędzy i rzeczy o wartości 50 złr¹³⁵⁷.

Ci, którym udało się dostać na ziemię amerykańską, po pewnym czasie powracali do Galicji z zarobionymi pieniędzmi. Wiadomo przykładowo, że w roku 1894 takich mieszkańców powiatu mieleckiego było 329; był to drugi wynik wśród powiatów galicyjskich¹³⁵⁸.

V. 5. Przestępczość

Morderstwa, kradzieże czy rozboje zawsze „cieszyły” się popularnością wśród innych osób, których nie dotyczyły owe zdarzenia. Chętnie, z różnych względów, np. ostrzeżenie czy informacja, opisywane były na łamach gazet. Nie inaczej jest w przypadku mielczan uczestniczących w tych procederach z jednej bądź drugiej strony.

Okazuje się, że w mieście i regionie niejednokrotnie popełniano najpoważniejsze przestępstwa. W roku 1898 miał miejsce w Mielcu zamach na życie mechanika Ludwika Zaleskiego. Prasa przekazała: *Okolo godz. 8 wieczorem, gdy Zaleski w mieszkaniu swym jadł kolację, wystrzelił ktoś z podwórza przez okno z pistoletu, a kula ugodziła Zaleskiego w głowę, z tyłu, za prawem uchem. Ciężko zranionego odwieziono do szpitala w Krakowie...*¹³⁵⁹ Okazało się, że podejrzanym o zamach był Wilhelm Hellinger, a o współudział żona Zaleskiego¹³⁶⁰. Prawdopodobnie

---

¹³⁵³ *Kronika. Wychodźtvo*, „GL” 1891, nr 55 (z 10 III), s. 4.

¹³⁵⁴ *Kronika. Wychodźtvo*, „Czas” 1892, nr 86 (z 14 IV), s. 2.

¹³⁵⁵ *Kronika. Wychodźtvo*, „Czas” 1891, nr 101 (z 3 V), s. 5.

¹³⁵⁶ *Kronika. Wychodźtvo*, „Czas” 1892, nr 70 (z 25 III), s. 3.

¹³⁵⁷ *Kronika. Wychodźtvo*, „Czas” 1892, nr 55 (z 8 III), s. 2.

¹³⁵⁸ *Kronika. Wychodźtvo*, „Czas” 1895, nr 21, s. 2.

¹³⁵⁹ *Zamach skrytobójczy*, „Czas” 1898, nr 234, s. 2.

¹³⁶⁰ *Ibidem; Kronika. Zamach skrytobójczy*, „GL” 1898, nr 231 (z 12 X), s. 3.

obydwoje łączył romans, a postrzelony mechanik stał na drodze do szczęścia aresztowanych.

Wszystkich zbrodniarzy, a szczególnie tych najcięższych przewinień zawsze ścigała żandarmeria, odstawiając zatrzymanych do aresztu przy Sądzie Powiatowym w Mielcu. Przykładowo, w ten sposób postąpiła z Józefem Burkiem, chałupnikiem z Porąb Cyranowskich, który 14 VII 1881 r. zamordował Piotra Chrząstka, leśniczego w lasach tuszowskich¹³⁶¹.

Mieszkańcy miasta narażeni byli również na działalność złodziejską osób przybywających do niego z zewnątrz, nierzadko zajmujących się kradzieżą zawodowo. Zawsze dobrym czasem dokonywania takich czynów był okres jarmarków i targów, ściągający rzesze sprzedających i kupujących.

Szczególnie narażeni na kradzież byli ci, którzy czerpali największe zyski ze wzmożonych okresów handlowych, karczmarze i szynkarze. Wiadomo przykładowo, że w nocy z 5 na 6 XI 1909 r. do szynku Silberów włamał się mężczyzna, prawdopodobnie Walenty Koldras (Kołdras). Dokonana przez niego próba kradzieży zakończyła się fiaskiem, gdyż przy próbie przejścia włamywacza z szynku do sypialni, zbudził on właścicieli domostwa. Przerażona Silberowa uciekła z mieszkania, a szynkarz z pomocą śpiącego w sąsiednim pokoju syna usiłował schwytać złodzieja. Ten jednak podczas szamotania się dobył rewolweru i strzelił do młodszego Silbera, raniąc go w ramię, a następnie zbiegł, kryjąc się w miedzy pobliskiego pola. Ścigający go żandarm został ostrzelany przez włamywacza, następnie sam odpowiedział ogniem z karabinu. Złodziej zdołał jednak uciec. Kilka dni później został schwyty w okolicach Tarnowa i odstawiony do więzienia¹³⁶².

Na przełomie lat 1900 i 1901 dość ruchliwą szajkę działającą m.in. w Brzesku, Dąbrowie (Tarnowskiej) i Szczerowej tworzyli Jędrzej Legutko i Wojciech Dudek. Wiadomo, że dotarli oni i do Mielca. 13 XII 1900 r. włamali się do mieszkania Nathana Issera i Beinischy Dienstaga. Łup zdobyty wówczas przez nich nie był jednak duży – dwie chustki, pięć srebrnych kubków i komplet nożyków, wszystko o wartości 30 kor. 60 hal. Byłby większy, ale (...) *gdy odbijając zamknięty kufer Natana Issera, zawierający kosztowności i gotówkę powyżej 1 000 kor., zostali przez właścicieli przytrzymani i kiedy Wojciechowi Dudkowi udało się z pomienionym wyżej łupem zbiec,*

---

¹³⁶¹ „GL” 1889, nr 2 (z 4 I), s. 4.

¹³⁶² *Rabunek w Mielcu*, „Czas” 1909, nr 261 (z 15 XI), wyd. wieczorne, s. 2; *Kronika prowincjonalna. Niebezpieczny bandyta*, „GL” 1909, nr 264 (z 19 XI), s. 4.

*Andrzej Legutko pochwycony, odstawiony został do aresztów Sądu Powiatowego w Mielcu*¹³⁶³. Aresztowany nie wydał swojego kompana. Wyrokiem Sądu Obwodowego w Tarnowie został skazany na sześć miesięcy ciężkiego więzienia. Po jakimś czasie komitywa Legutki i Dudka wyszła na jaw. Obydwaj za swoje czyny odpowiedzieli przed sądem krakowskim. Pierwszy z nich otrzymał karę 1,5 roku ciężkiego więzienia, drugi 2,5 roku¹³⁶⁴.

Oczywiście wielokrotnie czyn złodziejski uchodził dopuszczającym się go na „sucho”. Skradzione przedmioty, nawet zwierzęta sprzedawane były osobom niepodejrzewającym, skąd one pochodzą. Dopiero później, czasami przypadkowo, popełniona kradzież wychodziła na jaw.

W roku 1874 w Sądzie Powiatowym w Pilźnie „przechowywana” była klacz *myszata*, licząca osiem lat, wyceniona na kwotę 40 złr. Prawdopodobnie pochodziła z kradzieży. Odebrana została 15 V 1874 r. z rąk Abe Tennenbauma, karczmarza z Łęk Górnych, wraz z inną, również skradzioną, której właściciel jednak się odnalazł. Karczmarz tłumaczył się, że nabył ją 25 IV 1874 r. na jarmarku w Dębicy od podejrzanej osoby z Mielca. Klacz mógł odebrać jej właściciel po uprzednim udowodnieniu swojej własności w terminie jednego roku od daty ogłoszenia edyktu¹³⁶⁵.

W tym samym roku, raptem kilka dni później, tym razem Sąd Powiatowy w Kolbuszowej informował, że 6 II 1874 r. Fiszlowi Knoblowi zostały odebrane dwie sarny, które miał on nabyć od Szlojmy Brama w Mielcu. W toku postępowania sądowego okazało się, że pochodziły one z kradzieży. W myśl obowiązujących przepisów zostały sprzedane w drodze publicznej licytacji za kwotę 22 złr 90 ct., którą następnie złożono w depozycie sądowym. Zdeponowane pieniądze mógł odebrać właściciel saren po uprzednim udowodnieniu swojej własności. Miał na to czas w postaci jednego roku od daty ogłoszenia edyktu¹³⁶⁶.

Okazuje się, że kradzieży dopuszczali się również miejscowi urzędnicy. Wydaje się, że największa z nich miała miejsce na mieleckiej poczcie. 6 VIII 1900 r. znikł bez śladu poczmistrz Stanisław Gutteter. Władze rozpoczęły jego poszukiwania, gdyż zaszło przypuszczenie, iż dopuścił się on defraudacji na podległej mu placówce¹³⁶⁷.

---

¹³⁶³ „Czas” 1909, nr 138 (z 21 VI), wyd. wieczorne, s. 3.

¹³⁶⁴ *Kronika. Z sali sądowej*, „Czas” 1901, nr 89 (z 18 IV), wyd. wieczorne, s. 3.

¹³⁶⁵ *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1874, nr 165, s. 5; *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1874, nr 167 (z 24 VII), s. 6.

¹³⁶⁶ *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1874, nr 169 (z 27 VII), s. 5; *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1874, nr 170 (z 28 VII), s. 6.

¹³⁶⁷ *Kronika. Zbieg*, „Czas” 1900, nr 205 (z 17 VIII), wyd. wieczorne, s. 3.

Lwowska Dyrekcja Poczty i Telegrafów 2 IX 1900 r. ogłosiła edykt, w którym wzywała Guttetera, (...) *by do dni czternastu pod groźą następstw przewidzianych w patencie cesarskim z dnia 10 marca 1860... zgłosił się w gal. c.k. Dyrekcji poczty i telegrafów i podniesione przeciw niemu zarzuty usprawiedliwił*¹³⁶⁸. Za zbiegłym, bawiącym przed ucieczką kilka dni w Krakowie, rozesłano również listy gończe. Jak podawała prasa, miał on zdefraudować olbrzymią, jak na owe czasy, kwotę 32 tys. kor. Pierwsze relacje podawały kwotę jeszcze większą, wynoszącą nawet 80 tys. kor.¹³⁶⁹ Wydaje się jednak, że ostatecznie wyniosła ona 53 400 kor. Taka kwota została podana w rozprawie egzekucyjnej Skarbu Państwa, skierowanej wobec poszukiwanego. Jednocześnie kuratorem ciągle poszukiwanego Guttetera wyznaczony został Bronisław Leszczycki, kandydat notarialny z Mielca. Zastępował on nieobecnego na jego koszt dopóki nie stawi się on osobiście w sądzie lub nie wyznaczy swojego pełnomocnika¹³⁷⁰.

Z pewnością kwoty pieniężne, jakimi obracała placówka pocztowa były na tyle duże, że stanowiły bardzo łakomy kąsek dla nieuczciwych pracowników. Kilka lat później, w roku 1907, mielecka poczta znów znalazła się na łamach prasy galicyjskiej w aspekcie kradzieży. Dwaj miejscowi posłańcy urzędu pocztowego – Franciszek Miskowicz i Andrzej Siemek – sprzeniewierzyli listy pieniężne na kwotę 1 085 kor., a następnie zbiegli z Mielca w nieustalonym kierunku¹³⁷¹.

Na przełomie lat 1901 i 1902 miejscowa żandarmeria ściagała zbiegłego z Mielca pisarza adwokackiego Józefa Raszkiewicza. Sfałszował on kwit kasowy mieleckiej Kasy Oszczędności, na mocy którego wyłudził kwotę przeszło 2 tys. kor.¹³⁷² Wydaje się, że kradzież miała związek z umiejętnościami i miejscem pracy.

Kolejna defraudacja, również w miejscowej instytucji finansowej, miała miejsce w roku 1909. Dotyczyła mieleckiego Towarzystwa Zaliczkowego. Poszukiwania złodzieja trwały m.in. w Krakowie, gdzie do tamtejszej dyrekcji policji dotarł telegram wzywający do ścigania zbiega¹³⁷³. Kradzież dokonana przez jednego z urzędników była olbrzymia, sięgała kwoty 27 084 kor. 35 hal. Wzbudziła niepokój wśród tych, którzy

¹³⁶⁸ *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1900, nr 207 (z 11 IX), s. 6; *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1900, nr 208 (z 12 IX), s. 6; *Dziennik urzędowy. Edykt*, „GL” 1900, nr 209 (z 13 IX), s. 11.

¹³⁶⁹ *Kronika. Listy gończe...*, „Czas” 1900, nr 207 (z 20 VIII), wyd. wieczorne, s. 2; *Kronika. Z Krakowa...*, „GL” 1900, nr 190 (z 21 VIII), s. 4.

¹³⁷⁰ *Dziennik urzędowy. Wyroki prasowe*, „GL” 1900, nr 290 (z 20 XII), s. 9; *Dziennik urzędowy. Wyroki prasowe. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1900, nr 291 (z 21 XII), s. 10; *Dziennik urzędowy. Wyroki prasowe. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1900, nr 292 (z 22 XII), s. 9.

¹³⁷¹ *Kronika. Kradzież na poczcie*, „GL” 1907, nr 227 (z 3 X), s. 3.

¹³⁷² „GL” 1902, nr 1 (z 3 I), s. 4.

¹³⁷³ *Kronika. Pościg za zbiegiem*, „Czas” 1909, nr 226 (z 4 X), wyd. wieczorne, s. 2; *Telegramy Gazety Lwowskiej. Kraków, 4 października*, „GL” 1909, nr 226 (z 5 X), s. 6.

powierzyli instytucji nierzadko oszczędności swego życia. Po przeprowadzonej przez Związek Stowarzyszeń Zarobkowych i Gospodarczych lustracji wspomniana suma (...) została w całości ubezpieczoną na majątku nieruchomości defraudanta¹³⁷⁴. Wydzwitek wydarzenia, ze zrozumiałych względów, musiał być niezwykle negatywny, skoro w relacji prasowej znalazła się następująca informacja: *Gdy w tym wypadku ani żadna z osób na czele Towarzystwa stojących, ani członkowie jego na żadną szkodę narażeni nie zostali, przeto rozsiewane prawdopodobnie tendencyjnie pogłoski, szkodliwe dla Towarzystwa i pracujących w nim osób, nie są uzasadnione*¹³⁷⁵. Dość szybko przeciwko złodziejowi – byłemu dyrektorowi instytucji Stanisławowi Gołuchowskiemu – do Sądu Obwodowego w Tarnowie wniesione zostały pozwy względem odzyskania skradzionych pieniędzy. 29 X 1909 r. wiedeńska firma „Hutter et Schrantz A.G.” reprezentowana przez adwokata lwowskiego Rafała Bubera domagała się zwrotu 1 830 kor. Kuratorem poszukiwanego sąd w Tarnowie wyznaczył tamtejszego adwokata E. Simchego. Z kolei 8 XII 1909 r. Towarzystwo Zaliczkowe Mielcu domagało się od niego zwrotu 18 100 kor. Sąd kuratorem poszukiwanego mianował notariusza mieleckiego Ignacego Kosińskiego¹³⁷⁶.

V. 6. Małżeństwo

Rokrocznie na terenie miasta w miejscowym kościele parafialnym pw. św. Mateusza Apostoła i Ewangelisty zawieranych było kilkadziesiąt ślubów, w których najczęściej uczestniczyli mieszczenie bądź mieszczanki mieleckie¹³⁷⁷. Tylko o nielicznych z nich informowała prasa, szczególnie obszernie wówczas, gdy związek małżeński zawierały osoby znaczące, sprawujące wysokie stanowiska w strukturach miasta bądź powiatu. Czasami na ślubnym kobiercu stawały dzieci „pierwszych obywateli”.

Dysponujemy informacjami dotyczącymi dwóch ślubów w obrębie rodziny Sękowskich z Wojsławia.

---

¹³⁷⁴ *Defraudacja w Mielcu*, „Czas” 1909, nr 264 (z 18 XI), wyd. wieczorne, s. 2.

¹³⁷⁵ *Kronika. W sprawie defraudacji, popełnionej w Towarzystwie zaliczkowym w Mielcu...*, „GL” 1909, nr 264, s. 3 (tutaj podana została informacja, że skradziona kwota wynosiła 27 084 kor. i 36 ct.).

¹³⁷⁶ *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1909, nr 255 (z 9 XI), s. 10; *Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia*, „GL” 1909, nr 290, s. 10.

¹³⁷⁷ Śluby z tego okresu wpisane są w: AParM, Liber copulatorum pro oppido Mielec ab anno 1864-1910 (w rzeczywistości do roku 1889 – K.H.), t. 4; AParM, Copiae copulatorum parochiae Mielecensis ex anno 1890.

29 IV 1886 r., o godzinie 18.30, w krakowskim kościele pw. św. Franciszka Salezego odbył się ślub Karoliny Magdaleny z domu Szlachtowskiej, córki Feliksa (1820-1896), z wykształcenia adwokata, w latach 1884-1893 prezydenta miasta Krakowa, i Heleny z domu Jankowskiej, ze Stefanem Sękowskim, synem Aleksandra i Adeli z domu Rydel. Związek małżeński pobłogosławił biskup krakowski Albin Dunajewski¹³⁷⁸.

Ze zrozumiałych względów wydarzenie zostało dość dokładnie opisane. Zaproszeni na ślub goście zaczęli się zjeżdżać po godzinie 18.00. Między nimi znajdowali się: Filip Zaleski, namiestnik Galicji, Józef Majer, prezes Akademii Umiejętności w Krakowie, Henryk Kieszkowski, dyrektor krakowskiego Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń, delegat hr. Badeniego, (...) *tudzież kilku innych radców i wybitniejszych osobistości miasta Krakowa*¹³⁷⁹. Po nich przybył celebrans uroczystości biskup krakowski Dunajewski, (...) *a za nim orszak weselny złożony z liczego grona krewnych pp. Szlachtowskich i Sękowskich, tudzież JE p. ministra Dunajewskiego, jego małżonki i rodziny*¹³⁸⁰. Podczas ceremonii władarz diecezji krakowskiej (...) *przemówił do młodej pary w wyrazach pełnych namaszczenia i pięknych myśli i dokonał aktu ślubnego*¹³⁸¹. Z chóru odśpiewana została pieśń „Veni creator”. Po zakończeniu orszak weselny i goście opuścili kościół przy muzyce.

Dalsza część uroczystości odbyła się w mieszkaniu Szlachtowskich. Wśród bawiących się tam gości najliczniejszą grupę stanowili mieszkańcy powiatu mieleckiego z Mieczysławem hr. Reyem, marszałkiem powiatowym na czele. Po godzinie 21.00 uczestnicy imprezy zasiedli do (...) *czterech suto zastawionych stolów*, przy których wznoszono liczne toasty – minister Julian Dunajewski wniósł w serdecznych wyrazach toast na rzecz państwa młodych, prof. Rydel w zastępstwie ojca pana młodego na ręce państwa Szlachtowskich, prezydent Szlachtowski w kierunku państwa Sękowskich. Były jeszcze inne serdeczne toasty, wznoszone na cześć biskupa Dunajewskiego, jego brata, ministra skarbu, na rzecz obecnych radców miasta Krakowa itd.¹³⁸² W trakcie trwania uczty na ręce nowożeńców nadeszło 96 telegramów. Atmosfera zabawy była niezwykle radosna, (...) *a usposobienie w całym towarzystwie weselnym świadczyło najlepiej o serdecznej życzliwości i wysokiej czci*,

---

¹³⁷⁸ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Ślub...*, „Czas” 1886, nr 96 (z 28 IV), s. 2; K. Haptaś, *Stefan Sękowski...*, s. 314.

¹³⁷⁹ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Ślub*, „Czas” 1886, nr 99 (z 1 V), s. 2.

¹³⁸⁰ *Ibidem*.

¹³⁸¹ *Ibidem*.

¹³⁸² *Ibidem*.

*jaką wszyscy przejęci byli dla domu prezydenta Szlachtowskiego*¹³⁸³. Po obfitej wieczery trwały tańce, a cała uroczystość zakończyła się w późnych godzinach nocnych¹³⁸⁴.

Kolejne wielkie wydarzenie ślubne w rodzinie Sękowskich miało miejsce w roku 1909. Tym razem dotyczyło ono członka następnego pokolenia rodu. 30 czerwca w świątyni parafialnej w Mielcu odbył się ślub Stefanii Sękowskiej (zastanawia wybór miejsca zawarcia związku małżeńskiego; panna młoda powinna zawrzeć go w swojej miejscowości parafialnej – Rzochowie; wydaje się, że powód decyzji mógł wiązać się z brakiem „reprezentacyjności” rzochowskiej drewnianej świątyni parafialnej w przeciwieństwie do mieleckiej, murowanej), córki Stefana, wówczas od wielu lat marszałka powiatu mieleckiego, i Karoliny Szlachtowskiej, córki śp. Feliksa, byłego prezydenta miasta Krakowa, z Kazimierzem Milińskim, komisarzem powiatowym z Brzeżan, właścicielem Helenkowa, synem Józefa i śp. Ludwiki z domu Jankowskiej¹³⁸⁵.

Rozmach całej uroczystości był godny podziwu. Tego samego dnia w południe dwa pociągi ozdobione zielenią i kwiatami przywiozły zaproszonych gości z Dębicy do Wojsławia. Tutaj na specjalnie tymczasowo urządzonej rampie kolejowej oczekiwał na nich gospodarz. Wszyscy udali się do dworu, gdzie w stuletniej alei grabowej podane dla nich zostało śniadanie. Następnie o godzinie 18.00 w wielkiej sali dworu miało miejsce błogosławieństwo młodej pary przez rodziców¹³⁸⁶.

Miasto, miejsce zawarcia związku małżeńskiego, godnie świętowało ów ślub. Stały w nim bramy triumfalne, setki obserwujących zgromadziło się przy kościele parafialnym. Gości z pobliskiego Wojsławia, z dworu rodziców panny młodej, przewiozło do Mielca, do godziny 19.00, kilkadziesiąt ekwipaży, (...) *witanych przez muzykę, wśród szpalery dzieci szkolnych, straży ogniowej i tłumów publiczności*¹³⁸⁷. Ostatni z powozów przywiózł biskupa tarnowskiego Leona Wałęgę, który w asyście ks. Franciszka Pawlikowskiego, proboszcza mieleckiego, oraz ks. Władysława Mysora (co ciekawe, urodzonego w Wojsławiu), sekretarza biskupiego, i wielu kapłanów połączył węzłem małżeńskim wspomnianą parę. Biskup wygłosił również z tej okazji okolicznościową mowę. Uroczysta chwila musiała na zebranych i postronnych wywrzeć

---

¹³⁸³ *Ibidem*.

¹³⁸⁴ *Ibidem*.

¹³⁸⁵ *Kronika. Śluby*, „GL” 1909, nr 140, s. 4; *Kronika. Ślub*, „Czas” 1909, nr 147 (z 2 VII), wyd. wieczorne, s. 2.

¹³⁸⁶ *Kronika. Ślub*, „GL” 1909, nr 149 (z 4 VII), s. 3.

¹³⁸⁷ *Ślub*, „Czas” 1909, nr 147, s. 2.

duże wrażenie, skoro *Kościół zappełnił doborowy zastęp gości, których bogate stroje polskie i wytworne toalety łączyły się w strojny weselny orszak. Podczas całej uroczystości śpiewały chóry młodzieży gimnazjalnej, której kapela przygrywała również podczas powrotu*¹³⁸⁸.

Atmosfera uroczystości przepełniona była serdecznością. Nie mogło być jednak inaczej, gdyż, jak zapisał korespondent: *Cała rodzina panny młodej cieszy się w powiecie niezwykłą sympatią i poważaniem, nie tylko dla zasług marszałka Sękowskiego, który dwadzieścia pięć lat życia poświęcił pracy dla dobra i rozwoju powiatu lecz także dla osobistych dworu wojsławskiego, znanego z gościnności, ofiarności i gotowości w świadczeniu usług wszędzie, gdzie tego potrzeba wymaga*¹³⁸⁹.

Powrót do dworu był równie wspaniałym spektaklem – (...) *tysiące osób zgromadzonych na trakcie wiodącym do Wojsławia żegnało okrzykami młodą parę. Dziarska banderia włościańska konwojowała w sto blisko koni powóz nowożeńców; dzieci wiejskie zasypały go kwiatami, a u wjazdu do wsi, która doznała tyle dobrego od „swej panienki”, wręczyła jej deputacja gmin kołacz z życzeniami szczęścia na przyszłej drodze życia*¹³⁹⁰.

Wieczorem w wojsławskim dworze odbyła się uczta weselna, podczas której przy stołach zasiadło przeszło 100 osób. Gros zebranych stanowiła najbliższa rodzina państwa młodych. Poza nimi obecni byli m.in.: *ks. biskup Wałęga wraz z duchowieństwem, szef sekcji JE. Seweryn Kniaziołucki z córką, radca dworu Szlachtowski z żoną, Tomaszowstwo hr. Romerowie, Janowstwo Hupkowie, Wł. Płoccy, Stefanowstwo Skrzyńscy z p. Gorczyńską, radca M. Mączyński, starosta Zawadzki z córkami, starosta Rydel, Józefowstwo Pomiankowscy, Tadeuszowstwo Langowie, St. Ostaszewscy, Alfredowstwo Wysoccy oraz licznie reprezentowane rodziny Rydlów, Lityńskich, Jankowskich, Szaszkiewiczów itd.*¹³⁹¹ Oczywiście uczta nie mogła odbyć się bez licznych toastów. Pierwszy z nich wzniósł na cześć państwa młodych biskup Wałęga, kolejne podnosili m.in. ojciec panny młodej Stefan Sękowski i poseł Hupka. Ostatni z zebranych przemawiał Kniaziołucki, kończąc swoją wypowiedź staropolskim *Kochajmy się!* Po nich nastąpił czas tańców przy dźwiękach orkiestry wojskowej. Przewodził im K. Lange. Trwały one do późnych godzin rannych. Huczne przyjęcie

---

¹³⁸⁸ *Ibidem.*

¹³⁸⁹ *Kronika. Ślub*, „GL” 1909, nr 149, s. 3.

¹³⁹⁰ *Ślub*, „Czas” 1909, nr 147, s. 2.

¹³⁹¹ *Ibidem.*

zakończył wyjazd państwa młodych w podróż poślubną na wybrzeża południowej Anglii¹³⁹².

Dziennik krakowski przekazał również informacje o ślubie przyszłych właścicieli majątku mieleckiego – hr. Oborskich. Odbył się on 9 II 1888 r. w katedrze lubelskiej. Na ślubnym kobiercu stanęli Wacław Oborski, syn śp. Maksymiliana i Marii z domu Jawornickiej, oraz Konstancja Wołowska, córka Józefa i śp. Zofii z domu Gerlicz. Związek małżeński pobłogosławił ks. Antoni Nojszewski, rektor Seminarium Duchownego w Lublinie. Zaślubiny fetowano długo – *Liczne grono rodziny, z dalekich prowincji kraju zebrane, podejmowane było przez trzy dni z prawdziwie staropolską gościnnością w zacnym domu ojca panny młodej*¹³⁹³.

Inny ślub odnotowany na łamach prasy odbył się w mieleckiej świątyni parafialnej 7 V 1892 r., w godzinach wieczornych. Na ślubnym kobiercu stanęli Józef Dobrowolski, adiunkt sądowy z Dąbrowy (Tarnowskiej), i Józefa Berner, córka Jana, nadinspektora podatkowego w Mielcu, i Florentyny¹³⁹⁴.

Kilka lat później krakowski „Czas” zaanonsował zawarcie związku małżeńskiego pomiędzy Witoldem Koszutkim herbu Leszczyc, literatem i członkiem redakcji „Nowej Reformy”, dziennika ukazującego się w latach 1882-1928 w Krakowie, powiązanego z obozem demokratycznym, a Rozalią Majewską Schabbus, córką mieleckiego lekarza Stanisława, neofity, i Leontyny z Herdanów Majewskiej. Zawarcie związku małżeńskiego miało się odbyć 17 II 1900 r., o godzinie 18.00, w kościele parafialnym w Mielcu¹³⁹⁵.

Mielczanie wstępowali również na ślubny kobierzec poza granicami miasta. Przykładowo, 5 VIII 1899 r. w świątyni parafialnej w Zakopanem zawarty został związek małżeński pomiędzy Józefą Bogdani, córką Henryka i Bronisławy z domu Dunin, bratanicą dr. Władysława Bogdaniego, prezesa Rady Powiatowej w Żywcu, a dr. Antonim Stasiną, asystentem sanitarnym w Mielcu¹³⁹⁶.

Dobrymi zwyczajami przy okazji zawieranych związków małżeńskich były darowizny na określone cele. Informacje o nich niejednokrotnie zamieszczane były w prasie. W 1912 r. z racji ślubu Franciszka Dubiela z Jasła z Janiną Haładejówną, córką inż. Jana Haładeja, bliskiego współpracownika Kędziora, wskutek prośby

---

¹³⁹² *Ibidem; Kronika. Ślub*, „GL” 1909, nr 149, s. 3.

¹³⁹³ *Kronika miejscowa i zagraniczna. W Lublinie...*, „Czas” 1888, nr 41 (z 19 II), s. 2.

¹³⁹⁴ *Kronika. Śluby*, „GL” 1892, nr 100 (z 3 V), s. 4; *Kronika. Ślub*, „GL” 1892, nr 113 (z 18 V), s. 3.

¹³⁹⁵ *Kronika. Ślub*, „Czas” 1900, nr 39 (z 15 II), wyd. wieczorne, s. 3; https://pl.wikipedia.org/wiki/Nowa_Reforma, dostęp: 17 III 2020 r.

¹³⁹⁶ *Kronika*, „Czas” 1899, nr 185 (z 15 VIII), s. 2; *Kronika. Ślub*, „GL” 1899, nr 186 (z 17 VIII), s. 3.

państwa młodych wśród gości weselnych udało się uzbierać kwotę 240 kor. 20 hal. na rzecz Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego¹³⁹⁷. W tym samym roku, raptem kilka tygodni później, z okazji zaślubin Józefa i Matyldy z Jaglarzów Ziemskich uzbierano na ten sam cel kwotę 203 kor. 42 hal., a ponadto 318 kor. na budowę gmachu Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Mielcu¹³⁹⁸.

Interesujące, że już w analizowanym okresie czasowym poszukiwano współmałżonka poprzez ogłoszenia prasowe. Nierzadko stawiając przy tym dość konkretne wymogi względem chętnych. W marcu 1871 r. w jednym numerów krakowskiego dziennika „Czas” znalazło się ogłoszenie o następującej treści: *Wdowiec, liczący lat 40, poszukuje żony, która by zarazem była matką i opiekunką jego drobnych dzieci. Ma odpowiednie stanowisko jako właściciel wioski, na której przysła żona mogłaby również umieścić swój posag. Interesowane osoby raczą się bliżej porozumieć listownie, załączając przy tym swoją fotografią*¹³⁹⁹. Jego autor, podpisany inicjałami W.B., oczekiwał propozycji listownych, zawierających również zdjęcie. Ze względu na delikatność „sprawy”, pisał że *Za dotrzymanie sekretu ręczy się słowem honoru*¹⁴⁰⁰.

V. 7. Śmierć

Śmierć towarzyszyła wszystkim mieszkańcom miasta. Wszelakie tytuły prasowe były wdzięcznym miejscem do zamieszczania nekrologów i relacji z pogrzebów, które często były tym obszerniejsze im bardziej znacząca osoba odeszła z tego świata. Niejednokrotnie były miejscem zamieszczania biogramów zmarłych, po latach wspaniałych materiałów źródłowych dla historyków okresu Galicji autonomicznej.

Opisana powyżej sytuacja dotyczy również Mielca. Analizowane dwa tytuły prasowe zawierają sporą liczbę nekrologów osób, które decydowały o losach miasta. Na ich łamach spotykamy również informacje o zgonach zwykłych obywateli miejscowości.

W kwietniu 1898 r. zmarł w Chorzelowie na zapalenie płuc Jan hr. Tarnowski. Przez kilka lat był posłem Rady Państwa w Wiedniu z okręgu mieleckiego. Posłował z obowiązku, a nie z zamiłowania, (...) *żywiłem bowiem, w którym się czuł szczęśliwym i wolnym była polska wieś, gdzie mógł oddawać się rycerskiej namiętności do koni jako*

---

¹³⁹⁷ *Na Macierz cieszyńską*, „Czas” 1912, nr 307 (z 9 VII), wyd. popoł., s. 2.

¹³⁹⁸ „Czas” 1912, nr 371 (z 16 VIII), wyd. popoł., s. 2.

¹³⁹⁹ „Czas” 1871, nr 57, s. 5.

¹⁴⁰⁰ *Ibidem*.

jeden z pierwszych w kraju hodowców i sportsmanów. A miał się czym chwalić. Najślynniejszy jego koń – „Przedświt” – wygrał wiele prestiżowych wyścigów z Derby wiedeńskimi na czele. Jak wspomniano w artykule: Ze zmarłym schodzi... do grobu wielce charakterystyczna i stylowa postać szlachcica dawnego autoramentu, łączącego w sobie wszystkie cechy niktącego już typu. Ziemianin zamilowany, znakomity hodowca koni, w wolnych chwilach polityk, dobry towarzysz pełen humoru i jowialności...¹⁴⁰¹.

Wydarzeniem bez precedensu w historii miasta w początkach XX w. była śmierć urzędującego marszałka powiatu. 15 VIII 1910 r. po długich i ciężkich cierpieniach zmarł w dworze wojsławskim Stefan Prawdzic Sękowski, poseł Sejmu Krajowego we Lwowie, właściciel dóbr Wojsław i Ulanów, honorowy obywatel miast Zbaraża i Mielca, wreszcie kawaler Orderu Żelaznej Korony III klasy, Orderu św. Grzegorza, komandor Orderu Franciszka Józefa I¹⁴⁰².

Wspaniały opis cech charakteru zmarłego znalazł się w jednym z artykułów, zamieszczonych w „Gazecie Lwowskiej”. Sękowski (...) przypominał dawne, dzisiaj prawie tylko z tradycji znane postaci szlachcica ziemianina. Otwartej, szczerej natury, niezamąconego humoru, nieocenionej dobroci serca, gotów był zawsze, każdej chwili, do ofiary, do poświęcenia, do najcięższego wysiłku dla sprawy publicznej, dla rodziny, dla przyjaciół, których miał tak wiele i tak oddanych, ilu się z nim zetknęło i poznało jego złote serce, jego uczynność, nie znającą bez przesady pośmiertnego panegiryku, nie znającą naprawdę granic. Otarł niejedną łzę, wyciągnął rękę z pomocą do wielu, wielu potrzebujących, stawał do każdego apelu dla dobrej sprawy, szukał i cieszył się, gdy znalazł, jak mówił, „robotę”¹⁴⁰³. W tekście znalazło się ponadto stwierdzenie, iż *Na Sękowskiego liczone przy każdej publicznej myśli, a nie skrewił nigdy. Sprawy drobne nawet rosły w jego oczach, bo je zwiększał jego zapal i jego wiara w ich potrzebę. Nie umiał też, zdawało się, działać na małą skalę – Gmach Rady Powiatowej w Mielcu, jakby parlament dla powiatu, pozostanie świadectwem tego rzadkiego już dzisiaj temperamentu, któremu ukochanie jakiejś myśli, człowieka, instytucji, kazało stroić go w najpiękniejsze szaty i szukać dla niego najgodniejszego miejsca. Z górą ćwierć wieku pracował dla powiatu jako jego marszałek. Był z niego dumny i słusznie. W Sejmie czynny zawsze, ruchliwy, był nieoceniony, gdy trzeba było skupić, przypilnować,*

---

¹⁴⁰¹ Kronika, „GL” 1898, nr 83 (z 14 IV), s. 3.

¹⁴⁰² Nekrologia. † Stefan Prawdzic Sękowski, „Czas” 1910, nr 370 (z 17 VIII), numer poranny, s. 1; Nekrologia. † Stefan Prawdzic Sękowski, „Czas” 1910, nr 371 (z 17 VIII), numer wieczorny, s. 3; „GL” 1910, nr 185 (z 17 VIII), s. 4.

¹⁴⁰³ Kronika. † Stefan Sękowski, „GL” 1910, nr 186 (z 18 VIII), s. 3.

zagrzać, nie dopuścić do tak częstego u nas, niestety, rozlania się zdań i opinii¹⁴⁰⁴. Autor artykułu ubolewał ponadto: *Braknie go też, zostanie po nim pustka, posterunek ten nie będzie zajęty, bo dzisiaj niewielu już Opatrzność daje tę szlachetną fantazję, co rolę, na której orze, złoci rannym słońcem, ludzi, z którymi pracuje, czyni mimo wszystkich ich małości, pożytecznymi dla ogółu przyjaciółmi, trudności zniża, a każdą inicjatywę, gdy tylko dobra, wyolbrzymia wedle miary swego zapалу i poświęcenia*¹⁴⁰⁵. W równie serdecznych i ciepłych słowach wspominał Sękowski marszałek krajowy Stanisław hr. Badeni podczas obrad sejmowych 22 IX 1910 r.¹⁴⁰⁶ Zmarły pozostawił po sobie wdowę Karolinę i sześcioro dzieci. Ze wszystkich stron do dworu wojsławskiego płynęły wyrazy szczerego współczucia, a zarazem olbrzymiej sympatii dla rodziny Stefana.

W mieście z racji zgonu honorowego obywatela grodu zwołana została Rada Miejska, której członkowie jednogłośnie uchwalili uczcić pamięć zmarłego przez powstanie i zapisanie owego czynu w księdze uchwał, a ponadto przekazać zamiast wieńca na grób Sękowskiego kwotę 200 kor., w formie jednorazowego datku, na Bursę Gimnazjalną w Mielcu. Uchwalili ponadto wziąć udział w pogrzebie oraz przesłać pismo kondolencyjne na ręce wdowy, Karoliny¹⁴⁰⁷.

Wyrowadzenie zwłok z kaplicy dworskiej w Wojsławiu do kościoła parafialnego pw. św. Marka Ewangelisty w Rzochowie odbyło się 16 VIII 1910 r., o godzinie 17.00. Msza święta pogrzebowa sprawowana była dzień później, o godzinie 11.00. Uczestniczyło w niej wielce znamienite grono, m.in. namiestnik Galicji Michał Bobrzyński, marszałek krajowy hr. Badeni, posłowie dr Adam i Bolesław Żardecki oraz panowie Kriener i Ulmer. Wśród innych uczestników uroczystości znalazły się plutony członków Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” z Mielca i Radomyśla Wielkiego oraz włościanie i dzieci szkolne. Podniosłe w treści kazanie wygłosił w świątyni parafialnej ks. Jan Mleczko, proboszcz przeclawski w latach 1895-1914. Po Mszy świętej trumna z ciałem zmarłego marszałka zaniesiona została przez Sokołów na rzochowski cmentarz parafialny, do kaplicy rodowej, wybudowanej przez Stefana w roku 1895 dla członków swojej rodziny. Po jej złożeniu w tym miejscu ostatnią cześć Sękowskiemu oddali: Jan hr. Tarnowski w imieniu powiatu, poseł Hupka imieniem konserwatywnych posłów

---

¹⁴⁰⁴ *Ibidem.*

¹⁴⁰⁵ *Ibidem.*

¹⁴⁰⁶ *Sejm. (85 posiedzenie I. sesji IX. peryodu). Lwów, dnia 22 września, „GL” 1910, nr 216 (z 23 IX), s. 6.*

¹⁴⁰⁷ *Kronika. † Stefan Sękowski, „GL” 1910, nr 186, s. 3.; „Czas” 1910, nr 371, numer wieczorny, s. 2.*

sejmowych, Szaszkiewicz w imieniu sąsiadów i przyjaciół, dyrektor Biechoński imieniem Banku Związkowego we Lwowie oraz ks. Adam Kopyciński jako długoletni przyjaciel zmarłego. Przy składaniu ciała do grobu pieśń „Beati mortui” odśpiewał chór młodzieży¹⁴⁰⁸.

Szczególną żałobą okrywało się również miasto, gdy w jego murach umierali inni znaczniejsi obywatele, np. najwyżsi urzędnicy. Sytuacja taka wydarzyła się na początku roku 1884, gdy zmarł w Mielcu po długiej i ciężkiej chorobie urzędujący starosta Zdankiewicz. Jego pogrzeb odbył się 12 stycznia. Zgromadził rzesze ludzi chcących oddać zmarłemu ostatnią posługę. Jak zostało zapisane: *Ogromny udział publiczności, liczne wieńce złożone na trumnie zmarłego, niesionej przez reprezentantów różnych stanów i gorące współczucie okazane wdowie, świadczą wymownie, że przedwcześnie zgasły... w Mielcu przez 8 letni pobyt na trudnym stanowisku urzędowym umiał pogodzić obowiązki służbowe z obowiązkami prawego obywatela kraju*¹⁴⁰⁹. Zmarły starosta pochowany został w grobowcu rodzinnym znajdującym się na cmentarzu parafialnym w Nagorzanach, w powiecie sanockim¹⁴¹⁰.

Interesujące, że w historii miasta dwukrotnie zdarzyła się śmierć urzędującego starosty. Dwadzieścia jeden lat po zgonie Zdankiewicza zmarł Władysław Kulikowski, który kierował starostwem mieleckim od roku 1902. Śmierć miała miejsce we wrześniu 1905 r. w Abacji (obecnie Opatija, miasto w Chorwacji, na półwyspie Istria), w wieku XIX i na początku XX stulecia najbardziej znanym i modnym kurorcie Austro-Węgier. Kulikowski urodził się w 1857 r. w Chrzanowie. Przed przyjściem do Mielca pracował od roku 1879 w starostwach w Chrzanowie i Lwowie, następnie przydzielony został do pracy w lwowskim Namiestnictwie. Później, od 1894 r., przeszedł do starostwa w Wieliczce, dalej pracował w Podgórzu i Krakowie. Następnym miejscem pracy był już Mielec¹⁴¹¹.

Zmarły, jak zapisano w jednym z artykułów, należał do najlepszych i najsumienniejszych urzędników politycznych w kraju. Wcale nie „biurokrata” w ujemnym znaczeniu słowa, dbał zawsze o to, żeby w swoim urzędowaniu utrzymać kontakt z życiem społeczeństwa i jego rzeczywistymi potrzebami. Był przy tym na wskroś

---

¹⁴⁰⁸ „GL” 1910, nr 185, s. 4; „GL” 1910, nr 187 (z 19 VIII), s. 5; *Nekrologia. † Stefan Prawdzic Sękowski*, „Czas” 1910, nr 370, numer poranny, s. 1; *Kronika parafii Rzochów 1837-1971*, wyd. K. Haptaś, Kolbuszowa 2014, s. 45; K. Haptaś, *Kościół parafialny...*, s. 17.

¹⁴⁰⁹ „Czas” 1884, nr 12 (z 15 I), s. 2.

¹⁴¹⁰ *Ibidem*; „GL” 1884, nr 11 (z 14 I), s. 4.

¹⁴¹¹ *Zmarli*, „Czas” 1905, nr 206, wyd. wieczorne, s. 2; *Kronika. † Władysław Kulikowski*, „GL” 1905, nr 206, s. 4.

*dobrym i dzielnym człowiekiem, idealnym kolegą i zwierzchnikiem, toteż zostawia po sobie i szczerzy żal i trwale wspomnienie*¹⁴¹². Należy założyć, że wspomniane cechy charakteru eksponował również w Mielcu. Pogrzeb starosty odbył się 11 IX 1905 r. w Krakowie i (...) *był dowodem szacunku i uznania, jakim się zmarły cieszył*¹⁴¹³. Wielu mielczan wzięło w nim udział. *Za karawanem obwieszonym wieńcami postępował za rodziną... komisarz Gawroński ze starostwa w Mielcu, deputacja wydziału pow. mieleckiego, w której skład wchodził pp. Jan hr. Tarnowski i Józef Rydel, deputacje miasta Mielca, Radomyśla..., wójtowie gmin Przecławia, Rzemienia i Schönanger. Na pogrzeb przybył też proboszcz z Mielca Ks. Fran. Pawlikowski...*¹⁴¹⁴

Prasa odnotowała również zgon byłego starosty mieleckiego Krausa. Urodził się on w roku 1839. Ukończył studia prawnicze. W 1861 r. rozpoczął pracę w krajowej Dyrekcji Skarbu, dwa lata później, w roku 1863, wstąpił do służby w Namiestnictwie we Lwowie. Później pracował w starostwach w: Kołomyi, Mielcu i Białej. W dwóch ostatnich miejscowościach pełnił funkcję starosty. W 1892 r. powrócił do służby w Namiestnictwie, gdzie powierzono mu kierownictwo departamentu dla spraw wojskowych. Jako radca Namiestnictwa dziesięć lat sprawował stanowisko, do roku 1902. W 1898 r. otrzymał Order Żelaznej Korony III klasy. W momencie zakończenia czynnej służby odznaczony został tytułem i *charakterem radcy Dworu*¹⁴¹⁵.

Zmarły jako urzędnik (...) *należał... do najsumienniejszych, najwięcej oddanych swojej pracy zawodowej; jako przełożony kierował się wobec podwładnych wielką życzliwością i wyrozumiałością, toteż ustępując, pozostawił szczerzy żal w szeregach kolegów urzędników*¹⁴¹⁶. Kraus zmarł po krótkich i ciężkich cierpieniach 14 VIII 1907 r. we Lwowie. Pogrzeb jego odbył się 17 sierpnia, o godzinie 17.00. Ciało zostało przetransportowane z domu żałoby usytuowanego przy ul. Długosza 33 na Cmentarz Łyczakowski i złożone w grobowcu rodzinnym¹⁴¹⁷. Istnieje on do dnia dzisiejszego.

Na pewno znaczniejszą osobą, gdyż właścicielem miejscowych dóbr (a ponadto Husowa k. Łańcuta) i kolatorem mieleckiego kościoła parafialnego był Wacław hr. Oborski (ur. 2 IX 1846 r.), zmarły w Mielcu 26 IV 1914 r. Zamieszczony w krakowskim „Czasie” nekrolog, niezbyt obszerny, podkreślił, że był on *Sodalis Marianus* oraz powstańcem styczniowym. Hrabia (...) *zasnął w Panu po długiej*

---

¹⁴¹² Zmarli, „Czas” 1905, nr 206, wyd. wieczorne, s. 2.

¹⁴¹³ Pogrzeb, „Czas” 1905, nr 207 (z 12 IX), wyd. wieczorne, s. 2.

¹⁴¹⁴ Ibidem.

¹⁴¹⁵ Kronika. † Eugeniusz Kraus, „GL” 1907, nr 187 (z 17 VIII), s. 4.

¹⁴¹⁶ Ibidem.

¹⁴¹⁷ Ibidem.

*i ciężkiej chorobie opatrzony św. Sakramentami...*¹⁴¹⁸ Wyprowadzenie ciała zmarłego nastąpiło z *domu żałoby* do świątyni parafialnej w Mielcu dwa dni później, we wtorek, 28 kwietnia, o godzinie 18.30. Nabożeństwo żałobne miało miejsce nazajutrz, o godzinie 9 rano. Hrabia Oborski nie spoczął jednak na cmentarzu parafialnym w Mielcu. Jego ciało zostało odprowadzone w uroczystym pochodzie ulicami miasta, uwiecznionym na zdjęciach fotografa Augusta Jadernego, na mielecki dworzec kolejowy. Stamtąd pociągiem przetransportowane do wspomnianego Łańcuta, następnie do Husowa i po Mszy świętej pogrzebowej odprawionej 30 kwietnia, o godzinie 10 rano, pochowane na tamtejszym cmentarzu parafialnym¹⁴¹⁹.

Trzy lata wcześniej, 12 II 1911 r., zmarł brat hr. Wacława, Antoni (ur. 26 V 1840 r. we Lwowie), współwłaściciel dóbr mieleckich. I jego nekrolog znalazł się na łamach krakowskiego dziennika „Czas”. I przy Antonim podkreślone zostało, że był *Sodalis Marianus* oraz powstańcem insurekcji 1863 r. Zmarł w Krakowie po długich cierpieniach, zaopatrzony św. Sakramentami. 13 i 14 lutego przy zwłokach zmarłego, o godzinie 9.30, odprawione zostały Msze święte, następnie 14 lutego, o godzinie 15.00, nastąpiła eksportacja ciała z domu żałoby usytuowanego przy ul. Biskupiej na dworzec kolejowy w Krakowie. Stąd zmarły został przetransportowany do Husowa celem pochowania go w rodzinnym grobowcu znajdującym się na miejscowym cmentarzu parafialnym. 20 lutego, o godzinie 9.00, miały jeszcze miejsce nabożeństwa żałobne za śp. hr. Oborskiego, odprawione w kościołach w Krakowie (pw. św. Barbary), Mielcu i Husowie¹⁴²⁰.

Prasa odnotowała również, choć niezbyt obszernie, zgon byłego właściciela miejscowych dóbr w czasach powstania styczniowego, również kolatora mieleckiej świątyni parafialnej. Ignacy Zaremba Suchorzewski, o nim mowa, zmarł 12 IX 1890 r. we Lwowie. Był bratankiem generała wojsk napoleońskich, również właścicielem dóbr

---

¹⁴¹⁸ *Nekrologia*, „Czas” 1914, nr 157 (z 30 IV), wyd. popoł., s. 3. W Mielcu jak i w innych miejscowościach Galicji po zakończeniu insurekcji styczniowej osiadło wielu powstańców. Szybko zaangażowali się w życie społeczności, wśród których przyszło im żyć. O tym fakcie zob. chociażby w: L. Michalska-Bracha, *Uczestnicy powstania styczniowego w życiu społeczno-politycznym Galicji w dobie autonomicznej. Aspekty źródłowe badań i ich perspektywy*, w: *Galicja 1772-1918. Problemy metodologiczne, stan i potrzeby badań*, red. A. Kawalec, W. Wierzbieniec, L. Zaskilniak, t. 1, Rzeszów 2011, s. 360-371. Mieleckie przypadki opisuje J. Skrzypczak – *Pamięć gorzkiej chwały. Ziemia mielecka wobec powstania 1863 roku*, Mielec 2013, passim.

¹⁴¹⁹ *Nekrologia*, „Czas” 1914, nr 157, wyd. popoł., s. 3.; J. Skrzypczak, *Pałacyk Oborskich...*, s. 40-41.

¹⁴²⁰ *Nekrologia*. † Antoni z Obór Oborski. *Sodalis Marianus*, „Czas” 1911, nr 70 (z 13 II), numer popoł., s. 3. Jak zostało wspomniane, Oborscy wzięli udział w powstaniu styczniowym. Szerzej o udziale zob. w: J. Skrzypczak, *Z Podlasia do Mielca. Oborscy w powstaniu 1863 roku i ich późniejsze losy*, Mielec 2013.

Wszembórz w Wielkim Księstwie Poznańskim¹⁴²¹. Spoczął razem z najbliższymi w grobowcu postawionym na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie.

Pewną grupę analizowanych artykułów stanowią wzmianki o śmierci miejscowych urzędników.

Z dużym smutkiem mieszkańcy powiatu, ale i społeczeństwo Galicji przyjęło informację o śmierci Antoniego Fibicha. Darzony wielką estymą w Mielcu i okolicy notariusz, uczestnik insurekcji styczniowej 1863 r., zmarł w mieście 10 I 1907 r.¹⁴²² Dwa dni później miał miejsce pogrzeb, w trakcie którego głos zabierali Sękowski, poseł i marszałek powiatu mieleckiego, i ks. Mleczo¹⁴²³. Ciało zasłużonego mielczanina spoczęło na miejscowym cmentarzu parafialnym w grobowcu istniejącym do dnia dzisiejszego. Krakowski „Czas” ku pamięci potomnych zamieścił w jednym z numerów gazety obszerny biogram zmarłego. Podkreślono w nim sprawowane funkcje i stanowiska – notariusz, długoletni członek Rady Powiatowej, Rady Miejskiej i przewodniczący Towarzystwa Szkoły Ludowej. Nakreślono życiorys Fibicha, poczynając od roku 1835, gdy urodził się w Siennicy, w Królestwie Polskim, poprzez studia prawnicze i filozoficzne na Uniwersytecie Jagiellońskim, następnie w Szkole Głównej w Warszawie, udział w powstaniu styczniowym, więzienie i wykupienie go przez ojca za znaczną sumę pieniędzy, a skończywszy na galicyjskim fragmencie życia. W biogramie znalazła się również informacja dotycząca życia prywatnego, ożenku z Anną, córką Mariana Sroczyńskiego, w Bolesławiu. Oczywiście podkreślono w nim również cechy charakteru i zasługi zmarłego: (...) *przy swoich wyjątkowych zdolnościach i wykształceniu, przez swoje dobre serce i wyrozumiałość, wywierał wpływ bardzo dodatni w szerokiej okolicy. Był prawdziwym opiekunem i doradcą włościan; mimo to, kiedy kilkakrotnie chciał go lud wiejski wybrać posłem na Sejm i do Rady państwa, nie przyjął wyboru; wolał ciche życie i pracę w powiecie; tylko swoimi rozprawami pisemnymi, politycznymi i społecznymi starał się złagodzić coraz to więcej zaostrzające się antagonizmy klasowe i społeczne. Jak rozumnymi były ówczesne poglądy śp. Antoniego Fibicha można się przekonać z jego zapamiętań, rad i wskazówek zawartych w tych rozprawach – a przywiązanie ludu wiejskiego i uznanie szerokich sfer obywatelskich można było ocenić z ogromnych tłumów ludu ze łzą w oku zebranego koło jego trumny i z licznych zastępów obywatelstwa przepelnionego*

---

¹⁴²¹ *Nekrologia*, „Czas” 1890, nr 212 (z 16 IX), s. 2; *Zmarli w ostatnich dniach*, „GL” 1890, nr 213, s. 3.

¹⁴²² *Nekrologia*, „Czas” 1907, nr 10 (z 12 I), wyd. wieczorne, s. 3.

¹⁴²³ *Nekrologia*, „Czas” 1907, nr 16 (z 19 I), wyd. wieczorne, s. 3.

*szczerym żalem, towarzyszących pogrzebowi*¹⁴²⁴. W dalszych słowach zostało podkreślone, że zmarły był „strojem w rozstroju”, a uznanie i zasługę wyrobił sobie w społeczeństwie (...) *całym swoim cichym, a zacnym i pożytecznym życiem*¹⁴²⁵.

W granicach miasta umierali także inni urzędnicy. 31 I 1889 r. zmarł emerytowany inspektor podatkowy Kalikst Gasparski, (...) *dla prawości charakteru powszechnie ceniony*¹⁴²⁶. W lipcu 1899 r. utopił się w Wisłoce Seweryn Fiutowski, urzędnik Powiatowej Kasy Oszczędności w Mielcu. *Zmarły odznaczał się wielkimi zaletami charakteru i cieszył się ogólną sympatią*. Mieszczanie i mieszkańcy okolicznych miejscowości wzięli bardzo liczny udział w jego pogrzebie. Kondukt żałobny, w którym maszerowali członkowie Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, „prowadziła” orkiestra Ochotniczej Straży Pożarnej. Trumnę „zasypano” wieńcami od uczestników pogrzebu¹⁴²⁷. Rok później, 23 VIII 1900 r., zakończył życie Hipolit Szanecki, sekretarz mieleckiej Rady Powiatowej¹⁴²⁸. Zmarły był uczestnikiem powstania 1863 r. Jego grób znajduje się na mieleckim cmentarzu parafialnym do dnia dzisiejszego. Z kolei 11 II 1908 r. zmarł w wieku 38 lat adiunkt sądowy Kamil Saryusz Jaworski¹⁴²⁹. Jego pogrzeb odbył się dwa dni później, 13 lutego. Ciało zmarłego zostało złożone w grobie rodzinnym w Zakliczynie¹⁴³⁰. W roku 1914 miał umrzeć w Mielcu, w wieku 73 lat, były inspektor szkolny Stanisław Kapłański¹⁴³¹. Niestety, w księdze zgonów z tego okresu, znajdującej się w parafii farnej, nie udało się potwierdzić tego faktu.

Zdarzało się jednak i tak, że osoba, która miała pracować w Mielcu nie zdążyła do niego przyjechać. Wydaje się, że z taką sytuacją mamy do czynienia w przypadku Bolesława Fibicha, praktykanta koncepcyjnego lwowskiego Namiestnictwa, który przydzielony został do pracy w mieleckim starostwie. *Zmarł (...) pełen zdolności i niezwykłych przymiotów charakteru i serca* w roku 1901 w Trenczynie¹⁴³².

Niezwykle cenne informacje zawarte w obydwóch tytułach prasowych dotyczą zgonów bohaterów narodowych, uczestników powstań, listopadowego i styczniowego.

---

¹⁴²⁴ *Ibidem*.

¹⁴²⁵ *Ibidem*.

¹⁴²⁶ „GL” 1889, nr 28 (z 5 II), s. 4; AParM, Liber mortuorum Mielec ob. 1866-1889, t. 3, s. 110.

¹⁴²⁷ *Kronika*, „GL” 1899, nr 164 (z 21 VII), s. 3.

¹⁴²⁸ *Zmarli w ostatnich dniach*, „GL” 1900, nr 216 (z 21 IX), s. 3; AParM, Liber mortuorum Mielec ob. 1890-1965, t. 4, s. 60.

¹⁴²⁹ AParM, Liber mortuorum Mielec ob. 1890-1965, t. 4, s. 94.

¹⁴³⁰ „Czas” 1908, nr 37 (z 14 II), wyd. wieczorne, s. 3. W notatkę prasową wkradł się błąd w postaci złej daty pochówku – 15 lutego. *Kronika. † Zmarli...*, „GL” 1908, nr 39 (z 18 II), s. 4.

¹⁴³¹ *Kronika. Zmarli*, „GL” 1914, nr 86 (z 17 IV), s. 4.

¹⁴³² *Kronika. Zmarli...*, „GL” 1901, nr 207 (z 10 IX), s. 4.

Powyżej znalazły się noty o hr. Oborskich, Fibichu i Szaneckim. Kolejnym żołnierzem insurekcji 1863 r. był Stanisław Pohoski. Urodził się w Zachorcach, na Wołyniu. Uczył się w Akademii Rolniczej w Horkach, na Litwie. Był powstańcem, walczył w Korpusie Wołyńskim. Po upadku powstania styczniowego wyemigrował do Francji, w Paryżu studiował matematykę. Później pracował w Turcji i Rumunii. Po powrocie do Galicji przebywał najpierw w Tarnobrzegu, następnie osiedlił się w Mielcu, gdzie do końca życia sprawował stanowisko inżyniera okręgowego. Był mężem, ojcem czwórki dzieci¹⁴³³. Wiadomość o jego śmierci przejęła (...) *boleścią wszystkich, którzy go znali, wielką bowiem miłością kraju, niezwykłą czystością charakteru i gorliwością do ostatnich chwil życia w pełnieniu przyjętych obowiązków zjednał sobie wysoki ogólny szacunek*¹⁴³⁴. Pohoski zmarł 9 III 1884 r. Pochowany został na mieleckim cmentarzu parafialnym w grobowcu istniejącym do dnia dzisiejszego¹⁴³⁵.

W roku 1906, 8 lipca, zmarł w Mielcu Mieczysław Prus Korycki, kolejny uczestnik powstania styczniowego. W analizowanych tytułach prasowych nie udało się odszukać jego nekrologu, niemniej jego historia, szczególnie śmierci, jest dobrze znana ze wspomnień spisanych przez Mieczysława Szafera¹⁴³⁶. Udało się za to odszukać edykt sądowy dotyczący spadku po nim. Dzięki niemu możliwe jest wzbogacenie biogramu Koryckiego. Urodził się on 30 XII 1830 r. w Radomiu, w rodzinie Antoniego, majora Wojska Polskiego, i Barbary z domu Gumulińskiej. Był nadkonduktorem dróg krajowych. Nie pozostawił po sobie aktu ostatniej woli. W edykcje ogłoszonym przez mielecki sąd znalazły się następujące słowa: *Ponieważ wątpliwym jest wyłącznie i najbliższe prawo dziedziczenia zgłaszających się ustawowych spadkobierców..., przeto wzywa się wszystkich, którzy do tegoż spadku z jakiegokolwiek bądź tytułu roszczenia podnieść zamierzają, aby w przeciągu jednego roku, licząc od niżej podanego dnia [11 VII 1907 r. – K.H.], swoje prawa dziedziczenia w tutejszym sądzie zgłosili i wykazując takowe wnieśli oświadczenie co do spadku, w przeciwnym bowiem razie spadek, dla którego p. Tadeusz Tatarczuch, kandydat adwokacki w Mielcu, kuratorem został ustanowiony, będzie przeprowadzonym z tym i tym przyznanym, którzy się do*

---

¹⁴³³ K. Haptaś, *Powstaniec styczniowy Stanisław Pohoski (1843-1884). W 175 rocznicę urodzin*, „FM” 2018, R. 24, nr 3, s. 16.

¹⁴³⁴ *Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 9 marca*, „Czas” 1884, nr 59 (z 11 III), s. 3.

¹⁴³⁵ K. Haptaś, *Powstaniec styczniowy Stanisław Pohoski...*

¹⁴³⁶ M. Szafer, *Moje wspomnienia*, opr., wstępem i przypisami opatrzył J. Skrzypczak, Mielec 2016, s. 51-52, 254-258.

niego zgłoszą i swe prawa dziedziczenia wykażą, część zaś spadku nieprzyjęta ewentualnie cały spadek przypadnie Państwu jako bezdziedziczny¹⁴³⁷.

W analizowanych tytułach prasowych odszukano również drobną informację o zgonie powstańcu listopadowego z Mielca. Jest ona tym cenniejsza, że dotyczy osoby dotychczas nieznannej – Mateusza Szczerbickiego, który zmarł w mieście 3 I 1890 r.¹⁴³⁸

Niejednokrotnie prasa informowała o śmierci nobliwych, zacnych niewiast. W Mielcu z taką sytuacją mamy do czynienia w przypadku Franciszki z Singerów Wysogórskich Sroczyńskiej, wdowy po Michale Ferdynandzie Sroczyńskim (1812-1846), ofierze rabacji chłopskiej, ożenionej powtórnie z bratem zamordowanego, Marianem Antonim Sroczyńskim (1820-1877)¹⁴³⁹. Franciszka zmarła 25 I 1881 r. w mieście, bawiąc u swej córki Anny, zamężnej za wspomnianym Antonim Fibichem (1835-1907), powstańcem styczniowym, długoletnim notariuszem mieleckim¹⁴⁴⁰. Korespondent gazety pisał, że była to śmierć (...) niewiasty, powszechnego używającej szacunku, a nadto posiadającej jak mało kto miłość ludu, któremu wiele dobrego świadczyła, a (...) lud odpłacał jej szczerą wdzięcznością...¹⁴⁴¹. W ostatniej drodze zmarłej wyraziła się ona tym, że kilkudziesięciu włościan z Bolesławia przybyło do grodu nad Wisłoką i (...) po odbytych... nabożeństwie, wśród licznie zgromadzonych krewnych, przyjaciół i znajomych odprowadziło zwłoki do Bolesławia¹⁴⁴². Nie był to jednak koniec relacji. Już w sąsiednim Mędrzechowie wyszła gromada z księdzem na spotkanie i połączywszy się z gromadą Bolesławską towarzyszyła zwłokom do kościoła, skąd po uroczystym nabożeństwie, wobec bardzo licznego orszaku pogrzebowego do grobu familijnego złożone zostały¹⁴⁴³.

Kilkanaście lat później zmarła w mieście Ludgarda Duninowa z Odrowąż-Milżeckich, córka Wincentego, oficera Wojska Polskiego z roku 1809, i Marii ze Skrzynna Dunin, była właścicielka Witanowic. Mieszkała w Mielcu u boku córki. Zmarła (...) opatrzona św. Sakramentami... po dłuższych cierpieniach, przeżywszy lat 73¹⁴⁴⁴. Została w nekrologu opisana słowami: *Była to jedna z tych polskich matron,*

---

¹⁴³⁷ *Dziennik urzędowy. Spadki*, „GL” 1907, nr 212 (z 15 IX), s. 10.

¹⁴³⁸ *Zmarli w ostatnich dniach*, „GL” 1890, nr 16 (z 22 I), s. 4; AParM, Liber mortuorum Mielec ob. 1890-1965, t. 4, s. 1.

¹⁴³⁹ Z. Sroczyński, *Sroczyńscy. Opowieści rodzinne*, Kraków 2001, s. 72, 104.

¹⁴⁴⁰ *Ibidem*, s. 104; AParM, Liber mortuorum Mielec ob. 1866-1889, t. 3, s. 74.

¹⁴⁴¹ *Kronika miejscowa i zagraniczna*, „Czas” 1881, nr 42 (z 22 II), s. 2.

¹⁴⁴² *Ibidem*.

¹⁴⁴³ *Ibidem*.

¹⁴⁴⁴ *Kronika. Nekrologia*, „Czas” 1895, nr 76 (z 2 IV), s. 3; *Kronika. Nekrologia*, „Czas” 1895, nr 82 (z 9 IV), s. 3.

która swą pobożnością, słodyczą charakteru i pogodą umysłu umiała sobie zjednać serca tych wszystkich, co ją bliżej poznali¹⁴⁴⁵. Jej pogrzeb, w którym wzięła udział liczna rodzina i znajomi zmarłej, odbył się w Mielcu. Nad grobem przemawiał ks. Józef Michalik, proboszcz z Książnic k. Mielca, który (...) *rzewnymi słowami żegnał najlepszą obywatelkę oraz najzacniejszą matkę*¹⁴⁴⁶.

Zdarzało się i tak, że z prasy można było się dowiedzieć o śmierci kobiet związanych z osobami pracującymi w Mielcu, która zaskoczyła je poza granicami miasta. Przykładowo, w roku 1902, w Podhajcach, zmarła w 75. roku życia Paulina z Witwickich Chrząszczewska, matka starosty mieleckiego Seweryna¹⁴⁴⁷. Zdarzało się jednak i tak, że w mieście umierały osoby spokrewnione z ludźmi zajmującymi wysokie stanowiska w ówczesnej Galicji. Przykładowo, w 1891 r. zmarła w Mielcu, (...) *po krótkiej słabości*, Teodozja z Lewickich Bielska, siostra starosty Lewickiego¹⁴⁴⁸.

Niektórzy z mieszkańców miasta o zgonie najbliższych informowali innych za pomocą prasy. 23 II 1887 r. zmarła 19-letnia Jadwiga Kijasówna, córka Błażeja, lekarza powiatowego w Mielcu, który położył wielkie zasługi względem rannych powstańców podczas pamiętnych dni insurekcji styczniowej. Jej zgon miał miejsce po kilkutygodniowej ciężkiej chorobie. Pogrzeb odbył się 26 lutego¹⁴⁴⁹. Zmarła została pochowana na mieleckim cmentarzu parafialnym w grobowcu istniejącym do dnia dzisiejszego. Dwa dni po odprowadzeniu zmarłej na miejscową nekropolię, rodzina Kijasów napisała podziękowanie (...) *wszystkim, którzy oddali ostatnią przysługę śp. Jadwidze Kijasównie..., jako też Tym, którzy w ciężkim strapieniu z pocieszeniem spieszyli...*¹⁴⁵⁰ w postaci słów: *Bóg zapłać*.

Kilka lat później, 21 XI 1893 r., zmarła w Mielcu w wieku 28 lat Zofia Raczyńska¹⁴⁵¹. Małżonek, Adolf Raczyński, na łamach prasy wystosował chwytające za serce podziękowanie względem uczestników pogrzebu i tych, którzy pozostawali z nim w żalu po śmierci żony – *W ciężkiej boleści po stracie Najdroższej Żony doznałem zewsząd tyle szczerego współczucia, że niepodobna mi każdemu z osobna podziękować, jakby to serce me pragnęło. Wszystkim zatem, którzy w smutnym obrzędzie*

---

¹⁴⁴⁵ *Kronika. Nekrologia*, „Czas” 1895, nr 76, s. 3.

¹⁴⁴⁶ *Kronika. Nekrologia*, „Czas” 1895, nr 82, s. 3. O zmarłej wspomniała również, bardzo krótko, „GL” – *Kronika*, 1895, nr 76 (z 3 IV), s. 4.

¹⁴⁴⁷ „GL” 1902, nr 95 (z 26 IV), s. 3.

¹⁴⁴⁸ *Zmarli w ostatnich dniach*, „GL” 1891, nr 180 (z 9 VIII), s. 3.

¹⁴⁴⁹ „Czas” 1887, nr 44 (z 24 II), s. 4; AParM, Liber mortuorum Mielec ob. 1866-1889, t. 3, s. 103.

¹⁴⁵⁰ *Podziękowanie*, „Czas” 1887, nr 49 (z 2 III), s. 4.

¹⁴⁵¹ AParM, Liber mortuorum Mielec ob. 1890-1965, t. 4, s. 26.

pogrzebowym brali udział – wszystkim, którzy z daleka i bliska pospieszyli z wyrazami żalu i pociechy, ślę z głębi zbolełego serca „Bóg zapłać!”¹⁴⁵².

W roku 1903 zmarł w mieście Dobosz. Wdowa po nim, Anna, wystosowała na łamach krakowskiego „Czasu” podziękowanie za słowa pociechy i współczucia (hr. Oborskim), kolegom synów uczących się w krakowskim Gimnazjum św. Jacka, (...) *którzy nie szczędząc trudów ani czasu przybyli umyślnie z Krakowa do Mielca, aby przez udział w pogrzebie okazać mym synom głębokie współczucie po stracie ich ojca...*, wreszcie miejscowemu duchowieństwu, które licznie wzięło udział w ostatniej drodze zmarłego¹⁴⁵³.

Z kolei 20 IX 1904 r. zmarł w Mielcu, opatrzony sakramentami świętymi, Henryk Brandt, auskultant sądowy pracujący w Rzeszowie¹⁴⁵⁴. Podziękowanie za okazane współczucie po śmierci zmarłego zamieściła na łamach „Czasu” rodzina Brandtów. Skierowane one było m.in. do duchowieństwa, inteligencji, przełożonych, kolegów i przyjaciół, a nawet do chóru amatorskiego, który z pewnością ubogacił nabożeństwo żałobne¹⁴⁵⁵. Informacja o zgonie 28-letniego Brandta pojawiła się również na łamach „Gazety Lwowskiej”¹⁴⁵⁶.

Prasa galicyjska dostarczyła również informacji o śmierci mieszkańców miasta poza jego granicami. Przykładowo, 31 V 1874 r. utonął w rzece Kamionce młynarz Teofil Śliwiński z Mielca¹⁴⁵⁷. Pomiędzy 16 a 23 I 1875 r. zmarł w Krakowie 43-letni Salamon Abraham, wyrobnik z Mielca¹⁴⁵⁸. W sierpniu 1891 r., również w grodzie Kraka, zmarł Władysław Leliwa Żurowski, uczestnik kampanii z roku 1859, podczas której wziął udział w bitwie pod Solferino. Po okresie wojskowym osiadł na roli, oddając się pracy rolniczej, ale i obywatelskiej. Był wicemarszałkiem powiatu mieleckiego, prywatnie szwagrem Stefana Sękowskiego¹⁴⁵⁹. Z kolei w sierpniu 1901 r. na torach kolejowych pomiędzy Mielcem a Rzochowem pociąg przejechał kilkunastoletniego chłopca, Bolesława Gizę z Rżysk, który (...) *wskutek odniesionego pęknięcia czaszki, zmiążdżenia prawej nogi poniżej kostki i licznych ran na lewej nodze*

¹⁴⁵² *Podziękowanie*, „Czas” 1893, nr 273 (z 29 XI), s. 6.

¹⁴⁵³ *Podziękowanie*, „Czas” 1903, nr 91 (z 22 IV), wyd. wieczorne, s. 6.

¹⁴⁵⁴ *Kronika. Nekrologia*, „Czas” 1904, nr 218 (z 23 IX), wyd. wieczorne, s. 2; AParM, Liber mortuorum Mielec ob. 1890-1965, t. 4, s. 76.

¹⁴⁵⁵ *Podziękowanie*, „Czas” 1904, nr 223 (z 29 IX), wyd. wieczorne, s. 3.

¹⁴⁵⁶ *Zmarli w ostatnich dniach*, „GL” 1904, nr 220 (z 25 IX), s. 4. W księdze zgonów wiek zmarłego został określony jako 37 lat. AParM, Liber mortuorum Mielec ob. 1890-1965, t. 4, s. 76.

¹⁴⁵⁷ *Kronika. Przypadkowo utonęli*, „GL” 1874, nr 128, s. 3.

¹⁴⁵⁸ *Wykaz zmarłych w Krakowie od dnia 16go do 23 stycznia 1875 r.*, „Czas” 1875, nr 19 (z 24 I), s. 2.

¹⁴⁵⁹ *Kronika*, „GL” 1891, nr 181 (z 11 VIII), s. 4. Szerzej o Żurowskim zob. w: K. Haptaś, *Władysław Żurowski...*, s. 355-358.

zmarł w kilka godzin po wypadku mimo natychmiast udzielonej pomocy lekarskiej¹⁴⁶⁰. 22 I 1908 r. w poczekalni dworca kolejowego w Brodach zmarł Paweł Wójcikiewicz, handlarz nierogacizną z Mielca. Przyczyną śmierci był udar serca. Zwłoki zostały przetransportowane do kostnicy miejscowego szpitala powszechnego¹⁴⁶¹. Nie wszystkie wypadki kończyły się jednak śmiercią. Jeden z nich miał miejsce na dworcu kolejowym w Skawinie. 13 II 1911 r. Jan Wolga, 22-letni robotnik z Mielca spieszący się do pociągu osobowego, pośliznął się i nieszczęśliwie upadł na sąsiedni tor w momencie, gdy nadjeżdżał po nim pociąg. Na ratunek było za późno. Lokomotywa zmiażdżyła mu obydwie nogi powyżej kolan. Po udzieleniu doraźnej pomocy został on przetransportowany do szpitala św. Łazarza w Krakowie, gdzie prawdopodobnie amputowano mu kończyny dolne, ratując tym samym życie¹⁴⁶². O wręcz cudzie można mówić w przypadku wydarzenia, które miało miejsce 9 VIII 1900 r., o godzinie 8.30. Po wyjechaniu ze stacji kolejowej w Mielcu pociąg towarowy przejechał nad półtorarocznym dzieckiem Leibem Kampf, synem Sary, bawiącym się pomiędzy szynami. Według orzeczenia lekarskiego dziecku nic się nie stało. O wypadku został jednak zawiadomiony miejscowy sąd powiatowy celem wdrożenia postępowania karnego względem matki, która nie potrafiła odpowiednio zaopiekować się swoim dzieckiem¹⁴⁶³.

Zdarzało się także, że gazety informowały o śmierci osób, które na pewnym etapie swojego życia związane były z Mielcem.

W lipcu – sierpniu 1893 r. zmarł w Drohobyczu kierownik tamtejszej szkoły ludowej Józef Szymański. Wcześniej był inspektorem szkolnym na okręgi Mielec i Tarnobrzeg¹⁴⁶⁴.

10 IV 1904 r. w Turce k. Chyrowa zmarł lekarz powiatowy dr Antoni Stasina, były lekarz pułkowy w: Przemyślu, Jarosławiu i Sanoku, później asystent sanitarny w Mielcu. Od roku 1903 przebywał w Turce. Określany był jako pilny i pracowity. Stanowisko zawdzięczał pracowitości. Przyczyną śmierci był tyfus plamisty, jak zostało zapisane, (...) *padł... ofiarą obowiązków, które zawsze spełniał z całym poświęceniem... Z zarodem zabójczej choroby jeździł jeszcze od wsi do wsi, zapobiegając rozszerzaniu*

---

¹⁴⁶⁰ *Pod kołami pociągu*, „GL” 1901, nr 199 (z 31 VIII), s. 4.

¹⁴⁶¹ *Kronika prowincjonalna. Nagła śmierć*, „GL” 1908, nr 19 (z 25 I), s. 4.

¹⁴⁶² *Kronika*, „Czas” 1911, nr 71 (z 14 II), numer poranny, s. 1.

¹⁴⁶³ *Kronika*, „GL” 1900, nr 188 (z 18 VIII), s. 3.

¹⁴⁶⁴ *Kronika. Zmarli...*, „GL” 1893, nr 184 (z 13 VIII), s. 3.

się epidemii, aż sam jej uległ¹⁴⁶⁵. Osierocił żonę Józefę z Bogdanich, (...) oplakuje go też wielu z maluczkich i nieszczęśliwych, którym o każdej porze dnia i nocy niósł pomoc¹⁴⁶⁶.

Bywało jednak i tak, że w Mielcu umierały osoby związane zawodowo z innymi miejscowościami. W kwietniu – maju 1896 r. zmarła tutaj Stefania Adamczykowa, była nauczycielka szkoły ludowej żeńskiej w Andrychowie. Liczyła 25 lat¹⁴⁶⁷.

Czasami prasa informowała również o śmierci samobójczej. Jej przyczyny bywały różnorakie.

Dnia 19 III 1892 r. (...) z powodu cierpień fizycznych i innych zgryzot postrzelił się Jan Christ, praktykant Urzędu Podatkowego w Mielcu¹⁴⁶⁸. Ranny niezwłocznie przewieziony został do Krakowa, do szpitala św. Łazarza, w celu przeprowadzenia operacji ratującej życie. Niestety, zmarł 24 marca¹⁴⁶⁹.

26 III 1910 r. zmarła Zofia Rechowicz, żona sędziego powiatowego Władysława, córka Roberta Leszczyckiego, radcy apelacyjnego w Krakowie. Kilka tygodni wcześniej, 24 stycznia, urodziła córkę Antoninę Kazimierę Władysławę¹⁴⁷⁰. Po ciężkim połogu zdradzała objawy pomieszenia zmysłów¹⁴⁷¹. W związku z tym mogła popełnić samobójstwo, choć nie do końca było to pewne. Jak zapisała gazeta: *W sobotę o godzinie 6 wieczór udała się do matki, Waclawy Leszczyckiej, a przebywszy z nią kilka chwil, wzięła ze sobą dwa święcone jajka i udała się rzekomo do domu. Po rezurekcji atoli w domu jej nie zastano, a wszelkie poszukiwania za nią przez całą noc i do południa w niedzielę okazały się bezskuteczne. Dopiero popołudniu w niedzielę córka poczmistrza, zaglądając do studni, ujrzała w niej wystające nogi. Zaalarmowała sąsiadów, którzy ciało wydobyli ze studni. Okazało się, że są to zwłoki śp. Rechowiczowej. Dotąd nie jest wyświetlone, czy zachodzi tu przypadek z powodu niezabezpieczenia studni o niskiej cembrzynie, czy też samobójstwo¹⁴⁷². Zmarła 28-lenia Zofia osierociła trzy malutkie córeczki¹⁴⁷³. Jej pogrzeb odbył się 28 III 1910 r.¹⁴⁷⁴*

---

¹⁴⁶⁵ *Kronika. Nekrologia*, „Czas” 1904, nr 87 (z 16 IV), wyd. wieczorne, s. 3.

¹⁴⁶⁶ *Ibidem*.

¹⁴⁶⁷ *Kronika. Zmarli...*, „GL” 1896, nr 111 (z 14 V), s. 3.

¹⁴⁶⁸ *Kronika. Samobójstwo*, „GL” 1892, nr 77 (z 5 IV), s. 3.

¹⁴⁶⁹ *Ibidem*.

¹⁴⁷⁰ AParM, Liber mortuorum Mielec ob. 1890-1965, t. 4, s. 105; AParM, Liber natorum pro Mielec ab. 1905-1933, t. 8, s. 49.

¹⁴⁷¹ *Kronika. W obłądnie*, „Czas” 1910, nr 145 (z 31 III), numer wieczorny, s. 2.

¹⁴⁷² *Ibidem*.

¹⁴⁷³ *Ibidem*.

¹⁴⁷⁴ *Kronika. Zagadkowy śmiertelny wypadek*, „Czas” 1910, nr 143 (z 30 III), numer wieczorny, s. 2.

W marcu 1911 r. w pobliskiej Dębicy odebrał sobie życie wystrzałem z rewolweru Zdzisław Bratkowski, długoletni urzędnik galicyjskiej Kasy Oszczędności we Lwowie, likwidator Powiatowej Kasy Oszczędności w Mielcu. Powodem tragicznej śmierci miała być utrata zajmowanej posady, a miejsce zgonu wiązało się z poszukiwaniem nowego miejsca zatrudnienia. Zmarły był bratem malarza Romana Bratkowskiego¹⁴⁷⁵.

Prasa galicyjska dostarczyła również informacji o śmierci osób innej narodowości. Ciekawy przypadek miał miejsce w roku 1880. 1 marca zmarła w Mielcu 110-letnia starozakonna Ryfka Storchowa. Korespondent przekazał informację, że do końca swych dni cieszyła się wspaniałym zdrowiem, wykonywała prace w gospodarstwie, nawet cięższe roboty fizyczne. Zmarła nie ze starości, ale z powodu mocnego przeziębienia, którego miała się nabawić, gdy pieszo, wśród zimna, chodziła do córki mieszkającej na drugim końcu miasta¹⁴⁷⁶.

---

¹⁴⁷⁵ *Wiadomości sądowe i policyjne. Samobójstwo*, „Czas” 1911, nr 110 (z 8 III), numer popoł., s. 2; *Kronika prowincjonalna. Samobójstwo*, „GL” 1911, nr 54 (z 8 III), s. 3.

¹⁴⁷⁶ *Kronika*. (k), *Sędziwy wiek*, „GL” 1880, nr 53 (z 5 III), s. 3.

Zakończenie

Zaprezentowana praca ukazała życie Mielca, małego prowincjonalnego miasta i jego mieszkańców w latach 1867-1914 w świetle artykułów zawartych w dwóch tytułach prasowych ukazujących się w formie dzienników – krakowskim „Czasie” i „Gazecie Lwowskiej”. Położyła nacisk na wiele ważnych tematów, pozwalających na poznanie charakterystyki grodu nad Wisłoką, zapoznanie się z mielczanami, a szczególnie z ich życiem codziennym w zdecydowanie bardziej szczegółowy sposób niż dotychczas zostało to przedstawione w innych publikacjach.

Z informacji opublikowanych na łamach analizowanych gazet udało się zrekonstruować, przynajmniej częściowo, położenie i zabudowę miejscowości. W sposób wybiórczy została w nich opisana jej infrastruktura, za wyjątkiem szczegółowo ukazanej przechodzącej przez miasto linii kolejowej wraz z funkcjonującym w Mielcu dworcem kolejowym. W pracy zaprezentowano również plany innych połączeń kolejowych w powiecie mieleckim. Informacje na te tematy są unikatowymi, nieznanymi dotychczas w dostępnej literaturze. Równie ciekawych i wiele wartościowych wiadomości dostarczył fragment traktujący o dobrach mieleckich i ich właścicielach. Dopiero w świetle prasy udało się poznać przyczyny oraz sposób parcelacji majątku, wynikające prawdopodobnie z konsekwencji wsparcia powstania styczniowego przez jego ówczesnych właścicieli, rodzinę Suchorzewskich. W dysertacji wskazano również ważne instytucje funkcjonujące w mieście: Sąd Powiatowy, Ochotniczą Straż Pożarną i pocztę. Łamy dzienników przekazały szeroką grupę informacji o pracownikach jednostek oraz innych zawodach wykonywanych w mieście, np. reprezentujących służbę sanitarną, niejednokrotnie podając datę ich przyjscia/odejścia z poszczególnych urzędów czy miejsc pracy. Wreszcie udało się także poznać mechanizmy związane z zatrudnianiem w nich pracowników. Dzięki artykułom prasowym odtworzono w sposób zadowalający życie polityczne miejscowości. O ile działalność urzędu miejskiego została ledwie zasygnalizowana (w tym względzie należy odnosić się do innych materiałów źródłowych oraz opracowań naukowych), o tyle władze powiatowe i ich funkcjonowanie zostały opisane szczegółowo. Wiadomości o nich można wykorzystywać na różnych płaszczyznach. Wspaniałe, choć momentami „rwane” dane znalazły się w podrozdziale traktującym o posłach zarówno do Sejmu Krajowego we Lwowie jak i Rady Państwa w Wiedniu.

O jednych z nich udało się odszukać mniejszy zasób informacji, o innych całkiem pokaźne dossier. Na pewno na uwagę zasługują postać Franciszka Krempy i jego słynne zapytania (tzw. „krempacje”), których znalazło się sporo w dostępnych źródłach. Ukazują one sposób działania polityka, tematy, jakimi się zajmował. Cieszy również spora grupa nowin na temat mniej znanych posłów reprezentujących Mielec, np. prof. Antoniego Górskiego. Ponadto wręcz rewelacyjnymi okazały się opisy spotkań przedwyborczych i samych wyborów posłów. Dzięki nim udało się „wejść” w klimat tamtych dni, poczuć się uczestnikiem wydarzeń. Niezwykle ważnym fragmentem całości okazał się być ten dotyczący życia gospodarczego. Z powodu nikłych informacji prasowych rzemiosło mieleckie nie doczekało się godnego opisu (na szczęście na temat jego funkcjonowania w mieście możemy czerpać pełnymi „garściami” z zasobu archiwum cechowego, znajdującego się w depozycie w Muzeum Regionalnym w Mielcu). Pozostałe fragmenty tego tematu – przemysł, handel i rolnictwo – wynagrodziły wspomniane ubóstwo. Cenne dane każą przypuszczać, że omawiając inne zagadnienia będzie można powoływać się na nie niejednokrotnie, np. kto i czym handlował w Mielcu doby autonomii Galicji bądź jaką rolę odegrało w mieście Okręgowe Towarzystwo Rolnicze i założona przez nie Spółka handlowa „Kłos”. Ewenementem na mapie życia gospodarczego miasta okazały się być instytucje finansowe i kredytowe. Ich różnorodność oraz drobiazgowość wręcz informacje na temat funkcjonowania (obracane kapitały, salda podsumowań rocznych, zarządzający, ale i niższy personel tychże) „wywróciły” wręcz dotychczasową wiedzę w temacie do góry nogami. Udało się wskazać aż 17 tego typu stowarzyszeń, działających na terenie miasta, z nich zdecydowaną większość stanowiły placówki żydowskie. Niektóre opisane zostały w sposób bardzo szczegółowy (np. Towarzystwo Zaliczkowe w Mielcu czy Bank dla Handlu, Gospodarstwa i Przemysłu/Powszechny Związek Kredytowy w Mielcu), inne bardziej ogólne, ale równie cenne. Wśród nich znalazły się takie, których próżno szukać na kartach opracowań historycznych, np. Kantor Pożyczek, Zaliczek i Zleceń hr. Reya w Mielcu. Obfite relacje prasowe dotyczyły również szkolnictwa mieleckiego, tego podstawowego – ludowego, jak i średniego – gimnazjalnego, a ponadto jego zaplecza w postaci bursy gimnazjalnej. Udało się tutaj wskazać nazwiska wielu pedagogów uczących w mieście niejednokrotnie przez wiele lat, nawet do końca okresu międzywojennego. Więcej, analizowane gazety dorzuciły coś „ekstra” do całości w postaci nieznanymi nazwiskami oraz uściśleń w latach pracy (podobnie rzecz ma się w przypadku personelu sądowego). Wbrew pozorom z tymi

ostatnimi wiązały się znaczne trudności. Ważne, że nakreślone zostały także warunki płacowo-mieszkaniowe, które były im oferowane w następstwie licznych konkursów względem objęcia konkretnych posad. Bardzo cenny fragment tej części zilustrował popularyzację oświaty w formie wykładów. W ciągu kilku lat wygłaszali je w mieście profesorowie Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz miejscowe grono nauczycielskie. Zagadnienie życia religijnego społeczności katolickiej kazało przypuszczać, że zostanie ono przedstawione marginalnie, wszakże funkcjonowanie takich grup osób opisywane było na łamach czasopism branżowych, katolickich. Podejście takie zostało zweryfikowane negatywnie. Okazało się, że pisma świeckie potrafią przekazać dużą liczbę wartościowych not. Część z nich stanowią prawdziwe „wisienki” na torcie, jak chociażby nieznane plany przebudowy mieleckiej świątyni parafialnej. Najobfitsze okazały się jednak informacje ukazujące życie codzienne w mieście. Opisy różnych uroczystości oraz rocznic, koncertów i spektakli teatralnych, a nawet balów miejskich pokazały przynajmniej częściowo rytm dnia codziennego. Niewątpliwie należało do niego również podróżowanie. Obydwa tytuły przekazały dużą liczbę informacji na temat wojaży mielczan do Krakowa i Lwowa, co ważne jest w aspekcie mobilności mieszkańców grodu nad Wisłoką. Równie cenne okazały się wieści dotyczące smutnych aspektów życia codziennego – klęsk żywiołowych dotykających mieszczan mieleckich, pożarów pustoszących kolejne kwartały miasta oraz przestępstw dokonywanych przez mieszkańców miasta bądź przybyszów przybywających z zewnątrz do Mielca. Z całej grupy doniesień z kategorii życia codziennego szalenie ciekawymi i chyba najbardziej wartościowymi są nowiny dotyczące małżeństw i zgonów mielczan. Nie brakowało ich w analizowanych tytułach prasowych. Dotyczyły one znaczniejszych i nie tylko mieszkańców miasta. Są one o tyle interesujące, że z jednej strony dotyczą życia codziennego Mielca, z drugiej stanowią przyczynki genealogiczne do konkretnych biogramów.

Prezentowana praca ukazała prawdziwe możliwości tkwiące w prasie galicyjskiej, choć w związku z ogromną liczbą artykułów prasowych o Mielcu i jego mieszkańcach przeanalizowano dwa tytuły – wydawany w Krakowie „Czas” i publikowaną we Lwowie „Gazetę Lwowską”. Do napisania każdego z rozdziałów dysertacji posłużyło po kilkaset artykułów prasowych. Łącznie wykorzystano ponad 2350 tekstów, informacji, drobnych wzmianek, zawartych w kilku działach każdego z dzienników, z których skorzystano pisząc pracę. Analiza na taką skalę stała się

możliwa dzięki udostępnieniu czasopism w bibliotekach cyfrowych, co otwiera przed badaczami zupełnie nowe możliwości.

Zbudowanie z jednego rodzaju materiałów źródłowych – tak specyficznych jak artykuły prasowe – płynnej narracji wydawało się być karkołomne. Okazało się jednak możliwe, a nawet interesujące w odbiorze, choć momentami nużące, np. ze względu na mnogość szczegółów czy wyliczeń. Na pewno uwypukliło fakt, że przy omawianiu niejednego zagadnienia artykuły prasowe zaprezentowały „rwaną” wiedzę na konkretny temat. Wykorzystane teksty wskazały również grupę zagadnień, do opracowania których idealnie naddają się wzmianki prasowe. Mowa szczególnie o szeroko pojętym życiu codziennym czy biografistyce.

Zaprezentowana rozprawa w zdecydowanej większości poruszonych tematów pokazała, jakie bogactwo kryje prasa. Z jednej strony informacje w niej zawarte służą do uzupełniania czy prostowania najróżniejszych zagadnień, z drugiej zaś ukazują tematy, które można opracować, na obecnym etapie badań, tylko na podstawie zawartości prasy. We wszystkich wspomnianych przypadkach prasa jest dostarczycielem informacji rzetelnych, ważnych, ale również swoistych „smaczków”, prawdziwych „wisienek na torcie”. Jest to obecnie tym ważniejsze, że zmieniły się rzesze czytelników, książki naukowe na dobre trafiły pod przysłowiowe strzechy. W erze zgłębiania historii Małych Ojczyzn stały się niezwykle ważnym spoiwem społeczności lokalnych, regionalnych. Przedstawienie ich historii jest niejednokrotnie nie lada wyzwaniem, a tylko prasa jest w stanie dostarczyć wielu unikatowych informacji właśnie w tych tematach.

Kończąc, należy postawić postulat dotyczący prowadzenia dalszych badań w aspekcie opisanego Mielca i jego mieszkańców w latach 1867-1914, a uwzględniających inne tytuły prasowe doby autonomii Galicji, np. „Gazetę Narodową”. W świetle uzyskanych wyników widać, że warto to czynić. Prasa wydawana drukiem w okresie autonomicznym stanowi wartościowy materiał źródłowy dla historyków innych miejscowości. Wydaje się nawet, że w przypadku niewielkich ośrodków, ze względu na ograniczony zasób archiwaliów, bardzo istotny. Opracowanie ich historii bez artykułów prasowych w niejednym przypadku byłoby niemożliwe bądź mocno utrudnione.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Parafii pw. św. Mateusza Apostoła i Ewangelisty w Mielcu

Copiae copulatorum parochiae Mielecensis ex anno 1890.

Liber copulatorum pro oppido Mielec ab anno 1864-1910 (w rzeczywistości do roku 1889 – K.H.), t. 4.

Liber mortuorum Mielec ob. 1866-1889, t. 3.

Liber mortuorum Mielec ob. 1890-1965, t. 4.

Liber natorum pro Mielec ab. 1905-1933, t. 8.

Archiwum Państwowe w Przemyślu

Archiwum Geodezyjne, Stadt Mielec in Galizien Tarnower Kreis [Mapa miasta Mielec w Galicji w obwodzie tarnowskim], sygn. 56/126/0/1054M.

Artykuły prasowe

„Czas” 1867, nr 253 (z 3 XI), s. 6.

„Czas” 1867, nr 265 (z 17 XI), s. 4.

„Czas” 1867, nr 30 (z 6 II), s. 4.

„Czas” 1867, nr 6 (z 8 I), s. 4.

„Czas” 1867, nr 87 (z 14 IV), s. 4.

„Czas” 1868, nr 12 (z 16 I), s. 4.

„Czas” 1868, nr 178 (z 5 VIII), s. 4.

„Czas” 1868, nr 182 (z 9 VIII), s. 4.

„Czas” 1868, nr 222 (z 27 IX), s. 4.

„Czas” 1868, nr 297 (z 25 XII), s. 6.

„Czas” 1868, nr 39 (z 16 II), s. 4.

„Czas” 1868, nr 56 (z 7 III), s. 2.

„Czas” 1869, nr 12 (z 16 I), s. 4.

„Czas” 1869, nr 232 (z 10 X), s. 4.
„Czas” 1869, nr 255 (z 7 XI), s. 4.
„Czas” 1869, nr 281 (z 8 XII), s. 4.
„Czas” 1870, nr 228 (z 6 X), s. 4.
„Czas” 1870, nr 8 (z 12 I), s. 4.
„Czas” 1871, nr 137 (z 18 VI), s. 4.
„Czas” 1871, nr 170 (z 28 VII), s. 4.
„Czas” 1871, nr 242 (z 22 X), s. 5.
„Czas” 1871, nr 57 (z 10 III), s. 5.
„Czas” 1872, nr 106 (z 11 V), s. 5.
„Czas” 1872, nr 151 (z 6 VII), s. 4.
„Czas” 1872, nr 152 (z 7 VII), s. 4.
„Czas” 1872, nr 181 (z 10 VIII), s. 4.
„Czas” 1873, nr 201 (z 2 IX), s. 4.
„Czas” 1873, nr 204 (z 5 IX), s. 4.
„Czas” 1873, nr 217 (z 21 IX), s. 2.
„Czas” 1873, nr 264 (z 16 XI), s. 4.
„Czas” 1873, nr 266 (z 19 XI), s. 4.
„Czas” 1874, nr 142 (z 25 VI), s. 4.
„Czas” 1874, nr 144 (z 27 VI), s. 4.
„Czas” 1874, nr 275 (z 1 XII), s. 2.
„Czas” 1875, nr 297 (z 29 XII), s. 4.
„Czas” 1876, nr 100 (z 2 V), s. 4.
„Czas” 1876, nr 108 (z 12 V), s. 4.
„Czas” 1877, nr 179 (z 9 VIII), s. 4.
„Czas” 1877, nr 236 (z 17 X), s. 4.
„Czas” 1877, nr 51 (z 4 III), s. 4.
„Czas” 1878, nr 24 (z 29 I), s. 4.
„Czas” 1879, nr 104 (z 6 V), s. 4.
„Czas” 1879, nr 141 (z 22 VI), s. 4.
„Czas” 1879, nr 206 (z 7 IX), s. 5.
„Czas” 1879, nr 27 (z 2 II), s. 4.
„Czas” 1879, nr 297 (z 28 XII), s. 5.
„Czas” 1879, nr 45 (z 23 II), s. 4.

„Czas” 1880, nr 120 (z 29 V), s. 4.
„Czas” 1880, nr 14 (z 18 I), s. 4.
„Czas” 1880, nr 144 (z 26 VI), s. 4.
„Czas” 1880, nr 149 (z 3 VII), s. 4.
„Czas” 1880, nr 276 (z 1 XII), s. 4.
„Czas” 1880, nr 89 (z 18 IV), s. 8.
„Czas” 1881, nr 116 (z 21 V), s. 4.
„Czas” 1881, nr 128 (z 5 VI), s. 5.
„Czas” 1881, nr 137 (z 18 VI), s. 4.
„Czas” 1881, nr 149 (z 3 VII), s. 5.
„Czas” 1881, nr 155 (z 10 VII), s. 6.
„Czas” 1881, nr 260 (z 13 XI), s. 4.
„Czas” 1881, nr 268 (z 23 XI), s. 4.
„Czas” 1881, nr 27 (z 4 II), s. 4.
„Czas” 1881, nr 290 (z 20 XII), s. 8.
„Czas” 1881, nr 296 (z 28 XII), s. 6.
„Czas” 1881, nr 30 (z 8 II), s. 4.
„Czas” 1881, nr 33 (z 11 II), s. 4.
„Czas” 1881, nr 87 (z 16 IV), s. 6.
„Czas” 1881, nr 89 (z 20 IV), s. 5.
„Czas” 1881, nr 9 (z 13 I), s. 4.
„Czas” 1882, nr 1 (z 1 I), s. 4.
„Czas” 1882, nr 113 (z 18 V), s. 4.
„Czas” 1882, nr 24 (z 29 I), s. 4.
„Czas” 1882, nr 253 (z 5 XI), s. 5.
„Czas” 1882, nr 47 (z 26 II), s. 6.
„Czas” 1882, nr 58 (z 11 III), s. 3.
„Czas” 1883, nr 164 (z 22 VII), s. 4.
„Czas” 1883, nr 166 (z 25 VII), s. 4.
„Czas” 1883, nr 167 (z 26 VII), s. 4.
„Czas” 1883, nr 287 (z 18 XII), s. 6.
„Czas” 1883, nr 31 (z 9 II), s. 4.
„Czas” 1883, nr 36 (z 15 II), s. 4.
„Czas” 1883, nr 41 (z 21 II), s. 4.

„Czas” 1883, nr 70 (z 28 III), s. 6.
„Czas” 1884, nr 12 (z 15 I), s. 2.
„Czas” 1884, nr 120 (z 25 V), s. 6.
„Czas” 1884, nr 14 (z 17 I), s. 4.
„Czas” 1884, nr 142 (z 22 VI), s. 6.
„Czas” 1884, nr 238 (z 15 X), s. 3.
„Czas” 1884, nr 293 (z 20 XII), s. 4.
„Czas” 1884, nr 298 (z 28 XII), s. 5.
„Czas” 1886, R. 39, nr 115 (z 21 V), s. 4.
„Czas” 1886, R. 39, nr 241 (z 21 X), s. 4.
„Czas” 1886, R. 39, nr 268 (z 23 XI), s. 5.
„Czas” 1886, R. 39, nr 290 (z 19 XII), s. 7.
„Czas” 1887, R. 40, nr 1 (z 1 I), s. 5.
„Czas” 1887, R. 40, nr 144 (z 26 VI), s. 6.
„Czas” 1887, R. 40, nr 147 (z 1 VII), s. 4.
„Czas” 1887, R. 40, nr 149 (z 3 VII), s. 4.
„Czas” 1887, R. 40, nr 151 (z 6 VII), s. 4.
„Czas” 1887, R. 40, nr 254 (z 6 XI), s. 6.
„Czas” 1887, R. 40, nr 29 (z 6 II), s. 5.
„Czas” 1887, R. 40, nr 44 (z 24 II), s. 4.
„Czas” 1888, R. 41, nr 282 (z 8 XII), s. 8.
„Czas” 1888, R. 41, nr 294 (z 23 XII), s. 4.
„Czas” 1889, R. 42, nr 158 (z 13 VII), s. 2.
„Czas” 1890, R. 43, nr 147 (z 29 VI), s. 6.
„Czas” 1890, R. 43, nr 190 (z 20 VIII), s. 4.
„Czas” 1890, R. 43, nr 192 (z 22 VIII), s. 4.
„Czas” 1890, R. 43, nr 195 (z 26 VIII), s. 4.
„Czas” 1890, R. 43, nr 223 (z 28 IX), s. 6.
„Czas” 1890, R. 43, nr 271 (z 25 XI), s. 4.
„Czas” 1890, R. 43, nr 289 (z 17 XII), s. 4.
„Czas” 1891, R. 44, nr 10 (z 14 I), s. 4.
„Czas” 1891, R. 44, nr 127 (z 7 VI), s. 8.
„Czas” 1891, R. 44, nr 129 (z 10 VI), s. 6.
„Czas” 1891, R. 44, nr 131 (z 12 VI), s. 4.

„Czas” 1891, R. 44, nr 57 (z 11 III), s. 4.
„Czas” 1891, R. 44, nr 59 (z 13 III), s. 4.
„Czas” 1891, R. 44, nr 61 (z 15 III), s. 4.
„Czas” 1891, R. 44, nr 61 (z 15 III), s. 6.
„Czas” 1891, R. 44, nr 63 (z 18 III), s. 4.
„Czas” 1891, R. 44, nr 65 (z 20 III), s. 4.
„Czas” 1892, R. 45, nr 35 (z 13 II), s. 4.
„Czas” 1894, R. 47, nr 97 (z 29 IV), s. 5.
„Czas” 1895, R. 48, nr 120 (z 26 V), s. 4.
„Czas” 1896, R. 49, nr 123 (z 30 V), s. 4.
„Czas” 1896, R. 49, nr 18 (z 23 I), s. 4.
„Czas” 1896, R. 49, nr 40 (z 18 II), s. 4.
„Czas” 1896, R. 49, nr 69 (z 22 III), s. 6.
„Czas” 1897, R. 50, nr 226 (z 3 X), s. 5.
„Czas” 1897, R. 50, nr 265 (z 19 XI), s. 2.
„Czas” 1897, R. 50, nr 288 (z 17 XII), s. 2.
„Czas” 1897, R. 50, nr 39 (z 18 II), s. 4.
„Czas” 1898, R. 51, nr 212 (z 17 IX), s. 4.
„Czas” 1898, R. 51, nr 235 (z 14 X), s. 3.
„Czas” 1898, R. 51, nr 239 (z 19 X), s. 3.
„Czas” 1898, R. 51, nr 49 (z 2 III), s. 4.
„Czas” 1898, R. 51, nr 64 (z 19 III), s. 4.
„Czas” 1899, R. 52, nr 90 (z 20 IV), s. 4.
„Czas” 1900, R. 53, nr 118 (z 6 V), wyd. wieczorne, s. 7.
„Czas” 1900, R. 53, nr 241 (z 29 IX), wyd. wieczorne, s. 7.
„Czas” 1901, R. 54, nr 125 (z 2 VI), wyd. poranne, s. 4.
„Czas” 1901, R. 54, nr 133 (z 13 VI), wyd. poranne, s. 2.
„Czas” 1901, R. 54, nr 159 (z 15 VII), wyd. wieczorne, s. 4.
„Czas” 1901, R. 54, nr 173 (z 31 VII), wyd. poranne, s. 2.
„Czas” 1901, R. 54, nr 212 (z 16 IX), wyd. wieczorne, s. 4.
„Czas” 1902, R. 55, nr 102 (z 3 V), wyd. poranne, s. 2.
„Czas” 1902, R. 55, nr 64 (z 18 III), wyd. wieczorne, s. 4.
„Czas” 1904, R. 57, nr 210 (z 14 IX), wyd. wieczorne, s. 6.
„Czas” 1906, R. 59, nr 109 (z 12 V), wyd. wieczorne, s. 6.

„Czas” 1906, R. 59, nr 175 (z 2 VIII), wyd. wieczorne, s. 4.
„Czas” 1906, R. 59, nr 177 (z 4 VIII), wyd. poranne, s. 2.
„Czas” 1907, R. 60, nr 123 (z 1 VI), wyd. wieczorne, s. 7.
„Czas” 1907, R. 60, nr 207 (z 10 IX), wyd. wieczorne, s. 4.
„Czas” 1907, R. 60, nr 214 (z 18 IX), wyd. poranne, s. 2.
„Czas” 1908, R. 61, nr 37 (z 14 II), wyd. wieczorne, s. 3.
„Czas” 1909, R. 62, nr 138 (z 21 VI), wyd. wieczorne, s. 3.
„Czas” 1910, R. 63, nr 371 (z 17 VIII), numer wieczorny, s. 2.
„Czas” 1910, R. 63, nr 86 (z 23 II), numer wieczorny, s. 3.
„Czas” 1911, R. 64, nr 58 (z 6 II), numer popoł., s. 3.
„Czas” 1912, R. 65, nr 13 (z 10 I), wyd. popoł., s. 2.
„Czas” 1912, R. 65, nr 371 (z 16 VIII), wyd. popoł., s. 2.
„Czas” 1913, R. 66, nr 247 (z 1 VI), wyd. poranne, s. 2.
„Czas” 1913, R. 66, nr 379 (z 19 VIII), wyd. poranne, s. 2.
„Czas” 1913, R. 66, nr 99 (z 28 II), wyd. popoł., s. 4.
„Czas” 1914, R. 67, nr 138 (z 19 IV), wyd. poranne, s. 3.
„Czas” 1914, R. 67, nr 206 (z 31 V), wyd. poranne, s. 3.
„Czas” 1914, R. 67, nr 70 (z 7 III), wyd. popoł., s. 3.
„Czas” 1914, R. 67, nr 82 (z 14 III), wyd. popoł., s. 3.
„Czas” 1914, R. 67, nr 92 (z 20 III), wyd. popoł., s. 4.
„Czas” 1914, R. 67, nr 94 (z 21 III), wyd. popoł., s. 3.
„GL” 1884, R. 74, nr 11 (z 14 I), s. 4.
„GL” 1885, R. 75, nr 188 (z 19 VIII), s. 3.
„GL” 1886, R. 76, nr 123 (z 29 V), s. 12.
„GL” 1887, R. 77, nr 76 (z 4 IV), s. 5.
„GL” 1889, R. 79, nr 2 (z 4 I), s. 4.
„GL” 1889, R. 79, nr 28 (z 5 II), s. 4.
„GL” 1892, R. 82, nr 169 (z 27 VII), s. 10.
„GL” 1894, R. 84, nr 125 (z 3 VI), s. 8.
„GL” 1895, R. 85, nr 238 (z 16 X), s. 6.
„GL” 1898, R. 88, nr 8 (z 13 I), s. 10.
„GL” 1902, R. 92, nr 1 (z 3 I), s. 4.
„GL” 1902, R. 92, nr 95 (z 26 IV), s. 3.
„GL” 1903, R. 93, nr 133 (z 13 VI), s. 4.

„GL” 1905, R. 95, nr 70 (z 28 III), s. 12.

„GL” 1909, R. 99, nr 277 (z 4 XII), s. 14.

„GL” 1910, R. 100, nr 185 (z 17 VIII), s. 4.

„GL” 1910, R. 100, nr 187 (z 19 VIII), s. 5.

† *Najdostojniejszy Cesarzewicz Rudolf*, „GL” 1889, R. 79, nr 51 (z 3 III), s. 1.

† *Najj. Cesarzowa i Królowa Elżbieta*, „GL” 1898, R. 88, nr 216 (z 23 IX), s. 1-2.

† *Stefan Sękowski*, „Czas” 1910, R. 63, nr 369 (z 16 VIII), numer wieczorny, s. 3.

† *Ś.p. Julian Dunajewski*, „Czas” 1907, R. 60, nr 300 (z 30 XII), wyd. poranne, s. 1.

A.B., *Mielec 11 maja*, „Czas” 1872, nr 108 (z 14 V), s. 3.

Akcyja przedwyborcza, „GL” 1889, R. 79, nr 144 (z 26 VI), s. 2.

Awans lipcowy na kolejach państwowych, „GL” 1904, R. 94, nr 151 (z 5 VII), s. 5.

Chrzanowski L., *Sprawy krajowe. Wybory*, „Czas” 1883, nr 65 (z 21 III), s. 2-3.

Część nieurzędowa, „GL” 1868, R. 58, nr 111 (z 13 V), s. 685.

Część nieurzędowa, „GL” 1870, R. 60, nr 109 (z 13 V), s. 661.

Część nieurzędowa, „GL” 1870, R. 60, nr 151 (z 6 VII), s. 917.

Część nieurzędowa, „GL” 1881, R. 71, nr 111 (z 16 V), s. 1-2.

Część nieurzędowa, „GL” 1898, R. 88, nr 212 (z 18 IX), s. 1.

Część nieurzędowa. † Najj. Cesarzowa i Królowa Elżbieta, „GL” 1898, R. 88, nr 213 (z 20 IX), s. 3.

Część nieurzędowa. Dziesiąte posiedzenie Sejmu krajowego dnia 1. września 1870, „GL” 1870, R. 60, nr 200 (z 2 IX), s. 1207.

Część nieurzędowa. Dziewiętnaste posiedzenie Sejmu krajowego dnia 11. października 1871, „GL” 1871, R. 61, nr 233 (z 12 X), s. 1281-1282.

Część nieurzędowa. IX. posiedzenie Sejmowe z dnia 1. października, „GL” 1874, R. 64, nr 224 (z 2 X), s. 1-2.

Część nieurzędowa. Kandydatury poselskie, „GL” 1907, R. 97, nr 109 (z 14 V), s. 1-2.

Część nieurzędowa. Lwów, 12 marca. (Krajowa Rada zdrowia.), „GL” 1881, R. 71, nr 58 (z 12 III), s. 1-2.

Część nieurzędowa. Lwów, 22 czerwca. Z Koła polskiego, „GL” 1913, R. 103, nr 142 (z 24 VI), s. 1-2.

Część nieurzędowa. Lwów, 28 stycznia. Rada Państwa, „GL” 1914, R. 104, nr 22 (z 29 I), s. 1.

Część nieurzędowa. Lwów, 29 stycznia. Rada Państwa, „GL” 1914, R. 104, nr 23 (z 30 I), s. 1.

Część nieurzędowa. Lwów, 30 marca. Z komisji budżetowej Izby posłów, „GL” 1908, R. 98, nr 74 (z 31 III), s. 1-2.

Część nieurzędowa. Lwów, 4 czerwca. Rada Państwa. Z Izby posłów, „GL” 1912, R. 102, nr 127 (z 5 VI), s. 1-2.

Część nieurzędowa. Lwów, 5 lutego. Sejm. (74 posiedzenie I. sesji IX. peryodu), „GL” 1910, R. 100, nr 28 (z 6 II), s. 1-3.

Część nieurzędowa. Lwów, 6 grudnia. Rada Państwa, „GL” 1907, R. 97, nr 282 (z 7 XII), s. 1-2.

Część nieurzędowa. Lwów, 8 lipca. Sejm. (Dalszy ciąg 14 posiedzenia, 6 sesji VII. peryodu), „GL” 1901, R. 91, nr 154 (z 9 VII), s. 1-4.

Część nieurzędowa. Ogłoszenie konkursu, „GL” 1868, R. 58, nr 174 (z 30 VII), s. 1047.

Część nieurzędowa. Posłowie do Rady państwa z Galicyi, „GL” 1907, R. 97, nr 125 (z 4 VI), s. 1-3.

Część nieurzędowa. Sejm Krajowy (XVIII posiedzenie d. 5 października.), „GL” 1882, R. 72, nr 228 (z 6 X), s. 1-3.

Część nieurzędowa. Sejm krajowy. XI posiedzenie dnia 3 października 1881, „GL” 1881, R. 71, nr 225 (z 4 X), s. 1-3.

Część nieurzędowa. Sejm, „GL” 1897, R. 87, nr 36 (z 16 II), s. 1-2.

Część nieurzędowa. Sejm. (23 posiedzenia ciąg dalszy; posiedzenie wieczorne), „GL” 1899, R. 89, nr 71 (z 29 III), s. 1-3.

Część nieurzędowa. Sejm. (Dokończenie XIV. posiedzenia 5 sesji VII. peryodu), „GL” 1900, R. 90, nr 100 (z 2 V), s. 1.

Część nieurzędowa. Sprawy krajowe, „GL” 1913, R. 103, nr 62 (z 16 III), s. 3.

Część nieurzędowa. Sprawy krajowe, „GL” 1913, R. 103, nr 74 (z 2 IV), s. 2.

Część nieurzędowa. Sprawy krajowe. (Kolej z Rzeszowa do granicy Królestwa Polskiego), „GL” 1882, R. 72, nr 226 (z 4 X), s. 2.

Część nieurzędowa. Sprawy krajowe. (Kreowanie nowych sądów obwodowych i powiatowych), „GL” 1913, R. 103, nr 240 (z 19 X), s. 2.

Część nieurzędowa. Sprawy sejmowe. (Kreowanie nowych sądów obwodowych i powiatowych), „GL” 1914, R. 104, nr 58 (z 13 III), s. 2.

Część nieurzędowa. Stosunki zdrowotne Galicyi, „GL” 1910, R. 100, nr 172 (z 31 VII), s. 1-2.

Część nieurzędowa. Wybory do Rady państwa z kurii V. w Galicyi, „GL” 1900, R. 90, nr 286 (z 15 XII), s. 1-2.

Część nieurzędowa. Wybory do Rady państwa, „GL” 1897, R. 87, nr 65 (z 21 III), s. 1-2.

Część nieurzędowa. Wyciąg z protokołów 28.-34. posiedzenia Rady szkolnej krajowej, „GL” 1870, R. 60, nr 255 (z 9 XI), s. 1563.

Część nieurzędowa. Wyciąg z protokołów 7-16 posiedzenia kr. Rady szkolnej. (Ciąg dalszy.), „GL” 1871, R. 61, nr 133 (z 13 VI), s. 715.

Część nieurzędowa. Wyciąg z protokołów posiedzeń Rady szkolnej krajowej odbytych od 1go stycznia 1873 do końca kwietnia 1873, „GL” 1873, R. 63, nr 110 (z 13 V), s. 695.

Część nieurzędowa. Wyciąg z protokołów posiedzeń Rady szkolnej krajowej odbytych od początku maja 1873 do 15. sierpnia 1873, „GL” 1873, R. 63, nr 204 (z 4 IX), s. 1.

Część nieurzędowa. Wyciąg z protokołów posiedzeń Rady Wydziału krajowego z dnia 2, 5, 9, 13, 16, 20, 23, 25, 27 i 30. maja 1873. (Ciąg dalszy.), „GL” 1873, R. 63, nr 146 (z 27 VI), s. 1.

Część nieurzędowa. Wyciąg z protokołów posiedzeń Wydziału krajowego za czas od 1. do 30. czerwca 1871 r., „GL” 1871, R. 61, nr 158 (z 13 VII), s. 851.

Część nieurzędowa. Wyciąg z protokołów posiedzeń Wydziału krajowego z d. 8., 13., 21. i 27 sierpnia, dalej z 5., 6., 14., 18., 26. i 27. września 1867. (Dokończenie.), „GL” 1867, R. 57, nr 231 (z 5 X), s. 1349.

Część nieurzędowa. Wyciąg z protokołów posiedzeń Wydziału krajowego z dnia 9., 12., 13., 15., 16., 20., 23. i 27. sierpnia b.r., „GL” 1872, R. 62, nr 227 (z 1 X), s. 1351.

Część nieurzędowa. Wyciąg z protokołów posiedzeń Wydziału krajowego z dnia 2., 5., 6., 12., 19., 21., 27., 28. i 31. marca tudzież z dnia 2., 4., 6., 17., 27. i 30. kwietnia 1868. (Ciąg dalszy), „GL” 1868, R. 58, nr 119 (z 23 V), s. 731-732.

Część nieurzędowa. Z Koła polskiego, „GL” 1907, R. 97, nr 293 (z 20 XII), s. 1.

Część nieurzędowa. Zaślubiny Najdost. Następcy Tronu, „GL” 1881, R. 71, nr 107 (z 11 V), s. 1-4.

Część nieurzędowa. Zjazd notaryuszów z Galicyi i Bukowiny, „GL” 1897, R. 87, nr 145 (z 29 VI), s. 1-2.

Część urzędowa, „GL” 1867, R. 57, nr 301 (z 30 XII), s. 1809.

Część urzędowa, „GL” 1867, R. 57, nr 47 (z 25 II), s. 243.

Część urzędowa, „GL” 1868, R. 58, nr 172 (z 28 VII), s. 1037.

Część urzędowa, „GL” 1868, R. 58, nr 188 (z 17 VIII), s. 1123.

Część urzędowa, „GL” 1868, R. 58, nr 192 (z 21 VIII), s. 1147.

Część urzędowa, „GL” 1868, R. 58, nr 194 (z 24 VIII), s. 1159.
Część urzędowa, „GL” 1868, R. 58, nr 227 (z 3 X), s. 1359.
Część urzędowa, „GL” 1868, R. 58, nr 245 (z 24 X), s. 1467.
Część urzędowa, „GL” 1868, R. 58, nr 297 (z 28 XII), s. 1809.
Część urzędowa, „GL” 1871, R. 61, nr 19 (z 24 I), s. 113.
Część urzędowa, „GL” 1871, R. 61, nr 93 (z 24 IV), s. 513.
Część urzędowa, „GL” 1873, R. 63, nr 120 (z 26 V), s. 755.
Część urzędowa, „GL” 1873, R. 63, nr 22 (z 28 I), s. 121.
Część urzędowa, „GL” 1873, R. 63, nr 268 (z 21 XI), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1873, R. 63, nr 48 (z 27 II), s. 285.
Część urzędowa, „GL” 1873, R. 63, nr 73 (z 29 III), s. 451.
Część urzędowa, „GL” 1874, R. 64, nr 156 (z 11 VII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1874, R. 64, nr 165 (z 22 VII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1874, R. 64, nr 274 (z 30 XI), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1875, R. 65, nr 113 (z 20 V), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1875, R. 65, nr 253 (z 5 XI), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1875, R. 65, nr 299 (z 31 XII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1877, R. 67, nr 187 (z 2 VIII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1878, R. 68, nr 14 (z 14 I), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1880, R. 70, nr 155 (z 9 VII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1881, R. 71, nr 162 (z 19 VII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1881, R. 71, nr 170 (z 28 VII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1881, R. 71, nr 271 (z 28 XI), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1881, R. 71, nr 62 (z 17 III), s. 2.
Część urzędowa, „GL” 1881, R. 71, nr 67 (z 23 III), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1882, R. 72, nr 56 (z 9 III), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1882, R. 72, nr 57 (z 10 III), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1883, R. 73, nr 119 (z 28 V), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1883, R. 73, nr 287 (z 17 XII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1884, R. 74, nr 100 (z 30 IV), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1884, R. 74, nr 173 (z 28 VII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1885, R. 75, nr 280 (z 7 XII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1887, R. 77, nr 181 (z 10 VIII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1887, R. 77, nr 200 (z 2 IX), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1887, R. 77, nr 3 (z 5 I), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1888, R. 78, nr 199 (z 30 VIII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1888, R. 78, nr 21 (z 27 I), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1889, R. 79, nr 158 (z 13 VII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1889, R. 79, nr 214 (z 18 IX), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1889, R. 79, nr 255 (z 6 XI), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1890, R. 80, nr 181 (z 8 VIII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1890, R. 80, nr 213 (z 17 IX), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1890, R. 80, nr 63 (z 18 III), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1890, R. 80, nr 65 (z 20 III), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1891, R. 81, nr 47 (z 28 II), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1891, R. 81, nr 86 (z 17 IV), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1893, R. 83, nr 284 (z 14 XII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1893, R. 83, nr 93 (z 25 IV), s. 2.
Część urzędowa, „GL” 1894, R. 84, nr 156 (z 1 VII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1895, R. 85, nr 34 (z 12 II), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1895, R. 85, nr 70 (z 27 III), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1896, R. 86, nr 100 (z 1 V), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1896, R. 86, nr 125 (z 2 VI), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1896, R. 86, nr 165 (z 21 VII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1897, R. 87, nr 209 (z 14 IX), s. 2.
Część urzędowa, „GL” 1897, R. 87, nr 212 (z 17 IX), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1897, R. 87, nr 224 (z 2 X), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1897, R. 87, nr 236 (z 16 X), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1897, R. 87, nr 261 (z 16 XI), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1898, R. 88, nr 113 (z 19 V), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1898, R. 88, nr 140 (z 23 VI), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1898, R. 88, nr 155 (z 12 VII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1898, R. 88, nr 281 (z 11 XII), s. 2.
Część urzędowa, „GL” 1898, R. 88, nr 79 (z 8 IV), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1899, R. 89, nr 135 (z 16 VI), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1899, R. 89, nr 159 (z 15 VII), s. 2.
Część urzędowa, „GL” 1899, R. 89, nr 219 (z 26 IX), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1899, R. 89, nr 226 (z 5 X), s. 2.

Część urzędowa, „GL” 1900, R. 90, nr 227 (z 5 X), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1900, R. 90, nr 228 (z 6 X), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1901, R. 91, nr 37 (z 15 II), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1901, R. 91, nr 9 (z 12 I), s. 2.
Część urzędowa, „GL” 1902, R. 92, nr 150 (z 3 VII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1903, R. 93, nr 264 (z 18 XI), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1903, R. 93, nr 67 (z 22 III), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1903, R. 93, nr 69 (z 25 III), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1904, R. 94, nr 245 (z 26 X), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1905, R. 95, nr 166 (z 23 VII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1905, R. 95, nr 21 (z 27 I), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1905, R. 95, nr 215 (z 21 IX), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1905, R. 95, nr 233 (z 13 X), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1905, R. 95, nr 3 (z 5 I), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1905, R. 95, nr 56 (z 10 III), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1906, R. 96, nr 149 (z 3 VII), s. 2.
Część urzędowa, „GL” 1906, R. 96, nr 5 (z 9 I), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1907, R. 97, nr 296 (z 24 XII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1908, R. 98, nr 172 (z 29 VII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1908, R. 98, nr 23 (z 30 I), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1908, R. 98, nr 279 (z 4 XII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1908, R. 98, nr 28 (z 5 II), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1908, R. 98, nr 8 (z 12 I), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1909, R. 99, nr 135 (z 17 VI), s. 1-2.
Część urzędowa, „GL” 1909, R. 99, nr 18 (z 24 I), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1909, R. 99, nr 290 (z 21 XII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1909, R. 99, nr 294 (z 25 XII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1909, R. 99, nr 80 (z 9 IV), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1910, R. 100, nr 121 (z 1 VI), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1910, R. 100, nr 159 (z 16 VII), s. 2.
Część urzędowa, „GL” 1910, R. 100, nr 175 (z 4 VIII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1910, R. 100, nr 182 (z 12 VIII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1910, R. 100, nr 195 (z 28 VIII), s. 1.
Część urzędowa, „GL” 1910, R. 100, nr 20 (z 27 I), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1910, R. 100, nr 49 (z 3 III), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1911, R. 101, nr 173 (z 1 VIII), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1911, R. 101, nr 198 (z 31 VIII), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1911, R. 101, nr 270 (z 26 XI), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1911, R. 101, nr 36 (z 15 II), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1911, R. 101, nr 96 (z 28 IV), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1912, R. 102, nr 125 (z 2 VI), s. 1-2.

Część urzędowa, „GL” 1912, R. 102, nr 197 (z 29 VIII), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1912, R. 102, nr 204 (z 6 IX), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1912, R. 102, nr 215 (z 19 IX), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1912, R. 102, nr 219 (z 24 IX), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1912, R. 102, nr 95 (z 26 IV), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1913, R. 103, nr 169 (z 25 VII), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1913, R. 103, nr 173 (z 30 VII), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1913, R. 103, nr 226 (z 3 X), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1913, R. 103, nr 247 (z 28 X), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1913, R. 103, nr 49 (z 1 III), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1913, R. 103, nr 74 (z 2 IV), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1913, R. 103, nr 9 (z 14 I), s. 1-2.

Część urzędowa, „GL” 1913, R. 103, nr 91 (z 22 IV), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1914, R. 104, nr 1 (z 3 I), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1914, R. 104, nr 157 (z 14 VII), s. 1.

Część urzędowa, „GL” 1914, R. 104, nr 6 (z 10 I), s. 1.

Część urzędowa. Edykt, „GL” 1894, R. 84, nr 195 (z 26 VIII), s. 1.

Część urzędowa. Edykt, „GL” 1895, R. 85, nr 173 (z 31 VII), s. 1.

Część urzędowa. Obwieszczenie, „GL” 1870, R. 60, nr 245 (z 27 X), s. 1503.

Część urzędowa. Obwieszczenie, „GL” 1894, R. 84, nr 202 (z 4 IX), s. 1.

Część urzędowa. Obwieszczenie, „GL” 1895, R. 85, nr 256 (z 7 XI), s. 1.

Część urzędowa. Obwieszczenie, „GL” 1896, R. 86, nr 20 (z 26 I), s. 1.

Część urzędowa. Obwieszczenie, „GL” 1899, R. 89, nr 49 (z 2 III), s. 1.

Część urzędowa. Obwieszczenie, „GL” 1899, R. 89, nr 52 (z 5 III), s. 1.

Część urzędowa. Obwieszczenie, „GL” 1910, R. 100, nr 164 (z 22 VII), s. 1.

Część urzędowa. Obwieszczenie, „GL” 1910, R. 100, nr 195 (z 28 VIII), s. 9.

Część urzędowa. Ogłoszenie, „GL” 1884, R. 74, nr 268 (z 20 XI), s. 1.

Część urzędowa. Ogłoszenie, „GL” 1888, R. 78, nr 167 (z 22 VII), s. 1.

Część urzędowa. Ogłoszenie, „GL” 1895, R. 85, nr 249 (z 29 X), s. 1.

Część urzędowa. Ogłoszenie, „GL” 1895, R. 85, nr 274 (z 28 XI), s. 1.

Część urzędowa. Rozporządzenie Ministerstwa sprawiedliwości z d. 6 lutego 1899, „GL” 1899, R. 89, nr 39 (z 18 II), s. 1.

Część urzędowa. Rozporządzenie ministra stanu z dn. 23. stycznia 1867 r., „GL” 1867, R. 57, nr 23 (z 26 I), s. 115-116.

Część urzędowa. Ustawa tycząca się wyboru członków izby deputowanych Rady państwa, „GL” 1873, R. 63, nr 88 (z 17 IV), s. 555-556.

Część urzędowa. Ustawa z dnia 28 czerwca 1878, „GL” 1878, R. 68, nr 174 (z 12 VII), s. 1.

Część urzędowa. Wyciąg z protokołów 7-16 posiedzenia kr. Rady szkolnej. (Ciąg dalszy), „GL” 1871, R. 61, nr 133 (z 13 VI), s. 715.

Czynności Rady Wydziału krajowego w miesiącach kwietniu, maju, czerwcu i lipcu b.r., „GL” 1882, R. 72, nr 192 (z 23 VIII), s. 2-3.

Czynności Rady Wydziału krajowego za czas od 1 stycznia po 31 marca b.r., „GL” 1883, R. 73, nr 89 (z 19 IV), s. 2-3.

Dalsze zatwierdzenie wyborów prezesów i wiceprezesów Rad powiatowych, „Czas” 1890, R. 43, nr 214 (z 18 IX), s. 2.

Dankiewicz X.Ł., Dalszy wykaz ofiar..., „Czas” 1894, R. 47, nr 283 (z 13 XII), s. 3.

Dar, „Czas” 1900, R. 53, nr 239 (z 27 IX), wyd. poranne, s. 1.

Dar, „Czas” 1901, R. 54, nr 103 (z 4 V), wyd. poranne, s. 1.

Defraudacya w Mielcu, „Czas” 1909, R. 62, nr 264 (z 18 XI), wyd. wieczorne, s. 2.

Dla uczniów w Mielcu, „Czas” 1907, R. 60, nr 152, wyd. wieczorne, s. 3.

Dodatek nadzwyczajny do Nr. 243 „Gazety Lwowskiej”. Wybory, 1876, nlbs.

Doniesienia prywatne, „GL” 1880, R. 70, nr 177 (z 4 VIII), s. 9.

Doniesienia prywatne, „GL” 1880, R. 70, nr 46 (z 26 II), s. 9.

Doniesienia prywatne, „GL” 1881, R. 71, nr 48 (z 1 III), s. 11.

Doniesienia prywatne, „GL” 1882, R. 72, nr 80 (z 7 IV), s. 10.

Doniesienia prywatne, „GL” 1885, R. 75, nr 296 (z 29 XII), s. 10.

Doniesienia prywatne, „GL” 1885, R. 75, nr 297 (z 30 XII), s. 12.

Doniesienia prywatne, „GL” 1886, R. 76, nr 121 (z 27 V), s. 10.

Doniesienia prywatne, „GL” 1886, R. 76, nr 249, s. 11.

Doniesienia prywatne, „GL” 1886, R. 76, nr 272 (z 27 XI), s. 11.

Doniesienia prywatne, „GL” 1886, R. 76, nr 289 (z 18 XII), s. 10.
Doniesienia prywatne, „GL” 1886, R. 76, nr 293 (z 23 XII), s. 10.
Doniesienia prywatne, „GL” 1887, R. 77, nr 1 (z 3 I), s. 12.
Doniesienia prywatne, „GL” 1887, R. 77, nr 19 (z 25 I), s. 9.
Doniesienia prywatne, „GL” 1887, R. 77, nr 245 (z 27 X), s. 10.
Doniesienia prywatne, „GL” 1887, R. 77, nr 3 (z 5 I), s. 12.
Doniesienia prywatne, „GL” 1887, R. 77, nr 44 (z 24 II), s. 10.
Doniesienia prywatne, „GL” 1887, R. 77, nr 5 (z 8 I), s. 11.
Doniesienia prywatne, „GL” 1889, R. 79, nr 225 (z 1 X), s. 8.
Doniesienia prywatne, „GL” 1890, R. 80, nr 2 (z 4 I), s. 8.
Doniesienia prywatne, „GL” 1890, R. 80, nr 284 (z 12 XII), s. 10.
Doniesienia prywatne, „GL” 1892, R. 82, nr 82 (z 10 IV), s. 9.
Doniesienia prywatne, „GL” 1892, R. 82, nr 91 (z 22 IV), s. 10.
Doniesienia prywatne, „GL” 1895, R. 85, nr 104 (z 7 V), s. 9.
Doniesienia prywatne, „GL” 1895, R. 85, nr 161 (z 17 VII), s. 9.
Doniesienia prywatne, „GL” 1896, R. 86, nr 122 (z 29 V), s. 10.
Doniesienia prywatne, „GL” 1896, R. 86, nr 151 (z 4 VII), s. 9.
Doniesienia prywatne, „GL” 1897, R. 87, nr 125 (z 3 VI), s. 11.
Doniesienia prywatne, „GL” 1899, R. 89, nr 82 (z 12 IV), s. 12.
Doniesienia prywatne, „GL” 1899, R. 89, nr 83 (z 13 IV), s. 12.
Doniesienia prywatne, „GL” 1899, R. 89, nr 84 (z 14 IV), s. 12.
Doniesienia prywatne, „GL” 1899, R. 89, nr 88 (z 19 IV), s. 10.
Doniesienia prywatne, „GL” 1901, R. 91, nr 29 (z 6 II), s. 11.
Doniesienia prywatne, „GL” 1907, R. 97, nr 259 (z 10 XI), s. 15.
Doniesienia prywatne, „GL” 1908, R. 98, nr 136 (z 14 VI), s. 12.
Doniesienia prywatne, „GL” 1908, R. 98, nr 68 (z 22 III), s. 14.
Doniesienia prywatne, „GL” 1908, R. 98, nr 73 (z 29 III), s. 12.
Doniesienia prywatne, „GL” 1911, R. 101, nr 104 (z 7 V), s. 13.
Doniesienia prywatne, „GL” 1911, R. 101, nr 126 (z 3 VI), s. 14.
Doniesienia prywatne, „GL” 1911, R. 101, nr 75 (z 2 IV), s. 14.
Doniesienia prywatne, „GL” 1911, R. 101, nr 80 (z 8 IV), s. 14.
Doniesienia prywatne, „GL” 1911, R. 101, nr 86 (z 15 IV), s. 14.
Doniesienia prywatne, „GL” 1913, R. 103, nr 89 (z 19 IV), s. 14.

Doniesienia prywatne. Dodatkowe ogłoszenie, „GL” 1895, R. 85, nr 187 (z 17 VIII), s. 10.

Doniesienia prywatne. Kantor pożyczek, zaliczek i zleceń w Mielcu. Ogłoszenie, „GL” 1875, R. 65, nr 16 (z 21 I), s. 8.

Doniesienia prywatne. Kantor pożyczek, zaliczek i zleceń w Mielcu. Ogłoszenie, „GL” 1875, R. 65, nr 17 (z 22 I), s. 10.

Doniesienia prywatne. Kantor pożyczek, zaliczek i zleceń w Mielcu. Ogłoszenie, „GL” 1875, R. 65, nr 18 (z 23 I), s. 10.

Doniesienia prywatne. Konkurs, „GL” 1892, R. 82, nr 114 (z 19 V), s. 9.

Doniesienia prywatne. Konkurs, „GL” 1892, R. 82, nr 115 (z 20 V), s. 9.

Doniesienia prywatne. Obwieszczenie, „GL” 1871, R. 61, nr 110 (z 13 V), s. 605.

Doniesienia prywatne. Obwieszczenie, „GL” 1871, R. 61, nr 112 (z 16 V), s. 616.

Doniesienia prywatne. Obwieszczenie, „GL” 1876, R. 66, nr 285 (z 14 XII), s. 9.

Doniesienia prywatne. Obwieszczenie, „GL” 1902, R. 92, nr 47 (z 27 II), s. 11.

Doniesienia prywatne. Obwieszczenie, „GL” 1902, R. 92, nr 53 (z 6 III), s. 9.

Doniesienia prywatne. Obwieszczenie, „GL” 1903, R. 93, nr 256 (z 8 XI), s. 9.

Doniesienia prywatne. Obwieszczenie, „GL” 1907, R. 97, nr 106 (z 9 V), s. 9.

Doniesienia prywatne. Obwieszczenie, „GL” 1907, R. 97, nr 61 (z 15 III), s. 10.

Doniesienia prywatne. Obwieszczenie, „GL” 1908, R. 98, nr 75 (z 1 IV), s. 12.

Doniesienia prywatne. Obwieszczenie, „GL” 1909, R. 99, nr 40 (z 20 II), s. 11.

Doniesienia prywatne. Obwieszczenie, „GL” 1910, R. 100, nr 104 (z 10 V), s. 14.

Doniesienia prywatne. Obwieszczenie, „GL” 1911, R. 101, nr 58 (z 12 III), s. 14.

Doniesienia prywatne. Obwieszczenie, „GL” 1912, R. 102, nr 88 (z 18 IV), s. 14.

Doniesienia prywatne. Odpis, „GL” 1876, R. 66, nr 26 (z 3 II), s. 8.

Doniesienia prywatne. Odpis, „GL” 1876, R. 66, nr 27 (z 4 II), s. 8.

Doniesienia prywatne. Odpis, „GL” 1876, R. 66, nr 28 (z 5 II), s. 7.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie rozprawy ofertowej, „GL” 1912, R. 102, nr 32 (z 10 II), s. 14.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1876, R. 66, nr 94 (z 25 IV), s. 8.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1883, R. 73, nr 139 (z 20 VI), s. 9.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1884, R. 74, nr 97 (z 26 IV), s. 10.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1888, R. 78, nr 41 (z 21 II), s. 12.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1890, R. 80, nr 124 (z 1 VI), s. 11.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1890, R. 80, nr 136 (z 17 VI), s. 10.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1890, R. 80, nr 278 (z 4 XII), s. 9.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1899, R. 89, nr 23 (z 29 I), s. 11.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1900, R. 90, nr 27 (z 4 II), s. 11.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1901, R. 91, nr 69 (z 24 III), s. 9.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1903, R. 93, nr 102 (z 5 V), s. 10.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1903, R. 93, nr 105 (z 8 V), s. 12.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1903, R. 93, nr 117 (z 23 V), s. 10.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1903, R. 93, nr 28 (z 5 II), s. 11.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1903, R. 93, nr 92 (z 23 IV), s. 10.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1904, R. 94, nr 101 (z 3 V), s. 12.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1904, R. 94, nr 120 (z 27 V), s. 10.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1905, R. 95, nr 134 (z 14 VI), s. 9.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1906, R. 96, nr 128 (z 6 VI), s. 11.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1906, R. 96, nr 142 (z 23 VI), s. 16.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1906, R. 96, nr 153 (z 7 VII), s. 12.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1907, R. 97, nr 148 (z 2 VII), s. 18.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1907, R. 97, nr 192 (z 23 VIII), s. 10.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1907, R. 97, nr 277 (z 1 XII), s. 9.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1908, R. 98, nr 116 (z 20 V), s. 10.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1908, R. 98, nr 134 (z 12 VI), s. 10.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1908, R. 98, nr 221 (z 26 IX), s. 12.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1909, R. 99, nr 130 (z 10 VI), s. 14.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1909, R. 99, nr 143 (z 26 VI), s. 13.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1909, R. 99, nr 154 (z 10 VII), s. 14.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1909, R. 99, nr 188 (z 19 VIII), s. 10.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1911, R. 101, nr 208 (z 13 IX), s. 14.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1911, R. 101, nr 286 (z 16 XII), s. 12.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1911, R. 101, nr 40 (z 19 II), s. 12.

Doniesienia prywatne. Ogłoszenie, „GL” 1914, R. 104, nr 74 (z 2 IV), s. 13.

Doniesienia prywatne. Rachunek bilansu, „GL” 1905, R. 95, nr 144 (z 27 VI), s. 10.

Doniesienia prywatne. Radykalna i prędką pomoc w cierpieniach przepukliny, „GL” 1891, R. 81, nr 171 (z 30 VII), s. 12.

Doniesienia prywatne. Radykalna i prędką pomoc w cierpieniach przepukliny, „GL” 1891, R. 81, nr 174 (z 2 VIII), s. 12.

Doniesienia prywatne. Radykalna i prędką pomoc w cierpieniach przepukliny, „GL” 1891, R. 81, nr 191 (z 23 VIII), s. 10.

Doniesienia prywatne. Towarzystwo Zaliczkowe w Mielcu. Ogłoszenie, „GL” 1877, R. 67, nr 52 (z 5 III), s. 8.

Doniesienia prywatne. Ustanowienie, „GL” 1908, R. 98, nr 13 (z 18 I), s. 10.

Doniesienia prywatne. Zamknięcie rachunków i bilans za rok 1894, „GL” 1895, R. 85, nr 157 (z 12 VII), s. 10.

Doniesienia prywatne. Zamknięcie rachunków i bilans za rok 1897, „GL” 1898, R. 88, nr 111 (z 17 V), s. 10.

Doniesienia prywatne. Zaproszenie, „GL” 1884, R. 74, nr 192 (z 20 VIII), s. 11.

Doniesienia prywatne. Zaproszenie, „GL” 1906, R. 96, nr 120 (z 26 V), s. 13.

Doniesienia prywatne. Zaproszenie, „GL” 1909, R. 99, nr 145 (z 29 VI), s. 12.

Doniesienia prywatne. Zaproszenie, „GL” 1912, R. 102, nr 280 (z 5 XII), s. 12.

Doniesienia prywatne. Zaproszenie, „GL” 1913, R. 103, nr 60 (z 14 III), s. 14.

Drobne ogłoszenia, „GL” 1898, R. 88, nr 280 (z 10 XII), s. 12.

Drobne ogłoszenia, „GL” 1898, R. 88, nr 281 (z 11 XII), s. 12.

Drobne ogłoszenia. Ogłoszenie, „GL” 1907, R. 97, nr 137 (z 18 VI), s. 10.

Dyetaryusz, „GL” 1886, R. 76, nr 177 (z 5 VIII), s. 10.

Dział ekonomiczny, „Czas” 1888, R. 41, nr 234 (z 12 X), s. 3.

Dział ekonomiczny, „Czas” 1890, R. 43, nr 279 (z 4 XII), s. 3.

Dział ekonomiczny, „Czas” 1891, R. 44, nr 78 (z 5 IV), s. 4.

Dział ekonomiczny. Dostawy kolejowe, „Czas” 1912, R. 65, nr 63 (z 9 II), wyd. popoł., s. 3.

Dział ekonomiczny. Dostawy, „Czas” 1912, R. 65, nr 75 (z 16 II), wyd. popoł., s. 3.

Dział ekonomiczny. Inwestycje kolejowe, „Czas” 1911, R. 64, nr 170 (z 13 IV), numer popoł., s. 3.

Dział ekonomiczny. Kółka rolnicze, „Czas” 1890, R. 43, nr 96 (z 26 IV), s. 4.

Dział ekonomiczny. O ratunek dla rolników, „Czas” 1913, R. 66, nr 414 (z 9 IX), wyd. popoł., s. 3.

Dział ekonomiczny. Sprawozdanie z obrad Komitetu Towarzystwa rol. krakowskiego odbytych dnia 30 stycznia 1890 r., „Czas” 1890, R. 43, nr 35 (z 12 II), s. 3.

Dział ekonomiczny. Sprawozdanie z posiedzenia Komitetu c.k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego z d. 23 września 1890 r., „Czas” 1890, R. 43, nr 223 (z 28 IX), s. 3.

Dział ekonomiczny. Subwencje na drogi, „Czas” 1908, R. 61, nr 158 (z 13 VII), wyd. wieczorne, s. 3.

Dział ekonomiczny. W.P., Roboty inwestycyjne na kolejach, „Czas” 1908, R. 61, nr 258 (z 9 XI), wyd. wieczorne, s. 3.

Dział ekonomiczny. Z Towarzystwa rolniczego, „Czas” 1892, R. 45, nr 22 (z 28 I), s. 3.

Dział ekonomiczny. Z Towarzystwa rolniczego, „Czas” 1896, R. 49, nr 79 (z 4 IV), s. 3.

Dziennik urzędowy do Gazety Lwowskiej z dnia 1. Lipca Nr. 149. Konkurs, „GL” 1873, R. 63, nr 149 (z 1 VII), s. 5.

Dziennik urzędowy, „GL” 1907, R. 97, nr 29 (z 6 II), s. 8.

Dziennik urzędowy. Amortyzacje, „GL” 1911, R. 101, nr 57 (z 11 III), s. 12.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1870, R. 60, nr 122 (z 30 V), s. 739.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1870, R. 60, nr 124 (z 1 VI), s. 755.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1872, R. 62, nr 89 (z 17 IV), s. 499.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1873, R. 63, nr 209 (z 11 IX), s. 5.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1873, R. 63, nr 210 (z 12 IX), s. 5.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1873, R. 63, nr 211 (z 13 IX), s. 8.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1873, R. 63, nr 96 (z 26 IV), s. 609.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1873, R. 63, nr 97 (z 28 IV), s. 615.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1874, R. 64, nr 165 (z 22 VII), s. 5.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1874, R. 64, nr 167 (z 24 VII), s. 6.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1874, R. 64, nr 169 (z 27 VII), s. 5.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1874, R. 64, nr 170 (z 28 VII), s. 6.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1874, R. 64, nr 213 (z 18 IX), s. 5.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1874, R. 64, nr 216 (z 22 IX), s. 7.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1874, R. 64, nr 217 (z 23 IX), s. 4.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1874, R. 64, nr 23 (z 29 I), s. 5.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1875, R. 65, nr 161 (z 17 VII), s. 5.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1875, R. 65, nr 163 (z 20 VII), s. 5.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1875, R. 65, nr 164 (z 21 VII), s. 7.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1876, R. 66, nr 128 (z 6 VI), s. 6.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1876, R. 66, nr 129 (z 7 VI), s. 9.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1876, R. 66, nr 130 (z 8 VI), s. 6.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1876, R. 66, nr 62 (z 16 III), s. 5.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1876, R. 66, nr 64 (z 18 III), s. 9.

Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1876, R. 66, nr 65 (z 20 III), s. 6.
Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1877, R. 67, nr 32 (z 9 II), s. 6.
Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1877, R. 67, nr 33 (z 10 II), s. 8.
Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1877, R. 67, nr 35 (z 13 II), s. 7.
Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1877, R. 67, nr 80 (z 7 IV), s. 6.
Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1879, R. 69, nr 119 (z 24 V), s. 6.
Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1879, R. 69, nr 120 (z 26 V), s. 6.
Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1879, R. 69, nr 269 (z 22 XI), s. 6.
Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1879, R. 69, nr 271 (z 25 XI), s. 6.
Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1879, R. 69, nr 272 (z 26 XI), s. 9.
Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1881, R. 71, nr 1 (z 3 I), s. 8.
Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1881, R. 71, nr 3 (z 5 I), s. 8.
Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1900, R. 90, nr 207 (z 11 IX), s. 6.
Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1900, R. 90, nr 208 (z 12 IX), s. 6.
Dziennik urzędowy. Edykt, „GL” 1900, R. 90, nr 209 (z 13 IX), s. 11.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1902, R. 92, nr 73 (z 30 III), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1902, R. 92, nr 81 (z 10 IV), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1903, R. 93, nr 161 (z 17 VII), s. 9.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1904, R. 94, nr 142 (z 23 VI), s. 9.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1904, R. 94, nr 28 (z 5 II), s. 11.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1904, R. 94, nr 96 (z 27 IV), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1905, R. 95, nr 101 (z 4 V), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1905, R. 95, nr 157 (z 13 VII), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1905, R. 95, nr 255 (z 9 XI), s. 8.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1905, R. 95, nr 70 (z 28 III), s. 11.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1906, R. 96, nr 70 (z 27 III), s. 9.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1907, R. 97, nr 112 (z 17 V), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1907, R. 97, nr 146 (z 28 VI), s. 9.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1908, R. 98, nr 185 (z 13 VIII), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1908, R. 98, nr 77 (z 3 IV), s. 9.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1909, R. 99, nr 109 (z 14 V), s. 11.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1909, R. 99, nr 136 (z 18 VI), s. 11.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1909, R. 99, nr 138 (z 20 VI), s. 12.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1909, R. 99, nr 139 (z 22 VI), s. 10.

Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1909, R. 99, nr 140 (z 23 VI), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1909, R. 99, nr 179 (z 8 VIII), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1909, R. 99, nr 181 (z 11 VIII), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1909, R. 99, nr 182 (z 12 VIII), s. 9.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1909, R. 99, nr 183 (z 13 VIII), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1909, R. 99, nr 193 (z 25 VIII), s. 12.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1909, R. 99, nr 201 (z 3 IX), s. 8.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1909, R. 99, nr 220 (z 26 IX), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1909, R. 99, nr 7 (z 12 I), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1910, R. 100, nr 111 (z 19 V), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1910, R. 100, nr 113 (z 21 V), s. 13.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1910, R. 100, nr 22 (z 29 I), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1910, R. 100, nr 42 (z 23 II), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1910, R. 100, nr 43 (z 24 II), s. 8-9.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1910, R. 100, nr 44 (z 25 II), s. 11.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1911, R. 101, nr 164 (z 21 VII), s. 11.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1911, R. 101, nr 165 (z 22 VII), s. 13.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1911, R. 101, nr 166 (z 23 VII), s. 11.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1911, R. 101, nr 224 (z 3 X), s. 13.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1911, R. 101, nr 247 (z 29 X), s. 12.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1911, R. 101, nr 57 (z 11 III), s. 9-10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1911, R. 101, nr 58 (z 12 III), s. 9.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1911, R. 101, nr 59 (z 14 III), s. 9.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1911, R. 101, nr 71 (z 29 III), s. 14.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, R. 102, nr 114 (z 19 V), s. 12.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, R. 102, nr 229 (z 5 X), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, R. 102, nr 24 (z 31 I), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, R. 102, nr 25 (z 1 II), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, R. 102, nr 26 (z 2 II), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, R. 102, nr 278 (z 3 XII), s. 11.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, R. 102, nr 279 (z 4 XII), s. 9.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, R. 102, nr 28 (z 6 II), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, R. 102, nr 280 (z 5 XII), s. 10.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, R. 102, nr 34 (z 13 II), s. 12.

Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, R. 102, nr 40 (z 20 II), s. 12.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, R. 102, nr 66 (z 21 III), s. 11.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1912, R. 102, nr 87 (z 17 IV), s. 9.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1913, R. 103, nr 38 (z 16 II), s. 16.
Dziennik urzędowy. Firmy, „GL” 1913, R. 103, nr 40 (z 19 II), s. 11.
Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1871, R. 61, nr 239 (z 19 X), s. 1324.
Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1871, R. 61, nr 240 (z 20 X), s. 1330.
Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1872, R. 62, nr 190 (z 19 VIII), s. 1104.
Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1872, R. 62, nr 191 (z 20 VIII), s. 1110.
Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1874, R. 64, nr 17 (z 22 I), s. 6.
Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1874, R. 64, nr 18 (z 23 I), s. 7.
Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1874, R. 64, nr 19 (z 24 I), s. 7.
Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1875, R. 65, nr 119 (z 28 V), s. 6.
Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1875, R. 65, nr 120 (z 29 V), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1875, R. 65, nr 121 (z 31 V), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1877, R. 67, nr 74 (z 30 III), s. 7.
Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1877, R. 67, nr 75 (z 31 III), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1877, R. 67, nr 76 (z 3 IV), s. 6.
Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1881, R. 71, nr 285 (z 15 XII), s. 7.
Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1881, R. 71, nr 288 (z 19 XII), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1910, R. 100, nr 182 (z 12 VIII), s. 7.
Dziennik urzędowy. Konkurs, „GL” 1910, R. 100, nr 184 (z 14 VIII), s. 6.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1882, R. 72, nr 216 (z 21 IX), s. 6.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1882, R. 72, nr 217 (z 22 IX), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1882, R. 72, nr 218 (z 23 IX), s. 6.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1883, R. 73, nr 219 (z 25 IX), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1883, R. 73, nr 220 (z 26 IX), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1883, R. 73, nr 221 (z 27 IX), s. 6.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1888, R. 78, nr 150 (z 3 VII), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1888, R. 78, nr 152 (z 5 VII), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1888, R. 78, nr 264 (z 17 XI), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1888, R. 78, nr 265 (z 18 XI), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1888, R. 78, nr 266 (z 20 XI), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1889, R. 79, nr 194 (z 25 VIII), s. 8.

Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1889, R. 79, nr 195 (z 27 VIII), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1889, R. 79, nr 196 (z 28 VIII), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1890, R. 80, nr 151 (z 4 VII), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1890, R. 80, nr 82 (z 11 IV), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1890, R. 80, nr 83 (z 12 IV), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1890, R. 80, nr 84 (z 13 IV), s. 7.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1892, R. 82, nr 215 (z 21 IX), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1892, R. 82, nr 45 (z 26 II), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1893, R. 83, nr 213 (z 19 IX), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1893, R. 83, nr 214 (z 20 IX), s. 7.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1894, R. 84, nr 217 (z 22 IX), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1894, R. 84, nr 218 (z 23 IX), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1894, R. 84, nr 71 (z 29 III), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1894, R. 84, nr 72 (z 30 III), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1895, R. 85, nr 221 (z 26 IX), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1895, R. 85, nr 222 (z 27 IX), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1895, R. 85, nr 39 (z 17 II), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1895, R. 85, nr 40 (z 19 II), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1896, R. 86, nr 108 (z 10 V), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1896, R. 86, nr 109 (z 12 V), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1896, R. 86, nr 110 (z 13 V), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1896, R. 86, nr 30 (z 7 II), s. 7.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1896, R. 86, nr 31 (z 8 II), s. 7.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1896, R. 86, nr 32 (z 9 II), s. 7.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1897, R. 87, nr 236 (z 16 X), s. 10.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1897, R. 87, nr 237 (z 17 X), s. 12.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1897, R. 87, nr 271 (z 27 XI), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1897, R. 87, nr 272 (z 28 XI), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1897, R. 87, nr 273 (z 30 XI), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1898, R. 88, nr 10 (z 15 I), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1898, R. 88, nr 107 (z 12 V), s. 7.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1898, R. 88, nr 108 (z 13 V), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1898, R. 88, nr 11 (z 16 I), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1898, R. 88, nr 12 (z 18 I), s. 8.

Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1898, R. 88, nr 156 (z 13 VII), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1898, R. 88, nr 157 (z 14 VII), s. 7.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1898, R. 88, nr 273 (z 1 XII), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1899, R. 89, nr 167 (z 25 VII), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1899, R. 89, nr 168 (z 26 VII), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1899, R. 89, nr 169 (z 27 VII), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1899, R. 89, nr 269 (z 25 XI), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1900, R. 90, nr 256 (z 9 XI), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1900, R. 90, nr 257 (z 10 XI), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1900, R. 90, nr 258 (z 11 XI), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1904, R. 94, nr 201 (z 2 IX), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1904, R. 94, nr 202 (z 3 IX), s. 7.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1904, R. 94, nr 43 (z 23 II), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1904, R. 94, nr 44 (z 24 II), s. 7.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1904, R. 94, nr 45 (z 25 II), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1904, R. 94, nr 82 (z 10 IV), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1905, R. 95, nr 218 (z 24 IX), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1905, R. 95, nr 219 (z 26 IX), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1905, R. 95, nr 220 (z 27 IX), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1905, R. 95, nr 275 (z 2 XII), s. 7-8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1905, R. 95, nr 276 (z 3 XII), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1905, R. 95, nr 277 (z 5 XII), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1905, R. 95, nr 287 (z 17 XII), s. 7.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1905, R. 95, nr 52 (z 5 III), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1905, R. 95, nr 53 (z 7 III), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1905, R. 95, nr 54 (z 8 III), s. 8-9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1906, R. 96, nr 135 (z 14 VI), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1906, R. 96, nr 136 (z 16 VI), s. 7.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1906, R. 96, nr 137 (z 17 VI), s. 7.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1906, R. 96, nr 62 (z 17 III), s. 2.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1906, R. 96, nr 63 (z 18 III), s. 2.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1907, R. 97, nr 223 (z 28 IX), s. 7-8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1907, R. 97, nr 224 (z 29 IX), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1907, R. 97, nr 225 (z 1 X), s. 9.

Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1907, R. 97, nr 26 (z 1 II), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1907, R. 97, nr 70 (z 27 III), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1907, R. 97, nr 71 (z 28 III), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1907, R. 97, nr 72 (z 29 III), s. 7.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1908, R. 98, nr 55 (z 7 III), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1909, R. 99, nr 20 (z 27 I), s. 7.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1909, R. 99, nr 21 (z 28 I), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1909, R. 99, nr 22 (z 29 I), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1909, R. 99, nr 237 (z 17 X), s. 11.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1909, R. 99, nr 239 (z 20 X), s. 10.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1909, R. 99, nr 240 (z 21 X), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1910, R. 100, nr 146 (z 1 VII), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1910, R. 100, nr 148 (z 3 VII), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1910, R. 100, nr 182 (z 12 VIII), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1911, R. 101, nr 1 (z 3 I), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1911, R. 101, nr 184 (z 13 VIII), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1911, R. 101, nr 185 (z 15 VIII), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1911, R. 101, nr 186 (z 17 VIII), s. 13.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1911, R. 101, nr 2 (z 4 I), s. 9.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1912, R. 102, nr 81 (z 10 IV), s. 10.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1912, R. 102, nr 84 (z 13 IV), s. 11.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1913, R. 103, nr 172 (z 29 VII), s. 12.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1913, R. 103, nr 173 (z 30 VII), s. 12.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1913, R. 103, nr 174 (z 31 VII), s. 8.
Dziennik urzędowy. Konkursa, „GL” 1913, R. 103, nr 175 (z 1 VIII), s. 12.
Dziennik urzędowy. Kuratele, „GL” 1904, R. 94, nr 231 (z 9 X), s. 10.
Dziennik urzędowy. Kuratele, „GL” 1907, R. 97, nr 272 (z 26 XI), s. 11.
Dziennik urzędowy. Kuratele, „GL” 1909, R. 99, nr 132 (z 13 VI), s. 11.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1883, R. 73, nr 272 (z 28 XI), s. 8.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1883, R. 73, nr 273 (z 29 XI), s. 8.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1885, R. 75, nr 244 (z 26 X), s. 6.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1888, R. 78, nr 274 (z 29 XI), s. 7.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1888, R. 78, nr 275 (z 30 XI), s. 7.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1889, R. 79, nr 121 (z 26 V), s. 11.

Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1889, R. 79, nr 122 (z 28 V), s. 10.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1889, R. 79, nr 124 (z 30 V), s. 11.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1894, R. 84, nr 218 (z 23 IX), s. 7.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1894, R. 84, nr 219 (z 25 IX), s. 7.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1894, R. 84, nr 220 (z 26 IX), s. 7.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1899, R. 89, nr 69 (z 25 III), s. 8.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1899, R. 89, nr 72 (z 30 III), s. 7.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1901, R. 91, nr 52 (z 5 III), s. 9.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1901, R. 91, nr 53 (z 6 III), s. 7.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1901, R. 91, nr 54 (z 7 III), s. 7.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1907, R. 97, nr 204 (z 6 IX), s. 7.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1911, R. 101, nr 245 (z 27 X), s. 7.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1912, R. 102, nr 110 (z 14 V), s. 8.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1912, R. 102, nr 149 (z 3 VII), s. 8.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1912, R. 102, nr 36 (z 15 II), s. 8.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1912, R. 102, nr 37 (z 16 II), s. 6.
Dziennik urzędowy. Licytacje, „GL” 1912, R. 102, nr 38 (z 17 II), s. 6.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1867, R. 57, nr 208 (z 9 IX), s. 1208.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1867, R. 57, nr 210 (z 11 IX), s. 1220.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1867, R. 57, nr 276 (z 28 XI), s. 1660.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1867, R. 57, nr 277 (z 29 XI), s. 1666.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1867, R. 57, nr 278 (z 30 XI), s. 1672.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1867, R. 57, nr 61 (z 13 III), s. 323-324.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1867, R. 57, nr 62 (z 14 III), s. 329-330.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1867, R. 57, nr 63 (z 15 III), s. 335-336.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1868, R. 58, nr 115 (z 18 V), s. 714.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1868, R. 58, nr 116 (z 19 V), s. 717.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1868, R. 58, nr 117 (z 20 V), s. 724.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1868, R. 58, nr 53 (z 4 III), s. 325.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1868, R. 58, nr 54 (z 5 III), s. 331.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1869, R. 59, nr 253 (z 5 XI), s. 1644-1645.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1869, R. 59, nr 255 (z 8 XI), s. 1662-1663.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1869, R. 59, nr 58 (z 12 III), s. 384.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1869, R. 59, nr 60 (z 15 III), s. 402.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1869, R. 59, nr 61 (z 16 III), s. 410.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1869, R. 59, nr 62 (z 17 III), s. 416.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1869, R. 59, nr 63 (z 18 III), s. 422.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1870, R. 60, nr 204 (z 7 IX), s. 1239.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1870, R. 60, nr 206 (z 10 IX), s. 1256.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1870, R. 60, nr 250 (z 3 XI), s. 1536.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1871, R. 61, nr 130 (z 9 VI), s. 704.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1871, R. 61, nr 131 (z 10 VI), s. 708.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1871, R. 61, nr 134 (z 14 VI), s. 722.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1872, R. 62, nr 201 (z 31 VIII), s. 1179.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1872, R. 62, nr 203 (z 3 IX), s. 1193.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1872, R. 62, nr 204 (z 4 IX), s. 1202.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1872, R. 62, nr 213 (z 14 IX), s. 1255.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1872, R. 62, nr 215 (z 17 IX), s. 1266.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1872, R. 62, nr 217 (z 19 IX), s. 1276.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1872, R. 62, nr 26 (z 1 II), s. 149.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1872, R. 62, nr 27 (z 3 II), s. 154.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1872, R. 62, nr 294 (z 19 XII), s. 1766.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1872, R. 62, nr 295 (z 20 XII), s. 1772.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1872, R. 62, nr 297 (z 23 XII), s. 1784.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1872, R. 62, nr 44 (z 23 II), s. 242.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1872, R. 62, nr 45 (z 24 II), s. 248.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1872, R. 62, nr 46 (z 26 II), s. 254.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1873, R. 63, nr 105 (z 7 V), s. 664.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1873, R. 63, nr 106 (z 8 V), s. 673.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1873, R. 63, nr 107 (z 9 V), s. 680.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1873, R. 63, nr 16 (z 21 I), s. 90.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1873, R. 63, nr 17 (z 22 I), s. 94.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1873, R. 63, nr 19 (z 24 I), s. 108.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1873, R. 63, nr 196 (z 26 VIII), s. 6.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1873, R. 63, nr 199 (z 29 VIII), s. 5.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1873, R. 63, nr 201 (z 1 IX), s. 6.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1873, R. 63, nr 299 (z 31 XII), s. 7.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 1 (z 2 I), s. 7.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 122 (z 30 V), s. 7.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 123 (z 1 VI), s. 7.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 128 (z 8 VI), s. 8.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 129 (z 9 VI), s. 7.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 130 (z 10 VI), s. 7.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 2 (z 3 I), s. 7.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 215 (z 21 IX), s. 5.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 228 (z 7 X), s. 6.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 230 (z 9 X), s. 8.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 231 (z 10 X), s. 9.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 266 (z 20 XI), s. 7.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 274 (z 30 XI), s. 8.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 275 (z 1 XII), s. 7.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 276 (z 2 XII), s. 7.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 38 (z 17 II), s. 7.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 39 (z 18 II), s. 7.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 40 (z 19 II), s. 7.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 42 (z 21 II), s. 8.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 43 (z 23 II), s. 6.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 45 (z 25 II), s. 7.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 56 (z 10 III), s. 6.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 58 (z 12 III), s. 8.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1874, R. 64, nr 98 (z 30 IV), s. 6.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1875, R. 65, nr 208 (z 11 IX), s. 7-11.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1875, R. 65, nr 209 (z 13 IX), s. 7-11.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1875, R. 65, nr 210 (z 14 IX), s. 6.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1875, R. 65, nr 280 (z 7 XII), s. 7.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1875, R. 65, nr 281 (z 9 XII), s. 6.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1875, R. 65, nr 81 (z 10 IV), s. 7.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1875, R. 65, nr 82 (z 12 IV), s. 6.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1875, R. 65, nr 83 (z 13 IV), s. 9.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1876, R. 66, nr 124 (z 31 V), s. 6-11.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1876, R. 66, nr 125 (z 1 VI), s. 10.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1876, R. 66, nr 126 (z 2 VI), s. 6-11.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1876, R. 66, nr 196 (z 28 VIII), s. 6.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1877, R. 67, nr 222 (z 6 IX), s. 6.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1877, R. 67, nr 89 (z 18 IV), s. 7-12.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1878, R. 68, nr 206 (z 20 VIII), s. 5.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1879, R. 69, nr 231 (z 8 X), s. 6.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1879, R. 69, nr 232 (z 9 X), s. 8.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1879, R. 69, nr 233 (z 10 X), s. 8.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1879, R. 69, nr 71 (z 27 III), s. 5.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1880, R. 70, nr 256 (z 6 XI), s. 6.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1881, R. 71, nr 43 (z 23 II), s. 8.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1881, R. 71, nr 45 (z 25 II), s. 8.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1886, R. 76, nr 249 (z 30 X), s. 10.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1890, R. 80, nr 115 (z 21 V), s. 9.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1896, R. 86, nr 161 (z 16 VII), s. 9-10.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1896, R. 86, nr 163 (z 18 VII), s. 9-10.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1896, R. 86, nr 212 (z 16 IX), s. 9.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1896, R. 86, nr 213 (z 17 IX), s. 11.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1897, R. 87, nr 96 (z 29 IV), s. 9-10.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1897, R. 87, nr 98 (z 1 V), s. 9-10.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1898, R. 88, nr 162 (z 20 VII), s. 9-13.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1898, R. 88, nr 164 (z 22 VII), s. 9-13.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1899, R. 89, nr 173 (z 1 VIII), s. 9-15.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1900, R. 90, nr 174 (z 1 VIII), s. 10.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1900, R. 90, nr 241 (z 21 X), s. 12.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1900, R. 90, nr 280 (z 7 XII), s. 9-11.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1900, R. 90, nr 62 (z 17 III), s. 10-11.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1901, R. 91, nr 173 (z 31 VII), s. 9.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1901, R. 91, nr 175 (z 2 VIII), s. 14.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1901, R. 91, nr 179 (z 7 VIII), s. 10.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1902, R. 92, nr 25 (z 1 II), s. 11.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1902, R. 92, nr 276 (z 2 XII), s. 9.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1902, R. 92, nr 39 (z 18 II), s. 10.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1902, R. 92, nr 78 (z 6 IV), s. 9.
Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1903, R. 93, nr 132 (z 11 VI), s. 12.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1903, R. 93, nr 166 (z 23 VII), s. 9.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1903, R. 93, nr 24 (z 30 I), s. 9.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1903, R. 93, nr 94 (z 25 IV), s. 9.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1904, R. 94, nr 122 (z 29 V), s. 10.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1904, R. 94, nr 167 (z 23 VII), s. 9.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1904, R. 94, nr 219 (z 24 IX), s. 9.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1904, R. 94, nr 270 (z 25 XI), s. 9.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1904, R. 94, nr 281 (z 8 XII), s. 8.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1907, R. 97, nr 265 (z 17 XI), s. 9.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1908, R. 98, nr 187 (z 15 VIII), s. 8.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1908, R. 98, nr 216 (z 20 IX), s. 8.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1908, R. 98, nr 244 (z 24 X), s. 10.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1908, R. 98, nr 286 (z 13 XII), s. 9.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1908, R. 98, nr 297 (z 29 XII), s. 9-10.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1909, R. 99, nr 16 (z 22 I), s. 9.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1909, R. 99, nr 218 (z 24 IX), s. 11.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1909, R. 99, nr 93 (z 25 IV), s. 12.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1910, R. 100, nr 12 (z 18 I), s. 9.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1910, R. 100, nr 134 (z 16 VI), s. 9.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1910, R. 100, nr 14 (z 20 I), s. 9.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1910, R. 100, nr 142 (z 25 VI), s. 11.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1910, R. 100, nr 181 (z 11 VIII), s. 9.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1910, R. 100, nr 93 (z 26 IV), s. 9.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1911, R. 101, nr 169 (z 27 VII), s. 9.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1911, R. 101, nr 176 (z 4 VIII), s. 8.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1911, R. 101, nr 194 (z 26 VIII), s. 9.

Dziennik urzędowy. Obwieszczenie, „GL” 1911, R. 101, nr 240 (z 21 X), s. 9.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie konkursu, „GL” 1881, R. 71, nr 102 (z 5 V), s. 8.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie konkursu, „GL” 1881, R. 71, nr 34 (z 12 II), s. 6.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie konkursu, „GL” 1881, R. 71, nr 35 (z 14 II), s. 7.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie konkursu, „GL” 1881, R. 71, nr 37 (z 16 II), s. 8.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie konkursu, „GL” 1881, R. 71, nr 97 (z 29 IV), s. 6.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie konkursu, „GL” 1881, R. 71, nr 99 (z 2 V), s. 8.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie licytacji, „GL” 1877, R. 67, nr 113 (z 17 V), s. 5.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie licytacji, „GL” 1877, R. 67, nr 115 (z 19 V), s. 9.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1870, R. 60, nr 111 (z 16 V), s. 676.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1870, R. 60, nr 112 (z 17 V), s. 682.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1870, R. 60, nr 113 (z 18 V), s. 688.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1871, R. 61, nr 12 (z 16 I), s. 63.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1872, R. 62, nr 17 (z 22 I), s. 99.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1872, R. 62, nr 18 (z 23 I), s. 104.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1873, R. 63, nr 116 (z 20 V), s. 733.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1873, R. 63, nr 117 (z 21 V), s. 740.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1874, R. 64, nr 24 (z 30 I), s. 5.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1874, R. 64, nr 25 (z 31 I), s. 5.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1874, R. 64, nr 257 (z 10 XI), s. 6.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1874, R. 64, nr 258 (z 11 XI), s. 8.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1874, R. 64, nr 259 (z 12 XI), s. 6.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1875, R. 65, nr 30 (z 8 II), s. 5.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1875, R. 65, nr 92 (z 23 IV), s. 6.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1875, R. 65, nr 93 (z 24 IV), s. 7.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1875, R. 65, nr 94 (z 26 IV), s. 5.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1875, R. 65, nr 94 (z 26 IV), s. 7.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1876, R. 66, nr 29 (z 7 II), s. 6.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1878, R. 68, nr 270 (z 4 XI), s. 5.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1879, R. 69, nr 264 (z 17 XI), s. 5.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1880, R. 70, nr 225 (z 30 IX), s. 7.

Dziennik urzędowy. Ogłoszenie, „GL” 1880, R. 70, nr 226 (z 1 X), s. 6.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1882, R. 72, nr 205 (z 7 IX), s. 9.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1883, R. 73, nr 101 (z 4 V), s. 7.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1883, R. 73, nr 11 (z 15 I), s. 10.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1883, R. 73, nr 202 (z 4 IX), s. 9.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1883, R. 73, nr 27 (z 3 II), s. 6.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1883, R. 73, nr 40 (z 19 II), s. 8.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1883, R. 73, nr 7 (z 10 I), s. 8.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1883, R. 73, nr 9 (z 12 I), s. 11.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1886, R. 76, nr 135 (z 15 VI), s. 8.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1886, R. 76, nr 181 (z 10 VIII), s. 9.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1887, R. 77, nr 42 (z 22 II), s. 9.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1888, R. 78, nr 18 (z 24 I), s. 9.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1889, R. 79, nr 299 (z 29 XII), s. 9.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1890, R. 80, nr 157 (z 11 VII), s. 9.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1890, R. 80, nr 261 (z 14 XI), s. 11.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1890, R. 80, nr 280 (z 6 XII), s. 11.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1890, R. 80, nr 281 (z 7 XII), s. 8.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1891, R. 81, nr 289 (z 19 XII), s. 9.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1891, R. 81, nr 7 (z 11 I), s. 9.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1892, R. 82, nr 101 (z 4 V), s. 9.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1892, R. 82, nr 135 (z 15 VI), s. 8.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1892, R. 82, nr 58 (z 12 III), s. 9.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1893, R. 83, nr 23 (z 29 I), s. 8.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1894, R. 84, nr 194 (z 25 VIII), s. 9.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1894, R. 84, nr 201 (z 2 IX), s. 8.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1894, R. 84, nr 2 (z 4 I), s. 9.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1894, R. 84, nr 63 (z 18 III), s. 9.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1895, R. 85, nr 105 (z 8 V), s. 10.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1895, R. 85, nr 189 (z 20 VIII), s. 11.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1895, R. 85, nr 12 (z 16 I), s. 9.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1895, R. 85, nr 205 (z 7 IX), s. 10.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1895, R. 85, nr 216 (z 20 IX), s. 11.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1895, R. 85, nr 225 (z 1 X), s. 9.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1895, R. 85, nr 232 (z 9 X), s. 11.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1895, R. 85, nr 237 (z 15 X), s. 11.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1895, R. 85, nr 239 (z 17 X), s. 10.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1895, R. 85, nr 281 (z 6 XII), s. 9.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1895, R. 85, nr 85 (z 13 IV), s. 11.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1895, R. 85, nr 91 (z 21 IV), s. 9.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1896, R. 86, nr 106 (z 8 V), s. 11.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1896, R. 86, nr 124 (z 31 V), s. 9.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1896, R. 86, nr 11 (z 16 I), s. 9.
Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1896, R. 86, nr 20 (z 26 I), s. 11.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1896, R. 86, nr 25 (z 1 II), s. 11.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1896, R. 86, nr 276 (z 1 XII), s. 10.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1896, R. 86, nr 281 (z 6 XII), s. 9.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1896, R. 86, nr 45 (z 25 II), s. 11.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1896, R. 86, nr 67 (z 21 III), s. 11.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1897, R. 87, nr 10 (z 15 I), s. 8.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1897, R. 87, nr 190 (z 21 VIII), s. 10.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1897, R. 87, nr 15 (z 21 I), s. 8.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1897, R. 87, nr 2 (z 5 I), s. 10.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1897, R. 87, nr 290 (z 21 XII), s. 10.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1897, R. 87, nr 293 (z 24 XII), s. 11.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1898, R. 88, nr 148 (z 3 VII), s. 6.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1898, R. 88, nr 15 (z 21 I), s. 10.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1898, R. 88, nr 23 (z 30 I), s. 9.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1898, R. 88, nr 68 (z 25 III), s. 11.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1898, R. 88, nr 8 (z 13 I), s. 9.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1899, R. 89, nr 125 (z 4 VI), s. 11.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1899, R. 89, nr 25 (z 1 II), s. 6.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1899, R. 89, nr 28 (z 5 II), s. 6.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1899, R. 89, nr 33 (z 11 II), s. 11.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1899, R. 89, nr 60 (z 15 III), s. 11.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1899, R. 89, nr 70 (z 28 III), s. 12.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1899, R. 89, nr 71 (z 29 III), s. 11.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1899, R. 89, nr 87 (z 18 IV), s. 11.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1899, R. 89, nr 9 (z 13 I), s. 10.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1900, R. 90, nr 201 (z 2 IX), s. 10.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1900, R. 90, nr 202 (z 4 IX), s. 9.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1900, R. 90, nr 29 (z 7 II), s. 11.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1901, R. 91, nr 156 (z 11 VII), s. 11.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1901, R. 91, nr 287 (z 13 XII), s. 9.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1901, R. 91, nr 300 (z 31 XII), s. 9.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1902, R. 92, nr 205 (z 6 IX), s. 9.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1902, R. 92, nr 68 (z 23 III), s. 9.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1903, R. 93, nr 153 (z 8 VII), s. 9.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1903, R. 93, nr 29 (z 6 II), s. 9.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1903, R. 93, nr 35 (z 13 II), s. 11.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1903, R. 93, nr 89 (z 19 IV), s. 12.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1904, R. 94, nr 145 (z 26 VI), s. 10.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1905, R. 95, nr 63 (z 18 III), s. 8.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1905, R. 95, nr 83 (z 12 IV), s. 8.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1905, R. 95, nr 95 (z 27 IV), s. 10.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1905, R. 95, nr 9 (z 13 I), s. 8.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1907, R. 97, nr 205 (z 7 IX), s. 12.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1907, R. 97, nr 206 (z 8 IX), s. 8.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1907, R. 97, nr 279 (z 4 XII), s. 9.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1907, R. 97, nr 280 (z 5 XII), s. 8.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1907, R. 97, nr 281 (z 6 XII), s. 9.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1907, R. 97, nr 35 (z 13 II), s. 10.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1907, R. 97, nr 36 (z 14 II), s. 10.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1907, R. 97, nr 37 (z 15 II), s. 9.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1908, R. 98, nr 41 (z 20 II), s. 8.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1908, R. 98, nr 54 (z 6 III), s. 9.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1909, R. 99, nr 169 (z 28 VII), s. 8.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1909, R. 99, nr 255 (z 9 XI), s. 10.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1909, R. 99, nr 290 (z 21 XII), s. 10.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1909, R. 99, nr 67 (z 24 III), s. 10.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1910, R. 100, nr 146 (z 1 VII), s. 9.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1910, R. 100, nr 165 (z 23 VII), s. 9.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1910, R. 100, nr 166 (z 24 VII), s. 10.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1910, R. 100, nr 198 (z 1 IX), s. 9.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1910, R. 100, nr 93 (z 26 IV), s. 10.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1911, R. 101, nr 191 (z 23 VIII), s. 10.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1911, R. 101, nr 197 (z 30 VIII), s. 11.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1911, R. 101, nr 204 (z 7 IX), s. 10.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1911, R. 101, nr 267 (z 23 XI), s. 7.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1911, R. 101, nr 268 (z 24 XI), s. 8.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1912, R. 102, nr 66 (z 21 III), s. 8.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1913, R. 103, nr 178 (z 5 VIII), s. 11.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1914, R. 104, nr 148 (z 3 VII), s. 11.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1914, R. 104, nr 150 (z 5 VII), s. 6.

Dziennik urzędowy. Rozmaite obwieszczenia. Wykaz gmin i obszarów dworskich, które leżą w pasie, gdzie ma być prowadzona ewidencya i znaczenie świń markami usznemi, „GL” 1908, R. 98, nr 162 (z 17 VII), s. 9.

Dziennik urzędowy. Spadki, „GL” 1907, R. 97, nr 212 (z 15 IX), s. 10.

Dziennik urzędowy. Sprostowanie, „GL” 1872, R. 62, nr 206 (z 6 IX), s. 1213.

Dziennik urzędowy. Ustanowienie, „GL” 1908, R. 98, nr 15 (z 21 I), s. 9.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1882, R. 72, nr 1 (z 2 I), s. 8.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1882, R. 72, nr 144 (z 26 VI), s. 9.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1884, R. 74, nr 136 (z 14 VI), s. 9.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1885, R. 75, nr 176 (z 4 VIII), s. 9.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1886, R. 76, nr 168 (z 26 VII), s. 9.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1887, R. 77, nr 117 (z 24 V), s. 9.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1888, R. 78, nr 271 (z 25 XI), s. 10.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1889, R. 79, nr 92 (z 21 IV), s. 9.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1891, R. 81, nr 112 (z 20 V), s. 10.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1892, R. 82, nr 90 (z 21 IV), s. 10.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1893, R. 83, nr 74 (z 1 IV), s. 9.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1894, R. 84, nr 76 (z 4 IV), s. 10.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1895, R. 85, nr 111 (z 15 V), s. 9.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1896, R. 86, nr 95 (z 25 IV), s. 9.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1897, R. 87, nr 93 (z 25 IV), s. 10.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1898, R. 88, nr 72 (z 31 III), s. 10.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1899, R. 89, nr 89 (z 20 IV), s. 10.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1900, R. 90, nr 117 (z 22 V), s. 10.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1901, R. 91, nr 188 (z 18 VIII), s. 9.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1902, R. 92, nr 110 (z 15 V), s. 10.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1903, R. 93, nr 112 (z 16 V), s. 10.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1904, R. 94, nr 106 (z 8 V), s. 8.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1905, R. 95, nr 88 (z 18 IV), s. 9.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1906, R. 96, nr 100 (z 2 V), s. 9.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1907, R. 97, nr 103 (z 5 V), s. 9.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1908, R. 98, nr 139 (z 18 VI), s. 9.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1909, R. 99, nr 140 (z 23 VI), s. 9.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1910, R. 100, nr 104 (z 10 V), s. 13.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1911, R. 101, nr 129 (z 8 VI), s. 9.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1912, R. 102, nr 140 (z 21 VI), s. 8.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1913, R. 103, nr 108 (z 14 V), s. 12.

Dziennik urzędowy. Wykaz, „GL” 1914, R. 104, nr 101 (z 5 V), s. 10.

Dziennik urzędowy. Wyroki prasowe, „GL” 1900, R. 90, nr 290 (z 20 XII), s. 9.

Dziennik urzędowy. Wyroki prasowe. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1900, R. 90, nr 291 (z 21 XII), s. 10.

Dziennik urzędowy. Wyroki prasowe. Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1900, R. 90, nr 292 (z 22 XII), s. 9.

Egzamina dojrzałości, „Czas” 1914, R. 67, nr 161 (z 2 V), wyd. popoł., s. 3.

Eksplozja w gimnazjum, „Czas” 1911, R. 64, nr 106 (z 6 III), numer popoł., s. 2.

Galic. Tow. kredytowe ziemskie, „GL” 1912, R. 102, nr 49 (z 1 III), s. 5.

Galicja po spisie ludności. II, „GL” 1881, R. 71, nr 254 (z 8 XI), s. 2-3.

Galicja po spisie ludności. III, „GL” 1881, R. 71, nr 255 (z 9 XI), s. 1-2.

Galicja w budżecie na r. 1902, „GL” 1901, R. 91, nr 241 (z 19 X), s. 2-3.

Galicja w budżecie na r. 1908, „GL” 1907, R. 97, nr 259 (z 10 XI), s. 2-3.

Gazeta urzędowa, „GL” 1896, R. 86, nr 180 (z 7 VIII), s. 1.

Goldhaber A., *Poronienie, prawdopodobnie wśród napadu epileptycznego, „Przegląd Lekarski” 1877, R. 16, nr 20, s. 238.*

Goldhaber A., *Wypadnięcie częściowe śledziony, odcięcie takowej; wyzdrowienie, „Przegląd Lekarski” 1877, R. 16, nr 37, s. 427-428.*

Gospodarstwo handel i przemysł. Pocztove kasy oszczędności, „Czas” 1883, nr 5 (z 9 I), s. 3.

Gospodarstwo handel i przemysł. Towarzystwo Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie, „Czas” 1886, R. 39, nr 127 (z 5 VI), s. 4.

Gospodarstwo i handel, „GL” 1873, R. 63, nr 158 (z 11 VII), s. 3.

Gospodarstwo i handel, „GL” 1875, R. 65, nr 223 (z 30 IX), s. 5.

Gospodarstwo i handel. Drogi powiatowe i gminne, „GL” 1899, R. 89, nr 134 (z 15 VI), s. 4.

Gospodarstwo i handel. Kolej lokalna Dębica-Nadbrzezie, „GL” 1887, R. 77, nr 23 (z 29 I), s. 5.

Gospodarstwo i handel. Nowe linie i sieci telefoniczne, „GL” 1908, R. 98, nr 179 (z 6 VIII), s. 5.

Gospodarstwo i handel. Przemysł domowy w Galicyi. III, „GL” 1875, R. 65, nr 235 (z 14 X), s. 4.

Gospodarstwo i handel. Subwencye i pożyczki na budowę dróg, „GL” 1897, R. 87, nr 135 (z 16 VI), s. 5.

Gospodarstwo, handel i przemysł, „Czas” 1884, nr 271 (z 23 XI), s. 4.

Gospodarstwo, przemysł i handel, „Czas” 1870, nr 244 (z 25 X), s. 3.

Gospodarstwo, przemysł i handel, „GL” 1870, R. 60, nr 140 (z 22 VI), s. 853.

Gospodarstwo, przemysł i handel, „GL” 1871, R. 61, nr 91 (z 21 IV), s. 504.

Gospodarstwo, przemysł i handel. (Koncesye na budowę kolei żelaznych), „GL” 1870, R. 60, nr 241 (z 22 X), s. 1480.

Gospodarstwo, przemysł i handel. Izba handlowo-przemysłowa krakowska. (Posiedzenie z dnia 3 sierpnia b.r.), „Czas” 1870, nr 182 (z 11 VIII), s. 3.

Gospodarstwo, przemysł i handel. Sprawozdanie z posiedzenia Izby handlowo-przemysłowej krakowskiej d. 4 maja, „Czas” 1870, nr 105 (z 8 V), s. 3.

Honorowe obywatelstwo, „GL” 1898, R. 88, nr 137 (z 19 VI), s. 3.

II. Kongres Maryański, Przemysł, 29 sierpnia. (Trzeci dzień), „GL” 1911, R. 101, nr 197 (z 30 VIII), s. 1-2.

Informacje. Ze służby politycznej, „Czas” 1914, R. 67, nr 5 (z 10 I), s. 3.

Jubileusz „Czasu”, „Czas” 1898, R. 51, nr 253 (z 5 XI), s. 1.

Jubileusz „Czasu”, „Czas” 1898, R. 51, nr 254 (z 6 XI), s. 1-2.

Jubileusz „Czasu”, „Czas” 1898, R. 51, nr 255 (z 8 XI), s. 2-3.

Jubileusz „Czasu”, „Czas” 1898, R. 51, nr 256 (z 9 XI), s. 2-3.

Jubileuszowy zjazd Ochotniczych Straży Pożarnych w Galicyi, „GL” 1900, R. 90, nr 179 (z 7 VIII), s. 4.

Kandydatura Dra Bobrzyńskiego. Mielec 24 kwietnia, „Czas” 1907, R. 60, nr 96 (z 26 IV), wyd. wieczorne, s. 4.

Koło polskie, „Czas” 1898, R. 51, nr 274 (z 30 XI), s. 1.

Koło Polskie, „GL” 1901, R. 91, nr 119 (z 25 V), s. 2.

Koło polskie. Wiedeń 22 czerwca, „Czas” 1913, R. 66, nr 284 (z 23 VI), wyd. popoł., s. 1.

Konkurs, „Czas” 1867, nr 76 (z 2 IV), s. 4.

Konkurs, „Czas” 1867, nr 84 (z 11 IV), s. 4.

Konkurs, „Czas” 1868, nr 26 (z 1 II), s. 4.

Konkurs, „Czas” 1868, nr 29 (z 5 II), s. 4.

Konkurs, „Czas” 1871, nr 58 (z 11 III), s. 4.

Konkurs, „Czas” 1871, nr 65 (z 19 III), s. 4.

Konkurs, „Czas” 1892, nr 115 (z 19 V), s. 4.

Konkurs, „Czas” 1907, R. 60, nr 29 (z 5 II), wyd. wieczorne, s. 5.

Konkurs, „Czas” 1910, R. 63, nr 294 (z 2 VII), numer poranny, s. 2.

Konkurs, „Czas” 1910, R. 63, nr 298 (z 5 VII), numer poranny, s. 2.

Konkurs, „GL” 1889, R. 79, nr 221 (z 26 IX), s. 8.

Konkurs, „GL” 1889, R. 79, nr 222 (z 27 IX), s. 8.

Konkurs, „GL” 1889, R. 79, nr 223 (z 28 IX), s. 8.

Konkurs, „GL” 1905, R. 95, nr 169 (z 27 VII), s. 8.

Konkurs, „GL” 1905, R. 95, nr 171 (z 29 VII), s. 8.

Konkurs, „GL” 1906, R. 96, nr 32 (z 10 II), s. 8.

Konkurs, „GL” 1906, R. 96, nr 33 (z 11 II), s. 7.

Konkurs, „GL” 1906, R. 96, nr 35 (z 14 II), s. 9.

Konkurs, „GL” 1907, R. 97, nr 264 (z 16 XI), s. 9.

Konkurs, „GL” 1907, R. 97, nr 265 (z 17 XI), s. 10.

Konkurs, „GL” 1907, R. 97, nr 266 (z 19 XI), s. 8.

Konkurs, „GL” 1908, R. 98, nr 71 (z 27 III), s. 8.

Konkurs, „GL” 1909, R. 99, nr 42 (z 23 II), s. 9.

Konkurs, „GL” 1909, R. 99, nr 43 (z 24 II), s. 8.

Konkurs, „GL” 1909, R. 99, nr 44 (z 25 II), s. 10.

Konsekracya kościoła w Chorzelowie, „Czas” 1908, R. 61, nr 121 (z 26 V), wyd. wieczorne, s. 3.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1867, nr 48 (z 27 II), s. 1.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1867, nr 50 (z 1 III), s. 2.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1873, nr 151 (z 4 VII), s. 2.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1874, nr 272 (z 27 XI), s. 2.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1875, nr 113 (z 21 V), s. 2.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1875, nr 25 (z 31 I), s. 2.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1876, nr 2 (z 4 I), s. 2.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1877, nr 175 (z 4 VIII), s. 1-2.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1878, nr 12 (z 15 I), s. 1.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1879, nr 122 (z 29 V), s. 2.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1879, nr 42 (z 20 II), s. 2.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1881, nr 171 (z 29 VII), s. 1.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1881, nr 274 (z 30 XI), s. 2.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1882, nr 162 (z 19 VII), s. 2.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1882, nr 59 (z 12 III), s. 1-3.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1884, nr 101 (z 1 V), s. 2.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1884, nr 174 (z 30 VII), s. 2.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1885, nr 101 (z 3 V), s. 2.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1885, nr 226 (z 4 X), s. 2.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1886, R. 39, nr 188 (z 19 VIII), s. 2.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1887, R. 40, nr 105 (z 8 V), s. 1.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1887, R. 40, nr 183 (z 12 VIII), s. 1.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1887, R. 40, nr 202 (z 4 IX), s. 2.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1887, R. 40, nr 240 (z 20 X), s. 2.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1887, R. 40, nr 97 (z 29 IV), s. 2.

Korespondencya „Czasu”, „Czas” 1888, R. 41, nr 199 (z 31 VIII), s. 1.

Korespondencya „Czasu”. *Sprawy szkolne*, „Czas” 1899, R. 52, nr 21 (z 26 I), s. 1-2.

Korespondencya „Czasu”. *Wiedeń 20 lipca*, „Czas” 1892, R. 45, nr 166 (z 22 VII), s. 2.

Korespondencya „Czasu”. *Wyciąg z protokołów posiedzeń Rady szkolnej krajowej od początku maja do 15 sierpnia*, „Czas” 1873, nr 205 (z 6 IX), s. 2.

Korespondencya „Czasu”. Wyciąg z protokołów posiedzeń Wydziału krajowego z dnia 9, 12, 13, 15, 16, 20, 23 i 27 sierpnia b.r. (Dalszy ciąg), „Czas” 1872, nr 249 (z 30 X), s. 1.

Korespondencya „Czasu”. Z Mieleckiego 2 lipca, „Czas” 1885, nr 150 (z 5 VII), s. 1-2.

Korespondencya „Czasu”. Z podróży Marszałka krajowego na Powiślu. Mielec 2 lipca, „Czas” 1885, nr 152 (z 8 VII), s. 2.

Korespondencya Czasu, „Czas” 1868, nr 191 (z 21 VIII), s. 2.

Korespondencya Czasu, „Czas” 1868, nr 298 (z 29 XII), s. 1.

Korespondencya Czasu, „Czas” 1871, nr 22 (z 27 I), s. 2.

Korespondencya Czasu, „Czas” 1874, nr 165 (z 23 VII), s. 2.

Korespondencya Czasu, „Czas” 1881, nr 279 (z 6 XII), s. 2.

Korespondencya Czasu, „Czas” 1882, nr 66 (z 21 III), s. 2.

Korespondencya Czasu, „Czas” 1883, nr 287 (z 18 XII), s. 2.

Korespondencya Czasu, „Czas” 1887, R. 40, nr 4 (z 6 I), s. 1.

Korespondencya Czasu. Lwów 7 października. 16te Posiedzenie Sejmowe, „Czas” 1871, nr 231 (z 10 X), s. 1.

Korespondencya Czasu. Tarnów 25 czerwca, „Czas” 1870, nr 145 (z 28 VI), s. 1.

Korespondencya Czasu. Z pod Mielca 8 marca, „Czas” 1871, nr 60 (z 14 III), s. 1.

Korespondencye. Sejm krajowy. XX posiedzenie z dnia 8go kwietnia, „GL” 1876, R. 66, nr 82 (z 10 IV), s. 2-3.

Korespondencye. Sprawozdanie z czynności Rady Wydziału Krajowego za czas od 1. Lutego do końca Kwietnia 1875. (Ciąg dalszy.), „GL” 1875, R. 65, nr 130 (z 10 VI), s. 2.

Krajowa Rada kolejowa, „Czas” 1909, R. 62, nr 286 (z 15 XII), s. 2.

Krajowy Zjazd strażacki, „GL” 1902, R. 92, nr 174 (z 31 VII), s. 4.

Krajowy Związek sędziów, „GL” 1907, R. 97, nr 260 (z 12 XI), s. 4.

Krakowskie Towarzystwo rolnicze, „Czas” 1904, R. 57, nr 110 (z 14 V), wyd. poranne, s. 1.

Kraków 8 listop., „Czas” 1875, nr 256 (z 9 XI), s. 2.

Kraków dnia 26 kwietnia. – Przyjechali, „Czas” 1883, nr 96 (z 28 IV), s. 3.

Kronika krajowa, „Czas” 1903, R. 56, nr 131 (z 12 VI), wyd. wieczorne, s. 3.

Kronika krajowa, „Czas” 1903, R. 56, nr 205 (z 10 IX), wyd. wieczorne, s. 3.

Kronika krajowa, „Czas” 1908, R. 61, nr 2 (z 3 I), wyd. wieczorne, s. 3.

Kronika krajowa, „Czas” 1903, R. 56, nr 263 (z 17 XI), wyd. wieczorne, s. 2.

Kronika krajowa, R. Moskwa, *Podziękowanie*, „Czas” 1908, R. 61, nr 288 (z 15 XII), wyd. wieczorne, s. 3.

Kronika krajowa. Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1902, R. 55, nr 149 (z 2 VII), wyd. wieczorne, s. 3.

Kronika krajowa. Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1903, R. 56, nr 68 (z 24 III), wyd. wieczorne, s. 3.

Kronika krajowa. Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1905, R. 58, nr 56 (z 9 III), wyd. wieczorne, s. 3.

Kronika krajowa. Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1906, R. 59, nr 4 (z 5 I), wyd. wieczorne, s. 3.

Kronika krajowa. Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1907, R. 60, nr 170 (z 27 VII), wyd. wieczorne, s. 4.

Kronika krajowa. Mianowania, „Czas” 1905, R. 58, nr 213 (z 19 IX), wyd. wieczorne, s. 3.

Kronika krajowa. Mianowania, „Czas” 1905, R. 58, nr 285 (z 14 XII), wyd. wieczorne, s. 3.

Kronika krajowa. Podziękowanie, „Czas” 1907, R. 60, nr 300 (z 31 XII), wyd. wieczorne, s. 3.

Kronika krajowa. Subwencje na cele drogowe, „Czas” 1902, R. 55, nr 242 (z 21 X), wyd. wieczorne, s. 3.

Kronika krajowa. Z powiatu mieleckiego, „Czas” 1903, R. 56, nr 72 (z 30 III), wyd. wieczorne, s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1868, nr 173 (z 30 VII), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1868, nr 229 (z 6 X), s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1868, nr 244 (z 23 X), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1869, nr 235 (z 14 X), s. 4.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1870, nr 101 (z 4 V), s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1871, nr 101 (z 3 V), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1871, nr 132 (z 13 VI), s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1871, nr 35 (z 12 II), s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1871, nr 41 (z 19 II), s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1871, nr 48 (z 28 II), s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1871, nr 95 (z 26 IV), s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1872, nr 146 (z 29 VI), s. 2-3.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1872, nr 189 (z 21 VIII), s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1872, nr 196 (z 29 VIII), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1872, nr 81 (z 10 IV), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1873, nr 193 (z 23 VIII), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1876, nr 253 (z 5 XI), s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1880, nr 81 (z 9 IV), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1881, nr 42 (z 22 II), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1883, nr 12 (z 17 I), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1884, nr 167 (z 22 VII), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1888, R. 41, nr 20 (z 25 I), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna, „Czas” 1888, R. 41, nr 29 (z 5 II), s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna, L., *Mielec 29 czerwca*, „Czas” 1871, nr 150 (z 5 VII), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna. (B.), *Z pod Mielca 24 maja*, „Czas” 1877, nr 118 (z 27 V), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna. (K.), *Mielec d. 13 lutego*, „Czas” 1870, nr 41 (z 20 II), s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna. *Gorlice d. 16 października*, „Czas” 1874, nr 240 (z 21 X), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna. J. Knutelski, *Mielec*, „Czas” 1888, R. 41, nr 265 (z 18 XI), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna. *Jeszcze o Seminarium polskiem w Detroit*, „Czas” 1884, nr 174 (z 30 VII), s. 2-3.

Kronika miejscowa i zagraniczna. *Kraków 31 października*, „Czas” 1887, R. 40, nr 250 (z 1 XI), s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna. *Mielec 12 września*, „Czas” 1873, nr 213 (z 17 IX), s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna. *Mielec 16 kwietnia*, „Czas” 1872, nr 88 (z 18 IV), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna. *Mielec 16 września*, „Czas” 1872, nr 213 (z 18 IX), s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna. *Mielec 16go sierpnia*, „Czas” 1875, nr 188 (z 19 VIII), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 2 listopada, „Czas” 1888, R. 41, nr 262 (z 15 XI), s. 4.

Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 23 grudnia, „Czas” 1870, nr 296 (z 28 XII), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 28go października, „Czas” 1873, nr 253 (z 4 XI), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 5 czerwca, „Czas” 1875, nr 130 (z 11 VI), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 6 maja, „Czas” 1876, nr 106 (z 10 V), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 7 czerwca, „Czas” 1875, nr 131 (z 12 VI), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna. Mielec 9 marca, „Czas” 1884, nr 59 (z 11 III), s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna. Nisko 15 lutego, „Czas” 1887, R. 40, nr 41 (z 20 II), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna. Nowe stacje telegraficzne, „Czas” 1888, R. 41, nr 260 (z 13 XI), s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna. S.K., Z pod Mielca 6go lutego, „Czas” 1876, nr 30 (z 8 II), s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna. Ślub, „Czas” 1886, R. 39, nr 99 (z 1 V), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna. Ślub..., „Czas” 1886, R. 39, nr 96 (z 28 IV), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna. W Lublinie..., „Czas” 1888, R. 41, nr 41 (z 19 II), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna. Wystawa powszechna wiedeńska, „Czas” 1873, nr 155 (z 9 VII), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna. Z Kolbuszowskiego dnia 24 sierpnia, „Czas” 1886, R. 39, nr 196 (z 28 VIII), s. 1.

Kronika miejscowa i zagraniczna. Z Mieleckiego 8 listopada, „Czas” 1875, nr 258 (z 11 XI), s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna. Z pod Mielca 7 marca, „Czas” 1871, nr 57 (z 10 III), s. 4.

Kronika miejscowa i zagraniczna. Z pod Przecławia 9 września, „Czas” 1873, nr 209 (z 12 IX), s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna. Z Uniwersytetu, „Czas” 1885, nr 68 (z 24 III), s. 3.

Kronika miejscowa i zagraniczna. Z Uniwersytetu, „Czas” 1887, R. 40, nr 163 (z 20 VII), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna. Z Uniwersytetu, „Czas” 1887, R. 40, nr 62 (z 17 III), s. 2.

Kronika miejscowa i zagraniczna. Z Uniwersytetu, „Czas” 1888, R. 41, nr 278 (z 4 XII), s. 2.

Kronika prowincjonalna, „GL” 1906, R. 96, nr 180 (z 8 VIII), s. 4.

Kronika prowincjonalna, „GL” 1906, R. 96, nr 183 (z 11 VIII), s. 4-5.

Kronika prowincjonalna, „GL” 1910, R. 100, nr 168 (z 27 VII), s. 4.

Kronika prowincjonalna, „GL” 1913, R. 103, nr 244 (z 24 X), s. 5.

Kronika prowincjonalna, „GL” 1914, R. 104, nr 193 (z 26 VIII), s. 5.

Kronika prowincjonalna. Mielec, „GL” 1902, R. 92, nr 215 (z 19 IX), s. 4.

Kronika prowincjonalna. Nagła śmierć, „GL” 1908, R. 98, nr 19 (z 25 I), s. 4.

Kronika prowincjonalna. Niebezpieczny bandyta, „GL” 1909, R. 99, nr 264 (z 19 XI), s. 4.

Kronika prowincjonalna. Samobójstwo, „GL” 1911, R. 101, nr 54 (z 8 III), s. 3.

Kronika prowincjonalna. Wiec w sprawie kłesk elementarnych, „GL” 1913, R. 103, nr 210 (z 13 IX), s. 3.

Kronika, „Czas” 1883, nr 146 (z 1 VII), s. 2.

Kronika, „Czas” 1892, R. 45, nr 144 (z 25 VI), s. 2

Kronika, „Czas” 1892, R. 45, nr 158 (z 13 VII), s. 3.

Kronika, „Czas” 1892, R. 45, nr 218 (z 23 IX), s. 2.

Kronika, „Czas” 1893, R. 46, nr 50 (z 2 III), s. 2.

Kronika, „Czas” 1894, R. 47, nr 182 (z 12 VIII), s. 2.

Kronika, „Czas” 1894, R. 47, nr 98 (z 1 V), s. 3.

Kronika, „Czas” 1895, R. 48, nr 168 (z 25 VII), s. 3.

Kronika, „Czas” 1895, R. 48, nr 212 (z 15 IX), s. 3.

Kronika, „Czas” 1895, R. 48, nr 7 (z 9 I), s. 2.

Kronika, „Czas” 1896, R. 49, nr 134 (z 13 VI), s. 2.

Kronika, „Czas” 1897, R. 50, nr 220 (z 26 IX), s. 2.

Kronika, „Czas” 1897, R. 50, nr 226 (z 3 X), s. 2.

Kronika, „Czas” 1897, R. 50, nr 246 (z 27 X), s. 2.

Kronika, „Czas” 1897, R. 50, nr 263 (z 17 XI), s. 2.

Kronika, „Czas” 1897, R. 50, nr 290 (z 19 XII), s. 2.

Kronika, „Czas” 1898, R. 51, nr 256 (z 9 XI), s. 2.
Kronika, „Czas” 1898, R. 51, nr 72 (z 30 III), s. 2.
Kronika, „Czas” 1899, R. 52, nr 136 (z 17 VI), s. 2.
Kronika, „Czas” 1899, R. 52, nr 16 (z 20 I), s. 2.
Kronika, „Czas” 1899, R. 52, nr 185 (z 15 VIII), s. 2.
Kronika, „Czas” 1900, R. 53, nr 2 (z 4 I), s. 3.
Kronika, „Czas” 1900, R. 53, nr 242 (z 1 X), wyd. wieczorne, s. 2.
Kronika, „Czas” 1901, R. 54, nr 58 (z 11 III), wyd. wieczorne, s. 2.
Kronika, „Czas” 1902, R. 55, nr 60 (z 13 III), wyd. wieczorne, s. 2.
Kronika, „Czas” 1904, R. 57, nr 57 (z 10 III), wyd. wieczorne, s. 2.
Kronika, „Czas” 1905, R. 58, nr 48 (z 28 II), wyd. wieczorne, s. 2.
Kronika, „Czas” 1906, R. 59, nr 37 (z 15 II), wyd. wieczorne, s. 3.
Kronika, „Czas” 1911, R. 64, nr 269 (z 16 VI), numer popoł., s. 3.
Kronika, „Czas” 1911, R. 64, nr 71 (z 14 II), numer poranny, s. 1.
Kronika, „Czas” 1912, R. 65, nr 293 (z 1 VII), wyd. popoł., s. 2.
Kronika, „Czas” 1913, R. 66, nr 347 (z 30 VII), wyd. poranne, s. 1.
Kronika, „GL” 1871, R. 61, nr 192 (z 23 VIII), s. 1053.
Kronika, „GL” 1875, R. 65, nr 23 (z 29 I), s. 2.
Kronika, „GL” 1882, R. 72, nr 268 (z 23 XI), s. 3.
Kronika, „GL” 1883, R. 73, nr 16 (z 20 I), s. 3.
Kronika, „GL” 1884, R. 74, nr 106 (z 7 V), s. 3.
Kronika, „GL” 1885, R. 75, nr 174 (z 1 VIII), s. 3.
Kronika, „GL” 1887, R. 77, nr 163 (z 20 VII), s. 3.
Kronika, „GL” 1887, R. 77, nr 248 (z 31 X), s. 3.
Kronika, „GL” 1887, R. 77, nr 63 (z 18 III), s. 4.
Kronika, „GL” 1888, R. 78, nr 167 (z 22 VII), s. 3.
Kronika, „GL” 1888, R. 78, nr 260 (z 13 XI), s. 5.
Kronika, „GL” 1888, R. 78, nr 6 (z 8 I), s. 3.
Kronika, „GL” 1888, R. 78, nr 84 (z 12 IV), s. 4.
Kronika, „GL” 1889, R. 79, nr 151 (z 5 VII), s. 3.
Kronika, „GL” 1890, R. 80, nr 137 (z 18 VI), s. 3.
Kronika, „GL” 1890, R. 80, nr 193 (z 23 VIII), s. 3.
Kronika, „GL” 1891, R. 81, nr 181 (z 11 VIII), s. 4.
Kronika, „GL” 1892, R. 82, nr 219 (z 25 IX), s. 4.

Kronika, „GL” 1892, R. 82, nr 87 (z 16 IV), s. 2.
Kronika, „GL” 1895, R. 85, nr 76 (z 3 IV), s. 4.
Kronika, „GL” 1896, R. 86, nr 134 (z 13 VI), s. 4.
Kronika, „GL” 1896, R. 86, nr 260 (z 12 XI), s. 3.
Kronika, „GL” 1897, R. 87, nr 263 (z 18 XI), s. 4.
Kronika, „GL” 1898, R. 88, nr 127 (z 7 VI), s. 3.
Kronika, „GL” 1898, R. 88, nr 70 (z 29 III), s. 3.
Kronika, „GL” 1898, R. 88, nr 83 (z 14 IV), s. 3.
Kronika, „GL” 1899, R. 89, nr 164 (z 21 VII), s. 3.
Kronika, „GL” 1899, R. 89, nr 274 z (1 XII), s. 3.
Kronika, „GL” 1900, R. 90, nr 188 (z 18 VIII), s. 3.
Kronika, „GL” 1900, R. 90, nr 210 (z 14 IX), s. 3.
Kronika, „GL” 1900, R. 90, nr 220 (z 26 IX), s. 3.
Kronika, „GL” 1900, R. 90, nr 221 (z 27 IX), s. 3.
Kronika, „GL” 1901, R. 91, nr 102 (z 4 V), s. 3.
Kronika, „GL” 1902, R. 92, nr 4 (z 8 I), s. 4.
Kronika, „GL” 1903, R. 93, nr 111 (z 15 V), s. 3.
Kronika, „GL” 1903, R. 93, nr 206 (z 10 IX), s. 4.
Kronika, „GL” 1904, R. 94, nr 100 (z 1 V), s. 5.
Kronika, „GL” 1904, R. 94, nr 190 (z 20 VIII), s. 4.
Kronika, „GL” 1906, R. 96, nr 245 (z 26 X), s. 3.
Kronika, „GL” 1907, R. 97, nr 74 (z 31 III), s. 3.
Kronika, „GL” 1909, R. 99, nr 37 (z 17 II), s. 3.
Kronika, „GL” 1911, R. 101, nr 119 (z 25 V), s. 3.
Kronika, „GL” 1911, R. 101, nr 123 (z 31 V), s. 3.
Kronika, „GL” 1911, R. 101, nr 137 (z 18 VI), s. 3.
Kronika, „GL” 1912, R. 102, nr 205 (z 7 IX), s. 3.
Kronika, „GL” 1913, R. 103, nr 191 (z 21 VIII), s. 3.
Kronika, P, *Z Mielca piszą nam...*, „Czas” 1900, R. 53, nr 236 (z 24 IX), wyd. wieczorne, s. 2.
Kronika. (G), *Zapiski dyecezyjalne*, „GL” 1875, R. 65, nr 58 (z 12 III), s. 3.
Kronika. (k), *Sędziwy wiek*, „GL” 1880, R. 70, nr 53 (z 5 III), s. 3.
Kronika. (*Obchód urodzin Najjaśniejszego Pana*), „GL” 1868, R. 58, nr 193 (z 22 VIII), s. 1154.

Kronika. (Pożary), „GL” 1873, R. 63, nr 37 (z 14 II), s. 206.

Kronika. (Pożary), „GL” 1873, R. 63, nr 9 (z 13 I), s. 46.

Kronika. (Rabunek pod Mielcem.), „GL” 1867, R. 57, nr 41 (z 18 II), s. 210.

Kronika. (Składka na pogorzalców w Lanckoronie), „GL” 1870, R. 60, nr 78 (z 6 IV), s. 470.

Kronika. (Składki), „GL” 1869, R. 59, nr 296 (z 28 XII), s. 1939.

Kronika. (Składki), „GL” 1870, R. 60, nr 77 (z 5 IV), s. 464.

Kronika. (Składki), „GL” 1872, R. 62, nr 198 (z 28 VIII), s. 1156.

Kronika. (Wykaz skladek na pogorzalców miasta Dobromila), „GL” 1872, R. 62, nr 148 (z 28 VI), s. 862.

Kronika. † Eugeniusz Kraus, „GL” 1907, R. 97, nr 187 (z 17 VIII), s. 4.

Kronika. † Stefan Sękowski, „GL” 1910, R. 100, nr 186 (z 18 VIII), s. 3.

Kronika. † Władysław Kulikowski, „GL” 1905, R. 95, nr 206 (z 10 IX), s. 4.

Kronika. † Zmarli..., „GL” 1908, R. 98, nr 39 (z 18 II), s. 4.

Kronika. Amerykański naganiacz, „Czas” 1899, R. 52, nr 45 (z 24 II), s. 2.

Kronika. Amerykański naganiacz, „GL” 1899, R. 89, nr 45 (z 25 II), s. 4.

Kronika. Aresztowanie ajenta emigracyjnego, „Czas” 1909, R. 62, nr 252 (z 4 XI), wyd. wieczorne, s. 2.

Kronika. Audiatur et altera pars, „Czas” 1898, R. 51, nr 298 (z 30 XII), s. 3.

Kronika. Awans kolejowy, „Czas” 1894, R. 47, nr 151 (z 7 VII), s. 3.

Kronika. Awans kolejowy, „GL” 1893, R. 83, nr 156 (z 12 VII), s. 3.

Kronika. Awans na kolejach państwowych, „Czas” 1895, R. 48, nr 158 (z 13 VII), s. 4.

Kronika. Awans na kolejach państwowych, „GL” 1911, R. 101, nr 295 (z 29 XII), s. 4.

Kronika. Bank austro-węgierski, „GL” 1910, R. 100, nr 126 (z 7 VI), s. 4.

Kronika. Centralna stacya telefoniczna w Mielcu, „GL” 1914, R. 104, nr 138 (z 20 VI), s. 3.

Kronika. Datki Tow. wzaj. ubezpieczeń, „Czas” 1912, R. 65, nr 554 (z 30 XI), wyd. popoł., s. 3.

Kronika. Dla uczniów w Mielcu, „Czas” 1907, R. 60, nr 152 (z 6 VII), wyd. wieczorne, s. 3.

Kronika. Dla weteranów, „Czas” 1905, R. 58, nr 69 (z 24 III), wyd. wieczorne, s. 2.

Kronika. Dziwoląg, „GL” 1891, R. 81, nr 92 (z 24 IV), s. 3.

Kronika. Emigracya, „Czas” 1909, R. 62, nr 178 (z 7 VIII), wyd. wieczorne, s. 2.

Kronika. Fundacya br. Hirscha, „GL” 1892, R. 82, nr 155 (z 10 VII), s. 3.

Kronika. Gimnazjum w Mielcu, „Czas” 1898, R. 51, nr 80 (z 8 IV), s. 2.

Kronika. Gimnazjum w Mielcu, „GL” 1898, R. 88, nr 78 (z 7 IV), s. 3.

Kronika. Jubileusz „Czasu”, „Czas” 1898, R. 51, nr 250 (z 1 XI), s. 2.

Kronika. Jubileusz „Czasu”, „Czas” 1898, R. 51, nr 252 (z 4 XI), s. 2.

Kronika. Jubileusz „Czasu”, „Czas” 1898, R. 51, nr 257 (z 10 XI), s. 2.

Kronika. Jubileusz obywatelskiej pracy Stefana Sękowskiego, „GL” 1906, R. 96, nr 15 (z 20 I), s. 3.

Kronika. Jubileuszowe gimnazjum w Mielcu, „GL” 1899, R. 89, nr 15 (z 20 I), s. 3.

Kronika. Kradzież na poczcie, „GL” 1907, R. 97, nr 227 (z 3 X), s. 3.

Kronika. Kursa wakacyjne dla nauki zręczności, „GL” 1893, R. 83, nr 150 (z 5 VII), s. 3.

Kronika. Listonosz wiejski, „GL” 1912, R. 102, nr 37 (z 16 II), s. 3.

Kronika. Listy gończe..., „Czas” 1900, R. 53, nr 207 (z 20 VIII), wyd. wieczorne, s. 2.

Kronika. M., Praca w powiecie. Mielec 13 stycznia, „Czas” 1906, R. 59, nr 13 (z 17 I), wyd. wieczorne, s. 2.

Kronika. Matura w szkołach średnich, „Czas” 1913, R. 66, nr 200 (z 1 V), wyd. poranne, s. 1.

Kronika. Mianowania i odznaczenia, „Czas” 1896, R. 49, nr 126 (z 3 VI), s. 3.

Kronika. Mianowania i odznaczenia, „Czas” 1913, R. 66, nr 451 (z 1 X), wyd. poranne, s. 1.

Kronika. Mianowania i przeniesienia na kolejach państwowych, „GL” 1914, R. 104, nr 132 (z 13 VI), s. 4.

Kronika. Mianowania i przeniesienia w szkolnictwie, „Czas” 1911, R. 64, nr 394 (z 31 VIII), numer poranny, s. 1.

Kronika. Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1895, R. 48, nr 36 (z 13 II), s. 2.

Kronika. Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1896, R. 49, nr 102 (z 2 V), s. 3.

Kronika. Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1897, R. 50, nr 238 (z 17 X), s. 3.

Kronika. Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1899, R. 52, nr 167 (z 25 VII), s. 2.

Kronika. Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1899, R. 52, nr 239 (z 19 X), s. 2.

Kronika. Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1900, R. 53, nr 244 (z 3 X), wyd. poranne, s. 1.

Kronika. Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1905, R. 58, nr 2 (z 3 I), wyd. wieczorne, s. 2.

Kronika. Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1909, R. 62, nr 221 (z 28 IX), wyd. poranne, s. 1.

Kronika. Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1909, R. 62, nr 293 (z 23 XII), wyd. poranne, s. 1.

Kronika. Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1910, R. 63, nr 99 (z 3 III), numer poranny, s. 1.

Kronika. Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1911, R. 64, nr 569 (z 14 XII), numer poranny, s. 2.

Kronika. Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1911, R. 64, nr 73 (z 15 II), numer poranny, s. 1.

Kronika. Mianowania i przeniesienia, „GL” 1874, R. 64, nr 271 (z 26 XI), s. 3.

Kronika. Mianowania sądowe, „Czas” 1898, R. 51, nr 141 (z 23 VI), s. 3.

Kronika. Mianowania w gimnazyjach, „Czas” 1913, R. 66, nr 212 (z 9 V), wyd. poranne, s. 1.

Kronika. Mianowania w sądownictwie, „Czas” 1910, R. 63, nr 363 (z 11 VIII), numer wieczorny, s. 3.

Kronika. Mianowania w sądownictwie, „Czas” 1911, R. 64, nr 537 (z 24 XI), numer poranny, s. 2.

Kronika. Mianowania w sądownictwie, „Czas” 1913, R. 66, nr 182 (z 20 IV), wyd. poranne, s. 2.

Kronika. Mianowania w szkołach średnich, „Czas” 1909, R. 62, nr 48 (z 28 II), wyd. poranne, s. 1.

Kronika. Mianowania, „Czas” 1891, R. 44, nr 49 (z 1 III), s. 3.

Kronika. Mianowania, „Czas” 1894, R. 47, nr 155 (z 12 VII), s. 3.

Kronika. Mianowania, „Czas” 1898, R. 51, nr 197 (z 30 VIII), s. 2.

Kronika. Mianowania, „Czas” 1914, R. 67, nr 277 (z 14 VII), wyd. poranne, s. 1.

Kronika. Mielec 2 kwietnia, „Czas” 1887, R. 40, nr 77 (z 5 IV), s. 2.

Kronika. Na cele dobroczynne i humanitarne, „Czas” 1910, R. 63, nr 556 (z 6 XII), numer poranny, s. 1.

Kronika. Na intencję wyzdrowienia..., „GL” 1875, R. 65, nr 164 (z 21 VII), s. 2.

Kronika. Nadanie stypendyum, „GL” 1902, R. 92, nr 215 (z 19 IX), s. 3.

Kronika. Nekrologia, „Czas” 1892, R. 45, nr 291 (z 20 XII), s. 3.

Kronika. Nekrologia, „Czas” 1895, R. 48, nr 76 (z 2 IV), s. 3.

Kronika. Nekrologia, „Czas” 1895, R. 48, nr 82 (z 9 IV), s. 3.

Kronika. Nekrologia, „Czas” 1904, R. 57, nr 218 (z 23 IX), wyd. wieczorne, s. 2.

Kronika. Nekrologia, „Czas” 1904, R. 57, nr 87 (z 16 IV), wyd. wieczorne, s. 3.

Kronika. Obchody urodzin Monarchy w kraju, „GL” 1904, R. 94, nr 191 (z 21 VIII), s. 3.

Kronika. Odznaczenia dyrektorów gimnazjalnych, „Czas” 1913, R. 66, nr 68 (z 11 II), wyd. poranne, s. 2.

Kronika. Oszust emigracyjny, „Czas” 1909, R. 62, nr 253 (z 5 XI), wyd. poranne, s. 1.

Kronika. Pościg za zbiegiem, „Czas” 1909, R. 62, nr 226 (z 4 X), wyd. wieczorne, s. 2.

Kronika. Poświęcenie gmachu gimnazjalnego, „Czas” 1912, R. 65, nr 564 (z 6 XII), wyd. popoł., s. 2.

Kronika. Pożar Mielca, „Czas” 1901, R. 54, nr 100 (z 1 V), wyd. poranne, s. 1.

Kronika. Pożar w Mielcu, „Czas” 1901, R. 54, nr 99 (z 30 IV), wyd. wieczorne, s. 2.

Kronika. Przeniesienia i mianowania w sądownictwie, „Czas” 1913, R. 66, nr 16 (z 11 I), wyd. poranne, s. 2.

Kronika. Przeniesienia nauczycieli, „Czas” 1910, R. 63, nr 40 (z 26 I), wyd. wieczorne, s. 2.

Kronika. Przeniesienia, „Czas” 1913, R. 66, nr 150 (z 2 IV), wyd. poranne, s. 1.

Kronika. Przeniesienie, „Czas” 1913, R. 66, nr 96 (z 27 II), wyd. poranne, s. 2.

Kronika. Przybyli do Krakowa, „Czas” 1892, R. 45, nr 234 (z 12 X), s. 2.

Kronika. Przypadkowo utonęli, „GL” 1874, R. 64, nr 128 (z 8 VI), s. 3.

Kronika. Przytulisko uczestników powstania z 1863 r., „Czas” 1901, R. 54, nr 28 (z 4 II), wyd. wieczorne, s. 2.

Kronika. Rada szkolna krajowa, „Czas” 1892, R. 45, nr 297 (z 28 XII), s. 2.

Kronika. Rada szkolna krajowa..., „Czas” 1892, R. 45, nr 40 (z 19 II), s. 2.

Kronika. Samobójstwo, „GL” 1892, R. 82, nr 77 (z 5 IV), s. 3.

Kronika. Sprawa utworzenia gimnazjum w Mielcu, „Czas” 1898, R. 51, nr 71 (z 29 III), s. 2-3. *Kronika.* „Czas” 1898, R. 51, nr 264 (z 18 XI), s. 2.

Kronika. Straszny pożar, „GL” 1901, R. 91, nr 99 (z 1 V), s. 3.

Kronika. Stypendya, „GL” 1899, R. 89, nr 31 (z 9 II), s. 4.

Kronika. Subwencye dla burs, „Czas” 1912, R. 65, nr 7 (z 5 I), wyd. popoł., s. 2.

Kronika. Subwencye dla warstatów studenckich, „GL” 1912, R. 102, nr 231 (z 8 X), s. 3.

Kronika. Subwencye dla warsztatów studenckich, „Czas” 1912, R. 65, nr 459 (z 7 X), wyd. popoł., s. 2.

Kronika. Subwencje na budowę dróg, „GL” 1899, R. 89, nr 250 (z 3 XI), s. 4.

Kronika. Subwencje na cele drogowe, „GL” 1902, R. 92, nr 243 (z 23 X), s. 4.

Kronika. Ślub, „Czas” 1900, R. 53, nr 39 (z 15 II), wyd. wieczorne, s. 3.

Kronika. Ślub, „Czas” 1909, R. 62, nr 147 (z 2 VII), wyd. wieczorne, s. 2.

Kronika. Ślub, „GL” 1892, R. 82, nr 113 (z 18 V), s. 3.

Kronika. Ślub, „GL” 1899, R. 89, nr 186 (z 17 VIII), s. 3.

Kronika. Ślub, „GL” 1909, R. 99, nr 149 (z 4 VII), s. 3.

Kronika. Śluby, „GL” 1892, R. 82, nr 100 (z 3 V), s. 4.

Kronika. Śluby, „GL” 1909, R. 99, nr 140 (z 23 VI), s. 4.

Kronika. Uczczenie pamięci kardynała Puzyry, „Czas” 1911, R. 64, nr 422 (z 17 IX), numer poranny, s. 1.

Kronika. Uznanie, „GL” 1903, R. 93, nr 74 (z 1 IV), s. 4.

Kronika. W obłądnie, „Czas” 1910, R. 63, nr 145 (z 31 III), numer wieczorny, s. 2.

Kronika. W sprawie defraudacji, popełnionej w Towarzystwie zaliczkowym w Mielcu..., „GL” 1909, R. 99, nr 264 (z 19 XI), s. 3.

Kronika. Wiadomości dyecezyjne, „Czas” 1894, R. 47, nr 210 (z 16 IX), s. 3.

Kronika. Wiadomości dyecezyjne, „Czas” 1896, R. 49, nr 233 (z 10 X), s. 2.

Kronika. Wiadomości dyecezyjne, „Czas” 1896, R. 49, nr 292 (z 19 XII), s. 2.

Kronika. Wiadomości dyecezyjne, „Czas” 1896, R. 49, nr 69 (z 22 III), s. 2.

Kronika. Wiadomości dyecezyjne, „Czas” 1897, R. 50, nr 146 (z 1 VII), s. 2.

Kronika. Wiadomości dyecezyjne, „Czas” 1912, R. 65, nr 536 (z 20 XI), wyd. popoł., s. 2.

Kronika. Wiadomości dyecezyjne, „GL” 1894, R. 84, nr 224 (z 2 X), s. 3.

Kronika. Wiadomości kościelne, „Czas” 1910, R. 63, nr 487 (z 25 X), numer wieczorny, s. 2.

Kronika. Wiadomości kościelne, „GL” 1894, R. 84, nr 211 (z 15 IX), s. 3.

Kronika. Wiadomości kościelne, „GL” 1895, R. 85, nr 199 (z 31 VIII), s. 3.

Kronika. Wiadomości kościelne, „GL” 1895, R. 85, nr 205 (z 7 IX), s. 3.

Kronika. Wiadomości kościelne, „GL” 1895, R. 85, nr 68 (z 23 III), s. 3.

Kronika. Wiadomości kościelne, „GL” 1896, R. 86, nr 231 (z 9 X), s. 4.

Kronika. Wiadomości kościelne, „GL” 1896, R. 86, nr 290 (z 18 XII), s. 3.

Kronika. Wiadomości kościelne, „GL” 1897, R. 87, nr 144 (z 27 VI), s. 2.

Kronika. Wiadomości kościelne, „GL” 1897, R. 87, nr 57 (z 12 III), s. 3.

Kronika. Wiadomości kościelne, „GL” 1901, R. 91, nr 272 (z 26 XI), s. 3.

Kronika. Wiadomości kościelne, „GL” 1903, R. 93, nr 221 (z 27 IX), s. 3.

Kronika. Wiadomości kościelne, „GL” 1907, R. 97, nr 239 (z 17 X), s. 3.

Kronika. Wiadomości kościelne, „GL” 1908, R. 98, nr 235 (z 14 X), s. 3-4.

Kronika. Wiadomości kościelne, „GL” 1909, R. 99, nr 165 (z 23 VII), s. 3.

Kronika. Wiadomości kościelne, „GL” 1910, R. 100, nr 105 (z 11 V), s. 3.

Kronika. Wiadomości kościelne, „GL” 1910, R. 100, nr 225 (z 5 X), s. 3.

Kronika. Wiadomości kościelne, „GL” 1910, R. 100, nr 244 (z 27 X), s. 3.

Kronika. Wiece przemysłowe..., „GL” 1903, R. 93, nr 243 (z 24 X), s. 3.

Kronika. Wielka uroczystość szkolna w Mielcu, „GL” 1912, R. 102, nr 281 (z 6 XII), s. 3.

Kronika. Wieża katedralna w Tarnowie, „Czas” 1891, R. 44, nr 211 (z 17 IX), s. 3.

Kronika. Wybory do Rad powiatowych, „GL” 1890, R. 80, nr 154 (z 8 VII), s. 3.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1891, R. 44, nr 31 (z 8 II), s. 2.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1891, R. 44, nr 101 (z 3 V), s. 5.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1891, R. 44, nr 107 (z 13 V), s. 2.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1891, R. 44, nr 110 (z 16 V), s. 2.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1891, R. 44, nr 120 (z 30 V), s. 2.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1891, R. 44, nr 13 (z 17 I), s. 2.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1891, R. 44, nr 132 (z 13 VI), s. 2.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1891, R. 44, nr 161 (z 18 VII), s. 2.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1891, R. 44, nr 165 (z 23 VII), s. 2.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1891, R. 44, nr 213 (z 19 IX), s. 2.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1891, R. 44, nr 41 (z 20 II), s. 2.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1891, R. 44, nr 54 (z 7 III), s. 2.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1891, R. 44, nr 79 (z 8 IV), s. 2.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1891, R. 44, nr 83 (z 12 IV), s. 2.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1892, R. 45, nr 10 (z 14 I), s. 2.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1892, R. 45, nr 116 (z 20 V), s. 3.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1892, R. 45, nr 132 (z 10 VI), s. 2.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1892, R. 45, nr 152 (z 6 VII), s. 2.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1892, R. 45, nr 55 (z 8 III), s. 2.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1892, R. 45, nr 58 (z 11 III), s. 4.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1892, R. 45, nr 67 (z 22 III), s. 3.

Kronika. Wychodźstwo, „Czas” 1892, R. 45, nr 70 (z 25 III), s. 3.

Kronika. Wychodźtvo, „Czas” 1892, R. 45, nr 82 (z 9 IV), s. 2.

Kronika. Wychodźtvo, „Czas” 1892, R. 45, nr 86 (z 14 IV), s. 2.

Kronika. Wychodźtvo, „Czas” 1895, R. 48, nr 21 (z 25 I), s. 2.

Kronika. Wychodźtvo, „GL” 1891, R. 81, nr 166 (z 24 VII), s. 3.

Kronika. Wychodźtvo, „GL” 1891, R. 81, nr 55 (z 10 III), s. 4.

Kronika. Wychodźtvo, „GL” 1892, R. 82, nr 132 (z 11 VI), s. 3.

Kronika. Wychodźtvo, „GL” 1892, R. 82, nr 31 (z 10 II), s. 4.

Kronika. Wychodźtvo, „GL” 1892, R. 82, nr 82 (z 10 IV), s. 3.

Kronika. Wycieczka śpiewacka, „Czas” 1910, R. 62, nr 213 (z 12 V), numer wieczorny, s. 2.

Kronika. Wycieczka włościan do Krakowa, „GL” 1907, R. 97, nr 193 (z 24 VIII), s. 3.

Kronika. Wykaz ruchu wychodźców, „GL” 1912, R. 102, nr 187 (z 17 VIII), s. 3.

Kronika. Wyzysk emigrantów, „Czas” 1906, R. 59, nr 259 (z 11 XI), wyd. poranne, s. 1.

Kronika. Z c.k. kolei państwowych, „GL” 1906, R. 96, nr 45 (z 25 II), s. 3.

Kronika. Z kraju, „Czas” 1913, R. 66, nr 15 (z 10 I), wyd. popoł., s. 2.

Kronika. Z Krakowa..., „GL” 1900, R. 90, nr 190 (z 21 VIII), s. 4.

Kronika. Z posiedzeń c.k. kraj. rady zdrowia, „GL” 1881, R. 71, nr 127 (z 4 VI), s. 4.

Kronika. Z Rad powiatowych, „Czas” 1896, R. 49, nr 263 (z 14 XI), s. 2.

Kronika. Z ruchu wyborczego, „Czas” 1908, R. 61, nr 146 (z 27 VI), wyd. wieczorne, s. 3.

Kronika. Z ruchu wyborczego, „Czas” 1908, R. 61, nr 152 (z 6 VII), wyd. wieczorne, s. 2.

Kronika. Z ruchu wyborczego, „Czas” 1908, R. 61, nr 153 (z 7 VII), wyd. poranne, s. 1.

Kronika. Z sali sądowej, „Czas” 1901, R. 54, nr 89 (z 18 IV), wyd. wieczorne, s. 3.

Kronika. Z sądownictwa, „Czas” 1913, R. 66, nr 335 (z 23 VII), wyd. poranne, s. 1.

Kronika. Z sezonu wyścigowego, „Czas” 1898, R. 51, nr 140 (z 22 VI), s. 3.

Kronika. Z Tow. Wzajemnych Ubezpieczeń, „Czas” 1913, R. 66, nr 562 (z 5 XII), wyd. poranne, s. 2.

Kronika. Z Uniwersytetu Jagiellońskiego, „GL” 1912, R. 102, nr 27 (z 4 II), s. 3.

Kronika. Z Uniwersytetu, „Czas” 1893, R. 46, nr 84 (z 13 IV), s. 2.

Kronika. Z Uniwersytetu, „Czas” 1894, R. 47, nr 128 (z 9 VI), s. 2.

Kronika. Z uniwersytetu, „Czas” 1897, R. 50, nr 164 (z 22 VII), s. 2.

Kronika. Z Uniwersytetu, „Czas” 1898, R. 51, nr 219 (z 25 IX), s. 2.

Kronika. Z Uniwersytetu, „Czas” 1898, R. 51, nr 278 (z 4 XII), s. 2.

Kronika. Z Uniwersytetu, „Czas” 1899, R. 52, nr 137 (z 18 VI), s. 2.

Kronika. Z Uniwersytetu, „Czas” 1909, R. 62, nr 172 (z 31 VII), wyd. wieczorne, s. 2.

Kronika. Z Uniwersytetu, „Czas” 1909, R. 62, nr 49 (z 2 III), wyd. poranne, s. 1.

Kronika. Z uniwersytetu, „Czas” 1912, R. 65, nr 49 (z 31 I), wyd. popoł., s. 2.

Kronika. Z Uniwersytetu, „GL” 1893, R. 83, nr 85 (z 15 IV), s. 3.

Kronika. Z Uniwersytetu, „GL” 1897, R. 87, nr 165 (z 23 VII), s. 3.

Kronika. Z Uniwersytetu, „GL” 1899, R. 89, nr 138 (z 20 VI), s. 3.

Kronika. Z Uniwersytetu, „GL” 1909, R. 99, nr 50 (z 4 III), s. 3.

Kronika. Z Uniwersytetu, „GL” 1909, R. 99, nr 76 (z 4 IV), s. 3.

Kronika. Z Uniwersytetu, „GL” 1912, R. 102, nr 296 (z 24 XII), s. 4.

Kronika. Zagadkowy śmiertelny wypadek, „Czas” 1910, R. 63, nr 143 (z 30 III), numer wieczorny, s. 2.

Kronika. Zamach skrytobójczy, „GL” 1898, R. 88, nr 231 (z 12 X), s. 3.

Kronika. Zapiski dyecezyalne, „GL” 1873, R. 63, nr 284 (z 11 XII), s. 3.

Kronika. Zapiski osobiste, „Czas. Dodatek poranny do nru 131” (z 10 VI), 1896, s. 1.

Kronika. Zasilki dla dotkniętych niedostatkami, „GL” 1892, R. 82, nr 113 (z 18 V), s. 3.

Kronika. Zasilki z powodu klęsk elementarnych, „GL” 1904, R. 94, nr 73 (z 30 III), s. 3.

Kronika. Zatwierdzenie wyborów, „Czas” 1890, R. 43, nr 281 (z 6 XII), s. 2.

Kronika. Zbieg, „Czas” 1900, R. 53, nr 205 (z 17 VIII), wyd. wieczorne, s. 3.

Kronika. Ze sfery sądowych, „Czas” 1904, R. 57, nr 111 (z 16 V), wyd. wieczorne, s. 2.

Kronika. Ze spraw sądowych, „GL” 1901, R. 91, nr 96 (z 27 IV), s. 3.

Kronika. Zjazd prawników, „GL” 1889, R. 79, nr 212 (z 15 IX), s. 3.

Kronika. Zmarli, „GL” 1914, R. 104, nr 86 (z 17 IV), s. 4.

Kronika. Zmarli..., „GL” 1893, R. 83, nr 184 (z 13 VIII), s. 3.

Kronika. Zmarli..., „GL” 1896, R. 86, nr 111 (z 14 V), s. 3.

Kronika. Zmarli..., „GL” 1901, R. 91, nr 207 (z 10 IX), s. 4.

Kronika. Zmarli..., „GL” 1903, R. 93, nr 90 (z 21 IV), s. 4.

Kronika. Żałobne nabożeństwa..., „GL” 1875, R. 65, nr 185 (z 14 VIII), s. 3.

Ks. J.P., Kronika. Mielec, 18 kwietnia, „GL” 1899, R. 89, nr 89 (z 20 IV), s. 3.

Kurya czwarta, „Czas” 1900, R. 53, nr 307 (z 18 XII), wyd. poranne, s. 1.

List pasterski. (Dokończenie), „Czas” 1892, R. 45, nr 168 (z 24 VII), s. 2.

Lynkeus, Gospodarstwo domowe, „Czas” 1909, R. 62, nr 260 (z 13 XI), wyd. wieczorne, s. 1.

M. Rey, Wybory, „Czas” 1883, nr 128 (z 9 VI), s. 2.

Medale honorowe dla członków straży pożarnych, „GL” 1902, R. 92, nr 220 (z 26 IX), s. 3.

Mianowania i przeniesienia w sądownictwie, „Czas” 1910, R. 63, nr 346 (z 2 VIII), numer poranny, s. 1.

Mianowania i przeniesienia w szkołach średnich, „Czas” 1909, R. 62, nr 173 (z 1 VIII), wyd. poranne, s. 1.

Mianowania i przeniesienia w szkołach średnich, „Czas” 1912, R. 65, nr 336 (z 26 VII), wyd. poranne, s. 1.

Mianowania i przeniesienia w szkołach średnich, „Czas” 1912, R. 65, nr 392 (z 29 VIII), wyd. poranne, s. 1.

Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1907, R. 60, nr 179 (z 7 VIII), wyd. wieczorne, s. 3.

Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1907, R. 60, nr 180 (z 8 VIII), wyd. wieczorne, s. 2.

Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1907, R. 60, nr 292 (z 19 XII), wyd. wieczorne, s. 2.

Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1908, R. 61, nr 31 (z 7 II), wyd. poranne, s. 2.

Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1909, R. 62, nr 17 (z 22 I), wyd. poranne, s. 1.

Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1910, R. 63, nr 490 (z 27 X), numer poranny, s. 1.

Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1912, R. 65, nr 406 (z 6 IX), wyd. poranne, s. 1.

Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1913, R. 66, nr 495 (z 25 X), wyd. popoł., s. 3.

Mianowania w sądownictwie, „Czas” 1897, R. 50, nr 209 (z 14 IX), s. 2.

Mianowania w sądownictwie, „Czas” 1897, R. 50, nr 223 (z 30 IX), s. 3.

Mianowania w sądownictwie, „Czas” 1897, R. 50, nr 224 (z 1 X), s. 3.

Mianowania w sądownictwie, „Czas” 1897, R. 50, nr 227 (z 5 X), s. 2.

Mianowania w szkolnictwie, „Czas” 1908, R. 61, nr 199 (z 31 VIII), wyd. wieczorne, s. 3.

Mianowania w szkołach średnich, „Czas” 1908, R. 61, nr 206 (z 8 IX), wyd. poranne, s. 1.

Mianowania w szkołach średnich, „Czas” 1911, R. 64, nr 296 (z 4 VII), numer poranny, s. 1.

Mianowania w szkołach średnich, „Czas” 1912, R. 65, nr 247 (z 2 VI), numer poranny, s. 1.

Mianowania w szkołach średnich, „Czas” 1914, R. 67, nr 48 (z 23 II), wyd. popoł., s. 3.

Mianowania, „Czas” 1906, R. 59, nr 182 (z 10 VIII), wyd. wieczorne, s. 3.

Mielec 29 czerwca, „Czas” 1871, nr 150 (z 5 VII), s. 2.

Mielec. (Pożar), „GL” 1902, R. 92, nr 118 (z 25 V), s. 4.

Mowa posła hr. Reya, „Czas” 1888, R. 41, nr 15 (z 19 I), s. 2.

Na Macierz cieszyńską, „Czas” 1912, R. 65, nr 307 (z 9 VII), wyd. popoł., s. 2.

Na prowincji, „Kurier Lwowski” 1911, R. 29, nr 347 (z 1 VIII), południowy, s. 4.

Na prowincyi, „Czas” 1905, R. 58, nr 74 (z 31 III), wyd. wieczorne, s. 2.

Na prowincyi, „Czas” 1905, R. 58, nr 75 (z 1 IV), wyd. wieczorne, s. 3.

Na prowincyi, „Czas” 1905, R. 58, nr 80 (z 7 IV), wyd. wieczorne, s. 3.

Na prowincyi, „Czas” 1905, R. 58, nr 81 (z 8 IV), wyd. wieczorne, s. 3.

Na prowincyi, „Czas” 1905, R. 58, nr 86 (z 14 IV), wyd. wieczorne, s. 2.

Na prowincyi, „Czas” 1906, R. 59, nr 32 (z 9 II), wyd. wieczorne, s. 2.

Na prowincyi, „Czas” 1906, R. 59, nr 33 (z 10 II), wyd. wieczorne, s. 3.

Na prowincyi, „Czas” 1906, R. 59, nr 38 (z 16 II), wyd. wieczorne, s. 3.

Na prowincyi, „Czas” 1906, R. 59, nr 39 (z 17 II), wyd. wieczorne, s. 3.

Na prowincyi, „Czas” 1906, R. 59, nr 45 (z 24 II), wyd. wieczorne, s. 2.

Na prowincyi, „Czas” 1906, R. 59, nr 56 (z 9 III), wyd. wieczorne, s. 3.

Na prowincyi, „Czas” 1906, R. 59, nr 57 (z 10 III), wyd. wieczorne, s. 3.

Na prowincyi, „Czas” 1906, R. 59, nr 63 (z 17 III), wyd. wieczorne, s. 2.

Na prowincyi, „Czas” 1906, R. 59, nr 68 (z 23 III), wyd. wieczorne, s. 3.

Na prowincyi, „Czas” 1906, R. 59, nr 69 (z 24 III), wyd. wieczorne, s. 3.

Na prowincyi, „Czas” 1906, R. 59, nr 75 (z 31 III), wyd. wieczorne, s. 2.

Na prowincyi, „Czas” 1906, R. 59, nr 80 (z 6 IV), wyd. wieczorne, s. 3.

Na prowincyi, „Czas” 1906, R. 59, nr 81 (z 7 IV), wyd. wieczorne, s. 2.

Na prowincyi, „Czas” 1907, R. 60, nr 281 (z 6 XII), wyd. wieczorne, s. 2.

Na prowincyi, „Czas” 1907, R. 60, nr 288 (z 14 XII), wyd. wieczorne, s. 3.

Na prowincyi, „Czas” 1907, R. 60, nr 293 (z 20 XII), wyd. wieczorne, s. 2.

Na prowincyi, „Czas” 1907, R. 60, nr 294 (z 21 XII), wyd. wieczorne, s. 3.

Na prowincyi, „Czas” 1907, R. 60, nr 44 (z 22 II), wyd. wieczorne, s. 2.

Na prowincyi, „Czas” 1907, R. 60, nr 50 (z 1 III), wyd. wieczorne, s. 3.

Na prowincyi, „Czas” 1907, R. 60, nr 56 (z 8 III), wyd. wieczorne, s. 2.

Na prowincyi, „Czas” 1907, R. 60, nr 62 (z 15 III), wyd. wieczorne, s. 2.

Na prowincyi, „Czas” 1907, R. 60, nr 63 (z 16 III), wyd. wieczorne, s. 2.

Na prowincyi, „Czas” 1907, R. 60, nr 68 (z 22 III), wyd. wieczorne, s. 2.

Na prowincyi, „Czas” 1908, R. 61, nr 19 (z 24 I), wyd. wieczorne, s. 3.

Na prowincyi, „Czas” 1908, R. 61, nr 7 (z 10 I), wyd. wieczorne, s. 3.

Na rzecz pogorzalców Liska, „GL” 1886, R. 76, nr 113 (z 18 V), s. 3.

Nabożeństwo żałobne, „Czas” 1905, R. 58, nr 206 (z 11 IX), wyd. wieczorne, s. 2.

Nadanie stypendyów, „Czas” 1911, R. 64, nr 53 (z 2 II), numer poranny, s. 1.

Nadesłane, „Czas” 1881, nr 128 (z 5 VI), s. 4.

Nadesłane, „Czas” 1896, R. 49, nr 227 (z 3 X), s. 3.

Nadesłane, „Czas” 1902, R. 55, nr 230 (z 7 X), wyd. wieczorne, s. 3.

Nadesłane, „GL” 1888, R. 78, nr 273 (z 28 XI), s. 7.

Nadesłane. Kulawe konie, „Czas” 1912, R. 65, nr 113 (z 9 III), wyd. popoł., s. 4.

Nadesłane. Kulawe konie, „Czas” 1912, R. 65, nr 137 (z 23 III), wyd. popoł., s. 4.

Nadesłane. Kulawe konie, „Czas” 1912, R. 65, nr 43 (z 27 I), wyd. popoł., s. 4.

Nadesłane. Nisko, „Czas” 1876, nr 40 (z 19 II), s. 3.

Nadesłane. Podwaja się ilość mleka i masła, „Czas” 1912, R. 65, nr 268 (z 15 VI), wyd. popoł., s. 4.

Nadesłane. Podwaja się ilość mleka i masła, „Czas” 1912, R. 65, nr 339 (z 27 VII), wyd. popoł., s. 3.

Nadesłane. Podziękowanie, „Czas” 1908, R. 61, nr 123 (z 29 V), wyd. wieczorne, s. 3.

Nadesłane. W. Oborski, Podziękowanie, „GL” 1904, R. 94, nr 199 (z 31 VIII), s. 6.

Nadesłane. Wartość konia zależy od nóg jego, „Czas” 1912, R. 65, nr 303 (z 6 VII), wyd. popoł., s. 3.

Nekrologia, „Czas” 1890, R. 43, nr 212 (z 16 IX), s. 2.

Nekrologia, „Czas” 1890, R. 43, nr 5 (z 8 I), s. 3.

Nekrologia, „Czas” 1907, R. 60, nr 10 (z 12 I), wyd. wieczorne, s. 3.

Nekrologia, „Czas” 1907, R. 60, nr 16 (z 19 I), wyd. wieczorne, s. 3.

Nekrologia, „Czas” 1914, R. 67, nr 157 (z 30 IV), wyd. popoł., s. 3.

Nekrologia. † Antoni z Obór Oborski. Sodalis Marianus, „Czas” 1911, R. 64, nr 70 (z 13 II), numer popoł., s. 3.

Nekrologia. † Leon Pastor..., „Czas” 1912, R. 65, nr 59 (z 7 II), wyd. popoł., s. 3.

Nekrologia. † Stefan Prawdzic Sękowski, „Czas” 1910, R. 63, nr 370 (z 17 VIII), numer poranny, s. 1.

Nekrologia. † Stefan Prawdzic Sękowski, „Czas” 1910, R. 63, nr 371 (z 17 VIII), numer wieczorny, s. 3.

Nisko 29 czerwca, „Czas” 1892, R. 45, nr 152 (z 6 VII), s. 2.

Nowe gimnazjum, „Czas” 1905, R. 58, nr 165 (z 22 VII), wyd. wieczorne, s. 2.

O reformę sejmową, „Czas” 1907, R. 60, nr 257 (z 8 XI), wyd. wieczorne, s. 1.

Oborski W., *Podziękowanie*, „Czas” 1904, R. 57, nr 197 (z 29 VIII), wyd. wieczorne, s. 3.

Obrady komisji sejmowych. (Telefonem). Lwów, dn. 7 października, „Czas” 1910, R. 63, nr 456 (z 7 X), numer poranny, s. 1.

Obrady nad pragmatyką służbową urzędników. (Telefonem). Wiedeń, dn. 4 czerwca, „Czas” 1912, R. 65, nr 249 (z 4 VI), numer poranny, s. 1.

Obrady Sejmu. (Telefonem). Lwów, dn. 2 października, „Czas” 1908, R. 61, nr 226 (z 2 X), wyd. poranne, s. 1.

Obrady Sejmu. (Telefonem). Lwów, dn. 5 lutego, „Czas” 1910, R. 63, nr 55 (z 5 II), numer poranny, s. 1.

Obwieszczenie, „Czas” 1869, nr 112 (z 20 V), s. 4.

Obwieszczenie, „GL” 1875, R. 65, nr 279 (z 6 XII), s. 6.

Obwieszczenie, „GL” 1877, R. 67, nr 333 (z 31 XII), s. 9.

Obwieszczenie, „GL” 1882, R. 72, nr 6 (z 9 I), s. 10.

Obwieszczenie, „GL” 1893, R. 83, nr 139 (z 21 VI), s. 10.

Obywatelstwo honorowe. Mielec, „Czas” 1908, R. 61, nr 295 (z 23 XII), wyd. wieczorne, s. 2.

Od Administracji „Czasu”, „Czas” 1886, R. 39, nr 107 (z 12 V), s. 3.

Od Administracji „Czasu”, „Czas” 1899, R. 52, nr 212 (z 17 IX), s. 3.

Od Administracji „Czasu”, „Czas” 1908, R. 61, nr 177 (z 4 VIII), wyd. wieczorne, s. 3.

Od Administracji „Czasu”, „Czas” 1908, R. 61, nr 4 (z 7 I), wyd. wieczorne, s. 3.

Od Administracji „Czasu”, „Czas” 1910, R. 63, nr 205 (z 7 V), numer wieczorny, s. 4.

Od Administracji „Czasu”, „Czas” 1910, R. 63, nr 375 (z 19 VIII), numer wieczorny, s. 3.

Od Administracji „Czasu”, „Czas” 1910, R. 63, nr 377 (z 20 VIII), numer wieczorny, s. 3.

Od Administracji „Czasu”, „Czas” 1910, R. 63, nr 381 (z 23 VIII), numer wieczorny, s. 3.

Od Administracji „Czasu”, „Czas” 1910, R. 63, nr 387 (z 26 VIII), numer wieczorny, s. 3.

Od Administracji „Czasu”, „Czas” 1910, R. 63, nr 529 (z 19 XI), numer popoł., s. 4.

Od Administracji „Czasu”, „Czas” 1910, R. 63, nr 588 (z 27 XII), numer popoł., s. 3.

Od Administracyi „Czasu”, „Czas” 1910, R. 63, nr 8 (z 7 I), wyd. wieczorne, s. 3.

Odjechali ze Lwowa, „GL” 1875, R. 65, nr 66 (z 22 III), s. 5.

Odjechali ze Lwowa, „GL” 1877, R. 67, nr 274 (z 30 X), s. 5.

Odjechali ze Lwowa, „GL” 1880, R. 70, nr 197 (z 27 VIII), s. 5.

Odjechali ze Lwowa. Dnia 10. Grudnia, „GL” 1873, R. 63, nr 284 (z 11 XII), s. 5.

Odjechali ze Lwowa. Dnia 14 lipca 1876, „GL” 1876, R. 66, nr 159 (z 14 VII), s. 5.

Odjechali ze Lwowa. Dnia 16 Sierpnia, „GL” 1874, R. 64, nr 189 (z 20 VIII), s. 5.

Odjechali ze Lwowa. Dnia 19. Stycznia, „GL” 1875, R. 65, nr 15 (z 20 I), s. 6.

Odjechali ze Lwowa. Dnia 2. Lipca, „GL” 1874, R. 64, nr 149 (z 3 VII), s. 5.

Odjechali ze Lwowa. Dnia 21. Stycznia, „GL” 1874, R. 64, nr 17 (z 22 I), s. 5.

Odjechali ze Lwowa. Dnia 23. Września, „GL” 1873, R. 63, nr 220 (z 24 IX), s. 4.

Odjechali ze Lwowa. Dnia 24. Sierpnia, „GL” 1875, R. 65, nr 194 (z 25 VIII), s. 4.

Odjechali ze Lwowa. Dnia 27 kwietnia 1876, „GL” 1876, R. 66, nr 97 (z 28 IV), s. 5.

Odznaczenia, mianowania i przeniesienia, „Czas” 1912, R. 65, nr 4 (z 4 I), numer poranny, s. 1.

Ogłoszenie, „Czas” 1873, nr 165 (z 20 VII), s. 6.

Ogłoszenie, „Czas” 1873, nr 167 (z 23 VII), s. 4.

Ogłoszenie, „Czas” 1873, nr 169 (z 25 VII), s. 4.

Ogłoszenie, „Czas” 1874, nr 1 (z 1 I), s. 4.

Ogłoszenie, „Czas” 1874, nr 159 (z 16 VII), s. 4.

Ogłoszenie, „Czas” 1874, nr 163 (z 21 VII), s. 4.

Ogłoszenie, „Czas” 1876, nr 53 (z 5 III), s. 4.

Ogłoszenie, „Czas” 1876, nr 93 (z 23 IV), s. 6.

Ogłoszenie, „GL” 1884, R. 74, nr 208 (z 9 IX), s. 9.

Ogłoszenie, „GL” 1886, R. 76, nr 116 (z 21 V), s. 11.

Ogłoszenie, „GL” 1891, R. 81, nr 112 (z 20 V), s. 10.

Ogłoszenie, „GL” 1894, R. 84, nr 133 (z 13 VI), s. 11.

Ogłoszenie, „GL” 1894, R. 84, nr 243 (z 24 X), s. 12.

Ogłoszenie, „GL” 1895, R. 85, nr 20 (z 25 I), s. 10.

Ogłoszenie, „GL” 1895, R. 85, nr 280 (z 5 XII), s. 9.

Ogłoszenie, „GL” 1895, R. 85, nr 79 (z 6 IV), s. 11.

Ogłoszenie, „GL” 1896, R. 86, nr 20 (z 26 I), s. 12.

Ogłoszenie, „GL” 1897, R. 87, nr 16 (z 22 I), s. 10.

Ogłoszenie, „GL” 1898, R. 88, nr 103 (z 7 V), s. 10.

Ogłoszenie, „GL” 1898, R. 88, nr 106 (z 11 V), s. 9.

Ogłoszenie, „GL” 1898, R. 88, nr 27 (z 5 II), s. 11.

Ogłoszenie, „GL” 1898, R. 88, nr 87 (z 19 IV), s. 10.

Ogłoszenie, „GL” 1899, R. 89, nr 26 (z 2 II), s. 9.

Ogłoszenie, „GL” 1899, R. 89, nr 76 (z 5 IV), s. 11.

Ogłoszenie, „GL” 1899, R. 89, nr 95 (z 27 IV), s. 11.

Ogłoszenie, „GL” 1900, R. 90, nr 109 (z 12 V), s. 10.

Ogłoszenie, „GL” 1900, R. 90, nr 84 (z 12 IV), s. 9.

Ogłoszenie, „GL” 1901, R. 91, nr 101 (z 3 V), s. 9.

Ogłoszenie, „GL” 1902, R. 92, nr 101 (z 3 V), s. 10.

Ogłoszenie, „GL” 1902, R. 92, nr 103 (z 6 V), s. 9.

Ogłoszenie, „GL” 1902, R. 92, nr 116 (z 23 V), s. 11.

Okręgi wiejskie na Zachodzie, „Czas” 1911, R. 64, nr 257 (z 8 VI), numer popoł., s. 1.

Omyłka druku, „Czas” 1905, R. 58, nr 166 (z 23 VII), wyd. poranne, s. 1.

Opieka nad zabytkami, „Czas” 1910, R. 63, nr 70 (z 14 II), numer wieczorny, s. 2.

Ostatnia poczta, „GL” 1900, R. 90, nr 234 (z 13 X), s. 4.

Ostatnia poczta, „GL” 1901, R. 91, nr 102 (z 4 V), s. 4.

Ostatnia poczta, „GL” 1903, R. 93, nr 191 (z 22 VIII), s. 5.

Ostatnia poczta, „GL” 1907, R. 97, nr 100 (z 2 V), s. 5.

Ostatnia poczta, „GL” 1907, R. 97, nr 98 (z 30 IV), s. 5.

Ostatnia poczta. Konkurs, „GL” 1881, R. 71, nr 286 (z 16 XII), s. 7.

Ostatnia poczta. Sejm krajowy, „GL” 1889, R. 79, nr 256 (z 7 XI), s. 4.

Ostatnie depesze telegraficzne „Czasu”, „Czas” 1871, nr 151 (z 6 VII), s. 3.

Ostatnie wiadomości, „Czas” 1885, nr 146 (z 1 VII), s. 3.

Otwarcie kolei Dębica-Rozwadów-Nadbrzezie, „GL” 1887, R. 77, nr 249 (z 2 XI), s. 4-5.

Pilat T., *Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych*, „GL” 1874, R. 64, nr 26 (z 3 II), s. 4.

Po wyborze. Mielec, dnia 10 lipca, „Czas” 1908, R. 61, nr 157 (z 11 VII), wyd. wieczorne, s. 2.

Pobyt Cesarza w Galicyi na manewrach, „Czas” 1886, R. 39, nr 213 (z 18 IX), s. 1-2.

Pod kołami pociągu, „GL” 1901, R. 91, nr 199 (z 31 VIII), s. 4.

Podziękowanie, „Czas” 1887, R. 40, nr 49 (z 2 III), s. 4.

Podziękowanie, „Czas” 1893, R. 46, nr 273 (z 29 XI), s. 6.

Podziękowanie, „Czas” 1903, R. 56, nr 91 (z 22 IV), wyd. wieczorne, s. 6.

Podziękowanie, „Czas” 1904, R. 57, nr 223 (z 29 IX), wyd. wieczorne, s. 3.

Pogrzeb ś.p. Mikołaja Zyblikiewicza, „GL” 1887, R. 77, nr 118 (z 25 V), s. 4.

Pogrzeb, „Czas” 1905, R. 58, nr 207 (z 12 IX), wyd. wieczorne, s. 2.

Postulaty sędziów. II, „Czas” 1907, R. 60, nr 299 (z 29 XII), wyd. poranne, s. 1.

Powszechne wykłady uniwersyteckie na prowincyi, „Czas” 1913, R. 66, nr 114 (z 9 III), wyd. poranne, s. 2.

Powszechne wykłady uniwersyteckie na prowincyi, „Czas” 1913, R. 66, nr 125 (z 15 III), wyd. popoł., s. 3.

Powszechne wykłady uniwersyteckie na prowincyi, „Czas” 1913, R. 66, nr 145 (z 29 III), wyd. popoł., s. 2.

Powszechne wykłady uniwersyteckie na prowincyi, „Czas” 1913, R. 66, nr 181 (z 19 IV), wyd. popoł., s. 3.

Powszechne wykłady uniwersyteckie na prowincyi, „Czas” 1913, R. 66, nr 517 (z 8 XI), wyd. popoł., s. 3.

Powszechne wykłady uniwersyteckie na prowincyi, „Czas” 1913, R. 66, nr 77 (z 15 II), wyd. popoł., s. 3.

Powszechne wykłady uniwersyteckie na prowincyi, „Czas” 1913, R. 66, nr 89 (z 22 II), wyd. popoł., s. 3.

Powszechne wykłady uniwersyteckie na prowincyi, „Czas” 1914, R. 67, nr 46 (z 21 II), wyd. popoł., s. 3.

Powszechne wykłady uniwersyteckie w Krakowie, „Czas” 1913, R. 66, nr 553 (z 29 XI), wyd. popoł., s. 3.

Powszechne wykłady uniwersyteckie w Krakowie, „Czas” 1913, R. 66, nr 575 (z 13 XII), wyd. popoł., s. 3.

Powszechne wykłady uniwersyteckie, „Czas” 1905, R. 58, nr 16 (z 20 I), wyd. wieczorne, s. 2.

Powszechne wykłady uniwersyteckie, „Czas” 1905, R. 58, nr 17 (z 21 I), wyd. wieczorne, s. 2.

Powszechne wykłady uniwersyteckie, „Czas” 1905, R. 58, nr 27 (z 3 II), wyd. wieczorne, s. 3.

Powszechne wykłady uniwersyteckie, „Czas” 1905, R. 58, nr 28 (z 4 II), wyd. wieczorne, s. 2.

Powszechne wykłady uniwersyteckie, „Czas” 1905, R. 58, nr 39 (z 17 II), wyd. wieczorne, s. 2.

Powszechne wykłady uniwersyteckie, „Czas” 1905, R. 58, nr 4 (z 5 I), wyd. wieczorne, s. 2.

Powszechne wykłady uniwersyteckie, „Czas” 1905, R. 58, nr 40 (z 18 II), wyd. wieczorne, s. 2.

Powszechne wykłady uniwersyteckie, „Czas” 1905, R. 58, nr 5 (z 7 I), wyd. wieczorne, s. 2.

Powszechne wykłady uniwersyteckie, „Czas” 1905, R. 58, nr 57 (z 10 III), wyd. wieczorne, s. 3.

Powszechne wykłady uniwersyteckie, „Czas” 1905, R. 58, nr 58 (z 11 III), wyd. wieczorne, s. 2.

Powszechne wykłady uniwersyteckie, „Czas” 1905, R. 58, nr 87 (z 15 IV), wyd. wieczorne, s. 3.

Powszechne wykłady uniwersyteckie, „Czas” 1907, R. 60, nr 275 (z 29 XI), wyd. wieczorne, s. 2.

Powszechne wykłady uniwersyteckie, „Czas” 1907, R. 60, nr 276 (z 30 XI), wyd. wieczorne, s. 3.

Powszechne wykłady uniwersyteckie, „Czas” 1908, R. 61, nr 31 (z 7 II), wyd. wieczorne, s. 2.

Powszechne wykłady uniwersyteckie, „Czas” 1908, R. 61, nr 32 (z 8 II), wyd. wieczorne, s. 3.

Powszechne wykłady uniwersyteckie, „Czas” 1909, R. 62, nr 24 (z 30 I), wyd. wieczorne, s. 3.

Powszechne wykłady uniwersyteckie, „Czas” 1909, R. 62, nr 35 (z 13 II), wyd. wieczorne, s. 3.

Powszechne wykłady uniwersyteckie, „Czas” 1909, R. 62, nr 46 (z 26 II), wyd. wieczorne, s. 3.

Powszechne wykłady uniwersyteckie, „Czas” 1914, R. 67, nr 34 (z 14 II), wyd. popoł., s. 8.

Pożar Stryja, „GL” 1886, R. 76, nr 102 (z 5 V), s. 4.

Pożar w Mielcu, „GL” 1876, R. 66, nr 95 (z 26 IV), s. 4.

Pożary w kraju, „Czas” 1904, R. 57, nr 188 (z 18 VIII), wyd. wieczorne, s. 3.

Prowizoryum budżetowe na 6 miesięcy, „Czas” 1914, R. 67, nr 21 (z 29 I), s. 2-3.

Przed wyborami, „Czas” 1911, R. 64, nr 152 (z 3 IV), numer popołu., s. 1.

Przegląd polityczny. Z podróży Marszałka krajowego na Powiślu. Mielec 6 lipca, „Czas” 1885, nr 153 (z 9 VII), s. 1-2.

Przygodny, Wiecowa walka o „zasady”. Mielec 12 sierpnia 1901, „Czas” 1901, R. 54, nr 185 (z 14 VIII), wyd. wieczorne, s. 2.

Przygotowania do przyjęcia Najjaśniejszego Pana, „GL” 1880, R. 70, nr 195 (z 25 VIII), s. 1-2.

Przyjechali do Krakowa d. 26 b.m., „Czas” 1896, R. 49, nr 98 (z 28 IV), s. 3.

Przyjechali do Krakowa od 13go do 14go grudnia, „Czas” 1870, nr 286 (z 15 XII), s. 3.

Przyjechali do Krakowa od 17go do 18go maja, „Czas” 1876, nr 115 (z 20 V), s. 3.

Przyjechali do Krakowa od 20 do 21 maja, „Czas” 1879, nr 117 (z 22 V), s. 4.

Przyjechali do Krakowa od 23go do 24go marca, „Czas” 1870, nr 69 (z 25 III), s. 3.

Przyjechali do Krakowa od 28go do 29go kwietnia, „Czas” 1876, nr 99 (z 30 IV), s. 3.

Przyjechali do Krakowa od 29 do 30 lipca, „Czas” 1879, nr 174 (z 31 VII), s. 3.

Przyjechali do Krakowa od 5go do 7go września, „Czas” 1868, nr 206 (z 8 IX), s. 3.

Przyjechali do Krakowa od 8go do 9go marca, „Czas” 1867, nr 58 (z 10 III), s. 3.

Przyjechali do Krakowa od 9go do 10go lipca, „Czas” 1871, nr 155 (z 11 VII), s. 3.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1896, R. 49, nr 110 (z 13 V), s. 3.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1896, R. 49, nr 160 (z 15 VII), s. 3.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1896, R. 49, nr 180 (z 7 VIII), s. 3.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1896, R. 49, nr 231 (z 8 X), s. 3.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1896, R. 49, nr 283 (z 8 XII), s. 3.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1896, R. 49, nr 291 (z 18 XII), s. 3.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1897, R. 50, nr 145 (z 29 VI), s. 3.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1897, R. 50, nr 235 (z 14 X), s. 3.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1897, R. 50, nr 237 (z 16 X), s. 3.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1897, R. 50, nr 255 (z 7 XI), s. 3.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1897, R. 50, nr 266 (z 20 XI), s. 3.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1897, R. 50, nr 283 (z 11 XII), s. 3.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1897, R. 50, nr 48 (z 28 II), s. 3.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1898, R. 51, nr 114 (z 19 V), s. 3.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1898, R. 51, nr 115 (z 21 V), s. 3.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1898, R. 51, nr 121 (z 28 V), s. 3.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1898, R. 51, nr 128 (z 7 VI), s. 3.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1898, R. 51, nr 138 (z 19 VI), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1898, R. 51, nr 152 (z 7 VII), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1898, R. 51, nr 17 (z 22 I), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1898, R. 51, nr 234 (z 13 X), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1898, R. 51, nr 250 (z 1 XI), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1898, R. 51, nr 252 (z 4 XI), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1898, R. 51, nr 271 (z 26 XI), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1898, R. 51, nr 44 (z 24 II), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1898, R. 51, nr 45 (z 25 II), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1898, R. 51, nr 46 (z 26 II), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1898, R. 51, nr 63 (z 18 III), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1898, R. 51, nr 65 (z 20 III), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1898, R. 51, nr 71 (z 29 III), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1898, R. 51, nr 84 (z 14 IV), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1898, R. 51, nr 97 (z 29 IV), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1898, R. 51, nr 99 (z 1 V), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1899, R. 52, nr 111 (z 17 V), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1899, R. 52, nr 125 (z 4 VI), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1899, R. 52, nr 180 (z 9 VIII), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1899, R. 52, nr 184 (z 13 VIII), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1899, R. 52, nr 256 (z 9 XI), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1899, R. 52, nr 274 (z 30 XI), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1899, R. 52, nr 48 (z 28 II), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1899, R. 52, nr 71 (z 28 III), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1899, R. 52, nr 89 (z 19 IV), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1900, R. 53, nr 11 (z 16 I), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1900, R. 53, nr 5 (z 9 I), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1900, R. 53, nr 7 (z 11 I), s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1901, R. 54, nr 47 (z 26 II), wyd. wieczorne, s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1902, R. 55, nr 16 (z 21 I), wyd. wieczorne, s. 3.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1902, R. 55, nr 74 (z 29 III), wyd. wieczorne, s. 4.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1903, R. 56, nr 273 (z 28 XI), wyd. poranne, s. 1.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1904, R. 57, nr 272 (z 26 XI), wyd. poranne, s. 1.
Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1905, R. 58, nr 84 (z 12 IV), wyd. poranne, s. 1.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1906, R. 59, nr 49 (z 1 III), wyd. poranne, s. 1.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1907, R. 60, nr 58 (z 10 III), wyd. poranne, s. 2.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1910, R. 63, nr 9 (z 8 I), wyd. poranne, s. 2.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1913, R. 66, nr 140 (z 27 III), wyd. poranne, s. 2.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1913, R. 66, nr 333 (z 22 VII), wyd. poranne, s. 1.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1913, R. 66, nr 437 (z 23 IX), wyd. poranne, s. 2.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1913, R. 66, nr 492 (z 24 X), wyd. poranne, s. 2.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1913, R. 66, nr 524 (z 13 XI), wyd. poranne, s. 2.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1913, R. 66, nr 568 (z 10 XII), wyd. poranne, s. 1.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1914, R. 67, nr 259 (z 3 VII), wyd. poranne, s. 2.

Przyjechali do Krakowa, „Czas” 1914, R. 67, nr 95 (z 22 III), wyd. poranne, s. 2.

Przyjechali do Lwowa dnia 10 kwietnia 1888, „GL” 1888, R. 78, nr 83 (z 11 IV), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 11 go marca 1884, „GL” 1884, R. 74, nr 59 (z 11 III), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 12 stycznia 1912, „GL” 1912, R. 102, nr 9 (z 13 I), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 13 czerwca 1898, „GL” 1898, R. 88, nr 132 (z 14 VI), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 14 lutego 1898, „GL” 1898, R. 88, nr 35 (z 15 II), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 15 marca 1877, „GL” 1877, R. 67, nr 61 (z 15 III), s. 5.

Przyjechali do Lwowa dnia 16 lutego 1914, „GL” 1914, R. 104, nr 37 (z 17 II), s. 7.

Przyjechali do Lwowa dnia 16 września 1894, „GL” 1894, R. 84, nr 213 (z 18 IX), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 17 czerwca 1898, „GL” 1898, R. 88, nr 136 (z 18 VI), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 18 maja, „GL” 1893, R. 83, nr 114 (z 20 V), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 18 marca 1898, „GL” 1898, R. 88, nr 64 (z 20 III), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 18 sierpnia 1893, „GL” 1893, R. 83, nr 188 (z 19 VIII), s. 5.

Przyjechali do Lwowa dnia 19 lutego 1898, „GL” 1898, R. 88, nr 40 (z 20 II), s. 7.

Przyjechali do Lwowa dnia 19 sierpnia 1893, „GL” 1893, R. 83, nr 189 (z 20 VIII), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 19 stycznia 1898, „GL” 1898, R. 88, nr 14 (z 20 I), s. 7.

Przyjechali do Lwowa dnia 2 lipca 1894, „GL” 1894, R. 84, nr 150 (z 4 VII), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 20 października 1892, „GL” 1892, R. 82, nr 240 (z 21 X), s. 5.

Przyjechali do Lwowa dnia 20 sierpnia 1898, „GL” 1898, R. 88, nr 189 (z 21 VIII), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 20 września 1876, „GL” 1876, R. 66, nr 215 (z 20 IX), s. 5.

Przyjechali do Lwowa dnia 21 września 1913, „GL” 1913, R. 103, nr 218 (z 23 IX), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 22 września 1892, „GL” 1892, R. 82, nr 217 (z 23 IX), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 24 października 1877, „GL” 1877, R. 67, nr 270 (z 26 X), s. 5.

Przyjechali do Lwowa dnia 25 stycznia 1912, „GL” 1912, R. 102, nr 20 (z 26 I), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 27 stycznia 1898, „GL” 1898, R. 88, nr 21 (z 28 I), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 28 lutego 1914, „GL” 1914, R. 104, nr 48 (z 1 III), s. 7.

Przyjechali do Lwowa dnia 28 października 1897, „GL” 1897, R. 87, nr 249 (z 31 X), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 4go lutego 1884, „GL” 1884, R. 74, nr 28 (z 4 II), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 5 grudnia 1913, „GL” 1913, R. 103, nr 280 (z 6 XII), s. 7.

Przyjechali do Lwowa dnia 5 marca 1898, „GL” 1898, R. 88, nr 52 (z 6 III), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 6 listopada 1898, „GL” 1898, R. 88, nr 253 (z 8 XI), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 6go września 1884, „GL” 1884, R. 74, nr 207 (z 6 IX), s. 5.

Przyjechali do Lwowa dnia 7 kwietnia 1876, „GL” 1876, R. 66, nr 81 (z 8 IV), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 7 marca 1898, „GL” 1898, R. 88, nr 53 (z 8 III), s. 6.

Przyjechali do Lwowa dnia 7 października 1892, „GL” 1892, R. 82, nr 229 (z 8 X), s. 5.

Przyjechali do Lwowa dnia 8 października 1913, „GL” 1913, R. 103, nr 231 (z 9 X), s. 7.

Przyjechali do Lwowa dnia 9 i 10 lipca 1876, „GL” 1876, R. 66, nr 155 (z 10 VII), s. 5.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 10 stycznia, „GL” 1876, R. 66, nr 7 (z 11 I), s. 5.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 11. Lipca, „GL” 1875, R. 65, nr 156 (z 12 VII), s. 4.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 11. sierpnia, „GL” 1869, R. 59, nr 183 (z 12 VIII), s. 1165.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 12 grudnia, „GL” 1871, R. 61, nr 284 (z 13 XII), s. 1567.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 12. Września, „GL” 1875, R. 65, nr 209 (z 13 IX), s. 5.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 13 i 14 lipca 1879, „GL” 1879, R. 69, nr 160 (z 14 VII), s. 5.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 13 kwietnia 1910, „GL” 1910, R. 100, nr 83 (z 14 IV), s. 6.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 13 sierpnia 1880, „GL” 1880, R. 70, nr 185 (z 13 VIII), s. 5.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 13 stycznia 1910, „GL” 1910, R. 100, nr 9 (z 14 I), s. 7.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 13. Stycznia, „GL” 1875, R. 65, nr 10 (z 14 I), s. 6.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 14 lutego 1876, „GL” 1876, R. 66, nr 36 (z 15 II), s. 5.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 15. stycznia, „GL” 1873, R. 63, nr 12 (z 16 I), s. 65.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 16 kwietnia 1908, „GL” 1908, R. 98, nr 89 (z 17 IV), s. 6.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 16 września, „GL” 1871, R. 61, nr 213 (z 18 IX), s. 1171.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 16. Listopada, „GL” 1875, R. 65, nr 263 (z 17 XI), s. 5.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 16. Sierpnia, „GL” 1874, R. 64, nr 187 (z 18 VIII), s. 5.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 17 maja 1876, „GL” 1876, R. 66, nr 114 (z 18 V), s. 5.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 17 stycznia 1910, „GL” 1910, R. 100, nr 12 (z 18 I), s. 6.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 17 września 1906, „GL” 1906, R. 96, nr 213 (z 18 IX), s. 6.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 17. Października, „GL” 1875, R. 65, nr 238 (z 18 X), s. 5.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 18. stycznia, „GL” 1868, R. 58, nr 15 (z 20 I), s. 95.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 20. stycznia, „GL” 1873, R. 63, nr 16 (z 21 I), s. 86.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 21. stycznia, „GL” 1873, R. 63, nr 17 (z 22 I), s. 93.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 22 kwietnia 1907, „GL” 1907, R. 97, nr 92 (z 23 IV), s. 6.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 23 września 1910, „GL” 1910, R. 100, nr 217 (z 24 IX), s. 6.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 23. Sierpnia, „GL” 1875, R. 65, nr 193 (z 24 VIII), s. 5

Przyjechali do Lwowa. Dnia 24 lutego 1911, „GL” 1911, R. 101, nr 45 (z 25 II), s. 7.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 25 kwietnia 1876, „GL” 1876, R. 66, nr 95 (z 26 IV), s. 5.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 25. listopada, „GL” 1868, R. 58, nr 273 (z 26 XI), s. 1655.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 26 i 27 lutego 1876, „GL” 1876, R. 66, nr 47 (z 28 II), s. 5.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 26 listopada 1908, „GL” 1908, R. 98, nr 273 (z 27 XI), s. 6.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 26. Kwietnia, „GL” 1875, R. 65, nr 95 (z 27 IV), s. 5.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 26. lutego, „GL” 1867, R. 57, nr 49 (z 27 II), s. 257.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 26. maja, „GL” 1873, R. 63, nr 121 (z 27 V), s. 764.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 27 czerwca 1872, „GL” 1872, R. 62, nr 148 (z 28 VI), s. 863.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 27 czerwca 1878, „GL” 1878, R. 68, nr 162 (z 27 VI), s. 6.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 27. kwietnia 1902, „GL” 1902, R. 92, nr 97 (z 29 IV), s. 6.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 27. września 1904, „GL” 1904, R. 94, nr 222 (z 28 IX), s. 6.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 28. września 1904, „GL” 1904, R. 94, nr 223 (z 29 IX), s. 7.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 3 stycznia 1880, „GL” 1880, R. 70, nr 2 (z 3 I), s. 6.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 3. maja, „GL” 1873, R. 63, nr 103 (z 5 V), s. 650.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 30 grudnia 1909, „GL” 1909, R. 99, nr 298 (z 31 XII), s. 6.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 30 października 1876, „GL” 1876, R. 66, nr 248 (z 30 X), s. 6.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 30. Czerwca, „GL” 1874, R. 64, nr 147 (z 1 VII), s. 5.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 4 maja 1906, „GL” 1906, R. 96, nr 103 (z 5 V), s. 6.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 4. Stycznia, „GL” 1876, R. 66, nr 3 (z 5 I), s. 5.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 5 i 6 lutego 1876, „GL” 1876, R. 66, nr 29 (z 7 II), s. 5.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 5 lutego 1910, „GL” 1910, R. 100, nr 28 (z 6 II), s. 7.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 5 stycznia 1909, „GL” 1909, R. 99, nr 3 (z 6 I), s. 6.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 5. maja, „GL” 1873, R. 63, nr 104 (z 6 V), s. 657.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 6 lipca 1911, „GL” 1911, R. 101, nr 152 (z 7 VII), s. 6.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 6. Lipca, „GL” 1875, R. 65, nr 152 (z 7 VII), s. 5.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 7 sierpnia 1907, „GL” 1907, R. 97, nr 180 (z 8 VIII), s. 6.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 8 czerwca 1910, „GL” 1910, R. 100, nr 128 (z 9 VI), s. 6.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 8 listopada, „GL” 1870, R. 60, nr 255 (z 9 XI), s. 1565.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 8. października, „GL” 1872, R. 62, nr 234 (z 9 X), s. 1393.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 9 i 10 lipca 1878, „GL” 1878, R. 68, nr 172 (z 10 VII), s. 5.

Przyjechali do Lwowa. Dnia 9. Grudnia, „GL” 1873, R. 63, nr 283 (z 10 XII), s. 5.

Rabunek w Mielcu, „Czas” 1909, R. 62, nr 261 (z 15 XI), wyd. wieczorne, s. 2.

Rada Państwa, „Czas” 1904, R. 57, nr 95 (z 26 IV), wyd. wieczorne, s. 3.

Rada Państwa, „GL” 1901, R. 91, nr 258 (z 9 XI), s. 2.

Rada Państwa, „GL” 1903, R. 93, nr 143 (z 25 VI), s. 2.

Rada Państwa, „GL” 1904, R. 94, nr 97 (z 28 IV), s. 2.

Rada Państwa. (DXIII. posiedzenie Izby poselskiej), „GL” 1896, R. 86, nr 231 (z 9 X), s. 2-3.

Rada państwa. (Telefonem). Wiedeń 19 czerwca, „Czas” 1908, R. 61, nr 139 (z 19 VI), wyd. wieczorne, s. 3.

Rada Państwa. (Telegraficzne sprawozdanie z posiedzenia Izby posłów w dniu 9 b.m.), „GL” 1901, R. 91, nr 285 (z 11 XII), s. 2.

Redakcja, Śp. Dr med. Stanisław Breyer, „Lotos” 1939, R. 6, z. 2, s. 33-39.

Repertuar Teatru Turskiego, „Czas” 1913, R. 66, nr 489 (z 22 X), wyd. popoł., s. 2.

Repertuar Teatru Turskiego, „Czas” 1913, R. 66, nr 491 (z 23 X), wyd. popoł., s. 3.

Rezultat wyborów sejmowych z okręgów gmin wiejskich, „GL” 1876, R. 66, nr 244 (z 25 X), s. 2-3.

Ropczyce d. 8 marca, „Czas” 1868, nr 60 (z 12 III), s. 2.

Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1884, R. 74, nr 80 (z 5 IV), s. 8.

Rozmaite obwieszczenia, „GL” 1884, R. 74, nr 83 (z 9 IV), s. 10.

Ruch artystyczny i literacki, „Czas” 1900, R. 53, nr 21 (z 27 I), s. 3.

Ruch artystyczny i umysłowy, „Czas” 1892, R. 45, nr 259 (z 11 XI), s. 3.

Ruch przedwyborczy, „Czas” 1908, R. 61, nr 22 (z 28 I), wyd. wieczorne, s. 1.

Ruch przedwyborczy, „Czas” 1911, R. 64, nr 177 (z 19 IV), numer popoł., s. 1.

Ruch przedwyborczy, „Czas” 1911, R. 64, nr 185 (z 24 IV), numer popoł., s. 1.

Ruch przedwyborczy, „Czas” 1911, R. 64, nr 193 (z 28 IV), numer popoł., s. 1.

Ruch przedwyborczy, „Czas” 1911, R. 64, nr 207 (z 6 V), numer popoł., s. 1-2.

Ruch przedwyborczy, „Czas” 1911, R. 64, nr 221 (z 16 V), numer popoł., s. 1-2.

Ruch przedwyborczy, „Czas” 1911, R. 64, nr 223 (z 17 V), numer popoł., s. 1-2.

Ruch przedwyborczy, „Czas” 1911, R. 64, nr 225 (z 18 V), numer popoł., s. 1-2.

Ruch przedwyborczy, „Czas” 1911, R. 64, nr 237 (z 26 V), numer popoł., s. 1-2.

Ruch przedwyborczy, „Czas” 1911, R. 64, nr 249 (z 2 VI), numer popoł., s. 1-2.

Ruch przedwyborczy, „GL” 1891, R. 81, nr 45 (z 26 II), s. 2.

Ruch przedwyborczy, „GL” 1901, R. 91, nr 197 (z 29 VIII), s. 1-2.

Ruch przedwyborczy. Mielec 8 maja, „Czas” 1911, R. 64, nr 211 (z 10 V), numer popoł., s. 2.

Ruch wyborczy, „Czas” 1900, R. 53, nr 258 (z 19 X), wyd. wieczorne, s. 2.

Ruch wyborczy, „Czas” 1900, R. 53, nr 274 (z 8 XI), wyd. wieczorne, s. 2.

Ruch wyborczy, „Czas” 1900, R. 53, nr 277 (z 12 XI), wyd. wieczorne, s. 2.

Ruch wyborczy, „Czas” 1900, R. 53, nr 289 (z 26 XI), wyd. wieczorne, s. 2.

Ruch wyborczy, „Czas” 1900, R. 53, nr 305 (z 15 XII), wyd. wieczorne, s. 2.

Ruch wyborczy, „Czas” 1901, R. 54, nr 200 (z 1 IX), wyd. poranne, s. 1.

Sejm galicyjski, „Czas” 1898, R. 51, nr 11 (z 15 I), s. 3.

Sejm galicyjski, „Czas” 1898, R. 51, nr 32 (z 10 II), s. 3.

Sejm krajowy, „Czas” 1895, R. 48, nr 228 (z 4 X), s. 1-2.

Sejm krajowy, „Czas”, 1887, R. 40, nr 19 (z 25 I), s. 1-2.

Sejm krajowy. (15-te posiedzenie 4ej sesji V periodu). Lwów 20 stycznia, „Czas” 1887, R. 40, nr 17 (z 22 I), s. 2.

Sejm krajowy. (18 posiedzenie, 5 sesji, VI peryodu). Lwów, 10 lutego, „GL” 1894, R. 84, nr 33 (z 11 II), s. 4.

Sejm krajowy. (3-cie posiedzenie), „Czas” 1887, R. 40, nr 273 (z 29 XI), s. 1-2.

Sejm krajowy. (III. Posiedzenie z dnia 13go września.), „GL” 1878, R. 68, nr 230 (z 17 IX), s. 2.

Sejm krajowy. (III. posiedzenie z dnia 26 listopada), „GL” 1887, R. 77, nr 271 (z 28 XI), s. 1-2.

Sejm krajowy. (IV posiedzenie z dnia 30 listopada.), „GL” 1885, R. 75, nr 275 (z 1 XII), s. 2-3.

Sejm krajowy. (VII posiedzenie, 6 sesji, VI peryodu). Lwów, 19 stycznia, „GL” 1895, R. 85, nr 16 (z 20 I), s. 4-5.

Sejm krajowy. (XIII. posiedzenie 3ciej sesji VI peryodu. Lwów, 26 marca, „GL” 1892, R. 82, nr 70 (z 27 III), s. 4-5.

Sejm krajowy. (XV posiedzenie, 4 sesji, VI peryodu). Lwów, 8 maja, „GL” 1893, R. 83, nr 105 (z 9 V), s. 4-5.

Sejm krajowy. (XXVIII posiedzenie z dnia 23 lipca), „GL” 1880, R. 70, nr 168 (z 24 VII), s. 1-3.

Sejm krajowy. Lwów 28 kwietnia, „Czas” 1900, R. 53, nr 111 (z 29 IV), wyd. wieczorne, s. 3.

Sejm krajowy. Lwów 9 kwietnia, „Czas” 1900, R. 53, nr 93 (z 10 IV), wyd. wieczorne, s. 3.

Sejm, „Czas” 1894, R. 47, nr 34 (z 13 II), s. 1.

Sejm, „GL” 1896, R. 86, nr 30 (z 7 II), s. 3-4.

Sejm, „GL” 1896, R. 86, nr 31 (z 8 II), s. 3-4.

Sejm. (10 posiedzenie I. sesji X. peryodu). Lwów, 27 lutego, „GL” 1914, R. 104, nr 47 (z 28 II), s. 5-6.

Sejm. (13 posiedzenie I. sesji IX. peryodu). Lwów, dnia 6 października, „GL” 1908, R. 98, nr 229 (z 7 X), s. 4-5.

Sejm. (13 posiedzenie, 6 sesji VII. peryodu). Lwów, 5 lipca, „GL” 1901, R. 91, nr 152 (z 6 VII), s. 5-6.

Sejm. (14 posiedzenie I. sesji X. peryodu). Lwów, 3 marca, „GL” 1914, R. 104, nr 50 (z 4 III), s. 6.

Sejm. (14 posiedzenie, I. sesji VIII. peryodu). Lwów, dnia 11 lipca, „GL” 1902, R. 92, nr 158 (z 12 VII), s. 3-5.

Sejm. (2 posiedzenie III. sesji VIII. peryodu). Lwów, dnia 16 lutego, „GL” 1907, R. 97, nr 39 (z 17 II), s. 4-5.

Sejm. (20 posiedzenie 4 sesji, VII peryodu). Lwów, dnia 22 marca, „GL” 1899, R. 89, nr 67 (z 23 III), s. 4-6.

Sejm. (22 posiedzenie 4 sesji, VII. peryodu). Lwów, 24 marca, „GL” 1899, R. 89, nr 69 (z 25 III), s. 5-6.

Sejm. (24 posiedzenie 4 sesji, VII. peryodu). Lwów, 28 marca, „GL” 1899, R. 89, nr 71 (z 29 III), s. 4-5.

Sejm. (31 posiedzenie, I. sesji, VIII. peryodu). Lwów, 12 października, „GL” 1903, R. 93, nr 233 (z 13 X), s. 5-6.

Sejm. (36 posiedzenie II sesji VIII peryodu). Lwów, 19 października, „GL” 1905, R. 95, nr 239 (z 20 X), s. 4-5.

Sejm. (37 posiedzenie I. sesji VIII. peryodu). Lwów, 19 października, „GL” 1903, R. 93, nr 239 (z 20 X), s. 5-6.

Sejm. (37 posiedzenie II sesji VIII peryodu). Lwów, 21 października, „GL” 1905, R. 95, nr 241 (z 22 X), s. 5-6.

Sejm. (5 posiedzenie 6 sesji VII. peryodu). Lwów, 21 czerwca, „GL” 1901, R. 91, nr 141 (z 22 VI), s. 4-5.

Sejm. (52 posiedzenie II. sesji VIII. peryodu). Lwów, 14 listopada, „GL” 1905, R. 95, nr 260 (z 15 XI), s. 4-5.

Sejm. (53 posiedzenie II. sesji VIII. peryodu). Lwów, 15 listopada, „GL” 1905, R. 95, nr 261 (z 16 XI), s. 4-5.

Sejm. (56 posiedzenie II. sesji VIII. peryodu). Lwów, 18 listopada, „GL” 1905, R. 95, nr 264 (z 19 XI), s. 5-6.

Sejm. (66 posiedzenie I. sesji IX. peryodu), Lwów, dnia 25 stycznia, „GL” 1910, R. 100, nr 19 (z 26 I), s. 5-6.

Sejm. (7 posiedzenie I. sesji IX. peryodu). Lwów, dnia 24 września, „GL” 1908, R. 98, nr 220 (z 25 IX), s. 4-5.

Sejm. (8 posiedzenie 6 sesji VII. peryodu). Lwów, 28 czerwca, „GL” 1901, R. 91, nr 147 (z 29 VI), s. 3-4.

Sejm. (85 posiedzenie I. sesji IX. peryodu). Lwów, dnia 22 września, „GL” 1910, R. 100, nr 216 (z 23 IX), s. 4-6.

Sejm. (Sprawozdanie telefoniczne), „Czas” 1901, R. 54, nr 140 (z 21 VI), wyd. wieczorne, s. 3.

Sejm. (Sprawozdanie telefoniczne), „Czas” 1901, R. 54, nr 146 (z 28 VI), wyd. wieczorne, s. 2-3.

Sejm. (Telefonem). Lwów 19 lutego, „Czas” 1910, R. 63, nr 80 (z 19 II), numer wieczorny, s. 2.

Sejm. (Telefonem). Lwów 22 września, „Czas” 1908, R. 61, nr 217 (z 22 IX), wyd. wieczorne, s. 3.

Sejm. (Telefonem). Lwów 6 października, „Czas” 1908, R. 61, nr 229 (z 6 X), wyd. wieczorne, s. 2-3.

Sejm. (V. posiedzenie 5 sesji VII. peryodu). Lwów, 2 kwietnia, „GL” 1900, R. 90, nr 76 (z 3 IV), s. 5-6.

Sejm. (VII. posiedzenie 5 sesji VII. peryodu). Lwów, 6 kwietnia, „GL” 1900, R. 90, nr 80 (z 7 IV), s. 4-5.

Sejm. (XIII. posiedzenie, 5 sesji VII. peryodu). Lwów, 28 kwietnia, „GL” 1900, R. 90, nr 98 (z 29 IV), s. 5.

Sejm. Lwów 10 października, „Czas” 1905, R. 58, nr 231 (z 10 X), wyd. wieczorne, s. 2-3.

Sejm. Lwów 11 lipca, „Czas” 1902, R. 55, nr 157 (z 11 VII), wyd. wieczorne, s. 3.

Sejm. Lwów 30 grudnia, „Czas” 1901, R. 54, nr 299 (z 30 XII), wyd. wieczorne, s. 2-3.

Sejm. Lwów, 1 lutego. (16 posiedzenie, 3 sesji, VII. peryodu), „GL” 1898, R. 88, nr 25 (z 2 II), s. 4-5.

Sejm. Lwów, 14 stycznia. (6 posiedzenie, 3 sesji, VII. peryodu), „GL” 1898, R. 88, nr 10 (z 15 I), s. 4-5.

Sejm. Lwów, 28 stycznia. (16 posiedzenie 1 sesji VII peryodu), „GL” 1896, R. 86, nr 22 (z 29 I), s. 4-5.

Sejm. Lwów, 29 grudnia. (2 posiedzenie 2 sesji VII peryodu), „GL” 1896, R. 86, nr 298 (z 30 XII), s. 4-5.

Sejm. Lwów, 3 stycznia. (3 posiedzenie 1 sesji VII peryodu.), „GL” 1896, R. 86, nr 2 (z 4 I), s. 4-5.

Sejm. Lwów, 5 lutego. (9 posiedzenie 2 sesji VII. peryodu), „GL” 1897, R. 87, nr 28 (z 6 II), s. 4-5.

Sejm. Lwów, 6 lutego. (10 posiedzenie 2 sesji VII. peryodu), „GL” 1897, R. 87, nr 29 (z 7 II), s. 4-5.

Sejm. Posiedzenia sejmowe. (Druga sesja V kadencji sejmowej). (Posiedzenie VI te dnia 24 września 1884), „Czas” 1884, nr 222 (z 26 IX), s. 1-2.

Sejm. Sprawozdania sejmowe. 26-te posiedzenie d. 20 paźdz. 1883. (Dokończenie), „Czas” 1883, nr 248 (z 31 X), s. 1.

Sejm. Z komisij sejmowych, „GL” 1908, R. 98, nr 226 (z 3 X), s. 2.

Sękowski S., Sprawy szkolne, „Czas” 1899, R. 52, nr 8 (z 11 I), s. 2.

Sładkowski, Głosy publiczne, „GL” 1890, R. 80, nr 198 (z 29 VIII), s. 4.

Sól dla bydła, „Czas” 1897, R. 87, nr 252 (z 4 XI), s. 4.

Sól dla bydła, „GL” 1897, R. 87, nr 254 (z 7 XI), s. 13.

Sprawozdanie z czynności Rady Wydziału krajowego po koniec kwietnia 1876, „GL” 1876, R. 66, nr 160 (z 15 VII), s. 1-2.

Sprawozdanie z czynności Rady Wydziału krajowego za czas od 1 kwietnia po koniec września 1880 roku, „GL” 1880, R. 70, nr 256 (z 6 XI), s. 3.

Sprawozdanie z czynności Rady Wydziału Krajowego za czas od 1 lutego do końca kwietnia 1875. (Ciąg dalszy), „Czas” 1875, nr 142 (z 25 VI), s. 2.

Sprawozdanie z czynności Rady Wydziału Krajowego za czas od maja do końca lipca b.r., „GL” 1877, R. 67, nr 272 (z 28 X), s. 1-2.

Sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego za czas od 1 stycznia po koniec marca b.r., „GL” 1879, R. 69, nr 122 (z 28 V), s. 1-2.

Sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego za czas od 1. do 31. Marca 1874, „GL” 1874, R. 64, nr 92 (z 23 IV), s. 2-3.

Sprawy krajowe, „Czas” 1882, nr 266 (z 21 XI), s. 2.

Sprawy krajowe, „Czas” 1896, R. 49, nr 142 (z 23 VI), s. 2.

Sprawy krajowe, „Czas” 1897, R. 50, nr 134 (z 15 VI), s. 1.

Sprawy krajowe, „GL” 1913, R. 103, nr 250 (z 31 X), s. 3.

Sprawy krajowe. (Czynności Wydziału krajowego), „GL” 1884, R. 74, nr 203 (z 2 IX), s. 2.

Sprawy krajowe. (Kółka rolnicze). II, „GL” 1890, R. 80, nr 179 (z 6 VIII), s. 1-2.

Sprawy krajowe. (Krajowa Rada kolejowa), „GL” 1909, R. 99, nr 285 (z 15 XII), s. 1-2.

Sprawy krajowe. (Projekt założenia nowego sądu obwodowego w północno-wschodniej części kraju między Wisłą a Sanem), „GL” 1895, R. 85, nr 103 (z 5 V), s. 1.

Sprawy krajowe. (Stan szkół średnich w Galicji w latach szkolnych 1875-1883). (Ciąg dalszy), „GL” 1884, R. 74, nr 200 (z 29 VIII), s. 1-2.

Sprawy krajowe. (Stosunki włościańskie w Galicyi). V, „GL” 1881, R. 71, nr 201 (z 3 IX), s. 2.

Sprawy krajowe. (Subwencye na budowę dróg), „GL” 1903, R. 93, nr 220 (z 26 IX), s. 2.

Sprawy krajowe. (Zatwierdzenie wyborów.), „Czas” 1881, nr 71 (z 29 III), s. 3.

Sprawy krajowe. Działalność krajowego Towarzystwa Rybackiego. Kraków 29 marca, „Czas” 1893, R. 46, nr 73 (z 30 III), s. 2.

Sprawy krajowe. Koleje wicynalne, „Czas” 1885, R. 38, nr 172 (z 31 VII), s. 1-2.

Sprawy krajowe. Krajowa Rada zdrowia, „Czas” 1881, nr 66 (z 22 III), s. 2.

Sprawy krajowe. Lwów 3 maja. (Projekt założenia nowego sądu obwodowego w północno-wschodniej części kraju między Wisłą i Sanem), „Czas” 1895, R. 48, nr 104 (z 5 V), s. 3.

Sprawy krajowe. Wnioski Wydziału krajowego w sprawie kreowania w Galicyi nowych sądów, „GL” 1893, R. 83, nr 15 (z 20 I), s. 2.

Sprawy krajowe. Wybory do Rad powiatowych, „Czas” 1884, nr 105 (z 6 V), s. 1-2.

Sprawy krajowe. Wybory, „Czas” 1883, nr 110 (z 18 V), s. 1.

Sprawy monarchii, „GL” 1897, R. 87, nr 262 (z 17 XI), s. 3.

Sprawy sejmowe. (Kwestya utworzenia nowych sądów obwodowych w Bochni i Tarnobrzegu), „GL” 1894, R. 84, nr 32 (z 10 II), s. 2.

Sprawy Sejmowe. Akcja powodziowa. (Ciąg dalszy), „Czas” 1884, nr 232 (z 8 X), s. 1-2.

Sprawy sejmowe. Lwów 9 lutego. (Kreowanie nowych sądów obwodowych i powiatowych), „Czas” 1897, R. 50, nr 33 (z 11 II), s. 1-2.

Sprawy szkolne, „Czas” 1894, R. 47, nr 292 (z 23 XII), s. 2.

Sprawy szkolne. (Z krajowej Rady szkolnej), „Czas” 1890, R. 43, nr 235 (z 12 X), s. 2.

Sprawy szkolne. (Z krajowej Rady szkolnej), „Czas” 1890, R. 43, nr 223 (z 28 IX), s. 2.

Sprawy szkolne. Sprawozdanie krajowej Rady szkolnej o stanie szkół średnich. I, „Czas” 1884, nr 173 (z 29 VII), s. 2.

Statystyka Galicyi wedle ostatniego spisu ludności. II, „GL” 1891, R. 81, nr 70 (z 28 III), s. 2.

Stypendya, „Czas” 1912, R. 65, nr 103 (z 4 III), wyd. popoł., s. 4.

Stypendya, „GL” 1902, R. 92, nr 32 (z 9 II), s. 5.

Stypendya. (Dokończenie), „GL” 1914, R. 104, nr 76 (z 4 IV), s. 4.

Szan. Towarzystwu Ś. Łukasza w Krakowie, „Czas” 1885, nr 7 (z 10 I), s. 4.

Tarnowski S., *O „Czasie” i jego redaktorach wspomnienia półwiekowego czytelnika*, „Czas” 1898, R. 51, nr 251 (z 3 XI), s. 2-4.

Tarnowski S., *O „Czasie” i jego redaktorach wspomnienia półwiekowego czytelnika*, „Czas” 1898, R. 51, nr 253 (z 5 XI), s. 1-2.

Tarnowski S., *O „Czasie” i jego redaktorach wspomnienia półwiekowego czytelnika*, „Czas” 1898, R. 51, nr 254 (z 6 XI), s. 1-2.

Tarnowski S., *O „Czasie” i jego redaktorach wspomnienia półwiekowego czytelnika*, „Czas” 1898, R. 51, nr 255 (z 8 XI), s. 1.

Tarnowski S., *O „Czasie” i jego redaktorach wspomnienia półwiekowego czytelnika*, „Czas” 1898, R. 51, nr 256 (z 9 XI), s. 1-2.

Tarnowski S., *O „Czasie” i jego redaktorach wspomnienia półwiekowego czytelnika*, „Czas” 1898, R. 51, nr 257 (z 10 XI), s. 1.

Tarnowski S., *O „Czasie” i jego redaktorach wspomnienia półwiekowego czytelnika*, „Czas” 1898, R. 51, nr 258 (z 11 XI), s. 1-2.

Telegramy „Czasu” z dnia 27 lutego. Obrady Sejmu, „Czas” 1914, R. 67, nr 56 (z 27 II), wyd. popoł., s. 3.

Telegramy „Czasu”, „Czas” 1899, R. 52, nr 158 (z 14 VII), s. 3.

Telegramy „Czasu”, „Czas” 1901, R. 54, nr 100 (z 1 V), wyd. wieczorne, s. 3.

Telegramy „Czasu”, „Czas” 1908, R. 61, nr 185 (z 13 VIII), wyd. poranne, s. 1.

Telegramy „Czasu”. Deputacye Mielca i Rudnika w Wiedniu, „Czas” 1907, R. 60, nr 280 (z 5 XII), wyd. poranne, s. 1.

Telegramy „Czasu”. Lwów 10 czerwca, „Czas” 1901, R. 54, nr 130 (z 10 VI), wyd. wieczorne, s. 3.

Telegramy „Czasu”. Mianowania i odznaczenia, „Czas” 1905, R. 58, nr 232 (z 11 X), wyd. poranne, s. 1.

Telegramy „Czasu”. Mianowania i przeniesienia w sądownictwie, „Czas” 1909, R. 62, nr 79 (7 IV), wyd. poranne, s. 1

Telegramy „Czasu”. Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1907, R. 60, nr 294 (z 21 XII), wyd. poranne, s. 1.

Telegramy „Czasu”. Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1907, R. 60, nr 62 (z 15 III), wyd. poranne, s. 2.

Telegramy „Czasu”. Mianowania i przeniesienia, „Czas” 1908, R. 61, nr 1 (z 1 I), wyd. poranne, s. 1.

Telegramy „Czasu”. Mianowania, „Czas” 1908, R. 61, nr 29 (z 5 II), wyd. poranne, s. 2.

Telegramy „Czasu”. Mielec 28 sierpnia, „Czas” 1900, R. 53, nr 214 (z 28 VIII), wyd. wieczorne, s. 3.

Telegramy „Czasu”. Mielec 7 września, „Czas” 1900, R. 53, nr 223 (z 7 IX), wyd. wieczorne, s. 3.

Telegramy „Czasu”. Mielecka Rada powiatowa, „Czas” 1907, R. 60, nr 300 (z 30 XII), wyd. poranne, s. 1.

Telegramy „Czasu”. Odznaczenia i mianowania. Lwów, „Czas” 1909, R. 62, nr 4 (z 6 I), wyd. poranne, s. 1.

Telegramy „Czasu”. Rada powiatowa mielecka, „Czas” 1911, R. 64, nr 192 (z 28 IV), numer poranny, s. 1.

Telegramy „Czasu”. Ruch wyborczy. Mielec 7 grudnia, „Czas” 1900, R. 53, nr 299 (z 7 XII), wyd. poranne, s. 2.

Telegramy „Czasu”. Tarnów 22 grudnia, „Czas” 1899, R. 52, nr 293 (z 23 XII), s. 3.

Telegramy „Czasu”. Wiedeń 3 października, „Czas” 1899, R. 52, nr 226 (z 4 X), s. 3.

Telegramy „Czasu”. Wiedeń 30 grudnia, „Czas” 1898, R. 51, nr 299 (z 31 XII), s. 3.

Telegramy „Czasu”. Wiedeń 4 października, „Czas” 1900, R. 53, nr 245 (z 4 X), wyd. poranne, s. 1.

Telegramy „Czasu”. Z dnia 24 kwietnia. Ruch wyborczy, „Czas” 1907, R. 60, nr 94 (z 24 IV), wyd. wieczorne, s. 3.

Telegramy „Czasu”. Z dnia 3 lipca. Z ruchu wyborczego, „Czas” 1908, R. 61, nr 150 (z 3 VII), wyd. wieczorne, s. 3.

Telegramy „Czasu”. Zalesienie wydm, „Czas” 1903, R. 56, nr 109 (z 14 V), wyd. poranne, s. 1.

Telegramy biura koresp. Wiedeń 15 kwietnia, „Czas” 1891, R. 44, nr 86 (z 16 IV), s. 4.

Telegramy biura koresp., „Czas” 1893, R. 46, nr 284 (z 13 XII), s. 3.

Telegramy Gazety Lwowskiej, „GL” 1886, R. 76, nr 187 (z 17 VIII), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej, „GL” 1893, R. 83, nr 283 (z 13 XII), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej, „GL” 1900, R. 90, nr 206 (z 8 IX), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej, „GL” 1906, R. 96, nr 4 (z 6 I), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej, „GL” 1908, R. 98, nr 151 (z 4 VII), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej, „GL” 1913, R. 103, nr 225 (z 2 X), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Kraków, 4 października, „GL” 1909, R. 99, nr 226 (z 5 X), s. 6.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Mielec, 23 grudnia, „GL” 1908, R. 98, nr 295 (z 24 XII), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Rada państwa, „GL” 1899, R. 89, nr 241 (z 22 X), s. 6.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Rada państwa, „GL” 1901, R. 91, nr 287 (z 13 XII), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Rada państwa, „GL” 1902, R. 92, nr 126 (z 5 VI), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Rada państwa, „GL” 1902, R. 92, nr 272 (z 27 XI), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Rada państwa, „GL” 1902, R. 92, nr 52 (z 5 III), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Rada państwa, „GL” 1902, R. 92, nr 53 (z 6 III), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Rada państwa, „GL” 1905, R. 95, nr 19 (z 25 I), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Rada państwa, „GL” 1905, R. 95, nr 58 (z 12 III), s. 6.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Rada państwa, „GL” 1907, R. 97, nr 167 (z 24 VII), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Rada państwa, „GL” 1907, R. 97, nr 281 (z 6 XII), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 11 lipca, „GL” 1889, R. 79, nr 157 (z 12 VII), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 13 lipca, „GL” 1899, R. 89, nr 158 (z 14 VII), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 15 marca, „GL” 1907, R. 97, nr 62 (z 16 III), s. 6.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 15 września, „GL” 1897, R. 87, nr 211 (z 16 IX), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 16 lutego, „GL” 1899, R. 89, nr 38 (z 17 II), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 2 sierpnia, „GL” 1910, R. 100, nr 174 (z 3 VIII), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 21 czerwca, „GL” 1898, R. 88, nr 139 (z 22 VI), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 21 grudnia, „GL” 1907, R. 97, nr 295 (z 22 XII), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 22 stycznia, „GL” 1909, R. 99, nr 17 (z 23 I), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 23 grudnia, „GL” 1909, R. 99, nr 293 (z 24 XII), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 23 lipca, „GL” 1913, R. 103, nr 168 (z 24 VII), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 24 listopada, „GL” 1911, R. 101, nr 269 (z 25 XI), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 24 października, „GL” 1899, R. 89, nr 243 (z 25 X), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 24 sierpnia, „GL” 1894, R. 84, nr 194 (z 25 VIII), s. 4.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 25 lipca, „GL” 1899, R. 89, nr 168 (z 26 VII), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 25 października, „GL” 1913, R. 103, nr 246 (z 26 X), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 27 lutego, „GL” 1913, R. 103, nr 48 (z 28 II), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 3 października, „GL” 1900, R. 90, nr 226 (z 4 X), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 30 grudnia, „GL” 1898, R. 88, nr 297 (z 31 XII), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 30 września, „GL” 1897, R. 87, nr 223 (z 1 X), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 4 października, „GL” 1900, R. 90, nr 227 (z 5 X), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 5 sierpnia, „GL” 1896, R. 86, nr 179 (z 6 VIII), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wiedeń, 7 kwietnia, „GL” 1909, R.99, nr 79 (z 8 IV), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wybory do Rady państwa z V kuryi, „GL” 1897, R. 87, nr 57 (z 12 III), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wybory do Sejmu z IV. kuryi, „GL” 1901, R. 91, nr 204 (z 6 IX), s. 4-5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wybory posłów na Sejm krajowy z kuryi gmin wiejskich, „GL” 1913, R. 103, nr 148 (z 1 VII), s. 4-5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wybory sejmowe z kuryi gmin wiejskich, „GL” 1889, R. 79, nr 149 (z 3 VII), s. 4-5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wybory w Galicyi z kurii wielkich posiadłości, „GL” 1897, R. 87, nr 66 (z 23 III), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wybory z kurii wielkiej własności, „GL” 1901, R. 91, nr 12 (z 16 I), s. 5.

Telegramy Gazety Lwowskiej. Wybory, „GL” 1891, R. 81, nr 49 (z 3 III), s. 6.

Telegramy o wyborach, „GL” 1873, R. 63, nr 240 (z 18 X), s. 1.

Telegramy własne „Czasu”, „Czas” 1885, nr 280 (z 6 XII), s. 4.

Telegramy własne „Czasu”. Lwów 20 listopada, „Czas” 1884, nr 269 (z 21 XI), s. 3.

Telegramy własne „Czasu”. Tarnów 28 października, „Czas” 1892, R. 45, nr 249 (z 29 X), s. 3.

Treść obwieszczeń urzędowych w Gazecie Lwowskiej z d. 17 kwietnia, „Czas” 1872, nr 89 (z 19 IV), s. 3.

Treść obwieszczeń urzędowych w Gazecie Lwowskiej z dnia 1 do 3go lutego, „Czas” 1872, nr 28 (z 6 II), s. 3.

Treść obwieszczeń urzędowych w Gazecie Lwowskiej z dnia 18 i 19 października, „Czas” 1871, nr 241 (z 21 X), s. 3.

Treść obwieszczeń urzędowych w Gazecie Lwowskiej z dnia 28 maja, „Czas” 1875, nr 123 (z 3 VI), s. 3.

Treść obwieszczeń urzędowych w Gazecie Lwowskiej, „Czas” 1868, nr 250 (z 30 X), s. 3.

Treść obwieszczeń urzędowych, „Czas” 1874, nr 19 (z 24 I), s. 3.

Uroczystość srebrnego wesela Najjaśn. Państwa, „GL” 1879, R. 69, nr 95 (z 25 IV), s. 1-5.

VI. Zwyczajne Ogólne Zgromadzenie, „GL” 1904, R. 94, nr 64 (z 18 III), s. 10.

Wiadomości bibliograficzne, „Czas” 1877, nr 115 (z 24 V), s. 3.

Wiadomości bibliograficzne, „Czas” 1877, nr 210 (z 16 IX), s. 3.

Wiadomości bibliograficzne, „Czas” 1878, nr 190 (z 21 VIII), s. 2.

Wiadomości bibliograficzne, „Czas” 1878, nr 35 (z 12 II), s. 2.

Wiadomości bibliograficzne, „Czas” 1879, nr 119 (z 25 V), s. 2.

Wiadomości dyecezyjne, „Czas” 1913, R. 66, nr 356 (z 4 VIII), wyd. popoł., s. 3.

Wiadomości kościelne, „GL” 1903, R. 93, nr 115 (z 20 V), s. 3.

Wiadomości kościelne, „GL” 1903, R. 93, nr 175 (z 2 VIII), s. 3.

Wiadomości policyjne. Przytrzymanie ajenta emigracyjnego, „Czas” 1913, R. 66, nr 310 (z 8 VII), wyd. popoł., s. 2.

Wiadomości sądowe i policyjne. Samobójstwo, „Czas” 1911, R. 64, nr 110 (z 8 III), numer popoł., s. 2.

Wielmożnemu c. k. Staroście Romanowi Zdankiewiczowi w Mielcu, „Czas” 1881, nr 223 (z 30 IX), s. 4.

Wielmożnemu c. k. Staroście Romanowi Zdankiewiczowi w Mielcu, „GL” 1881, R. 71, nr 220 (z 27 IX), s. 6.

Wiśnicz pod Bochnią 14 grudnia, „Czas” 1879, nr 289 (z 17 XII), s. 2.

Wstrętne agitacje w Galicyi zachodniej, „Czas” 1896, R. 49, nr 75 (z 31 III), s. 2.

Wybory do Izby poselskiej Rady państwa, „GL” 1907, R. 97, nr 111 (z 16 V), s. 4-5.

Wybory do Rady państwa z IV. kuryi w Galicyi, „GL” 1900, R. 90, nr 289 (z 19 XII), s. 2-3.

Wybory do Rady państwa z kuryi V. w Galicyi, „GL” 1897, R. 87, nr 58 (z 13 III), s. 2-3.

Wybory do Rady państwa, „GL” 1897, R. 87, nr 56 (z 11 III), s. 2-3.

Wybory do Rady państwa. Kurya gmin wiejskich, „Czas” 1900, R. 53, nr 306 (z 17 XII), wyd. wieczorne, s. 3.

Wybory do Rady państwa. Wybory z Galicyi z IV. kuryi, „GL” 1897, R. 87, nr 62 (z 18 III), s. 2-3.

Wybory do Sejmu z gmin wiejskich, „Czas” 1901, R. 54, nr 203 (z 5 IX), wyd. wieczorne, s. 3.

Wybory do Sejmu z kuryi gmin wiejskich, „Czas” 1895, R. 48, nr 222 (z 27 IX), s. 1.

Wybory do Sejmu, „Czas” 1913, R. 66, nr 297 (z 1 VII), wyd. poranne, s. 1.

Wybory do Sejmu, „GL” 1895, R. 85, nr 228 (z 4 X), s. 2-3.

Wybory do Sejmu, „GL” 1901, R. 91, nr 205 (z 7 IX), s. 2.

Wybory do Sejmu, „GL” 1901, R. 91, nr 215 (z 19 IX), s. 1-2.

Wybory do Sejmu. Własność mniejsza, „Czas” 1908, R. 61, nr 46 (z 25 II), wyd. wieczorne, s. 3.

Wybory posłów na Sejm krajowy z kuryi gmin wiejskich, „GL” 1908, R. 98, nr 47 (z 27 II), s. 2-3.

Wybory w Galicyi zachodniej, „Czas” 1911, R. 64, nr 278 (z 22 VI), numer poranny, s. 1.

Wybory w Galicyi zachodniej, „Czas” 1911, R. 64, nr 290 (z 29 VI), numer poranny, s. 1.

Wybory w Galicyi, „Czas” 1911, R. 64, nr 263 (z 12 VI), numer popoł., s. 1-2.

Wybory, „Czas” 1895, R. 48, nr 227 (z 3 X), s. 3.

Wybory, „Czas” 1911, R. 64, nr 292 (z 1 VII), numer poranny, s. 1.

Wybór mielecki, „Czas” 1908, R. 61, nr 156 (z 10 VII), wyd. wieczorne, s. 1.

Wychodźstwo do Ameryki, „Czas” 1890, R. 43, nr 240 (z 18 X), s. 2.

Wyciąg z protokołów posiedzeń Rady szkolnej krajowej odbytych od 1go kwietnia 1874 do 15. sierpnia 1874, „GL” 1874, R. 64, nr 199 (z 1 IX), s. 2.

Wyciąg z protokołów posiedzeń Rady Wydziału krajowego za czas od 1. do 31. maja 1874, „GL” 1874, R. 64, nr 139 (z 20 VI), s. 1-2.

Wyciąg z protokołów posiedzeń Wydziału krajowego za czas od 1 do 30 czerwca 1871 r., „Czas” 1871, nr 160 (z 16 VII), s. 2-3.

Wyjazd Najjaśn. Pana z Galicyi, „GL” 1886, R. 76, nr 212 (z 16 IX), s. 1-4.

Wyjechali ze Lwowa. Dnia 10. listopada, „GL” 1870, R. 60, nr 257 (z 11 XI), s. 1577.

Wyjechali ze Lwowa. Dnia 10. marca, „GL” 1873, R. 63, nr 58 (z 11 III), s. 349.

Wyjechali ze Lwowa. Dnia 13 grudnia, „GL” 1871, R. 61, nr 285 (z 14 XII), s. 1571.

Wyjechali ze Lwowa. Dnia 13. sierpnia, „GL” 1869, R. 59, nr 185 (z 14 VIII), s. 1179.

Wyjechali ze Lwowa. Dnia 14. marca, „GL” 1873, R. 63, nr 62 (z 15 III), s. 379.

Wyjechali ze Lwowa. Dnia 16. stycznia, „GL” 1873, R. 63, nr 13 (z 17 I), s. 71.

Wyjechali ze Lwowa. Dnia 21. stycznia, „GL” 1868, R. 58, nr 17 (z 22 I), s. 107.

Wyjechali ze Lwowa. Dnia 27. listopada, „GL” 1868, R. 58, nr 275 (z 28 XI), s. 1667.

Wyjechali ze Lwowa. Dnia 27. maja, „GL” 1873, R. 63, nr 122 (z 28 V), s. 772.

Wyjechali ze Lwowa. Dnia 3. marca, „GL” 1867, R. 57, nr 53 (z 4 III), s. 277.

Wyjechali ze Lwowa. Dnia 6. maja, „GL” 1873, R. 63, nr 105 (z 7 V), s. 663.

Wyjechali ze Lwowa. Dnia 7. maja, „GL” 1873, R. 63, nr 106 (z 8 V), s. 671.

Wykaz zmarłych w Krakowie od dnia 16go do 23 stycznia 1875 r., „Czas” 1875, nr 19 (z 24 I), s. 2.

Wylewy, „Czas” 1884, nr 150 (z 2 VII), s. 2.

Wylewy, „Czas” 1884, nr 151 (z 3 VII), s. 2.

Wylewy, „Czas” 1884, nr 156 (z 9 VII), s. 2.

Wylewy, „Czas” 1884, nr 163 (z 17 VII), s. 2.

Wynik wyborów do Rad powiatowych, „GL” 1874, R. 64, nr 91 (z 22 IV), s. 1-3.

Wynik wyborów do Rad powiatowych, „GL” 1874, R. 64, nr 92 (z 23 IV), s. 1-2.

Wynik wyborów do Rad powiatowych, „GL” 1874, R. 64, nr 95 (z 27 IV), s. 2-3.

Wystawa, „GL” 1894, R. 84, nr 204 (z 6 IX), s. 5.

XXVI. posiedzenie Sejmowe z dnia 17. października, „GL” 1874, R. 64, nr 238 (z 19 X), s. 3.

XXX wykaz składek na pomnik dla ś. p. Agenora hr. Gołuchowskiego, „GL” 1876, R. 66, nr 3 (z 5 I), s. 4.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1890, R. 80, nr 222 (z 27 IX) s. 2.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1890, R. 80, nr 232 (z 10 X) s. 2.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1890, R. 80, nr 36 (z 14 II), s. 2.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1891, R. 81, nr 226 (z 6 X) s. 2.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1892, R. 82, nr 294 (z 25 XII), s. 2.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1892, R. 82, nr 38 (z 18 II), s. 1.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1893, R. 83, nr 102 (z 5 V), s. 2.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1894, R. 84, nr 134 (z 14 VI), s. 2.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1895, R. 85, nr 167 (z 24 VII), s. 2.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1895, R. 85, nr 210 (z 13 IX), s. 2.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1896, R. 86, nr 144 (z 25 VI) s. 2.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1896, R. 86, nr 87 (z 16 IV) s. 2.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1899, R. 89, nr 169 (z 27 VII) s. 2.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1902, R. 92, nr 204 (z 5 IX), s. 2.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1902, R. 92, nr 36 (z 14 II) s. 1-2.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1904, R. 94, nr 193 (z 24 VIII), s. 2.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1904, R. 94, nr 28 (z 5 II), s. 2.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1905, R. 95, nr 209 (z 14 IX), s. 4.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1905, R. 95, nr 227 (z 6 X), s. 5.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1905, R. 95, nr 255 (z 9 XI) s. 4.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1905, R. 95, nr 46 (z 26 II), s. 1.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1906, R. 96, nr 183 (z 11 VIII), s. 5.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1906, R. 96, nr 201 (z 2 IX) s. 5.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1907, R. 97, nr 12 (z 16 I), s. 4.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1907, R. 97, nr 180 (z 8 VIII), s. 4.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1907, R. 97, nr 189 (z 20 VIII), s. 5.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1907, R. 97, nr 292 (z 19 XII), s. 4.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1908, R. 98, nr 142 (z 23 VI), s. 4.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1908, R. 98, nr 185 (z 13 VIII), s. 5.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1908, R. 98, nr 30 (z 7 II), s. 4.

Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1909, R. 99, nr 16 (z 22 I), s. 4.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1909, R. 99, nr 173 (z 1 VIII), s. 4.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1909, R. 99, nr 252 (z 5 XI), s. 5.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1909, R. 99, nr 254 (z 7 XI), s. 4.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1909, R. 99, nr 3 (z 6 I), s. 4.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1909, R. 99, nr 40 (z 20 II), s. 4.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1909, R. 99, nr 47 (z 28 II), s. 5.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1909, R. 99, nr 97 (z 30 IV) s. 5.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1910, R. 100, nr 118 (z 28 V), s. 4.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1910, R. 100, nr 148 (z 3 VII), s. 4.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1910, R. 100, nr 244 (z 27 X), s. 5.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1910, R. 100, nr 283 (z 14 XII), s. 4.
Z c.k. krajowej rady szkolnej, „GL” 1910, R. 100, nr 80 (z 10 IV), s. 5.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1911, R. 101, nr 193 (z 25 VIII), s. 4.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1912, R. 102, nr 144 (z 26 VI), s. 5.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1912, R. 102, nr 169 (z 26 VII), s. 4.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1912, R. 102, nr 177 (z 4 VIII), s. 4.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1912, R. 102, nr 197 (z 29 VIII), s. 5.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1912, R. 102, nr 276 (z 30 XI), s. 5.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1912, R. 102, nr 76 (z 3 IV) s. 4.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1913, R. 103, nr 263 (z 16 XI) s. 5.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1913, R. 103, nr 294 (z 24 XII), s. 5.
Z c.k. krajowej Rady szkolnej, „GL” 1914, R. 104, nr 42 (z 22 II), s. 4.
Z Koła Polskiego, „Czas” 1901, R. 54, nr 117 (z 23 V), wyd. wieczorne, s. 3.
Z komisji budżetowej, „Czas” 1914, R. 67, nr 20 (z 28 I), s. 2.
Z kraj. Rady szkolnej, „Czas” 1902, R. 55, nr 36 (z 13 II), wyd. wieczorne, s. 3.
Z kraju. Dla poety ludowego Kurasia, „Czas” 1912, R. 65, nr 355 (z 6 VIII), wyd. popoł., s. 2.
Z kraju. Godne naśladowania, „Czas” 1914, R. 67, nr 30 (z 10 II), s. 5.
Z miasta i kraju, „Czas” 1890, R. 43, nr 139 (z 20 VI), s. 3.
Z miejsc kąpielowych i klimatycznych, „Czas” 1897, R. 50, nr 171 (z 30 VII), s. 3.
Z obozu ludowców. Mielec 7 stycznia, „Czas” 1908, R. 61, nr 8 (z 11 I), wyd. wieczorne, s. 2.

Z podróży inspekcyjnej Marszałka kraj. na Powiślu, „Czas” 1891, R. 44, nr 179 (z 8 VIII), s. 2.

Z Prawicy narodowej, „Czas” 1911, R. 64, nr 199 (z 2 V), numer popoł., s. 1.

Z ruchu wyborczego, „Czas” 1907, R. 60, nr 121 (z 29 V), wyd. wieczorne, s. 1-2.

Z ruchu wyborczego, „Czas” 1913, R. 66, nr 258 (z 7 VI), wyd. popoł., s. 1-2.

Z ruchu wyborczego. Mielec 25 maja, „Czas” 1907, R. 60, nr 119 (z 27 V), wyd. wieczorne, s. 2.

Z ruchu wyborczego. Mielec 7 marca, „Czas” 1907, R. 60, nr 57 (z 9 III), wyd. wieczorne, s. 2.

Z ruchu wyborczego. Mielec dn. 2 maja, „Czas” 1907, R. 60, nr 104 (z 5 V), wyd. poranne, s. 1.

Z ruchu wyborczego. Mielec, 25 marca, „Czas” 1907, R. 60, nr 71 (z 26 III), wyd. wieczorne, s. 1.

Z Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń, „Czas” 1904, R. 57, nr 99 (z 30 IV), wyd. poranne, s. 1.

Z. c.k. krajowej Rady zdrowia [sic!], „GL” 1891, R. 81, nr 276 (z 3 XII), s. 1.

Zamach skrytobójczy, „Czas” 1898, R. 51, nr 234 (z 13 X), s. 2.

Zaproszenie, „GL” 1890, R. 80, nr 105 (z 8 V), s. 10.

Zaproszenie, „GL” 1892, R. 82, nr 135 (z 15 VI), s. 9.

Zaproszenie, „GL” 1901, R. 91, nr 90 (z 20 IV), s. 11.

Zaproszenie, „GL” 1901, R. 91, nr 94 (z 25 IV), s. 11.

Zaproszenie, „GL” 1902, R. 92, nr 115 (z 22 V), s. 11.

Zjazd notaryuszów z Galicyi i Bukowiny, „Czas” 1897, R. 50, nr 147 (z 2 VII), s. 1-2.

Zjazd prezesów Rad powiatowych, „Czas” 1896, R. 49, nr 153 (z 7 VII), s. 2.

Zjazd prezesów Rad powiatowych, „Czas” 1896, R. 49, nr 154 (z 8 VII), s. 1-2.

Zjazd prezesów Rad powiatowych, „GL” 1896, R. 86, nr 153 (z 7 VII), s. 2.

Zmarli w ostatnich dniach, „GL” 1890, R. 80, nr 16 (z 22 I), s. 4.

Zmarli w ostatnich dniach, „GL” 1890, R. 80, nr 213 (z 17 IX), s. 3.

Zmarli w ostatnich dniach, „GL” 1891, R. 81, nr 180 (z 9 VIII), s. 3.

Zmarli w ostatnich dniach, „GL” 1900, R. 90, nr 216 (z 21 IX), s. 3.

Zmarli w ostatnich dniach, „GL” 1904, R. 94, nr 220 (z 25 IX), s. 4.

Zmarli, „Czas” 1905, R. 58, nr 206 (z 11 IX), wyd. wieczorne, s. 2.

Zmiany w starostwach, „Czas” 1912, R. 65, nr 189 (z 26 IV), numer poranny, s. 1.

Związek niewiast katolickich, „Czas” 1910, R. 63, nr 129 (z 20 III), numer poranny, s. 2.

Zwyczajne Ogólne Zgromadzenie, „GL” 1903, R. 93, nr 86 (z 16 IV), s. 12.

Inne źródła drukowane

Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850-1918 A-D, red. J. Michalewicz, Kraków 1999.

Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18 E-J, red. K. Stopka, Kraków 2006.

Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18 K-L, red. K. Stopka, Kraków 2009.

Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18 M-N, red. K. Stopka, Kraków 2011.

Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18 O-Q, red. K. Stopka, Kraków 2011.

Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18 R, red. K. Stopka, Kraków 2013.

Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18 S-Ś, red. K. Stopka, Kraków 2014.

Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51-1917/18 T-Ż, red. K. Stopka, Kraków 2015.

Finkel L., *Historia Gazety Lwowskiej 1873-1883*, w: *Stulecie Gazety Lwowskiej 1811-1911*, t. 1, cz. 1, *Historia Gazety Lwowskiej na tle czasopiśmiennictwa galicyjskiego 1773-1811* [sic!], red. W. Bruchnalski, Lwów 1911, s. 205-245.

Galizisches provinzial-handbuch für das jahr 1869, Lemberg.

Gubrynowicz B., Rolle M., *Historia Gazety Lwowskiej 1883-1911*, w: *Stulecie Gazety Lwowskiej 1811-1911*, t. 1, cz. 1, *Historia Gazety Lwowskiej na tle czasopiśmiennictwa galicyjskiego 1773-1811* [sic!], red. W. Bruchnalski, Lwów 1911, s. 247-304.

Jana Burgera galicyjska księga adresowa obejmująca adresy fabrykantów, przemysłowców, przedsiębiorstw górniczych, artystów, kupców itp. posiadających swe zakłady w Galicyi. Zestawiona na podstawie wykazów urzędowych, Lwów 1896.

Jubileusz „Czasu”, Kraków 1899.

Ostaszewski-Barański K., *Adolf Rudyński*, w: *Stulecie Gazety Lwowskiej 1811-1911*, t. 1, cz. 2, *Życiorysy*, red. W. Bruchnalski, Lwów 1911, s. 77-94.

Provinzial-Handbuch des Krakauer Verwaltungs-Gebietes für das Jahr 1856, Krakau.

Reyowie. Wspomnienia XIX-XX w., opr. i wstępem opatrzył J. Skrzypczak, Mielec 2009.

Stulecie Gazety Lwowskiej 1811-1911, t. 1, cz. 1-2, red. W. Bruchnalski, Lwów 1911.

Stulecie Gazety Lwowskiej 1811-1911, t. 2, cz. 1-4, red. W. Bruchnalski, Lwów 1912.

Stulecie Gazety Lwowskiej 1811-1911, t. 3, cz. 1, *Bibliografia Rozmaitości. Pisma dodatkowego do Gazety Lwowskiej 1817-1848 i 1854-1859*, ułożył W. Staniszewski, Lwów 1913.

Stulecie Gazety Lwowskiej 1811-1911, t. 3, cz. 2, *Bibliografia Dodatku do Gazety Lwowskiej 1850-1862 i 1867-1869*, ułożył W. Staniszewski, Lwów 1913.

Stulecie Gazety Lwowskiej 1811-1911, t. 3, cz. 3, *Bibliografia Dodatku miesięcznego do Gazety Lwowskiej (1872-1873) i Przewodnika Naukowego i Literackiego (1873-1910)*, opr. i wskaźnikiem opatrzył F. Krček, Lwów 1914.

Szafer M., *Moje wspomnienia*, opr., wstępem i przypisami opatrzył J. Skrzypczak, Mielec 2016.

Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkim księstwem krakowskiem na rok 1871, Lwów 1871.

Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkim księstwem krakowskiem na rok 1873, Lwów 1873.

Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkim księstwem krakowskiem na rok 1874, Lwów 1874.

Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkim księstwem krakowskiem na rok 1879, Lwów 1879.

Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkim księstwem krakowskiem na rok 1885, Lwów 1885.

Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkim księstwem krakowskiem na rok 1891, Lwów 1891.

Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkim księstwem krakowskiem na rok 1899, Lwów 1899.

Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkim księstwem krakowskiem na rok 1901, Lwów 1901.

Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkim księstwem krakowskiem na rok 1905, Lwów 1905.

Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkim księstwem krakowskiem na rok 1907, Lwów 1907.

Szematyzm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na rok 1908, Lwów 1908.

Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem księstwem krakowskiem na rok 1909, Lwów 1909.

Szematyzm królestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem księstwem krakowskiem na rok 1910, Lwów 1910.

Szematyzm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na rok 1914, Lwów 1914.

Opracowania

„Czas”, w: *Encyklopedia Krakowa*, Warszawa – Kraków 2000, s. 137.

150 lat Ochotniczych Straży Pożarnych w powiecie mieleckim (1868-2018), opr. J. Witek, Mielec 2018.

Bańdo A., *Krakowski „Czas” (1848-1939) na tle dotychczasowych badań krakowskiej prasy*, „RHPP” 2010, t. 13, z. 1-2, s. 81-95.

Basta J., *Organizacje oszczędnościowo-kredytowe w Mielcu w okresie zaborów na tle galicyjskiego systemu bankowego*, w: *Dzieje lokalne pośród wydarzeń i procesów historycznych. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej pod patronatem honorowym Uniwersytetu Jagiellońskiego*, wydane z okazji 550. rocznicy zezwolenia królewskiego na założenie miasta Mielca, red. K. Haptaś, Mielec 2007, s. 271-296.

Basta J., *Prawne i organizacyjne aspekty funkcjonowania instytucji ochrony zdrowia i opieki społecznej w miastach galicyjskich doby autonomicznej*, w: *Rozwój przestrzenny miast galicyjskich położonych między Dunajcem a Sanem w okresie autonomii galicyjskiej. Materiały z sesji Jasło 23-24 kwietnia 1999*, red. Z. Beiersdorf, A. Laskowski, Jasło 2001, s. 343-354.

Basta J., *Samorząd rolniczy w Galicji w XIX wieku. Struktura, działalność, rola w rozwoju gospodarstwa wiejskiego*, w: *Miasteczko i okolica – od średniowiecza do współczesności*, red. J. Hoff, współpraca red. J. Bardan, I. Kunysz, Kolbuszowa 2006, s. 121-153.

Białobok J., *Kościół katolicki na ziemi mieleckiej w XIX i XX stuleciu*, w: *Mielec. Studia i materiały z dziejów miasta i regionu*, t. 3, red. F. Kiryk, Mielec 1994, s. 160-207.

- Białobok J., *Życie religijne w świetle protokołów kongregacji dekanalnych z lat 1909-1918*, w: *Mielec. Studia i materiały z dziejów miasta i regionu*, t. 3, red. F. Kiryk, Mielec 1994, s. 208-221.
- Bieda T., *Przemiany gospodarcze i społeczne w okresie autonomii*, w: *Mielec. Dzieje miasta i regionu*, t. 1, red. F. Kiryk, Mielec 1984, s. 426-438.
- Bieda T., Opas T., *Mielec jako ośrodek miejski i siedziba powiatu*, w: *Mielec. Dzieje miasta i regionu*, t. 1, red. F. Kiryk, Mielec 1984, s. 439-466.
- Bogucka M., *Życie codzienne – spory wokół profilu badań i definicji*, „KHKM” 1996, t. 44, nr 3, s. 247-253.
- Borys M., *Szukając chleba i woli, których w domu brakło... – polskie wychodźstwo zarobkowe z Galicji do Stanów Zjednoczonych*, „Rocznik Historyczny Dynoviana” 2014, nr 1, s. 11-28.
- Broński K., *Finanse publiczne w Galicji w okresie autonomii (1867-1914)*, Kraków 2019.
- Brzeziński M., *Dwieście lat obecności łaskami słynącego obrazu Matki Bożej Chorzelskiej Królowej Rodzin oraz rodu Tarnowskich na ziemi chorzelskiej*, Chorzelów 2014.
- Bujak J., *Rey Mieczysław (1836-1918)*, w: *PSB*, t. 31, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1988, s. 194-196.
- Chuchla A., *Ochrona przeciwpożarowa na ziemiach polskich zaboru austriackiego. Ujęcie prawno-administracyjne*, Rzeszów 2014.
- Drąg K., *Reformatorski rozwój lwowskiej prasy w II połowie XIX wieku na przykładzie dokonań dziennikarsko-wydawniczych Władysława Łozińskiego*, „Naukowy Przegląd Dziennikarski” 2021, nr 4, s. 6-20.
- Dunin-Wąsowicz K., *Kopyciński Adam (1849-1914)*, w: *PSB*, t. 14, Wrocław – Warszawa – Kraków 1968-1969, s. 25-26.
- Dunin-Wąsowicz K., *Krempa Franciszek (1853-1935)*, w: *PSB*, t. 15, Wrocław – Warszawa – Kraków 1970, s. 274.
- Dziadzio A., *Cenzura prasy w Austrii (1862-1914). Studium prawno-historyczne*, Kraków 2012.
- Fiutowski T., *Szkolnictwo ludowe w Galicyi w dobie porozbiorowej*, Lwów 1913.
- Gąsiewski W., *W Bogu tylko człowiek tu zwycięża. Działalność religijna, społeczna i patriotyczna ks. dr Adama Kopycińskiego jako proboszcza parafii Gawłuszowice w latach 1893-1914 – przyczynki biograficzne*, Gawłuszowice 2010.

Grodziski S., *Sejm Krajowy galicyjski 1861-1914*, t. 1-2, wstęp M. Małecki, Kraków 2018.

Gzella G., „Wyroki prasowe” polskiej prasy w świetle „Dziennika urzędowego” „Gazety Lwowskiej” z lat 1894-1914, „RHPP” 2016, t. 19, z. 3, s. 43-56.

Halisz J., *Zygmunt Rymanowski (1877-1935)*, w: *Mielecka podróż w czasie 1470-2020. 55 historii na 550 lat miasta Mielca*, red. K. Haptaś, Mielec 2020, s. 64-65.

Haptaś K., *Adolf Goldhaber (1849-1900). Lekarz powiatowy, nieznan honorowy obywatel Mielca. W 115. rocznicę śmierci*, „FM” 2015, R. 21, nr 3, s. 18-19.

Haptaś K., *Aleksander Sękowski (1811-1888), adwokat, radny miasta Lwowa, uczestnik Wiosny Ludów. W 125. rocznicę śmierci*, „RM” 2013-2014, t. 16-17, s. 299-304.

Haptaś K., *Apteka „Pod Koroną” Gardulskich*, w: J. Skrzypczak, J. Witek, *Mielec wczoraj i dziś. Wędrówki po mieście*, wyd. 2 zm., popr. i uzupeł., Mielec 2010, s. 135.

Haptaś K., *Apteka „Pod Opatrznością” Pawlikowskich*, w: J. Skrzypczak, J. Witek, *Mielec wczoraj i dziś. Wędrówki po mieście*, wyd. 2 zm., popr. i uzupeł., Mielec 2010, s. 77-78.

Haptaś K., *Apteki*, w: *Mielecka podróż w czasie 1470-2020. 55 historii na 550 lat miasta Mielca*, red. K. Haptaś, Mielec 2020, s. 100-101.

Haptaś K., *Brzostek i jego mieszkańcy na łamach prasy galicyjskiej drugiej połowy XIX wieku*, w: *Z dziejów Brzostku. Studia i materiały*, t. 5, red. B. Stanaszek, Brzostek 2019, s. 45-69.

Haptaś K., *Działalność polityczna i parlamentarna Andrzeja Kędziora na łamach organu prasowego Polskiego Stronnictwa Ludowego „Przyjaciel Ludu” w latach 1908-1914*, w: *Z myślą o Polsce i polskiej wsi. Ruch ludowy w XIX i XX wieku. W 160. rocznicę urodzin Franciszka Krempey*, red. J. Skrzypczak, Mielec 2014, s. 159-187.

Haptaś K., *Feliks Szlachetowski (1820-1896), prezydent miasta Krakowa w latach 1884-1893. W 115. rocznicę śmierci*, „RM” 2011-2012, t. 14-15, s. 359-363.

Haptaś K., *Gmach mieleckiego c.k. Gimnazjum. W 100-lecie oddania do użytku (3 XII 1912 r.)*, „FM” 2012, R. 18, nr 4, s. 15-17.

Haptaś K., *Kolej*, w: *Mielecka podróż w czasie 1470-2020. 55 historii na 550 lat miasta Mielca*, red. K. Haptaś, Mielec 2020, s. 104-105.

Haptaś K., *Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Przecławiu*, Przecław 2016.

Haptaś K., *Ks. Adam Grębosz (1825-1917), proboszcz rzoehowski w latach 1871-1917. W 90. rocznicę śmierci*, „RM” 2007-2008, t. 10-11, s. 323-325.

Haptaś K., *Ksiądz Edmund Oraczewski (1807-1867) – kapłan patriota. W 155. rocznicę śmierci*, w: *Polonia Restituta. Jednodniówka inicjatywy na rzecz obywatelskich obchodów w Mielcu 104. rocznicy odzyskania Niepodległości i 200. rocznicy urodzin Ignacego Łukasiewicza*, 2022, R. 20, nr 21, red. J. Skrzypczak, [Mielec 2022], s. 13.

Haptaś K., *Ksiądz Franciszek Mikłasiński (1870-1928)*, Kolbuszowa 2016.

Haptaś K., *Ksiądz Franciszek Pawlikowski (1862-1932) proboszcz mielecki. W 155. rocznicę urodzin i 85. rocznicę śmierci*, „FM” 2017, R. 23, nr 2, s. 25-26.

Haptaś K., *Ksiądz Józef Knutelski, proboszcz parafii mieleckiej w latach 1867-1891. W 125. rocznicę śmierci*, „FM” 2016, R. 22, nr 2, s. 20-21.

Haptaś K., *Lekarz Błażej Kijas (1827-1909)*, „FM” 2013, R. 19, nr 3, s. 16-17.

Haptaś K., *List Aleksandra Sękowskiego do księcia Jerzego Henryka Lubomirskiego z 7 IX 1856 r. Przyczynek do historii jednego z pożarów miasta Mielca*, „RM” 2011-2012, t. 14-15, s. 269-271.

Haptaś K., *Materiały źródłowe do dziejów budowy Bursy gimnazjalnej w Mielcu (lata 1909 i 1911-1912)*, „RM” 2004-2005, t. 7-8, s. 277-286.

Haptaś K., *Nieszczęśliwe nasze miasteczko stało się pastwą płomieni. Wiek XIX. Dwa najtragiczniejsze pożary w historii Mielca*, „Fakty Mieleckie” 2016, nr 33, s. 11.

Haptaś K., *Okaz „Braci Siamskich” powiększył zbiory Muzeum anatomicznego w Krakowie. Rok 1891. Narodziny bliźniaków syjamskich w Mielcu*, „Fakty Mieleckie” 2016, nr 16, s. 16.

Haptaś K., *OSP*, w: *Mielecka podróż w czasie 1470-2020. 55 historii na 550 lat miasta Mielca*, red. K. Haptaś, Mielec 2020, s. 102-103.

Haptaś K., *Parafia farna*, w: *Mielecka podróż w czasie 1470-2020. 55 historii na 550 lat miasta Mielca*, red. K. Haptaś, Mielec 2020, s. 90-91.

Haptaś K., *Piotr Guziorski (1894-1959), Żołnierz Niepodległości*, Kolbuszowa 2018.

Haptaś K., *Początki rowerowego szaleństwa w Mielcu*, w: *Bicykl. Tricykl. Tandem. Historia roweru. Katalog do wystawy*, red. K. Haptaś, M. Szczurek, Mielec 2021, s. 8-11.

Haptaś K., *Powiat mielecki i jego mieszkańcy w ogłoszeniach i reklamach krakowskiego dziennika „Czas” w latach 1882, 1886 i 1890. Badanie sondażowe*, „RM” 2013-2014, t. 16-17, s. 37-53.

Haptaś K., *Powiat pilźnieński i jego mieszkańcy w latach I wojny światowej (1914-1918) w świetle informacji zawartych na łamach tygodnika ludowego „Piast”*, w:

Pilzno. Archeologia – Kultura – Społeczeństwo, red. B. Stanaszek, Pilzno 2014, s. 104-150.

Haptaś K., *Powstaniec styczniowy Stanisław Pohoski (1843-1884). W 175 rocznicę urodzin*, „FM” 2018, R. 24, nr 3, s. 16.

Haptaś K., *Pożar miasta Mielca z 6 IX 1900 r. w świetle prasy galicyjskiej. W 115. rocznicę pożogi*, „RM” 2015-2016, t. 18-19, s. 149-156.

Haptaś K., *Pożary*, w: *Mielecka podróż w czasie 1470-2020. 55 historii na 550 lat miasta Mielca*, red. K. Haptaś, Mielec 2020, s. 14-15.

Haptaś K., *Proboszczowie Parafii pw. św. Wojciecha Biskupa i Męczennika w Gawłuszowicach. Osiem stuleci posługi duszpasterskiej (XIII-XXI w.)*, Gawłuszowice 2022.

Haptaś K., *Propozycja objęcia probostwa mieleckiego dla ks. Ludwika Ruczki (w 1867 roku). Przyczynek do biografii duchownego*, w: *Parafia Kolegiacka Wszystkich Świętych w Kolbuszowej w latach 1510-2010. Studia, szkice i materiały*, red. S. Zych, Kolbuszowa 2010, s. 302-305.

Haptaś K., *Rodzina Szaferów w świetle ksiąg metrykalnych i innych dokumentów źródłowych*, w: *W hołdzie wielkości Szafera*, red. H. Sobiczewski, S. Zych, Mielec 2016, s. 131-150.

Haptaś K., *Sędziowie*, w: *Mielecka podróż w czasie 1470-2020. 55 historii na 550 lat miasta Mielca*, red. K. Haptaś, Mielec 2020, s. 56-57.

Haptaś K., *Stan powiatu mieleckiego po okupacjach rosyjskich z lat 1914-1915 w świetle sprawozdania posła Andrzeja Kędziora*, w: *Kraj – obraz niepodległości. Życie codzienne u progu wolnej Polski*, red. J. Hoff, I. Wodzińska, Kolbuszowa 2019, s. 178-203.

Haptaś K., *Stefan Sękowski (1859-1910), zastępca i marszałek Rady Powiatowej w Mielcu w latach 1890-1910, poseł Sejmu Krajowego we Lwowie w latach 1893-1910. W 100. rocznicę śmierci*, „RM” 2009-2010, t. 12-13, s. 313-317.

Haptaś K., *W dobie autonomii galicyjskiej*, artykuł oddany do druku.

Haptaś K., *Władysław Żurowski (1833-1891), członek mieleckiego wydziału powiatowego, wicemarszałek Rady Powiatowej w Mielcu w latach 1874-1877. W 120. rocznicę śmierci*, „RM” 2011-2012, t. 14-15, s. 355-358.

Haptaś K., *Wybór „delegatów ogniowych i ich zastępców dla gminy miasta Mielca...”*. *Przyczynek do dziejów ochrony przeciwpożarowej w mieście w 1910 roku*, „RM” 2004-2005, t. 7-8, s. 273-276.

Haptaś K., *Zarys historii Bursy gimnazjalnej im. ks. Stanisława Konarskiego w Mielcu*, Mielec 2012.

Haptaś K., *Zgłobień. Wieś i parafia na łamach tygodnika „Głos Rzeszowski” w latach 1897-1920*, „Rocznik Kolbuszowski” 2014, nr 14, s. 273-280.

Haptaś K., Miodunka P., *Zarys historii Parafii pw. św. Mateusza Apostoła i Ewangelisty w Mielcu*, Mielec 2011.

Hoff J., *Badania nad życiem codziennym w Galicji w historiografii polskiej po drugiej wojnie światowej*, w: *Polska w XIX i XX wieku – społeczeństwo i gospodarka*, red. W. Caban in., Kielce 2013, s. 235-241.

Hoff J., *Wygląd małych miast galicyjskich w XIX i na początku XX wieku*, w: *Rozwój przestrzenny miast galicyjskich położonych między Dunajcem a Sanem w okresie autonomii galicyjskiej. Materiały z sesji Jasło 23-24 kwietnia 1999*, red. Z. Beiersdorf, A. Laskowski, Jasło 2001, s. 97-108.

Hoff J., *Życie codzienne mieszkańców Mielca w dobie autonomii Galicji*, w: *Dzieje lokalne pośród wydarzeń i procesów historycznych. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej pod patronatem honorowym Uniwersytetu Jagiellońskiego*, wydane z okazji 550. rocznicy zezwolenia królewskiego na założenie miasta Mielca, red. K. Haptaś, Mielec 2007, s. 234-248.

Jakubek M., *Krakowski „Czas” – środowisko dziennikarskie w latach 1848-1918*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego” 2005, Prace historyczne, z. 132, s. 147-166.

Jarowiecki J., *Prasa lwowska w latach 1864-1918. Bibliografia*, Kraków 2002.

Jarowiecki J., *Prasa ugrupowań politycznych we Lwowie w okresie autonomii galicyjskiej (1867-1918)*, w: *Kraków – Lwów. Książki, czasopisma, biblioteki XIX i XX wieku*, t. 5, red. J. Jarowiecki, Kraków 2001, s. 395-426.

Kamińska-Kwak J., *Życie kulturalne i towarzyskie Przemyśla w latach autonomii Galicji*, w: *Człowiek – Społeczeństwo – Źródło. Studia dedykowane Profesor Jadwidze Hoff*, red. S. Kozak i in., Rzeszów 2014, s. 284-313.

Kasperek B., *Jakub Bojko 1857-1943*, Lublin 1998.

Komoński S., *Emigracja zarobkowa na przełomie XIX i XX wieku*, w: *Mielec. Dzieje miasta i regionu*, t. 1, red. F. Kiryk, Mielec 1984, s. 499-512.

Komoński S., *Paweł Miłoś wójt z Pława, działacz ruchu ludowego, publicysta pism ludowych*, „RM” 1999, t. 2, s. 164-166.

- Kotliński J., Kotliński T.J., *Sądownictwo powszechne w Galicji w latach 1855-1918*, Jarosław 2016.
- Kozak S., *Kobieta na prowincji galicyjskiej w świetle akt notarialnych 1871-1914. Studium historyczno-źródłoznawcze*, Rzeszów 2013.
- Kozak S., *Rzeszowskie akta notarialne 1871-1918. Studium historyczno-źródłoznawcze*, Rzeszów 2004.
- Krężel J., *Śladem dzieciństwa i młodości Władysława Jasińskiego „Jędrusia”*, B.m. i r. *Kronika parafii Rzochów 1837-1971*, wyd. K. Haptaś, Kolbuszowa 2014.
- Lechicki C., *Krakowski „Kraj” (1869-1874)*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1975.
- Łątka J.S., *Pan na Gromniku. Zapomniany galicyjski pozytywista Edward Dzwonkowski*, wyd. 2 popr. i uzupełn., Kraków 2021.
- Maciąga M., *Początki i rozwój ruchu ludowego*, w: *Mielec. Dzieje miasta i regionu*, t. 1, red. F. Kiryk, Mielec 1984, s. 512-528.
- Maciąga M., *Produkcja rzemieślnicza i wymiana towarowa*, w: *Mielec. Dzieje miasta i regionu*, t. 1, red. F. Kiryk, Mielec 1984, s. 466-491.
- Maciąga M., *Roboty wodno-kanalizacyjne*, w: *Mielec. Dzieje miasta i regionu*, t. 1, red. F. Kiryk, Mielec 1984, s. 492-499.
- Maciąga M., *Szkolnictwo i oświata*, w: *Mielec. Dzieje miasta i regionu*, t. 1, red. F. Kiryk, Mielec 1984, s. 529-566.
- Malec D., *Dzieje notariatu polskiego*, Kraków 2007.
- Małecki M., *Wydział Krajowy sejmu galicyjskiego. Geneza, struktura i zakres kompetencji, następstwo prawne*, Kraków 2014.
- Mateszew S., *Zarys dziejów osadnictwa i stosunków własnościowych w regionie mieleckim do połowy XVII w.*, w: *Mielec. Dzieje miasta i regionu*, t. 1, red. F. Kiryk, Mielec 1984, s. 63-142.
- Mazur P., *Szkolnictwo na Lubelszczyźnie w świetle prasy lokalnej 1918-1939*, Lublin 2004.
- Meus K., *Wadowice 1772-1914. Studium przypadku miasta galicyjskiego*, Kraków 2013.
- Michalska-Bracha L., *Uczestnicy powstania styczniowego w życiu społeczno-politycznym Galicji w dobie autonomicznej. Aspekty źródłowe badań i ich perspektywy*, w: *Galicja 1772-1918. Problemy metodologiczne, stan i potrzeby badań*, red. A. Kawalec, W. Wierzbieniec, L. Zaskilniak, t. 1, Rzeszów 2011, s. 360-371.

- Michocki E., *Koleją do Mielca. Suplement do wystawy „Stanisław Rawicz-Kosiński. Budowniczy galicyjskich kolei” ze zbiorów Muzeum Historii Fotografii w Krakowie*, Mielec 1999.
- Mielec. Dzieje miasta i regionu*, t. 1, red. F. Kiryk, Mielec 1984.
- Mielec. Studia i materiały z dziejów miasta i regionu*, t. 2, red. F. Kiryk, Mielec 1988.
- Mielec. Studia i materiały z dziejów miasta i regionu*, t. 3, red. F. Kiryk, Mielec 1994.
- Miodunka P., *Handel*, w: *Mielecka podróż w czasie 1470-2020. 55 historii na 550 lat miasta Mielca*, red. K. Haptaś, Mielec 2020, s. 94-95.
- Miodunka P., *Lokacja*, w: *Mielecka podróż w czasie 1470-2020. 55 historii na 550 lat miasta Mielca*, red. K. Haptaś, Mielec 2020, s. 8-9.
- Miodunka P., *Ludność Mielca w latach 1857-1931 na podstawie spisów ludności*, „RM” 2011-2012, t. 14-15, s. 217-221.
- Miodunka P., *Powstanie powiatu mieleckiego 1850-1880*, „RM” 2000, t. 3, s. 39-52.
- Miodunka P., *Rozwój demograficzny*, w: *Mielecka podróż w czasie 1470-2020. 55 historii na 550 lat miasta Mielca*, red. K. Haptaś, Mielec 2020, s. 12-13.
- Miodunka P., *Rozwój terytorialny*, w: *Mielecka podróż w czasie 1470-2020. 55 historii na 550 lat miasta Mielca*, red. K. Haptaś, Mielec 2020, s. 10-11.
- Miodunka P., *Rzemiosło*, w: *Mielecka podróż w czasie 1470-2020. 55 historii na 550 lat miasta Mielca*, red. K. Haptaś, Mielec 2020, s. 96-97.
- Miodunka P., *Starania o założenie gimnazjum w Mielcu*, w: *Księga Jubileuszowa 100 rocznicy powstania Gimnazjum i Liceum w Mielcu 1905-2005*, red. J. Skrzypczak, Mielec 2005, s. 5-21.
- Miś A., *Jan Ślósarek 1871-1936. Nauczyciel i działacz społeczny*, Mielec 2008.
- Momot H., Momot D., *Cmentarz parafialny przy ul. Sienkiewicza w Mielcu*, Mielec 2001.
- Motyka W., *Wychowanie muzyczne młodzieży w środkowej części Galicji w okresie autonomicznym (1867-1914)*, Rzeszów 2018.
- Myśliński J., *Prasa polska w Galicji w dobie autonomicznej (1867-1918)*, w: *Prasa polska w latach 1864-1918* (seria *Historia prasy polskiej*, red. J. Łojek), Warszawa 1976, s. 114-176.
- Nauczyciele. Nauczyciele Gimnazjum i Liceum w latach 1905-1939*, opr. B. Tychanowicz, w: *Księga Jubileuszowa 100 rocznicy powstania Gimnazjum i Liceum w Mielcu 1905-2005*, red. J. Skrzypczak, Mielec 2005, s. 533-538.

- Nowak A., *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786-1985*, t. 1, *Biskupi i kanonicy*, Tarnów 1999.
- Nowak A., *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786-1985*, t. 3, *K-P*, Tarnów 2001.
- Nowak A., *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786-1985*, t. 4, *R-Ż*, Tarnów 2004.
- Opaliński D., *Rola dworców kolejowych w rozwoju przestrzennym miast galicyjskich*, w: *Rozwój przestrzenny miast galicyjskich położonych między Dunajcem a Sanem w okresie autonomii galicyjskiej. Materiały z sesji Jasło 23-24 kwietnia 1999*, red. Z. Beiersdorf, A. Laskowski, Jasło 2001, s. 305-311.
- Orman E., *Rosner Ignacy (1865-1926)*, w: *PSB*, t. 32, Wrocław – Warszawa – Kraków 1989-1991, s. 106-110.
- Orman E., *Struszkiewicz Władysław (1846-1919)*, w: *PSB*, t. 44, Warszawa – Kraków 2006-2007, s. 457-458.
- Orman E., *Tarnowski Jan Józef (1826-1898)*, w: *PSB*, t. 52, Warszawa – Kraków 2018, s. 478-480.
- Patruś G., *Życie mieszkańców Rzeszowa w okresie międzywojennym w świetle prasy lokalnej*, Rzeszów 2015.
- Pijaj S., *Działalność parlamentarna Macieja Czechury, posła do galicyjskiego Sejmu Krajowego*, w: *Z myślą o Polsce i polskiej wsi. Ruch ludowy w XIX i XX wieku. W 160. rocznicę urodzin Franciszka Krempy*, red. J. Skrzypczak, Mielec 2014, s. 17-25.
- Pijaj S., *Posłowie z regionu mieleckiego do Sejmu Krajowego we Lwowie i wiedeńskiej Rady Państwa. Ludzie i stronnictwa*, w: *Dzieje lokalne wśród wydarzeń i procesów historycznych. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej pod patronatem honorowym Uniwersytetu Jagiellońskiego, wydane z okazji 550. rocznicy zezwolenia królewskiego na założenie miasta Mielca*, red. K. Haptaś, Mielec 2007, s. 190-223.
- Red., *Górski Antoni (1862-1928)*, w: *PSB*, t. 8, Wrocław – Kraków – Warszawa 1959-1960, s. 435-437.
- Rejman S., *Działalność samorządów gminnych w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego w znaczniejszych miastach zachodniogalicyjskich w latach 1889-1914*, Rzeszów 2013.
- Reniszewski D., *Wokół obchodów rocznic patriotycznych w Łańcucie w II połowie XIX w.*, w: *Człowiek – Społeczeństwo – Źródło. Studia dedykowane Profesor Jadwidze Hoff*, red. S. Kozak i in., Rzeszów 2014, s. 323-334.

- Rymar M., *Architektura dworców Kolei Karola Ludwika w Galicji w latach 1855-1910*, Warszawa 2009.
- Sadowska A., *Architektura i zabytki kościoła p.w. św. Mateusza w Mielcu*, w: *Mielec. Studia i materiały z dziejów miasta i regionu*, t. 3, red. F. Kiryk, Mielec 1994, s. 137-159.
- Skendzel E.A., *Dominik Hipolit Kolasiński (1838-1898)*, „Studia Polonijne” 1984, t. 8, s. 299-308.
- Skowron A., *Życie codzienne mieszkańców wsi regionu tarnowskiego w okresie autonomicznym (1867-1918)*, Tarnów 2019.
- Skrzypczak J., *Franciszek Krempa (1853-1935). Ludowy trybun z Padwi Narodowej*, Padow Narodowa 2002.
- Skrzypczak J., *Franciszek Krempa z Padwi Narodowej. Narodziny ludowca i początek działalności parlamentarnej*, w: *Z myślą o Polsce i polskiej wsi. Ruch ludowy w XIX i XX wieku. W 160. rocznicę urodzin Franciszka Krempey*, red. J. Skrzypczak, Mielec 2014, s. 41-54.
- Skrzypczak J., *Na drodze do wolności. Mielczanie w walce o niepodległość Polski 1907-1918*, Mielec 2008.
- Skrzypczak J., *Niezrealizowane plany budowy nowego kościoła na Starym Mielcu w latach 1922-1980*, „RM” 2009-2010, t. 12-13, s. 15-54.
- Skrzypczak J., *Pałacyk Oborskich w Mielcu*, wyd. 4 zm., Mielec 2019.
- Skrzypczak J., *Pamięć gorzkiej chwały. Ziemia mielecka wobec powstania 1863 roku*, Mielec 2013.
- Skrzypczak J., *Rada Powiatowa*, w: *Mielecka podróż w czasie 1470-2020. 55 historii na 550 lat miasta Mielca*, red. K. Haptaś, Mielec 2020, s. 42-43.
- Skrzypczak J., *Rok 1920. Mielczanie w wojnie polsko-bolszewickiej*, Mielec 2010.
- Skrzypczak J., *Rozwój przedsiębiorczości w okresie zaborów 1772-1918*, w: *Rozwój przedsiębiorczości w regionie mieleckim. Historia i współczesność*, red. J. Skrzypczak, Mielec 2004, s. 69-143.
- Skrzypczak J., *Z Podlasia do Mielca. Oborscy w powstaniu 1863 roku i ich późniejsze losy*, Mielec 2013.
- Skrzypczak J., *Żołnierskie drogi mielczan ku Niepodległej*, Mielec 2018.
- Sroczyński Z., *Sroczyńscy. Opowieści rodzinne*, Kraków 2001.
- Stanaszek B., Haptaś K., Brzegowy J., *Pilzno pod zaborem austriackim*, w: *Pilzno. Monografia miasta do 1945 roku*, red. B. Stanaszek, Pilzno 2018, s. 251-374.

- Stępień J., *Historia teatru amatorskiego w Mielcu. Część I. 1887-1939*, Mielec 2014.
- Stinia M., *Uniwersytet Jagielloński w latach 1871-1914. Modernizacja procesu nauczania*, Kraków 2014.
- Szaflik J.R., *Dzieje Ochotniczych Straży Pożarnych w Polsce*, Warszawa 2005.
- Szarota T., *Życie codzienne – temat badawczy czy tylko popularyzacja? (Na marginesie serii wydawniczych Hachette i PIW-u)*, „KHKM” 1996, t. 44, nr 3, s. 239-245.
- Śliwa F., *Godni pamięci. Zasłużeni działacze ruchu ludowego ziemi mieleckiej zmarli w XX wieku*, Mielec 2000.
- Świeboda J., *Apteki i farmaceuci w Polsce południowo-wschodniej od 1375 do 1951 roku*, w: *Historia farmacji w Polsce południowo-wschodniej od 1375 do 2006 roku*, red. L.M. Czyż i in., Rzeszów 2006, s. 13-268.
- Uliasz J., „Łojczykówka”, w: *Mielecka podróż w czasie 1470-2020. 55 historii na 550 lat miasta Mielca*, red. K. Haptaś, Mielec 2020, s. 38-39.
- Wanatowicz S., *Co można dostrzec na dawnych mapach Mielca*, „RM” 2019-2020, t. 22-23, s. 15-32.
- Wanatowicz S., *Emigranci z Mielca do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej w latach 1892-1924*, „RM” 2006, t. 9, s. 215-238.
- Więch A., *Polityk. Podróżnik. Publicysta. Życie dra Jana Hupki (1866-1952)*, Rzeszów 2019.
- Witek J., *Poczet mieleckich burmistrzów (1867-1950)*, „RM” 2007-2008, t. 10-11, s. 187-202.
- Witek J., *Rok 1867 – początek działalności Rady Gminnej w Mielcu*, „RM” 2006, t. 9, s. 207-213.
- Zalotyński M., *Cale życie uczył miłości Boga i Polski. Rzec o księdzu Józefie Smaczniaku (1895-1942)*, „RM” 2011-2012, t. 14-15, s. 15-53.
- Zamoyski G., „*Pracuj i oszczędzaj*”. *Kasy oszczędności w Galicji w latach 1844-1914*, Rzeszów 2013.
- Zamoyski G., *CK Sąd Powiatowy w Mielcu 1868-1914. Studium z dziejów sądownictwa galicyjskiego*, w: *Dzieje lokalne wśród wydarzeń i procesów historycznych. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej pod patronatem honorowym Uniwersytetu Jagiellońskiego*, wydane z okazji 550. rocznicy zezwolenia królewskiego na założenie miasta Mielca, red. K. Haptaś, Mielec 2007, s. 249-270.

Zamoyski G., *Rada Powiatowa w Kolbuszowej w latach 1892-1914*, w: *Pięć wieków Kolbuszowej 1500/1508-2008. Studia, szkice i materiały z dziejów miasta i powiatu*, red. S. Zych, Kolbuszowa 2009, s. 275-306.

Zielecki A., *W czasach autonomii*, w: *Dębica. Zarys dziejów miasta i regionu*, red. J. Buszko, F. Kiryk, Kraków 1995, s. 197-283.

Zielecki A., *W dobie autonomii (1867-1918)*, w: *Tarnobrzeg. Dzieje miasta 1593-1939*, red. F. Kiryk, Tarnobrzeg 2005, s. 179-352.

Zych T., *Pierwsi po „Hubalu”. „Odwet – Jędrusie” 1939-1945*, Tarnobrzeg – Połaniec 2021.

Żelasko P., *Historia powstania i rozwoju Towarzystwa Ochotniczej Straży Pożarnej w Mielcu*, Mielec 1924.

Internet

Honorowe Obywatelstwo Mielca, <http://encyklopedia.mielec.pl/litera-h.html>, dostęp: 28 II 2020 r.

<http://www.encyklopediateatru.pl/autorzy/3933/stefan-turski>, dostęp: 27 I 2020 r.

<https://dziennikpolski24.pl/krotka-historia-czasu/ar/9234708>, dostęp: 9 VI 2023 r.

<https://opac.mnk.pl/sowacgi.php?KatID=0&typ=record&001=KMN14001627>, dostęp: 14 III 2020 r.

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Czas_\(dziennik\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Czas_(dziennik)), dostęp: 21 V 2023 r.

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Gazeta_Lwowska_\(1810%E2%80%931939\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Gazeta_Lwowska_(1810%E2%80%931939)), dostęp: 21 V 2023 r.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Nowa_Reforma, dostęp: 17 III 2020 r.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Zak%C5%82ady_Budowy_Maszyn_i_Aparatury_im._Ludwika_Zieleniewskiego, dostęp: 14 III 2020 r.

Zdrada J., *Leon Jan Piniński*, <https://www.ipsb.nina.gov.pl/a/biografia/leon-jan-pininski>, dostęp: 28 II 2020 r.

Wykaz tabel

Tab. 1. Ruch służbowy naczelników i sędziów Sądu Powiatowego w Mielcu w okresie autonomii Galicji	37
Tab. 2. Ruch służbowy niższego personelu Sądu Powiatowego w Mielcu w okresie autonomii galicyjskiej	42
Tab. 3. Nieodebrane przesyłki i przekazy pocztowe (listy polecone, listy <i>rekomendowane</i> , <i>poczta wozowa</i> , <i>pakiety</i> , <i>przekazowe kwoty</i>) nadane w Mielcu bądź przeznaczone dla mielczan w latach 1860-1911	68
Tab. 4. Posłowie Sejmu Krajowego we Lwowie z okręgów Mielec – Zasów i Mielec (1861-1914)	116
Tab. 5. Firmy mieleckie wpisane lub wykreślone z rejestru handlowego w latach 1879-1912	142
Tab. 6. Choroby zwierzęce występujące na terenie Mielca w latach 1871-1913	155
Tab. 7. Liczba członków Towarzystwa Zaliczkowego w Mielcu na przestrzeni lat 1875-1908	186
Tab. 8. Wybrane liczby z działalności finansowej Towarzystwa Zaliczkowego w Mielcu w latach 1894-1908	187
Tab. 9. Liczba członków Towarzystwa Kredytowego dla Handlu i Przemysłu w Mielcu w latach 1894-1902	199
Tab. 10. Wybrane liczby z działalności finansowej Towarzystwa Kredytowego dla Handlu i Przemysłu w Mielcu w latach 1894-1902	200
Tab. 11. Wybrane liczby z działalności finansowej Towarzystwa Eskontowego i Oszczędności w Mielcu w latach 1899-1902	206
Tab. 12. Wybrane liczby z działalności finansowej Banku dla Handlu, Gospodarstwa i Przemysłu/ Powszechnego Związku Kredytowego w Mielcu w latach 1898-1901 ...	215
Tab. 13. Konkursy na stanowiska nauczycielskie do mieleckich szkoły trywialnej i szkół ludowych w latach 1868-1898	224
Tab. 14. Mianowania nauczycielskie do mieleckich szkół trywialnej i ludowych w latach 1868-1912	227
Tab. 15. Pieniądze przeznaczone przez Zakład Narodowy im. Ossolińskich i Radę Szkolną Krajową na książki dla ubogich dzieci z okręgu szkolnego mieleckiego w latach 1881-1915	233

Tab. 16. Członkowie Rady Szkolnej Okręgowej (RSO) w Mielcu w latach 1871-1913	235
Tab. 17. Ruch służbowy nauczycieli mieleckiego gimnazjum w latach 1905-1914	247
Tab. 18. Wykłady uniwersyteckie w Mielcu w latach 1905-1914	258
Tab. 19. Mielczanie studiujący na Uniwersytetach Jagiellońskim i Lwowskim w latach 1885-1912	261
Tab. 20. Mielczanie przyjeżdżający/wyjeżdżający do/ze Lwowa w latach 1867-1914	305
Tab. 21. Wychodźstwo z terenu powiatu mieleckiego do Ameryki w latach 1890-1912	313

Wykaz skrótów

AParM – Archiwum Parafii pw. św. Mateusza Apostoła i Ewangelisty w Mielcu

„FM” – „Fara Mielecka”

„GL” – „Gazeta Lwowska”

„KHKM” – „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”

PSB – Polski Słownik Biograficzny

„RHPP” – „Rocznik Historii Prasy Polskiej”

„RM” – „Rocznik Mielecki”